ANDREASS PETSCHLY, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk 1715-ből.Kihirdetve:1716.febr.14-én.-A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.- E mesterek egyike volt:
41.- Andreass Petschly, kaissmarckt. 151.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz.Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Petschmessig

Kristóf

löcsei származású

kollexmásolo

1461

l

Könyvkiáll. cimlet

15. l.

Δ [illegible] igazolo 124

168 szám.

1

Műemlékek Orsz

Tárgy:

A

Vallás és Közoktatásügyi ministerium számvevősége észrevételt tesz a bizottság 1919. évi március és május havi pénztári napló számadásaira

M

Ha

El

Uf

Ex

Petschmessing Kristof

Irodalm

15 l

mines dissesen Eiälitva

Petschmessing Kristof

minator

Juvenalis satyrái 1461-
ból Ivrétű papírkézirat,
meget a lőcsei vármazá-
sú Petschmessing Kristof
mint krakkai egyetemi
tanuló és baccalaureus
1461-ben merőtt
(Christophorus Petschmessing)
A gulafehérvári gróf
Batthyány könyvtár tulaj-
dona.

Hradozky Josef Szepes-
vármegye a mohácsi vész
előtt. A szepesmegyei tört
társ. évkönyve. Szepes-
váralja. 1888. 88. l.

Lőcsei Petschmessing Kristóf
miniator.
1461-be Krakói diák -

Mihalik József: Magyarország
vidéki műkincsei. Hendrei!
Magyar műkincsek. Budapest
1901. III. K. 28. l.

ifj. Petschnig Friggyes üvegműves

a Baranya megyei Ipari Vásárokon és legutóbb a Vadászati Világkiállításon szerepelt műveivel. Első önálló kiállítására készül, melyet Szekszárdon rendeznek meg. ifj. Petschnig Friggyes ötvenegy éves. Tudását, apját örökölte, aki szintén üvegműves volt.

D. Kónya József: Üvegműves.

Dunántúli Napló, 1972. márc. 4.

Petschnig János

budai reáliskolai osztrák és M.O.-n épített épületeit

rajztanár nevét emliti Máltás Hugó rajztanári állásával kapcsolatban

Komárik Dénes: Máltás Hugó.
Épités- Épitészettudomány.
1970. /2.köt./
112-171.l.

122.l.

Petschinig János

Máltás Hugó 1861-ben megpályázta a magyarul nem tudó Petsching és Brechtler pesti reáliskolai rajztanárok helyére kiirt állást, de nem ő, hanem Szemlér Mihály nyerte el az üllást. /A pályázatot azért irták ki, mert áttértek a magyar nyelvü oktatásra./

Komárik Dénes: Máltás Hugó- Épitész- Épitészettudomány, 1970. /2.köt./ 111-171.l.

127.l.

PETSCHNIG János építész

Adatok a Viziváros történetéhez. Szerk.
Mészáros György, Mészárosné Herczog Magdolna.
2.köt. Bp. : Budapesti Városszépítő Egyesület,
1991 348-352.

Petschnig

"Sopronyi festészünk" a "Január-februári kiállitás"-ra négy aquarellt küldött be, A képeket a beszámoló kiemeli a "Müvészet" c. rovatban.

Családi Lapok, Pest, 1854. I. félév
3. sz. 137-138. lap

PETSCHNIG J.

1853. 207. dec. 4. Petschnig J. tanár régi edényeket akar lefesteni. 94.

M Ért. 1991 1/2.

PETSCHNIG, Hans

1855, Dunapentele, sk. tpl. bővítési terv

Komárik 1984 147.

PETSCHNIG, Hans

- Budai föreal 1857-59
- 1857es tiráflátogatása térült diadalkapu (Ybl)

Komáik 1982 301-302.
318.

PETSCHNIG, Hans rajztanár

a pesti reáliskola 1861-ben harájába visszatért tanár a szekszárd-újvárosi rk. templom tervének készítője

Komárik 1982 287.

PETSCHNIG, Hans építész

SISA, József: Imre Steindl and neogothic in Hungary in the late 19th. century. In. Il neogotico neln XIX e XX secolo. Milano, 1989 141.p.

li növényeknek, gyümölcsökne
Izrael ~~xxxxxxx~~ országának sz
az ünnepi lakomát ezért kezd
ként - mint emlitettük - ma
is. Tu bisvát napján /svát h
jobbára hideg téli szelek f
tavasz első napja, 15 féle
ben is honos gyümölcsöt fog
el földjén új fákat ültetne
honainkban és templomainkba

A sátrak ünnepére négyfé
ből csokrot készitünk, és a
azzal járjuk körbe a Tóra-o
hétszer is. E növények közö

Petsching János

osztrák építész, pesti reáliskolai tanár, gerte meg a budai reáliskola, terupálsáratat, az épület a Bp. T. Toldy Ferenc utcában mo ~~csáll~~.

Komárik Dénes: Máltás Hugó. - Műemlékvédelem, 1972. 4.sz. 221-226. l.

223. l.

M.D.K.

Pelschrigg, építőmester

gótikus formanyelvvel
építi fel a Vár oldalában ma is
álló Toldy Ferenc gimnázium
épületét.

Váris Károly: Egy világváros születése II.

BUDAPEST, 1968. VI.évf. 8. sz. 18. old.

MDK

Petsching János

tervezte a Toldy Ferenc u. 9. sz.
iskolaépületet. Épittette Buda Városa 1857-59.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

55.1.

Hans Petschnigg építész M.D.K.

Bécsi. 1870 ben az ágfalvai cv. tyslom neogotikus tornyát építette.

Genth. Müeml. 1959 I. 16.

M.O.K.

Petschnig János éjjelén

Szekszárd, ujvárosi r.k. templom

1868.

Gerdh. Mitteil. 1959 I. 339

vc. D. K.

PETSCHNIG János reálisk. tanár

Pest diadolkapujo~~tak~~ terverte Ybl „eszméje és vezetése alatt" (Vasárnapi ujság 1857. évf. 20. sz. 171. o.) közleménye szerint.

Ybl Ervin: Ybl Miklós 125.,

Petschnig János

épitész

Gentmüanl

26.209.l.

6.	Főkapitányság	
7.	közp. Vigyázház	6.000
"	IV. ker. Kapitányság	6.000
"	Főkapitányság	4.000
8.	Ministerium	6.000
9.	Honvédszolgyomok	4.000
11.	"	4.000
14.	"	4.000
20.	Ministerium	6.000
24.	" (Vejrh. biz.)	6.000
30.	"	6.000
		96.000 K.

Bs. 1925, okt. 31.

Dr Lemmerhirtz
titkár.

Petschnig Janos

l. Schoen 1948

45. l.

843 szám.

194

Műemlékek Orsz

Tárgy:

(Min. mintalja 78 P.-ös
Massai utiszámlájat
Dr Lux K.-nak.

A beadván

Mellékletek

Egyúttal el

Előirat szá

Utóirat szá

Másolta:

Petschnig Johann

épitém Bécs

Nehrzárdi templom

serve 1868

neogót

Lykaköröns

73. 1-

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ÉREM- ÉS RÉGISÉGTÁ

Térítvény

A könyv szerzője és címe	Kötetek száma	Ivrét	Jel

Kelt 1 ..... *Sajátkezű aláírás:* .....

Határidő 1 ..... *Állás:* .....

Hivatalos jegyzet: ..... *Lakás:* .....

Petschnig ~~Ignácz~~ János

~~Handler Nándor~~

K

soproni építész
épitette az alábbi
neogot templom tor-
nyát, de a tervet
Petschnig János
épitész kiszitette

Storno Miksa:

Az ágfalvi evange-
likus templom tornya.
Soproni Szemle.
1943. 282, 283. l.

Mouw

Oserzenek lyjący

Zelegny

Petschnig János

festő és építész

lásd okvetlenül.

Storno Miksa:

Az ágfalvi ev. templom

tornya.

Soproni Szemle

1943. 282, 283. l.

Neppel

Fenti terverte

Stajerországi származású,

1856–1861. Budán élt. 1858-

ban tervezi a budai II. ter.

reáliskolát, 1862 ben Bécsbe távozott.

1891. ben még él Grácban.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

Petschnig János

Storno Miksa: Az ágfalvi ev. templom tornya.
Soproni Szemle 1943. 282,283. l.

Petschnig

l.

Lykanemzromantika
66, 92, 222. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Tellosics József:

Mellig, hatnyolczadnyi
gon a Mária Terézia rendet
gyesre pördön bajusza fekete;

Olajfestés, vászon
Az 1848-diki

PETSCHNIG *János*, építész és akvarellfestő. * St. Georgen bei Reichenegg 1821 máj. 1. † 1878 után. Bécsben végezte tanulmányait, 1856—61. rajztanár volt Pesten. 1860. P. tervei szerint épült a budai II. ker. főreáliskola és 1868. a szekszárdi újvárosi templom neogót stílusban. 1861 óta az állami ipariskola tanára volt Bécsben. 1878-tól Grácban működött.

Sz. Gy. n. 295-l

Petschnig Janis

Stl. St Georgen bei
Reichenegg, 1821 máj. 1. Beisben
tanult 1841. ig. 1854.
vezet vett a bécsi Votiv-
templom pályázatán.
1856/61. Pesten elt,
1861 óta az áll. parisskola
tanára volt Beisben,
1878 óta Grázban
Nikódott.
Neogotikában
tevezett.

Thieme-Becker 1932
XXVI. 506. l.

Csongrádvármegyei Tört. e. Rég. Egyesület

VII. 73.

Szent Katalin-templom hajdani főoltára. AÉ, XLV., 1931., 120—147. l. (Valamennyi kép 136—140. l.) — Kampis Antal: Könyvismertetés. AÉ, XLV., 1931., 278. l. — Divald: Könyvismertetés. MM, VII., 1931., 186., 187. l. — Rónay, Mária: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom, A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Hoffmann, Edith: Über Altäre aus Ungarn. A Műgyüjtő, V., 1931., 168. l. — Genthon: Meister MS. Ungarische Jahrbücher, XII. kötet, Berlin, 1932., 21—39. l. (2. kép, 32. l. után 3. kép, 33. l. előtt.) — Genthon: RMF, 100—113. l. Valamennyi kép 87—91. kép.) — Hekler, A: Budapest als Kunststadt. Küssnacht, é. n. (1933) 121. l. — Hekler: A magyar művészet története. Bpest 1934., 96—101. l. (2. kép, 100. l.) — Genthon: Egy budai humanista aranycsészéje. Tanulmányok Budapest multjából, III., 1934., 138—139. l. — Mihalk Sándor. Könyvismertetés. Századok, LXVII., 1934., 242. l. — Éber: Művészeti lexikon, II. kötet. Bpest 1935. 151. l., — r: Könyvismertetés. MM, XI., 1935., 117. l. — Csánky Dénes: A besztercebányai Szent Borbálaoltár dátuma. MM, XII., 1936., 315—316. l. Hekler: Ungarische Kunstgeschichte. Berlin, 1937., 79—80. l. (2. kép, 110. kép, 3. kép, 111. kép.) — Hoffmann: Jegyzetek 6. l. (1. kép, 8. l. és 26. l.) — Rados Jenő: Magyar oltárok. Bpest 1938., 35—37., 54. l. (3. kép LXI. táblán.) — Oettinger, Karl: Könyvismertetés. Zeitschrift für Kunstgeschichte, VII., Berlin, 1938., 263. l. — Csabai István:

Petschnig Jakob

l.

Erödi-Bodnár

166. l.

Petschnig János

rajztanár, épitész

l.

Erődi-Bodnár 1931

34. l.

35. l.

36. l.

1861-ben vált meg az irodától.

50. kép. *M. S. mester*

P e t s c h n i g /?/ rajztanár
/Buda, 1857/

M Ű V É S Z E T
XIII. évf. 1914.
145-152.
"Ybl emlékezete"

gyapjuknál: a fésült anyag és a kártkócz viszonyára, valamint a kártolási veszteségre tekintettel s azon árak alapján, melyeket bizonyos időben a gyárosok a fésült gyapjuért, kóczért és a rendszerint mosatlan állapotban árusitott D. gyapjak, láb- és hulladékgyapjuért fizetnek.

A berlini intézet azonban mindeddig igen szűk téren mozog, működése főleg a juh-kiállitási versenynyirásokból nyert bundák feldolgozására szoritkozik.

A székes fővárosban létesitett m. kir. gyapjuminősitő intézet működési körénél fogva ellenben teljesen uj, a kondiczionáló intézetekkel csak távoli rokonságban álló intézmény, melynek felállitásával földmivelésügyi ministerünk a Nyugatot is megelőzte.

18. *Petschnigg János. Vízfestmény.* Az a hely Orsova közelében, a hol a szent korona el volt ásva.

1857, a királynénak

Sza Erzs Múzeum

24. l.

Petschnig Lauis

ined

1905

E 24 l

Petschung Zaris

Szabadkeri rajz.
1856-1861

E. 991.

kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

1940. ..... szám.

A Müemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének.

...talból
...lati ügyben
...lányozva.

Budapest.
IX.Hőgyes Endre-utca 10.sz.

Petschnig János

a pesti reáliskola rajztanára készítette az alábbi iskolának kiviteli tervét neogot stílusban. A helytartótanács a téglaépítmény tervet jóváhagyta a 1857 májusában megtették az első kapavágárt. Az építkezést 1858-ban fejezték be. A dunai oldal épik fülkéjében van fenti mellszobra. Az épületet annak idején erősen birálták.

Jánosi II-ker reálisk.

32. l. – 34. l. 35. l.

Az iskolaépület keresztmetszete, P. akvarellje repr. n. o. 35 l.

Petsnik reáliskolai
tanár

1860-ban epitette a
II. kr. föreáliskolát

Bpmüsz 148. l.

1896

Petsnik

épitéz
vecsiskolai tanár
1860

lásd
z

Edvi Bp
148. l.

16.
17.

Petschnig János

„hajdan budai rajztanár."
Eg. a bécsi régészeti birottság közle-
menjei között levő s mária cell
nagyar vonatkozású emlékeiről ist
ikkivel kapcsolatban említi az
Arch. Ert., 1869. II. évf. 114. l.

Petschnig János

igen fontos forrás

Vas Up 1868.
537 l.

Eippel

Hrvei! zent epik
a szekszárd - ujvárosi
templom gót szilusban

Petscnig Jánps MDK

épi ész-tanár.A szekszárd-ujvárosi templom

tervezője.

A szegszárd-ujvárosi templom.(Reményi Károly cikke)

Vas.Ujság 1868,537 l.

Petschnig 1857

Lásd Ibl Miklóst

Petschnig Zainos

a III Kerülets föreál
iskola tanára volt.
1856 - 61 ig.

Petschnig Sopronban

1854. jan.-febr. kiäll. Müegplet.
Éji tájkép, vizf. — Szoba, vizf.
— Egy templom belső látképe, vizf.
— Hegyes tájkép, vizf.
1854. febr.-márc. kiäll.: Tájkép,
vizf. — Tájkép, vizf.

Pecsnigh J. Pesten.

1861. febr.-márc. kiäll.: Kartauziak temploma Norinbergában, vizf., 30 fl. — ~~A szentkereszti zárda~~ A heilegenkreützi zárda folyósója, vizf., 30 fl. — Kápolna Kassán, vizf., 30 fl.
1861. jul.-aug. kiäll.: Gót vadászati vár, vizf., 50 fl. — Hercegi szoba Hohen-Salzburgban, vizf., 40 fl.

Erdélyi Nemzeti Múzeum V11. 131

Szobor fából, XVII. sz. VIII. 131.

Petschnig

Peesnig

Sopronba

1854. jan. Natt

mitegyl.

Petschnig

1853 = Sopron.

L.

Petschi özvös Demeter

1615 ben Kassai nőnt
vezi Gizsai Sámuel
özvegyet Katat.

K 701

Petschnig Mária Zita tanuló MDK

Anemonák, olf.
Margaréták, olf.
Csendélet I-III. olf.

Pécsi Képzőm. és Mübarátok Társ. 1933. máj.
Első tehetségkutató kiáll.

Pétsmann László

Zook államsegély

Éimisk 1917/18. 30. l.

Pétsmann László

Pétsmann László iparművész,
VI. Teréz-krt 3. 425-127
Lakása. Csillaghegy, Királyok-útja 168. 163-429

Bptávb 1940 szept.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) díszermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) díszermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Petsman

BIRÓ MIKLÓS NYOMDA

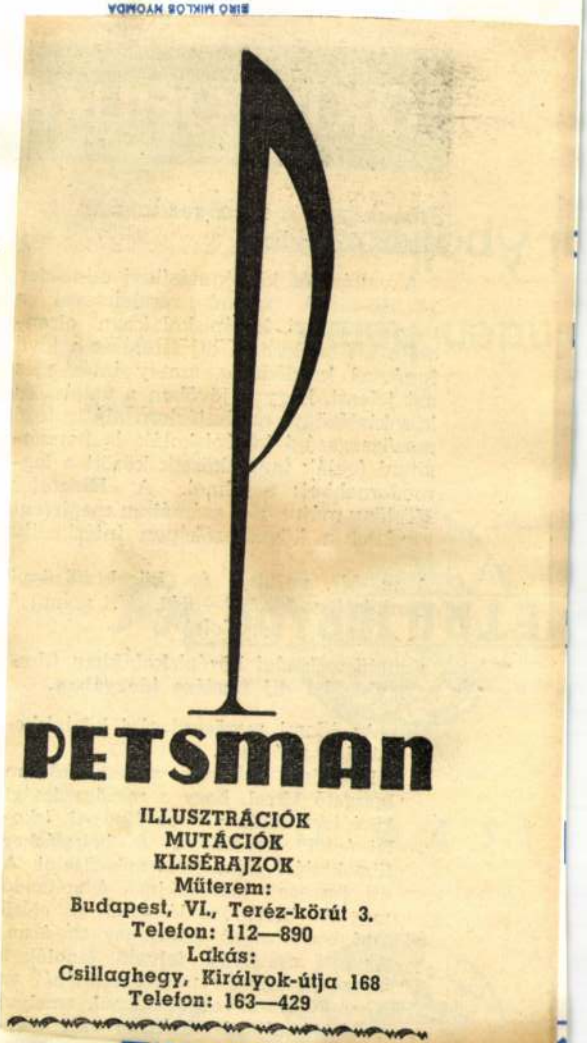

Magyar Film 1940. május 25.

Metro
a riporto

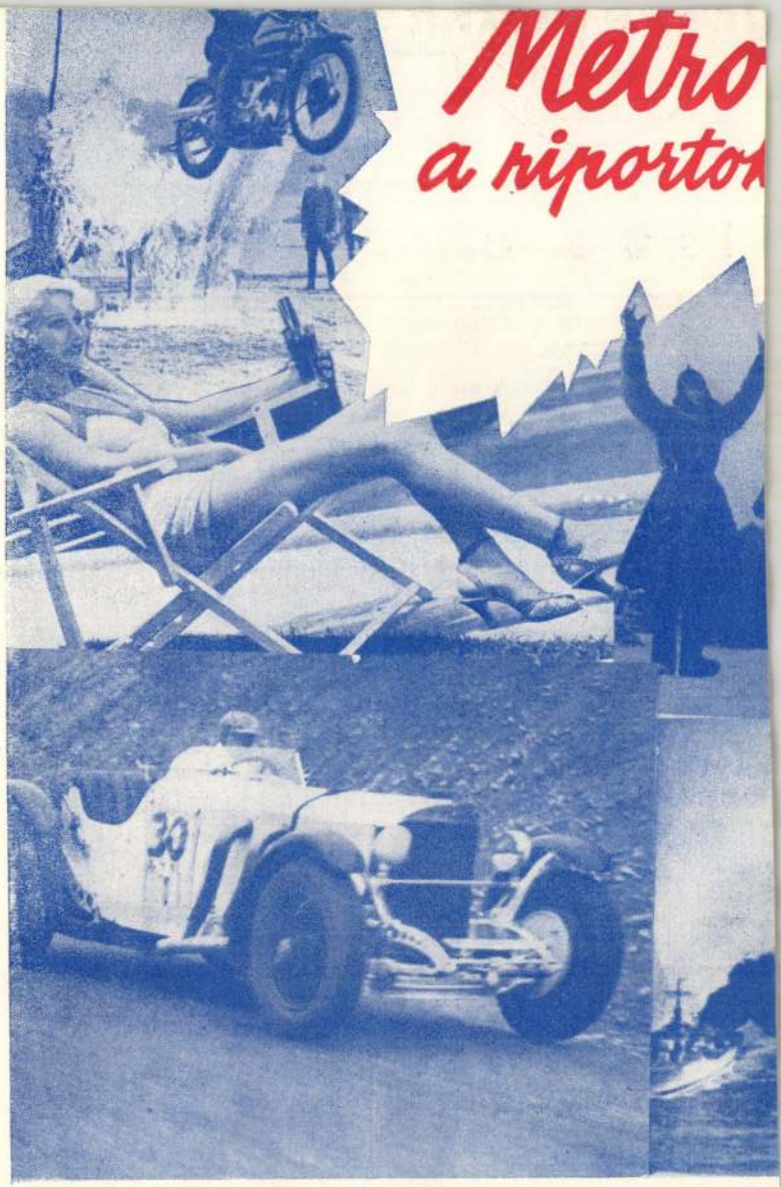

Petten Ödön
Királyi vár, olaj
Ősz, "
Öreg paraszt, "

Keresztény Iparosok Orsz. Szöv. kiáll. 1942. márc.
4-5 A l.

M.D.K.

Pétsvárady Sámuel, ötvösmester

neve a komárom-megyei Nagy-igmánd község református egyházának egyik urasztal-szerlegén 1679-ben szerepel először - éspedig az 1753-ban történt megújítás alkalmából, akol a teljes néven kívül a talpon a PS monogram is szerepel. Felburkan, ugyanez a név már 1732, majd 1768-70 és 75-ben is. Szerző család történeti dokumentumok és ./.

Rozványiné Tombor Ilona: A Pétsvárady Ötvöscsalád Müvészettörténeti Étresitő, 1965.XIV.évf. 4.sz.

257 - 259. old.

Bibliography: Tomoo Ikeda, A Textual Study of Hōnen's Senchaku Hongan Nembutsu Shū, Tokyo, 1930, pp. 1-56.

Pétsmann László

festő

1916–19

Éimisk 1930. 87. l.

Lipótvár.

A sik vidék előterében lát
Vagus flu innenső partján jobbr
ta a lebegő mondatszalagon, mel

LEOPOLDST

fölül balra: 79.

Rm., mér. a rl. 17.6

92-92-53.

Pétsváradi Sámuel, ötvös mester

... stíluskritikai megállapítások alapján bebizonyítja, hogy a Pétsváradi családban három generáción át öröklődött a Sámuel név, melyek közül II. Sámuel az 1732-évi komáromi összeírásban, mint óreg "nobilis aurifaber" szerepelt.

Rozványiné Tombor Ilona: A Pétsváradi ötvöscsalád
Művészettörténeti Értesitő, 1965.XIV.évf. 4.sz.
257-259. old.

PÉTSVÁRADY Sámuel ötvös

Komárom

PRG, 116.

Nagyigmánd, Mezőtelő Pavasz 119

MDK

Petten Ödön

22. 16. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet. II.rész. Bp. én. 35. l.

MDK

Petten Ödön

Plakátpályázatot... Magy. Iparművészet, 1926. 197.o.

M.D.K.

Petten

Plakát rajz a„DEL-KA" cipók reklamirozására "Uj modellek" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1932. dec. 18-24. XXII. évf. 52. sz. hátsó belső boritólap.

Petten Ödön

Kiállít

Nv. 1942. III. 22 -

[illegible] készpénzfizetés ellenében.

). 650-51 Művészettörténeti Dokumentá-

Ebben az esetben a kért könyvet pós-

Acta Cassae Parochorum" egri anyaga,

rök utáni állapotát rögziti.

üvészettörténeti Dokumentációs

Központ

MDK

Petten Ödön

A budapesti krematorium-pályázat. Épitő Ipar Épitő Müvészet 1916. ápr. 30.

1o9.1.

MDK

Petten Sándor

a nyilvános rajzteremben működött közre.

Iparművészeti Iskola Értesitője. 1911-12.
Jelentés az 1911-12-iki iskolai évről. 9-12.l.

Petten Ödön

Pest

IX. Ráday u. 31.

MKSz 1947

Petten Ödön

butorterverő

1905–1909

Éimisk 1930. 87. l.

T. 562.

tt vár magyarázó szövegének kezdete:
ése D. Zeug hausz. Felirata fölül:

ng Leopoldina genant beÿ Freÿstätl an

genomen den 20 April Anno 1665.

3 : 23 cm.

Petten Ödön

Végbiz. jó eredm.

Értimisk 1909/10. 10-l.

der Roslin.

. † Párisban 1793 július 5-én.

ıfordultan van ábrázolva. oros haja, szemöldöke és díszét gyöngyök képezik, zúkás gyöngy lóg, csipke- ıméből készült ruhájának okkal diszítette, csipkével ipke gallérja fekete.

cm. — Lelt. sz. 544. — Vété- 89 és az 1895 márczius 26-iki Lanfranconi gyüjteményéből Átvétetett 1895 május 5. és 6.

yta az 1895 május 30-iki 28402 tvételi jegyzék 61. tétele.

adatok. 1907 : V. 15. *Ismeretlen* Anna főherczegnő, Károly lotha-

Petten Ödön

100 k államegély

Kritimisk 1909/10.

8. l.

Budapesti tud. egyetemi gyógyszereszet-
tanhallgatók segély- és önképző
egyesületének tulajdonát képező
Gyógyszerészi Múzeum állami felü-
gyelet alá helyezése Vt. 310.

Petter Ödön

100k államsegély

Értímisk 1908/9.

13. l.

Petten Sándor

Magyarság 1939. január 13.

Magyar a magyarért

Uj felvidéki bélyegeket bocsátott ki a posta

H[illegible]ART-JOURNAL. 1886. január. W. Armstrong, *A pioneer collection of English pictures.* Képekkel. H. Zimmern, *Francesco Jerace.* Képpel. G. T. Robinson, *Suggestions in decorative design from the works of great painters.* Képekkel. A. J. C. Hare, *Wanderings in Unravelled France.* Képekkel. Walter Besant, *Home Life in France.* G. Robinson, *French art.* Képekkel. Josef Bennett, *A propos of the Lyceum Faust.* Képpel.

GAZETTE DES BEAUX-ARTS. 1886. január. [illegible] Mantz, *Andrea Mantegna.* Képekkel. L. Palustre, *Monuments d'art de la Ville du Mans.* Képekkel. B. Prost, *Tassaart.* Képekkel. L. Gonse, *La fleur des belles épées.* Képekkel. Lecoy de la Marche, *L'art d'ultuminer.*

le long des salles de séances et des tours, ainsi qu'au-dessus des portails nord et sud, — que là où l'architecte a voulu dûment souligner la destination intérieure. La ligne de séparation horizontale est plus décorative encore là où les combles dans le style gothique, richement exécutés, s'appuient sur les murs.

A son pourtour supérieur, aux ailes, l'édifice se termine par des rosettes de trèfle comprises entre d'étroites corniches, et sur les encorbellements des façades orientale et occidentale ainsi que sur les façades nord et sud, par une colonnade de dimensions doubles de la précédente.

Au-dessus du point où l'axe longitudinal et l'axe transversal se rencontrent, juste au centre du bâtiment, s'élève la coupole. Cette majestueuse coupole domine non seulement l'édifice, mais tout le panorama de la ville. Avec son envol hardi, ses lignes nobles et personnelles, elle couronne dignement ce monument, le plus fameux de notre capitale (fig. 14.).

La coupole à seize angles repose sur des piliers de

Petten Sándor

Függetlenség (Brest) Egyes
mell. 1939. január 22

és domborművek

n.

ostolok nobrai

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS Krisztus és az apostolok alakjai

EGYÉB ADAT

oromzatá koszorúba elhelyezett lasztott fülkékben állnak.

Petten Sándor

grafikus

l,

Bán 196-197 l

Baldácsy gyüjteményéből.
Maszlaghy II., 483. szám.

LAND FESTŐ, XVIII. század
kszerekkel
on, olaj, 78×98 cm. (43. szoba.)
ntebbinek párja.
Baldácsy gyüjteményéből.
Maszlaghy II., 484. szám.

METALFÖLDI FESTŐ, 1480 körül
ztus mellképe
empera, 50×42 cm. (43. szoba.)
Maszlaghy II., 478. szám.

METALFÖLDI FESTŐ, 1552
Mária és Erzsébet találkozása
exlap, pergamenen, 15×12 cm.
ve középen alul: Alvaro GLLZ.
szoba.)
ertinelli gyüjteményből.
Maszlaghy II., 314. szám.

ULFRAAT, MATHIAS (1648—1727)
g férfi zsöllyében
gnálva: MA WP 1698. és Mathias Wulfraat
xit.
olaj, 00×00 cm. (43. szoba.)

Petten Sándor

építő iparművész

54 éves korában

meghalt.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1942. 72. l.

1941
97

Petten Sándor

l.

Szépművészet

1940. 70. l.

Petten Sándor terve 1938.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Petten Sándor

Petten Sándor iparművész, IX.
Ipar-u. 13. 130-912

Bptávb 1940 szept.

etlen mester.

századból.

be néz. Parókája kétszeresen álla leberetvált. Vértje alatt stját vállravetetten viseli s d jelvénye diszíti.

ága 16 cm. — Lelt. sz. 534. — n Bernauer Samutól 30 K-ért 5 április 16-án (21–895).

Petten Sándor

300 k államsegély.

Értimisk 1908/9.

13. l.

Dreher Maul

Petten Sándor

Kertész Tódor-féle árjegyzékfedőlap pályázaton 100 k-ás I. díj.

Értimisk. 1908/9

13. ~~[illegible]~~ l.

Lanfranconi.

[illegible]

van átrajolva. [illegible]

~~[illegible]~~ Parokája, szemöldöke és kis
akálla leberetvált. Fekete nyakravalója
ik, sárga dolmányát ezüstpaszománt sze-
szegése szürke prém, zsinórzása és

cm.
yéből.
kán kelt 28402 sz. leirat alapján (140/95.

(46)

240

Petten Sándor

Budapesti ker. és
ifjarkamarától 200 K

Értimik 1908/9.

14. C.

Petten Sándor

Uri nappali szoba,
szerv. fenti.
Repr.
Magyar Iparművészet
1909. 288. l.

Tanár Gyalus
László

T. 4131.

ábrázolt főúr kalpagot vállra ve-
sinoros nadrágot és rojtos csizmát
Felirata:

II.

bey J. Trentsensky in Wien.

3.1 cm.

2-93-1236.

Petten Sándor

lakbérenderő
szünidei pályázatot
I. díj.
Erdőmisk 1909/10.
6 l.

T. 3922.

tulsó partján GRAN, innenső part-
a középtérben Il quartiere
sét szemléljük, az előtérben pedig
i látszanak. Felirata:

EL-
SERmo ELETTe
13 DI GIVGNO

8.5 : 36.8 cm.

16.

Petten Sándor

300 K államsegély

Építmisk 1909/10. 8. f.

T.4641.

csikós fegyverrel és balra fordult
kalapját tartja és szomorúan néz a bal-
opós csikó áll és a háttérben a mén

, a melynek mér. 17.9: 14.1 cm.

126-94-450.

Petten Sándor

Interieurök, repr.

Értimisk 1908/9.

XIV, XV. t.

Budapesti Könyvtárügyesület

budai könyvtára

X. 4.

Petten Sándor

Haladás pátolytól
200 K

Értimisk 1908/9.

14. l.

Petten Sándor

butorterverő

Interieur, repr.

Értimisk

1907/8, XVIII t.

XX t.

544. Alexan

Sz. Malmoeban 1718 július 15-én

Mária Anna főherczegnő.

Csaknem derékig és balr
Mellét rendjel diszíti. Rizsp
szeme barna. Kalapjának
ékköves függőjén három hoss
nyakkendőjét és virágos ke
kivágott derekát szalagcsokr
szegélyezett ujja rövid és cs

Vászon, méretei 70·5 : 53·8
tett az 1895 márczius 20-iki 153
16399 sz. leirat alapján Enea
(81–895). — Értéke 800 K. —

napján. — Az átvételt jóváhag
sz. határozat (140–895). — Á

Kifüggesztésére vonatkozó

festő a XVIII. szból : Mária
ringiai herczeg neje.

Petten Sándor

Végbiz. jeles eredm.
és képesítő oklevél
Értimisk 1909/10.

10. l

523. Conrader Izidor.

I. Ferencz József.

~~Allegoria negyedszázados jubil~~

A piros lepellel bevont em
lástban, karddal, a szent István ren
val, áll I. Ferencz József, kinek fej
Hungária fénylő koronát tesz. Baljár
Deák Ferenczet polgári öltözetben lá
Igazság és jobbról a Vallás köti le
viseletében balról egy
föl, jobbról pedig a Vallás és Bölcsé
lől a honvédhuszárral kezet fogó köz
tüzér, egy tengerész (b. Sterneck te
felől egy magyar főnemes (a lú
Kolos herczegprimás, egy ismeretlen
Ráth Károly főpolgármester képez cso
fiucskán és a térdelő földmivesen in
harsonát fuvó angyalok vannak
városi plébánia és a királyi várlak
allegorikus férfi van táblával. Az e
Jelzése alól balra: Conrader Iz. 93.

Vászon, méretei 132: 102.3
Festette Conrader Izidor 1
Zichy Jenő gróf ajándéka 1

904. V. 3.

523

Petten Sándor

Haladás pátholgtól
zook

Erítimisk 1909/10. g. l.

~~Uránia folyóirat V. 83.~~

Petten Sándor

grafikus Bpeten.

szamos plakátot rajzolt.

Magyar Grafika

erfolgamaiban

itt – ott reprodukál –

va belőlük –

pl. 1923. 129. l.

Petter Sándor

Petter Sándor, fazonbáz (VI. 303. l.

Múzeumi és Könyvtári Értesítő)

Santos Lave

	Ár	P
...let l. szerint	@ 6·10	20740
skontó		264
lej. forg. adóért		259
...ébehozatali R. Ts.-tól Bp.		
...i hit.	@ 5·90	34338
forg. adó		686
~~...nkor nóll. és ébb 2.~~	43·80 P	
~~szall. díjat~~		14
...ebb nóll díjat	@ 0·73	
...lh. ben. ár 6·0381 P.		
sk 7140 után		142

Budapest Székesfővárosi I. kerületi Község

Kelet		Mértékegység		
hó	nap			

T. 564.

tei közül az őrtorony válik ki. Fel-

.

5.9 : 11.1 cm.

Petten Sándor

butorterverő

1907–9

Éimisk 1930. 87. l.

MDK

Pettenburg:

A ka rd átadása Pesten. Ra jz.Kar ikatura .

/Gyenge./ Wien.Nat .Bibl.

Dr. André Csatkai: Versuch einer Fra nz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. "Burgenländischen Heimatblättern". Jahrg. 1936. Hft.2. S . 66

MDK

Petten Sándor

Plakát repr.

Magyar Grafika 1923 5.sz.129 l.

Petten Sándor MDK

Uri nappali szoba. Repr.

Magy.Iparmüvészet 1909 288 l.

Petten Sándor MDK .

Kovács Pállal a Nemzetk.Vas- és gépipai ujdonságok és szabadalmak kiállitásának plakátpalyazatán dijat nyert, Repr.

Magyar Iparmüvészet,1911.35 l.

Petten Sándor MDK

tervezőművész

Lakásberendezési kiáll. Magyar Iparművészet, 1911. 312. o.

K

Petten Sándor

és Kovács Pál

Nemzetközi vas- és gép-
ipari ujdonságok és
szabadalmak kiállítása-
nak plakát pályázatán
megvétel

Repr.

Magyar Iparmüvészet

1911. 35. l.

1829-1894.
oló.Bécs-
dekü

MDK

Petten Sándor

Nemzetközi vas- és gépipari ujdonságok és szabadalmak kiállitásának plakát pályázatán megvétel. Repr.

Magy. Iparművészet, 1911. 35.lap

MDK

Kovács Pál és Petten Sándor, grafó-k

A vas- és gépipari ujdonságok kiállitásának plakátpályázatára 202 terv érkezett

Közös munkájukat megvették.

? : Kitüntetések.
? ?

MDK

Petten Sándor

György K.: Az árumintavásárról. Magyar Iparművészet 1922. 5-7. sz. 46.1.

M.D.K.

Petten Sándor

Magyar a magyarért- feláras- jótékonysági bélyegek terve, 1939.

Irányító a bélyegek világában, Bp. 1964. 74. l.

Pettenburg ,
/Zulauf név alatt/

NDK

Liszt a zongoránál. "Liszt halála. Mestermü,mely rajzot két perc alatt csináltak". /Gyenge/.
Wien, Nat.Bibl.

Ra jz.
Karikatura.

Dr. André Cs[illegible]: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. "Burgenländischen Heimatblättern". Jahrg. 1936. Hft. 2. S. 66.

Pettendi Luczen-
bacher-kastély

Terverte Voyta
Adolf.
Kepé repr.

Károly János:

Fejér vármegye
története V. k.
Székesfejérvár 1904
109. l.

SOLTI KÖZÉP JÁRÁS
PESTMEGYE
SZOLGABÍRÁJA

Úr!

szerencsém a hazai régészet
gyök által kitöltött kérdőpon-
zteni. —

lettel maradván

2 ád

Pettenhofen

"Önarckép"-e, a Szépmüv.Múz.kiállitásán.

N.U.931.V.6.

Pottenkoffen
Agostou

Pettenkofen festő M.D.K.

Borsos József archége. Pécs, Janus Pannonius Muz.

Genth. Mücml. 1959 I. 265

Pettenkofen MDK.

Deák Ébner Lajos barátságot kötött vele, amikor letelepedett Szolnokon.

Csánky Dénes: Száz év magyar festészete.
(Kiáll. kat. Győr 1943. 21. l.

MÜVTÖRT.DOK.

PETTENKOFEN festőművész

Magyar Nemzet 1950.IV.2.7.old.
A szolnoki művésztelep kiállitása.-
Végvári Lajos.-

MÜVTÖRT.DOK.

PETTENKOFEN festőm.

Magyar Nemzet 1950.I.18.5.old.
A Képzőmüv.Muzeum ujabb kiállitása.-
Végvári Lajos.-

Pettenkofen
Nagy Zoltán: Az alföldi tájkép
Puszták Népe, Hódmezővásárhely, 1947, jun.sz.

KIR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

tságának

Budapest.

tember hóban, 508, 512, 527, 528 és
ratairа való hivatkozással van szeren
épitész sobovsini utiszámláját 44 Ko-
tész gyöngyösi,-börzsönyi, és borosje
fillérre, Lux Kálmán épitésvezető

MDK

Pettenkoffen

Mükiállitás Szolnokon. VU 1904. 40.sz. 685 l.

MDK

Pettenkoffen

L.K: A szolnoki müvésztelep kiáll. Uj Idők, 1904-5. XI. 1.sz. 19 l.

MDK

Pettenkofen

Bencze László:Magyar mestermüvek Csillag,X.évf. 1956.augusztus 337.l.

M D K

Pettenkofen

Tanya, ceruzarajz

Szent György Céh VI.művészeti aukciója.1911. márc. 21. 1.

MDK

Pettenkoffen

Lyka K: Művészet Szolnokon. Uj Idők, 1903.
II. 148 l.

MDK

Pettenkofen

Tamás E: Magy. katona a ... Kis Ujság. 1951. okt. 2. 4 l.

MDK

Pettenkoffen

Buda ostroma, kőrajz

Magyar katona a szabadságért. Főv. Képt. 1951. szept. 6 l.

Pettenkofen, festő

Sterio Károly volt az,aki az első Pettenkofen mellet a korabeli festészet előtt már kedveltté tette Szolnokot. 324.old

K.Gyurkovich Tibor: Sterio Károly/1821-1862/a mozgás festője 323.old.

Müv.Tört.Ert. 1974.xxIII. 4.sz. Bp

MDK

Pettenkoffen (metsző?)

Említve: a Der Sturm auf Ofen den 21. May 1849. c., Pettenkoffen után készült fotogravure.

Dr. Kremmer Dezső: Városi fiókmúzeumok.

Városi Szemle, Bp. 1914. 213. l.

Pettenkoffen

MDK

Borsos Józseffel egyetemben rajzot készit az 1848-as országgyülésről.

Zádor Anna: A magyar reformkor művészete.
Bp. 1961.
46.l.

Pettenkofen MDK

osztrák grafikus

1848-49-es szaabadságharc grafikusa

Szolnokon készitette képeit, szinvázlatait.

KAPOSVÁRI GYULA: A szolnoki Müvésztelep ügyében.
Szolnokmegyei Néplap. 1956 szept. 28.

MDK

Pettenkoffen August

Tájkép, of.

Szolnoki piac, of.

Cigányasszony, of.

Szolnoki műv.telep 50 évford. Ernst Múz. kiáll.

1952 1952. máj.

Pettenkofen August [festő] MDK

a múlt század dereka fedezte fel a műnészet számára Szolnokot. –
A Pusztáról festett képei hiresek lettek Bécsben.

Artner Tivadar: Tárlat - Kisujszálláson.

Esti Hirlap, II.évf. 198.sz. 1957.aug.25.vas.
2.oldal

Pettenkofen, [August, festő] MDh.

[1822–1889. – Bécs.]
A cikkíró megemlíti az osztrák Pettenkofent, aki a magyar szabadságharc ellen harcolók között került hazánkba, mégis „megismerte és megszerette a magyar Alföldet és népét."

Péter Imre: Az „Alföld a festészetben"

Népszabadság, bp. 1959. júl. 26. 7. l

MDK

Pettenkofen, August von/?/,festö

A szolnoki piac. Karton.

gr. Almásy-Teleki Éva műv.int. /v.Ernst-Huz./
IX.Művészeti aukció. 1942.máj.10.Stöl kiáll. 18.-án
Kat. 33. l. aukció.

MDK

Pettenkofen, August von, festö
1822-1889

Interieur. A müvész hagyatéki pecsétjével.
A Lobmayer-gyüjteményböl. Tussrajz.

gr. Almásy-Teleki Éva müv.int. /v.Ernst-Muz./
IX.Müvészeti aukció. 1942.máj.lo.-töl kiáll. 18.-án
Kat.33.1. aukció.

Pettenkoffen ~~XXXX~~ August von MDK

1822-1889

Osztrák festő . Szolnokon is dolgozott. Erős befolyással volt az ottani realista festészet kialakulására.

Párizsban Munkácsy meglátogatja, s értékes~~ez~~ észrevételeit Munkácsy méltányolja.

1o4-105.o. v.ö. 94.o.

Farkas: Munkácsy lev. 1952.

Pettenkofen August /1822-1889/

MDK

Festő

Repr:

9. Budavár ostroma. 1849
akv. 33,5x44,3. Tört. Képcs.

Áradi Nóra: Száz kép a magyar történelemből.
Bp. 1955.

Pettenkofen August MDK

Az osztrák katonatisztből lett magyarbarát festő volt valójában az első aki művészi movimumnak nyilvánitotta az Alföldöt.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX. században.Bp.1959.12.1.

Pettenkoffen August

MDK

Szolnoki vásár , of.

Szolnoki müv.telep 5o. évford. Ernst Muz.kiáll. 1952. máj.

Petterhofen Ágost
festő

M.D.K.

A Srolucki Galéria első termében
vannak a képei elhelyezve.

Benjámin László: A Srolucki Galéria
Művészet, 1960. október - 21 lap.

Petteukofen Ágost
festő

M.D.V.

Petteukofen volt az első
vándor szolnoki festő.

Benyi László: A Szolnoki Galéria
Művészet, 1960. október - 21 lap.

Pettenkoffen, August, grafikus, litográfus (1822-1889) M Ok

A szabadságharc krónikása. Ő rajzolta a legszebb csataképeket a szabadságharcról. (Érdekes, hogy az osztrákok oldalán vett részt a harcokban. Maga is osztrák volt)

Kéki Béla: A litográfia

A Könyv, 112-115.l

[Könyvbarát], bp. 1955. március V/3.

M.D.K.

Pettenkofen Ágoston

Müncheni festőművész alapitotta a szolnoki művész-telepet. Az abszolutizmus alatt az ő hivására német és olasz festők jöttek ide. A kiegyezés után a magyar festőművészek telepedtek le.

Szolnok irodalmi és művészi élete.
Városok Lapja 1943. 24.szám. 275.old.

Pettenkofen, August von

MK

Barátjának Borsos Józsefnek /ő/ az első magyar országgyülést ábrázoló rajzát /ő/ kőrajzában őrizte meg.

PATAKY Dénes: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

16.1.

M. D. K

PETTENKOFE, August v.

A magyar szabadságharccal rokon-szenvező osztrák katonatiszt —
a mult század 50-es éveiben
szolnokon fe tett

Dutra Mária: A szolnoki minésztelen-kiállítása a műcsarnokban
Magyar Nemzet 1961. máj. 17. 4. l.

Pettenkoffen, August von, 1821-1889
Szolnoki vásár, olaj
A katona halála, sz.kőrajz

N.Szal. III. aukc. 1924. 11 l.

Pettenkofen August 1822-1889
Lótanulmány, vizf.
Cigányleány, vizf.

Árverési csarnok. 1939. 2o 1.

11

kunó sitka

obbant puskapor megrongálta őket, Kapi-
etben, hogy az ellenségnek ellenáll-
ező vidéket megvédhesse. Igen szüksé-
, hogy a vár lerombolásának vagy fenn-
tsenek." Ilyen állapotban érte a 15o
6-án a lo.ooo főnyi török sereg ost-
ekezés után a vár őrsége utolsó embe-
naz török kézre került. A győztesek a
kirésleteztek. Ehelyett a közelben az
at épitettek /lásd fent/ és igy Drégely
szerephez nem jutott. A XIX. század ele-
rdták.

Felirata: "PALANKA. Superioris Hun-
jobbra lent: "Communicauit Georgius
nde Ao 1617." Rézmetszet. 33.1 x 44.7
Stät der Welt. Köln, 1572-1618. A Ma-

Pettenkofen A. festő M.D.K.

kövajzai a magyar nabadság-
harcról. (17. ábra)

Gerszi, A magy. kövajz. 1960 66.

M.D.K.

Pettenkofen Ágost festő

Az 1800 as évek közepetáján Bécsből
került Szolnokra, (~~a művértelepre~~)

Csete Balázs: Faluról falura, házról
házra. Bp 1939. 21.

MÜVTÖRT DOK.

PETTENKOFEN ÁGOSTON

Népszabadság 1957.
224.IX.22.7.lap.

MDK

Pettenkofen Gusztáv

stolnoki képei szerepelnek a Magyar Nemzeti Galéria első kiállításán. (más adat nincs.)

A. T.: Ma nyílik a Nemzeti Galéria. Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 43. sz. [1. l.]

MDK

A Műcsarnok téli tárlata.

Pettenkofen

Nyugat 1928. jan. 1.

Pettenkofen

Borsos Józsefről készitett arcképe, a magy. művészképmások kiállitásán a Szépmüv.Múz.-ban.

Ujság, 931.V.6.

Pettenkofen (Bécs)

a régmultat legfőképpen a Szépm. Muz. idézi elénk a MAPE kiállításan.

Kézdi Kovács L.: A müss. őszi tárlata.

P.H. 931. X. 18.

Pettenkofen

a nanzathvári kollekció pénztvevője a

MAPE kiállításán.

-10: A Mücs. ősi tárlata.

P.N. 931. X. 18.

Pettenkofen

a régebbi nemzedéket legelső rangu alkotásaival képviseli.

Aukciós kiállítás Ernstnél

Est, 930. XI.

Dear Sir,

I have the honour to inform you that I have been appointed
Assistant Professor of Physics in the Government College,
Lahore.

Yours faithfully,

MDK

Pettenkofen

Cigány c.képének repr.

Érverési Közlöny 1931 4.rk.sz.

Pettenkofen MDK

Borsos József arcképe repr.

Vaárnapi Ujság 1917 21.sz.34o l.

MDK

Pettenkoffen

Noszlopi Gy: Végvári L. tanulmánya. Magyar Nemzet, 1953. jan. 4. 6.l.

MDK

Pettenkofen , festöm.

Párisban tartózkodik. Kicsi képe:"Egy magyarországi puszta" Horschel és ő adták a tárlat legremekebb képeit.
Fenti mü gyönyörü.

Az állandó képtárlatot.... 1854 jun.-jul. Jun.15-én
Vas. Ujság.1854. 17c.1. nyilt meg.

MDK

Pettenkofen

Képzőművészet 1931. 41. sz. 136.1.

MDK

Pettemkofen

Sebesültek szállitása, repr.

Aratáskor, repr.

Gémes kut, repr.

Vasárnapi Ujság 1903. 46. sz. 759,760.l.

Pettenkofen M.D.K.

•sztrák festő
tevékenysége folytán már az ötvenes évektől bizonyos népszerüeégre tett szert Szolnok.

Pogány Ö.Gábor: Az alföldi festők öröksége. 18. 14.2.

Az alföldi festészet kérdései Hódmezővásárhely,1960.

MDK

Pettenkofen osztrák festöm.

Dec.17-én nyilt meg a szolnoki müvésztelep jubiláris kiállitása. Hat terem telt meg 240 müvel. Pettenkofen és osztrák társai voltak Szolnok elsö müvészi felfedezöi.

Kézdi-kovács László: A Mücsarnok kiállitásai.
Évk.KMT. 1928 A szolnoki müvésztelep jub.kiáll. -a.
76.l.

Pettenkofen festő

M.D.K.

Szolnok multjával fon össze.

Kocsegh Ákos: Bolros László kiállítása a Fényes Adolf teremben

Művészet, 1964. február - 43 lap

Pettenkofen

Est, 932.V.8.
P.H. 932.V.10.
Ujság, 932.V.8.

Est, 932.V.8

— **A Szépművészeti Múzeum rajzkiállítása.** Legutolsó kiállításán a *Szépművészeti Múzeum* német rajzainak első válogatott sorozatát mutatta be, azt, amelyik az 1480—1650 terjedő időt ölelte fel. A barokk korból főkép *Troger* rajzainak meglepő gazdag gyüjteménye tünik fel, míg a XIX. századból *Alt*, *Pettenkofen* magyar tárgyú rajzai, valamint *Menzel*, *Maréese*, *Leibl* és *Liebermann* szebbnél szebb lapokat tartalmazó sorozatai kötik le a figyelmet. *Chodowiecki* aprólékosan és mégis nagystílüen rajzolt női arcképe, *Rode* lágy krétarajzai, *Klengel* artisztikus tanulmányai, *Prellernek* festményeinél sokkal különb tájképvázlata, *Amerling* festői csoportarcképe, *Feuerbach* híres Iphigenia-tanulmánya a német rajzolóművészet remekei közé tartoznak. A rendezés és a katalógus dr. *Hoffmann* Editnek, a gyüjtemény igazgató-őrének gondos, precíz és igaz szeretettel végzett munkája. A kiállítás kiegészítéséül a múzeum lapjai mellett dr. *Majovszky* Pál gyüjteményének egy-egy kitűnő lapját is láthatjuk. *(G.)*

Pettenkoffen

A Szépművészeti Muzeum német rajzgyüjteményének egyik legérdekesebb és legértékesebb részletét mutatja be. Ezek a rajzok bevilágitanak a nagy mesterek műhelytitkaiba, a stilusok szellemébe, a fehér és fekete árnyalat gazdag, és éppen nem egyhangu világába. *Alt, Pettenkoffen, Leibe, Liebermann, Rode, Feuerbach* mellett néhány kevésbé ismert mestertől is találunk remek lapokat. A kitünő rendezésért és katalógusért *Hoffmann* Editn dr. igazgatót illeti teljes elismerés és diceséret.

N.U.932.V.8.

Pettenkofen

Mühe nerepel az Ernst
Museum Tarágonyi
antcióján.

M. 934. XII. 2.

Pettenkoffen

Nemes Marcell képgyűjteményének II. kiállításán az Ernst-múzeumban szerepelt.

M.934.IV.15.

M.D.K.

Pettenkofen

festő

Az osztrák festő negyedszázadon
át évente hosszabb - rövidebb időt
Szolnokon töltött.

B. Supka Magdolna: Gondolatok a szolnoki művésztelep multjáról és jelenéről.

Jászkunság, 1959. szeptember - 132 lap. V. évf. 3 szám.

MDK

Petenkoffen

A honvédek támadása a Bécsi-kapu felől. Petenkoffen rajza.(A szabadsagharci ereklye muzeumból.) Repr.

Vas.Ujs. 1893. 40.évf. 21.sz. 350.l.

Pettenkofen osztrák Zeit"
Szolnok Megyei Néplap 1956 szept. 28.
3 oldal. –

MDK

Pettenkofen A.

Magyar népfelkelők. Festette Pettenkofen A. Rézre karcolta Greux G. az Orsz.Magy.Képzőm. Társ.műlapja 1880-ban.

SzmKT 50 153.1.

mák

Pellenkofen A.

Körajza az országgyűlés megnyitásáról
Borsos József felvétele alapján

Bertalan V. A kiscelli Múzeum. Bp. 1962.
45. l.

MDK

Pettenkofen A., festöm.

A gyüjtemény a szolnoki iskolát hiánytalanul felöleli.

P. három alföldi tája hirdeti itt az osztrák mester, Szolnok felfedezöjének dicsöségét.

br.Kohner Adolf gyüjteménye.
Képzömüvészet.1929.16.sz. 14.1.

WDK

MDK

Pettenkofen A.

Szépmüv. Muz. Evk. VII. 1935. 182 3/4 l.

MDK

Pettenkofen Ágoston

Magyar parasztszekér, repr.

A szolnoki müvésztelep. P.H. 1928 évi nagy naptára. 73.l.

MDK

Pettenkofen Ágost.X.Károly

658. Bánkodó leány.

Mücs. - A bp.-i Orvosszövetség Mü-kiállitása. 1902.
Kat. 60.l.

MDK

Pettenkofen Ágost,/?/ festöm.

742. Kolostor belseje.

Mücs. - A bp.-i Orvosszövetség. Mü-kiállitása. 1902.
Kat. 65.l.

MDK.

August von Pettenkofen, festö.

Szolnoki zöldségpiac. Jel.:A.P. Fa .

Ernst Muzeum a ukeiói. 52.sz. II. rész.
1935 nov. -Képek. Ka t. 18.1.

MDM

Pettenkofen Ágost, festőm.
szül. 1825-ben ,megh Bécs. 1889.

600. Tájkép.

Műcs. - A bp.-i Orvosszövetség Mű-kiállítása. 1902.
Kat. 55.l.

Pettenkoffen Ágoston.

osztrák festő.

Szolnokat, mint festőmotívumot a szabadságharcban ellenünk harcoló festő fedezte fel. Később 30 éven át Szolnokon töltötte nyarát, az egész világon ismertté tette Szolnokat, képeivel.

Magyar Nemzet, 1957. ápr. 26.

August Pettenkofen.

Az Ernst-Múzeumban rendezett felszabadulás Szolnoki Művésztelep kiállításán négy kis alkotása szerepelt. Az 50-es években az ostrák festők az ő vezetésével Szolnokon kezdtek festeni. Kezdeményezésük ösztönzést adott festőinknek.

Kis Újság Budapest, 1952. Jún. 15.

MOK

Pettenkofen Ágost festőm.-graf.

Szolnoki típusok:
Cseréptét áruló leány. Rajz.
Magyar parasztlegény. Rajz.
Magyar parasztasszony. Rajz. Repr.-k a 384.l.

Művészet. 1905. 384.l.

Pettenkofen Ágost, festőm. MDK

IV. teremben a szolnokiak. - A jub.kiállitás októberben volt Szolnokon./ Jó lenne lent ez az évsz./. -
P.Á. szerepel itt és osztrák társai.

A Műcsarnok téli tárlatáról. -

Képzőművészet.II.évf. 6.sz.

MDK

Pettenkofen Ágost X.Károly.
Festöm.

686. Ló /vázlat/. Vizf.

687. Osztrák katonák.1849-böl/be nem fejezett vizf./

Mücs. - A bp.-i Orvosszövetség Mü-kiállitása. 1902.
Kat. 662. 1.

MDK

Pettenkofen Ágoston (1822-1889)

Kis cigányleány. Jelz.balra: A. Pettenkofen 855.
Vizfestmény, 3ox22.

Ernst Muzeum aukciói.XXXIV. 34.lap

MDK

Pettenkofen Ágost, festőm.

Törzsökös német volt, de az Alföld megkapta lelkületét, Zola temaparemntum elméletével magyarázható, h. a művész magyarul szólalt meg. Rezonált a magyar világ temparamentumára.
"Sebesültek" Festmény. Repr. 218 l.

P.Á. magyarsága nagy befolyással volt a szolnoki művésztelep megalkotására.

Gerő Ödön: A szolnoki [illegible]telep.

Művészet. 1904. 217-226.l.

Pettenkofen

a 40-es években működött. Valamennyi-
re öse Feinyes Adolfnak. (outrák
hatonatint volt.)

Bölöni György: Magyarság - emberség. Bp. 1959.
Magvető k., 540 l. ill.

370-71. l.

M.D.K.

Pettenhofen, August von, festő

nevét emlitik, mint aki osztrák hadseregben szolgált hatona lésére a szabadságharc idején beleszeretett a Tisza-menti tájba és 1853-tól kezdve 25 évig minden nyáron ujra itt festett.

Kapalyag Imre: Budapest - Debrecen - Nyiregyháza

Bp. /1960/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 7.köt./

37. old.

PETTENKOFFEN AUGUST

~~August Pettenkoffen~~

Buda. ostroma. 1849

Magyarország városképek

Magyar Nemzeti Mus.

Katalógus: Nózsa György

Pettenkoffen Ágost.

osztrák festő.

A Műcsarnok téli tárlatán kis kollekciója szerepel miniatürjei-ből, melyeket Szolnokon és kör-nyékén festett.

Nemzeti Ujság, 1927. dec. 18.

Pettenkofen

Magyar tárgyu képe a Bécsből hazakerült kulturkincsek között.

P.M.932.XII.1.

Pettenkofen

Osztrák festő magyar tárgyú képe, a Bécsből hazakerült műkincsek között.

M.933.VI.7.

M.D.K.

Pettenkoffen

"Sok szolnoki vásárjelenete sem magyar, csak idegen /rendesen müncheni/ nyelven előadott, idegen szemmel megnézett jelenetek"-irja Lázár Béla: "Téli tárlat" c. cikkének "Magyar festés" c. fejezetében.

Magyar Salon, Bp. 1901-2 (kötet.) dec. hó
242-253. lap

August von Pettenkofen

a Szolnok környékét a művészet számára felfedező osztrák festők csoportjának legismertebb tagja.

Képzművészeti Múzeum (ismertető) 56. l.
Budapest 1965

Pettenkofen

két alkotása Borsos József ábrázolja.

Szépművészeti Múzeum (ismertető) 56. l.
Budapest 1965

Pettenkofen

Egy festménye, a Bécsből hazakerült műkincsek között.

N.U.932.XII.1.

Pettenkofen.

Munkája szerepel a Műcsarnok téli tárlatán, ahol a szolnoki művészek retrospektív – kiállítást alkotnak. Az osztrák művész szolnok és környékén festette műveit.

Pesti Napló, 1927. dec. 18.

Pettenkofen.

Mindenfajta rezepel a lüczosnak tele-
tálatán, ahol a rolnoki műszerek
sztrosszeletős - leitlitást alleotecale. Az
osztrák műszer rolnak - jó leösnyélesek fes-
tette műszert.

Pesti Lapok, 1927. dec. 18.

Pettenkoffer Ágoston.

A zsolnai műintézet alapjának megvetőjének képe szerepelt a telep 25 éves fennállásának jubileumi kiállításán.

Délmagyarországi Újság, 1924. szept. 20.

Pettenkofen Ágost. bécsi festő.

Vasárnap, 1927 szeptember 18. NEMZET

SZINHÁZ, MŰVÉSZET

A huszonötéves szolnoki művésztelep

A szolnoki művésztelep fényes kiállítás keretében ünnepli ma negyedszázados jubileumát, mig maga a szolnoki művészet immár hetvenötödik évét tapossa: *Pettenkofen* Ágost, a hires bécsi festő már 1853-ban dolgozott Szolnokon s egymásután rajzolta, festette a piaci jeleneteket, a girbe-gurba utcákat, a lóvásárokat, a falusi szekeresgazdákat, lovaslegényeket s a sátoros cigányokat, akiket több izben még fürdés közben is vásznára vetett, gondolván, hogy a tisztálkodó cigány legalább is olyan ritka látványosság, hogy érdemes megörökiteni. S vitte is fel ezeket a képeket Bécsbe, ahol annyira megkedvelték őket, hogy csakhamar vén, első festői impresszióit máris ott kapta — *Spányi* Béla, aki első sikereit 1878-ban Szolnokon festett képeivel aratta s későbbi jó hirnevét és népszerüségét ott alapozta meg.

Ime, még a művésztelep megalakulása előtt már ilyen mozgalmas a művészi élet Szolnokon s igy nem csoda, hogy a művészek körében felvetődik egy művésztelep megalakitásának gondolata s ez ujabb hivekre talál az akkori fiatalok, de már jónevü művészek, *Mihalik* Dániel, *Pongrácz* Károly, *Szlányi* Lajos, *Hegedüs* László és társaik körében, akik *Biharival* és *Fényessel* az élükön, *Wlassics* Gyula báró kultuszminisztertől támogatást kér-

Neubert Ujság, 1927. szept. 18.

többen követtek Pettenkofent Szolnokra, köztük Leopold Karl *Müller*, Gualbert *Faffalt*, a híres állatfestő, Otto von *Thoren*, később pedig a nevezetes bajor történeti festő, Heinrich *Lang* s a felesége, az alig néhány éve elhunyt kiváló osztrák festőművésznő, Tina *Blau* és még mások is, csupa külföldiek, akik közel harminc évig festegettek Szolnokon s vitték szét az akkori kis alföldi mezőváros festői szépségének, érdekességének és eredetiségének hirét szerte nyugatra.

Szolnok művészeti értékével is ugy vagyunk tehát, mint sok más hazai kincsünkkel: idegeneknek kellett azt számunkra felfedezni. De viszont igaz, hogy e külföldiek szolnoki képeiben korántsem találjuk fel azt a színmagyar karaktert, amit a nyomukban Szolnokra került magyar festők Szolnokon és vidékében, a nagy magyar Alföldben megláttak és vászonra vetettek. A ma megnyiló jubiláris kiállításon a külföldiek retrospektiv részében szinte idegennek hat nekünk a magyar vidék s a népéletnek magyar temperamentumu lüktetését jóformán nem is érezzük rajtuk. Ehhez már vérbeli magyar művészek kellettek, mint ahogy egymás után jönnek Szolnokra *Bölm* Pál, rövid időre *Ligeti* Antal s 1875-ben nek Szolnokon való állandó letelepülésükre. A miniszter akkori művészeti előadója, a lelkes művészbarát, K. *Lippich* Elek csakhamar kidolgozza a tervezetet, közeli rokona, Lippich Gusztáv pedig, mint a vármegye főispánja, megszervezi a magasztos célra az egész szolnoki társadalmat s 1901-ben már megalakul a Szolnoki Művészeti Egyesület s a miniszter által még az 1900. év elején felajánlott évi 3000 koronás támogatás tőkésitésével, a Szolnok város által a Tisza és Zagyva egybefolyásánál, a régi szolnoki vár helyén felajánlott 1787 négyszögöles telken rövidesen fölépül két, egyenkint hat műteremlakásos művészház, mig a telket Kohner Adolf báró gyönyörüen parkirozttatja, aki egyben kezdő fiatalok számára évenkint 1500 korona ösztöndijat biztosit, hogy abból hárman, 500—500 korona segitséggel munkálkodhassanak a művésztelepen. 1902 junius 29-én nagy ünnepségek keretében megnyilik a telep, hová a már felsorolt alapitókon felül, mint törzstagok, beköltöznek még *Olgyay* Ferenc s a már akkor is jónevü állatfestő, *Zombory* Lajos.

Művészeink nagy lelkesedéssel láttak munkához. A feladat

M.D.K.

Pettenkofen , August festő

A szolnoki müvésztelep megalapitója.

Müve a kiállitáson

Szolnoki vásárjelenetek,
Betyár- és parasztszánerek,

Perneczky Géza: Az alföldi festészet
Kiállitás a székesfehérvári Csók Képtárban

Magyar Nemzet 1966. okt. 28. 4.l.

Pettenkoffen Ágoston.

*** A Mücsarnok téli kiállitása.** A téli kiállitás keretében a 25 éves jubileumát ünneplő *szolnoki müvésztelep* összes élő müvészei mutatkoznak be válogatott müveikkel. Az élő müvészeken kivül külön termet szenteltek a retrospektiv anyagnak, amelyben a főhelyet *Pettenkoffen* Ágoston, *Deák-Ébner* Lajos, *Bihari* Sándor, *Mihálik* Dániel foglalja el. Az élő müvészek közül *Zombory* Lajos, *Szüle* Péter, *Szlányi* Lajos, *Vidovszky* Béla 8—10 darabból álló kollekciókkal szerepelnek válogatott müveikkel. *Tatz* László bemutatja husz legujabb alkotását, melyeket olaszországi tanulmányutja alatt festett. A kiállitásnak vonzerőt fog biztositani *László* Fülöp kilenc müből álló kollekciója, amelyekben Horthy kormányzónak két arcképe, valamint feleségének arcképe, továbbá Bethlen Istvánnak és nejének két arcképe és a Párisból utban levő arcképek között Scitovszky Tibor és feleségének arcképe szerepel, Máthé koronaőr-kapitány képével együtt. Ezt a főuri arcképsorozatot *Kisfaludy Strobl* Zsigmond legujabb alkotásai gazdagitják, aki Horthy kormányzó mellszobrát, Apponyi Albert gróf arcképét és Tisza István szobrának eredeti nagy mintáját állitja ki tiz darabból álló gyüjteményében. A kiállitást a kormányzó fogja december 18-án megnyitni. Január 31-ig marad nyitva.

Magyarság, 1927. Nov. 24.

MDK.

Pettenkoffen v. August

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1966 okt.28.

A szolnoki művésztelep huszonötéves jubileumán

a kormány és Szolnok képviselőin kívül ott voltak az összes öregek és fiatalok

Pettenkofen.

Szolnok, szeptember 18

(A Reggel kiküldött tudósítójától.) A szolnoki festők vasárnapi jubileuma ugy folyt le, ahogy bohémünnepélyhez illik: *közvetlenül, kedélyesen, a nagyképüségnek egyetlen átsuhanó árnyéka nélkül.* A művésztelep hatalmas parkjában, *Pettenkofen* és *Bihari Sándor* egykori kedvenc tanyáján, a régi vár helyén csak néhány apró zászlócska jelzi, hogy

az ország legrégebben fönnálló művészkolóniája ma lett huszonötéves.

Abból a társaságból, amely huszonöt évvel ezelőtt *Koronghy-Lippich Elek* és báró *Kohner Adolf* támogatásával megvetette a művésztelep alapját, *ma már csak az őszszakállu, de fiatalosan ragyogó szemü Zombori mester sürgölődik a kiállitási termekben.* Már a reggeli órákban megjelenik a festők között a szikár, hajlotthátu báró Kohner Adolf elegáns alakja, ő nézi végig először a kiállitást és minden teremben otthagyja a maga

„Megvették"

a Reggel, 1927. sept. 19.

12

föliratu névjegyét. Szolnok városa is több képet vásárol. Amikor déltájban megjelenik a kultuszminiszter helyetteseként *Kertész K. Róbert államtitkár*, a kertben és a művészházak verandáin már nagyszámu, jórészt pestiekből álló, vidáman tereferélő garden-party fogadja. Ott volt *Wertheimer Adolf* és *Nékám Lajos*, a Képzőművészeti Társulat elnökei, *Tóth Tamás* szolnoki polgármester a városi tanács élén és a pesti vernisszázsok sok ismert alakján kivül Szolnok minden számottevő egyénisége. *Kertész K. Róbert* hosszabb beszéddel nyitotta meg a kiállitást.

— A kis nemzetek azok — mondja —, amelyeknek a mai időben a nagyobb erőfeszités jut osztályrészül. *Képzőművészetünk területén megnyugvás tölthet el bennünket.* Ha figyelembe vesszük azokat *az anyagi erőforrásokat, amelyek még*

ma is olyan fájdalmasan szerény összegekben szerepelnek az állami költségvetésben

és arra gondolunk, hogy *a nagyközönség anyagiakban való vérszegénysége folytán milyen ritkán jut művásárláshoz, valósággal csodálkoznunk kell azon, hogy a magyar képzőművészet milyen hatalmas méretekben tud kibontakozni. Akik a művészet ügyeit adminisztrálják, nem hivatottak arra, hogy irányitsák is a művészetet, ez a művészi tevékenység önfeladata.*

Klebelsberg kultuszminiszter szerint is hiu vállalkozás lenne, ha állami eszközökkel akarnók elnyomni korunknak a mi szemünkben művészi tulzásait.

Az ilyen kisérletek sorsa nemcsak a sikertelenség, hanem nagyon sokszor *a nevetségesség, sőt a reakció.*

Kertész államtitkár még a szolnoki művészeket és különösen egyesületük elnökét, *Kohner*

Petenkofen.

A szolnoki művészeti kapcsolat 25. éves fennállása alkalmából a művésztelepen kiállítást rendez, melyen munkái szerepelnek a kolónia régi mesterének művei között.

Esti Kurir, 1927. szept. 20.

Pettenkofen

Alkotása szerepel a Műcsarnok őszi tárlatán.

P.H.931.X.16.

Pettenkofen

Magyar tárgyú grafikái a Szépműv.Muz. német rajzgyüjteményének kiáll.-án.

M.H.932.V.8.

Pettenkofen

Magyar tárgyú műve, a német rajzok kiáll.-án
a Szépműv.Muz.grafikai termében.

P.N.932.V.8.

Pettenkofen.
osztrák festő

Műveinek sorozata, - melyet Szolnokon festett -, szerepel az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat téli kiállításán, lévő szolnoki gyűjtemény között.

Esti Kurir, 1927. dec. 20.

Pettenkofer Ágost.

osztrák festő.

- A „Műcsarnok téli tárlatán a szolnoki művésztelep 25. évi fennállásának ünnepi kiállításán a Szolnokon festett művei körül a „Magyar csárda" – „Szünike ló", – „Vásári jelenet", – „Piac". c. – ek szerepelnek. (emlitve)

Pesti Hirlap, 1927. dec. 14.

Pettenkofen Ágost.

A szolnoki műréztelep fennállásának 25 éves jubiláris kiállítása alkalmával a Képzőműrézeti Társulat igazgatósága felkéri azon gyűjtőket, akiknek tulajdonában a Szolnokon működött külföldi műrézalkotása van, bocsássa a Műcsarnok rendelkezésére, a kiállítás tartamára.

Magyarság, 1927. Nov. 23.

Jahresbericht über das Jahr 53.

MDK

Pettenkofen Agoston festo

Pettenkofen érdemes művészi munkassaga Szolnokon az 1851-ik évtől kezdve főleg az 1859-ik évig terjed és művei az alföldi életnek valtozatos sorozatát örökitik meg.

Dr. Némethy József: Szolnok és művészete.

Evk KMT 1929. 26.1.

MDK

Pettenkofen Ágoston

Pettenkofen Ágoston emlékműve
Telcs és Maróti müve

Revue de Hongrie 1910. III. V.I. 240-41 l.

MDK

1/. Pettenkofen Ágost, festőm.
1822-1889.

Olajfestmények.

75.	A műszter.	Mgt.
76.	Magyar csárda.	"
77.	Szürke ló.	"
78.	Kofák.	"

Képzőm.Társ. 1927-28.téli kiáll. Kat. 8.l.

Szolnoki magyar és osztrák festők.

2/. Pettenkofen Ágost, festőm. MDK

Olajfestmények.

79.	Tüzérségi felvonulás.	MGt.
8c.	Vásári jelenet.	" c
8d.	Piac.	"

Képzőm.Társ. 1857-58.téli tárl. Kat. 8.1.

Szalonbeli magyar és centrál festők.

3/. MDK

Pettenkofen Ágost, festőm.

Olajfestmények:

82.	Magyar fogatok.	Mgt.
83.	Cigányfiu.	"
84.	Szolnoki paraszt.	"

Képzőm. Társ. 1927-28 téli kiáll. Kat. 9.1.

Szolnoki magyar és osztrák festők.

MDK

Pettenkofen Ágoston, festőm.

mint idegen művész, a telep alapjának megvetője, hosszu éveken át festette a Tisza, a Zagyva és környéke szép részeit.

A kolonia negyedszázados ünnepére ötszáz darab művészi alkotásból impozáns kiállitást rendeztek.

Két nagy müteremben a régi mesterek képeit, melyek legtöbbje magántulajdonban van, -helyezték el.

Hyba: Fényes ünnepség keretében nyilt meg a szolnoki művésztelep jubiláris kiállitása. -Szolnok.
Nemzeti Ujság. 1927. szept.20. 6.l.

Pettenkofen

Szalmakon dolgozott

Ridey Gábor: Régi vásos, fiatal múzeum

Népszava Bp. 1969. dec. 23. 2. l.

Pettenkoffen

Mint a münchenni realizmus képviselője, egy ideig Szalonkan dolgozott.

Németh Lajos: Modern magyar műöcszet, Corvina, 1968, 26. l.

Pettenkoffen, August

nevét, mint a magyar negyvennyolcas forradalom ábrázolásainak szignaturáiból jól ismert osztrák müvészét említi könyvismertetésében Rózsa György. /Kurt Mellach: 1848. Protokolle einer Revolution. Wien-München, 1968./

Müvtört.Ért. 1970. 1.sz. 67. 1.

MDK

Pettenkofen Ágost, festöm.

18. Mámoros szolnoki paraszt. Vizf.
A Szépmüv. Muz. tul.

21. Harrach F. gróf arcképe. Szines rajz. 26.1.
22. Jelenet a szegedi csatából. vizf. 26.1.
A Szépm. Muz. tul.

Képzöm. Társ. 1931. öszi kiáll. Kat. 25.1. és 26.1.

MDK

Pettenkoffen, August von

A szürke ló, repr.

Árverési Közlöny 1936. febr. 1. rk. sz.

Pettenkofen, August von, festöm.
1822-1889

Gebe. Olf. Jelz.
Illusztrálva a X.táblán.

Árv. Közl. 1936.márc. 70.sz. 2.rk.sz. 48.l.

Pettenkoffen, August, v., grafikus M Dh

Katzás nemzetőrök. Rajz 1849-ből.

Repr.

Békés István: Negyvennyolc népe 9. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. márc. 15.

MDK

Pettenkofen Auguszt von, festöm.
1822-1889

Szolnoki paraszt. Vizf. Jelz.

Árv. Közl.1937 4.rk.sz. 32.l.

MDK

Pettenkofen, August von, festöm.
1822-1889

Szolnoki paraszt. Vizf. Jelz.

Árv. Csarn. 1937.okt.83.sz./Árv.Közl.rk.sz./ 34.l.

MDK

Pettenkofen August

"Csirkés kofák" c. festm.repr.

Evk KMT 1929. 26.1.

MDK

Pettenkofen August festő

Fényes Adolf eml.kiáll. MNG. 1960.

9 l.

Pettenkoffen August

Borsos Józsefről festett képe 1847-ből, a magy. művészképmások kiállitásán.

P.H.931.V.6.

Rs August von Pettenkofen. M.F.19. 2.

Osztrák katonatisztként került ide 48-ban, itt maradt 1881-ig. 1853 szolnoki városképek. (54 - magyar puszta, 55Magyar pásztorló, Cigánynő gyermekével és tiszai vázlatok 1857 Gémes kut.(Lyka: Nemz.rom. 942. 55.o.)

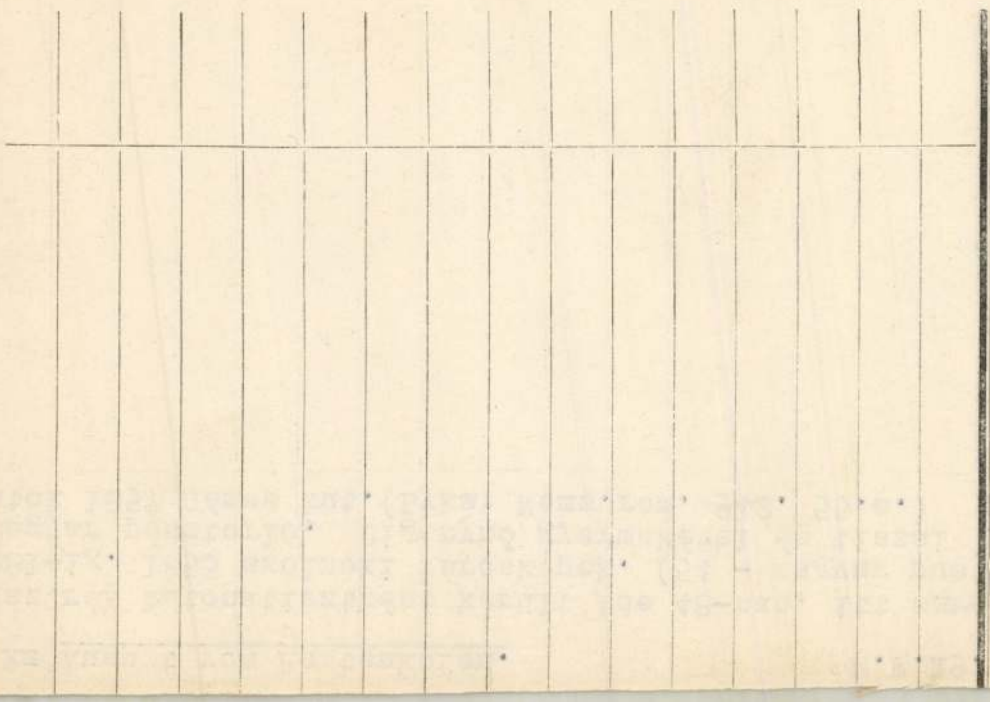

Pettenkofer August von. F. Ny. 18.

Ha év jó sénét máshol töltötte, de nyaranként ismerét
Kolmarra 1881-ig. (Ly. III. 78)

Anyakvi sz.: .....

Név: .....

Lakcim: .....

Szaktárgyak: .....

Évfolyam: ..... Vallás: ..... Szül. év.: .....

Szaktárgyain kivül tud .....

.....

Tanitást vállal: helyben — vidéken.

Kapott-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben: .....

Megjegyzések: .....

M.N.K.

Pettenkofen,

1822-1889 /

Pataky Dénes: Az 1848-49-es szabadságharc grafikai ábrázolásai

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI III. Bp. 1961.

Pettenkofen Auguszt

osztrák festő 1853-tól három évtizeden át majd minden nyáron visszatért Szolnokra, ahol magyar vonatkozású festményeket készített

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX

században, Budapest, 1970. 191.

Pettenkofen Aug.

Kőrajza Borsos József rajzáról: az 1848 évi országgyűlés képviselőházának megnyitó ülése. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970

3921

Pettenkofen August, festő MDK

1885 ben Szolnokon dolgozott. Bihari is ott volt. 110 old. 1887 ben Velencében tálalkoztak újra. 112 old. Osztrák. 1885 tól - 1887 ig jár. Szolnokra festeni.

Szelesi Zoltán: Részletek Bihari Sándor leveleiből. 103.o.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged. 1956. Szegedi Nyomda Váll. Szeged. 1956

KATALÓGUS

Pettenkofen, August Xaver Karl Ritter von

(1822–1889) – harminc éves korában felfedeste Szolnokot, mint festői témát. P. „a véres rebellió leverésére jött a Habsburg-birodalom tartományába, ahol viszont művészi ambiciói kielégítéséhez kifogyhatatlan inspirációva lett.“

A Szolnoki Művészi Tiszt. Nagy. Bp. 1966 – Kat. összeáll. N. Penzes Éva és Pogány Ö. G., Bev. Pogány Ö. Gábor.

7 l.

KATALÓGUS

Pettenkofen, August, Xaver Karl Ritter von

folyt.

„— négy évtizedes festőpályájának legérdekesebb produkciójában szolnoki motívumokat dolgozott fel. - - - - - a ~~[illegible]~~ a couleur locale-ban általános emberi tartalmat-ra reagált. A művészettörténénet megérlés más, mi fen szélestőrű visszhangot keltett P. szolnoki munkáltodása; ...“

A szolnoki művésztelep Tiall. Bp. 1966.
Kat. összeáll. N. Péntes Éva és Pogány Ö. G.
Bev. Pogány Ö. Gábor.

7-8 l.

MDK

Pettenkoffen August, festöm.

a francia Barbizonnal parallel vonatkozásba hozhatjuk a mi Szolnokunkat. br.Kohner egy emberöltö óta maecenása a szolnoki Müvésztelepnek.

Három alföldi tája hirdeti az osztrák mester, Szolnok felfedezöjének dicsöségét.

br.Kohner Adolf gyüjteményéből.
Képzömüvészet. 1929. 16.sz. 14.1.

MDK

Pettenkofen August.
osztrák eredetü festöm.-graf.

a magyar fegyverekért rajong. Buda ostroma.

Ambrosia. 12 5.l.

Fe ttenkoffen , August von M.D.K.

Lorsos József az 1848. évi országgyülést ábrázoló rajzáról ,litográfiát, erről Morelli fametszetet készit

Estekyné Molnár Zsuzsa:Morelli Gusztáv 149.1 .
A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. Bp. 196[illegible]

Petenkoffen August, festő

MDk

Petenkoffen August nyomán kitűnő mesterek egész sora munkálkodott Szolnokon.

– rt –: Szolnoki művészek kiállítása 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. okt. 12.

MDK

Pettenkoffen

Mig Borsos a magyar festő Bécsbe megy, hogy ismertté legyen, addig a bécsi jóbarát Pettenkoffen Szolnokra jön, hogy "felfedezze" az Alföldet.

Radocsay D.: Borsos és Barabás.

Szépmüvészet 1941.12.sz.307-311.l.képekkel.

MDK

Petenkoffen

A honvédek támadása a Bécsi-kapu felől. Petenkoffen rajza./A szabadságharci ereklyemuzeumból./ Repr.350.o.

Vasárnapi Ujság 1893.40.évf. 21.sz.

MDK

Pettenkofen

Borsos-Pettenkofen: Az országgyülés megnyitása 1848-ban. 1848. Repr.

Nagy Z.: A m.litogr.tört a 19.sz-ban
Bp.1934. 79, 88.l./képekkel/

Pettenkofen A. MDK

A magyar alkotmányos országgyülés megnyitása 1848 julius 5-én. Borsos József rajza után Pettenkofen kőrajza. Repr.

Buda ost oma 1849 május 21-én. Kőrajz. repr.

Hankiss 76 l.

Ha
n

Bécs: Pettenkofer-képek.

Műveédet IV. évf. 1905. 386-399 l.

MDK

Pettenkoffen

Lyka K: Uj képek a N.Szal.ban. UI. 1903. II.
387-90. o.

MDK

Pettenkofen

Borsos József arcképe Pettenkofentől.Repr.

Szépmüv.Muz.Évk. I.k. Bpest. 1918. 195.l.

Pettenkofen A. MNK

Müvei:

Táj pásztorleánnyal, juhokkal és kecskékkel
Szén, 41x57.

Enst Muzeum aukciói XVI. 16 l.

Pettenkofen A. MDK

Budavár ostroma,repr.

Ambcsata,125 l.

Pettenkoffen August, festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekű gyűjteményét. A 19.-20. sz. magy. képzőművészetének keresztmetszete. 388 mű, 180 művész. Pettenkoffen egy művel szerepel. 227.old

ROMÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár rörténete
Uj szerzemények I. 219.old

AyJanus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Pettenkoffen, August von, festő
[Pettenkofen]

L: Tényes Adolf

Bodri F: Művészeti könyvszemle 803-807.

Jelenkor Pécs, 1978. szept. XXI/9

August von Pettenkofen, osztrák festő

125 esztendeje indult meg Szolnokon, az a tevékenység, amely elsőként emelte, műveszi témává a magyar alföld, az itt élő emberek életének, munkájának megörökítését. – Az úttörők osztrák festők voltak, August von Pettenkoffennel az élen, őket vágadta meg elsőként a táj hangulata.

(Hernádi): A Szolnoki művésztelep.
Magyar Hírek, 1978. jún. 3.

August Pettenkofen, osztrák festőművész.

Az 1948-49-es szabadságharc csatajelenetei-nek többségét osztrák katonafestők örökítet-ték meg, akik nem rokonszenveztek a ma-gyarokkal. Köztük csupán egy kivétel akadt August Pettenkofen, aki Budavár ostromát éppén úgy, mint Komárom megvívását a „rebellisek"-hez vonzódva örökítette meg. (erőlüve)

K.L.: Negyvenyolcas csataképek, Népbadsereg, 1978. 3.

August von Pettenkofen, festőművész

Than Mór és az osztrák August von Pettenkofen végig szemtanúi voltak a szabadságharc vagy csatáinak.

Barbély László: Csatajelenet, 1848.

Tükör, Budapest, 1978. márc. 12.

Pettenkoffen, August von, festő

L: Tényes Adolf.

–: Izdnoki Műnészklep 2

Esti Hirlap, Bp. 1977 szept. 15.

Pettenkofen, August von, festő

L.:Chiovini Ferenc

Kaposvári Gyula:"Kötelességünk,hogy ujjáépitsük" 30-36.

Jászkunság,Szolnok,1977.szeptember XXXII/3

Pettenkoffer, August von
(1822 - 1889)

„Szolnoki piac és lovaskocsi"

két cenzurvárlat közös kartonban 8,5x12 és 9x11
tent hagyatéki bélyegzővel. Védett.

Kiáltási ár: 2500 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

August von Pettenkofen, osztrák festőművész

A szolnaki művésztelep most ünnepli alapításának 75. éves évfordulóját. – Az osztrák Pettenkofen és a Munkácsy tanítványok pozdemenyczésére 1902 óta 12 műtérem lakást ~~lakást~~ atthant. Koszta Józseftől Fényes Adolfig hazai pikturánk legjelesebbjei dolgoztak itt és terentettek meg a szolnaki iskolát.

[illegible] kronika

[illegible] X. 7. Kossuth 12.00 Ka.

August von Pettenkofen, osztrák hadifestő,
A művész fedezte fel Szolnokat a festészetnek „ami a magyaroknak Barbizon, az nekünk Szolnok volt" – hangoztatják az osztrák műtörténészek.

Pálréti Ágoston: Anyanyelve a táj.
Csongrád Megyei Hírlap, 1977. jún. 28.

August von Pettenkofen, osztrák festő

a múlt század második felében Pettenkofen és osztrák művésztársai ösztönzésére egyre több magyar festőművész kereste Szolnokot, az itt látható táj, népélet látványának kedvéért. Rózsaffy Dezső írja a művészről, hogy: „ucha Deák Ebner Lajossal sakkozgatott a Magyar király épületében!"

Egri Mária: Magyar festők Szolnokon.
Szolnok Megyei Néplap, 1977. jún. 17.

August von Pettenkofen, osztrák festőművész

75 éves a szolnoki művésztelep, ahol a XIX. század közepe óta több osztrák festő dolgozott. Szolnokon élt és alkotott A. von Pettenkofen, a művésztelep megalapításában részt vett Mednyánszky L., Vaszary János és még többen.

Láttuk, hallottuk.

1977. okt. 20. Kossuth 16.34 - Kué-

August Pettenkofen

„Budavár visszavétele 1849 május 21"

(repro)

Dallos György: Az 1948-49 és Magyar...

Tükör, 1977. szeptember 24 – 20. lap.

A. V. Pettenkofen, festő

L.: Vedres M.

Gy. J.: A Galéria ... 9.

Népszava, Bp. 1975. okt. 12.

AUGUST PETTENKOFEN és BORSOS MIKLÓS, grafikusok

Az 1848-as országgyülés Batthyány Lajos miniszerelnök propoziciókat átvevő képét készitették. Az volt a vélemény, hogy a müvészek munkamegosztásáról, hogy Borsos rajzát Pettenkofen vitte át kőre. A lap sajátosságai, egy egykorú újsághir és a szignatura formájának figyelembevétele lényegével, mely a két müvésznevet kötőjellel ill. és kötőszóval kapcsolja össze, e korábbi felfogást revideálnunk kell. 85. old.

RÓZSA GYÖRGY: Vázlatok a magyar országgyülések ikonográfiájához 81. old

FOLIA HISTORICA, I. A M.N.M. Évkönyve, Bp. 1972

AUGUST PETTENKOFEN és BORSOS MIKLÓS, grafikusok

Az 1848-as országgyülésről készült képük. A háttér épité szeti részletei, a hallgatóság lelkes tömege, az ablakokon beáramló fény ábrázolása Pettenkofen művészetével áll kapcsolatban. A kompozicióban kissé túl erős hangsúlyhoz jutó és gyakran szervetlenül megoldott, egyéni vonásokkal jelzett portréfejek viszont az ügyes arcképfestő Borsos művei lehetnek. 86.old

RÓZSA GYÖRGY: Vázlatok a magyar országgyülések ikonográfiájához 81.old

FOLIA HISTORICA.I. A M.N.M.Évkönyve, Bp. 1972

AUGUST PETTENKOFFEN és BORSOS MIKLÓS, grafikusok

Az első népképviseleti országgyülésen,1848-ban a propoziciókat Batthyany Lajos miniszterelnök vette at.Ezt Pettenkopfen osztrák és Borsos Miklós közös müveként létrejött kvalitásos litografia mutatja be,a negyvennyolcas forradalom reprezentativ abrázolásainak egyik legszebbike. 85.old. 15.jegyz.

RÓZSA GYÖRGY: Vázlatok a magyar országgyülések ikonográfiájához 81.old

FOLIA HISTORICA,I. A M.N.M.Évkönyve, Bp. 1972

AUGUST PETTENKOFEN és BORSOS MIKLÓS, grafikusok

Az 1848-as országgyülésről készült közös rajzuk. A korajzolásban Borsosnál jóval gyakorlottabb és a puszta reprodukálásnál rendszerint többre törekvő Pettenkofen minden jel szerint oly kompocíciót sokszorositott, melynel megalkotásaban-a stiluselemzés és az irott adatok alapján következtetve-maga is részt vállalt. 86.old

RÓZSA GYÖRGY: Vázlatok a magyar országgyülések ikonográfiájához 81.old

FOLIA HISTORICA.I. A M.N.M.Évkönyve, Bp. 1972

AUGUST PETTENKOFER, gra

AUGUST PETTENKOFEN és BOLSOS MIHÁLY, grafikusok

Az 1848-as országgyülésről készült közös rajzuk. Egy fennmaradt rajzos kulcs segitségével 42 személyt azonositha tunk. Több arckép előképét osztrák és magyar müvészek korábbi, grafikus úton sokszorositott arcképeiben sikerült meghatároznunk. 86.old

RÓZSA GYÖRGY: Vázlatok a magyar országgyülések ikonográfiájához 81.old

FOLIA HISTORICA, I. A M.N.M. Évkönyve, Bp. 1972

Pettenkofen, August von, festő

L.: fényes Adolf

Egri M.: Pettenkofen tűf ... 84-87

JÁSZKUNSÁG, Szolnok, 1975. nov. XXI/4.

Pettenkofen, August von, festő

L.: Fényes Adolf

Dr. Egri Klázia: A szolnoki festőiskola 1988–1994

Élet és Tudomány, bp. 1975. okt. 17.

XXX
42

Pettenkoffen, Pest

L.: Gémes Adolf

—: Magyar Barbizon 2.

ESTI HIRLAP. Br. 1975. dec. 5.

Pettenkofen festőművész

Szolnokon megnyílt tárlat a szolnoki festészet történetét mutatja be. A százszorduló szolnoki nepcletének epikája a legjobbaknál drámai erővel szólal meg. Ezt az értékrendet közelíti Pettenkofen, Anton Romakó, Eugen Yettel, Deák-Ebner Lajos és a később Dömsödön festő Edvi Illés Aladár, akik meghatározói a sajátos szolnoki karakternek.

Lasonci Miklós: Kiállítótermekben.

Pestmegyei Hírlap, 1975 (jún.) 10.

August von Pettenkofen osztrák festő

Szolnok a város fontos tényezője kulturális életünknek. Első felfedezője és hangadója e tájnak az osztrák festő, a múlt század közepén. Az osztrák festőt megejtette e vidéknek és népének varázsa.

Bényei László: Szolnok a műveszváros.
Keletmagyarország, 1975. okt. 5.

August von Pettenkofen osztrák festő

A Szolnoki művésztelep története 1851-ig nyílik vissza, illetve 49-el kezdődik, mikor az debreceni visszavonuláskor az osztrák hadsereggel August von Pettenkofen hadifestő keresztül ment Szolnokon és annyira megfogta Szolnok hangulata, hogy 51-ben lejött és festette az ottani életet és követték a többi osztrák festők.

A Közvizlés alakítói

1975. VIII. 19. 16-17 Kossuth /11/ - Vné -

August von Pettenkofen festő

A múlt század közepén a osztrák August von Pettenkofen fedezte fel Szolnok festői tájait – 1899-ben már Mednyánszky László sokadmagával a kultuszminiszterhez folyamodott a művésztelep létesítésére.

Népújság, Heves, 1975. szept. 14.

A. von Pattenhofen, festő

L.: Berény R.

Tasnádi A.: Körzéta ... 9.

Nérszava, Bp. 1975. nov. 16.

Peltenhoffen, August (1877-1889)

„Cirkuszosok" Tusrajz 8x17

J. l. j.: A.P. Védett.

Kikiáltási ár: 1500 Ft.

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

August Pettenkofen, festő

Pettenkofent Szolnokon a festők hosszú sora követte. Előbb a bécsiek jöttek, majd hosszabb-rövidebb időre a magyarok is: Mednyánszky László, Böhm Pál, Aggházy Gyula, Deák-Ébner Lajos, Bihari Sándor Spányi Béla, Révész Imre, a következő nemzedékből: Koszta József, Fényes Adolf, Kernstok Károly, Vaszary János. 5.old

Molnár Auréll: Az Alföld századai 3.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 1.sz. Bp.

August von Pettenkofen, osztrák festő
Első felfedezője és hangadója Szolnok
tájának August von Pettenkofen volt a
múlt század közepén. Osztrák festőtársai
jöttek utána e tájra, köztük Y. G. Fallott.

Bényi László: Szolnok, a művészváros.
Hajdúbihari Napló, 1945. szept. 28.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 NOV 23

Pettenkofen osztrák festőművész

Új ember

A Művészeti Hetek idején nyílt meg a MAGYAR NEMZETI GALÉRIA végleges otthona a budai Várban. Máris látható az állandó képzőművészeti törzsanyag java (egyelőre hiányzanak a különleges védelmet igénylő Munkácsy és Paál László festmények), az elmúlt 150 év kiemelkedő alkotásai, képek, grafikák, szobrok, érmék. Két időszaki kiállítás számol be egyfelől a kortárs művészet három évtizedes eredményeiről, másfelől a ma már 125 éves múltra visszatekintő „Szolnoki művészet" első félévszázadának öt múzeuem anyagából egybegyűjtött műveiről Pettenkofentől Fényes Adolfig. A nagyszámú kiállító terem módot nyújt arra is, hogy a Galéria mintegy harmincezer grafikai lapja fokozatosan, a három havonként rendezendő tárlatokon a látogatók elé kerüljön.

(h. g.)

móniát megbontani, hanem égieket és földieket egybefűzni jött világunkba. Hogy mégis „világrengető" eseményről volt és van szó, azt közel kétezer esztendeje igazolja a történelem. Jellé lett, mely egyrészt irányt mutat, biztos út felé vezet, de jellé lett úgy is,

Pettenkoffen, August

neve emlitve

Müvésze ttörténeti Értesitő 1972

7 Kold.

August Pettenkofen

szolnoki festőművész, a 70-es években festészetében az Alföld témája jelentkezik.

Koczogh Ákos: Folkorizmus
Rajztanítás 1972/2-3 24.old.

A. Pettenkofer

150 éve született

Néptanár 1972 május 10

~~1972~~ 4. old.

Pettenkoffer

osztrák festőművész, a szolnoki
művésztelep megalapítója, 1851-től
alkotott a magyar Alföldön

július 5
4. old.

August von Pettenkopfen

A múlt század 50-es éveinek elején dolgozott Szolnokon egy festőcsapat, a Szolnokot felfedező festőművész és baráti köre, akik osztrákok voltak.

Láttuk, hallottuk.

1972. júl. 7. Petőfi 21.13 /11/ Rj.

Pettenkoffen

"Puszta Magyarországon" c. festményét állitották ki a juni.-juliusi tárlaton, melyről Solt: "Az állandó mütárlat Pesten" cimmel ir kritikát.

Divatcsarnok, Bp. 1854. aug. 5.
43. sz. 983-989. lap.

August Pettenkofer

Buda elfoglalása 1849

Litográfia

Dp. Föv. tört. (Corvina 73) 38. t.

August Pettenkofen

litográfiája: „Az orosz csapatok tábor helye Magyarországon." 721. sz. reprodukció 1849.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973.

August Pettenkofen

litográfiája: „Jelenet Buda várának megrohanásából" (1849. V. 21) - 676 s. reprodukció.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolca kortársak szemével, Budapest 1973. 575. l

August Pettenkofen

olajfestménye után készült rézkarca Gustav Greux-nek: „A toborzóhelyre siető" parasztfiatalok. 543. sz. reprodukció. 1877.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

August Pettenkofen

litográfiája: „Jelenet az 1849. I. i polnoki ütközetből." 509. sz. reprodukció. 1851.

Rózsa György – Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

August Pettenkofen

litográfiája: „A Komárom megyei nemzetőrök megfutamodása Schwechatnál. 416. sz. reprodukció. 1850.

Rózsa György-Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 5751

August Pettenkofen

litografiája: „Rajtaütés az ellenség postáján." 393. sz. reprodukció. 1849.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 575.

August Pettenkofen

litográfiáról. „Az első" népképviseleti országgyűlés megnyitó ülése." Jókai József együttműködésével. 326. p. reprodukció. 1848.

Rózsa György - Spira György: Negyvenyolc a korabeliek szemével. Budapest 1973 575 l

Pettenkoffen Ágost

"Ez a szorgalmas osztrák keresztül-kasul bekó
borlta az országot... s katonalovakhoz szo-
kott, izmos ecsetje szokatlan kedvvel pemz-
lizte ki a keshedt felvidéki gebéket, s ap-
róra kipepecselte a zömök kofaasszonyokat.
A mi levegőnk mégsem vibrál ezeken a képeken,
de nem is szorultunk rá, hogy a világ az ő
képein ismerje meg a magyar földet és a ma-
gyar parasztot."-közli a Művészet c. rovat-
ban, "A Nemzeti Szalon" kiállításáról szóló
kritika.
A HÉT, Bp. 1903. okt. 25. XIV. évf.
43. sz. 705. lap.

Pettenkofen Ágoston

a szolnoki művésztelep első jelentős mestere. Közvetlenül a szabadságharc bukása után látogatott el először, mint festő Szolnokra, s felfedezve a Tisza-parti-táj szépségeit, ezt a látogatásait 25 éven át minden nyáron megismételte.

Rideg Gábor: Szolnoki művészet '72

Alföld 1972/6 49 old.

von Petenkofen, August, festő

Megemlítve: „a neves ontrák festő fedezte fel a Tisza-Zagyva táj művészét".
Évtizedeken át töltött hosszabb időt Szolnokon minden esztendőben.

— : A szolnoki művésztelep kiállítása Szentendrén

8.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 22.

Pettenkoffen, August von
(1822-1889)

Nő a pálmaligetben
Vízfestmény 26,5 x 14
Védett
Kikiáltási ár: 5000 Ft

BÁV 33. Művészeti Képaukció, árverés 1974 május 21-22

August Pettenkofen

vízfestménye: „Elesettek elhantolása a csatatéren." 778. sz. reprodukció.

Rópa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

August Pettenkofen

litográfiája: „Sebesült katonák elszállítása." 779. z reprodukció. 1849.

Rózsa György - Spira György: Nagyvennyok a kortársak szemével, Budapest 1973 5751

August von Pettenkofen festő

Az osztrák festő fedezte fel Szolnokot a művészet számára. Az 1848-as szabadságharc alatt, mint békés hadifestő jött el hozzánk, rajzmappájával elkísérte ezredét. Az egész országot bejárván Szolnok volt az, amely ~~felfedt~~ érdeklődését felkeltette, olyannyira, hogy 1852-1882 ig majdnem minden évben visszatért ide.

Zádor István emlékezése a Szolnoki Művésztelepről.

Jászkunság, Szolnok, 1973. márc. 32. old.

polarizáltság révén a maga kizárólagosan önérdekre alapozott befolyását tartósan érvényesítse. Más szóval: a 3. sz. ábránkkal jellemezhető rendszerekben, azok polarizálása árán kitüntetett helyzetre törekvő bármely érdekeltségbe definíciószerűen bele kell hogy fogalmazódjék legalábbis két olyan részérdek, amelyek közül az egyik arra irányul, hogy a „célba vett" rendszert (első lépésként) zárttá tegye; a második arra, hogy a zárttá (elszigeteltté, kiszolgáltatottá) tett rendszert végérvényesen felszámolja. Csakis így teremtődhet meg ugyanis az a fajta megosztottság, amelyben az ily módon (2. sz. ábránkon jelzett módon) fellépő külső tényező legalább ideiglenesen kitüntetett helyzetet (poláris szerepkört, szemben a belső hierarchiájától megosztott és innentől egynemű tömegként viselkedő másik pólussal) élvezhet.

És most lássuk, kapcsolatba hozható-e az így megvilágosodott összefüggéssor a vizsgálódásunk voltaképpeni tárgyát képező „alföldi festészet" problémakörével. Első közelítésben legyen a 3. sz.

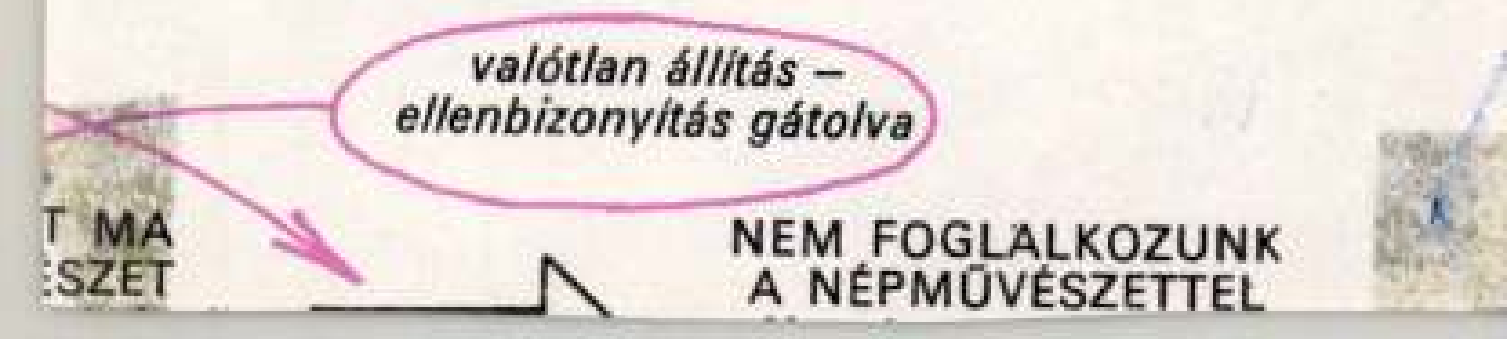

August von Pettenkofen, ostrák festőművésze.

Művészet, 1978. dec. 24. old.

Pettenkofen, August, festő

August Pettenkofen: Szolnok vidéki paraszt

Szabolyán Alice: A lepkemhaz 1256 - 1259.

Élet és Tudomány, bp. 1979. okt. 5. XXXIV/40

August von Pettenkofen, osztrák festőművész

Művészet, 1948. dec

August von Pettenkofen, osztrák festőművész.

August von Pettenkofen: Szolnoki vásár, olaj, fa, 29,5x50,5 cm, 1870 k., a Szépművészeti Múzeum tulajdona (fotó Szenczi M.)

Művészet, 1978. dec. 2. old.

Alföldi festészet

Patay László: Öregség,
olaj, tempera, 125×70 cm, 1963
(fotó Égető)

PETTENKOFEN, AUGUST

August von Pettenkofen: Markt in Ungarn.
Federzeichnung, 10x14 cm.

Aukción: WIEN, DOROTHEUM
623. Kunstauktion, 1979.
Katalogus 288.sz., 46.old.
Kép: Taf. 117.

Pettenkoffen Agost

Osztrák származásu festő a XIX. század közepetáján letelepszik Szolnokon és "magyarul szólal meg vásznain"-irja Kovács Dezső: "A Szolnoki Művésztelep jubileuma" c. beszámolójában. Utána látogatnak el más művészek is Szolnokra s az egyre inkább növekvő érdeklődés inditotta el a művésztelep megszervezését. /épitész/ Gyalus László tervei alapján 1901-ben kezdték meg az épitkezést és 1903-ban már beköltöztek a művészek a mütermekkel ellátott házakba.

ÉLET, Bp. 1913. juni. 8. V. évf. 23. sz. 724-726. lap.

Pettenkoffen, August von, Grafikus

L. Than Mór

Petrecki Á.: Képzőművészek a szab.-harcban 1297-1299

Élet és Tudomány, Bp. 1980. okt-10 XXXV/41

August von Pettenkofen, osztrák festő.

1975-76-ban „A szolnoki festőiskola" ámen a bécsi Österreichische Galerie a saját, a városi Történelmi Múzeum és a grazi Neue Galerie am Landesmuseum Joanneum anyagából megrendezte a Magyar Nemzeti Galériával, valamint a szolnoki Damjanich Múzeummal közösen a Szolnok körül szerveződött August Pettenkofen századközépi jelentkezésétől a művésztelep alapításával záruló, zakaszát bemutató kiállítást.

Egri Mária: Műhelykiállítások szüksége.
Hevesi Szemle, 1978. szept. 8. old.

Pettenkoffen Ágost

Bihari Sándor, Deák Ébner Lajos, Fényes Adolf, Hegedüs László, Jávor Pál, Mihalik Dániel, Olgyay Ferenc, Perlmutter Izsák, Pettenkoffen, Pongrácz Károly, Szlányi Lajos, Zombory Lajos, müvészek voltak az elsők, akik 1903-ban az uj Szolnoki Müvésztelep mütermekkel berendezett épületeibe költöztek. Kovács Dezső: "A Szolnoki Müvésztelep jubileuma" cimmel ir a telep tiz éves fennállásáról, mely alkalommal a Szolnoki Müvészeti Egyesület ünnepséget rendezett, s ennek kiemelkedő teljesitménye a tizenkét termet betöltő retrospektiv kiállitás. A cikk beszámol a müvésztelep történetéről, az első település körülményeiről, s a "magyar Barbizon" elnevezés előzményeiről, majd megemliti a később oda került fiatalokat: Klöh, Koszkol, Vidovszky Béla.

ÉLET, Bp. 1913.juni. 8. V.évf.23.sz.724-726.lap.

Pettenkoffen Ágost

"Pihenő" c. festményét bemutatja a lap. Ekhós szekérből kifogott lovakat etető parasztembert ábrázol a kép.
Repr.

ÉLET, Bp. 1910. jan. 2. II. évf. 1. sz. 11. lap.

Pettenkoffen Ágost

A kiállitásokról szóló ismertetést nagyrészt M. sign.-val, vagy teljes nevén Margitay Ernő irja. Egyes müvészeket alkotásaikkal együtt sorolja fel, némelyiknek csupán nevét emliti meg: Vajda Zsigmond, Pettenkoffen Ágost, Mendlik Oszkár, Bruck Miksa, Keményffy Jenő. Hadl Richard, Boruth Andor, Boemm Ritta, Góth Móric, Pentelei Molnár János, Kacziány Ödön, Szenes Fülöp.

Pettenkoffen Ágost: "Légyott"c. parasztszekérből kifogott lovak mellett ifju pár találkozik. "Szolnoki vásár" c. ezenkivül müvészeti hagyatékát szinte teljes egészében kiállitották. Idegen országban született, de "a magyar föld levegőjét szivta s igen közel került a magyar lélekhez." Repr-ók.

ÉLET, Bp. 1909. dec. 19. I. évf. 52. sz. 803, 809, 821-822. lap.

August von Pettenkofen

A művész csatajelenetek festőjeként került Szolnokra 1848–49-es szabadságharc idején. Alapítója lesz a szolnoki festőiskolának.

Pap Gábor: A meg nem gondolt gondolat.
Művészet, 1978. december – 22. lap.

August von Pettenkofen

„Szolnoki vásár"
(vyzvo)

Rideg Gálor: Kinek a szemlélete az, alföldi szemlélet?
Művészet, 1978. december – 2 lap.

Pettenhofen August

Az Alföld szines népviselete, a vásári forgatag „festőisége" ihlette meg a művészt.

Dömötör János: A vásárhelyi tárhatok...
Művészet, 1978. december – 14. lap.

Pettenkofen

Az osztrák császári hadsereg csata-
képfestője, az ütközetek eseményeinek
során, megörökítése pedig el szolnok-
za 1849 januar 22-én. Majd ugyan
visszatért oda.

Rideg Gábor: Kinek a szemlélete az alföldi szemlélet?
Művészet, 1978. december – 2. lap.

PETTENKOFEN, A.

Pettenkofen, A.R.von: Am Ziehbrunnen.
Öl auf Leinw. 39,5x49,5 cm.

Aukción: München, Neumeister.
Auktion 186. 14. bis 16. März 1979.
Katalogus Nr. 1438. - S. 154. Taf. 116.

33. tábla

PETTENKOFEN, AUGUST, von (Életrajzát lásd Kat. 169)

179. A honvédek rohama a budai vár ellen. 1849. május 21. 1849

33.

litogr., p., 333x441 mm
Jelezve j.l.: C.A.P. 1849. A kép alatt: Gez.u.lith. C.A.Pettenkofen — Gedr. bei J. Höfelich.
Felirata: Der Sturm auf Ofen. den 21 Mai 1849. — WIEN, bei L.T. Neumann. — Eigenth.d.Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.
MNM TKCs ltsz. T.363

A forradalom művészi tekintetben legmagasabb színvonalú csataképe. A helyzet és a megoldás hasonlósága alapján kapcsolatba hozható a francia August Raffet Prise de Constantine c. sorozatának 7. lapjával. De a rokonság ellenére Pettenkofen önálló alkotást hozott létre. A festői por- és füstfelhő eltakarja ugyan a háttér valósághűen megrajzolt részleteit és a rohamozó katonákat, de egyben össze is fogja a kép különböző szintjein elhelyezett részleteket, s ezzel az áttekinthetőséget és a cselekmény egységét sikerül a művésznek biztosítania.

Irod: Weixlgärtner, A.P.: August Pettenkofen. Wien 1916. I. köt. 30—32; II. köt. 332. 120. sz; Rózsa-Spira 676, sz.

R.Gy.

Mihail Magyarországon 1830-1870
MTA MKCS - MNG Bp. 1981

Litográfus, mérnök és
országban működött. 1830-ban
belga függetlenségi háborúban. A
Ázsiában, Afrikában s Amerikában is
nyomdát nyitott. Nagy érdemei vannak
tásában Magyarországon, bár inkább vállal
sebb munkái Magyar hajdan és jelen című 25
(1848). 1848-ban Charivari címmel kiadta az el
lépve ezredesként Komáromban szolgált. Ő vezette
után emigrált és Londonban módszert dolgozott ki a
sára. Restaurálta a londoni Parlamentet és a Szt. Pál szé
ma is létezik.

Irod: Révai Nagy Lexikona, 17. köt, 1925; Gerszi 1960; Szentiványi Gy.

R.Gy. – K.F.

32.

181. Karikatúra a pártok erőviszonyairól, 1848

litogr., p., 244x349 mm
Felirata a kép alatt: Az alsóház ministerialis classification szerint. B.f.: Ball oldal. J.F.: Jobb oldal.
Charivari 1848. július 26, 8.sz. 31.l.

ANDREAS PETTER, éremművész

338.-MÁTYÁS főherceg//török elleni győzelem/.-E/.MATTHIAS.D.G.AR-CHI+D.AV.D.B.C.TIR.-Mellkép j.vért,fodros gallér,Karszelvényen PETTER 99.--H/.AMAT+VICTOR+CVRAMxX+ Hadiszekerek közt gólya sz.hátúl városkép.--1599.-45 mm ezüst.PETTER müve.-23.old. Fekete repr.59.old. vert,

HUSZÁR LAJOS:A régi magy.emékérmek katalógusa a legrégibb időktől 1850-ig.I.Ujkor.1526-1657.

A Magy.Éremgyüjtők Egy.kiadása. 5.csoport, 10.sz.
Bp. 1973

ANDREAS PETTER, éremművész

338.-MÁTYÁS főherceg//török elleni győzelem/.-E/.MATT HIAS.D.G.AR-CHI+D.AV.D.B.C.TIR.-Mellkép j.vért,fodros gallér,Karszelvényen PETTER 99.--H/.AMAT+VICTOR+CVRAMxX= Hadiszekerek közt gólya sz.hátúl városkép.--1599.-45 mm ezüst.PETTER müve.-23.old. Fekete repr.59.old. vert,

HUSZÁR LAJOS:A régi magy.emékérmek katalógusa a legrégibb időktől 1850-ig.I.Ujkor.1526-1657.

A Magy.Éremgyüjtők Egy.kiadása. 5.csoport, 10.sz. Bp. 1973

PETTENKOFEN, AUGUST, von (Életrajzát lásd Kat. 169)

179. A honvédek rohama a budai vár ellen. 1849. május 21. 1849 *33.*

litogr., p., 333x441 mm
Jelezve j.l.: C.A.P. 1849. A kép alatt: Gez.u.lith. C.A.Pettenkofen – Gedr. bei J. Höfelich.
Felirata: Der Sturm auf Ofen. den 21 Mai 1849. – WIEN, bei L.T. Neumann. – Eigenth.d.Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.
MNM TKCs ltsz. T.363

A forradalom művészi tekintetben legmagasabb színvonalú csataképe. A helyzet és a megoldás hasonlósága alapján kapcsolatba hozható a francia August Raffet Prise de Constantine c. sorozatának 7. lapjával. De a rokonság ellenére Pettenkofen önálló alkotást hozott létre. A festői por- és füstfelhő eltakarja ugyan a háttér valósághűen megrajzolt részleteit és a rohamozó katonákat, de egyben össze is fogja a kép különböző szintjein elhelyezett részleteket, s ezzel az áttekinthetőséget és a cselekmény egységét sikerül a művésznek biztosítania.

Irod: Weixlgärtner, A.P.: August Pettenkofen. Wien 1916. I. köt. 30–32; II. köt. 332. 120. sz; Rózsa-Spira 676, sz.

R.Gy.

Művészi Magyarországon 1830-1870
MTA MKCS - MNG Bp. 1981

Litográfus, mérnök és feltaláló. Bécsben tanult, majd mérnökkari tisztként Olaszországban működött. 1830-ban résztvett a párizsi júliusi forradalom harcaiban, majd a belga függetlenségi háborúban. A hadseregből kilépve, bejárta Európát, megfordult Ázsiában, Afrikában s Amerikában is. 1844-ben Pesten telepedett le és 1845-ben kőnyomdát nyitott. Nagy érdemei vannak a litográfia különféle technikáinak meghonosításában Magyarországon, bár inkább vállalkozó volt, mint gyakorló művész. Nevezetesebb munkái Magyar hajdan és jelen című 25 lapos albuma (1847) és a Balaton album (1848). 1848-ban Charivari címmel kiadta az első magyar élclapot. A honvédseregbe lépve ezredesként Komáromban szolgált. Ő vezette a vár bankjegynyomdáját. Világos után emigrált és Londonban módszert dolgozott ki a régi épületek köveinek konzerválására. Restaurálta a londoni Parlamentet és a Szt. Pál székesegyházat. A nevét viselő cég ma is létezik.

Irod: Révai Nagy Lexikona, 17. köt, 1925; Gerszi 1960; Szentiványi Gy.: Sz. M. Petrovics emlékkönyv. Bp. 1934

R.Gy. – K.F.

181. Karikatúra a pártok erőviszonyairól, 1848 *32.*

litogr., p., 244x349 mm
Felirata a kép alatt: Az alsóház ministerialis classification szerint. B.f.: Ball oldal. J.F.: Jobb oldal.
Charivari 1848. július 26, 8.sz. 31.l.

34. tábla

támogatását és tiszteletét vívta ki magának, hanem a fölebbvaló városi hatóságnak s a helytartósági tanácsnak elismerését is megnyerte. Miután a buzgó és erélyes Walsert helyettesi minőségében a bécsi kultusminister is 1856 márcz. 10-én kelt 18311/1073. számú leiratában megerősítette, a másfél éven át mindenki megelégedésére működő Walsert a városi tanács ajánlatára a kultus és közoktatási ministerium 1857 május 17-én 7328. sz. a. kelt intézvényével mint igazgatót véglegesen is megerősítette.

Megnyilik a főreáliskola első osztálya Pályázatok

Walser igazgatóságának első évében nyilt meg a felső reáliskola első osztálya, valamint egy alreáliskolai tanító-képző tanfolyam.

Az osztályszaporodás a régi redoutépületben új tanterem berendezését tette szükségessé, valamint több új tanár alkalmazását is. A pályázat a mathematika és mértani rajz tanszékére még az elmúlt tanév junius havában tétetett közhirré. Az iskolai bizottmány jul. 26-án tartott ülésében tárgyalta a folyamodók kérvényeit. A mathematika tanszékére kandidálva voltak: Machovetz József, Pospischil Dénes és Lenhossek Adolf; a mértani rajz tanszékére pedig: Szumrák Pál, Weninger Vincze és Schreiner Ferencz.

Bár a tanács s a községtanács is magáévá tette a bizottság kijelölését, hazánkfiai Szumrák, Weninger és Lenhossek mellőzésével Machovetz a mathematika és Pospischil a mértani rajz tanáraivá neveztettek ki.

Eljárás a tanári állások betöltésénél

E helyen említem meg a tanári kinevezésnek a mainál is hosszadalmasabb eljárását.

Az iskola igazgatója a minősítvényi táblázata lapján tette meg az első ajánlást. Erre az iskolai bizottság az igazgató ajánlatát elfogadta vagy azon változásokat tett. Innen a tanácshoz, majd pedig a községtanács elé ment az ügy s mindegyik forum a maga álláspontja szerint hozzájárult az előbbi forum álláspontjához avagy a jelölést megváltoztatta. A községtanács jelölése választás számba ment s innen került a helytartótanács elé. Ez az ügynek alapos átvizsgálása után megtette a maga észrevételeit s igy került föl Bécsbe a miniszter elé. A miniszter jogában

állott a választást helybenhagyni, avagy tetszése szerint mást nevezni ki a jelöltek közül.

Miként a jelen esetben, úgy később is a tanári állomások betöltésénél látjuk, hogy mig az iskolai bizottság s a községtanács intézetünkhöz hazai tanerőket is óhajtott volna megnyerni, a bécsi miniszterium majd mindig idegeneket nevezett ki.

Be kell ismernünk, hogy a bécsi miniszterium erősen nézte a kvalifikácziót s különösen azt, ha valljon a jelölt bir-e képesítéssel. Tény az is — és ezt figyelmen kivül hagyni nem szabad — hogy nálunk a reális tudományok nagyon el voltak hanyagolva s e szakokban oly kevés volt a kész tanerő, hogy az ötvenes években keletkezett reáliskolákat magyar tanárokkal ellátni egyáltalán nem lehetett.

Másrészről azonban igaz az is, hogy a bécsi miniszterium jó ideig czélzatosan nem szaporította reáliskolánkon a magyar tanárok számát s az idegeneket előnyben részesítette a hazai tanerők fölött.

Weninger és Szumrák

Az utóbb említett kinevezéseknél sem kerülheti el figyelmünket, hogy a mértani rajz tanárává Szumrák és Weninger mellőzésével a miniszter oly idegent nevezett ki, a ki a mathematikai tanszékre volt kandidálva.

Weninger Vincze ekkor 21 éves végzett technikus volt. Később teljes erővel a politikai számtanra vetette magát. E szakmában nagy tekintélyre tett szert és mint ministeri tanácsos 1879-ben halt meg. Szumrák Pál, akkor a budai cs. kir. építészeti igazgatóság adjunktusa, ma is él s mint a közlekedési miniszterium osztálytanácsosa ez idő szerint az új parlamenti építkezés vezetésében vesz részt.

Előkészületek az 5-ik osztály megnyitásához

Alig hogy iskolánk negyedik osztálya megnyilott, megtörténtek az előkészületek az ötödik osztály megnyitásához. Walser már 1856 január 5-én a tanácshoz és községtanácshoz fordult azon kéréssel, hogy pályázatot irjon ki azon tanári állásokra, melyeknek betöltése szükséges, ha a következő tanévben a főreáliskola 2-ik osztálya megnyilik. E fölterjesztésben Walser egyben figyelmezteti a községtanácsot, hogy nemcsak az újonnan

állítandó 5-ik osztály helyiségéről és butorzatáról szükséges gondoskodni, hanem az első osztály párhuzamosításáról is.

A községtanács erre pályázatot hirdetett a természetrajz és szabadkézi rajz tanszékeire, valamint a franczia nyelvmesteri állásra s valamivel később pedig a magyar nyelv segédtanári állására is.

Jelölés négy tanári állásra

Azok, kiknek folyamodványai figyelembe vétettek s a természetrajzi tanszékért folyamodtak, úgy mint Med. dr. Mayr Gusztáv, Netolicka Jenő és Kukula Vilmos egyike sem volt magyar származásu. A szabadkézrajzi tanszékre Geyling Ferencz, Podhrazil Venczel, Wildhak József, Petschnig János, Landau Alajos folyamodtak, kik közül csak az utolsó vala magyar származásu. Collaud Károly, Masson Károly, Burcher Henrik a franczia nyelvmesteri és Ney Ferencz, Szegfi Mihály, Tomor Ferencz, Márkus Endre a magyar nyelvi tanszékért folyamodtak.

A pályázat határidejének letelte után Walser igazgató junius 20-án a tanácshoz és községtanácshoz fölterjesztését megtéve, a folyamodókat kinevezés végett a fönn említett sorrendben hozza ajánlatba.

A szabadkézrajzi tanári állásra vonatkozó jelölés kivételével, a községtanács az igazgató ajánlatát magáévá teszi; a rajztanári állásra pedig első helyre Landaut választja meg, ki a városi rajztanodánál mint adjunktus működött. Walser Landau hazánkfiát talán azért nem jelölte, mert végzett tanulmányai akkor nem feleltek meg az előirt kivánalmaknak, a mennyiben akadémiai képzettsége nem volt.

Ney Ferencz a magyar nyelv segédtanára

September 9-én Thun miniszter dr. Mayr Gusztávot a természetrajz tanárává nevezte ki és pedig kiváló szakképzettségére és eddigi működésére való tekintettel a próbaév elengedése mellett. Ugyanekkor a franczia nyelvmesteri állásra Masson Károlyt segédtanári minőségben nevezte ki. Október 8-án a miniszter a szabadkézrajz tanárává a budai cs. kir. építészeti igazgatóság mérnök-assistensét Petschnig Jánost és az 1856. év deczember 6-án 17519. sz. a. Ney Ferenczet 400 frt. évi fizetéssel a magyar nyelv segédtanárává nevezte ki.

Működésüket e tanárok mindnyájan az 1856—1857. tanév elején kezdették meg. Mayr-ban és Petschnig-ben iskolánk szakmájukban jeles tanerőket nyert; Ney Ferenczben pedig megnyerte azon férfiút, ki hivatva volt néhány év mulva a reáliskolát magyar iskolává szervezni át, mi által iskolánk történetében soha nem évülő érdemekre tett szert.

Mayr Gusztáv a természetrajzi szertár megalapítója

Mayr Gusztáv több tudós társaság tagja és a bécsi zoológiai és botanikai társaság titkára volt. Működésének első évében megalapítá intézetünk természetrajzi gyüjteményét. Ennek alapját képezé a vétel útján szerzett néhány csontváz; továbbá csigák, polypok és sugárállatokból álló gyüjtemény, úgyszintén vétel által szerzett 300 darab ásvány. Ehhez járult a bécsi zoológiai és botanikai társaság nevezetes ajándéka, mely egy gyüjtemény kitömött madárból, 600 darab rovarból, valamint 1500 példányt számláló herbariumból állott. Majer István igazgató üveg alatt tartott 150 darab pillangóval, Mayr Gusztáv pedig 100 darab ásványnyal és több érdekes kövülettel gazdagítá a gyüjteményt. Alig volt Mayr néhány hónapig magyar földön, már ennek természeti viszonyait tanulmánya tárgyává tette s működése első évében iskolánk évi programmjában terjedelmes tanulmányban ismerteté Magyarország hangya-faunáját.*

Petschnig János a budai reáliskola tervezője és építője

Petschnig János Augusz bárónak, az egykori Tolnamegyei főispánnak és 1852 óta a budai helytartótanács alelnökének volt pártfogoltja. Petschnig szeretetreméltó egyénisége s a magyarok iránti rokonszenve által magyar kollégáinak a szeretetét annyira megnyerte, hogy a fűződött baráti kötelékek nem szakadtak meg akkor sem, midőn 1860-ban elhagyá Magyarországot. Mint szakember jeles képzettséggel birt. Az ő tervei szerint s az ő fölügyelete alatt épült 1857—1859 években a budai reáliskola, melyet szakértők ma is középületeink egyik legszebbikének tartanak.**

Az »osztrák styl«

Mily változáson ment át nálunk az általános izlés,

* Ungarns Ameisen von Med. Dr. Gustav L. Mayr. A hangyák természetrajza volt az ő speczialitása; ez szerzé meg neki szaktársai körében az Ameisenmeier tréfás elnevezést.

** Petschnig J. tervei szerint épült 1865-ben Szegszárdon a Sz. Mihály-ról nevezett tiszta góthstylü templom is.

különösen midőn a kiegyezés után megszüntek a politikai ellentétek és az általános műveltségben is jelentékeny haladást tettünk, arra példa gyanánt fölhozhatjuk: mint itéltek a Petschnig által épített reáliskoláról azok, kik azt alapjaiból kiemelkedni látták. Ez épület megjelenése Budapest szemhatárán eseményszámba ment. Egész hajsza indult meg ellene. A stylje gyülöletes volt; hiszen ez *az igazi osztrák styl.* Szine visszatetszett, mert kirivónak s azért csunyának találták; no meg a tornyot, azt a jó budaiak már valóságos chinai alkotásnak — *li reine Chineserei*-nek — mondották.

Manapság értéke szerint meg tudjuk becsülni ezen egyik legstylszerűbb épületünket. A mi a stylt illeti, avval tökéletesen kibékültünk; sőt szemben a pesti parton az ifjú Magyarország egyik legimpozánsabb műemléke, az új országház, mely reáliskolánk kötő-utczai elődje volt tanítványának, Steindl Imrének tervei szerint épült, késő unokáknak góth stylben fogja hirdetni a magyar állameszme hatalmas föllendülését a 19. század utolsó tizedében.

Ney Ferenczről, kinek ideje még nem érkezett meg, itt csak röviden emlékezhetünk. Ő iskolánkon szerény állásban ekkor kezdette meg a magyar ügy érdekében annyira fontos működését, a mely azután vörös fonalként vonul végig egész életén: *a magyar érzelmű németeket ő tanította az édes haza nyelvére.* E föladatot oly buzgósággal és szeretettel végezé, melynek hevét csak a haza ügyeért a nemzet jobbjaival átélt küzdelmek és szenvedések éleszthették lelkében.

A VI. osztály fölállitása

De az iskola fölállitásának és szervezésének munkája még mindig nem volt teljesen befejezve: hiányzott még a legfelsőbb a VI. osztály. Ezen osztályszaporítás mindenekelőtt a tanári testület kiegészítését tette szükségessé. A helytartótanács, mely folyton a legnagyobb éberséggel őrködött reáliskolánk érdekei fölött, már 1857 márczius 14-én szólítja föl Conrad lovagot, Pest város erélyes polgármesterét, hogy a jövő tanévvel betöltendő tanári állomásokra a pályázat idejében hirdettessék ki.

Három éven át a physikát Preysz, Machovetz és Kondor tanították, kiknek e tárgy nem vala főtárgyuk.

Most, midőn reáliskolánk teljessé volt válandó, mindenekelőtt physikai szaktanárról kellett gondoskodni. Pályázat iratott ki tehát a physika tanszékére, úgyszintén a történelem és földrajz rendes tanári állomására, továbbá a szépirás, valamint a tornatanitói állásokra.

A phyzikai tanszékért pályázók között nincsen egy magyar sem

A folyamodók közül Walser junius hóban a következőket hozza javaslatba. A physika tanszékére, mint kiválóan alkalmast, Subic Simont, a budai cs. kir. gymnasiumon a physika tanárát, továbbá Ullrich Györgyöt, Gantner Józsefet és Vislouzil Vilmost. Ezek mindannyian külföldiek valának. Számbavehető hazai tanerő e tanszékre, melyhez különösen a physika tanítása a felsőbb osztályokban, úgyszintén az alreáliskolai tanítóképzőn is volt kötve, nem folyamodott.

A történelem és földrajz tanszékére az igazgató által ajánlatba hozattak Schwammel Ede, Zdobinszky Vilmos külföldiek és két hazánkfia: Morva Miklós és Zimmermann József. A szépirás tanszékére ajánlva voltak Walser által a magyar Turcsányi János, mint kiválóan alkalmas s az idegen Kolarszky és Neusiedler.

A tanács és községtanács Walsernek ajánlatát annyiban változtatta meg, hogy Morva Miklóst, ki eddigelé a városi iskolákon mint hittanár szerzett magának érdemeket, de különben a történelem terén is irogatott, első helyre kandidálta.

A bécsi miniszterium szeptember hóban kinevezte az ajánlatba hozottak közül Subic Simont, Schwammel Edét, Turcsányi Jánost, a physika, történelem, illetőleg szépirás tanárainak. Miután még a tornatanítást Clair Ignácz — ki akkoriban Pesten nyilvános tornaiskolát tartott fönn — vállalta magára, teljes volt főreáliskolánk tanári testülete.

A hatosztályú főreáliskola tanári kara

A hatosztályú főreáliskola tanári kara e kiegészítések után a következő tagokból állott: Walser Ede igazgató az ábrázoló mértant és építészetet tanította; Brechler Albert és Petschnig János a szabadkézi rajzot, Pospischill Dénes a mértani, a mechanikai és géptani rajzot. Gebhart János a német nyelv és irodalomnak, Stern István a német nyelvnek, Ney Ferencz és Szabóky Adolf a magyar

nyelvnek voltak tanárai. Schwammel Ede a történelem és földrajznak, Mayr Gusztáv a természetrajznak, Subic Simon a physikának és Preysz Móricz a chemiának volt tanára. A mathematikát Kondor Gusztáv és Machovetz József tanították.

A felsőbb hatóságok elismerő nyilatkozatai

E testület jeles tagokat számlált, kiknek jó hirneve nem kis mértékben járult hozzá, hogy iskolánk tekintélye gyorsan emelkedett s az iskolába tóduló fiatalság száma is évről-évre növekedőben volt. A tanítás jó eredménye mellett tanuskodnak iskolánk egykori tanítványai, kik az ötvenes években középiskolai tanulmányaikat reáliskolánkon végezék s kik közül sokan mint technikai szakemberek ma is előkelő állásokban vannak. E mellett tanuskodik azon elismerés is, melylyel tanári testületünk tevékenysége az akkori városi hatóság, valamint a fölsőbb tanhatóság részéről is találkozott

A helytartóság egy leiratban, melynek másolata a reáliskola igazgatóságához küldetett le, tudtul adja, hogy az 1856—1857. év végén fölterjesztett aktákból szivesen győződött meg arról, hogy úgy az igazgatóság, valamint az összes tanári testület nagy buzgósággal fáradozott, hogy az intézetet kitűzött czéljához közelítsék. E végből az igazgatónak azon szorgosságáért, melyet az intézetre teljes egészében fordított, különös elismerését fejezi ki. Elismeréssel adózik azon tanároknak is, kik a reáliskolai gyakorló iskolán működtek és kik az ipartanonczoknak vasárnapi ingyenes oktatására vállalkoztak.

Haas iskolatanácsos érdemei

Nem szabad elhallgatnom, hogy az eddigi eredményekben az érdem egy része főt. dr. Haas Mihályt is illeti meg, ki mint főigazgató fáradhatatlanul és példaszerű buzgalommal munkálkodott az iskolaügy fölvirágoztatásán. A jeles és széleskörű műveltséggel biró pap gyakori látogatásai alkalmával tanácsaival segíté és buzdításaival kitartásra serkenté a tanárokat, szorgalomra inté a növendékeket.

Az »egyszerű kis vázlat«

Egy ily látogatása alkalmával az ifjúsághoz a rajz fontosságáról és hasznáról szólva mondá: *A rajzban szerzett ismeretek önökre nézve megbecsülhetetlen értékűek és az, ki a rajzban bizonyos fokú ügyességre tett*

szert, oly általános nyelvvel tud többet, melyet minden nemzetek fiai megértenek. A mit a kézművessel, a mechanikussal a szóval való legkörülményesebb magyarázat megértetni nem képes, azt teljes világosságba helyezi gyakran egy egyszerű kis vázlat. E kevés szó az *egyszerű kis vázlat* dicséretére figyelemre méltó igazságot mond mindazoknak, kik a reáliskolát a végből választották, hogy azon a magasabb technikai kiképeztetéshez elemibb ismereteket maguknak megszerezzék.

Ma ugyan a rajz nem dominál már a reáliskolán, mint annak idején, de úgy hiszem, jelentőségén alul becsüli a rajz művészetét, ki az *egyszerű vázlatot* Haasnál kevesebbre teszi, avagy ki a rajzot a reáliskolán a manapság elfoglaltnál is szűkebb keretek közé akarja szorítani.

Haas Mihálynak mint főigazgatónak tevékenységéről, különösen magyar nemzeti szempontból ítélve meg azt, később fogunk megemlékezni. Most csak azt emeljük ki, hogy a reáliskolai intézménynek buzgó szószólója és őszinte barátja volt. Ezt bizonyítja azon tevékenysége, melyet a pécsi reáliskola fölállítása körül kifejtett, de különösen azon élénk és folytonos érdeklődése, melyet iskolánk belélete iránt tanusított és azon buzgósága, melylyel iskolánk érdekeit a helytartótanácsnál mindenkor előmozdítani iparkodott. Haas ezen irányú törekvéseit annál inkább koronázhatta siker, mert mint tevékenységével általában úgy különösen ezzel is nagy mértékben szolgálta a kormány intenczióit.

*

Reáliskolánk a helytartó-tanács kiváló gondoskodásának tárgya

Mint már említettük az osztrák kormánynak a reáliskolai intézmény meghonosításával Magyarországon kétségkivül messzemenő tervei voltak s e tervekben a pesti reáliskolának, úgy látszik, jelentékeny szerepet szánt. A helytartótanács nemcsak főmozgató volt iskolánk keletkezésekor, de ez iskola a helytartótanács kiváló gondoskodásának tárgya maradt mindvégig. Éber figyelemmel kisérte annak fejlődését és midőn mulasztást látott, a városi hatóságot az iskola érdekében rögtön és nyoma-

Az olysvai völgy Sáros- és Abaujmegyében, délkeletnek Eperjestől s keletnek Kassától fekszik mintegy három mérföldnyi hosszuságban, éjszaktól délnek lejtőleg huzódva folyvást szélesbedő, kisebb-nagyobb dombokkal kirakott szép kertet képezve. Köröskörül ős tölgy- és bükkfával ékített hegyekkel koszoruzva, délkeletről a szalánczi hegyektől, keletről Makoviczától, éjszakról Simonkától, nyugotról az ebből kifolyó kisebb, de azért még elég nagy hegyektől van bezárva, melyek mind együttvéve *Dargó* hegység nevet viselnek. Leghiresebb, mert legregényesebb és leggazdagabb is közöttök a „Simonka" hegy. Igen ismeretes ez a mérnökök előtt, mint a felsőmagyarországi egyik kiváló magaslati csúcs, de talán még ismeretesebb a sáros-zempléni fiatalság és hölgyek előtt, kik évenkint egy szép nyári napon össze szoktak gyülekezni e hegy csúcsán, hogy a természet szépségét csudálják, s majd az előttök emelkedni látszó Tátrán — egészen a Krivánig, — majd a zólyomi, kivált a breznyói hegyeken, majd a lassu Tiszának kigyózó kanyarulatain s a debreczeni széles pusztákon váltakozva legeltessék szemeiket, s magukba szívják a külföldiek által is annyira dicsőitett enyhe, illatos simonkai levegőt.

Szállj fel tehát hozzánk te is t. olvasó, hogy vidám körünkben elhitesd magaddal, mikép a simonkai hegyről nyiló kilátás igen hasonlit Mózesnek a Nebó hegyről az igért Kanaánba vetett pillantásához. Nézd, ott e hegy lábánál a sürün lombozott fák alól búvik kifelé az — e völgynek nevet adó — „Olysva-patak" vize, mely lejtősen kigyózó medrében boszúsan hánykódva s itt-ott haragjában hét szinü szikrákat hányva, majd csak megnyugszik az utját körülövező fák árnyai alatt, távolabb pedig már csendesebben s némi elégültséggel hömpölygve sütkérezik a nap verőfényében. E vizi ut, mely az egész völgyet ketté hasitja könnyen elvezet a hegyek alatt magasan fekvő Vörösvágásról Ófalu helységbe, a mely két torony, két templom, két kastélylyal egy dombon feküdve, uralkodni látszik az egész völgyön. Ugy is volt az hajdanta. Bizonysága azon hajdani várlak, mely most is magasra nyúlva, két bástyával ellátott négyszögletü ódon, de igen erősen épült kastély alakjában egykor erős sánczokkal övezve hatalmas urává tette azon Keczeréket, kik Ófalu, Keczer-Lipócz, Keczer-Peklin, Keczer-Kosztolyán s más helységek felett, független urakul érezték magukat s Lipócz felett a hajdani szintén erős, jelenleg azonban már romjaiból alig kivehető „lipóczi várral" dicsekedhettek.

Távolabb keletre fekszik a hires ránki fürdő látogatott savanyu vizével, magas és sötét lombozatu jegenye sétányaival, felette pedig az egyenesen emelkedő „ránki sziklákkal."

Még távolabb délre Bődtől — az olysvai vidék alföldjétől — a föld is termékenyebb, mig az olysvai völgy kivált felső Mislén, hol az Olysva vize a Tárczába ömlik, olyannyira összeszorul, hogy a tavaszi hó olvadáskor, a kis patak lefolyása csaknem az Orsovánál leömlő szoros Dunára emlékeztet.

II.

Szóljunk már mintegy kiegészitőleg az olysvai vidék népéről is.

Minden népet a miveltség foka szerint szoktunk megitélni. E szerint itélve e népet, igazán nem tudjuk, hogy a pusztákon felnőtt természet vad fiaival, vagy inkább a kancsuka alatti, szellemi életre még fel nem ébredt népekkel hasonlitsuk-e össze? E nép is él, mert élnie, tengődnie kell. De hogyan kellene élni: azzal ő nem törődik, mert hiszen igy élősködtek a nagy atyák is, és a mi szokás, az nála szent, abban őt háborgatni senki ne merészelje.

Önmaga által font, szőtt fehér gyapju-posztóból készitett *kolosnyi*, melynek térdig való bezsirozása némi előbbkelőségre mutat, hasonló szövetü egészen a bokáig érő *hunya*, idomtalan bocskor, melyet vasárnaponként kolosnyija alá huzott csizmával vált fel, igen széles karimáju kalap, mely alól hosszu zsiros haj lebegve összezsirozza háta felső részét: ez egész ruházatja, a melyet igen kevés kivétellel télen-nyáron egyaránt visel. A nők szintén hasonlók nemcsak ruházatjokban, hanem a házi ügyek rendezésében is a férfiak ó, tisztátalan és idomtalan viseletéhez. Az ifjabb nemzedék nehezen tud megválni ez ősi szokásoktól, mert a szülék ellenzik az „ujabbkori parádét."

Foglalatosságaik nyáron a földmivelés, mit igazi hangyaszorgalommal, de czélszerütlenül végeznek, télben pedig a fa- vagy szén-kereskedés és fuvarozás. Szegényebb zsellérek alig 25—30 krnyi fizetés mellett télen-nyáron a vörösvágási opál-bányákban keresik élelmöket. Jövedelmök e szerint igen csekély, miért is legnagyobb részök nem az étkek minőségére, hanem csak azok mennyiségére szokott figyelni. S miután ilyen viszonyok közt összes figyelmök csak az anyagi szükségletekre szoritkozik: az előrehaladást, az iskoláztatást mintegy reájok tukmált, legnagyobb kényszernek tartják. De igaz is, hogy a szülék részéről nagy teherrel, a gyermekekre nézve pedig nagy nehézséggel jár az itteni iskoláztatás, ha meggondoljuk, hogy 5—10 falunak csak is egy anyaiskolája van, hol az oktatás legfeljebb 6 hónapig — az is nem a legnagyobb rendben — szokott tartatni.

Ilyen tényezők után könnyen felfoghatjuk e nép hátramaradottságát a miveltségben, melynél fogva a világi törvényekkel nem törődve, az istenieket csak egyoldalulag fogva föl, esztelen babonaság, vallásbeli rajongás és megrögzött előitéletekben találja összes szellemi létének egyedül boldogitó alapját. Ezért azonban nem egyedül e szegény népet lehet és kell okoznunk. A kormány legszentebb feladata népe anyagi és szellemi javáról gondoskodni; s mikép gondoskodott? — jól tudjuk. E nép nem esztelen, hanem szellemileg ki nem fejlett, tudatlan. Azért mig egyrészről saját érdekében néha a legnagyobb fortélylyal tud élni, más részről — kivált ha anyagi helyzetében megszorul: nem tud magán segiteni s a tönkre jutható uzsorások kezébe szokott kerülni. Legujabbi időben e szegény nép baján az egyházi magtárak hathatós segédkezet nyujtani igérnek.

E nép szellemi hátramaradásának egyik főoka még természeti helyzete, vagy is az olysvai vidék félreeső elzártsága, melyen hogy mostanáig még nincs segitve, ujolag az eddigi kormányt vádolhatjuk. Miután t. i. e völgy a sárosi és zempléni országutak közé esik, egészen mellőztettek e nem csekély fontossággal biró völgynek utai. Miért is egyszerüen mondva: e völgynek semmiféle utai nincsenek. Csak ez évben merült fel a sárosmegyei bizottmány üléseiben azon sokat igérő inditvány, mily czélszerű volna Eperjestől az olysvai völgyön keresztül, a szalánczi hegyeken át Zemplénbe egy fő megyei utat vezetni, hogy általa e vidék és Alsó-Zemplén lakosai az eperjesi piaczhoz juthassanak.

Igaz, hogy a mostoha száraz évben, fán kivül, semmiféle termesztményi kivitelünk nem lesz, kivéve a nagyobb földbirtokosokat és bérlőket, kik évenként több ezer mérőre menő gabonát, buzát szoktak bizonyos gallicziai kereskedőknek eladni. Őszi vetésünk alig adta vissza a magját, a tavaszi pedig még azt sem. Szénát és sarjut több helyt nem is kaszáltak. Gyümölcsünk volna elég, de mi haszna, ha — kivált a fehér szilva — nem kell senkinek. Szilvapálinkát főző üstjeink nincsenek, pedig hej be szép pénzt kaphatnánk be abból: hizlaljuk tehát vele — makk hiányában — a sertéseket.

De azt is állitók fentebb, hogy az olysvai völgy vagy is inkább a simonkai hegy nemcsak érdekes, regényes, hanem egyszersmind gazdag is. Nem azért, mintha e völgy silány áldásait ugyanazonositni akarnók a magyar alföld dús gazdag termesztményeivel, hanem azon világhirü bányák által, melyek a vörösvágási vagy dubnyiki opál-bányák neve alatt egész földön az egyedüliek. Minthogy pedig ezek története és nagy becséről mostanáig még igen kevés és hiányos adatok kerültek a közönség elé, kötelességünknek tartjuk, hogy folytatásul az olysvai vidékről ezeknek is szenteljünk némi tért. *Benyó E. J.*

Szinészetünk multjából.

A mai értelemben vett szinészet, a hová nem számitom a XVIII-ik és az azt megelőző századok iskolai és szerzetesi magántermészetü szini előadásait, Erdélyben vette kezdetét 1790-ben. Magyarország akkori fúrai Mária Terézia és József uralma által és alatt sokkal is inkább odasimultak Bécshez, köznemessége sokkal jobban latin müveltségü volt, hogysem a „komédiások" vagy „theátristák"-nak bármi csekély fontosságot is tulajdonitottak, vagy csak távolról is rágondoltak volna arra, hogy a szinészet által a hazai nyelv lábrakapása előmozdittathatnék. Ha egy pár nyugoti müveltségü irónk pengette is szükségességét, ha forditgatott is idegen nyelvből nehány darabot s ha Kelemen László meg is alakitotta Pesten társaságát: annak nem volt más eredménye, mint egy gúnymosolylyal kisért vállvonitás, melylyel aztán mindennek elég volt téve — hite szerint.

Erdélyben azonban nem igy állott a hazafiság ügye. Ott maga a főnemesség karolta fel a nemzetiesités dicső müvét, s mig p. o. nálunk Révai s több jó gondolkodásu s szabad eszméktől áthatott tudósunk esdeklése hasztalanul hangzott el egy tudományos akadémia felállitása iránt, addig Erdélyben egyenesen a szervezkedéshez fogtak, s ha az engedély meg nem adásaig nagy eredményt nem mutattak is fel, annyit legalább bebizonyitottak, hogy *tenni akartak*. A szinészetet illetőleg meg keresztül vitték azt, a miről még nálunk csak irók álmadoztak, s igy történt, hogy az első „nemzeti játszó társaság" Erdélyben kezdte meg előadásait.

Egyrészt ugyan befolyt erre azon körülmény is, hogy Erdély kissé távol esett Bécs beolvasztó légkörétől, de másrészt s leginkább előmozditotta a hazai szinészet életbeléptetését az, hogy amaz kis föld mágnásainál a mult században még kizárólag a magyar nyelv volt használatban, hogy jóreszben a fúrak müvelték az irodalmat is, hogy nőiknek kivétel nélkül magyar könyvtáraik voltak, s hogy találkozott egyes oligarcha, mint id. Wesselényi Miklós, a ki a hazafiui érzelmek tüzét folytonosan csak szította, s az idegenitő törekvéseknek esze és gazdagsága egész sulyával és nagyságával ellenébe állott, minek aztán nem is lehetett más eredménye, minthogy részint politikai, részint irodalmi és müvészetkedvelési okok folytán meg lett vetve a nemzeti szinészet alapja. Igaz, hogy maguk a kezdő szinészek is müvelt és szépizlésü emberek voltak, de az ő jóakaratuk kétségkivül megtörött volna pártfogás hiányában, s igy érdem tekintetében az oroszlánrész csakugyan Erdély akkori fúrait illeti.

A legfőbb vonásaiban vázolt im ezen kor szinészetéhez hadd álljon itt egy kis adalék két szinlap közzétételében, melyek már régiségüknél és ritkaságuknál fogva is érdemesek a kiadásra:

A Felsöbbeknek Engedelmekből,
Ma Hétfőn, 1794-dik Esztendőben Bóldog-Aszszony Havának 27-dik Napján;
A
Nemzeti Játzó Társaság,
fog elő adni,
A Tiszteletes Doctor Pataki Sámuel Uram Házánál,
Egy Szomoru Játékot,
VI. Fel-vonásokban;
Ezen nevezet alatt:

H A M L E T.

A Játszó Személyek:

A Dán Király	Óri Ur.
A Királyné	Thérésia Kis-Aszszony.
Hamleth, a Királynak mostoha Fia, és a Királynénak édes Gyermeke	Kótsi Ur.
A Meg-hólt Királlynak a Lelke	Verestói Ur.
Oldelholm, Belső Tanátsos . .	Kontz Ur.
Laertes, Oldelholmnak fia . .	Sáska Ur.
Ophelia, Oldelholmnak Léánya	Anna Mária Kis-Aszszony
Güldenstern, Udvarnok . . .	Fejér János Ur.
Gustav, ...	Jantsó Ur.
Bernfield, Test örzői a Dán	Fejér István Ur.
Elrich, Kiralynak	Egy Idegen.
Frenzov, ...	Egy Idegen.
Három Comoediások, vagy Szín Játzók	Amália Kis-Aszszony.
Udvari Komornyikok	
Ör-álló Katonaság	

A Játzín mutattya.

I. Fel-V. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Jel. A Király Palotájának a grádits alyát, a többi a Királyné Szobáját. II. Fel-V. 1. 2. 3. Jel. Az Oldelholm szobáját, a 4. 5. 6. ismét a Grádits alyát, a többi a Templom kerületét. A III. Fel-V. Egészen a Királyné szobáját, a IV. Fel-V. Egy Játzó Szinné változtatott Palotát, az V. Fel-V. A Királyné szobáját, az VI. Fel-V. Az elein Temető, a többi a Királyné szobája.

A Bé-menetel:

A Fő nézö helyre	30 xr.
A Másodikra	20 xr.
Az Harmadikra	10 xr.

Kezdödik pontba Hat órakor, és vége lészen tized-fél órakor.

E szinlapra egyelőre csak annyit jegyzek meg, hogy kolozsvári előadásra vonatkozik, és hogy az iv tetején az erdélyi három nemzet (magyar, székely, szász, miután még akkor a román nem volt nemzet gyanánt elösmerve) czimere van.

A másik szinlap felső részén egyfejü koronás sas van, mely alatt egy szalagon ez áll: Sub

Vas. Ujs. 1868.

A szegszárd-újvárosi templom.

Szegszárd városa, hol I. Béla már 1061-ben egyházat és zárdát alapitott temetkezési helyül, azóta mindig hiven megőrzött vallásos kegyeletének egy új emléket nyert azon új templomban is, melyet képünk bemutat.

Néhai özv. *Hrabovszky Péterné*, született Kassay Anna, 1855-ben végrendeletileg minden vagyonát (melynek értéke a százezer forintot fölülmulta) Szegszárd újvárosában épitendő egyházra hagyá. A nemeslelkü hagyományozó szent czélzatának valósitására alakitott bizottság, aránylag rövid időn, valóban szépen és méltóan felelt meg feladatának, s az új templom már f. évi oktober 25-kén átadatott a hivek vallásos használatának. A bizottságnak eléggé nem dicsérhető gyorsaságánál és gazdálkodásánál még nagyobb érdeme van abban, hogy valódi művészi egészet hozott létre.

A kivül-belől következetesen keresztülvitt tiszta góth styl képezi a szegszárdi új egyház főérdekét; s ezt *Petschnig* János épitész-tanárnak köszönhetjük, ki nemcsak hogy a többi pályaművek közt ezen legszebb tervrajzot készité, hanem jelentékenyen közreműködött abban is, hogy az egyes munkálatokat e téren kitünőleg ismert művészek és szakférfiak vállalják el.

Közép nagyságu tér közepén festőileg tünik szemünkbe a templom, s a jó benyomás a részletek vizsgálatánál sem vész el, sőt inkább növekedik. Rajzunk északnyugatról mutatja a templomot, a merre a dunai síkság szabad láthatárt nyit. Keletről tekintve: a közeli szőlőhegyek nyujtanak a képnek gyönyörü háttért.

A torony és támfalak kellemes szinvegyülete a vörös és sárga téglák által van előidézve. A homlokzat nagy rózsa-ablaka megvilágitja a kart, melyhez kivülről, a szöglet-támfal mellett látható kis tornyocskán keresztül juthatunk. Másik külön kis torony, mely azonban képünkön el van födve, vezet a nagy toronyba, melynek alsó része a sekrestyét s e fölött az oratoriumot képezi.

A főkapu ívezete alatt Krisztus sirbatétele van kifaragva; a homlokzat csúcsán pedig, gazdag mennyezet (baldachin) alatt, carrarai márványból a Madonna alakja áll. E szobormüveket a templomban levő 3 góth-oltárral, és a prédikáló székkel együtt Schönfeld pesti születésü bécsi szobrász készité.

Az oldal nagy ablakok száma kilencz; ezeken kivül a szentélyen van 3 ablak s ugyanannyi a szentélyből délre benyiló sz. István kápolnában; mely utóbbi 6 ablak üvegfestvényekkel diszeskedik.

A hívek számára a harmadik és negyedik támfal között két oldal-ajtó nyilik. Akár ezeken, akár a főkapun lépjünk be, meglep a templom belseje. Két sor oszlop három részre osztja a templom hajóját, s ha e tekintetben a térhiány a mellék folyosók tökélyesebb kifejtését gátolá is, azt könnyen feledjük, s mintegy varázs által vonzatunk a presbyteriumból felénk sugárzó gazdag szinvegyülettől. Valóban a polychromia (szintarkaság) az oszlopok rózsáin, a szentély és a szent István kápolna ívezetein, falain és tetőgerinczein teljes érvényre van emelve, s az aranyozás nem bántja szemünket, mint annyi más templomban, hol azzal, legtöbbször a jó izlés rovására, pazarlást üznek.

Egy üveg-kristályból ezüst foglalattal készült lámpa, a mily egyszerü ép oly feltünő fehér pontot képez a presbyterium szingazdag térségében. A főcsillár aranyozott bronzmű, s ez — valamint a templom többi érczmüvei is, *Haas* Károly fém- és galvanoplasztikai intézetéből valók.

Legkitünőbb e müvek között a sz. István kápolnában első királyunk ülő-szobra, mely mint vert mű ily nagyságban az ujabbkori készitmények között messze földön páratlan. Átalában e kápolna, melynek ablakfestményei Gizellát és Imrét ábrázolják, s mely azokon túl a város és ország czimerét s a korona jelvényeit megfelelő helyeiken a legszebb formákban tünteti fel, ritka szépséggel bir.

Csak futólag emlitjük még a szentély gyönyörü ablakfestményeit, a 4 evangelistával s a bibliai jelképes állatokkal; — a falfestményeket, gothikus monstrantiát, kehelyt, padokat; a mesteri mozaikot stb. — Hallgatunk a fölszentelési ünnepélyről is, mely a „Politikai Ujdonságok“-ban már le is volt irva.

Végül még csak a templom arányait akarjuk megemliteni. A templom, födelével együtt 11 öl magas, — a homlokzat 12°, a belső világosság 6° 5‘, külső falak 6°, a főkapuzat 4°, az egyház hossza 22°, szélessége 10°; — toronymagasság a kereszttel együtt $23\frac{1}{2}$°.

Reményi Károly.

A spanyol forradalomból: Politikus öszvérhajcsár.

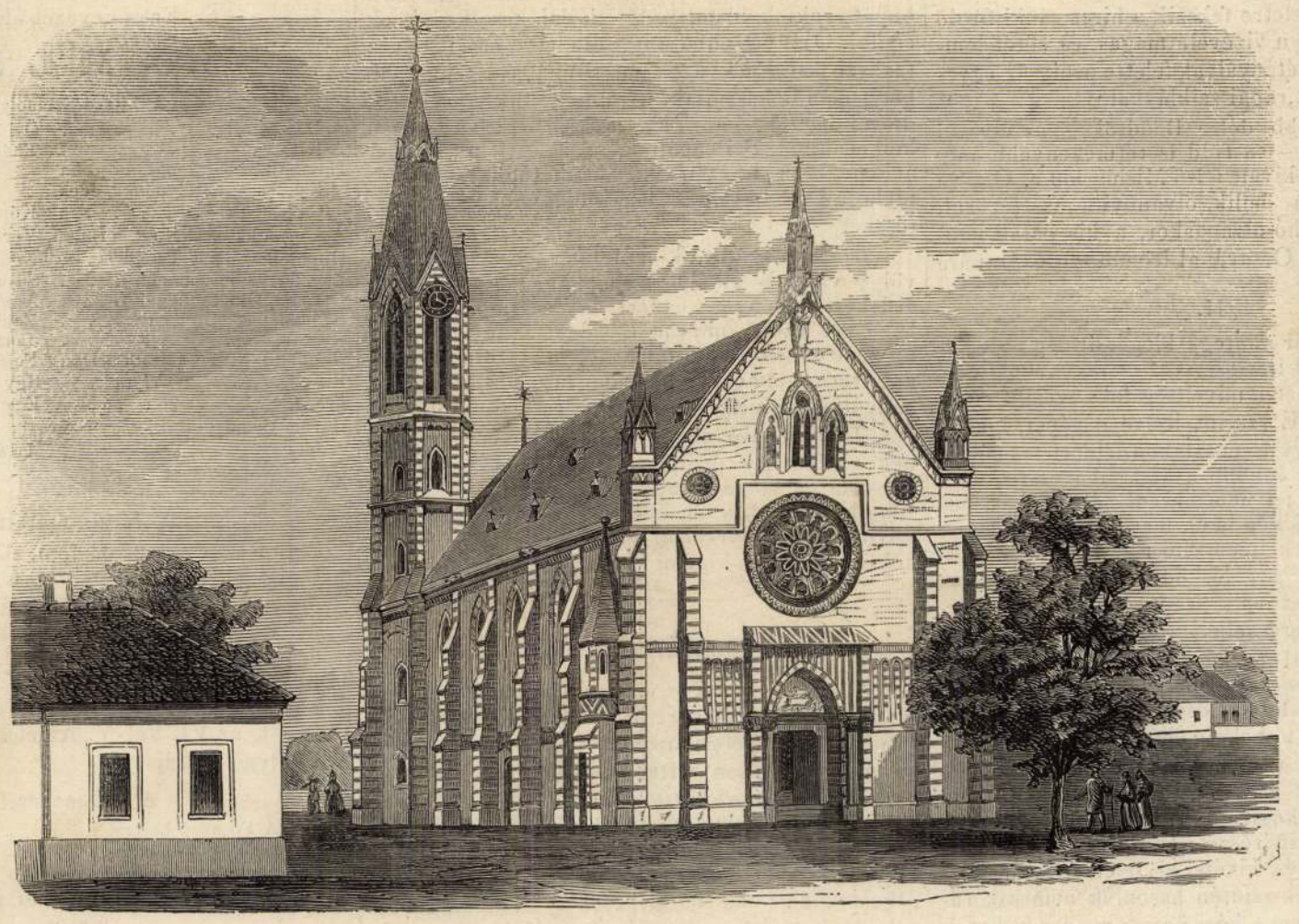

Szegszárdi új templom. — (Fénykép után *Haske.*)

Az olysvai vidék.

I.

Midőn a külföldi lapokat olvassuk, vagy idegen országbeli tájképeket szemlélünk, azt akarjuk elhitetni magunkkal, hogy oly szép, oly regényes és csodálatra méltó vidékek csakugyan nincsenek hazánkban, mint a külföldön. Az idegen és ismeretlen tárgy mindig tetszősb alakban tünik fel a képzelődés előtt. Lelkesülve olvassuk a svájczi regényes havasok leirását, s könnyen megfelejtkezünk a magyarországi Tátrahavasok bűbájos tájképeiről, magasan fekvő sok szinezetü tavai-, vizesése és más, bámulatot gerjesztő látványairól. Irigy szemmel nézzük a Rajna vidék kies fekvését, s nem jut eszünkbe, hogy a sztraczenai völgy, vagy az almási szoroskő felülmulja nemcsak amaz idegen tájképek regényességét, hanem a külföldiek képzeletét is. Elragadtatva haladunk lépésről lépésre felső és déli Olaszországban, pedig mindez nem oly nagyszerü, mint a magyar alföld messzire terjedő rónái, hol a délibáb képzelt tündérek országával játszik s aranykalász és smaragd fü ing a szélben és játszadoz a napfénynyel.

Hazánk páratlanul szép vidékei közé tartozik a kedves és regényes olysvai völgy is. Elmondjuk azonnal, hogy miért.

PETSCHNIGG, Hans

Mo. 1977/2.

hogy a munkálatok alatt biztosítani kell a Petőfi Irodalmi Múzeum folyamatos működését; másrészt azzal, hogy az ideális műemléki megoldásra, mely az épületben levő idegen bérlemények (lakások, más intézmények műhelyei, raktárai stb.) megszüntetését igényelné, valószínűleg nem lesz lehetőség.

Az V. SZERB. UTCA 21—23. sz. alatt álló műemlék jellegű épület felújítását megelőző építéstörténeti kutatás elkészült. A háromudvaros, nagyrészt kétemeletes épület egyemeletnyi barokk magja templom és kolostor volt, mely a budai kralissza kolostorból kivált és Pesten uj kolostort alapított magyar klarissza apácák számára épült Károlyi Sándor generális támogatásával. Az építkezés korábbi lakóházak felhasználásával és kiépítésével 1723-tól több részletben zajlott, s a tervezett épület csak félig volt kész amikor 1729-ben Budáról Pestre költözött az alapító néhány apáca. A munkákat ezután fejezték be; szent Anna tiszteletére szentelt templomuk 1739-re készült el. A klariszsza rendet II. József 1782-ben feloszlatta; az épületet F. A. Hillebrandt terve szerint papi szemináriummá alakították második emelet ráépítésével, lakóhelyiségekké alakítva a templomot is. 1802-ben az épületkomplexum déli felébe a „Pesti Királyi Főzálogház" került, a Szerb utca felőli sarokrészben pedig a Közalapítványi Igazgatóság székelt. 1829—1831-ben újabb épületszárnyakkal teljesen körülépítették a zálogház addig csak U alakban beépített udvarát (a mai déli udvart). 1847-ben, amikor a zálogház birtokába került a Közalapítványi Igazgatóság épülete is, Pollack Ágoston az Országos Építési Iagzgatóság terve alapján átalakításokat végzett benne, s így állt fenn az épület mint zálogház az I. világháború végéig. Ezután a Műegyetem keretében megszervezett Közgazdaságtudományi Kar otthona lett, jelenleg pedig — változatlanul a műegyetem tulajdonában — a Győrbe átköltözendő Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola még Pesten levő részének ad otthont.

Az épület sorsa a legutóbbi évekig bizonytalan volt: részben a felszíni közlekedéssel, részben a Metró építésével összefüggő problémák miatt lebontását is tervezték. A végleges döntés szerint az elkövetkező 15 évben bontására nem kerül sor, s így megtörténhet a régóta esedékes műemléki felújítás.

A XII. DIANA UTCA 17/*a* sz. klasszicista műemlékvillának (mely a korábbi műemlékjegyzékekben Diana u. 17. sz. alatt volt található, az 1967-es budapesti műemlékjegyzékben pedig a Diana u. 15/*b* számú műemlékjellegű nyaralóépülettel összekeverve szerepel) építéstörténeti kutatása és felújítási terve elkészült. A történeti kutatás az építés idejét 1845—1847 közé lokalizálta, s a tervező építész személyére vonatkozó stíluskritikai feltételezést (Hild József) azzal az adattal támogatta meg, hogy a villa tulajdonosának, Karczag Benjámin pesti kereskedőnek testvérei, Karczag József és Ferenc ma is álló pesti házukat (V., Régiposta u. 4.) 1843-ban Hild Józseffel építették. A Hildre vonatkozó feltevés egyébként ezen adat nélkül is megalapozott, mivel a villa legközelebbi stílusrokonai közül a XII. Budakeszi út 38. sz. alatti épületet biztosan Hild építette (saját nyaralója volt); a XII., Városmajor u. 39/*b* alatti villának pedig az a Wágner Sándor volt a tulajdonosa, aki 1839/40-ben Hild Józseffel építtette meg a pesti egykori Tigris-szállót (V., Münnich Ferenc u. 5.).

A Diana utcai villa felújítása során — a jóváhagyott terv szerint — megmarad a jelenlegi két lakás, lebontják viszont a hátsó fronthoz 1913-ban épült toldalékot, mely igen zavarja az épület szigorú, erősen geometrikus tömeghatását. Az így elvesztett alapterület pótlását a viszonylag magas padlószintű s jól szigetelt, inkább alagsornak nevezhető egykori pince felhasználásával oldotta meg a tervező (Lipták Irén, FIMÜV Műemléki Osztálya); az épületben tehát a felújítás után korszerű kétszintes lakások lesznek.

Bibó István

Az I. TOLDY FERENC UTCA 9. sz. a. egykori budai főreáliskola eddig ismeretlen, építésének idejével csaknem egykorú ábrázolását mutatjuk be. Az egész oldalas litográfiát a kölni kiadású *„Organ für christliche Kunst"* c. folyóirat XI. évfolyamának 21. számában találjuk. Az 1861. nov. 1-én megjelenő füzet mellékleteként közreadott, meglehetősen merev rajzú kép szinte ortogonálisan mutatja az épület hátsó homlokzatát. Bal alsó sarkában „Weber & Deckers lith. Cöln." jelzés látható, a rajz készítőjére nincs utalás. A kép *A. Essenwein:* Das neue Realschulgebäude in Ofen, erbaut von Hans Petschnigg. c. cikkének (241—243. old.) illusztrálása. A lébényi templom múlt századi restaurálása révén hazánkban is ismert August Essenwein (1831—1892) német építész Bécsből keltezett írásában a budai reáliskolát az általa szorgalmazott nyerstégla építésnek a pesti zsinagóga első ilynemű épülete mellett egyetlen pest-budai példaként mutatja be és dícséri. Igen részletes cikkében azt is megemlíti, hogy a reáliskolának Hans Petschniggtől származó terveit évekkel korábban Kölnben kiállították, erről a folyóirat 1858-as (VIII.) évfolyama be is számolt.

1. Toldy Ferenc u. 9.

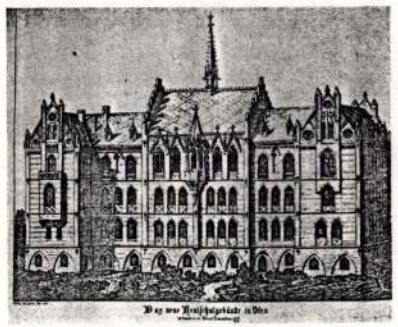

A VI. NÉPKÖZTÁRSASÁG ÚTJA 84. sz. műemlékjellegű lakóház külső felújítása (utcai és udvari homlokzat, kapualj, lépcsőház) 1975/76-ban elkészült. A szakirodalomban Hauszmann Alajos 1880 körüli műveként szereplő házról az építéstörténeti kutatás során kiderült, hogy 1876-ban épült. A beadványi terv tanúsága szerint tervező építésze Feszty Adolf, kivitelező építőmestere a kevéssé ismert Schirmbrandt Antal volt. (Budapest Főváros Levéltára: *Budapest Székesfőváros tanácsi ügyosztályi iratai, III-122/1876; Budapest Székesfőváros Mérnöki Hivatalának iratai, 1662/1876.)* — Építéstörténeti kutatását dr. Bibó István (1972), felújításának tervezését T. Papp Melinda (1972, átdolgozás 1974) végezte, műszaki ellenőre Mihalovics Imre volt, valamennyien a FIMÜV Műemléki Osztályának dolgozói. A kivitel a Főv. 2. sz. Építőipari Vállalat munkája.

A IX. ÜLLŐI ÚT 23. sz. műemlékjellegű lakóház felújítása és korszerűsítése 1976 szeptemberében befejeződött. A zártsorú, körülépített udvarú lakóháznak csak az utca felőli U-alakú része műemléki értékű. Ez a kétemeletes ház 1842/43-ban épült Diescher József terve szerint. A közvetlenül csatlakozó, ugyancsak U-alakú, háromemeletes részt Senger János építette 1870/71-ben. A helyreállítás során mindkét épületben — a földszinti boltozatok kivételével — teljes födémcsere, valamint teljes korszerűsítés történt több bérlemény megszüntetésével. Az udvar első részének szintjét lesüllyesztették, így az addig alagsori helyiségek földszintiekké váltak. Építéstörténeti kutatását Ratkai Ida (1969, Főv. I. ker. IKV. Műemléki Osztálya) készítette. Felújításának tervezését T. Papp Melinda (1970, átdolgozás 1972) végezte, műszaki ellenőre Tessényi Gyuláné volt (FIMÜV Műemléki Osztálya). Az 1971. dec. 1-én kezdődő kivitel a Főv. 4. sz. Építőipari Vállalat munkája.

2. Népköztársaság útja 84.

Komárik Dénes

O——— b) (ad 628. l.

Petschnig I. (ázos) (építész és) festő az 1850-es években Sopronban, utóbb Pesten, F ~~Mint~~ Romantikus akvarell táj- és interieur-képeket állított ki a Pesti Müegyletben 1854–61-ig. ~~(Éjt tájkép, Egy templom belső látkép, Kápolna Kunán, Hercegi szoba Hohen Salzburgban).~~

F hol 1856–61. a szabadkézi rajz tanára volt a IV. kerületi föreáliskolában. 1860. P. tervei szerint épült a budai II. ker. föreáliskola és 1868. a szabadszárdujvárosi templom neogót stílusban.

~~Petten Sándor, grafikus Budapesten, hol tőleg plakátjaival tűnt fel. Több művét reprodukálta a Magyar Grafika 1923. évfolyamában.~~

Petschnig

A pesti műegylet 1854. évi
január-februári tárlatán:
Éji tájkép, aquarell, magántu-
lajdon; — Szoba, aquarell, magán-
tulajdon; — Egy templom bel-
seje, aquarell, magántulajdon; —
Tájkép hegyekkel, aquarell, ma-
gántulajdon. — (febr.-márcz.
kiáll.) Tájképek, (5 és 6. szám),
aquarellek.

Hb.

2,6 milliárd nyomdaipari beruházásokra

A negyedik ötéves tervben 2,6 milliárd forintot fordítunk a nyomdaipar, elsősorban a könyveket, folyóiratokat és napilapokat előállító vállalatok fejlesztésére — mondotta pénteki tájékoztatójában *Sárosi Sándorné* — könnyűipari miniszterhelyettes. Ebből az összegből egymilliárd a nyereségekből és a gépek amortizációjából képződő vállalati saját alap, 918 millió a hosszúlejáratú hitel és 716 millió forint az állami támogatás. Ez utóbbinak több mint fele — 370 millió forint — a tanácsi nyomdák fejlesztését szolgálja.

A tanácsok irányítása alatt működő megyei nyomdákat elsősorban a helyi tájékoztatási igények kielégítése és a nyomtatványellátás biztosítása érdekében korszerűsítik.

Szerepel a tervekben több nyomda társulásában egy számítógépes fényszedő központ létesítése is, ami egyben új szedéstechnológia bevezetését jelenti majd hazánkban.

Elsőként Magyar

Októberben üzembe helyezik a ROBOTRON 21-et

Tegnap egész napos ankétot rendezett a Technika Házában a Neumann János Számítógéptudományi Társaság pécsi csoportja valamint a VEB Kombinat Robotron cég, a Büromaschinen Export GMBH-val karöltve. A rendezvényen képviseltették magukat többek között a Dunai Vasmű, a Martfűi Cipőgyár, több áramszolgáltató vállalat is. De mi tette lehetővé azt, hogy a 18 ezer munkást és háromezer kutatót foglalkoztató NDK cég ankétot tarthatott városunkban?

A gyökerek az elmúlt év közepére nyúlnak vissza: ugyanis akkor tisztázódott, hogy az Elektronikus Mérőkészülékek Gyára nem tudja leszállítani az ígért EMG 830-as számítógépet. A DÉDÁSZ szakemberei így jutottak el aztán az NDK-beli Robotron céghez, amely szerződésben vállalta, hogy elkészíti az R 21-es komputert, ezen túl pedig kiképzi azt a 70 szakembert, akik a majdani számítógépet szolgálják ki. Az azóta kialakult kapcsolat tette lehetővé a pécsi Robotron ankét létrehozását.

A több mint egy éve kész épületben jelenleg tizennyolc kártyalyukasztó és BULL gyártmányú kontrollgép üzemel. Az elektronikus gepteremben **nem** dolgoznak üres: de október elején már próbaüzemel az NDK cég által készített Robotron 21 számítógép. A gépre a következő feladatok várnak: kis és nagyfogyasztói áramszámlázás, készülék nyilvántartás, hálózat szereléssel kapcsolatos ügyviteli feladatok, anyaggazdálkodás-ellátás. A számítógép munkájának másik területét képezik a műszaki és gazdasági számításokkal kapcsolatos feladatok ellátása, illetve optimalizációs meghatározások.

A villamosenergia iparágban folyó tevékenység a korszerű számítástechnikai módszerek eredményes alkalmazásának egyik klasszikus területe. Az ilyen módszerekkel kedvezően befolyásolható termelési volumen oly nagy, hogy még óvatos becslések esetén is indokolt a számítástechnika alkalmazásának az eddiginél lényegesen nagyobb ütemű fejlesztése. A Magyar Villamos Művek Tröszt a DÉDÁSZ-t bízta meg azzal, hogy tegye meg az első lépéseket tapasztalatszerzés céljából: hazánkban elsőnek ez a vállalat fogja használni a Robotron 21 elektronikus számítógépet.

S. Gy.

ály várható

si bizottság alakult

sági osztálya, a tsz-szövetségek, az AGROKER, a Vízügyi Igazgatóság, a vízi társulatok és a Sellyei Mezőgazdasági Szakiskola szakemberei. A bizottság alakuló ülésén meghatározták a legfontosabb tennivalót: a termelőüzemeknek öntözésüzemelési tervet kell kidolgozni, amely tartalmazza azt is, hogyan kívánják biztosítani az öntözéshez szükséges alapfeltételeket. Fontos feladat a víztárolók feltöltése, az öntözőberendezések üzemképes állapotba helyezése. Mindezek maradéktalan végrehajtásával és a megfelelő agrotechnika alkalmazásával eredményesen vehetjük fel a küzdelmet a várható aszállyal.

780 milliós értéket mentettek meg a vegyszerek

Növényvédelmi tanácskozás

Megyei növényvédelmi tanácskozást tartottak tegnap Pécsett a TIT Bartók-klubjában. A növényvédelmi gépesítés helyzete és ellátási problémái címmel Salamon Gyula, az AGROKER igazgatója tartott előadást.

Az országos helyzet vázolása után elmondotta, az utóbbi 5 év alatt Baranyában — főleg a vegyszeres gyomirtás nagy előretörése hatására — megduplázódott a felhasznált szerek mennyisége és 1971-re 82 millió forintot tett ki a növényvédőszer és vegyszer vásárlására fordított összeg. Felmérések szerint az elmúlt évben a megmentett érték 780 millió forintot ért el, s ennek közel fele a gyomirtás eredményességéből adódott. A minden kétséget kizáró eredmények mellett azonban — hangsúlyozta Salamon Gyula — még mindig mintegy 180 millió forintra becsülhető az átlagos évi kár.

A növényvédelmi gépellátottságról szólva, megállapította, hogy a növényvédelmi szerek alkalmazása nyomán bekövetkezett előrehaladást nem követte megfelelő ütemben a gépesítés az utóbbi tíz évben. Mezőgazdasági üzemeinknél 1971. év végén mintegy 420 különféle típusú földi növényvédelmi gépet tartottak nyilván. Ebből 267 gép van a termelőszövetkezetek tulajdonában. A gépek üzemképességét, életkorát

akon

is kerülhet olyan helyzetbe..."

– Kossuth-bányán. Mint vájár.

– A véradás...?

– Ez emberi kötelesség. En már kétszer voltam műtve, s hat tudom mi az...

üveget. Meg sem rezdül a szeme.

– Tudja, én addig adok vért, amíg lehetséges az ilyesmi. Mert nekem ne mondja senki, hogy még ezzel sem se-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-968, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1972 MAR 4

Petschnig Frigyes üveg-művész

1021

Ablakok és alkotások

ÜVEGMŰVES

Beszélgetni kezdünk, s az asztal percek alatt tele lesz üvegekkel. Szakítani kell a megszokással: ezúttal nem az üvegek tartalma az érdekes, — hanem színük, formájuk, mintázatuk, alakjuk. Tintakékek, halványzöld alapszínű eozin-üvegek, márványra emlékeztető erezett üveg, tompán csillogó aranybetétes.

Szegényebbek vagyunk egy élménnyel. Lebecsüljük az üveget — mert nem ismerjük az üveget. Megcsodáljuk a templomok színes ablakait, és szívós munkával igyekezünk elérni, hogy az üveget teljesen eltüntessük környezetünkből.

Petschnig Frigyes otthonában, a mester segítségével, az üveg elárulja titkait: tud tündökölni, virulóan szép lenni, igézően sejtelmes, mélyről sugárzó és sápadt-szerény, elutasítóan rideg és kecses vonalú.

*

A *Pest* című újság kiküldött tudósítója azért vonatozott Pécsre, hogy a lap 1942. január 8-i számában kéthasábos cikkben számoljon be Petschnig Frigyes üvegmüves munkáiról, emlékeiről. A pécsi mester, aki Pozsonyban Hujdin Ádám keze alatt tanulta a szakmát, dolgozott az ismert üvegművész Róth Miksa műhelyében is. Az ő kezenyomát is őrzik a Parlament kupolacsarnokának üvegablakai, a Mátyás-templom és az Iparművészeti Múzeum művészi ablak-betétei. Pécsett 1911-ben alapított műhelyt, miután már megjárta a világot, prágai, müncheni, bécsi mestereknél gyarapította tudását. Baranyában is sok helyütt otthagyta a gozója ifj. Petschnig Frigyes. készítette az egyetem ólom üvegezését, a Béke szálló üvegberakásait, s a mecsekszabolcsi templom sokszor megcsodált színes ablakaiban is ott volt az írógyémánttal karcolt név.

A műhelyt a mai Zsolnay Vilmos utca és a Harangöntő utca sarkán nyitotta meg. Most a pécsi Építő Ktsz üveges részlegének szakemberei dolgoznak ott, s ktsz egyik dolgozója ifj. Petschnig Frigyes. Üvegműves.

*

— A sárga üvegfestéket már elő tudom állítani, kikísérleteztem. Nézze csak, jól bírja a csiszolást is, és ha ezüst foncsort kap aranyszínben játszik az üveg, — mondja.

Kísérletezik más színekkel is, de egyelőre még nem sikerült rájönni a titokra. Gyári festékkel egyszerűbb lenne a dolog, de Magyarországon nem lehet kapni, így maga próbálja megtalálni az üvegfestés „házi módszerét". Ellátogatott Róth Miksa egykori műhelyébe is, ahol valamikor ápja dolgozott, s néhány igen értékes, ma már talán sehol sem készített színes üveg-alapanyagot onnan még sikerült megszereznie. Modern alkotásokon, erezett üvegre vitt színes mozaikokon láthatjuk viszont ezeket a darabokat.

Alkotások. Igen szép, ikonszerű üveg mozaik, harmonikus egységbe rendezett színes, tört üvegformák, mesterien csiszolt és festett velencei tükrök, — és egy újdonság: olvasztott üvegek szeszélyes formájú darabjai kompozícióvá egyesítve.

— Most fejeztem be a kísérleteket, egy erre a célra épített, nagyon kicsiny kemencében. Ebben csak apró olvasztott üveg formákat sikerült előállitani, most építek majd egy nagyobbat, úgy érzem ebben van fantázia.

Valóban van benne fantázia. Az egymásba olvadt meleg színek játékos fényhatásait látva elragadja az embert a képzelet: fémágyba foglalt modern térelválasztókra gondol, üveg díszítőelemekre, falberakásokra . . .

Keveset tudunk az üvegről, — és kevesen tudják az üveg titkát. Ifj. Petschnig Frigyes apjától tanulta a szakmát, — és mindkét gyermeke más foglalkozást választott.

*

Üveglapú asztalok, színes üvegü „ólomkeretes" előszobalámpák, csiszolt tükrök, lakásdíszítő mozaikok, fényelnyelő gépkocsivisszapillantó tükrök . . . — csak néhány tárgy az üveget reprezentáló munkák közül, amelyekkel ifj. Petschnig Frigyes szerepelt a Baranya megyei Ipari Vásárokon, és legutóbb a Vadászati Világkiállításon.

A ktsz-ben üvegez, keretez, olyan munkát végez, ami éppen jön, amire éppen szükség van. Szakmája „nemesebb részét", a szó igazi értelmében vett üvegművességet otthoni műhelyében, félállásos magánkisiparosként gyakorolja. Világot jár, és mindenütt tanul valamit. Kísérletezik és alkot, — első önálló kiállítására készül, amelyet Szekszárdon rendeznek meg.

Tudását, a mesterség apjától örökölt fortélyait nincs kire bízza, — szakmának üvegesek kellenek.

Ifjú Petschnig Frigyes ötvenegy éves.

D. Kónya József

Premier Plan

PETSMANN LÁSZLÓ

Azt az ágát űzi a filmmesterségnek, amely névtelenül dolgozik, akárcsak a vezércikkíró. Mert ő is elől van, a filmek legelején, ahol bemutatkoznak a szereplők és mindazok, akiknek valami közük van a filmhez. Azok a díszes betűk és ízléses ornamentikák, amelyek egy-egy filmet bevezetnek, az ő grafikai művészetét dicsérik. Ő tálalja a filmeket húsz év óta, anélkül hogy a nevét valahol is olvashatná a közönség. A külföldi filmeken elhangzó párbeszédek magyar fordítását is ő írta le kézzel-tussal, amíg fel nem váltotta ebben a munkájában a nyomda. Azért a sok-sok sajtóhibáért ismeretlenül bár, de feléje száll az átok a moziközönség köréből. Lapunk címének finom rajza is tőle származik, mint ahogy az egyéb kisebb rajzoknak is ő a tervezője, kivitelezője. Valamikor festőnek készült, de a mai idők kívánalmai következtében kénytelen volt és sikerült is idejében átnyergelnie a hasznosabb grafikára. Régi szerelmének, az ecsetnek és olajnak persze állandóan hódol titokban, illetve nyáron, amikor a természet erre inspirálja és amikor kevesebb a filmmunka. Eddigi eredmény: egy remek villa Csillaghegyen, egy új Opel, bütyök az ujján, pocak a sok üléstől, kutyája jóvoltából mindkevesebb csirke az udvaron, egy lyukas csónak a Duna partján, egy szelíd őz, egy még szelídebb fiúgyermek és egy legszelídebb hitvestárs, no és — bocsánat az indiszkrécióért — egy csomó adósság, amit még le kell rajzolni.

Édesanyám

(Mutterliebe)

Irta: Gerhard Menzel
Rendezte: Gustav Ucicky
Főszereplők: Käthe Dorsch, Paul Hörbiger, Wolf Albach-Retty, Hans Holt, Traudl Stark
Gyártotta: Wien-Film
Beszél: németül
Magyar szöveg: K. Halász Gyula
Hossza: 2779 méter
Cenzura: aluli
Kölcsönző: UFA
Bemutatta: Uránia, február 15.

*

A kisváros droguistája, Pirlinger, feleségével, három kisfiával és kisleányával kikocsizik a zöldbe. A hegyek között a villám holtra sújtja Pirlingert. Pirlingernének nem kell segítség, egyedül akarja felnevelni mind a négy gyermekét. Kis mosódát nyit Bécsben és hajnaltól késő éjszakáig áll a teknő gőzében, hogy a fiúk tanulhassanak, a kislány pedig a balettiskola növendéke lehessen. Pál, a legidősebb fiú, eminens tanuló, de furcsa természet, Félix pedig minden iskolai verekedés hőse, de nem nagy barátja a tudománynak, a harmadik fiú, Walter, pedig a zenei pályára készül. A Pirlinger fiúk hordják ki a mosóda ruháit a megrendelőkhöz, osztálytársaik ezért csúfolják őket, amiből sorozatos verekedés támad. A verekedés után Félixet eltávolítják a gimnáziumból, Pál pedig nem kapja meg az ösztöndíjat. A kislányt egy nap hatalmas farkaskutya támadja meg az utcán és egy járókelő, Koblmüller dr. közjegyző menti meg és kíséri haza. Koblmüller egyre sűrűbb vendége lesz a mosódának, komoly szándékkal udvarol a maga kedves és félszeg módján Pirlingernének. Esztendőkkel később. Pirlingerné nagyüzemmé fejlesztette a mosódát 10 év alatt és most ünnepi vacsorához ül a család. De a gyermekek nyugtalanul fészkelődnek, elszállingóznak. Félix a sportklubjába megy, a könnyelmű Walter szerelmével, egy férjes asszonnyal, mulatóba, Franci a ballerina első találkájára a kamaraénekes úrral. Csak Pál marad odahaza és járja fel és alá a szobákat, Pál a félbenmaradt orvostanhallgató, aki mindkét szemére vak. Ezen az éjszakán a csalódások sorozata éri az édesanyát. Rózsi, a mosóda egyik alkalmazottja, gyermeket vár Félixtől és amikor az édesanyja a fiút felelősségre vonja, ez dühében elárulja, hogy Walter minden pénzét egy férjes asszonyra költi. Eszeágában sincs elvenni Rózsit, mondja, mire Pirlingerné, aki soha nem fenyítette meg a gyermekeit, hatalmas pofonnal téríti észre meglett fiát. A hajnali órákban hazatérő Waltert, akiről most már tudja, hogy a pénztárt is megdézsmálta, kiutasítja házából. A vak Pált mégegyszer operálják annyi sikertelen kísérlet után. Pirlingerné elintézi üzeme minden ügyét, arra is jut ideje, hogy megvígasztalja első szerelmében csalódott leányát, örömmel adja beleegyzését a közben észretért Félixnek, hogy elvegye Rózsit. A műtét után Pál nem hisz a sikerben, kétségbeesésében őrjöng és egyik szeme előtt újra kibontakozik lassan a környező világ. Annyi hányattatás után nyugalom és boldogság költözik a Pirlinger családba, visszatér a megtévedt Walter is. Menyei és unokái társaságában születésnapot ül Pirlingerné. Ünnepi szónok is akad, a hűséges Koblmüller dr. személyében, aki a gyermekek hálaját, szeretetét egyetlen szóban tudja összefoglalni, abban az egy szóban, hogy: Édesanyám!

*

Az anyai szívnek, az anyai szeretetnek kívánt maradandó emléket állítani a film. A szándék sikerült. A cselekmény talán kissé halmozza a bajt, bánatot és csapásokat, amelyek a szereplő család életét szüntelenül látogatják. Az anya szenvedése és áldozata azonban csak ezeken a kisebb-nagyobb drámákon keresztül érzékeltethető olyan mértékben, hogy a néző lelkének legfinomabb húrjai is megszólaljanak. Az édesanya eltörölhetetlen emlékének apoteózisa a film. Käthe Dorsch a címszerepben az igazi anya mintaképe.

V. D.

Agfa

hang-
és
képanyag
a
legtökéletesebb

páholyban. Darmont csodálatosan játszik. Tekintete a fiatal angol lányra esik és megdöbbenve tapasztalja annak húsz évvel ezelőtt eltűnt szerelmesével való hasonlatosságát. Beront a páholyba és elmondja Ellennek, hogy húsz év óta keresi. A lányt érdekli és magával ragadja a nagy művész szavaiból kiáradó érzelem. Jacques azonban megérkezik, Darmont megtudja, hogy ez az a lány, akit Jacques szeret és neki vissza kell vonulnia. Ellen nem tudja elfelejteni Darmont-t. Felkeresi és elmondja, hogy Jacques iránt csak barátságot érez. Darmontban új remény ébred, bevallja szerelmét a lánynak. Ellent elkápráztatja a művész rajongása, örömmel egyezik bele a házasságba. Megbeszélik, hogy erről sürgönyileg értesítik Ellen apját. Az apa megérkezik Párizsba és egyenesen a művészhez megy. Elmondja, hogy a leányt nem tekinti saját gyermekének. Felesége húsz évvel ezelőtt Párizsban járt és beleszeretett egy zongoraművészbe... Darmontra lesujtó hatással van ez a vallomás. Bár nem hiszi, hogy Ellen az ő gyermeke, mégsem meri feleségül venni. Fájó szívvel lemond a lányról és újra a zenében keres vigaszt és megnyugvást.

*

A világhírű zongoraművész szerelme nem új téma. Színpadon, regényben, sőt filmen is lepergett előttünk. Most azonban a francia szellem nyúlt hozzá a kipróbált ötlethez és olyan magasrendű filmet produkált belőle, hogy egy pillanatig sem jutott eszünkbe a többször felmelegített hatásos mese. A köret a mai francia filmkonyha előkelő, művészi, újszerű köret. Zeneileg külön élmény az újdonság, mert Beethoven, Liszt és Chopin hangversenyt nyujt. A zongoravirtuóz megszemélyesítője, Pierre Blanchar típusa irígylésreméltó értéke a francia filmgyártás gazdag művészi együttesének. Úgy hatott ránk a film, mint egy ünnepi előadás egy képzeletbeli filmakadémián. Nagyon sokat tanultunk belőle. Ajánljuk mindenkinek, aki szeret tanulni.

V. D.

Viktória királynő

(Victoria the Great)

Irta: Miles Malleson és Charles de Grandcourt
Zene: Anthony Collins
Rendezte: Herbert Wilcox
Főszereplők: Anna Neagle, Anton Walbrook, H. B. Warner
Gyártotta: R. K. O.
Beszél: angolul
Magyar szöveg: Pacséry László
Hossza: 3047 méter
Cenzura: aluli
Kölcsönző: Hunnia
Bemutatta: Décsi, február 14.

*

Viktória hercegnő 16 éves korában lesz Anglia királynője. Eleinte udvarhölgye és nevelője, Lehzen bárónő tanácsaira hallgat az uralkodás dolgában, később Melbourne lord miniszterelnök vezeti be az állami és diplomáciai ügyek labirintusába. Uralkodásának második évében egy udvari ünnepségen mutatják be neki Albert szász-koburgi herceget, akibe beleszeret és feleségül megy hozzá. Most már a fiatal és ambíciózus hercegi férj befolyása alá kerül és az ő tanácsaira hallgat, amiért többször összeütközésbe kerül politikusaival. Albert azonban oly széles látkörű diplomata, hogy tudásával és magas intelligenciájával nagy hasznára van a birodalomnak. A boldog házasélet harmóniáját semmi sem zavarja meg és Anglia a királynő uralkodása alatt legdicsőségesebb éveit éli. Hosszú évek boldogsága után Albert meghal és a királynő örök gyászt ölt szeretett férjéért. Most lord Disraeli lesz a tanácsadója, akinek segítségével tetézi politikai sikereit. Nagy fényben és pompában ünnepli meg uralkodásának gyémántévfordulóját a nép igaz és őszinte ragaszkodása között.

*

Történelmi életrajz filmen a 64 éven át uralkodó angol királynőről, akinek évtizedei alatt a brit birodalom olyan hatalmassá és gazdaggá emelkedett. A film minden méterén, minden díszletén, legkisebb szereplőjén is megérezni azt a féltő gondosságot és stílusisimét, amelylyel ez a nagy mű készült. A költségek nem játszottak szerepet, ez azonban még nem eredményezhette volna egyedül az impozáns filmalkotást, ha könyvíró, rendező és szereplők nem állják meg helyüket. Kiállításában, levegőjében tenséges, meséjében filmszerű, igazi RKO-újdonság, amelyet a művelt közönség megelevenedett történelemkönyv módjára értékel és élvez, az egyszerűbb rétegek pedig csodálni fogják színpompás gazdagságát. Anna Neagle maszkskálája, a 18 éves leánytól a 82 éves matrónáig, döbbenetes művészi felülemelkedés, amire csak az egészen kivételes filmnagyságok képesek.

V. D.

MÁR FORGATJUK AZ 5-IK MAGYAR FILMÜNKET IS

A PALATINUS sikerszezonjának dísze lesz a

MÁRIA KÉT ÉJSZAKÁJA

és annak ragyogó szereposztása:

MÁRIA: . . az új magyar drámai csillag Szilágyi Szabó Eszter
FORGÁCH PÉTER: . . . . . Uray Tivadar
A KRITIKUS: . . . . . Csortos Gyula
CHATELL IVÁN: . . . . . Greguss Zoltán
GÁBOR: . . . . . Pataky Jenő
KERÁMIKUS: . . . . . Juhász József

PALATINUS filmterjesztő kft.
Erzsébet-körút 9-11 sz.
Tel.: 145-411, 145-412.

MERKUR-PALATINUS PRODUKCIÓ

— **A Magyar Élet Mozgalom budapesti kerületi irodái.** A Magyar Élet Mozgalom már több kerületi felvételi irodát állított fel. A mozgalom új kerületi irodái: a II. és III. kerületben Margit-körút 91, a IV. kerületben Petőfi Sándor-utca 10, az V. és VI kerületben Vilmos császár-út 55. II. emelet. A VI. kerületben Thököly-út 12, telefon 136-335, a VIII., IX. és X. kerületben József-körút 71—73, telefon 131-836, a XI. kerületben pedig Bicskei-utca 4. I. emelet, telefon 258-269. A kerületi irodákban a hivatalos óra délelőtt 9—12-ig, délután pedig 4—9-ig van. Felvételi jelentkezéseket, csatlakozásokat itt lehet bejelenteni.

Gyermekek

önként kérik a hashajtót, ha már egyszer Darmolt kaptak. A Darmol ize kitünő és fájdalom néikül hat. Darmolt adjon Ön is gyermekeinek **DARMOL**

— **A légitámadás menthetetlenül megbénítaná London egészségügyi szolgálatát.** Londonból jelentik: Anglia huszonnégy vezető orvosa nyilt levélben jósolja, hogy a legelső légitámadás menthetetlenül megbénítaná London és a nagyvárosok egészségügyi szolgálatát. Az összes nagy kórházak, klinikák és szanatóriumok, amelyek a támadások legfeltünőbb célpontjai, kártyavárak módjára omlanának össze a ledobott bombáktól. Az orvosok hatalmas földalatti gáz- és bombamentes kórházak épitését sürgetik, műtőtermekkel, sebesültkötöző állomásokkal és megfelelő műszaki berendezéssel.

Beretvás pasztilla fejtájás ellen

— **Magyarországról kitiltott angol folyóirat és francia napilap.** A kereskedelemügyi miniszter a Parade című angol folyóirattól, továbbá a Párisban megjelenő Paris Midi című napilaptól a postai szállítás jogát megvonta.

— **A felvidéki tűzoltóegyesületek bekapcsolása a tűzoltószövetségbe.** Az országos tűzoltószövetség részéről Hirling Gyula ügyvezető elnök és vitéz Roncsik Jenő dr. főparancsnok vezetésével kiküldött bizottság járja hetek óta a felszabadult felvidéki városokat, hogy az ottani tűzoltóegyesületeket bekapcsolják a szövetségbe. A Felvidék több, mint 800 tűzoltótestülete nagy szeretettel fogadja a szövetség kiküldötteit és lelkesedéssel jelenti be csatlakozását a szövetséghez.

— **Közreműködő csendes társ** (diplomás átképzés is lehet) kerestetik 15.000 pengő tőkével, Budapesthez közel fekvő vidéki városban. Őskeresztény első helyen álló belvárosi üzlethez, ahol az angróosztály fejlesztésében kellene közreműködni. „Biztositott tőke és jövő" jeligére.

INFLUMENT CUKORKÁT

az orvosok ajánlják köhögés és rekedtség ellen. Influenzás időkben nélkülözhetetlen. Kapható mindenütt. Levélcím: FULJER J., Budapest 741. Tel.: 349-650.

— **A könyvkereskedői átképző tanfolyam hallgatóinak összejövetele.** A könyvkiadói és könyvkereskedői átképző tanfolyam hallgatói január 23-án, hétfőn este fél 8 órai kezdettel az V. Zoltán-utca 13. szám alatti vendéglő különtermében baráti összejövetelt tartanak, amelyre kartársaikat szivesen látják.

Keresztény magyar-német gyors- és gépirónőt

azonnali belépésre keresünk. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével „ELŐKELŐ IPARVÁLLALAT" jeligére RUDOLF MOSSE-hoz, Erzsébet-körút 23. sz.

— **Fényképkiállítás az állatkertben.** Az állatkerti VII. fényképpályázat díjait most osztották ki, s az összegyült hatalmas mennyiségü képanyagból az állatkerti kis szikláhan lévő mozgóképszínház helyiségében február 1 és 10 között kiállítást rendeznek, amelyet az állatkert látogatói külön belépődij nélkül tekinthetnek meg.

x **Wieg Testvérek** csipke és függöny anyagok (Deák Ferenc-utca) cége lapunk mai képes mellékletében egy gyönyörü függönyt mutat be. A január 21—30-ig tartó téli vásár tartama alatt árait mélyen leszállította.

Rózsáné Hajdu Gizi iparművésznő

magyar szalonja

Váci-utca 20, III. 3. Telefon: 385—009

x **Ismét meglepetést hoz a Pluma paplanvásár!** Gyönyörü, kétoldalt müselyemhuzatú paplant ad nagyon olcsó árban. Fix fizetésü tisztviselők, akiknek a hó végén már nincs pénzük vásárlásra, elég, ha a paplant leelőlegezik, átvenni ráérnek 1-e után is. Nézze meg vásárunkat minden vételkötelezettség nélkül (IV., Kamermayer Károly-utca 2).

Fotokópia-okmányfénykép: Rád, Teréz-körút hét. Telefon: 114—349 és 116—455.

Felvidéki postabélyegek

Az áldozatos szeretet jegyeit hozta forgalomba a posta, mikor kibocsátotta öt bélyegből álló sorozatát a „Magyar a magyarért" mozgalom javára. A bélyegek tulajdonképpen a Felvidék hazatérésének jelképes megörökítései. Az elsőn Kisfaludy-Stróbl Zsigmond Észak-szobra van, a másikon azonban a komáromi hídon lovagol már vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó, mintegy jelképezve a nemzeti feltámadást. A harmadik és negyedik bélyegen viszontlátjuk Kassát, Munkácsot, az ötödiken pedig a magyar honvédek és a Felvidék magyarságának örömteljes találkozását ábrázolta a művész. A sorozatot Petten Sándor készítette.

Végkiárusítás! Gyermekruhaüzletemet megszüntetem, árukészletemet **mélyen leszállított árakon kiárusítom** február 28-ig. Iparhatósági eng. sz. 38.887/938. V. IV., Váci-utca 9, III. em. 3. **Streisinger Andorné**

— **Uj egyetemi magántanárok.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter György Ede dr. egyetemi tanársegédnek „A csecsemőkori parenterális fertőzések, különös tekintettel a fül megbetegedéseire" című tárgykörből, Moritz Dénes dr. egyetemi tanársegédnek „A csecsemő és gyermekkori tuberkulózis kór- és gyógytana" című tárgykörből, Romhányi György dr. egyetemi adjunktusnak „A vérképző-szervek kórbonctana és kórszövettana" című tárgykörből és Kokas Eszter egyetemi adjunktusnak „Fejezetek az összehasonlító élettan köréből, különös tekintettel az orvosképzés igényeire" című tárgykörből a budapesti tudományegyetem orvostudományi karán; Joó Tibor dr. múzeumi segédőrnek a „Történetfilozófia" című tárgykörből és vitéz Barnóthy Jenő dr. egyetemi tanársegédnek a „Kozmikus sugárzás" című tárgykörből a budapesti tudományegyetem bölcsészettudományi karán; Sipos Károly dr. egyetemi tanársegédnek a szegedi tudományegyetem orvostudományi karán „Az allergiás bőrbetegségek" című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését tudomásul vette és ebben a minőségükben őket megerősítette.

— **A szlovákiai magyar házak mozgalmának irodája lesz Budapesten.** Az a nagyarányú mozgalom, amely Esterházy János grófnak, a szlovákiai egyesült magyar párt elnökének újévi felhivására támadt a szlovákiai magyar házak létesítése ügyében, a legközelebbi napokban Magyarországon is központosított megszervezettségre talál. A magyarországi nagy érdeklődés és a legkülönbözőbb oldalakról megnyilatkozó lelkes áldozatkészség nyomán szüksége mutatkozik annak, hogy a Szlovákiában maradt magyarság életérdekeinek itteni megsegítése bizonyos rendszer szerint történjék. Ezért Budapestre érkezett Esterházy János gróf és beható tanácskozásokat folytat arra vonatkozóan, hogy a szlovákiai magyar véreinkkel szemben fennálló kötelességteljesítésünk méltón és rendszeresen történhessék meg. Értesülésünk szerint a legközelebbi jövőben megkezdi Budapesten működését a szlovákiai magyar házak mozgalmának irodája s ez az iroda Esterházy János gróf irányításával fogja megtalálni annak útját, hogy minden magyar kivehesse részét a szlovákiai magyarsággal szembeni áldozatos kötelességteljesítésből.

Télivásár BAZSÓ-NÁL BAROSS-utca 66 - 68. Telefon: 144—400

ING mérték szerint is **HARISNYA, NYAKKENDŐ, ALSÓRUHÁZAT**

x **Népvevőtől az automata rádióig** minden igénynek megfelelő választék van Orion rádiókészülékekben. Az Orion márka a bevált minőséget jelenti rádióban, úgy hangminőség, mint teljesitmény, úgy külső kivitel, mint szerkezeti felépités szempontjából. Az Orion szuper készülékek közül ma az úgynevezett nyomógombos automata készülékeken kivül, az Orion 98-as és 99-es luxus világvevő készülékeket favorizálja a nagyigényü rádiózó közönség. Ezeket a tipusokat müködésben készséggel bemutatja minden Orion rádiókereskedő.

x **Herczeg és Fodor** (Thököly-út 24) áruháza január 30-ig a téli vásár tartama alatt árait mélyen leszállította. Szebbnél szebb nőiurhák, télikabátok, fehérnemüek, stb. káprázatos olcsó árakon kaphatók. Az áruház 16 kirakata előtt nagy nézőközönség csodálkozik az ott kiállított cikkek olcsó árai felett. Aki az áruházat meglátogatja, nem mehet el anélkül, hogy ne vásároljon.

x **Inget mértékszerint is,** harisnyát, nyakkendőt, alsóruházatot, a téli vásár alatt legjobban, legolcsóbban szerezhet be Bazsónál, VIII., Baross-utca 66—68.

BALÁZS CIPŐ különlegességek **TÉLI VÁSÁR!** Bp., IV., Múzeum-krt 11. Győződjön meg mélyen leszállított áraimról.

x **Közkedveltségnek örvend** a 22 éve fennálló Triznya cipész (IV., Váci-utca 25) szabottáru üzlete. Január 30-ig tartó téli vására alkalmával az uri és női cipőkből 25—30%, tretorn, svéd hócsizma, sárcipőkből 10%, tretorn hócipőkből 20%, házicipőkből 10—20% engedményt nyujt. A Triznya-cipők minőségben vezetnek, a nagy ármérséklés folytán igen sokan fognak Triznya-cipőt venni.

x **Egy látogatás csak** az udvarban textilüzlet, Király-utca 32, sarokház, meggyőzi önöket, hogy jó árut olcsón vásárolhatnak. Ezen 45 esztendő óta fennálló cég 3 méter kitünő férfiöltönyszövetet hozzávalóval együtt **már P 29.88-ért árusit.**

x **Viselt ruhája szinte új lesz,** mert elhasznált, kinőtt, rosszállású, kifényesedett, hibás öltönyéből, felöltőjéből külföldi speciális eszközökkel újat és divatosat varázsol az országoshirü Ruhakereskedelmi K. T., Ferenc-körút 39, I. em. Telefon 141-217.

x **Budaiak figyelmébe!** Szenzációs olcsóság a január 21—30-ig tartó leltári vásáron Fábián József divatházában, I., Krisztina-körút 8—10 (Széll Kálmán-tér sarok). Fillérekért textiláruk, harisnyák, trikó és kötöttáruk. Rendkivül olcsó női kész ruhák, kabátok, pongyolák, férfi és női fehérnemüek. Érdemes megnézni minden vételkötelezettség nélkül. 26 kirakat.

— **A Baross-szövetség debreceni szervezetének műsoros estje.** Debrecenből jelentik: Szombaton a felszabadult Beregszász, Kassa, Munkács és Ungvár képviselőinek bevonásával műsoros estet rendezett a „Magyar a magyarért" mozgalom keretében a Baross-szövetség debreceni szervezete. A felvidéki vendégeket Balogh Gyula üdvözölte, majd Ortutay Jenő felvidéki országgyülési képviselő mondott beszédet. Hangoztatta, hogy a felvidéki magyarság nem akar pihenni a cseh megszállás alól történt felszabaditása után, hanem dolgozni vágyik. Imrédy Béla miniszterelnök nemrég hirdette meg új életet teremtő mozgalmát, s az isteni gondviselés bölcsessége úgy rendelte, hogy a felvidéki magyarság éppen akkor érkezzék haza, mikor ez az országépitő munka megkezdődik. A művészi műsorszámok után Miklós Ferenc záróbeszédével ért véget a nagysikerü ünnepség.

Téli szőnyegvásár

KLEIN ÖDÖN-nél, Kossuth Lajos-u. 2

OLCSÓ, LESZALLITOTT ARÁK! ÓRIÁSI VÁLASZTÉK MINDENFAJTA SZŐNYEGBEN.

— **A keresztényszocialista egyesületek országos szövetségébe** tartozó szakmai szervezetek vezetősége január 25-én, szerdán este 6 órai kezdettel a szövetség VIII., Beniczky-utca 3—5 szám alatti helyiségében az időszerű politikai és gazdasági kérdések megvitatására gyülést tart. Ezalkalommal foglalkoznak a keresztényszocialista szakszervezeteknek a Magyar Élet Mozgalomba való bekapcsolódás kérdésével.

Bösendorfer gyártmányú zongora amerikai technikájú, igen előnyösen **eladó** Légrády Károly-utca 12. sz. SALCER 10-től 4-ig.

x **Nem mindennapos** az a rendkivüli kedvezmény, amelyben az olcsó árairól és előzékeny kiszolgálásáról országszerte közismert Grünfeld-testvérek szőnyegkereskedő cég (Budapest, V., Bálvány-utca 8) vevőit a leltári vásár alkalmából részesiti. Ha kivágja a mai lapunkban megjelent hirdetést és azt a cégnél való vásárlása alkalmából felmutatja, akkor mindennemü szőnyeg, takaró, paplan és vászonáru vásárlásánál Ön is 20% pénztári engedményben részesül.

Felszabadult 26.000 **lakosu felvidéki** városban fogászati modern rendelő, várószoba és laboratórium teljes felszereléssel, keresztény fogorvosnak átadó. Bevezetett praxis biztos existenciát nyujt. Cim megtudható Blockner J. hirdetőirodában, Városház-utca 10. Telefon: 188—914.

x **Legfájdalmasabb betegségek** közé tartoznak az epebajok, az epekő, epehomok, epehólyaghurut. E bajokat gyógyitja a Mira glaubersós gyógyvizzel tartott 3—4 hetes ivókúra. Kérdezze meg orvosát!

TÉLI VÁSÁR PATAKINÁL BPEST, IX., Ráday-u. 11.

Pizsama tenniszflanell m	55 fillér
Flór derby zokni	98 „
Férfi sporting	198 „

Halálozás

Nemes lófő *Benedek* Ignác nyugalmazott pénzügyőri I. osztályú felügyelő 75 éves korában Kaposváron elhúnyt. A kaposvári keleti temető ravatalozójából szombaton délután három órakor kisérték utolsó útjára Benedek Ignácot, akiben *Márton* Ferenc festőművész, az Uj Magyarság munkatársa nagybátyját gyászolja.

Özv. dukai *Takách* Henrikné életének 70-ik évében Budapesten meghalt.

Kozmányi Istvánné, szül. *Svoboda* Eleonóra január 20-án Sátán elhunyt. Vasárnap délután temetik. Halála nagy és kiterjedt rokonságot borított gyászba.

Miksche Ottó, a kassa-oderbergi vasút volt felügyelője január 20-án meghalt. Temetése január 23-án, hétfőn délután 3 órakor lesz az óbudai temető halottasházából.

Spáda Gyula ny. honvédalezredes 53 éves korában Debrecenben elhunyt. Temetése január 23-án, hétfőn délután fél 4 órakor lesz a debreceni köztemető ravatalozó teréből.

Özv. alsólehotai *Scultéty* Lászlóné, született gyergyóujfalvi *Kovács* Irén, január 20-án 70 éves korában Budapesten elhunyt. Január 22-én, vasárnap délután 3 órakor temetik a farkasréti temető halottasházából a róm. kat. egyház szertartása szerint.

Reinl Adolfné, Ganz-gyári tisztviselő özvegye, január 21-én, 80 éves korában elhúnyt. Halálát fiai: vitéz Ránky József altábornagy, Miksa ny. Máv müszaki tanácsos, Sándor mezőgazdasági kisérletügyi igazgató és kiterjedt rokonság gyászolja. Temetése január 23-án, hétfőn délután 4 órakor lesz a farkasréti temetőben.

GYÁSZRUHÁK

teljes gyászfelszerelések speciális üzlete

Horváth és Halász

IV., VÁCI-UTCA 22. TELEFON: 387-109.

— **A budapesti orvosi kamara** titkárául a Mone Szánthó Elek dr.-t, a Csaba vezérét jelölte és a jelöléshez szükséges ajánló íveket a kerületi elöljáróságokon elhelyezte. Felkéri tagjait és az összes budapesti keresztény magyar orvosokat, hogy az ajánló íveket mielőbb írják alá. Aláírni lehet minden délelőtt 8—1-ig (szombaton 12-ig), azonkívül hétfőn, szerdán és pénteken délután 5—7-ig.

Fáradt? Kimerült? És mégis el kell végezni munkáját! Ilyenkor segít a jó Kóla-csokoládé, a Kobona
Patikában P. 1.40

— **Földmíves ifjak téli tábora Budapesten.** Ravasz László református püspök védőségével a keresztyén ifjúsági egyesületek táborozást rendeznek a dunamelléki református egyházkerület gyülekezeteinek földmívesifjai számára, január 31-től február 5-ig. Jelentkezési határidő január 24, keddig kell beküldeni az egy pengő jelentkezési díjat a KIE címére: Budapest, VIII., Horánszky-utca 26.

Hö'gyeim! Le a kötőtűvel!
Itt a XX. század szenzációja a szab. „RAPID" kézikötőkészülék.
Munkája kézimunka. Minden kötési minta köthető. Néhány óra alatt köthet magának pullovert, blúzt vagy ruhát. Kezelése egyszerű. Ára 35 P. Kérje 7. ismertetőt. Áruforgalmi Kft. Bp, IV, Sütő-utca 2, félem. 3. Telefon: 188-365.

— **A légoltalmi liga női bizottságának ülése.** A légoltalmi liga országos női bizottsága január 30-án az új városháza Váci-utca 62. szám alatti üléstermében délután fél 6 órakor tartja első gyülését, amelyen Anna főhercegasszony, a női bizottság elnöke, ismerteti az országos munkatervet a ligaalakulatok, egyesületek küldöttei és az érdeklődők előtt. A gyülésen Petróczy István ny. repülőezredes előadást tart.

TÉLI VÁSÁR
Házikabát . . P 17·80
Pizsama . . . P 10·80
B'um és Testvére Piarista - palota IV, Váci-u. 31-33

— **Hármas aranylakodalom.** Szekszárdról jelentik, hogy az ottani Orbán-család három tagja ünnepli aranylakodalmát. Orbán Antal Bencze Juliannával, Taksonyi János Orbán Évával és Orbán Mihály Heiman Rozáliával kötött házasságát áldatja meg az 50-ik évfordulón. A házaspárok mindegyikének 6—6 gyermeke, sok unokája és dédunokája van.

KIVELE VÁSÁR!
Sportruházatnál, VI, Vilmos császár-ut 13

— **Nyolcvan kilométer sugaru tiltott körzet Leningrad körül.** Rigából jelentik: A szovjetkormány 80 kilométer sugaru tiltott körzetet állapított meg Leningrad körül és a határvidékeken. A körzeten kivül lakók csak irásbeli rendőri engedéllyel léphetik át a körzet határát és a tiltott körzetbe induló helyiérdekü vasuti vonatokra is csak irásbeli engedély felmutatása ellenében szabad menetjegyet adni. Kronstadt és Schlüsselburg is a tiltott körzetbe esnek.

TOROKÖR
köhögésnél rekedtségnél

— **Méhészeti tanfolyam Budapesten.** Február 1-től naponta délután 5 órai kezdettel Ignácz Sándor és Koppán József dr. méhészeti felügyelők vetített képekkel 18 napos méhészeti tanfolyamot rendeznek a tudományegyetem természetrajzi épületében (VIII. Múzeum-körút 4), az állattani intézet földszinti tantermében. A tanfolyam 36 órát vesz igénybe, amelyből 30 óra lesz a gyakorlati tudnivalókból, 6 óra pedig a tudományos részből. A tanfolyamra jelentkezhetnek 15 éven felüli nők és férfiak február 1-én délután 5 órakor az említett helyiségben.

Mohácsi és Lóránt
váciutcai cipészek
első kiárusítása!
Az összes kész cipők árából
30—50% engedmény.
IV., VÁCI-UTCA 21. SZ.

Chamberlain házát Chequersben fegyveres rendőrök szigorúan őrzik

London, január 21.

Az Evening News jelentése szerint Chamberlain miniszterelnököt, tekintettel a legutóbbi bombamerényletekre, Chequersben külön erre a célra kirendelt fegyveres rendőrök őrzik. Senkinek sem engedik meg, hogy a miniszterelnök háza közelében tartózkodjék. Manchesterben a rendőrség az egyik házban nagy tömeg robbanóanyagot foglalt le.

Uj üstökös közeledik a föld felé a nyugati égboltozaton

A csillagászvilágnak nagy szenzációja van. Pénteken éjfélkor egy lelkes amerikai amatőr csillagász, az ohiói Peltier, új üstököst fedezett fel s észleléséről azonnal értesítette az amerikai csillagászati központot, amely figyelmeztető táviratokat küldött a világ minden csillagdájának. Budapestre Berlinen keresztül érkezett meg a sürgöny, s egy félóra mulva a csillagda távcsövein keresztül már meg is figyelték a szép csóvájú, új üstököst. A budapesti csillagászok fényképet is készítettek észlelésükről és a kép már utnak is indult Berlinbe, ahol az új üstökös adatait feldolgozzák. A csillagászok ebben az évben kilenc visszatérő üstökösre számítanak, amelyeknek pályáját már alaposan ismerik. A most felfedezett új üstökös nem tartozik ezek közé. Alkonyat után, a sötétedés beálltától 2—3 órán keresztül már kis távcsővel is ki lehet venni a nyugati égbolton, a Pegazus és a Hattyu csillagképek határán az üstökös fénylő magvát és ködös csóváját. Az új üstökös, a csillagászok megállapítása szerint, jelenleg nyolcadrendűnek mondható. Szabadszemmel csak a hatodrendű üstökös látható. Ha a most felfedezett üstökös pályája a föld felé tart, akkor néhány nap mulva már szabadszemmel is észlelhető lesz.

Német polgárok megszálltak egy cseh községben kilenc házat

Prága, január 21.

Hivatalosan jelentik: Január 19-én délután több német nemzetiségű polgári személy a Németországhoz csatolt Schönbrunn (Jedlova) községből behatolt a poleckai kerületben fekvő Hamry cseh községbe és megszállt kilenc házat, amelynek lakói cseh nemzetiségűek voltak. Amikor a német birodalmi szervek erről tudomást szereztek, azonnal közbeléptek és január 20-án csendőrséget küldtek a helyszínére. A rend helyreállítása után a csendőrséget visszavonták s most már Hamryban minden csendes.

Heller Lipót a hálókocsi kályhájában szerette volna külföldre csempészni az aranyat

Mult év őszén bizalmas bejelentés érkezett a budapesti valutaügyészséghez arról, hogy Heller Lipót romániai zsidó kereskedő nagyértékű arany- és valutaszállítmányt akar átcsempészni a magyar határon. A detektivek a bejelentés nyomán Nagykanizsa előtt felszálltak a jelzett gyorsvonatra, majd a vámvizsgálat megejtése után meglepetésszerűen újabb vizsgálatot rendeztek. Megállapították, hogy ezen a vonaton akart Svájcba utazni a bizalmas bejelentésben említett Heller Lipót és amikor átvizsgálták a vonatot, a hálókocsi kályhájában részint csomagoló- és ujságpapirosba, részint vászonba burkolt arany- és valutaszállítmányt találtak, amelynek értéke meghaladta a 85.000 pengőt. A detektivek természetesen megakadályozták Heller további utazását, leszállították a vonatról, majd visszahozták Budapestre, ahol az ügyészség a kereskedő előzetes letartóztatását rendelte el. Heller Lipót valutaügyét szombaton tárgyalta a büntetőrvényszék Dorosy-tanácsa. A vádlott személyi adatainak felvételekor elmondotta, hogy bukaresti lakos és 700—800.000 lei vagyona van. A vádra vonatkozólag hangoztatta, hogy nem tud a valutacsempészésről. Dorosy elnök elébetárta, hogy útlevelének tanusága szerint nagyon gyakran utazott Olaszországon keresztül Svájcba és összeköttetésben állott egyik svájci bankintézettel. Ezek az adatok mind arra mutatnak, hogy értékeket csempészett külföldre. A bizonyító eljárás lefolytatása, valamint a perbeszédek elhangzása után a törvényszék valutaüzérkedés bűntettében mondotta ki bűnösnek Heller Lipótot és ezért háromévi fegyházra, valamint 10.000 pengő pénzbüntetésre itélte és kötelezte 5000 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére, ugyanekkor örökidőkre kitiltotta Magyarországból és elrendelte a lefoglalt értékek elkobzását. Heller Lipót az itélet jogerőre emelkedéséig fogva marad.

Véderő-jelvénnyé minősitették a német rohamosztagok sportjelvényét

Berlin, január 21.

Hitler vezér és kancellár úgy rendelkezett, hogy a rohamosztagos sportjelvényeket rohamosztagos véderő-jelvényekké minősítik és az ilyen jelvénnyel ellátott rohamosztagosokat a katonaság előtti és utáni kiképzéssel bizzák meg. A rendelkezés értelmében minden német férfiúnak, aki betöltötte 17-ik életévét és a fegyveres szolgálat előfeltételeinek megfelel, erkölcsi kötelessége, hogy megszerezze a rohamosztagos véderő-jelvényt. A tényleges véderőszolgálatból becsülettel kivált és szolgálatképes katonákat szellemi és testi erőik megtartása érdekében a rohamosztagokba sorolják, amennyiben nem utalták őket a párt más tagozataihoz különkiképzés céljából.

Decemberben 136 öngyilkosjelölt közül 15 halt meg Budapesten

A mentők most tették közé multhavi működésükről szóló beszámolójukat. Ebből kitünik, hogy a mentőket a mult hónapban 4621 esetben vették igénybe és ebből 2218 esetben nyujtottak első segítséget. Decemberben 136 öngyilkosság történt Budapesten, közülük 15 végződött halállal. 11 öngyilkosjelölt szúrással, 5 lövéssel, 8 emeletről való leugrással, 4 önakasztással, 10 vízbeugrással, 87 mérgezéssel, 8 pedig gázzal akart megválni az élettől. Az önakasztó öngyilkosok mindnégyen meghaltak. A mult hónapban 455 gyermekbaleset történt. Segítséget nyujtottak a mentők 104 szülési esetnél, 5 megfagyásnál, 41 részegségnél. Verekedésből kifolyóan 153 esetben vették igénybe a mentők segítségét. Ezenkivül elsősegélyt nyujtottak a mentők 3 vasuti, 22 villamos, 93 autó, 9 kerékpár és 9 lovaskocsi gázolásnál. Az 1938. évben a mentők összesen 61.831 esetben működtek közre és fennállásuk óta több mint 1.4 millió esetben nyujtottak a rászorulóknak elsősegélyt.

HEILIG
TÉLI VÁSÁR
január 30-ig!
A LEGJOBB
harisnyákból
összegyült körülbelüli
5000 PÁR
harisnyát kis hibával
amíg a készlet tart
1 pengőjével adom!
Finom gyapjú pulóverek és mellények 3.—, 4.—, 5.—, 6.—, 8.—, 10.— pengő
Téli és charmeuse fehérnemük vásári áron
HEILIG
HARISNYAHÁZ
RÁKÓCZI-ÚT 26
a jó minőségek szaküzlete

— **Mussolini Guidoniában.** Rómából jelentik: Szombaton délelőtt 11 órakor a Duce Guidoniába érkezett s megtekintette és felavatta a különböző gyakorlati repülésügyi tanulmányok céljaira felállított új intézményeket. Mussolini azután Casetta községbe ment és résztvett egy cementgyár alapkőletételén. Az alapkövet Tivoli érseke helyezte el. A szertartás után a jelenvoltak nagy lelkesedéssel ünnepelték a Ducet.

— **Kapi Béla evangélikus püspök körlevele az időszerű kérdésekről.** Kapi Béla, a dunántuli evangélikus egyházkerület püspöke körlevelet intézett papjaihoz s hosszasan foglalkozik az időszerű kérdésekkel. Bevezetőül megállapítja, hogy embernek, egyháznak és nemzetnek egyformán a Krisztushoz vezető utakat kell keresnie, majd a nemzeti egységről szól. Hangoztatja, hogy a katolikus egyház részéről az utóbbi időben a felekezetközi békét semmi se veszélyeztette, de szemrehányást tesz a hivatalos tényezőknek azért a mellőzésért, amelyet a protestáns egyházaknak tapasztalniok kellett a felvidéki nagy ünnepek során. A püspök megállapítja, hogy az elénk tornyosuló nagy feladatokat csak akkor tudjuk megoldani, ha a nemzeti és keresztény egységet komoly valósággá tesszük. Foglalkozik a körlevél a zsidókérdéssel, s a probléma küszöbön álló törvényes megoldásával és rámutat ezzel kapcsolatban az evangélikus egyház álláspontjára is.

— **Bódy László alpolgármester üdvözlése.** Bódy László alpolgármestert a most tartott tanácsnoki értekezleten Szendy Károly polgármester köszöntötte meleg szavakkal. A pénzügyi ügyosztály tisztikara Homolyay Rezső főjegyző vezetésével, a közlekedési ügyosztály, amelynek annak idején Bódy László volt a vezetője, Gallner Ferenc főjegyző vezetésével üdvözölte az új alpolgármestert, akinél megjelent a fővárosi alkalmazottak nemzeti szövetségének, a kerületi elöljáróknak, a főváros intézményeinek és üzemeinek, valamint a községi takarékpénztár igazgatóságának küldöttsége is. Felkereste hivatalában az új alpolgármestert Schuler Dezső alpolgármester, tisztelgő látogatást tett Lamotte Károly is.

— **Baden-Powell lord gazdálkodik Afrikában.** Londonból jelentik: Baden-Powell lord, a nyolcvanegyéves főcserkész, visszatért afrikai otthonába: a Kenya-hegy lejtőjén épült Paxtuba. Afrikai tartózkodása alatt legtöbb idejét Nyeri mellett levő birtoka fejlesztésére fordítja.

x **Emlékeztető.** Az elektromos müvek Honvéd-utca 22 sz. alatti bemutatójában délutáni főzőelőadást szerdán 5 órakor, délelőtti főzőgyakorlati előadást hétfőn, csütörtökön és pénteken ½10 órai kezdettel tartanak. Program: leveles vajastészta, szalagos farsangi fánk, gesztenyetorta, hal- és különféle húsételek. Belépés, ruhatár díjtalan.

x **„Ugye, remekül és mégis olcsón öltözködik a feleségem!"** Ez a valóban ritka kijelentés hangzott el a minap egy férj részéről a divatos dunaparti kávéházban. Majd kiderült, hogy a tényleg nagyszerű megjelenésü hölgy Szende és Társa divatházában, IV., Petőfi Sándor-utca 12, szerzi be rendszeresen szövet, selyem és mosókelmeszükségletét.

KERESZTREJTVÉNY

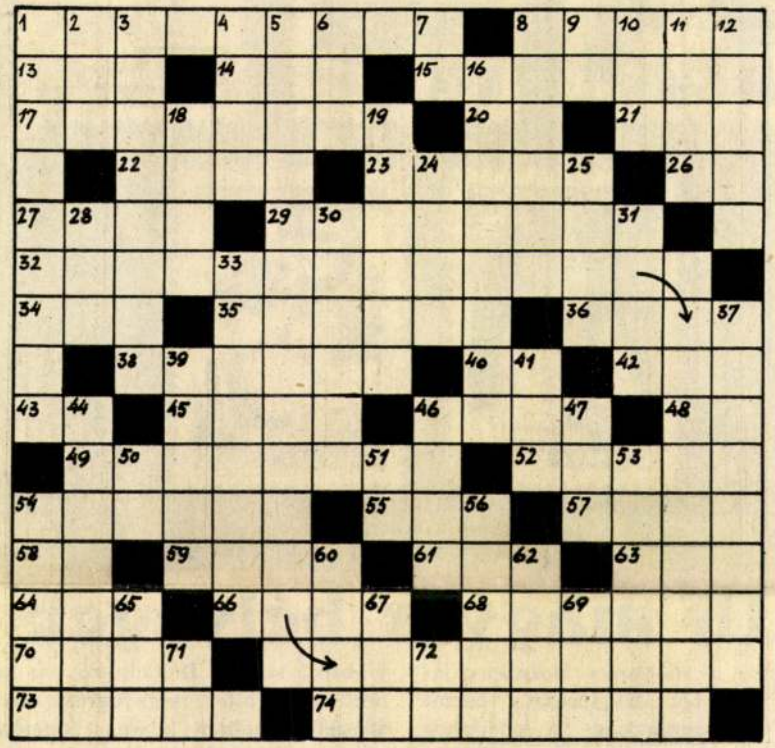

VÍZSZINTES:

1. Szobadísz
8. Női név
13. Novellista
14. Angol helyeslés
15. Fegyveres — klasszikus nyelven
17. Románia része
20. Orosz folyó
21. Van — idegen nyelven
22. Kelta énekmondó
23. „Nőtlenített" nemzet
26. Nemzet
27. Mr. Anthony North névbetűi
29. Szerencsés lipótvárosi
32. NÓTA KEZDŐ SORA, DE APRÓHIRDETÉS IS LEHETNE. (Folyt. a függ. 5. sorban)
34. Őrzé
35. Kobzos, énekmondó
36. Távirati tér
38. Sváb legények tréfás neve (tulajdonképpen becézett keresztnév)
40. Gyermeksírás
42. N. D. O.
43. Római váltópénz
45. Étel-e? — becézve
46. Magyar humorista, író
48. Az okozat anyja
49. Étlenül kivár
52. A függőleges 42 hava
54. Nagyon meleget
55. Fohász
57. Népvándorláskori nemzet
58. Lengyel Róbert
59. Menyasszonyom
61. Kezével jelez
63. Gyenge Anna
64. A máj váladéka
66. Madár, névelővel
68. Magyar feltaláló
70. Kifizet
73. Énekkar
74. Emlékiratok gyakori címe

FÜGGŐLEGES:

1. Pattogó ritmusú dal
2. Tejtermék
3. Detonáció
4. Tésztát készít
5. A VÍZSZINTES 32. FOLYTATÁSA
6. Felhívás kerti munkára
7. Egyforma magánhangzók
8. Inyencek étele
9. Olasz skálahang
10. Társadalombiztosító
11. Becézett nő
12. Sic itur ad . . .
16. Defoe hőse
18. Az öregség jele
19. Kocsonyás anyag
24. Sielők fontos szerszáma, névelővel
25. A Nemzeti Torna Egylet

Uj magyar bélyegek

A Magyar a Magyarért Mozgalom javára öt bélyegből álló sorozatot bocsát közre a postaigazgatóság. A vételárhoz csapott 50%-ot a felvidéki inségesek kapják a kormányzó felesége s a miniszterelnökné nemes szivvel átfűtött tevékenysége kapcsán.

A 6 filléres bélyeg az elalélt Hungáriát ábrázolja. Kisfaludy-Stróbl Zsigmond Észak szobrának nevezett alkotását, mely a trianoni idők szivbemarkoló emlékeztetője. A 10-es bélyegen Munkács vára. A magyarok évezredes szereplésének történelmi tanuságtevője. A komor falak előtt virágos rét terül el a hősi helytállás és a szebb jövő reménységének jelképeül.

Középen, a 20-as bélyegen, a „fehér lovas" megy a komáromi hídon. Magabízó férfiassággal halad át serege élén segítő szándékkal a Dunán. Ez a legendás lovas jött be már egyszer a legjobbkor, szintén Dunántúlról, az ország fővárosába: hitet, megnyugvást, békét és nemzeti öntudatot hozva. Személyében eszmévé finomodik a magyar sors életereje.

A 30-as bélyegen a kassai dóm álomszerű szépsége van megjelenítve. Az ősi magyar kultúra franciás szárnyalású remeke. Szinte túlvilági fényhatásban tündöklik elénk. Izzása feléje forduló szeretetünk tüzét tükrözi.

Végül a 40-es bélyegen szinte költői hangon van előadva, miként találkozott a csonkamagyarországi magyar a Felvidék képviselőjével. A legtisztább együttérzés virágját tűzik ki s röpke mosollyal fátyolozzák el a húszévi szenvedés szörnyűségeit.

A beszédes bélyegeket Petten Sándor készítette lelkesedéssel és tudással. Mindnyájan szívünkbe fogjuk fogadni.

Czakó Elemér

Képes Krónika
1939. 4. 12.

CIMKE

RAJZOLTA PETTEN SÁNDOR

KÉSZÍTETTE A GRAFIKAI INTÉZET R. T. BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 5.

Magyar Grafika 1922. 10. 7.

Petten Sándor

310.

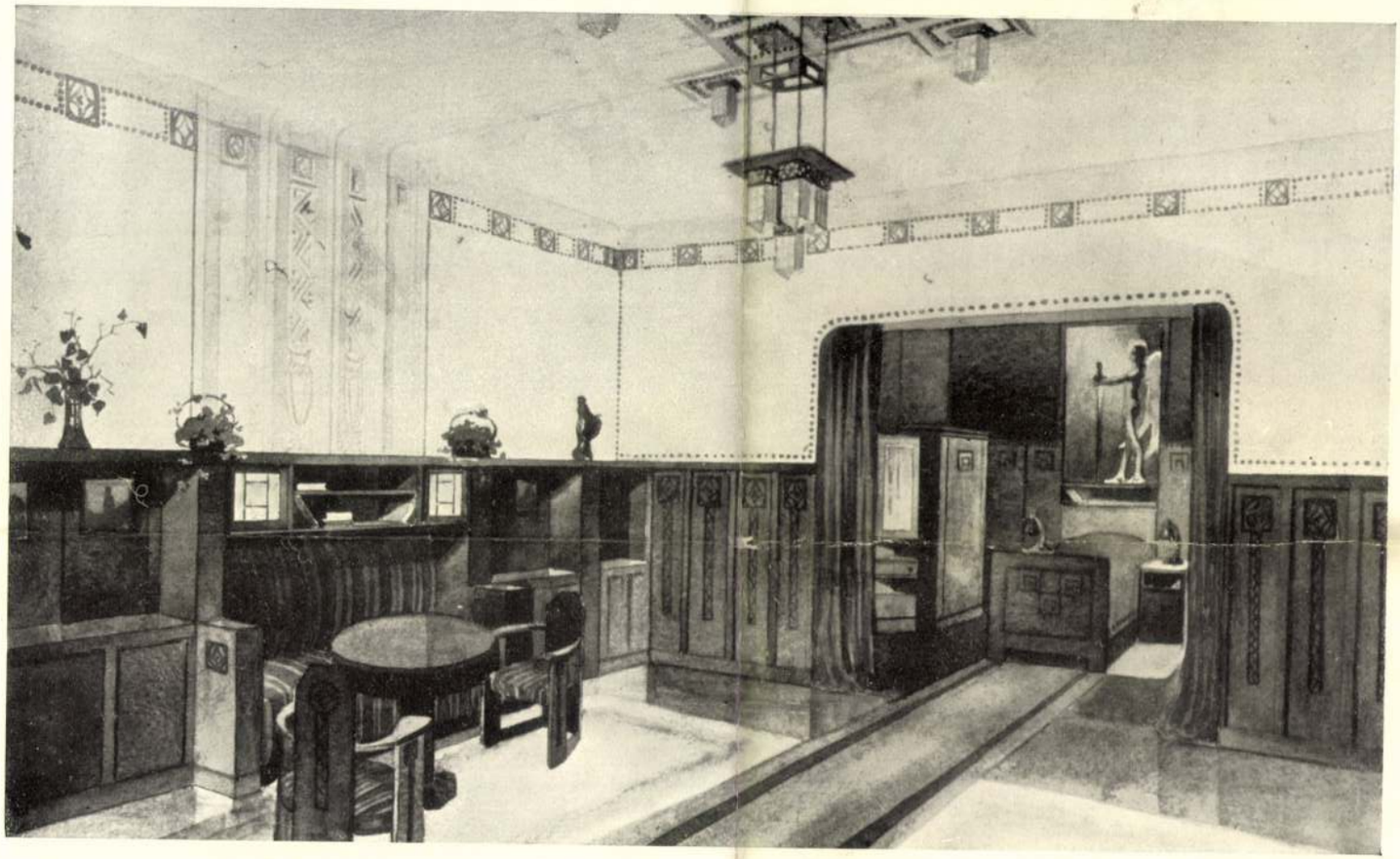

310. PETTEN SÁNDOR: URI NAPPALI SZOBA.
TANÁR: GYALUS LÁSZLÓ.

ETUDE. UNE CHAMBRE
DE GARÇON.

SZEMELVÉNY AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA TANÍTVÁNYAINAK EZ IDEI MUNKÁIBÓL.
TRAVAUX DES ÉLÈVES DE L'ÉCOLE DES ARTS DÉCORATIFS.

K. Petten Sándor

309.

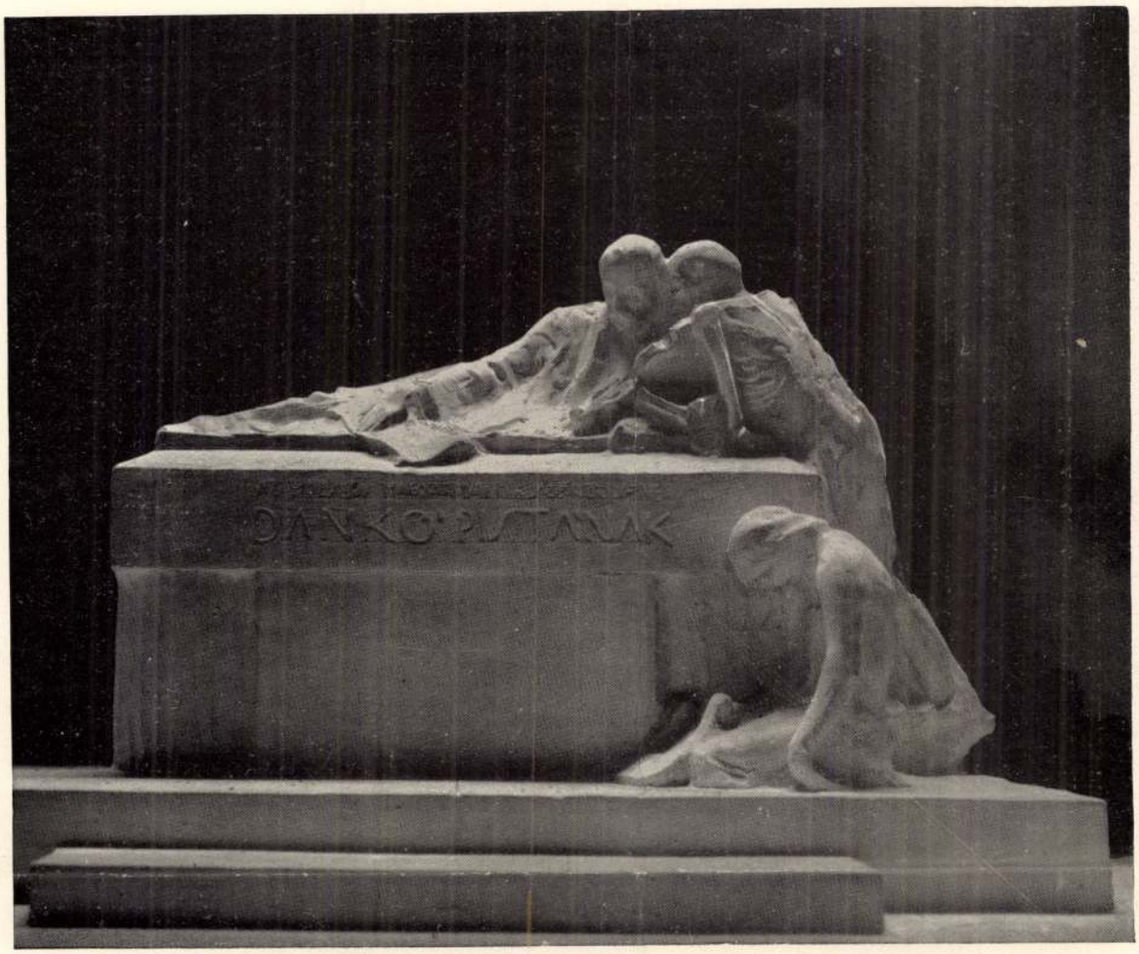

309. BÁNSZKY SÁNDOR: ZENEMŰVÉSZ SÍREMLÉKE.
TANÁR: MARÓTI GÉZA, MÁTRAI LAJOS.

MONUMENT FUNEROIRE
D'UN MUSICIEN.

SZEMELVÉNY AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA TANÍTVÁNYAINAK EZ IDEI MUNKÁIBÓL.
TRAVAUX DES ÉLÈVES DE L'ÉCOLE DES ARTS DÉCORATIFS.

Magyar Iparművészet
1909

Az Akadémia ugyanis nem minden tekintetben tette magáévá a Wlassics-féle helyesírást. És ez még a kisebbik baj. A nagyobbik hiba abban van, hogy az Akadémia nem gondoskodott kimerítő szótárról és magyarázóról. Az eddig nyomott iskolakönyvek pl. azt írták, hogy *Németbirodalom*. Ez a szó nem egyszer nyujtott alkalmat vitára. És nem minden jogalap nélkül. Mert sem a hangzás alapján, sem nyelvtani elbírálással nem állítható megtámadhatatlan bizonyossággal, hogy a *Németbirodalom* jó egy szóban. A kérdés különben is kettős. Akik abból indulnak ki, hogy a *Németbirodalom* a *Németország* mintájára irandó egy szóba és nagy kezdőbetűvel, azok elintézettnek is tekinthetik a kérdést. Akik azonban úgy találják, hogy két szóba kell írni, azok számára felvetődik az a második kérdés is, hogy tulajdonnévnek tekintendő-e a két szó, vagy pedig egyszerűen csak kis kezdőbetűkkel írhatjuk. A mi álláspontunk az, hogy amikor a *német birodalomról* beszélünk, az sem nyelvtanilag, sem más értelemben nem ugyanaz, mint mikor *Németországról* van szó. Ha a *német birodalmat* kiejtjük, még a kevésbé iskolázott nyelvérzékű embernek is észre kell vennie, hogy a *német* szó nem egyéb, mint a *birodalom* jelzője. A *Németország* esete egészen más, mert az éppen úgy *neve* egyik államnak, mint ahogyan *Anglia* vagy *Angol-*

PETTEN Plakát — Plakat — Affich

Petten Sándor

ország is az. Hiszen ha ez az okoskodás nem fedné az igazságot, akkor nemcsak *Németbirodalmat* írhatnánk, hanem *Angolbirodalmat, Franciabirodalmat* vagy *Olaszbirodalmat.* Acsády könyvének is csak az a címe, hogy *A magyar birodalom története.* De még ha hajlandók volnánk is holmi alkudozásra, akkor is csak arról lehetne szó, hogy a *Német Birodalom* mellett foglaljunk állást. De erre éppen olyan kevéssé van szükség, mint az ilyen helyesírásra: *Egyesült Angol Királyság,* vagy: a volt *Osztrák-Magyar Monarchia.* Ezek mind felesleges szőrszálhasogatások, amelyeknek föltűnően germános az ízük. Az okoskodók szerint a *Németbirodalom* sokkal inkább megérdemli, hogy tulajdonnévnek tekintsük, mint a *Németország,* mert sokkal nagyobb tulajdont jelent. Ez az érv azonban rögtön semmivé zsugorodik, mihelyt figyelembe vesszük, hogy az *angol világbirodalom* ezen a címen sokkal nagyobb igényeket támaszthatna. Akik *nyelvtani* alapon azt állítják, hogy a *Németbirodalom* és *Németország* között semmi különbség sincsen, azok olvassák el a következő — gyakorlatból vett — példát: »1879-ben a német birodalomból sokan kivándoroltak«. Ha igaz volna, hogy *nyelvtanilag* nincsen különbség a *Németbirodalom* és *Németország* között, akkor az idézett mondatnak így is jónak kellene lennie:

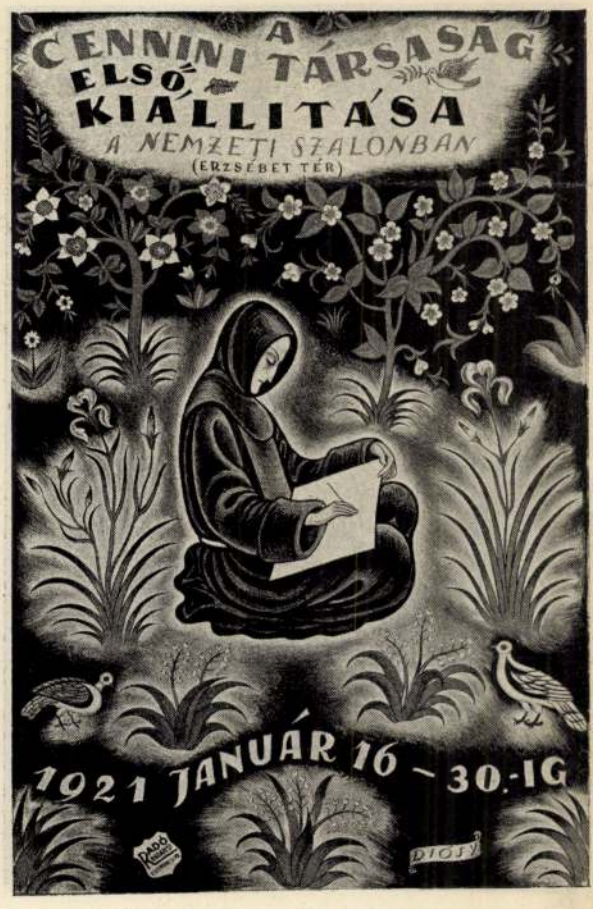

DIÓSY Plakát – Plakat – Affiche

K

(13

Magyar Grafika

1923. 5. n. 130. l.

kép

Egyesülete.

irhatja maga az összes tragédiákat!“ Bohémia kompániájában csöndesen kuncognak a lányok: „Kávéházak nélkül akarnak minket, azaz a színészetet fenntartani? Nevetséges! Akkor a szép Imrédy bácsi vegye be a költségvetésbe az állami pirositót, a rouget, a hennát, a Tizian-vöröset, no és azt a tricot-t, amit — nem huzunk föl!“ Leintik a kávéházi kongresszuson ezt a tréfás hangot. mert a „művész“ hölgyek tőszomszédságában ülnek a pénzügyi körök, a rövidlejáratu alkalmi igazgatók: „Követeljük az összes kávéházak nyitvatartásának biztositékát, mert ezekben a helyiségekben ma sokkal több üzletet lehet lebonyolitani, mint a tőzsdén vagy a bankokban. Hát hol van az a jó öregember az özönviz idejéből, aki azt állitja, hogy a bankokban pénz van, vagy ha van is, valakinek adnak? Szerény hangon közbeszól egy fiatal orvos, aki a rendelő órái alatt kétségbeesve mindig a kávéházban ül: „Most csukják be a kávéházat! Borzasztó! Pedig két hete lesek itt egy kövér öreg urat, akinek a sok szesztől folyton kidagadnak az erei, biztosan páciensem lenne! Otthon nem fognak vigyázni rá. De én megmenteném az életét! Ime, a kávéház, mint nyilvánosan ellenőrző intézmény!“ Talán berekeszthetjük a nyilvános ankétet és megállapithatjuk hogy legokosabb *minden kávéházat és minden üzletet szép, emberséges, türelmes bánásmóddal tovább éltetni.* Hiszen nézzünk körül egy percre a nagyvilágban: muszáj elhinni, hogy *minálunk, szegény Magyarországon, van ma a legnagyobb rend!* Legfeljebb vannak Budapesten honleányok és honfiak, akiknek legnagyobb bajuk, ha becsuknak az orruk előtt egy kávéházat.

Zsolt.

BOON

INYENC KAKAO

PIROS DOBOZBAN

KONZUM KAKAO

Három kiállítás.

Báró Kohner Adolf gyüjteménye az Ernst Muzeumban.

A gazdasági válság, mint valami árvíz, mindenhová benyomul, nem nézi, kunyhó-e vagy palota, aminek kapuit feszegeti és nem törődik vele, mi az, amit magával sodor: értéktelen lom, vagy mesés értékü mükincs. Főurak, mecénások, mügyüjtők kincsei egymásután kerülnek ki a piacra előkelő elszigeteltségükből és évtizedeken át gyönyörüséggel gyüjtött képek, szobrok, régiségek szétszóródnak a szélrózsa minden irányába. Van ebben valami fatális vonás, nincs nyughatatlanabb vándora az időknek a mükincsnél.

Most egy világhirü magyar mügyüjtemény végnapjainak vagyunk tanui az *Ernst Muzeumban*, ahol néhány nap mulva aukcióra kerülnek báró *Kohner Adolf* képei és szobrai. Közel négy évtized lelkes gyüjtésének eredménye ez a háromszázhuszonkilenc mütárgy, amely mielőtt megszünnék *gyüjteménynek* lenni és felszivódnék más gyüjtők vagy mükereskedők anyagába, még egyszer megmutatja magát teljes gazdagságában. Még annak is, aki most itt, az aukciókiállitás keretében, látja először ezt a gyüjteményt, meg kell fájduljon a szive, — a nemzeti kultura válik szegényebbé az ilyen gyüjtemény felmorzsolódásával, még akkor is, ha — legalább a magyar anyag — itthon talál vásárlókra.

Mert ennek a gyüjteménynek éppen egyenes vonala az, ami együttes hatását adja. A XIX. és XX. század francia festőművészete szinte árnyalati átmeneteiben vonul fel a Kohner-gyüjteményben, épp az a korszak, amely állami muzeumainkban a leggyérebben van képviselve. A fejlődési vonal, ha nem is a francia művészet talajában ered, de oda torkoll és ott teljesedik ki. Egy reprezentáns értékü kis *Goya* és egy jellegzetes *Magnasco* jelzik a XIX. századbeli franciák XVIII. századbeli spanyol és olasz őseit. Nyomát találjuk a francia romantikának egy kisebb, de erőteljes *Delacroix* révén, amely mellett ott van *Géricault* is egy jellemző állatképével. Az impresszionizmus távoli gyökereibe vezet az angol *Constable* néhány csodálatos finomságu kis tája is, különösen a *Legelő* cimü és mellette a művész szülőházát ábrázoló festmények. Mennyi finom müérzék és izlés kellett ahhoz, hogy ezt a ma még nem is eléggé értékelt remek angol művészt besorozza gyüjteményébe a magyar amatőr! A barbizoni mestereket is pompásan képviseli a gyüjtemény, *Th. Rousseau* egy jellegzetes tája, egy *Millet-rajz* és néhány olyan *Corot*, amelyért a Louvre is megirigyelhette volna a Kohner-gyüjteményt. Különösen a coroti finomságokban oly gazdag kastélyos táj és a valósággal Grecora emlékeztető erejü férfi arckép jelentenek igazi szenzációt a műbarátnak. Itt van *Courbet* egyik hires tája, az *Eetretati tengerpart*, a vásárlónak muzeális érték, a szemlélőnek pedig ritka élmény ez a találkozás. Itt van egy kis *Daubigny-táj*, elragadó finomságokkal, majd kiteljesedik a fejlődési vonal az impresszionisták gazdag sorozatában. *Renoir* nem akttal, hanem vibráló levegőjü tájjal, egy *Sisley*, egy *Degas*, még *Berthe Morisot*, a korai impresszionizmus nagy festőnője sem hiányzik, egy elbájoló szinhatásu női arckép képviseli. A későbbi impresszionisták közül megtaláljuk *Bonnardt*, *Vuillardt*, *Denist*, *Maillolt*, *Carrièret*, akik kitünően éreztetik az átmenetet a mai franciákig, kezdve a neo naturalista *Bastien Lepageon* majd *Raffaëllin*, *Signacon* át egészen *Modiglianiig*, *Braqueig*, *Derainig*, *Odilon Redonig* és *Matisseig*.

Érdekes, hogy a gyüjtemény magyar része ugyanilyen határozottsággal érezteti a fejlődés vonalát. *Pettenkofen Ágosttól* és *Mészöly Gézának* tizenhat — nagyrészt elsőrangu — képétől, mely a gyüjtemény alapja volt egészen a mai fiatalokig. Közbül ott van *Munkácsy*, a hires *Vajköpülő asszony* csodálatos tónusával, a gyönyörü *Erdei uttal*, női arcképekkel, ott van *Paál László*, a nagy magyar barbizoni, akinek viharfelhős, szénaboglyás tája élményszerü. Ott van *Szinyei Merse Pál*, különösen kisebb vásznain éreztetve igazi nagyságát, *Ferenczy Károly* tizenkét képpel, közöttük olyan értékek, mint a *Fürdés előtt* és *Anya gyermekével*, ott van *Hollósy Simon*, *Feszty Árpád*, *Mednyánszky*, ott van néhány nagyszerü alkotásával *Rippl-Rónai József (Bonnard-arcképe* — halhatatlan!), majd *Fényes*, *Csók*, *Vaszary*, *Kernstok*, *Rudnay*, *Magyar-Mannheimer*, egészen a maiakig.

A szobrászi anyag a bronz kisplasztika szeretetét árulja el báró Kohner Adolf gyüjtői tevékenységében. A cinquecento olasz kisplasztikájának sok igen nemes alkotását látjuk, XVII. és XVIII. századbeli francia bronzokat, az ujabbak közül egy kis *Rodin*-kompozició, egy *Lefévre-fej* és *Max Klinger* szép aktja tünnek fel, a magyarok közül pedig *Fadrusz János*, *Vedres Márk*, *Kisfaludi Stróbl* és *Kalmár Elza* munkái.

Mindezt a gyüjteményhez méltó művészi elrendezésben mutatja be az Ernst-muzeum, amelynek termei, az aukció megkezdéséig, ugy hatnak, mint valami főuri gyüjtő otthona.

Magyarország és Ausztria viszonyát lényegében a perszonális unió egészséges formájába önti.

A 20-as években megindult s 1849 után megtorpant föllendülés most még nagyobb arányokat ölt. A magyar élet boldogan hömpölyög az ezeréves jubileum örömünnepe felé (1896), amely egy nagyszabású kiállítás alkalma is lesz. Megalkotja az ebben a korban legtökéletesebb nemzetiségi törvényt, s a közös vámterület ellenére is megindul a magyar ipar s műszaki tudományok egyre jelentősebb fejlődése. Ha a világháború katasztrófája közbe nem jön, a XX. század derekán rendkívül megerősödött s nyilván szétszakíthatatlanul egységes Magyarország áll a Duna—Tisza medencéjében.

*

A világháború után természetesen megindul a bűnbakok keresése, ill. a földindulás okainak kutatása. A magyar lelkiismeretvizsgálatra hajlamos s hangulati végletekben szívesen hánykódó jellemével mindig először önmagában keres hibát. Kétségtelen, hogy *ha tudni lehetett volna, mi közelgett a történelem útjain*, a magyar politikai élet kevesebbet foglalkozott volna 48 és 67 árnyalatai fölött folytatott vitákkal. Mégis igazságtalanok lennénk e kor magyar vezetőivel szemben, ha nem emlékeztetnénk arra, hogy az évszázadokon át annyi szenvedést kiállott magyarság valóban *joggal remélhette, hogy most a békés fejlődés évei következnek* s nem kell rögtön újabb harcokba bocsátkoznia. A kor magyar politikusai őszintén hittek a magyar gondolat erejében s a végzet követelte hirtelen ütemű, herkulesi munka helyett csak kötelességszerű munkájukat végezték el.

Másfelől az is nyilvánvaló, hogy az ország feldarabolására, aminek igazságtalanságát és európai szempontból is káros voltát ma már a legtöbb nyugati politikus elismeri, sehogy, vagy csak egészen jelentéktelen határkiigazítások formájában került volna a sor, ha a háborús kimerültség pillanatában le nem fegyverzik a szinte érintetlen magyar hadosztályokat, amelyek a kitűnő természetes határokat könnyen megvédhették volna. Nem történeti folyamat beteljesüléséről van tehát szó, hanem mindenekfölött a pillanatnyi körülmények szerencsétlen találkozásáról, ami hitünk szerint nem okozhat végleges és megföllebbezhetetlen

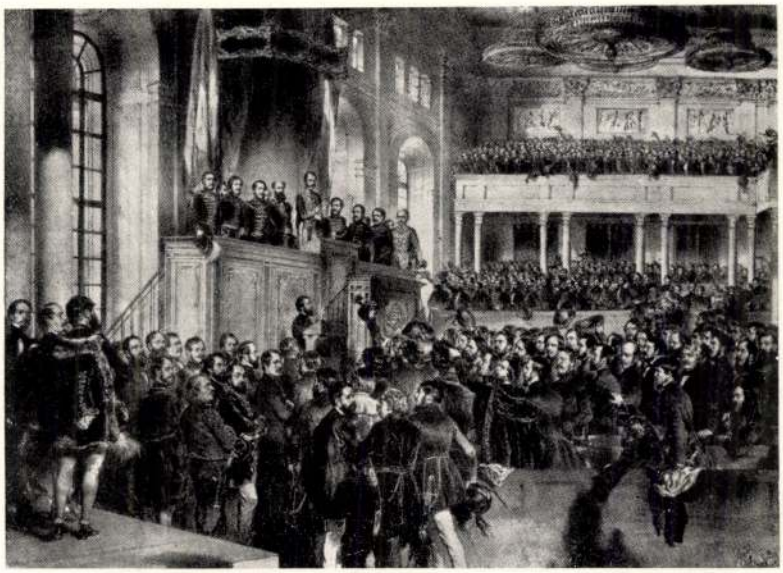

A magyar alkotmányos országgyűlés megnyitása 1848 július 5-én
Borsos József (1821—1883) rajza után Pettenkoffen C. A. (1822—1889) kőrajza

A BÉKÉS REFORMMOZGALOM KÉNYTELEN ÖNVÉDELMI HARCBA FORDUL

Buda ostroma 1849 május 21-én. Pettenkoffen kőrajza

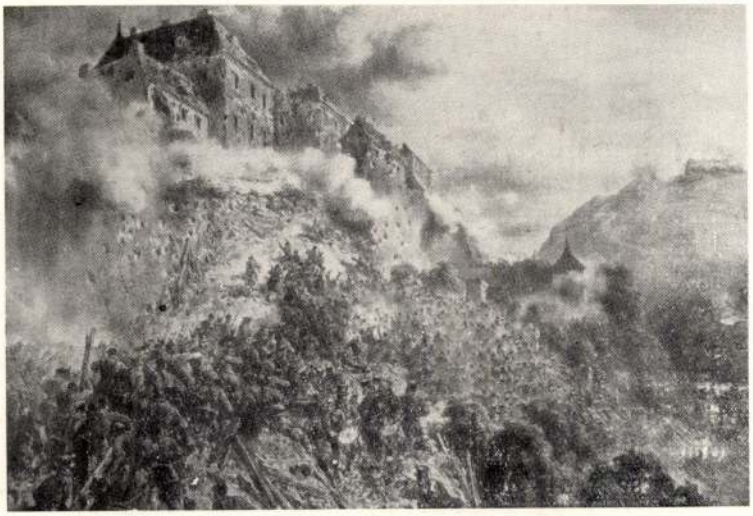

Hankiss 76. l.

August von Technikopen

1975. VI. 1. Petőfi 8.4o / / M.

Láttuk, hallottuk.

- Szatmári Ilona a szolnoki müvész-telep jubileumi kiállitására látogatott el.

- A Tisza-parti nagyváros Szolnok 9oo éves jubileumának nemzetközi szempontból is rangos képzőművészeti eseménye két magyar és három osztrák múzeum közös festmény kiállitása. A szolnoki müvészetet a szolnoki festőiskolát a múlt század közepétől 191o-ig, az osztrák Agust Von Technokopentől Fényes Adolfig több mint loo festmény reprezentálja.. A tárlatot május 22-én nyitották meg a Tisza-parton álló Szolnoki Galériában. A magyar- és osztrák remekművekből válogatott kiállitás a Nemzeti Galéria festésueti osztályának vezetője Dr Bodnár Éva müvészet-történész rendezte.

- A szolnoki múzeum igazgatója Kaposvári Gyula kezdeményezésére került sor a szolnoki festőiskola müveinek gyüjteményes bemutatására. Ezt a gondolatot örömmel karolta fel a bécsi osztrák galéria. Ez természetes is, hiszen Szolnoknak mint müvésztelepnek felfedezése a bécsi August Von Technikopen nevéhez füződik. Őt más osztrák festők is követték, mig végül a magyar festők egy csoportja a tulajdonképpeni alapitó generáció Szolnokot festőiskolája és müvésztelepe helyéül választotta.

Technikopen mester a múlt századi osztrák piktúra egyik igen jelentős alakja.

- 1849 elején mint csatakép festő járt először Szolnokon. Az 1849 január 22-i szolnoki ütközetről litográfiát is készitett. Nem az ellenség szemével, hanem lovagiasan, tárgyilagosan mutatta be ezt a csatát is, egyetlen olyan ábra sem került ki kezei közül amely a győztes gőgjéről tanuskodott volna. Ez a lovagias tárgyilagosság utóbb határozott rokonszenvvé fejlődött benne, hiszen majd négy évtizedes müvész pályája során 11 szer járt Szolnokon, munkásságában jelentős szerepet játszottak az áföldi motivumok. Nemcsak Ő, hanem barátai is követték, akiktől most 44 festményt mutatunk be a bécsi osztrák galéria, a gráci új galéria és a bécsi Történeti Múzeum ~~az~~ anyagából válogatva. Technikopen és festőtársait megragadta a Szolnokon látott szines forgatagos látvány, a piacok tarka, változó szinpompás élete. A Tisza és a Zagyva festői ~~f~~ partja, a népviselet.

- A szolnoki müvésztelep tulajdonképpen 19o2-ben kapta meg a hivatalos engedélyt.

- Már 1899-ben 11 jó nevü képzőmüvész, Bihari Sándor, Fényes Adolf Kernstock Károly, Mednyánszky László, Mihálik Dániel, Szlányi Lajos beadvánnyal fordult a kultuszminiszterhez, akitől támogatást kért ahhoz, hogy Szolnokon letelepedhessék és ott alkotó tevékenységet folytathasson. 19o2 junius 29-én 12 mütermet már át is adtak a telep törzstagjainak. Ezzel megkezdődött a szolnoki müvészet történetének második fejezete.

- A magyar müvészektől kiállitott 6o kép valamennyi itt a szolnoki müvésztelepen készült?

- Valamennyi, éppen Deák Ébner Lajosnak friss meglátású, kötetlen hangú szolnoki nép életképei, kisméretü levegős tájképeinek gazdag sorozatát láthatjuk; Szolnok főtere esőben, Szolnoki piactér, vagy a nagyméretü Hazatérő aratók, a Parasztlány cimü képei. Fényes dolfnak, akinek az életmüve tulajdonképpen itt teljesedett ki 19o2-től majd négy évtizedet töltött a szolnoki müvésztelepen. Képesi egyre világosabbakká váltak, az élénk szinhatások egyre nagyobb szerepet kaptak müveiben. Főmüvei közül a Babfejtők 19o4-ben, a Testvéreket, amely a katalógusunk cimlapját és a plakátot is diszíti, 19o6-ban festette itt. Ezt a kiállitást a szolnoki bemutató után egész őszig Budapesten, novemberben Bécsben, jövőre pedig Grácban mutatjuk be.

1021

August von Pettenkofen festése

1977. VI.30. /Petőfi/ 12,33. Ka.

Szolnoki stúdiónk jelentkezik.

- Anyanyelve a táj.
- 75 éves a szolnoki Művésztelep.
- Én kül-Szolnoknak sikeres térségeit áldom. Hol remegő szemeim ba az első napragyogás ötlött. Itt hempelyeg enyves iszapkján a Tisza viz, itt omlik ölébe Zagyvák, egyba vegyült vizein a szőke folyónak a szép hid, a szandai dombi két sor füzfa között, iz most töltések, utánok szölő a versányi határig. Legmagasabb part ján a víznek látszik az egyház, a sótár és a hajdani földvár. Minden egyéb táján dús rétek, barna barázdák, zöld legelők elegyitve tenyésznek.

- A szülőföld leirása, amely egyben születése óta képzőművészeti bölcsőhely is, Versegi Ferenctől származik. Annak pedig háromnegyed évszázada, hogy a költői képbe foglaltakat a hajdani földvár helyén élő, vagy oda rendszeresen visszatérő, telepes művészek mintázzák, örökitik tovább. Folytonosan megteremtve igy Szolnok és vidéke orbis pictus-át. Ettől kezdve hagyomány is már, hogy az egybevegyült vizek városát sokkal többen festették mint irták meg. Olyan Szolnoknak a Művésztelep, mint Párizsnak az Eiffel torony, kinyúlik belőle és szinte erről, magáról is meg ismerik, jegyezte meg az egyik mütörténész. Jelképe is tehát a városnak, második legrégibb művészeti telepünk.

- Ezt a só és hadiutak kereszteződésében fekvő, forgalmi gócpontot, egy osztrák hadifestő, August von Pettenkoffen fedezte fel a festészetnek a múlt század közepén. A Szolnokon készült képeivel Europa-szerte ismertté váló Pettenkoffen nyomán, tekintélyes osztrák festők, majd a Munkácsy tanitványok egész sora kereste fel a várost évről, évre. Elég itt erre utalni, hogy Deák-Ébner Lajos és a Bihari Sándor művészete is, Szolnokon, teljesedett ki. Ilyen előzmények után kerül sor azután a század elején az Alföld első művésztelepének megszervezésére. XXXXX 1899-ben Bihari Sándor, Kohut Andor, Fényes Adolf, Hegedüs László, Katona Sándor, Kornstock Károly, Madnyánszky László, Mihalik Dániel, Olgyay Ferenc, Pongrác Károly, Szlányi Lajos és Vaszary János festőművészek, irásban folyamodtak a kultuszminisztérhez, hogy Szolnokon, a magyarság egyik jellegzetes központjában való telepedésüket segitse. Az időközben megalakult Szolnoki Müvész telep alapszabályában, a nemzeti kultura szolgálatát, a természet ben való festést, a főiskolai hallgatók továbbképzését és a közönség nevelése érdekében, képzőművészeti múzeum létesitését határozta el.

'81

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI:

Benekek Sándor aspiráns, Jászberény; Dr. Györffy Lajos múzeumigazgató, Túrkeve; Hagymásy Sándor ny. agronómus, Mezőtúr; Kaposvári Gyula múzeumigazgató, Szolnok; Kukri Béla, a Városi Tanács elnöke, Szolnok; Pozsonyi Pál, a Közgazdasági Egyetem hallgatója, Budapest; S. Püski Anikó múzeumi könyvtáros, Szolnok; Dr. Szabó Lajos középiskolai kollégiumi igazgató, Kisújszállás; Dr. Szelesi Zoltán művészettörténész, Szeged; Dr. J. Tóth Dezső, az ELTE docense, Budapest; Urbán László, az MTA Agrárkutató Csoport munkatársa, Budapest.

FELHÍVÁS!

A JÁSZKUNSÁG 1–20. évfolyamának tanulmányaiból, cikkeiből repertórium készül a Verseghy Könyvtár és a Damjanich Múzeum kiadásában, B/5-ös nagyságban, amelyben közreadjuk a teljesen kifogyott és eredetileg A/4-es nagyságban megjelent első évfolyamot is.
A folyóirat gazdag anyagának jobb felhasználását kívánja segíteni ezzel

a Szerkesztőség

Pettenkofen, August von, festő

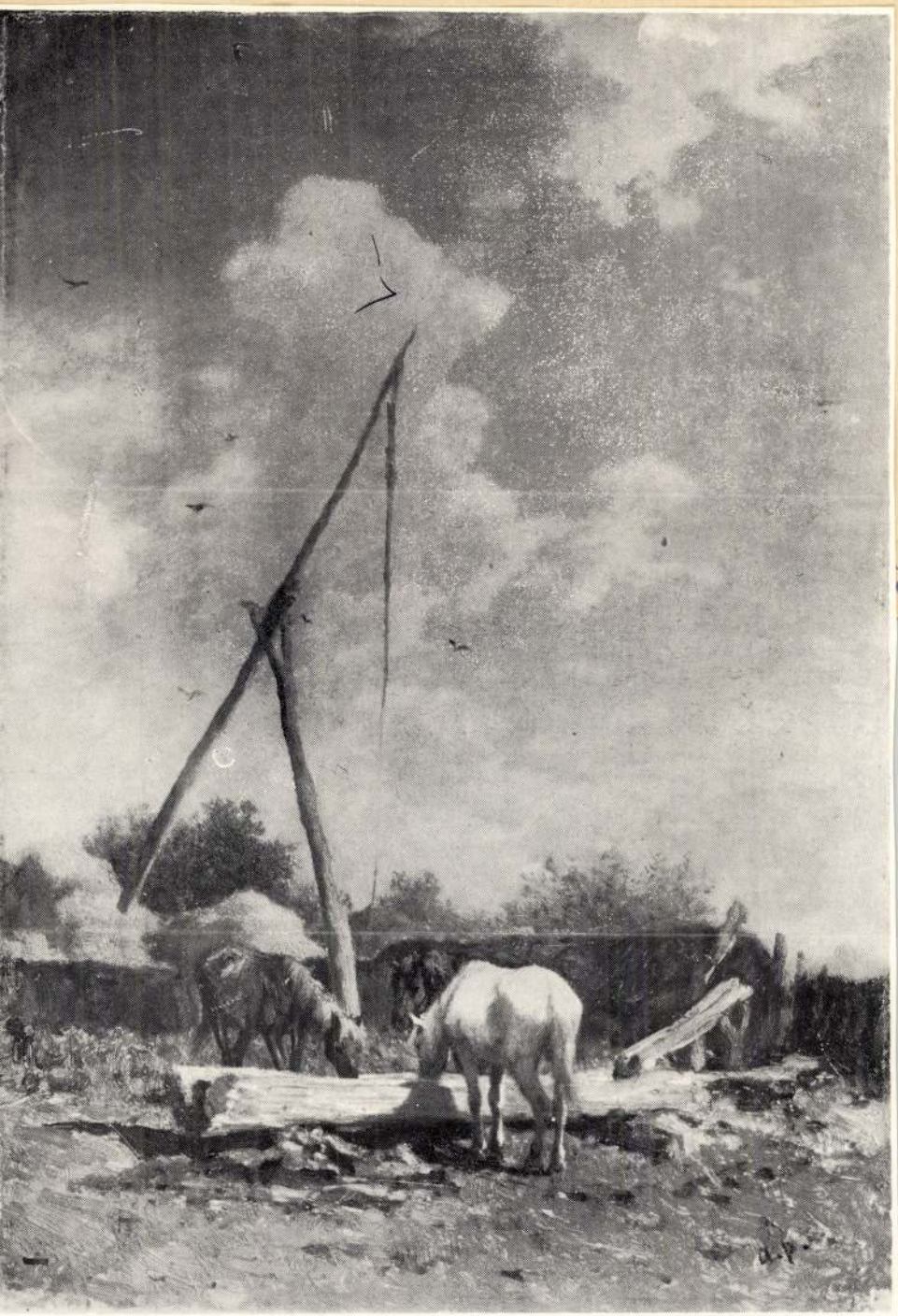

Pettenkofen: Magyar lóitató (1860-as évek)

94.
XXI
1-2.

1975 SEP. 15.

A. v. Pettenkofen
1021

Ungarisches Barbizon

Künstlerkolonie von Szolnok

Die Zeitschrift „Művészet" für bildende Kunst gibt in ihrer Nummer 2/75 einen Überblick über die bildende Kunst der Theiß-Stadt Szolnok, die das Jubiläum ihres neunhundertjährigen Bestehens feiert. Unsere Zusammenstellung ist Artikeln dieser Zeitschrift entnommen.

Szolnok, die Stadt im Tiefland, entdeckte der österreichische Offizier und Maler *August von Pettenkofen* (1822—1889) für die Malerei. Nahezu 30 Jahre lang suchte er Szolnok, das ehemalige ungarische Barbizon, auf und spielte auch bei der Gründung der dortigen Malschule eine bedeutende Rolle. Seine Genrebilder verewigten die Theiß-Landschaft und die Alltage ihrer Menschen. In Resonanz auf seine Bilder fanden sich in Szolnok österreichische und ungarische Maler ein, die im Ausland lernten, in erster Linie bei dem Größten seiner Zeit, bei Munkácsy, der im Ausland, so auch an einer seiner Wirkungstätten, in Paris, ein bekannter Maler war. Sie wurden die Vorläufer des organisierten, ungarischen Kunstlebens nach der Jahrhundertwende. Bis zu den dreißiger Jahren zählten so bedeutende Maler wie *Adolf Fényes* (1867—1945), *Izsák Perlmutter* (1866—1932) und *Vilmos Aba-Novák* (194—1941) zu den ständigen Mitgliedern der Malerkolonie.

A. v. Pettenkofen: Flucht der Kaiserlichen bei Szolnok (1849) Aus der Reihe „Zwölf Szenen aus der Ehrenhalle des K.K. Militär Fuhrwesenkorps"

„Pettenkofen und sein Kreis"

Unter diesem Motto lief vom 22. Mai bis 28. Juni dieses Jahres in der Szolnoker Galerie eine Ausstellung, die von der Österreichischen Nationalgalerie, der Ungarischen Nationalgalerie und dem Szolnoker Damjanich Museum veranstaltet wurde. Die Vernissage zeigt nicht nur die in der zweiten Hälfte des vorigen Jahrhunderts geschaffenen ungarischen Werke, sondern auch hier gemalte österreichische Arbeiten. Die Ausstellung ist auch in Budapest, Graz und im Wiener Belvedere Museum zu besichtigen.

Vergangenheit und Gegenwart

Zu Ehren des Jubiläums beschloß der Stadtrat, aus öffentlichen Spenden ein Denkmal zu errichten, um die Verflechtung von Vergangenheit und Gegenwart dauerhaft in Erinnerung zu behalten. Die Reportage „Geburt eines Denkmals" vermittelt ein Bild über die demokratische, durchaus nicht diskussionsarme Auswahl der preisgekrönten Arbeit. Die Initiative der Szolnoker Einwohner ist deshalb von so großer Bedeutung, weil sie zum erstenmal in Ungarn zu Spenden dieser Art aufrief und bewies, daß die Gesellschaft die Kunst nicht nur erwartet, sondern auch unterstützt.

Das Damjanich Museum

verfügt nicht nur über Material aus der Geschichte der Szolnoker Malerkolonie und Werke der hier tätigen Künstler (*László Mednyánszky, Sándor Bihari, István Zádor* und andere), sondern besitzt auch Bilder der Kunst des gesamten Tieflandes (*János Tornyai, Gyula Rudnay*) und der ungarischen zeitgenössischen Maler (*Imre Ámos, Lajos Sváby*). Seine Keramiksammlung wird durch mehrere hundert Butteln bereichert. Eine von ihnen ist eine Arbeit des Töpfermeisters *Lajos Katona* aus Tiszafüred.

Auf der einen Wand der Buttel ist ein Husar im Sattel zu sehen; an der einen Seite trägt er einen Säbel, an seinen Stiefeln Sporen, zwischen den Lippen hält er eine dünne Zigarre. Auf der anderen Wand ist ein im Boot sitzender Fischer abgebildet mit dem Paddel in der Hand. Der Meister zeichnete das Porträt des Fischers im Profil und von vorn und nahm damit die Welt der Schöpfungen von *Chagall* oder *Lajos Vajda* (1908—1941) voraus. Diese für Schöpfungen der Volkskunst ungewöhnliche Lösung läßt auf eine organische Verbindung von Bewußtsein und Instinkt schließen, die bei jeglicher künstlerischen Tätigkeit eine bedeutende Rolle spielt.

Funde aus der Bronzezeit

nehmen bei den seit zehn Jahren andauernden archäologischen Forschungen im Komitat Szolnok eine hervorragende Stellung ein. Das archäologische Fundmaterial weist seinen Ursprung in südlichen Kulturen wie balkanische, die von Troja und Mykene auf. Die feineren Keramiken sind mit einem Spiralmotiv verziert, das auf hellenischen Einfluß schließen läßt, die Feuerstellen und Häuser mit Resten von Lehmbewurf; diese charakteristischen Verzierungen finden wir jedoch auch auf Zaumzeug, Waffen und Knochenscheiben.

Die Bestattungsbräuche zeugen von der äußerst strengen Welt der Riten zur Bronzezeit; den konsequent in Seitenlage und in gleiche Himmelsrichtung bestatteten Toten wurden Requisiten ihres gesellschaftlichen Ranges beigegeben: Gefäße, Waffen, Schmuck und Arbeitsgeräte sind auch im Jenseits nützlich.

Schichten der volkstümlichen Geschmackswelt

Die für die Markstädte, Dörfer, die Pußta und die Einzelgehöfte charakteristischen gesellschaftlichen Schichten hatten bereits zur Jahrhundertwende eine so reiche Vergangenheit hinter sich, um eine voneinander unterschiedliche, typische Kunst zu schaffen, in der Stil und Geschmackswelt bestimmter gesellschaftlicher Schichten Gestalt annahmen.

Wenn wir beispielsweise auf dem Marktplatz einer Stadt der Tiefebene haltmachen, ist der erste Eindruck das Gefühl einer außerordentlichen Vermischung der Stile. Die Gebäude um die barocke oder klassizistische Kirche weisen die verschiedensten Stilmerkmale auf. Man findet traditionelle Bauernhäuser in ärmlicherer und reicherer Ausstattung. Neben ihnen die Fassaden von Bürgerhäusern mit vielen Fenstern, in Bauart und mit Verzierungen des Klassizismus oder der Sezession, mit schmuckvollen schmiedeisernen Toren oder langen, geschlossenen Toreingängen wie im Mittelalter. Neben ihnen stehen mehrstöckige stillose Kaufmannshäuser mit großen Auslagen im Erdgeschoß.

Einige Häuser sind im Ganzen oder in Details (Gitter, Form, Verzierungen) häufig Arbeiten hervorragender Meister. Alles ist präzis und schön bearbeitet, nur im Gesamteindruck, nebeneinander hat man das Gefühl, als gäbe es keinen Zusammenhalt: weder Geschmack noch Stil. (Dies ist jedoch nicht den verschiedenen Bauepochen zuzuschreiben, sondern den voneinander abweichenden Ansprüchen der Menschen.)

Etwas anders ist die Situation bei zeitgenössischen Bauernmöbeln. So stehen beispielsweise aus Holz oder Bast gefertigte Stühle in ein und derselben Wohnung nicht nur des Materials wegen einander nahe, sondern auch wegen der technischen Lösungen. Sämtliche Möbelstücke wurden ohne Nägel hergestellt, nur mit runden Zapfen zusammengehalten. Dies bestimmte die Form der Beine, aber auch die gesamte Konstruktion. Es sind dies Arbeiten von Dorfspezialisten oder einfachen Bauersleuten, die die Umwelt einer bedeutend homogeneren Gesellschaftsschicht gestalten. Ihre Funktion dient nicht dem Ausdruck des Besitzes, dem „Zur Schautragen" des gesellschaftlichen Ranges, vielmehr tragen zur Schaffung einer schönen Umwelt bei und sichern ihren täglichen Gebrauch.

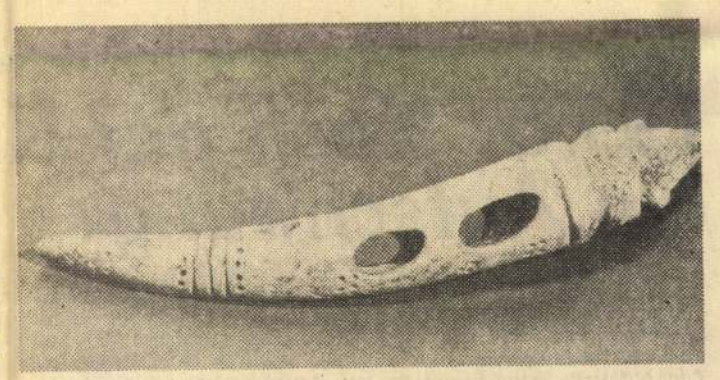

Beinernes Gebißmundstück aus der Bronzezeit

Die Tiefebene

erstreckt sich über die Hälfte des Territoriums von Ungarn. Eine Landschaft eigenartiger Prägung, die aufgrund ihrer geographischen und wirtschaftlichen Gegebenheiten Jahrhunderte hindurch das Schicksal der hier lebenden Generationen gestaltete, ihre Denkweise formte, ihre Sprache, Trachten und Bräuche. Die Einzelgehöfte der Tiefebene, die auf flachem Land errichteten Dörfer und die charakteristischen Marktflecken beherrschten lange Zeit das Bild dieser Gegend, die selbst nach den einschneidenden gesellschaftlichen und wirtschaftlichen Veränderungen der letzten drei Jahrzehnte noch vieles der Eigenheiten der vergangenen Jahrhunderte, ja noch des Jahrhundertbeginns bewahrt hat. Die Künstler sind deshalb bemüht, davon so viel wie möglich für die Zukunft zu erhalten.

Lajos Papi

erbte von seinem Vater, einem Steinmetz, die Liebe zu den Steinen, zu einem echten Bildhauer formten ihn jedoch die in der Kunság gesammelten Erlebnisse. Der 54jährige Künstler sieht die bewegte Vergangenheit, die mit vielen Schwierigkeiten ringende, aber trotzdem charaktervolle und vielfarbige Landschaft, den unentwegt schaffenden Menschen von innen her und vermittelt dieses Sehen. Mit der Darstellung des Menschen und seinen vertrauten Gefährten, den bei der Arbeit hilfreichen, mit ihm atmenden Tieren beschwören seine Skulpturen die Vergangenheit dieser Gegend herauf.

Realistische Traditionen

In den fünfziger Jahren des vergangenen Jahrhunderts fanden in erster Linie die Liebhaber des Genrebildes in Szolnok und seiner Umgebung exotische Themen, aber auch für Plein-air-Bilder bot sich dort ausgezeichnetes Material — dunstige Ufer, Überschwemmungsgebiete und die diesig-staubigen Lichtverhältnisse der Tiefebene —, vor allem beim Zusammenfluß von Zagyva und Theiß. Ganz gleich, ob die hier ansässigen Menschen oder die Maler, die von der Gegend angelockt wurden — alle gingen bei ihren Werken von dem Anblick aus, und gerade wegen der Notwendigkeit, der inspirativen Wirkung dieses Anblicks suchten sie Szolnok auf.

Wenn wir die Reihe der in Szolnok tätigen Künstler betrachten, so finden wir bei allen diesen typischen Zug, sei es bei Adolf Fényes, der die Weimarer „Armen Leute" nach ungarischen Modellen zeichnete, bei dem aus winzigen Linien komponierenden Perlmutter oder bei Vilmos Aba-Novák, der dem italienischen Novocento anhing. Dies beweisen nicht nur die Werke, sondern auch die — mit festem Glauben übernommene — Bindung zur Landschaft der gegenwärtig hier tätigen Künstler.

Zusammengestellt von László Menyhárt

Hirtengeräte

János Fekete, Vizepräsident der Ungarischen Nationalbank

1976: Nach der Krise ein Aufschwung?

János Fekete, Vizepräsident der Ungarischen Nationalbank, international anerkannter Fachmann der weltweiten Wirtschaftsbeziehungen und insbesondere der internationalen Finanzen, veröffentlicht seine Aufsätze regelmäßig sowohl in der ungarischen Presse als auch in internationalen Fachblättern. Seine Schriften, von denen manche auch in der BR erschienen sind, behandeln vornehmlich die Weltwirtschaftstendenzen, bzw. ihre Prognostizierung, mit besonderem Hinblick auf den Ost-West-Handel und auf Ungarns Außenwirtschaftskontakte. Nachstehend bringen wir mit unwesentlichen Kürzungen seinen Artikel, der im Zentralorgan der USAP NÉPSZABADSÁG vom 27. August 1975 erschienen ist.

In die Annalen der kapitalistischen Welt wird das Jahr 1975 als das Jahr der nach dem Zweiten Weltkrieg bisher schwersten Wirtschaftskrise eingehen.

In einem OECD-Bericht heißt es, der industrielle Produktionsindex sei gegenüber dem vorangegangenen höchsten Niveau in Japan bereits vor Monaten um 20%, in den USA, der BRD sowie in Frankreich und Italien um 10—15% zurückgegangen. In der Verarbeitungsindustrie der USA wurde die Kapazität im zweiten Quartal dieses Jahres nur bis zu 66% ausgelastet, in der ersten Hälfte 1975 produzierte die italienische Autoindustrie um 30%, die französische Stahlindustrie um 20% weniger als in der Vergleichsperiode des Vorjahres. Die Zahl der vollständig Arbeitslosen hat sich in den OECD-Mitgliedsstaaten verdoppelt und beträgt rund 15 Millionen. Die Invest- und Bautätigkeiten fielen zurück, die unverkauften Warenvorräte nahmen zu. Produzenten und Konsumenten sparen ihr Geld. Dies führte in den kurzfristigen Einlagen zu einer Geldschwemme und zu einem wesentlich niedrigeren Zinsniveau.

Sinkender Welthandelsumsatz

Für die internationalen Warenmärkte wurden Preisrückgänge bezeichnend. Auch hatte sich erwiesen, daß die Ölpreise nicht weiter gesteigert werden können, ja, das Preisniveau bröckelte sogar auch hier ab. Infolge der sinkenden Ruhstoffpreise, der zunehmenden Arbeitslosigkeit und der abnehmenden Investitionslust „mäßigte" sich die durchschnittliche Inflationsrate der OECD-Mitgliedsstaaten seit dem Vorjahr von 14% auf 9%. Diese Rate ist noch immer äußerst hoch und nach den einzelnen Ländern differenziert (in England liegt sie über 20%, in den USA und der BRD um 5—6%).

Als eine Begleiterscheiung der Wirtschaftskrise wird das Volumen des Welthandels, westlichen Schätzungen zufolge — zum erstenmal seit dem Zweiten Weltkrieg — dieses Jahr um 10% abnehmen. Dieser Rückfall wäre noch größer geworden, wirkten sich die beachtlichen Ankäufe der sozialistischen und der ölexportierenden Länder in den Exportlieferungen einiger entwickelter kapitalistischer Staaten nicht als Stabilisierungsfaktor aus.

Durch den sinkenden Außenhandelsumsatz wurden die verschiedenen kapitalistischen Länder ungleich betroffen. Ihre frühere, gegensätzliche Politik verändernd, bemühten sich die USA in den letzten Jahren konsequent, den Dollarkurs durch Abwertungen und *Floating* unter den reellen Wert zu bringen und damit die Konkurrenzfähigkeit ihrer Waren zu verbessern. Mit Hilfe des Valutendumpings erzielten sie in ihrer Außenhandelsbilanz eine spektakuläre Verbesserung zu einem Zeitpunkt, da der Kampf um die ausländischen Märkte durch die Wirtschaftskrise ohnehin zugespitzt war.

Gegenüber dem Defizit der vergangenen Jahre wies die Außenhandelsbilanz der USA in der ersten Hälfte 1975 einen Aktivsaldo von 5,4 Milliarden Dollar auf, wodurch die Position des Dollars auf den internationalen Devisenmärkten gestärkt wurde. Gleichzeitig hat sich die früher günstige Position einiger Konkurrenten (BRD, Japan, Frankreich, die Beneluxstaaten) geschwächt, während die von anderen (England, Italien) sogar kritisch wurde. In vielen Entwicklungsländern häuften sich unterdessen scheinbar unlösbare Devisenprobleme an und immer mehr dieser Länder werden praktisch zahlungsunfähig.

Vor Wahlen

In der kommenden Periode wird die Entwicklung der kapitalitischen Weltwirtschaft durch den Umstand beeinflußt werden, daß im Jahre 1976 in den USA und der BRD Wahlen stattfinden. Die Wirtschaftspolitik dieser Länder wirkt sich nämlich auf die ganze kapitalistische Welt aus.

Um aus der Wirtschaftskrise in eine Aufschwungsperiode zu gelangen, bedarf es selbst bei wohltempierten und wirksamen Maßnahmen einer längeren Zeit. Deshalb wird fortan die Hauptbemühung der interessierten kapitalistischen Regierungen darauf ausgerichtet sein, das Wirtschaftsleben in Bewegung zu setzen.

Ihre diesbezüglichen Bemühungen werden aber durch zwei wichtige Umstände gebremst. Zum einen konnten sie trotz der Wirtschaftskrise nicht Herr über die Inflation, den „öffentlichen Feind Nummer Eins" der letzten Jahre, werden, sondern lediglich ihre Mäßigung erreichen.

Der andere Faktor ist die Krise des internationalen monetären Systems. Auf diesem Gebiet kamen sie in der Sache um keinen einzigen Schritt vorwärts. Erst jetzt beginnen die kapitalistischen Regierungen die Zusammenhänge zwischen dem internationalen monetären System und den Problemen des Reproduktionszyklus' zu erkennen.

In mehreren früheren Aufsätzen versuchte ich zu beweisen, daß die monetäre Krise der kapitalistischen Welt mit der Wirtschaftskrise zwar nicht identisch sei, diese aber ins Rollen bringen könne. Dies geschah und geschieht im Jahre 1975.

In diesem Kontext ist der Standpunkt beachtenswert, der unlängst vom Präsidenten der französischen Republik, Giscard d'Estaing, dargelegt wurde: Ohne ein stabiles monetäres System könnte keine reelle Abhilfe für die Krisen- und sonstigen Wirtschaftsprobleme der westlichen Welt gefunden werden. Obwohl sich diese Erkenntnis einstweilen nur bei einzelnen, realistisch denkenden westlichen Politikern und Ökonomen durchgesetzt hat, beginnen sich die Anzeichen einer für die Reformmaßnahmen notwendigen internationalen Kooperationsbereitschaft abzuzeichnen. In diesem Prozeß kann die vorangehend dargelegte — veränderte — Außenhandels- und Zahlungsbilanzlage der USA eine wichtige Rolle spielen.

Konjunkturbelebung

Es ist mit Wahrscheinlichkeit anzunehmen, daß die kapitalistischen Regierungen eine Abrechnung mit der Wirtschaftskrise in den kommenden Monaten in mehreren Bereichen der Binnen- und Außenwirtschaftspolitik versuchen werden. Unter den inländischen Mitteln ist an erster Stelle die Haushalts- und Kreditpolitik zu nennen.

In den USA verfügt der Staat durch die zentralen und lokalen Budgets über rund ein Drittel des Bruttosozialproduktes. Mit der Verwendung dieses Betrages (ca. 450 Milliarden Dollar) vermag die Regierung einen beachtlichen Einfluß auf das Wirtschaftsleben und die Beschäftigung auszuüben.

Der Staatshaushalt wird aber durch die militärischen Ausgaben sowie die Unkosten zur Lösung der Fragen des Umweltschutzes und der Energie (fast 100 Milliarden Dollar) schwer belastet, deshalb wird das ohnehin erhebliche Defizit des Staatshaushaltes (1974—75: 45 Milliarden Dollar) von den Maßnahmen zur Wirtschaftsbelebung (öffentliche Arbeiten und Steuerermäßigungen) nur noch weiter erhöht. Infolge der neuerdings beschlossenen, vorübergehenden Ermäßigung der Personen- und Einkommensteuern um 12 und der Betriebssteuern um 4 Milliarden Dollar usw. rechnet man im Haushaltsjahr 1975—76 bereits mit einem Defizit von 70 Milliarden Dollar.

Auch die amerikanische Kreditpolitik will man in den Dienst der Wirtschaftsbelebung stellen, wozu aber die Zentralbank der USA einstweilen nur zögernd bereit ist. Der Präsident der Federal Reserve Bank befürchtet nämlich mit Recht, daß der Anstieg des Haushaltsdefizits und die Erleichterung der Kreditpolitik insgesamt zu weiteren inflatorischen Preisanstiegen führen können. Allerdings ist es schwer vorstellbar, da die Notenbank dem Druck auf die Dauer Widerstand leisten kann.

JÁNOS FEKETE,

57, Vizepräsident der Ungarischen Nationalbank. Der studierte Nationalökonom betätigte sich im Bankwesen, leitete die Devisenhauptabteilung im Finanzministerium und die Hauptabteilung Volkswirtschaft und Finanzwesen im Außenministerium. Seit 1953 an der Ungarischen Nationalbank tätig.

Verpackte Waren passierten zu Tausenden die Containerstation des Freihafens Csepel

Prognose der Preisentwicklung

Das Ergebnis steht außer Zweifel. Die von den USA zur Wirtschaftsbelebung in Gang gesetzte Steuer- und Kreditpolitik wird auch von den Verbündeten betrieben, vor allem von der BRD und dem infolge zunehmender Arbeitslosigkeit vor politischen Stürmen stehenden Italien, von Frankreich, England und auch von Japan. Doch können die Belebungsmaßnahmen, da ihre Deckung aus Papiergeld-Emissionen besteht, innerhalb kurzer Zeit und ganz generell einen neuen Inflationsprozeß entfachen.

In den Außenwirtschaftsbeziehungen werden die kapitalistischen Länder, und auch die Vollversammlung des Internationalen Währungsfonds im September kann derartige, besser fundierte Beschlüsse fassen.

All diese Bestrebungen können keine dauerhafte Lösung der gegenwärtigen schweren Wirtschaftsprobleme der kapitalistischen Welt bedeuten. Es wäre aber ein Fehler, die zunehmende Entschlossenheit der kapitalistischen Regierungen zu übersehen, mit der sie diese Übel zu lindern trachten. Als Resultante der Realitäten und Bestrebungen scheint es schließlich wahrscheinlich zu sein, daß die kapitalistische Konjunktur nach der für die zweite Hälfte 1975 bezeichnenden Stagnation im ersten Halbjahr 1976 in ein Phase der gemäßigten Belebung tritt, der in der zweiten Hälfte 1976 ein gewisser Aufschwung folgen kann.

Als Begleiterscheinung der Wirtschaftsbelebung müssen wir auch diesmal mit einem Anstieg des Weltmarkt-Preisniveaus rechnen, doch sind infolge der auf ungewissen Grundlagen ruhenden Konjunktur ähnliche Preisexplosionen wie im Jahre 1973 nicht vorstellbar. Infolge der Belebung beginnt in den Zahlungsbilanzen der entwickelten kapitalistischen Länder erneut ein Differenzierungsprozeß. Die internationale Zinsrate wird wieder ansteigen und auf den Devisenmärkten können stärkere Kursfluktuationen eintreten.

Nach den Wahlen wird sich aber eine neue Lage ergeben. Die finanziellen Wasserhähne müssen wieder zugedreht werden: eine straffere Haushalts- und Kreditpolitik wird betrieben. Ihre Konsequenzen könnten aber viel gefährlicher und schwerwiegender sein als 1975, denn die gegenwärtige Krise begann auf einer äußerst hohen Ebene des wirtschaftlichen Aufschwungs. Wird nun diese Krise nur von einer Belebung unterbrochen, so kurzfristigen, inflatorischen könnte der eintretende neue Rückfall, da von einem niedrigeren Stand der Produktion und Beschäftigung ausgehend, noch kräftiger auftreten und bis 1977 zu einer noch tieferen Wirtschaftskrise führen als die gegenwärtige.

Position des ungarischen Aussenhandels

Infolge der dynamischen Ausweitung der Ost-West-Wirtschaftsbeziehungen beeinflußt die kapitalistische Wirtschaftskrise auch die Lage der sozialistischen Länder, und die negativen Auswirkungen können durch die planmäßige Entwicklung des gegenseitigen Handelsverkehrs nur teilweise wettgemacht werden. Im Jahre 1974 löste z.B. in unsererer Zahlungsbilanz in Dollarrelation den mehrjährigen größtenteils infolge der verschlechterten Tauschverhältnisse (terms of trade) ein Passivsaldo ab.

Gleichzeitig muß aber auch betont werden, daß mit einer entsprechenden Ankauf- und Absatzpolitik die positiven Auswirkungen verstärkt und die negativen gemäßigt werden können. Die vorjährige Verschlechterung der Tauschverhältnisse war nämlich infolge unserer gegebenen Außenhandelsstruktur in ihrer Tendenz wohl begründet, doch sind ihre Ausmaße in erheblichem Teil auf subjektive Ursachen, auf die Mängel unserer Ankauf- und Absatzpolitik zurückzu-

Andererseits besteht auf dem Markt einiger der von uns exportierten Agrargüter ein voraussichtlich anhaltender Mangel, weshalb auch aus diesem Grund Verbesserungen gegenüber dem gegenwärtigen Preisniveau zu erwarten sind. Infoge der steigenden westlichen Nominallöhne können die Fixpreise bei den lohnaufwendigen industriellen Fertigwaren unsere Absatzpositionen verbessern, obgleich in diesem Jahr Absatzschwierigkeiten zu erwarten sind. Dieses Problem dürfte aber durch den Aufschwung im Jahre 1976 entschärft werden.

Selbstverständlich können die allgemeinen Richtlinien und die voraussichtlichen Haupttendenzen die konkreten Waren- und Marktkenntnisse und die jahrzehntelangen geschäftlichen Erfahrungen unserer Fachleute der Industrie, der Landwirtschaft und des Handels nicht ersetzen. Die sorgfältige Erwägung der volskwirtschaftlich motivierbaren allgemeinen Tendenzen und der davon abweichenden Einzelfälle kann zu den volkswirtschaftlich optimalen

1021.

August von Pettenkopfen

1975. V. 22. 19.30 h.

Tv. Híradó.

- Immár 125 éve annak, hogy egy August von Pettenkopfen nevű osztrák csatatér festő rácsodálkozott a tiszaparti város Szolnok festővászonra kívánkozó szépségére. És szinte első pillantásra meglátta az alföld porában, és sarában a magyar paraszti élet méltóságos egyszerűségét, az egyszerűségben a tájhoz illő emberi természetességet. Ez a felismerés egész életén át fogva tartotta. Osztrák festők sokaságát inditotta aztán utnak Szolnokra. Jóformán ő volt tehát a felfedező, a szolnoki képzőművészeti élet megteremtője. S noha a felfedező osztrák volt, néhány évtized multán a magyarok Munkácsy Mihály tanitványai váltak igazi követőivé. A Nemzeti Galéria a szolnoki Damjanich Muzeum, és három osztrák muzeum anyagából a szolnoki Galériában ma megnyitott kiállitás azokat az évtizedeket idézi,-amelyekben szinte a semmiből megteremtődött a város képzőművészeti élete. S mind a magyar, mind az osztrák festészet egyik jelentős formálója lett. Az igazi szolnoki festőiskolát a századfordulón, a kor legnagyobbjai Fényes Adolf, Bihari, Kernstock, Medgyánszky, Vaszary János, és mások alapitották. És az ő festészetük hagyományai élnek tovább a mában. Művésztelepük ma is megvan a Tisza és a Zagyva találkozásánál. Elég csak Nagybányára, vagy a vásárhelyi festőiskolára gondolnunk, hogy fölmérjük, milyen hatalmas jelentőségük volt, és van nálunk, ezeknek az évtizedeket, sőt

1921.

Ungarn von Tettenkopfer

évszázadokat átélő festőiskoláknak. Hiszen a legjobbak sohasem csak a képzőművészetet, de az egész magyar szellemi életet, a közéletet is szolgálták. A szaporodó számú művésztelepek lakóinak van tehát mire építeniük, van biztos, és eligazító örökségük, hagyományuk. Például az eredendően nemzetinek, és a nemzetközinek természetes összekapcsolásában, ami a szolnoki festőiskola múltjának talán legmélyebb, és legmaradandóbb tanulsága.

Kedves nézőink. A 21 óra 5 perekor kezdődő 2. kiadásunkban a második műsorban többek között beszámolunk a Budapesti Nemzetközi Vásár napi eseményeiről.

- - - - - - - -

irű

ány arra utal, hogy a nők
onták. Ugyancsak ezt lát-
íteni, hogy több sírban,
n volt párta, tehát asszo-
ltak, a koponya alatt vé-
bronztűket találtunk. A
tozéka a rövid szárú cipő.
hát bronzcsatban végződő
, s pitykegombok díszí-
ban a női ruhák dísztele-
k, s kevesebb nyomuk is
a férfi viseletnek.
jviseletét nem tudtuk re-
fejviseletet a süveg volt.
etőben több sírban meg-
üveg nemezmaradványait.
miklóson teljes süveget
gyanitt ugyanabban a sír-
e szűrposztó maradványai
érfi felsőkabát gallérja elöl
akat körben függőlegesen
rany- vagy bronzszálakkal
hímzett. A kabát vagy a
pcsokkal azonos formájú
gy pitykegombokkal gom-

[3] A teljesség igénye nélkül Pálóczi Horváth András: **FA** (Folia Archaeologica) 1969., 107–134. old.; 1973., 241–250. old.; **MFMÉ** (a szegedi Móra Ferenc Múzeum Évkönyvei) 1969., I. 115–121. old.; **Cumania** 1972., 177–204. old.; Fodor István **FA** 1970., 113–126. old.; 1972., 223–242. old.; Selmeczi László: **Szolnok Megyei Múzeumi Évkönyv**, 1973., 105–115. old.; **Paraszti társadalom és műveltség a 18-20., században.** I. Faluk. 1974, 47–58. old.

[4] Ebben a vonatkozásban Pálóczi Horváth tanulmányain kívül úttörő jellegű Éri István: **FA** 1956., 137–152. old.

[5] Legutóbb a témával Fodor István foglalkozott: **FA** 1970., 113–126. old. Feledolgozza a témára vonatkozó teljes szovjet irodalmat.

[6] Szabó Kálmán: **Az alföldi magyar nép művelődéstörténeti emlékei,** Budapest, 1938.

[7] Gurevics, F. D.: **Drevnosztyi belorusszkogo ponemanja.** Moszkva—Leningrád. MIA 1962., 78–142. old.

[8] Győrffy István: **A nagykun viselet a XVIII. században.** Ethnográfia XLVIII. (1937) 114–193. old.

„Kun baba" (Kamennaja baba)

pén a török ellen újraépült palánkvár térképes és képes ábrázolásait illetően. Európa számos jeles nyomdájának művészi termékeként a 16. sz. közepétől különösen sok magyar – közte szolnoki – vonatkozású metszetet, vár- és városábrázolást találunk latin, német, francia, spanyol, belga és holland nyelvű kiadványokban annak bizonyságaként, hogy a török–magyar harcok, a létüket is befolyásoló háborús események joggal érdekelték ezeket a népeket.

A szolnoki várat ábrázoló metszetekből – Kilich, Ortelius, Houfnaglius stb. munkájaként – harmincnál többet tudtunk összegyűjteni a 16–17. századból. Bélyegnagyságútól kezdve csaknem félméteres méretig ábrázolják ezek a szolnoki várat, a vele kapcsolatos harci eseményekkel, csatajelenetekkel. Mindegyik több-kevesebb hitelességgel, madártávlatból mutatja a Tisza és a Zagyva két ága által körülvett várat és a fallal övezett várost.

Művészettörténeti szempontból a hódoltság kori Szolnokhoz egyedülálló kéziratos török krónika kapcsolódik. A szolnoki várban másolta ugyanis Ibrahim bin Ali 1575 november havában azt a Magyarországon készült egyetlen török kódexet, amelyben Dzselálzáde Musztafa a Szulejmán-féle hadjárat eseményeit tárgyalja. Címe: Tabakat-ül memalik ve
-ül memalik (Az országok osz-
z utak felsorolása). A millen-
ktől kezdve kiállításokon és
kban sokszor felhasználták be-
ácsi csatát ábrázoló kétoldalas
niatúráját, de nem az eredeti
hanem azt a másolatot, ame-
y Gyula festőművész fotogra-
szer felhasználásával készített

A. v. Pettenkofen.

Művészet 1905. febr.

↑
A. v. Pettenkofen:
A császáriak futása Szolnoknál,
1849. január 22-én
(A „Zwölf Szenen aus der
Ehrenhalle des
K. K. Militär Fuhrwesenkorps"
című sorozatból)

kás lakóinak aránya már 1970-ben két
százalékkal magasabb volt, mint Buda-
pesten. Ugyancsak elgondolkoztató, hogy
a mai városi népességnek több mint a
fele nem városi születésű. Mindez vilá-
gosan jelzi az utóbbi időben felgyorsult
népgazdasági és társadalmi fejlődés ará-
nyát és méreteit.

Egy nyugat-dunántúli kis faluban a mi-
nap idős parasztasszonnyal beszélget-
tem, aki a termelőszövetkezet alakulása-
kor megsiratta a közösbe vitt két lovat,
és még évekig sajnálgatta — ahogy ak-
koriban mondta — a „prédába került"
szép földeket. „A két szemét kaparnám
ki annak, aki netán vissza akarná adni,
amink volt — mondta most. — Azt a 11
hold földet. Pedig nagyobb részt úgy sze-
rezgettük, ráment a fiatalságunk. Igaz,
úgy mondták régen: maga ura a parasztember. Hogy csak a dolog parancsol neki.
De az volt az igazi parancs, a muszáj!
Rabszolgák voltunk inkább, a földé meg
a jószágé. Nem ám, ahogy mostanában
élnek itt a mi embereink. Se kapálás, se
kaszálás, se aratás, kenchordás. Most

dalmi egység
A szövetsé
változatlan
azonban mé
egész társada
korlati érvén
megtalálhatók
csoport- és e
dalmi érdek azonban mindenképp meg-
határozó. A kongresszus határozata ki-
mondja egyebek közt: *„Az egyéni vagy
csoportérdeknek a közösség, az ország ro-
vására történő értelmezése ellen fel kell
lépnünk. A helyesen felfogott csoport- és
egyéni érdek egy irányba hat a szocialista
törekvésekkel, segíti a szocializmus fel-
építését."*

Az egyenes, szókimondó fogalmazásból
kisüt az egész társadalomért érzett
felelősség. Mindenekelőtt az, hogy az
azonos érdekek egybehangolt erőfeszítést
követelnek mindnyájunktól. Bizonyos
szemléleti változásokat, erőteljesebb dif-
ferenciálást a csoport- és egyéni, vagy
éppenséggel osztály- és rétegérdekek el-
bírálásánál. Mindezeket állandóan egyez-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Magyar Hirlap

1975 MÁJ 23

August von Pettenkofen

1021

Magyar—osztrák közös tárlat Szolnokon

Tudósítónktól.

Reprezentatív képzőművészeti tárlat nyílt csütörtökön Szolnokon a városi galériában a „Szolnoki művészet Pettenkofentől Fényes Adolfig" címmel. A tárlaton, amelynek megnyitásán az osztrák nagykövetség kulturális képviselete is részt vett, *Demeter Sándor*, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének elnökhelyettese, *Pogány Ö. Gábor*, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója és *dr. Hubert Adolph*, a bécsi nemzeti galéria főigazgató-helyettese mondott ünnepi megnyitót, s méltatta a magyar—osztrák kulturális kapcsolatok keretében megrendezett képzőművészeti tárlat jelentőségét.

A Tisza és a Zagyva találkozásánál települt ősi várost a festőművészet számára August von Pettenkofen osztrák festő fedezte fel, aki elindítója lett a város képzőművészeti életének. A kiállítás a századforduló előtt itt élő és alkotó művészek válogatott festményeit mutatja be *dr. Bodnár Éva* művészettörténész rendezésében. Láthatók a szolnoki festőiskola korábbi reprezentánsai: Pettenkofen, Raffalt, Bihari Sándor, Deák-Ébner Lajos, Koszta József, Mednyánszky László, Fényes Adolf és más neves művészek alkotásai, akiket az Alföld romantikája ihletett munkára. A magyar és a bécsi galéria, valamint a szolnoki múzeum tulajdonát képező kiállítási anyagot ősszel a Magyar Nemzeti Galéria új otthonában, az egykori budai királyi palotában mutatják be. Ezt követően a bécsi, majd a grazi galériában kerül sor a gazdag művészi anyag kiállítására.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 NOV 19
DAILY NEWS

August von Pettenkofen
1021

„Szolnoker Malerschule" im Belvedere

Wien (APA) — Um die Mitte des vorigen Jahrhunderts wurde die ungarische Provinzstadt Szolnok an der Theiß für die Kunst entdeckt und es bildete sich dort im Laufe der Jahre die „Szolnoker Malerschule", der nicht nur ungarische, sondern auch österreichische und deutsche Künstler angehörten. Eine Ausstellung „Die Szolnoker Malerschule" wurde Ende Mai in der Theiß-Stadt gezeigt, war dann in Budapest zu sehen und ist nun als gemeinsame Veranstaltung der ungarischen Nationalgalerie, des Damjanich-Museums in Szolnok, der Österreichischen Galerie, des Historisches Museums der Stadt Wien und der Neuen Galerie in Graz ab dieser Woche im oberen Belvedere zu sehen.

Es war der Wiener Maler August von Pettenkofen, der die Eigenart und den Charme der Flußlandschaft der Puszta und des Lebens der Bauern, Hirten und Zigeuner in und um Szolnok entdeckte. Drei Jahrzehnte lang kam er alljährlich nach Szolnok und seinem Beispiel folgten später viele andere österreichische Maler. Unter ihnen Tina Blau, Theoder von Hörtmann, Gustav Ranzoni Anton Romako.

Die Schau, die auch sozialkritische Darstellungen aus dem Leben der armen Landbevölkerung bringt, umfaßt 103 Werke, die zwischen 1850 und 1900 entstanden.

Die Blütezeit der Szolnoker Malerschule wurde zur Jahrhundertwende erreicht, aber auch heute noch bilden sich immer wieder kleine Malerkolonien in dieser ungarischen Stadt. Nachdem die Ausstellung vor einigen Wochen auch in der ungarischen Nationalgalerie zu sehen war, ist sie nun bis zum 18. Januar in der österreichischen Galerie zugänglich und wird anschließend nach Graz übersiedeln.

Syrische KP-Del
besuchte Tata

Budapest, 18. Nov. (MTI) — Die Delegation der KP Syriens unter Leitung ihres Generalsekretärs Khaled Bagdasch, die gegenwärtig in Ungarn weilt, besuchte am Dienstag das Komitat Komárom. In Tatabánya wurden die Gäste im Gebäude der Komitatsleitung der USAP von den leitenden Funktionären des Komitats auf Partei- und Staatsebene empfangen und vom 1. Sekretär der Parteikommission des Komitats, Pál Mokri, über die politische, gesellschaftliche und wirtschaftliche Situation des Komitats informiert.

Nach einer kurzen Stadtbesichtigung besuchten die syrischen Gäste in Begleitung ihrer Gastgeber das Landwirtschaftskombinat Bábolna.

SPORT

FÜNFKAMPF-WM

Mexiko-Stadt — Bei den Weltmeisterschaften im Modernen Fünfkampf in Mexiko-Stadt gab es am Montag folgende Ergebnisse:

Die Spitze der Nationen-Wertung nach drei Disziplinen (Reiten, Fechten, Schießen):

1. Ungarn Punkte insgesamt 8706, Reiten 3012, Fechten 2782 Schießen 2912, 2. Bundesrepublik (8492/2962/2662/2868), 3. Sowjetunion (8366/2341/2974/3044) 4. Bulgarien (8275/2924/2428/2923 5. Finnland (8246/3063/2376/2802

plinar-Kommission in Zürich wegen „fortgesetzten"

1995. VIII: 19. 16.14
Korsuth /11/ - Vrd -
a Közizlés
alakítói

Mynt von Pettenkopfen

- Kaposvári Gyula a Szolnok megyei Múzeum igazgatója még náhány érdekes mondattal, adattal egésziti ki ezt a beszámolót.

- Könnyü most a szolnoki múzeumigazgató helyzete, mert egy nagyszerü kiállitással, a szolnoki látogatók és az ország látogatói vagy a külföldről ide érkezők, tényleg láthatják a müvésztelep előtörténtét. Tizennégy, tizenöt Pettenkopfen kép, azután Tinablau, Tutajok a ~~xxxxxxx~~ Tiszán, akkor Leopold Karmüller, Szolnoki tiszaparti jelenten. Otto von Tóren lovas jelentek, szolnoki piacnak kis mezővárosnak a szines, érdekes kereskedelmi élete. Pettenkoffennek a Kék ernyős dinnyés szolnoki piaca, kicsit visszavarázsolja a most a rohamosan fejlődő városba a Szolnoknak a múlt századi képét.

- Hogyan keletkezett ez a kiállitás? Hogyan jött létre?

-1972-ben, áprilisban nyitotta meg Szolnokon a kapuita Szolnoki Galéria. Damjanics Múzeum Kiállitó Csarnoka. Egy régi kivánságunk teljesült ezzel, mert a múzeum épülete mellett egy olyan időszaki kiállitásokra alkalmas termet kellett, sikerült megszerezni, amelyik nemcsak helyi, megyei de országos, esetleg nemzetközi kiállitásokra is alkalmas, nem csak nemében teszi lehetővé nemzetközi kiállitások megrendezését, hanem méreténél fogva is. Egy 1899-ben épült zsinagóga müemlék épületének föl-

használásával jött létre ez a korszerű, kétszintes kiállító csarnok. 1972-ben, amikor a Szolnoki Galériában megnyitotta kapuit a művésztelep történetét vázlatosan bemutató kiállitás, akkor a katalógus előszavával vetődött fel a gondolat, hogy megindul egy nagyobb kiállitás sorozat előkészülete. Amelynek során 1975-ben a művésztelep előtörténetét mutatjuk be, lényegében 1851-től a 900-as évek elejéig, Petenkoffen-től kezdve Fényes Adolfig.

- Tehát minden ellenkezőleg hiresztelésekkel szemben, a szolnoki művésztelep nem egy athok létesitmény, hanem a talajból nőtt ki és a szolnoki ~~kép~~ művészek létesitésének már - mondom - előideje is volt, de ehhez járul még az, hogy az állami támogatáson kivül az egész megye városai, községei, küzületei sőt magánosok is alapitó tagsági jegyeket váltottak és a művészeti egyesületet megalakitották és annek a tagdijaiból és az alapitó tagsági jegyekből a művésztelep felépitése 1902-re készen is lett. Még azt hozzá is teszem, hogy 899-ben tizenkét élvonalbeli magyar művész kérte a telep létesitését, és 902-ben a telep megkezdte működését és ezzel az idők folyamán betöltötte az t a szerepet, nemc sak a magyar művészetben, hanem a világ versenyeken keresztül is azt az szerepet, amit szántak neki, úgyhogy a párizsi világkiállitások három aranyérem, a velencei biennálén ugyancsak három nagydij és Vágen Pálon keresztül, aki alapjában a művésztelephez tartott, egy francia Becsület-rend jutott a művésztelephez, de ehhez még a Stockholmtól, Barcelonáig az a rengeteg, ~~kitüntetés~~ amit a művészeink a telepre majdnem minden évben egy-egy nagyobb dijat, ilyen világversenyeken kaptak. Szóval a művésztelep

betöltötte azt a hivatását, amit szántak neki. .

- Kik voltak az első lakók? Akik kérték az első engedélyt?

- Hát kérem szépen itt föl kéne sorulni Kernstock, Borucz, Szlányi, Vaszary, Mednyánszky, Pongrác, Oldjgi, Mihalik és Pénzes. Szóval tizenkét müvész kérte. Ebből voltak olyanok akik kérték egy páran, de nem jöttek el, és voltak akik még akkor nem kérték de már 902-ben itt voltak.

- Milyen körülményeket találtak itt?

- Kérem szépen, akik idejöttek, azok élvonalbeli müvészek voltak. Őket itt a körülmények, anyagi körülmények nem nagyon érintették, mert elég független emberek voltak. De különbenis a Szolnok környéki mecénások nagyon-nagyon nyilvántartották a készülő müveket, és ahogy hallom az öregek, régiektől, még kész sem volt egy kép, már kétezer, kétezerötszáz forintért előre elkelt, akkor, amikor a szomszédba ~~beköltözött egy~~ Beseszögön egy hold föld ára százhetven korona volt. Tehát azok mind tisztességes, tizenöt hold föld ára voltak egy-egy kép. Az igaz, hogy ezek a képek a realizmus vonalán minkaigényes képek is voltak.

- Végeredményben 1905-ben megalakult a szolnoki müvésztelep, amely célul tüzte ki, hogy tizenkét mütermet létesit a régi vár helyén a Tisza és a Zagyva szögében, és ahol 902. junius 29-én megnyitotta a müvésztelep kapuit, akkor az avatóbeszédben méltán szólhattak arról, hogy ahol valamikor a régi vár helény pusztitó csaták folytak, most a müvészek indulnak harcba az ő hódité fegyverükkel, az ecsettel és hogy ez az előlegezett bizalom tényleg az volt, azt bizonyitja, hogy az először beköltözők hamar a ma-

gyar művészet terén megmutatták, hogy milyen eredményeket érhetnek el. Érdekes módon Lyka Károly jelen magyar művészettörténész számolt be az Uj idők cimü képeslapban, a szolnoki művésztelep első kiállitásáról 903-ban. Leirja, hogy milyen érdekes, milyen szines ez a táj, hogy a művészek hogy megismerkedtek a várossal, a környékkel, az emberekkel, é s egyik-másik például Bihari még be is házasodott Szolnokba, hiszen egy szolnoki tanitónőt vett el feleségül, Kingovics Emiliát. És valahogy mintegy jövő programot fölvetette, hogy hát kivánatos, hogy a művészet egy kicsit beházasodjon a szolnoki tájba, az itteni környékbeli emberek világába. És hogy ez valójában meg is történt, 927-ben, amikor a művésztelep 25 éves jubileumát helyben és Budapesten is fényesen megülték.Akkor egy nagyobb cikkben Lika Károly azt fogalmazta meg, hogy a idekültözött festők számára a táj nem futólátvány, nem turista emlék, hanem a szolnoki művészetnek a legnagyobb eredménye, hogy az Alföld lefestését fölváltotta az Alföld megfestése. Elondta azt, hogy még a jeles osztrák festőnek, Pettenkoffenek is idő kellett, amig megismerkedett a tájnak a rejtett szépségeivel, a Mihalik, Szlányi, Oldjai ez a nagy tájképfestő, Triaszt már kitágitotta az Alföldnek a festészetét, de tulajdonképpen a nyokumba jövő festők pedig valójában már meg is tudják festeni az Alföldet.

- Na, most mi a legjellemzőbb a szolnoki művészetre. Mintahogy a hely, a géniusz léci, mondhatnám ezt, mindenkire, aki Szolnokra jött, bárhonnan jött és bármilyen stilussal, hatással volt, sőt átalakitó hatással volt. Mert mindeninek adott/. A szolnoki jegyet mindenkinek a munkásságán rajta volt aki csak Szolnokra eljött.

Na most már mi ez az átalakító hatás? Ebben benne van már a vidékben, mert a vidék nem panorámaszerü, nem kulisszaszerü, hanem ugye sik vidék, ahol messzire el elehet látni, aze mber, a tájban egy kilométerről lehet látni. Itt mindent a realitás sugallja. És ez a realizmus, amit az osztrák festőket a bidermeier festészetből átalkitotta, realistává tette, ez a hatás még mai napig is élő hatás.

- Milyen nagyobb iskolák váltották egymást itt?

- Érdekes, a szolnoki művészetelepről, hogy nem iskola. Általában az egyesz művésztelepek azok rendszerint egy-két nagy egyéniség mellé oda gyülekezett fiatalabb vagy kicsit talán utánzó festő-kolónia alakult. Ezek történetesen Nagybányára is vonatkozik. A szolvnoki művésztelepnél már kiérett művésztelepel kerültek különböző fölfogásu emberek. Ahogy egy átlagos ember, az egyik szenvedélyes természetü, akkor nyilván a festészetében is ilyen erőteljesebb szineket is használ, mint Koszta vagy Tornyai, ha másik lirikus vagy epiku s egyéniség, akkor nyilván a tájnak a finomabb szépségeit fedezi föl, és magán áthasonitva igy mutatja be művészetét. Tehát egymás mellett éltek a művésztelepen, de nem egymásról másoltak, hanem minden maga művészetét formálta meg. Az, ami összeköti az embereket az inkább egy ilyen etikus közösség, egy tartás, a ~~maga~~ néppel, a tájjal, végeredményben, ha egymás melletti képeiket nézzük, akkor nagyon különbözmek egymástól. De ha azért egy más kiállitási anyaggal összevetjük, akkor bizonyos az a zárás tompitottság, a formák,

a levegőnek a szürkesége hasonló, az mégis az olyan zamatot
a képeikben, ami másutt nem, csak Szolnokon volt elérhető.

1021

August von Petenkoffen

1975.V.22.6.00/Szné/

Reggeli krónika II.

-Tárlat nyilik ma a Szolnoki Galériában.A szolnoki iskola egykori müvészeinek munkáiból.Erről tudósit Bánkuti Gábor aki a müvész telep történetét is elmondta.

-Két ország 5 muzeuma közösen rendez képkiállitást Szolnokon.A délelőtt nyiló tárlat a szolnoki festőiskola munkásságát mutatja be az osztrák Petenkeffentől Fényes Adelig. Szolnokot a festőmüvészet számára August van Petenkeffen bécsi müvész fedezte fel,aki csatakép festőként járt először a városban 1849-ben,és megfestette a január 22-i csatát,amelyben a seregek kiverték a császari hadat.Később visszatért és a békés élet és a szép táj annyira megragadta, hogy 30 éven át rendszeres vendég lett,sőt festő barátait is hozta magával.A 70-es évektől Munkácsy Mihály tanitványainak egész sora is csatlakozott hozzájuk.A mult század utolsó évében a legjelesebb magyar müvészek Bihari Sándor és Kernstok Károly,Mednyánszky László és Vaszari János fordultak a kultuszminiszterhez,hogy segitse letelepedésüket Szolnokon,1902-ben pedig a régi vár helyén a Tisza és a Zagyva torkolatában megalakult a ma is létező müvésztelep.Legjelesebb tagjainak alkotásait a magyar és az osztrák nemzeti galéria a szolnoki és a gratzi muzeum,valamint a bécsi történelmi muzeum gyüjtötte össze.Ezzel a kiállitással nyit szeptemberben uj helyén a budai várban a Nemzeti Galéria majd Bécsben és Gratzban szerepel a tárlat,melynek szolnoki ősbemutatója részt vesz dr.Hubert Adolf az Osztrák Nemzeti Galéria főigazgatója.

DER STÄRKERE HILFT

Zusammenarbeit im Sport

Es vergeht kaum ein Tag ohne den Auftritt ungarischer Sportler im Ausland, ohne Anwesenheit ausländischer Gäste in Ungarn, oder allenfalls ohne irgendeinen internationalen Erfahrungsaustausch mit ungarischen Teilnehmern. Sportliche Beziehungen unterhält Ungarn zu sämtlichen Kontinenten, denn wenn auch seine olympischen Leistungen in Montreal hinter langjährigen Traditionen zurückblieben, wird Ungarn auch mit diesen vier Goldmedaillen sowie zahlreichen Erfolgen an Welt- und Europameisterschaften zweifellos zur internationalen Spitze gezählt.

Naturgemäß bestehen die aktivsten Sportkontakte mit den sozialistischen Bruderländern. Nach dem eindeutigen Grundsatz der gegenseitigen Hilfeleistung wird das Zusammenwirken mit allen in Abkommen geregelt. Auch die häufigen Wettbewerbe stellen eine Form des gegenseitigen Beistandes dar. Bei den Montrealer Spielen standen sieben sozialistische Länder unter den ersten 10 Plazierten der Medaillentabelle, mithin repräsentieren die sportlichen Auseinandersetzungen dieser Länder untereinander ebenfalls Weltniveau und immer kann einer vom anderen etwas lernen.

Die Wettbewerbe machen aber nur einen Teil des Zusammenwirkens aus. In jedem Land gibt es Sportzweige auf relativ niedrigem Niveau und auch diese genießen die Hilfe der Freunde. Trainer, wissenschaftliche Forscher, Schiedsrichter, Sportärzte usw. tauschen ihre Erfahrungen regelmäßig aus, im Bedarfsfall werden sachkundige Trainer zur Verfügung gestellt. Die ungarische Eishockeyauswahl wurde z.B. lange Jahre hindurch von tschechoslowakischen bzw. sowjetischen Trainern betreut, lange wirkte ein ungarischer Trainer bei der Fußballauswahl der DDR und die kubanischen Wasserballspieler verdanken ihre jüngsten Erfolge ebenfalls einem ungarischen Experten.

Fachleute aus der DDR

Es fehlt uns hier an Platz, um sämtliche Kooperationsformen aufzuzählen, doch ist das Beispiel eines einzigen Landes zugleich auch repräsentativ für die Beziehungen zu den anderen. Im Landesamt für Körperkultur und Sport sind im internationalen Terminkalender neun dichtgetippte Seiten dem Wettbewerbsprogramm Ungarn—DDR gewidmet. Sportler der DDR und Ungarns begegnen sich dieses Jahr in insgesamt 32 Disziplinen — Wettbewerbe und Spiele auf Klubebene gar nicht erst mitgerechnet. Trainer reisen zwischen den beiden Ländern hin und her, erst unlängst befaßte sich ein Fachmann des weltberühmten Rudersportes der DDR mit ungarischen Kollegen und Sportlern. Zum Kinder- und Jugendsport erteilte die Leipziger Hochschule für Körperkultur gute Ratschläge, Sportärzte konsultieren miteinander, ja, auch die Methoden der Sportpropaganda kommen unter den Fachleuten oft zur Sprache.

Telefonanruf nach Wien

All dies bedeutet aber keineswegs, daß sich Ungarn von den anderen europäischen Staaten isolieren würde, ganz im Gegenteil. Die traditionell gutnachbarlichen Beziehungen zu Österreich erstrecken sich beispielsweise auch auf den Sport. In der Tat können die beiden Länder im sportlichen Bereich einander sehr vieles verdanken. Dabei denken wir gar nicht an die bestens bekannte Rivalität der Fußballer, obschon die Länderspiele und Klubbegegnungen schon seit drei Vierteljahrhunderten eine hochbedeutende Triebkraft des österreichischen und des ungarischen Fußballs sind. Eigentlich demonstrieren aber diese Treffen die Beziehungen, das Wesentliche der Zusammenarbeit zeigt sich nicht darin. Umso mehr in einem Vortrag des Präsidenten des Ungarischen Fußballverbandes, der in Wien auf Einladung der reformfreudigen österreichischen Fußballspitze Background-Informationen und Erfahrungen der in Ungarn erzielten Veränderungen bekanntgab. Die Sorgen um das runde Leder sind in Österreich und in Ungarn durchaus ähnlich — gemeinsame Beratungen über eine Abhilfe können da nur nützen.

Die gegenseitige Hilfeleistung erstreckt sich auch auf andere Sportzweige. Österreichische Fünfkämpfer, Fechter, Korbballspieler und Ruderer besuchen regelmäßig ungarische Trainingslager, während ungarische Ski- und Schlittschuhläufer in Österreich ihre Kenntnisse erweitern. Erst unlängst baten die ungarischen Schwimmer ihre Sportleitung, sie möge ihnen ein Höhentrainingslager besorgen. Ein Telefonanruf nach Wien und schon kam der Vorschlag, zwei ungarische Fachleute mögen sich nach Obertauern begeben, die dortigen Bedingungen prüfen und falls sie entsprächen, könne die ungarische Schwimmerauswahl dort trainieren.

Gegenseitiger Beistand

Vor der Olympiade ersuchten ungarische Fachleiter Bundesminister Erwin Lanz, den Präsidenten des österreichischen Handballverbandes, seine Sportler mögen die olympischen Vorbereitungen der Ungarn unterstützen. Sofort gab es einen Trainingspartner. Die Gegenleistung wurde nun aktuell, da Österreich das Weltmeisterschaftsturnier der Gruppe B veranstaltet. Generalsekretär Friedrich Duschke wandte sich an die Ungarn: Der vielfache Landesmeister Elektromos leistete dem Ruf unverzüglich Folge und reiste ins Trainingslager der österreichischen Handballer, während das österreichische Team anschließend nach Ungarn kommt und in Budapest bzw. in Győr Trainingsspiele absolviert. István Madarász, Vorstandsmitglied des Internationalen Handballverbandes, hält Vorträge für österreichische Trainer und Schiedsrichter.

Die sportlichen Auseinandersetzungen zwischen den beiden Nachbarländern folgen einander in dichter Reihe. Vergangenes Jahr traten ungarische Sportler 62mal in Österreich auf, heuer gab es bis zum 1. November 35 solche Gelegenheiten. Die österreichischen Vergleichszahlen liegen bei 57 (1975) bzw. 49, wobei der regelmäßige „Grenzverkehr", die sportlichen Begegnungen in Sopron, Szombathely und anderen westungarischen Städten, nicht einmal mitgerechnet sind. Mancher ungarische Trainer arbeitet in Österreich, der Erfahrungsaustausch zwischen ungarischen und österreichischen Fachleuten findet regelmäßig statt.

Die Sportbeziehungen sind also wirklich so, wie sich's unter guten Nachbarn gehört; sie noch weiter zu vertiefen, ist die Absicht sowohl Österreichs als auch Ungarns.

Róbert Zsolt

Magdeburg—Videoton 5:0 im UEFA-Pokalturnier

1976 DEC 6

August v. Pettenkofen
(1822–1889)

Österreichische Maler in Szolnok

Künstlerkolonie an der Theiss

Im Frühjahr letzten Jahres zeigte die Ungarische Nationalgalerie eine umfassende Ausstellung von Werken, die vor 1900 in der sogenannten Szolnoker Malerschule entstanden waren. Das Ausstellungsmaterial stammte aus der Galerie, aus dem Szolnoker Damjanich-Museum, der Grazer Neuen Galerie am Landesmuseum Joanneum und aus dem Historischen Museum der Stadt Wien und gelangte als erstes nach Szolnok, das voriges Jahr sein 900jähriges Bestehen feierte. Anschließend war die Exposition in Wien, im Belvedere sowie auch in Graz zu sehen — als eine Art Beweis für die erfolgreiche kulturelle Zusammenarbeit und die gutnachbarlichen Beziehungen.

Anläßlich der Ausstellung gab die Österreichische Galerie einen zweisprachigen Katalog (Redaktion: Österreichische Galerie und Collegium Hungaricum, Wien) heraus, in dem österreichische und ungarische Autoren über die Kontakte österreichischer Maler zu Szolnok, über die Vergangenheit und die Mitglieder der Szolnoker Künstlerkolonie berichten.

Dreifaches Bestreben

Ein österreichischer Künstler entdeckte Szolnok für die Malerei: *August von Pettenkofen* (1822—1889), der sich 1848 während der Freiheitskämpfe als Kriegsberichterstatter erstmalig in Ungarn aufhielt und seine Erlebnisse auf zahlreichen Lithographien festhielt. (Pettenkofens Kunst zu ehren ist in Szolnok Tradition. Die Sammlung der Szolnoker Künstlerkolonie enthielt viele seiner Werke. Auf dem Gelände befanden sich auch zwei Statuen zu seinem Gedenken, die jedoch leider im Zweiten Weltkrieg zerstört wurden.) Zwischen 1851 und 1881 besuchte Pettenkofen die stimmungsvolle Kleinstadt an der Theiß in kleineren oder größeren Abständen und konnte beobachten, wie Dampfschiffahrt und Eisenbahn den Markt in ein verkehrsreiches, spektakuläres Handelszentrum verwandelten. Das opale, diffuse Licht der Szolnoker Landschaft, die weißgetünchten Häuser mit den Schilf- und Strohdächern, die Mädchen in Mieder und mit lang herabfallendem Zopf, die Männer in Gatya, Pelzjacke und besticktem Filzmantel, der bläuliche Schatten der Fuhrwerke, die bei strahlender Sonne über die Landstraße zogen, die Stunden der Dämmerung am Flußufer — immer neue Eindrücke boten sich hier Pettenkofen und den anderen österreichischen Malern, die ihm aus der Biedermeierwelt Wiens folgten.

Eine neue Generation

In der zweiten Hälfte des vorigen Jahrhunderts vollzog sich eine wesentliche Veränderung in der Malerei: Man beschäftigte sich immer mehr mit dem sogenannten Streulicht, studierte seine Natur, seine Wirkung und kam allmählich von der Atelierbeleuchtung des akademischen Stils ab. Diese Tendenz und das Interesse fürs Exotische sowie die ethnographischen Forschungen zeitigten die Mode der Genre- und Pleinairbilder, der die Gegend bei Szolnok und ihre Bevölkerung (hier lebten auch sehr viele Zigeuner) überaus passende Themen lieferte, insbesondere, da die österreichischen Maler in den Herbstmonaten kamen und so die mannigfaltigsten Lichtverhältnisse vorfanden.

Eine enge Freundschaft verband Pettenkofen mit *Johann Gualbert Raffalt* (er war sein Schüler und gelangte durch ihn nach Szolnok). Ein gemeinsamer Freund von ihnen war *Leopold Carl Müller*, den im Zusammenhang mit seinem Bild *Die letzten Mühen des Tages*, das er unbedingt in abendlicher Stimmung malen wollte, folgenden Brief an seine Schwester schrieb, der einen Einblick in die damaligen Verhältnisse und die üblichen Schaffensmethoden im Kreise Pettenkofens vermittelt: „Ich hatte geglaubt, hier einzelne Figuren nach der Natur leicht fertigstellen und ausarbeiten zu können. Doch welch ein Irrtum! Diese Bauernmädchen ... betrachten es als Schande, dem Maler zu sitzen, und wenn sie noch dazu im Freien sitzen müssen, wo ihre Freundinnen und die Bauernburschen sie durch Gärten und Bretterzäune sehen können, dann kann man einfach nichts mit ihnen anfangen ... so bin ich gezwungen, dem einzigen Modell, das sich anbietet, einen österreichischen Forint zu zahlen, und ihrem Begleiter 50 Kreuzer. Aber auch sie kommt nicht mehr, weil es ihr abends zwischen sieben und acht nicht paßt, diese Zeit weiß sie mit ihrem Liebhaber natürlich viel besser zu verbringen."

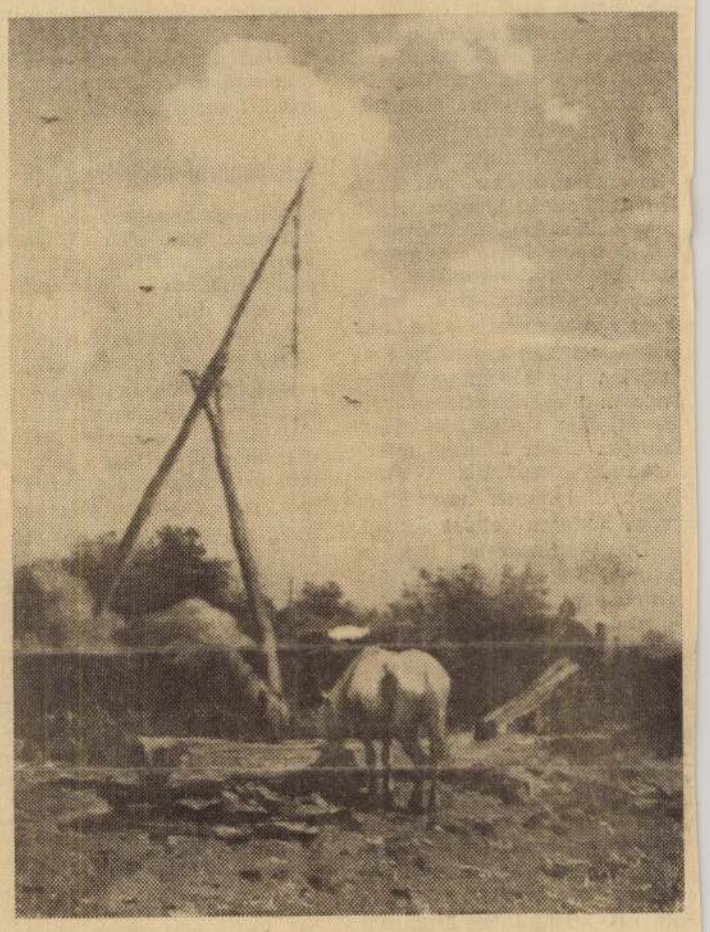

August v. Pettenkofen (1822—1889): Am Ziehbrunnen (um 1860)

Hochburg der Kunst

Otto von Thoren (1823—1889) bildete bereits mit seinem Kreis — Heinrich Lang, Tina Blau, Eugen Jettel, Franz Adam, Theodor von Hörmann und *Anton Romako* (1832—1889), ein interessanter Vertreter der österreichischen Malerei des vorigen Jahrhunderts, ein Vorläufer der Wiener Sezession —, den Malern, die Ungarn und in erster Linie Szolnok aufsuchten, eine neue Generation. Sie stellten durch die in Wien und Paris lebenden österreichischen Maler direkte künstlerische Kontakte zwischen Paris, dem von Fontainebleau ausgehenden Impressionismus und der ungarischen Barbizonmalerei her. Auch aus diesem Grunde übte Szolnok vom Ende der siebziger Jahre an eine immer stärkere Anziehungskraft auf die ungarischen Maler (angefangen mit *Pál Böhm*) und eine ganze Reihe von Munkácsy-Schülern — *Lajos Deák-Ebner, Sándor Bihari*, usw. — aus. Im Jahre 1899 wandten sich so bedeutende Maler wie *Bihari, Adolf Fényes, Károly Kernstock, László Mednyánszky, János Vaszary* und *Lajos Szlányi* mit der schriftlichen Bitte an den Kultusminister, ihre Szolnoker Niederlassung zu unterstützen. Bald darauf entfaltete sich in der Stadt ein reges künstlerisches Leben, man gründete den Verein Bildender Künstler, auf dessen Anregung hin am Zusammenfluß von Theiß und Zagyva Ateliers und Wohnungen für die Stammmitglieder der Künstlerkolonie entstanden.

Damit brach die große Zeit der Szolnoker Künstlerkolonie an. Neben Nagybánya wurde auch Szolnok eine Hochburg des künstlerischer Lebens in Ungarn. Zu den ständigen Mitgliedern der Kolonie gehörten Fényes, *Dániel Mihalik* und *Szlányi*, häufige Gäste waren *Izsák Perlmutter, Tibor Pólya, Vilmos Aba-Novák* und *István Zádor*. Die große Zeit der Kolonie reichte bis in die dreißiger Jahre. Neue Mitglieder — auch Bildhauer — wurden aufgenommen, um „frisches Blut" hineinzubringen, doch sie waren der Kolonie nur vorübergehend verbunden. Eine erneute Entwicklung begann in den fünfziger Jahren. Abgesehen von der älteren Generation *(Ferenc Chiovini)* bürgen gegenwärtig die Namen mehrerer junger Maler und Bildhauer *(Ferenc Berényi, Ferenc Simon*, usw.) für das derzeitige Schaffen und Wirken, das 1966 eine repräsentative Ausstellung in der Nationalgalerie veranschaulichte.

„... die Szolnoker Künstlerkolonie hat eine wichtige Mission übernommen und vollbracht", schrieb der hervorragende ungarische Kunsthistoriker *Károly Lyka* im Jahre 1903, anläßlich der ersten Ausstellung der Kolonie. „Früher, zur Zeit Pettenkofens, richtete sich das Interesse der Maler auf solche Elemente, die im damaligen Szolnok noch die Dörflichkeit darstellten. Seit die jetzige Künstlerkolonie besteht, reicht das typisch Szolnoker Bild weit über die Intimitäten, die winzigen Nebenfiguren der Marktmaler hinaus ... Die lange grundlos vernachlässigte Große Tiefebene zieht in ihrer geologischen Monumentalität als neuer Malwert von Szolnok in die Schatzkammer unserer Kunst."

László Menyhárt

AUGUST PETTENKOFEN, festő

A szabadságharc idején, mint osztrák katona járt Szolnokc
1853 nyarán festette első képeit itt. 28 éven át minden
nyarát Szolnokon töltötte. Ebből ejtette a táj, a róna fel
lett lángoló nap, a szolnoki vásár színes forgataga, a Ta
bán városrész cigányai, s nem utolsó sorban az Alföld
magyar népe. 5.old

MOLNÁR AURÉL: Az Alföld századai 3.old

Művészek, Múzeumi Magazin, 1972. 1sz. Bp.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1977 MÁR 12

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

August von Pettenkofen, festő

1021

JUBILEUMI TÁRLATUNK

Ebben az évben ünnepli a szolnoki művésztelep hetvenötödik születésnapját. Ebből az alkalomból egy-egy jellemző művük „kiállításával" bemutatjuk a Néplap hasábjain azokat a művészeket, akik több-kevesebb ideig a telepen dolgoztak. Művésztelepi tárlatunk célja, hogy olvasóink képet kapjanak a Szolnokhoz kötődő képzőművészeti tevékenység történetéről a telep megalakulása előtti időszaktól kezdve a művésztelepen immár hetvenöt éve folyó szervezett alkotómunka jelenéig.

AUGUST VON PETTENKOFEN: ÁLLÓ FÉRFIALAK

Az osztrák katonatiszt festőművész a múlt század közepén fedezte fel Szolnok környékének gazdag festőiségét. Az életkép-, és a természetelvű festés lehetőségei miatt bécsi művészbarátaival együtt három évtizeden át rendszeresen kereste fel témáért ezt a vidéket. Ennek a tájnak a hatása alatt érik Pettenkofen a plein air világhírű mesterévé. Ez a rajz képviseli a Damjanich Múzeum gyűjteményében művészetét, érzékelteti az osztrák festőművész kitűnő megfigyelőképességét, könnyed rajzi és ecsetkezelési technikáját.

Gyászhír

Köszönetet mondunk mindazon rokonoknak, barátoknak, ismerősöknek, szomszédoknak és volt munkatársaknak, akik szeretett testvérünk, nagynénénk **SZABÓ ERZSÉBET,** Muca néni nyugd. óvónő temetésén megjelentek, mély gyászunkban együttérzésüket fejezték ki. Szabó-nővérek. Kunszentmárton és Szolnok.

APRÓHIRDETÉSEK

INGATLAN

SZOLNOKON, a Scheftsik telepen háromszobás központifűtéses kertes családi ház garázzsal igényesnek sürgősen eladó. Érdeklődni 18—20 óráig a 13-896 telefonon. (948.)

ELADÓ Szolnokon Ugar 49/2. szám alatt két és félszobás ház, gazdasági épülettel, szőlővel, garázzsal közművesítve, gazdálkodásra alkalmas 2251 n.-öl telekkel. Érdeklődni egész nap Horváth Lászlónál. (Jó buszközlekedés.)

HOMOKON 546 n.-öl megmunkált szőlő eladó. Érdeklődni: Homok, Óvirághegy 99. Enyediné. (1015.)

450 négyszögöl telek Szandaszőllősön, Kocsoros, Szilvás út 15. sz alatt eladó. Jáger Sándor. (1017.)

ELADÓ 1100 n.-öl szőlő, kétszobás ház pince, garázs és egyéb mellékhelyiségek. Tiszaföldvár Ókincsem szőlő II. út 31. (1019.)

SZOLNOKON Sport cukrászdánál kétszer kétszobás komfortos családi ház eladó. Egyik lakás azonnal beköltözhető. GARÁZS eladó vagy kiadó a Kassai úton Érdeklődni Szolnok, Rozmaring út 16/a. (Tüdőkórházzal szemben. (H. 552.)

GÉPJÁRMŰ

MOST műszaki vizsgázott Wartburg Combi és családi ház eladó. Szolnok, Mészáros Lőrinc u. 8. (H. 533.)

601-es Trabant Combi 1976-ban műszaki vizsgázott CP rendszámmal garazsírozott eladó. Szolnok, Lakat út I. ép. 2. Bollók. (981.)

IM rendszámú Trabant Combi eladó

3 éves iskolázott lúcfenyő-csemete kapható 40 cm-től felfelé 1,— Ft, magágyi luc 20 cm-től felfelé 60 fill./ db. Kisebb tételeket is küldök utánvéttel. Kovács Gyula, 9918 Felsőmarác, Fő út 172. (989.)

380-as elektromos keltetőgép eladó. Szolnok, dr. Durszt J. u. 31. (955.)

206-os Vilisztó-kazán eladó Berényi Menyhért. Jászalsószentgyörgy, Fő u. 58. (927.)

11 éves könnyen sodrott hasas ló eladó. Tiszafüred, Dózsa György út 7. sz. (938.)

KÉT db. 1 éves sodrott kancacsikó eladó. Kovács Pál, Jászberény, Jókai u. 26. Irányár 30 000 Ft. (1004.)

KÉT friss-fejős-, és 7 hónapos hasas tehén, valamint új gumiskocsi eladó. Rákóczifalva, Rákóczi út 117. (1018.)

21 hónapos sodrott, herélt csikó eladó. Tiszaföldvár, József Attila u. 49. (1022.)

FIAS tehén eladó. Szolnok, Bányász u. 3. (1026.)

ÚJ üv
romszá
eladó.
csy-Zsi
Érdeklő
(H. 565

1 háro
rény e
lődni
Szolnok
krt.
Minden
óráig.

EGYÉV
eladó.
les út
Gábor.

HÁRON
herélt
Karcag
8. (833.

KEVES
basszus
adó.
munkai
nok,
15-207
mon. (

20 q e
cerna
keszöllő
lő 1. (

LA

MISKO
félszoba
kásoma
szolnok
zetire.
Szanda
Gyula

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
1976 JÚN – 3
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR HÍREK

Vas megyébe gurul velünk a gépkocsi. Zsennyén, egy középkori alapokra (feltehetőleg a középkori templomoslovagok kolostorának romjaira) épült XVI—XVIII. századi kastély előtt állunk meg. A múlt században romantikus stílusban átépített kastélyhoz 14 hektáros, természetvédelem alatt álló park tartozik, amelyet a Bezerédjek telepítettek.

— Nálunk a faluban megsüvegelik a művészeket — mondta *Majtényi Károly* festőművész, a zsennyei alkotóház szerelmese. — Látják, hogy nem könnyű naponta több kilométert gyalogolni a nehéz festőállvánnyal, azután meg órákig állni előtte.

Belépünk az ódon falak közé. A kastély tizenkét szobáját nagy magyar festőkről nevezték el: Munkácsy Mihályról, Derkovits Gyuláról, Székely Bertalanról... A berendezés értékes, korhű bútorokból áll, amelyeket Majtényi Károly gyűjtött össze fáradságos munkával és — nem kis leleménnyel.

Gyurcsek Ferenc alkotása a nagymarosi művésztelep kertjében

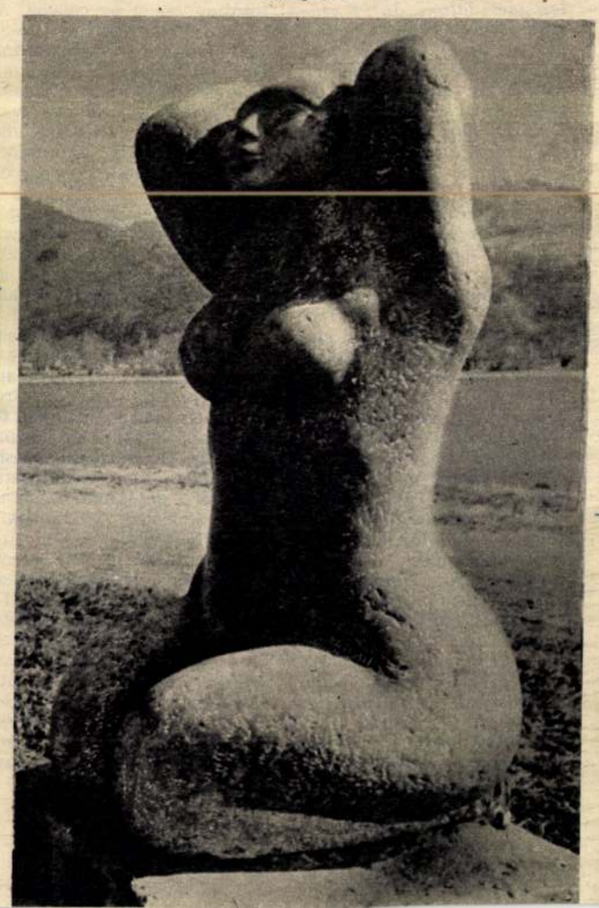

Zsennye neve a modern magyar képzőművészet kiemelkedő alkotójának, Bálint Endrének köszönhetően immár nem csak országosan, hanem Európa-szerte ismert: számos művének címében szerepel a Szombathely melletti csöppnyi falu neve.

•

Kecskemét a tágas, széles világot, Zsennye az erdő élményét kínálja a művészeknek.

És Nagymaros?

A falucska a Börzsöny lábánál fekszik, szelídgesztenye ligetéről híres. Az alkotóháznak a kertje alatt hömpölyög a Duna. A fény sziporkázik, visszaverődik a víztükörről, és remegő-vibráló csillámlással teríti be a falut. Nagymaros a szelídség lakóhelye.

A tizenkilenc szobás alkotóházat húsz esztendeje építették. A folyosókon művek sora: az itt alkotó művészek ajándékai. Nagymaros éppen ezzel, a művészek aktivitásával tűnik ki. Itt rendezik a legtöbb kiállítást, itt törekednek leginkább „az ember formálására, a kultúra és a környezet fejlesztésére". Az időszakos kiállításokon, egyéni és csoportos tárlatokon kívül a községi tanács által tervezett Duna-parti szoborsétányon „örök" bemutatkozási lehetőséget is kapnak a művészek. *Gyurcsek Ferenc* és *Kaubek László* szobrai már állandó helyükre kerültek.

Nagymarosi tapasztalat: minél több a kiállítás, annál nagyobb tárlatonként a látogatók száma!

Idén, az alkotóház fennállásának 20. évfordulóján hetedszer láthatja a közönség a Nagymarosi Nyári Tárlatot, a művésztelep lakóinak munkáiból válogatott kiállítást. Az érdeklődés nem csekély, a vendégkönyv tavaly 45 ezer aláírást őrzött meg, ami azt bizonyítja, hogy a főváros közönsége is kíváncsi az itteni művészi termésre.

•

Dolgozni jó, s kiváltképp jó, ha minden feltétel megvan hozzá. A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja nem kis összeget áldoz a művésztelepek fenntartására, hogy a magyar képzőművészek élvezhessék mindazt, amire elődeik jobbára csak vágytak, a művészek közösségét, az alkotóházak nyújtotta műtermet, ellátást, modellt — és az alkotói szabadságot.

Dutka Judit

Napjainkban a kecskeméti az ország legnagyobb művésztelepe. A beutaltak — jövedelmük arányában megállapított térítés ellenében — külön lakrészben rendezkedhetnek be, amely egy lakószobából, a hozzá csatlakozó tágas műteremből és előszobából áll. *Csorba Simon* festőművész hétszáz forintot fizet. Ezért műtermet és teljes ellátást kap. Néhány hónapot, esetleg fél évet töltenek a beutaltak a Műkertben — ahogy a kecskemétiek a telephez tartozó óriási parkot elnevezték.

Ma nem egy-egy mester vonzása csábítja a művésztelepekre az alkotókat. Hanem a táj vagy az ideális munkalehetőség. A „híres város" tudja, mi készül a városszéli műtermekben, és gondoskodik róla, hogy egy-egy alkotás a köztereire kerüljön. *Bencsik István, Melocco Miklós, Fekete Tamás, Rácz Edit* és *Záhorzik Nándor* nevét szobraikról ismerik a kecskemétiek. Az „Aranyhomok" szálloda freskóit Hincz Gyula festőművész készítette.

tudavelőleg már csak azok az utasok tartózkodhatnak, akik átlépték a vám és útlevélhatárt. Afféle senki földje ez, papír nélkül ide senki be nem teheti a lábát, az itt tartózkodók már de jure elhagyták az országot, habár fizikailag még itt vannak. Azt mondhatnám, hogy lebegnek ég és föld között, mint Mohammed koporsója, de gondolom Mohammed és az ő koporsója nem érezte magát olyan kellemesen, mint a tranzit-váróterem utasai. Mámorítóan felelőtlen érzés könnyedén lengedezni ebben a jogi vákuumban, ebben a — persze, csak látszólagos — sehova tartozásban, itt se vagyok már, ott se vagyok még, csomagjától megszabadított útlevél és repülőjegy tulajdonos vagyok.

Hozzájárul ehhez a tranzit-várótermek — különösen az olyan hatalmasoké, mint éppen ez itt — sürgés-forgása, fényűző árucikkekkel való zsúfoltsága, az utastájékoztató hölgy kellemes, többnyelvű sziréndallama, amint a messze idegen városokba induló repülőgépekbe hivogatja a közönséget. Azután az utasok színes forgataga, a kitudjamiféle hölgyek és urak, amint két kezükben teli szatyrokkal lisszaboni, Dar Es Szalaam-i, rejkjavíki vagy bogotai gépek kijárófolyosóihoz sietnek

kaphat ő itt egy cumátkáért, hát sokat nem kaphatott, annyi szent, de két csomag rágógumit mégis, és bár utálta a rágógumit, mert hozzáragadt a protéziséhez, és felnőtt gyermekei voltak, akik — más okból — szintén utálták a rágógumit, mégis megvette, mert még mindig jobb, mint ha hazaviszi az értéktelen és nevetséges zirgő-zörgő pénzkavicsokat.

Minekutána megszabadult a fölösleges valuták nyomasztó terhétől, feltépte az egyik karton cigarettát, kényelmesen letelepedett egy bőrfotelbe és az órájára pillantott. Tíz perc múlva szólítják a Budapestre induló gép utasait a beszálláshoz. Még tíz perc és bent ül az otthonos magyar gép ülésén, jönnek a kedves magyar légikisasszonyok, megkínálják a kedves magyar borral, elébe tálalják a kedves magyar ételeket, ő pedig kér egy kedves magyar sportújságot, és elolvassa, menynyire kaptak ki a kedves magyar fiúk odahaza.

Addig pedig már nem történik vele semmi.

És ekkor valami furcsa érzés kerítette hatalmába. Egészen kis érzés volt ez, egészen emberi érzés, olyan, ami mindannyiunkkal, mindennap előfordul, ha nem is tíz perccel repülőgépünk indulása előtt, egy vadidegen tranzit-

fizetni kell. Kémlelte a zárt, szigorú arcot, és már tudta, hogy ennek ugyan hiába magyarázná, hogy ő egy nagy magyar állami vezetőtröszt vezérigazgatója, hogy egy idevalósi mammutcéggel gyümölcsöző tárgyalásokat folytatott, hogy virággal és hosszas integetéssel búcsúztatták és Rolls Royce repítette idáig. Ezek olyan tények voltak, amelyek kívül estek ezen a fehér laboratóriumi világon és semmiféle hatással nem lehettek volna a fehérköpenyes úrnő érzelmeire. Hirtelen leküzdhetetlen gyűlöletet érzett iránta, mert az idegen és számára megközelíthetetlen társadalom durva erőszakszervét érezte benne, aki őt innen összes érdemei ellenére sem engedi el, kivéve, ha leguberálja neki az egy cumátkát.

Ez az egy cumátka volt az, ami hiányzott.

És ekkor a nemzetközi repülőtér utasai közül azok a szerencsések, akik történetesen éppen a mosdó előterében tartózkodtak, egy majdnem hihetetlen jelenetnek lettek a tanúi. A helyiség egyik fülkéjéből kilépett egy idegen úr, elegáns kétsoros ruhában, egyik kezében tiszta borjúbőr kézitáskával, másik kezében pedig egy drága, illatos, luxus rózsacsokorral. Az idegen úr — talán diplomata, talán gazdag üzletember? — határozottan odalépett a mellékhelyiség félig szunyókáló felügyelőnőjéhez, kezébe nyomta a mesébe illő rózsacsokrot, futólag arcon csókolta és pillanatok elatt eltűnt a kijárati ajtón.

A néni pedig zavartan forgatta a virágkölteményt és valamit dünnyögött az orra alatt. Talán ezt:

— Nézd csak... Vannak még igazi gavallér urak!

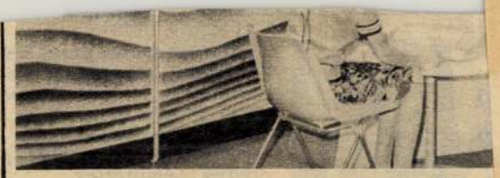

Boldizsár Iván:

HAZAI NAPLÓ

Dörgicsei oromfal

A *Dörgicse* név gyerekkorom óta a fülemben cseng és csörög. Amikor vízicserkész lettem tizenöt évesen, a Balatonon vízi-hadijátékot játszottunk, és az őrsöm Dörgicsét védte a „törökök" ellen. Fél éjszaka kuksoltam a nádasban, a szúnyogok majd felfaltak, de még vakarózni se mertem, csak kimeredt szemmel néztem a túlsó nádas széléig, ahonnan a török gályáknak, dereglyéknek és egyéb csatahajóknak kellett feltűnniük. Később Dörgicse volt az a bűvös szó, amellyel a piarista atyák tanárai kecsegtettek, hogy [illegible] után egyszer meghívnak abb[illegible] házba, Dörgicsére, ahol szó[illegible] ahol a tanév fáradalmait [illegible] henni.

A nagy présházba sohase[illegible] Dörgicsét, a falut sem réges azóta nincsen olyan balato[illegible] ha tehetem, ne kanyarod[illegible] Veszprém-parti műútról fel jobbra, Akalin át a présházak között, a Fenyehegy mellett. És micsoda présházak! Emeletesek, kapujukban a paraszti barokk minden szépsége, egyiknek-másiknak oszlopos tornáca kúriának is beillik. Földszintjük a dongaboltozatos pince, az emeleti részen van a présház és innen nyílik a kis szoba. Jártam már nem egyben, a kis szobák boltozata „cseh süveges", itt esik jól igazán a lopóból pohárba eresztett rizling.

Már a Balaton-felvidék boldog bűvöletében jutok el Dörgicsére, alig várom, hogy kanyarodjon egyet az út és meglássam, elébem táruljon, lenyűgözzön Magyarország egyik legszebb romja, a 13. századi román stílusú templom épen maradt oromfala, mely egymagában áll. Körülötte kipusztult a három Árpád-kori Dörgicse falu közül az egyik, Alsó-Dörgicse. Romba dőlt a templom hajója is. Nem maradt meg a tornya, de ez az ötemeletes fal mint valami hazai piramis emelkedik a magasba, és hirdeti nem egy fáraónak, hanem a középkori magyar alkotóerőnek és művészetnek örök emlékét.

Az oromfal fölött az egykori torony három, kétszer félköríves ablaka még megmaradt és az alján a tornác küszöbe és alapzatai is, ám a szem nem is a részletet

[illegible] emberi létem nagyságát, Rilke híres sorai az Apolló-torzóról: „Nem ismertük halhatatlan fejét, amelyben a szem almái égtek..." Itt sem ismertük a hajót, a bordázatot, a tornyot, de mégis a csonka templom egész mű maradt, és arra figyelmeztet, amire Rilke torzója: „Változtasd meg élted."

*

Itt állok gondolatban, írás közben az oromfal tövében, és úgy érzem, hogy most nincs erőm az írógép betűivel elgyalogolnom a másik két Dörgicse, az egykori Felső-Dörgicse és a Kis-Dörgicse templomaihoz és romjaihoz. De visszatérek hozzájuk legközelebb.

/ 1021

MŰVÉSZTELEPEK

Művésztelep. Néhány évtized alatt megváltozott ennek a szónak a jelentése. Többértelmű lett, több fogalmat jelölünk vele. Ha eredeti értelmében, szó szerint fordítjuk idegen nyelvre, külföldi nem érti jelentését. Ha azt mondjuk: művésztelep — magyar Barbizon —, akkor tudják, hogy miről van szó. Hiszen nálunk is úgy alakultak ki a művésztelepek, mint ahogyan a Párizs melletti Fontainebleau-i erdő városkájában, Barbizonban, ahol 1830-ban a francia festők egy csoportja telepedett le, hogy képeiken a szabad természetet ábrázolja.

•

1853. Pettenkofen osztrák festő néhány hónapot egy poros alföldi városkában, Szolnokon töltött. Ettől az időtől számítjuk a szolnoki művésztelep történetét. Pettenkofen példája nyomán a magyar festőkben is felébredt a kíváncsiság a táj és az ott élő emberek iránt. 1901-ben a Szolnoki Képzőművészek Egyesülete 12 műtermet és lakást épített, a művészcsoport tagjainak. Deák-Ébner Lajos, Fényes Adolf, Aba Novák Vilmos neve fémjelzi a csoportot.

1896. Nagybánya város közönsége meghívja Hollósy Simon fiatal mestert müncheni festőiskolájával együtt nyári tartózkodásra. Szép vidéket, szíves vendéglátást, ingyenes oda-visszautazást és egy szénapajtából átalakított műtermet ajánlottak fel nekik. Lehetőséget teremtettek ezzel, hogy megszülethessen Nagybánya, mint művészettörténeti fogalom, a modern magyar festészet iskolája. Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Thorma János, Iványi-Grünwald Béla, Réti István — művésztelepet teremtettek.

1903. november 2. Tornyai János levelet intézett Hódmezővásárhely város tanácsához: „... azon ... kéréssel fordulok ... a tanácshoz, hogy a Sörház épületében ... három jelenleg használatlanul heverő szobát ... festőművészeti célokra nekem átengedni kegyeskedjék ..." A város közgyűlése teljesítette a kérést. Az Alföld közepén megszületett a „paraszt-Párizs", amelynek bábái Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula, Pásztor János voltak.

1912. Kada Elek, Kecskemét egykori neves polgármestere megalapította a kecskeméti művésztelepet. A telep vezetésére elsőnek Iványi-Grünwald Béla, majd Révész Imre vállalkozott. Hermann Lipót, Nagy Imre, Prohászka József voltak — többek között — a művésztelep lakói.

A II. világháborúban a művésztelepek megsemmisültek. A szolnoki művészlakásokat földig bombázták — a város művésztelep nélkül maradt. Hódmezővásárhely viszonylag hamar kiheverte a pusztítást, a háború után itt kezdtek el ismét dolgozni a művészek.

A XVI. századi zsennyei kastély

Magyarországon jelenleg 14 időszakos művésztelep és képzőművészek számára fenntartott négy alkotóház van. Budapesten, Hódmezővásárhelyen, Debrecenben, Kecskeméten, Salgótarjánban és Szolnokon művésznegyedek épülnek, ahol tágas műteremlakásokban laknak az alkotók.

Az időszakos művésztelepek általában tavasztól őszig működnek. *Egy-egy gyár, város vagy megye fedezi költségeiket.* Az azonos műfajok képviselői dolgoznak ezeken a telepeken. Villányban szobrászok, Siklóson kerámikusok, Miskolcon grafikusok, Hajdúböszörményben festők, Kecskeméten zománcművészek, Velemben textilesek.

Az alkotóházakat a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja tartja fenn.

•

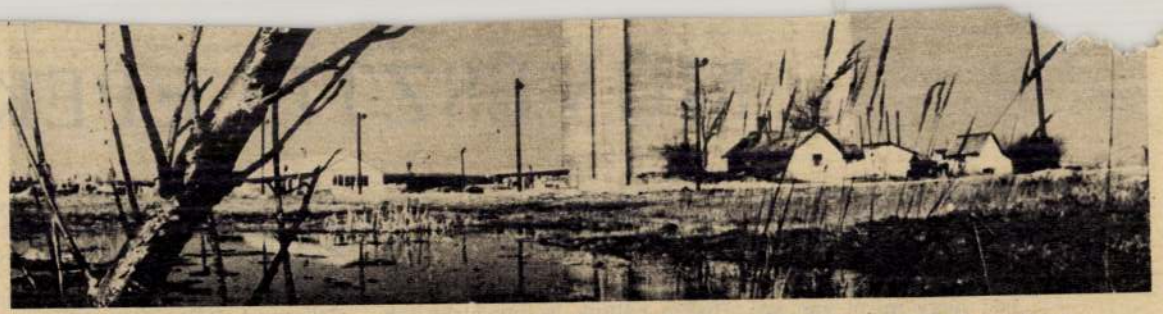

Kecskemét. Több mint kétezer vagon termény tárolására alkalmas siló épül a város határában
MTI — Kozák Albert felv.

BNV — 1976

Vinyica között épülő 750 kilovoltos távvezeték egyik eleme ott áll a főbejárat mellett. Tövében azok a gépek, amelyekkel az ilyen nagyfeszültségű távvezeték-rendszereket építik. Egymás mellett a gép és terméke. Hasonló elrendezést találhatunk az A pavilonban: a számítógépek mellett a szakemberek megismerkedhetnek a gépekbe beépített tudással — a „software"-rel — is. A magasfokú gépesítés, az automatizáció mindenütt megtalálható a vásáron — igazán sikerre csak a nagy műszerezettségű számítógépes vezérlésű gépek számíthatnak: mint a Csepel Művek NC-vezérlésű szerszámgépei vagy a Medicor azonnal diagnosztizáló orvosi táskája, amely egy egész állomás munkáját képes elvégezni. De automata, félautomata gépekkel, felszerelésekkel jelentkeztek a külföldi kiállítók is. Nyugati partnereink közül Ausztria és a Német Szövetségi Köztársaság állított ki a legnagyobb területen. Meg kell említeni, hogy nőtt a vásáron résztvevő nyugati partnerek száma: Ausztrália, Finnország, Kanada és Norvégia most vesz részt először a tavaszi BNV-n.

Hullámzik a tömeg a pavilonok között. Mire ezek a sorok a nyomdába kerülnek, már a félmilliomodik látogató is belép a vásár területére. Délelőtt a szakemberek, délután a nagyközönség előtt nyílnak meg a kapuk. Telnek a vásár hétköznapjai — erről tudósít Novotta Ferenc képriportja.

S. P. J.

A Medicor nagydíjas miniszámítógépes diagnosztikai táskája

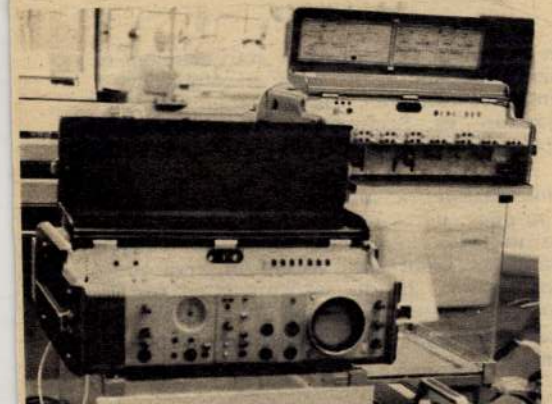

A „RÁBA-Steiger" kooperációban készült trak-

kell fekete szemüveget ni, ami még nagyít is?!

közrendjéről, közbiztonságáról az Élet és Irodalom cikke kapcsán

éggé mell- bevágott további- t és Iró- megjelent ragó Vil- ól szolo, reagált . Ugyan- ala című agyon sö- ja meg" felteszi ett mező- rű állat- yütt fej- s termé- következő viselke- rző tulaj- eszékhely nyoldalait etére, ta- gsötétebb mban egy bai lakos va teljes- megteszi lezve az felszínes foglalko- zal, hogy lkéscsabai kevés a és jó szí- em felej- író-olvasó y sérelem voltak je- tes író, a i egy no-

a szemé- túlzott lo- ti tolla- íródik, az niatti fel- let és Iro- súlyos, fe- biztonság- ulatot ron- t, lakóhe- előtt lejá- ok — Gy. észélyesek:

a megye- és, milyen olyan vá- hetek óta estenként fojtogatva, okban egy hét éves, enyhén illuminált állapotban ödöngő fiúkat és lányokat lehet látni a presszók és kocsmák környékén, esténként pedig felfordult gyomorral a szálloda előtt álló külföldi rendszámú kocsik oldalának támaszkodva."

Különösen ez vágott mellbe! Gy. L. novelláit nem ismerem, de ha már íróemberről van szó, bizonyára tudja, hogy más a novella és más a konkrét tényeken alapuló felelősségteljes újságírás. A cikk szerzője (feltételezhetően) tudja hol a határ a realitás és a fantázia között, de most mégis messzire rugaszkodott a valóságtól, hiszen — kénytelen vagyok leírni — csupán hallomások alapján pocskondiázott le egy 60 ezer lakosú várost. Az olvasónak olyan érzése támad, mintha itt lenne az ország bűnfészke, ki se mernénk lépni az itt uralkodó „vadnyugati" közbiztonsági állapotok miatt.

Mert mit is írt Gy L.? *„A napokban egy mellékutcában halálra késeltek egy nőt."* Vajon ki mesélhette Gy. L.-nek ezt a rémtettet? Ugyanis rémhírről van szó: évek óta nem késeltek meg senkit Békéscsabán. Ez tény, amely hivatalos tájékoztatás alapján a valóságnak felel meg, mint az is, hogy az 1974-es adatok tanúsága szerint a megyeszékhely országosan az úgynevezett „közepesen fertőzött" városok közé tartozik, hiszen olyan városokról is tudunk, ahol a lakossághoz viszonyítva a békéscsabainak duplájára, sőt triplájára rúg a bűncselekmények száma. Úgy látszik, a cikk szerzője eddig valamiféle „szent" helyen élt, ezért a sötét szemüveg, no meg a taxisra való haragvás. Mert bűncselekményeket — sajnos — még sokáig el fognak követni! Többek között azért van a rendőrség, hogy igyekezzen ezeket megelőzni, igyekezzen a tetteseket ártalmatlanná tenni. Bizonyos, hogy előbb-utóbb elfogja a jelenleg gyakoribb erőszakos bűncselekmények elkövetőit is.

Ehhez tehát csak annyit: ritkábban, régebben, és nemcsak egy valaki. De hát a cikk szerzője nem túl régen került Békéscsabára ...

Írását olvasva felötlik bennem a kérdés: vajon mi céllal készült el a cikk, mi volt Gy. L. szándéka vele, mit akart tollával elérni? Segíteni semmin sem segített, viszont alaposan felbolygatta a kedélyeket, mind a településük hírére kényes lokálpatriótákat, mind a hozzátartozóikat, ismerőseiket féltőkét. Nagyon sajnálatos, bosszantó, sőt elítélendő dolog ez, hiszen alapvetően jó nálunk a közbiztonság, a közrend. Miért kell fekete szemüveget feltenni, ami még nagyít is?! Miért kell megingatni a hitet és a bizalmat azok iránt, akik nap mint nap esetleg életüket kockáztatják, nem egyszer áldozzák is a lakosság nyugalmáért, békéjéért?!

A rendőrségnek nincsenek rejtegetnivaló, titokzatos bűnügyei. A bűncselekményekről a Népújság olvasói rendszeresen tájékozódhatnak a Rendőrségi hírek vagy A tárgyalóteremből cím alatt. Sőt! A rendőrség nemcsak az „ismert tettesű" bűnügyekről tájékoztat, hanem sok esetben ezeken a hasábokon fordul segítségért a lakossághoz, az ismeretlen tettes elfogása érdekében.

Cáfolhatatlan tény, hogy Gy. L.-lel ellentétben sok ember spontán, külön kérés nélkül is segítette és segíti a rendőrséget, amely jelenleg is mindent megtesz az ismeretlen erőszakoskodók elfogásáért. Ezzel kapcsolatban természetesen nem kerülhet nyilvánosságra minden nyomozati fejlemény, hiszen ez zavarná a tettesek kézrekerítését.

Ami pedig Gy. L.-nek az illuminált állapotban ödöngő fiúkról és lányokról, a nőket rendszeresen zaklató férfiakról szóló megállapítását illeti: nem jellemző jelenség, mint ilyen, általánosításra alapvetően alkalmatlan. Felelőtlenség tehát úgy fogalmazni, ahogy Gy. L. tette. És mint írásom elején említettem, az Élet és Irodalomban megjelent cikk a kiragadott idézeteken kívül még sok különböző, „utcán felszedett konkrétumot" sorol fel rossz, torzított fényben Békéscsabáról — a mi tudatállapotunkat firtatva.

Gy. L. „Az érem másik oldala" című cikkével sajnos — a ló túlsó oldalán esett le...

Vitaszek Zoltán

szinte divat „a itogatóról" jólérgni — így infor- ikk szerzőjét is. év alatt valóban bűncselekményt lletve kíséreltek en. Így Békésen, éscsabán, tágabb élve egy kb. eres körzetben. os azt írja, hogy ázdálkodik vala- esténként egy- fojtogatva ...

Falatozó

Ha valaki hosszabb útra indul, fel kell készülnie arra, hogy előbb-utóbb megéhezik, megszomjazik. A régen elmaradhatatlan kényeres tarisznya azonban kiment a divatból. Sebaj! Manapság joggal számít arra a jámbor utas, hogy hazánk valamennyi városában, jelentősebb községében, választékos ételekhez jut. Csak azt kell eldöntenie: mennyi pénzt és időt szán erre. Mert ugyebár, ha az ember beül egy „menő" étterembe, akkor jó ideig várnia kell, amíg észreveszik, amíg megkérdezik, hogy miért is jött. Újabb várakozás az étlapra, majd a kiválasztott ételre, italra, végül arra, hogy kiegyenlithesse számláját.

A napokban jómagam is öt megyén utaztam keresztül-kasul. Reggel indultam. Amikor megéheztem, úgy döntöttem: egy falatozónál megállok. Ott gyors a kiszolgálás, friss az étel, máris indulhatok tovább.

De hát ember tervez, az illetékes vendéglátóipari vállalat végez. Az első „Falatozóba" megyénk egyik községében tértem be. Két helyiségből áll, a padló tisztára seperve, az asztalokon tiszták az abroszok. A meglepetés akkor ért, amikor alaposabban körülnéztem. Néhány ember sörözött, pálinkázott, mások feketét ittak. Ennivalót azonban hiába kerestem. Volt ugyan néhány hús- és májkonzerv, ropi, savanyú cukorka, olcsó csokoládé. De kenyér, péksütemény — amivel esetleg a konzervet megehetné a vendég — az nem volt.

Csalódottan távoztam.

A hátra levő négy megye kisebb városaiban és nagyobb községeiben tendenciózusan kerestem a hasonló felirattal „hívogató" helyiségeket. Találtam ragyogóan tiszta és kétes tisztaságú falatozót, tágasat és pirinyót, mogorva és feltűnően udvarias kiszolgálót. Egyben azonban nem volt különbség: italban mindenütt nagy volt a választék, friss meleg ételt — lángost, virslit, forró teát stb. — sehol nem kaptam. Jó lett volna már szendvics is, de változatlanul máj- és húskonzervet, ropit, nápolyit kínáltak. Már az is különlegesnek számított, ha száraz péksüteményt vagy több napos kenyeret kaptam a pultról.

Falatozó! Csábítóan hangzik a cím. De öt megyét bejárva ma sem tudom eldönteni, hogy mitől „falatozó" a falatozó?

A. R.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1975 DEC 1 6
Békés m. Népújság

August von Pettenkofen
osztrák festő
1021

KÖRÖSTÁJ
KULTURÁLIS MELLÉKLET

Szolnok, a művészváros

Bemutatjuk a szolnoki művésztelepet

A jelentős képzőművészeti kezdeményezések, mozgalmak a művészettörténet tanúsága szerint valamely tájhoz, vidékhez kötődtek. Rendszerint a vidék felől áradt az a termékenyítő hatás, amely művészetünket felfrissítette, gazdagította, és továbblendítette. Így Szolnok esetében is megállapítható, hogy e város fontos tényezője kulturális életünknek.

Első felfedezője és hangadója e tájnak August von Pettenkofen volt a múlt század közepén. Az osztrák festőt megejtette e vidéknek és népének varázsa. Vissza-vissza kellett Szolnokra térnie, mert azt a mélyen egyszerű, realisztikus és ízes hangot kereste, amelyre itt talált rá. A génius locinak kifürkészhetetlen vonzása az, ami múzsájává tette Szolnokot, csakúgy, mint osztrák festőtársainak J. G. Raffaltnak, Otto von Thorennek, Leopold Carl Müllernek, Tina Blaunak, és a kiváló Anton Romakonak.

E mesterek munkásságával megismerkedhetett Szolnok közönsége Kaposváry Gyula kezdeményezése révén, azon a nagyszerű kiállításon, amelyet 1975—76-ban Szolnokon, majd Budapesten, Bécsben és Grázban rendeznek meg a Magyar Nemzeti Galéria, a szolnoki Damjanich János Múzeum, a bécsi Historisches Museum, a grazi Neue Galeria am Landesmuzeum Joanneum és a bécsi Österreichische Galerie anyagából. E kiállítás képei megmutatják, hogy Szolnok város és határa bőséggel kínálta a legváltozatosabb témákat, amelyek közül festőink legszívesebben a kirakodóvásárok kifogyhatatlanul mozgalmas jeleneteit örökítették meg.

Itt dolgoznak naphosszat festőállványuk előtt a következő generáció hazai művészei is mint Deák Ébner Lajos, Bihari Sándor, Bőhm Pál, mindig a látható valósághoz, az élethez ragaszkodva beszéltek a népről. Műveikben felvetődnek a szabadég alatti megvilágítás, a levegő és fény érzékeltetésének kérdései. Eredményeik mutatják — és ez a szolnoki festészet nagy érdeme —, hogy a tematikus népéletfestészet és a plainair célkitűzések menynyire összeegyeztethetők. Hogy munkásságuk milyen érlelő hatású volt a hazai hagyományok keretében, az legvilágosabban olyan művekben mérhető le, amelyek témájukban a múltba nyúlnak vissza, de szellemük mégis új: a Szolnokon többször dolgozó Koszta József — aki az ismert Muskátlis leány című művét is itt festette — például visszatér Deák Ébnerhez Hazatérő aratóinak témájában.

Fényes Adolf neve a szolnoki festészet fémjelzői közé tartozik. Szolnokon a napsütötte paraszti udvarok látványa, az árnyékok hűvössége, a meszelt falak ragyogása derítette fel e mester palettájának korábban sötét hangvételű színvilágát. Híressé vált „Szegény ember" képeivel az agrárproletariátus megviselt arcát hozta festészetünkbe. Hasonló indításúak Mednyánszky László „Csavargói" és „Szegény legényei". Mednyánszky is azok között volt, akik 1899-ben a kultuszminiszterhez folyamodtak, hogy segítse őket Szolnokon „mint a magyarság egyik jellegzetes központjában való letelepedésben", de már ezt megelőzően is gyakorta megfordult e tájon.

A szolnoki hagyományt számba véve meg kell említeni Aggházy Gyula, Hegedűs László, Mihalik Dániel, Olgyai Ferenc, Permutter Izsák és Zemplényi Tivadar nevét. A művésztelep történetével összeforrott a Pólya fivérek, Szlányi Lajos, Zombori Lajos, Vidovszky Béla és Zádor István neve és emlékezetes marad Borbereki Kováts Zoltán és Mattioni Eszter itteni működése.

A korán elhunyt Aba-Novák Vilmost kivételes hely illeti meg a szolnoki művészet rangadói között. Aba-Novák elbeszélő kedve, új festői látásmódja hívta életre a Biharival megtorpant eseményábrázoló népéletkép műfaját. Alakjainak kifejezésteljes beszédességével, részletekbe ható éles megfigyelésével meséli el a szolnoki vásárok életét. Parasztképeivel és cirkuszjeleneteivel a magalátta Szolnokot fedezte fel festészetünk számára és tette halhatatlanná életművét.

A háború pusztítása tönkretette a művésztelepet. A szinte helyrehozhatatlannak látszó épületeket a Képzőművészeti Alap az 1955—57-es években felépítette. A telep ma a városi tanács eredményes gondozásában áll és kivételes alkotó lehetőséget biztosít az itt dolgozó művészeknek. Közöttük elsősorban Chiovini Ferenc neve fémjelzi a nagymúltú művésztelepet, a hagyományokra épült, országszerte számon tartott népszerű művészetével. Művésztársai Baranyó Sándor, Berényi Ferenc, Bokros László, Fazekas Magdolna, Meggyes László festőművészek, Nagy István, Simon Ferenc, Szabó László szobrászművészek ugyancsak gazdag eredményekkel vesznek részt a hazai és a határon túli kiállításainkon.

De nemcsak a művészek, hanem az illetékes hatóságok is eredményesen vesznek részt abban a munkában, amelynek célja a szocialista ország kulturális életének minél sokoldalúbb fellendítése. A közelmúltban országos érdeklődést váltott ki a megyei tanács kezdeményezte művészeti triennálé első seregszemléje. A városi tanács — a művésztelep gazdájaként — most hozta tető alá a régi tervet, a vendégműtermek megszervezését, ami a művészeti élet kölcsönhatású felfrissítését célozza. Ugyanez a szempont vezette Szolnok városi tanácsát a külföldi kapcsolatok kiépítésénél, amikor tartós és jól bevált barátságot kötött a tallini, a finnországi és a francia művészek egy-egy csoportjával.

A Közép-magyarországi Képzőművészek Szervezete Szolnokon van, amely körülmény a Bács megyei művészeknek, Kecskemét, Baja, Jászberény és a környező városok és községek festőinek és szobrászainak is kiállítási lehetőséget biztosít Szolnokon.

Mindez arra vall, hogy Szolnokon nem honol a tespedés szelleme és a 900 éves város példamutatóan kiveszi részét korunk elvégzetlen művészeti feladataiból.

Bényi László

1021

August von Pettenkofen

DER Ausschnitt 1 BERLIN 45, Telex: 1-83538
Aufl. i. Tsd. | lt. Stamm
Richtung: | 1975
Flensburger Tageblatt 21. 11. 75
2390 Flensburg (SH)

Kunst in der Königsburg

Ungarische Nationalgalerie bezog neue Räume

Zum zweiten Mal innerhalb von zwei Jahrzehnten hat die staatliche Sammlung ungarischer Kunst in Budapest jetzt eine starke Aufwertung erfahren: Sie bezog neue, repräsentative Räume in der alten Königsburg, die auf einem Hügel in Buda über der Donau thront. 1957 war die „Ungarische Nationalgalerie" gegründet worden, indem man nach und nach die Bestände ungarischer Provenienz aus dem großen Museum der bildenden Künste in den ehemaligen Palast der Kurie, des Obersten Gerichtshofes, überführte und auch organisatorisch selbständig machte. Vieles kam damals ans Licht, was in einer internationalen Kunstsammlung vernachlässigt werden mußte. Die Abteilungen für mittelalterliche und barocke Kunst wurden erst in den letzten Jahren in die Nationalgalerie eingefügt. Hier ist ja auch am schwersten der „nationale Aspekt" abzugrenzen. Man wird sich eher auf die Formel einer in Ungarn entstandenen oder von hiesigen Auftraggebern und Sammlern erworbenen Kunst einigen müssen.

Die Königsburg wird seit Kriegsende aus einem Trümmerhaufen in ein großes und einzigartiges Kulturzentrum verwandelt. Hatte man ursprünglich hier ein Verwaltungszentrum geplant, so entschloß man sich 1960, die einmalige Lage und die geschichtsträchtigen Mauern besser zu nutzen: eine Reihe von Museen, ein Theater, die Nationalbibliothek und noch einige andere kulturelle Institutionen ziehen nach und nach ein. Nun war also die Nationalgalerie an der Reihe, und sie bekam dreimal soviel Ausstellungsfläche wie bisher in lichtdurchfluteten, großenteils barocken Räumen aus der Zeit der Kaiserin und Königin Maria Theresia. Man mußte viele Fenster verhängen, nicht nur wegen des störenden Lichteinfalls, sondern wohl auch, weil die prachtvolle Aussicht über die Donau und die Stadt eine allzu „unfaire" Konkurrenz für die Kunstwerke darstellen würde.

Die erste Phase der Inbesitznahme sind mehrere provisorische Ausstellungen, mit denen die einzelnen Abteilungen der Galerie die Möglichkeiten des Gebäudes testen. Das 19. Jahrhundert ist durch die österreichisch-ungarische Gemeinschafts-Ausstellung „Die Malerschule von Szolnok "vertreten, die später auch in Wien und Graz gezeigt werden soll. Um die Mitte des vorigen Jahrhunderts kam der österreichische Maler August von Pettenkofen in die Stadt an der Theiß und entdeckte hier die eigenartigen Reize der Steppenlandschaft: die endlose Weite, das Licht, die Viehherden, nicht zuletzt die Menschen. Er zog Kollegen nach, denen sich auch viele Ungarn zugesellten. Bis heute hat Szolnok Anziehungskraft für Maler. Die ausgestellten Werke stammen zum Teil auch aus österreichischem Besitz.

Während die Graphik- und die Münzsammlung ihre Schätze in Vitrinen in niedrigen Räumen mit sorgfältig dosiertem künstlichem Licht vorstellen, sind für Mittelalter und Barock hohe Räume vor allem im Erdgeschoß reserviert. Kostbare, bisher kaum jemals gezeigte Altäre und einzelne Figuren und Tafelbilder vornehmlich aus Oberungarn (der heutigen Slowakei) und Siebenbürgen dürften hier Aufsehen erregen. Die beweglichen Kunstwerke aus dem Mittelalter sind ja im zentralen Ungarn der Türkenzeit zum Opfer gefallen.

In der Barockzeit (nach der Befreiung von den Türken) kamen viele Künstler aus dem Westen, vor allem aus Österreich, in das verwüstete Land. Zu den interessantesten ungarischen Künstlern jener Zeit gehört Adam Mányoki (1673—1757), der aus einer verarmten ungarischen Adelsfamilie stamm[t] von einer deutsch-ungarischen Familie [er]zogen wurde, in Norddeutschland st[u]dierte, dann Hofmaler des Fürsten Rákoczi [w]urde und schließlich als dessen Reb[e]n gegen den Kaiser niedergeschlag[e]n war, als Hofmaler nach Dresden und War[s]au ging.

Im 19. [J]ahrhundert wandte sich die ungarische [K]unst mit Leidenschaft nationalen Themen [z]u. Sie verherrlichte einzelne Helden und [g]roße Ereignisse der Geschichte. Im 20. Jahrhundert konnte sie dann mit einigen Spitzenvertretern wie Beni Ferenczy, Zsigmond Kisfaludi-Strobl, Gyula Derkovits, Lászlo Moholy-Nagy und Victor Vasárely auch international auf sich aufmerksam machen. Die Nationalgalerie hat allerdings Lücken nicht nur durch Schicksalsschläge der Geschichte, sondern auch weil einige spezialisierte Provinz-Museen ihr Konkurrenz machen. So ist die größte Vasarely-Sammlung Ungarns in Pécs (Fünfkirchen) zu finden. Moholy-Nagy wird schon im November eine Sonderausstellung der Nationalgalerie gewidmet. Nach gründlichen Überlegungen wird man die endgültige Aufstellung der Schätze vornehmen. Viele mittelalterliche Kunstwerke sind noch zu restaurieren, und ein großer Teil der Gemälde des 19. Jahrhunderts wird noch im alten Gebäude verwahrt, damit die Besucher nicht auf allzu lange Übersiedlungs-Zeit vom gesamten Kunstbesitz ausgeschlossen sind.

Klaus Gruber

:e, vo
aufge
udier
II.
ellio
en w
rscha
Ja
Ku
zu
d

MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1021

1975 NOV 20

Arbeiter Zeitung

August von Pettenkofen

6

„Der Kuß" von August von Pettenkofen, jenem altösterreichischen Offizier und Maler, der die „Szolnoker Malerschule" begründet hat, der die Österreichische Galerie zurzeit im Oberen Belvedere eine umfangreiche Ausstellung widmet. Siehe auch den Bericht auf dieser Seite

Die „Szolnoker Malerschule" in der Österreichischen Galerie:

Die heile und die unheile Pußta

VON HARALD STERK

Die Österreichische Galerie stellt in Zusammenarbeit mit der Ungarischen Nationalgalerie, dem Damjanovich-Museum in Szolnok und dem Historischen Museum der Stadt Wien die „Szolnoker Malerschule" vor, wobei an der zusammenfassenden Bezeichnung wohl der Hinweis auf die Stadt Szolnok als Zentrum, aber schon nicht mehr der Begriff Schule stimmt: für gleich mehrere Generationen von österreichischen und ungarischen Malern, die wenigstens zeitweise in der Stadt an der Theiß lebten, arbeiteten, ihre Motive von dort bezogen und sich schließlich zu einer ständigen Malerkolonie zusammenschlossen. Künstlerisch, stilistisch ist das Trennende, das Verschiedenartige stärker als das Gemeinsame, was sie verbindet, ist die Bezogenheit auf Szolnok, auf die ungarische Pußtalandschaft, auf die Bauern- und Hirtenbevölkerung, die ihnen die Vorwürfe und Anregungen für ihre Bilder lieferten.

Mit der Zeit wechselten auch die Aspekte und Ansatzpunkte, die Einstellungen zu den vorgefundenen Motiven. Nirgends wird das deutlicher als in der Menschenschilderung. Der Hirte als pittoresk-romantische Figur, der Zigeuner als Ausdruck eines modischen Orientalismus, finden später ihre Entsprechung im Taglöhner, mit dem sich die Sozialkritik zu Wort meldet, oder im realistisch porträtierten Bauernmädchen, dem kaum noch Spuren früherer genrehafter Idyllisierung anhaften.

Es war ein Österreicher, der Szolnok als malerisches Thema entdeckte: August von Pettenkofen (1822 bis 1889), der als Offizier und Schlachtenmaler — Niederschläge seiner düsteren Eindrücke sind im Oberen Belvedere, ein paar Räume weiter zu sehen — nach Ungarn abkommandiert war, kehrte von 1849 an durch drei Jahrzehnte hindurch immer wieder an die Theiß zurück. Aus seinen Arbeiten ist unschwer abzulesen, was ihn dort fasziniert hat. Die vergleichsweise unberührte Natur, das ländliche Idyll, die auch für einen österreichischen Offizier exotische Pußta. Umgekehrt hat es Pettenkofen aber auch immer wieder nach Paris gezogen, wo er — Motive aus Szolnok gemalt hat. Von dem, was sich damals in Paris in der Kunst abgespielt hat, ist in sein Werk kaum etwas eingegangen, um so mehr von der Stimmung der Tiefebene der Theiß, vom bunten Treiben der Bauernmärkte und vom wechselnden Licht der Pußta.

Um es polemisch auszudrücken: Die Österreicher — neben Pettenkofen J. G. Raffalt, Otto von Thoren, Tina Blau, Theodor Hörmann und Anton Romako — haben in Szolnok eine für sie heile Welt entdeckt, auch wenn sie, wie Pettenkofen, sehr Unheiles wie die Niederwerfung der ungarischen Revolution auf dem Schlachtfeld dort erlebt hatten; eine heile Naturwelt, weit weg von der Kaiserstadt Wien, von der ausbrechenden industriellen Revolution, vom anderen 19. Jahrhundert mit seinen Konflikten, von denen in ihren Szolnoker Arbeiten nichts, aber schon gar nichts zu spüren ist.

Etwas anders schon bei den meisten Ungarn, bei Lajos Deak Ebner, bei Laszlo Mednyanszky oder (vor allem) bei Adolf Fenyes, um nur drei zu nennen; allesamt um die Jahrhundertmitte oder später geboren (Fenyes lebte von 1867 bis 1945), reagierten sie nicht nur schon empfindlicher auf die Kunstentwicklungen des Westens, sondern empfanden auch die Pußta, Szolnok und die Menschen, die dort lebten, anders, weniger romantisch, weniger exotisch, nicht mehr als Staffage oder als Akteure idyllischer Genreszenen, sondern viel eher schon als das, was sie waren. Die Österreicher hatten in Szolnok die „wirkliche Wirklichkeit" gesucht, die Ungarn, eine Generation später, waren schon nahe daran, sie zu finden.

Szolnok, heute eine Industriestadt, ist nach wie vor Anziehungspunkt für Künstler geblieben. Insofern hat der Österreicher Pettenkofen eine Tradition begründet, was ihm übrigens die Ungarn gern bestätigen. In der Österreichischen Galerie ist zu sehen, was daraus geworden ist.

Kézilabda

Kettős forduló a megyei bajnokságban

Tisza Cipő—Budapesti Postás 19:12 (8:5)

NB I B. Női: Martfű, 300 n., v.: Libor — Bandi. Tisza Cipő SE: Nagyné, Juhász (9), Keliger (4), Beke, Borsos (2), Csordás (1), Szabó (3), Miklósi. Edző: Ruják Endre.

A sok adott és kapott gól ellenére — kapusparádé volt Martfűn. A lányok lövőkedvét jellemzi a kapufák sora is. A gyors, kemény játék következménye a tizenkét büntető. A martfűi lányok főleg a második félidőben voltak elemükben.

Cegléd—Olajbányász 17:15 (9:5)

NB. II. férfi: Cegléd 300 n. Olajbányász: Ludvigh, Vas N., (3), Varga (2), Szöllősi (4), Ratkai (3), Danyi J. (1), Cseh (1), Vas G. (1), dr. Szász, Antal, Sántha, Szintai. Edző: Kátai Ferenc.

A mérkőzésnek mindkét együttes szempontjából azonos tétje volt; az a csapat kerül az első hely közelébe, amelyik győz. A játék ennek megfelelően ideges hangulatban kezdődött. Az első percekben felváltva estek a gólok. A szolnoki csapat szervezettebb játékát jelezte a 4:3-as vezetése, a hazai együttes azonban határtalan lelkesedéssel ledolgozta hátrányát, majd 6:5-nél a vezetést is megszerezte. Ekkor történt az első a mérkőzés végső kimenetelét meghatározó esemény. Amíg az Olajbányász két 7 méterest hibázott, addig a Cegléd minden helyzetét biztosan értékesítette. — Így alakult ki a 9:5-ös hazai első félidei vezetés. A második félidőben rákapcsoltak a vendégek. Fokozatosan ledolgozták hátrányukat, sőt a befejezés előtt két perccel — 16:15-ös hazai vezetésnél — Danyi János került gólhelyzetbe, de a játékvezető szabálytalanságot látott. Ebből a támadásból a ceglédiek javára ítéltek büntetőt, így az egyenlítés helyett a kétgólos hazai vezetés végképp eldöntötte a mérkőzés sorsát. — szili —

Tiszaföldvár—Nagykőrösi Kinizsi 19:15 (8:3)

Tiszaföldvár, 300 n. v.: Csicsmányi, Sereghy. Tiszaföldvár: Kugyela II. — Szabados, Nyeső (2), Danku (1), Bíró (2), Szmolnik, Danku II. (4). Cs.: Székács, Szabó, Nemes (6), Kugyela (4), Papp.

Tiszaföldvári támadással kezdődött a mérkőzés, de az ellenfél szerezte meg a vezetést. Kugyela látványosan egyenlített, de nagy átlövéses góllal ismét a Kinizsi jutott előnyhöz. Ezután váltakozva estek a gólok. Gyors támadásokkal játszottak a hazaiak. Szmolnik, Nyeső, Danku II. volt a labda útja s az eredmény: 6:6. Két apróbb hiba, fölöslegesen vállalt lövések után egyenlített a Nagykőrös. Az első félidőt a kihagyott tiszaföldvári helyzetek jellemezték. A második félidő elején nagyszerűen védekeztek a hazaiak, mégis ők kaptak gólt. Aztán 10 perc után mintha kicserélték volna a Földvárt. Sokmozgásos támadással, Nyeső kísérő emberfogásos védekezésével egyre inkább átvették az irányítást. Bíró ötletes játéka, Kugyela egyaránt jó beállós és átlövő teljesítménye és az egész csapat védőmunkája nem egyszer váltott ki a nézőkből is elismerést. Nagyiramú, izgalmas, színvonalas volt a találkozó, mindkét csapat sportszerűen küzdött. Jók: Bíró, Kugyela, Csicsmányi és Sereghi játékvezető kettős hibátlanul bíráskodott.

— imre —

* * *

A hét végén kettős fordulót bonyolítottak le a megyei kézilabda bajnokságban. Az eredmények azt bizonyítják, hogy a gyorsabb ritmus nem okozott nagy meglepetéseket, viszont a játéktérek környékén számos, nem kívánt esemény történt. Szombaton a Kilián FSE—Lehel SC férfi felnőtt mérkőzésen a hazai csapat két játékosát kellett durva játékért kiállítani, majd a bírók megsértéséért végleg kizárni. Nem lehet mentségük, hogy a mérkőzés végig igen szoros küzdelmet hozott — nem is vette ezt figyelembe a fegyelmi bizottság, s a két renitenskedő összesen 13 hónapos eltiltást kapott.

Vasárnap Zagyvarékason történt rendbontás.

A nőknél vaskos meglepetésnek számít, hogy a jásziványi lányok otthonukban kaptak ki a Törökszentmiklósi Barneval csapatától, így a Szolnoki Traktor került az élre.

A kettős forduló eredményei: szombat: férfi felnőtt: Túrkeve—Újszász 21:20, Kunszentmárton—Zagyvarékas (elmaradt), T.-miklósi Barneval—Sz. Spartacus 20:31, Sz. Kilián FSE—Jászberényi Lehel SC 13:15, Tisza Cipő SE—Jászladány 35:15, Mezőtúri AFC—Kunhegyes 23:11, Tiszapüspöki—Sz. Gyulai SE 24:10. Férfi ifjúsági: Túrkeve—Újszász 16:7, Kunszentmárton—Zagyvarékas 5:3, T.miklósi Székács—Sz. Spartacus 32:19, Sz. Olajbányász—Jászberényi Lehel SC 17:9, Tisza Cipő SE—Jászladány 24:13, Mezőtúri AFC—Kunhegyes 20:17, Tiszapüspöki—Tiszaföldvár 10:20.

Vasárnap. Férfi felnőtt: Jászberényi Lehel—T.miklósi Barneval 24:16, Sz. Spartacus—Kunszentmárton 26:16, Zagyvarékas—Túrkeve 11:11, Sz. Gyulai SE—Mezőtúri AFC 8:17, Kunhegyes—Tisza Cipő SE 9:18, Jászladány—Sz. Kilián FSE 15:18, Újszász—Tiszapüspöki 16:18. Női felnőtt: Tiszafüred—Jászladány (elmaradt), Jászivány—Sz. Traktor 7:8, Újszász—Kunszentmárton 13:9, T.miklósi Barneval—Jászboldogháza 0:13. Férfi ifjúsági: Jb. Lehel—Törökszentmiklósi Székács 13:15, Sz. Spartacus—Kunszentmárton 12:5, Zagyvarékas—Túrkeve 3:14, Tiszaföldvár—Mezőtúri AFC 28:10, Kunhegyes—Tisza Cipő SE 9:16, Jászladány—Sz. Olajbányász 4:22, Újszász—Tiszapüspöki 14:8. Női ifjúsági: Tiszafüred—Jászladány (elmaradt), Jászivány—Sz. Traktor 12:3, Újszász—Kunszentmárton 8:7, Tisza Cipő SE—SZMTE 11:5, Tm. Székács—Jászboldogháza 11:1.

Szolnoki kerekesek a békéscsabai páros bajnokságon

A Békéscsaba—Szeged közötti országúton rajtoltak a területi páros verseny résztvevői valamennyi korosztályban. A Miskolci Vasutas, a Szegedi Vasutas, a Postás, a Debreceni VSC, a Hajdúböszörményi TSZ SE és a Szolnoki Cukorgyár versenyzői szálltak nyeregbe, és vívtak érdekes küzdelmet. Az ifjúságiaknál az első három helyezett elérte az aranyjelvényes szintet. A Szolnoki Cukorgyár versenyzői valamennyi korosztályban jó helyezést szereztek.

Eredmények: Felnőttek (50. km.): 1. Szikszai—Csató (Miskolci Vasutas) 1:15:43, 2. Horváth—Labancz (Szolnoki Cukorgyár) 1:17.27 óra. Juniorok: (50. km.): 1. Tóth—Magos (DVSC) 1:17.15, 2. Kiss J.—Deák M. (Szolnoki Cukorgyár) 1:19.05 óra. Ifjúságiak: (30. km.): 1. Mihályi—Bukán (Miskolci VSC) 46.05, 2. Kocsis A.—Papp L. (Szolnoki Cukorgyár) 46:25 mp. Úttörő egyéni verseny (20. km.): 1. Mihályi J. (DVSC) 33:10, 2. Totola F. (Békéscsaba) 33:10, 3. Debreceni Gy. (Szolnoki Cukorgyár) 33:10. mp.

Vízilabda

ORSZÁGOS IFJÚSÁGI BAJNOKSÁG

Központi Sportiskola—Szolnoki Vízügy-Dózsa 8:6 (2:2, 0:2, 2:0, 4:2). Budapesti Sportuszoda. A sokszoros bajnok fővárosiak méltó ellenfelet kaptak a Tisza-parti együttesben. Nagy küzdelemben, némi szerencsével a hajrában sikerült a győzelmet megszerezniök. A szolnokiak gólszerzői: Bozsó (2), Szarvas, Rekita, Dudás, Bogdán.

Szolnoki Vízügy-Dózsa—Vasas 12:6 (1:1, 4:1, 2:2, 5:2). Budapest, Sportuszoda. A szolnoki utánpótlás megérdemelt biztos győzelmet aratott. G.: Bozsó (4), Rekita (3), Bogdán, Szarvas (2—2), Dudás.

ORSZÁGOS SERDÜLŐ BAJNOKSÁG

Központi Sportiskola—Szolnoki Vízügy-Dózsa 3:2. Budapest,

Sakk NB II.

Egy győzelem — egy vereség

Ságvári—Szolnoki MTE. 4.5:9.5

Legutóbb már megírtuk, hogy az SzMTE feljövőben van. A csapat tagjai és a szurkolók által olyan régóta várt első győzelem megszületett. (A legutóbbi mérkőzés 4 függőjátszmában csupán egy döntetlent hoztak ki a szolnoki csapatnak.) A budapesti győzelem bizonyítja, hogy végre magára talált a csapat: az első 7 táblán 5, a második 7 táblán 4.5 pontot szereztek a játékosok. E siker kivívásában Szász János, Kahán, Krón, Schubert, Paticza, Bánczi, Tóth, Erdei győzelemmel, míg Pálvölgyi, Freitág, Rithnovszky döntetlennel vette ki részét. A csapat e nagyarányú győzelemmel elkerült a kieső zónából s bizakodással várhatja az őszi mérkőzéseket.

Kecskeméti Építők—Olajbányász 7.5:4.5

A bányász csapat továbbra is „gyengélkedik", bár az NB. I-et is megjárta hazai csapattól ilyen arányú vereség sem szégyen. Ezúttal csak Kádas és Völgyi nyert, az 5 döntetlent Papp L., Lőrinczy, Pafféri, Mizsey, Kiss érte el. Pete és Ajtay játszmája függőben maradt, az elemzők előreláthatóan fél pontot írnak a csapat javára. A szoros, néhány pontkülönbségű „alsóházban" még kemény csaták lesznek.

NYUGATI CSOPORT:

1. XIII. ker. P.	8	8	0	0	69,5:40,5 (2)
2. Vasas	8	6	1	1	69,5:42,5
3. BKV Előre	8	4	1	3	62,0:50,0
4. Izzó	8	5	1	2	60,5:50,5 (1)
5. Ganzvill.	8	3	3	2	58,5:53,5
6. Vasútépítő	8	3	1	4	58,5:53,5
7. Kecskemét	8	5	1	2	57,5:52,5 (2)
8. Tatabánya	8	2	1	5	52,5:59,5
9. MÁV DAC	8	2	1	5	52,0:60,0
10. Olajbányász	8	3	1	4	50,5:49,5 (2)
11. Zalaegersz.	8	2	1	5	48,0:64,0
12. Videoton	8	1	2	5	48,0:64,0
13. Veszprém	8	2	1	5	47,5:62,5 (2)
14. Dunaújváros	8	2	1	5	44,5:66,5 (1)

Ganzvill.—Videoton 9:5, Zalaegerszeg—Tatabánya 8,5:5,5, Vasútépítő—MÁV DAC 6,5:7,5 (1 játszma óvás alatt), BKV Előre—Vasas 8:6, Izzó—Dunaújváros 8,5:4,5, Veszprém—XIII. ker. Petőfi 2,5:9,5.

KELETI CSOPORT:

1. Debrecen	8	6	2	0	68,5:42,5 (1)
2. Postás	8	7	0	1	65,5:45,5 (1)
3. Utasellátó	8	3	1	4	60,0:51,0 (1)
4. Diósgyőr	8	5	0	3	58,5:53,5
5. Misk. Vime.	8	5	2	1	58,0:53,0 (1)
6. MÉM	8	5	1	2	57,5:52,5 (2)
7. Statisztika	8	4	1	3	57,0:54,0 (1)
8. Szentes	8	3	1	4	54,0:57,0 (1)
9. Szeged	8	3	0	5	51,0:61,0
10. SZMTE	8	1	2	5	51,0:61,0
11. Ságvári	8	3	0	5	50,0:61,5
12. Salgótarján	8	2	0	6	50,5:60,5 (1)
13. Misk. Spart.	8	1	3	4	49,0:61,0 (2)
14. Ganz-M.	8	0	1	7	47,0:64,0 (1)

MÉM—Misk. Spartacus 7,5:4,5, Szeged—Diósgyőr 4:10, Postás—Misk. Vimelux 9,5:3,5, Statisztika—Utasellátó 5:8, Salgótarján—Debrecen 6:7, Szentes—Ganz-MAVAG 7:6.

— B. S. —

August von Pettenkofen
utódok festőművészet

1021

Pettenkofentől—Fényes Adolfig

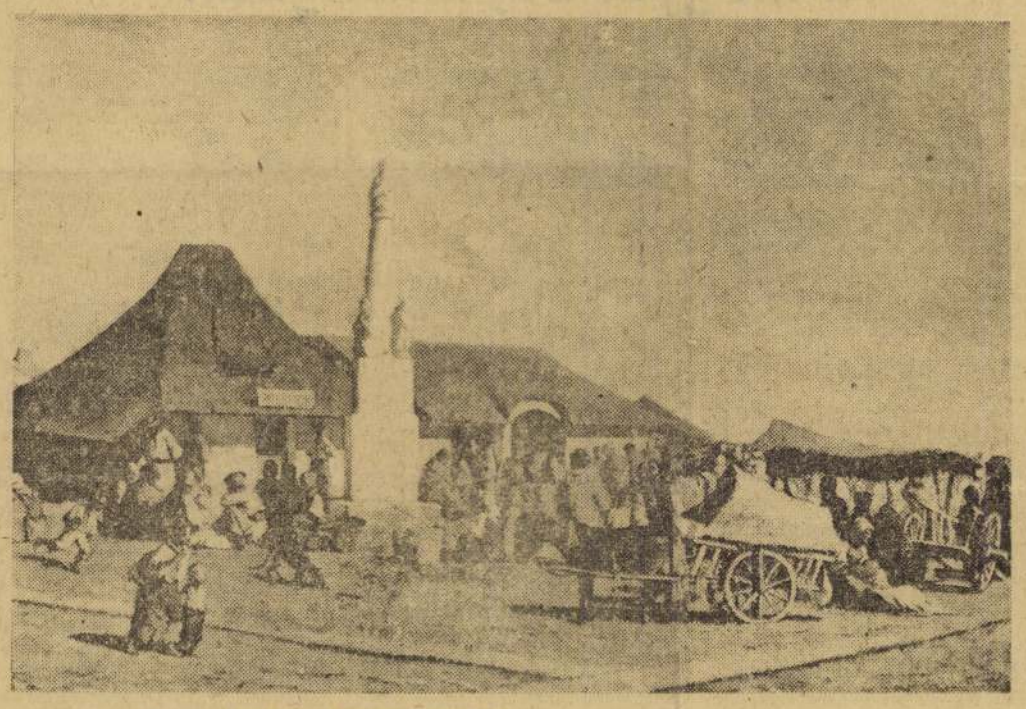

J. G. Raffalt: Vásár Szolnokon

Ritka művészettörténeti eseménynek lehetnek tanúi mindazok, akik a *Szolnoki Galéria* mostani kiállítását megtekintik. Mint ismeretes, a szolnoki művésztelep egy osztrák katonatiszt-festőművész, *August von Pettenkofen* munkásságára vezethető vissza, aki 1851 és 1881 között tizenegy ízben kereste fel Szolnokot az itt található festői témák miatt. Közvetlen, vagy közvetett hatására érkeztek művészi inspirációért az Alföldre Pettenkofen osztrák kortársai közül mindazok, akiket a természet meghitt hangulatainak festése, a „paysage intime", vagy a népi zsáner jelenetek megörökítése vonzott. Természetesen az osztrák művészek munkáik java részét hazavitték Bécsbe, illetve az itt készített vázlatok alapján már magát a művet is otthoni műtermükben festették. Ezért találkozunk igen kevés *Pettenkofen, Tina Blau, Anton Romako* művel — hogy csak a legjelesebbeket említsük — a magyar múzeumokban, képaukciókon.

Az osztrák művészek mellett, illetve közvetlen őket követően választották a magyar festők közül *Munkácsy Mihály* tanítványai is Szolnokot témáik forrásául. Így került Szolnokra a múlt század 70 80-as éveiben *Aggházy Gyula, Deák Ébner Lajos, Bihari Sándor.* Az úttörő osztrák és az első magyar művészek munkássága révén fedezték fel azután Szolnokot olyannyira, hogy 1889-ben tizenegy festőművész művésztelep alapításának kérelmével fordult a Kultuszminisztériumhoz. Az első törzstagok 1902-ben foglalták el a mai művésztelep épületeinek hasonló beosztású, de kevesebb műteremből álló és kevésbé „komfortos" ősét. Ezzel új korszak kezdődött a Szolnok körül kialakult művészeti életben; szervezettebb és helyhez kötöttebb formában, s más alkotói stílusban. Amit Pettenkofen és köre elkezdett a tájfestéssel, az életkép őszinte, reális hangvételével, azt már mint kiteljesedett irányt folytatták a telep első törzstagjai, akik között kétségtelenül a legerősebb egyéniség *Fényes Adolf* volt.

Mindezt el kellett elöljáróban mondanunk ahhoz, hogy kellően értékelni tudjuk a *„Szolnoki művészet Pettenkofentől Fényes Adolfig"* című kiállítás jelentőségét. Az Osztrák Galéria — mint ahogy a bemutatott anyag kísérője, *dr. Hubert Adolph* tudományos főtanácsos elmondotta — még eddig soha nem kölcsönzött műkincseket megyei intézmények számára. Csak fővárosi múzeumok kiállításain szerepeltettek anyagukból, ez az első eset, hogy egy vidéki városban rendezett kiállításra kölcsönözzenek képeikből. De olyan mértékig átérezték annak jelentőségét, hogy a 900 éves jubileumát ünneplő Szolnokon azoknak a művészeknek rendezzenek tárlatot, akik több mint száz esztendővel ezelőtt itt dolgoztak, hogy az Osztrák Galéria ide vonatkozó műtárgyait a *bécsi Városi Történeti Múzeum* és *grázi Jeanneum Új Galériája* kiegészítette néhány szintén ide tartozó festménnyel. Így az osztrák állami kulturális szervek, tudományos intézmények segítségével több mint két hónapig láthatja hazai közönségünk a Szolnoki Galériában azokat a munkákat, amelyek ennek a városnak, a Tisza—Zagyva torkolata szépségének, az Alföld körülöttünk fekvő vidékének hatására osztrák festők ecsetjével készültek.

A *Magyar Nemzeti Galéria* hasonló készséggel támogatta a kiállítás ötletét, és állította össze a múlt század második felében Szolnokhoz kötődő magyar festők munkáinak anyagát. Így együtt most a kiállításon látható a szolnoki művésztelep előtörténete a kezdetektől az alapításig. Aki ismeri a magyar művészettörténelem Szolnokra tartozó fejezetének korai szakaszát, dátumokat, művésznevéket, műveket — annak is mennyire más a festményeket eredetiben látni! Fényes Adolf csodálatos *„Testvérek"* képét, amely eddig csak a Nemzeti Galéria budapesti állandó kiállításán volt látható! Vagy művészettörténetünk egyik legszebb plainair képét, Fényes *„Babfejtők"*-jét, amelynek a Művészet szolnoki számában ez év februárjában egész tanulmányt szentelt. Most ezen a kiállításon válik érthetővé a folyamat, ami a táj szemléletében a szabadban festés szín-fény lehetőségeiben elmerült Pettenkofen kezdeményezésétől az akadémizmust plein-air képein már messze maga mögött hagyó Fényes Adolf képeiig húzódik. Itt érzékelhető először teljességében az a táj és életképfestési „hagyomány", amelynek múltszázadi részleteit csak egy-egy műről, vagy reprodukcióról tudtuk eddig követni.

Pettenkofentől Fényes Adolfig követhető a szolnoki művészet folyamata jelen tárlaton. Fényestől, a telepalapítástól új korszak kezdődik. A múlt századi realizmus átértékelődik, felszívja magába mindazt a változást, amit formai-technikai téren a legkülönbözőbb stílusirányokból maradandónak vél és továbbvitelre alkalmasnak talál, s tartalmi téren a táj, s az ember megváltozott életének felfrissült vizéből merít. Különösen érvényes ez az utóbbi, az elmúlt 25 év idekötődő művészetének történetére. A szolnoki művésztelep munkásságát felszabadulástól napjainkig már bemutattuk néhány évvel ezelőtt a Szolnoki Galériában. Akkor, a művésztelep korábbi történetének érzékeltetésére, bemutatására került az első törzstagok munkásságától kezdődően a művésztelep történeti anyagának jónéhány jeles darabja is. Most az előtörténet legszebb festményei láthatók a falakon — így együtt teljes a kép, a Szolnok körül alakult festőművészet kezdetektől napjainkig húzódó arculata.

A nagy jelentőségű kiállítást, amelyet városunk után Budapesten majd Bécsben és Grázban mutatnak be, a vonatkozó időszakot a teljesség igényével feldolgozó, könyvméretű katalógus egészíti ki. A három rendező szerv igazgatójának: *Kaposvári Gyulának, Hans Aurenhammernek és Pogány Ö. Gábornak* értékelő tanulmánya elemzi a korszakot, s benne az itt dolgozó művészek jelentőségét. *Bodnár Éva*, a kiállítás magyar részének rendezője gazdag életrajzi adatokkal ellátott képjegyzéke egészíti ki a színes és fekete-fehér képanyagot tartalmazó katalógust.

Dr. Egri Mária

rragen, die au
erörtert werde

Der UdSS
chef Alexei K
sierte am Die
Ansprache ein
Schwerpunkte
tiven Arbeit der RGW-Lan-
der bei der Verwirklichung des Komplexprogrammes der sozialistischen ökonomischen Integration. Er unterstrich die Notwendigkeit, die Vorzüge des sozialistischen Wirtschaftssystems und der brüderlichen Zusammenarbeit zwischen den sozialistischen Ländern maximal zu nutzen, um die Aufgaben ihrer sozialökonomischen Entwicklung effektiver zu lösen.

„So wichtig die auf einzelnen Gebieten erzielten Erfolge auch sein mögen", so betonte Kossygin, „wollen wir doch vor allem das bedeutendste Ergebnis der kollektiven Tätigkeit aller unserer Bruderländer hervorheben. Dieses Ergebnis kann nicht in Zahlen ausgedrückt werden, in ihm konzentrieren sich nicht nur die Früchte der schöpferischen Arbeit der Völker der sozialistischen Länder, sondern auch unsere gemeinsamen Anstrengungen im Kampf für den Frieden, für die internationale Zusammenarbeit und für den Fortschritt."

Besondere Aufmerksamkeit widmete Alexei Kossygin den Fragen der Spezialisierung und Kooperation der Produktion sowie den Problemen der sozialistischen Planung. Jetzt, da alle Mitgliedsländer des RGW zur Koordinierung der Volkswirtschaftspläne für die Jahre von 1976 bis 1980 übergegangen sind, seien die besten Voraussetzungen vorhanden, diese Fragen erfolgreich zu lösen.

In den vergangenen Jah-

teren Entfaltung der fruchtbaren Tätigkeit des RGW, zur Vervollkommnung der

Minister Leodolt

Budapest, 6. Juni (MTI/APA) — Der österreichische Gesundheitsminister Dr. Ingrid Leodolter ist Mittwochmittag zu einem dreitägigen Besuch in Budapest eingetroffen, wo sie vom 1. stellvertretenden Gesundheitsminister, László Farádi empfangen worden ist.

Bereits am Nachmittag fand das erste Arbeitsgespräch mit Gesundheitsminister Dr. Zoltán Szabó statt. An dem Gespräch nehmen auch leitende Beamte beider Ministerien teil. Es wurden

Schadenersatz für TU-144 Absturz

Moskau, 6. Juni (TASS) — Der Ministerrat der UdSSR hat beschlossen, zuständige sowjetische Einrichtungen zu beauftragen, entsprechend den gültigen internationalen Normen die durch den Absturz der TU-144 in Frankreich am Sonntag entstandenen Schäden zu ersetzen und stellte für die einmalige Hilfe an die betroffene Bevölkerung 500 000 Francs bereit.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1973 JUN 7

Daily News

A. Pettenkofen (1822-1889)

Piroschka denkt an Sie...

1021

Mit Freuden lese ich, daß das bedeutende Zentrum der impressionistischen und postimpressionistischen Malerei in Ungarn nun erneuert werden soll. Es handelt sich um die etwa 80 km östlich von Budapest an der Theiß gelegene Stadt Szolnok, ein höchst sympathisches Kulturzentrum. Hier wurde vom österreichischen Maler A. Pettenkofen (1822–1889) die Gründung einer Malerkolonie veranlaßt, und später, im Jahre 1901 zwölf Wohnungen und Ateliers für die prominenten Vertreter der damals bahnbrechenden Plain-air-Malerei erbaut. Bis zum Zweiten Weltkrieg herrschte hier reges Künstlerleben, und man verdankt eine unendliche Reihe herrlicher Bilder der schönen Umgebung, die zum Schaffen reizte. Natürlich ging es auch flott zu in Szolnok, denn die Maler bildeten den Mittelpunkt einer Bohème, die voller Lebensbejahung war. Man erzählt sich z. B., daß der vorzügliche Maler Tibor Pólya, der selbst in Szolnok gebürtig und schon sein Vater ein bekannter Maler war, in seiner Kindheit vom Papa den Auftrag erhielt, im Laden die verschiedensten Anschaffungen zu besorgen. Anstatt Geld gab ihm der Papa ein Bild mit, denn er wußte ganz genau, daß der Ladenbesitzer seine Werke nur zu gern als Zahlungsmittel annimmt. Der kleine Pólya zeigte also den Einkaufszettel und das mitgebrachte Bild vor, der Ladenbesitzer studierte beides und erklärte dann: „Hör mal, mein Junge, da kriegst Du ja noch etwas heraus". Sagts und holte aus einer Ecke ein ganz kleines Bild von Pólya senior hervor, daß er dem Jungen „anstatt Kleingeld" zurückgab. Jetzt sollen die Ateliers und Wohnungen der Künstler restauriert und neue hinzugebaut werden, um das Künstlerleben in Szolnok wieder aufleben zu lassen. Herzlichst

PIROSCHKA

P. S. Das Wetter am Donnerstag bleibt trüb, wolkig, vielfach Regen, Gewitter, auffrischender Wind und Tagestemperaturen zwischen 17 und 26 Grad.

Pettenkofen
1021

Lyka Károly írásai a Szolnoki Művésztelepről

Szolnok neve az 1848/49-es szabadságharc utáni évektől kezdve szorosan összekapcsolódott a képzőművészettel. Pettenkofen, a kiváló bécsi festő fedezte fel a Tisza menti kis város színes, mozgalmas piacainak festőiségét, s művészetét évtizedekig Szolnokhoz kötötte. Pettenkofen nyomán más bécsi festők, majd a magyarok közül Deák-Ébner Lajos, Bihari Sándor és a Munkácsy-tanítványok egész sora dolgozott Szolnokon. Az így kialakult képzőművészeti élet nyomán vetődött fel a gondolat, hogy az öt évtizedes festői múlttal rendelkező városban állandó művésztelep létesüljön.

1899-ben Bihari Sándor, Boruth Andor, Fényes Adolf, Hegedüs László, Katona Nándor, Kernstok Károly, Mednyánszky László, Mihalik Dániel, Pongrátz Károly, Szlányi Lajos és Vaszary János festőművészek írásban folyamodtak a kultuszminiszterhez, hogy segítse a szolnoki telep létrejöttét. Mivel a kérelmet aláíró festőművészek legtöbbje a magyar festőművészet élvonalába tartozott, a kérésre hamarosan megjött az engedélyezés. Érdemes az engedélyező okirat néhány sorát felelevéníteni: „. . . . e művésztelepülés és a vele járó társadalmi érintkezések és időszaki kiállítások révén mily kiszámíthatatlan befolyással lehet Szolnok város és az egész vármegye kulturális és ipari fejlődésére, eltekintve azoktól az eredményektől, amelyek ebből általánosságban a hazai művészetnek fognak javára válni."

A rövidesen megalakult Művészeti Egyesület alapszabályában célkitűzésként a nemzeti kultúra szolgálatát, a természetben való festést, a főiskolai hallgatók továbbképzését és a közönség nevelése mellett képzőművészeti múzeum létesítését határozták. 1902-ben ünnepélyesen meg is nyitották a Szolnoki Művésztelepet a régi vár helyén, a Tisza és Zagyva folyó szögletében. Szépszámú közönség – közte a magyar festőművészek java – sereglett össze, hogy az Alföld első művésztelepét megtekinthesse. A művésztelep megnyitása után a műterembe beköltöző művészek hozzáfogtak a művészi célkitűzések valóraváltásához. S úgy látszik, már az első esztendő bő termést hozott, mert 1903 nyarán meg is rendezték első tárlatukat a művésztelepen.

Az Új Idők 1903-as évfolyamában „A szolnoki művésztelep kiállítása" címmel erről érdekes és értékes cikk található „L. K." monogrammal. „A maguk piktortanyáján rendeztek kiállítást a szolnoki „telepes"-művészek. Egy pár műteremből kiemelték az ajtókat és kész volt a szolnoki Glaspalast. Némi délinövény és keleti szőnyeg adta meg a szükséges díszt; a többi, ami ott látható, már egészen szolnoki termék. Valaki egy ünnepi tósztban a megnyitás napján arra figyelmeztette a hallgatóit, hogy íme, ezek az ideszakadt festők egymásután beleházasodnak a szolnoki familiákba. Mi azt hisszük, hogy lassanként a művészetük is beleházasodik az alföldi levegőbe. Ez a telep igazi programja, de persze nem valósítható meg máról-holnapra. Még a nagy Pettenkofennek is szüksége volt a festészet ama lényeges elemére, amelyet időnek nevezünk. Az ember szeme, agya, gusztusa nem formálódik át olyan gyorsan, mint hinnők. Ha pedig nem szolnoki szemmel és aggyal pingálja valaki Szolnokot,

úgy csak néprajzi jegyzőkönyvet tud produkálni. A szolnoki telepesek közt vannak, akik már évek óta járják a Zagyva partját. S látnivaló, hogy jól megismerkedtek vele. E sorok írója a megnyitás délutánján néhány órán át kocsikázott Szolnok környékén. A Zagyvával ugyan nem volt szerencséje megismerkedhetnie, mert a Zagyva jelenleg eltűnt a föld színéről. Kiszáradt, vagy elfestették a piktorok. De ime itt látja az ember a közelében Olgyay nagy fűzfáit, amelyek oly szép nagy foltot írnak bele egy aranykeretbe. A por, amely itt végigheveri az utat, Fényes pora. Mihalik nyárfái magaslanak ott a látóhatáron. Szlányinak egy szalmakazla guggol a tanya mellett, e mellől hirtelenül a kocsi után perdül Bihari néhány rajkója. Az avaron pedig ott fehérlenek Zombory tehenei és bürgéi. Csak Pongrácz Zagyvája múlt el nyomtalanul. Hogy merre lehetett, azt egy szárazon heverő komp mutatja: úgy hever ott, mint egy tengerétől megfosztott cethal. Ha majd ezek a képek felkerülnek Budapestre, a fővárosiak megkapják Szolnok orbis pictusát.

Lényegesen szolnokias immár a képek javarésze. És lényeges a haladás is, amely itt tanulmányozható. Talán legfeltűnőbb Nagy Vilmos képein, aki a rajz bizonyos határozatlansága ellenére is kivált a szín interpretálásában készebb és frissebb, mint annak előtte. Bihari és Deák-Ébner, mint Szolnok régibb művészei, nagy készségüket mutatják be. Bihari talán most közelebb jutott ahhoz az előadáshoz, amelyet az „Eltört hegedű" képvisel a legjobban. Néhány Olgyay-kép igen érdekes stílustörekvésről ad számot. Zombory is egységesebb most, mint annak előtte. A fiatalok is mind előbbre haladnak: Pongrácz, Falus, Frecskay, Pólya, Barta, Illés, Rózsaffy, ha ugyan ezzel teljes névsorukat adtuk. Telcs és Ligeti képviselik a szobrászatot. Széleskedvű muri avatta fel a kiállítást, amelyen igen jelentékeny beszédeket hallottunk a művészetnek nemzetivé váló tételéről. A beszédek harsogó éljeneket váltottak ki a bankettezők népes sorából. Reméljük, hogy e szép beszédeket alaposan lefőzik a csöndesen munkálkodó piktorok."

Az aláírásként szereplő „L. K." névbetűk alapján már gondolhatunk arra, hogy ez Lyka Károly nevének rövidítése és, *hogy a legnagyobb művészettörténészeink egyike írta ezek szerint a Szolnoki Művésztelep első kiállításáról szóló ismertetést.* De bizonyossá csak akkor lehetünk, ha a cikk mondanivalóját megfigyeljük és összehasonlítjuk Lyka Károly későbbi írásaival. A cikk elején megfogalmazza azt, hogy mit vár a Szolnokon dolgozó művészektől: „... *Mi azt hisszük, hogy lassankint a művészetük is beleházasodik az alföldi levegőbe. Ez a telep igazi programja, de persze nem valósítható meg máról-holnapra. Még a nagy Pettenkofennek is szüksége volt a festészet ama lényeges elemére, amelyet időnek nevezünk. Az ember szeme, agya, gusztusa nem formálódik át olyan gyorsan, mint hinnők. Ha pedig nem szolnoki szemmel és aggyal pingálja valaki Szolnokot, úgy csak néprajzi jegyzőkönyvet tud produkálni.*"

Az itt megfogalmazott gondolat érlelődését és eredményeit summázza Lyka Károly „Szolnok hatása" című cikkében 1927-ben, a Szolnoki Művésztelep 25 éves jubileumára készült emlékkönyvben. (Szolnok a művészetben. Kiadja a Szolnoki Művészeti Egyesület, 1927. 60–63. p.) Mivel ez a kiadvány ma már szinte könyvritkaságnak számít, szükségesnek tartjuk közreadását: „Szinte közhely ma már, hogy a szolnoki művésztelep fontos küldetést vállalt és teljesített. Régen, a Pettenkofen-korszakban, a festők érdeklődése olyan elemekre irányult, amelyek az akkori Szolnokon még a falusiasságot képviselték. Amióta a mostani művésztelep fönnáll, a típusos szolnoki kép messze túlterjed a piac festői intimitásain, apró epizód-alakjain, cigányain, csirkés kofáin, s megnyitja nekünk a Nagy-Alföld széles látóhatárát. A sokáig ok nélkül elhanyagolt Nagy-Alföld a maga geológiai monumentalitásában, mint új festői érték vonul be Szolnokról művészetünk kincsesházába.

Az Alföld képe ily értelemben csak véletlenül, csak mellékesen érdekelte régibb festőinket. Markó Károly, Lotz Károly ki-kirándult oda, hogy csakhamar elhagyja.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JÁSZKUNSÁG

1973 — 4.

Az Alföld végtelene nem volt szívük ügye. Nem is lehetett. Egyszerű nagyságának ereje csak olyasvalakiben válhatik vérré, aki életét is odaköti. E tekintetben meg nem becsülhető szolgálatot tett a telep művészetünknek. Nem rögtön: az ilyesmihez idő kellett s a próbálgatások hosszú sora. Nagyon érdekesen indult meg Szolnokon az Alföld nagy vonásainak, egyedülálló karakterének meghódítása, s megható nézni, mint próbálkozik meg egymásután a kisebb-nagyobb tehetségek egész sora a rejtélyes szfinksz megszólaltatásával. A Mihalik–Olgyay–Szlányi triász eleinte még kisebb részletek megragadásával igyekezett vászonra vinni az Alföld arculatát. Mednyánszkyt a messzefutó tér végtelene érdekelte, mely fölé költői hangulatot borított, Fényes e líra helyett kötöttebb nyelvű epikai vonásokat ragadott meg s a forma határozott kereteibe feszítette bele az Alföld monumentális lapját. Azonban nem terjeszkedhetünk ki e szűk helyen e hódító hadjárat részletezésére, bár e hézagos utalásokkal annak a kellemetlen félreértésnek nyitunk ajtót, mintha az Alföldben éppen csak a tárgyat, az új témát becsülnők. A szolnoki művésztelep legfontosabb eredményei ennél jóval többet adnak, s amit adnak, azt ott, Szolnokon kapták. Egy művészi forma, egy stílus, az interpretálás hangja, igaz, a festő művész-tehetségének szülötte, ámde nem csakis a tehetségé, hanem azé a sok egyébbé is, ami szemlélete körébe esik, életébe kapcsolódik. Egy táj, amelynek karaktere a párás tompítottság, aligha sugallhat egy festőnek, aki mindig csak azt látja, vonal- vagy forma-harmóniákat. Egy táj, mint Szinyei sárosi parkja és dombjai, bizonyára leginkább a szín tüze felé biztatják a festőt s nem másfelé. A táj a maga külön karakterét kínálja a művészek kihasználására, inkább formát, vagy inkább színt, inkább vonalrendszert, vagy inkább silhoutte mondanivalókat tár eléje, szóval neki is megvan a maga stílus-sugalló hatalma. Ezt régen a genius loci hangjának mondták a költők, s igazuk volt. De a genius loci hangját csak az hallja meg, aki barátságot köt vele, aki együtt él vele, akinek föld, fa, felhő itt meg ott nem átfutó túristaemlék, hanem meghitt látvány.

Erre is adott lehetőséget a szolnoki telep s a mi egyéni véleményünk szerint ez a legnagyobb adomány, amivel festőknek szolgálhatott. Mert ezzel vált lehetővé, hogy az Alföld lefestését felváltotta az Alföld megfestése, hogy egy stílus kezd előttünk kibontakozni, amelynek legfontosabb jegyei másutt nem, csak itt születhettek meg."

Kötetekre megy azoknak a tanulmányoknak, folyóiratoknak és újságokban megjelent cikkeknek a száma, amelyben itthon és külföldön a Szolnoki Művésztelepről írtak. Idézhetnénk tőlük sokszor és sokáig, hogyan látták és látják a művésztelep múltját és eredményeit. De azt hiszem, hogy *Lyka Károlynál nem sikerült tömörebben és jobban megfogalmazni Szolnok szerepét és helyét a magyar művészetben.* „... A genius loci hangját csak az hallja meg, aki barátságot köt vele, akinek föld, fa, felhő itt meg ott nem átfutó túrista emlék, hanem meghitt látvány. Erre is adott lehetőséget a szolnoki telep, s a mi egyéni véleményünk szerint ez a legnagyobb adomány, amivel festőknek szolgálhatott. Mert ezzel vált lehetővé, hogy az Alföld lefestését felváltotta az Alföld megfestése."

Kaposvári Gyula

ADATOK A SZOLNOK MEGYEI NÉPISKOLAI OKTATÁS XVIII. SZÁZADI TÖRTÉNETÉHEZ

A helytörténetírás egyik legjelentősebb feladatai között van helye az elemi népoktatás, elsősorban természetesen a falusi népoktatás kutatásának és feldolgozásának. Mivel a kérdés kétségtelenül fontos és igen sokakat érdeklő is, szükségesnek érzem, hogy egy rövid lélekzetű körképet adjak a megye XVIII. századi népoktatási helyzetéről hosszú és beható levéltári kutatás eredményeképpen.

A népoktatás a XVIII. században is még a legszorosabb kapcsolatban áll a vallások kérdésével, mivel e korban az oktatást egyházi feladatnak tekintették és mind a katolikus, mind a protestáns egyház irányítása és felügyelete alatt állott. A témának Szolnok megyében éppen az ad egészen különleges jelentőséget, hogy területén a katolikus és a kálvinista vallású lakosság meglehetősen nagy tömbben él, és ez alkalmat kínál e két merőben eltérő egyház népiskoláinak összehasonlítására, s így e korszak falusi oktatási viszonyainak megismerésére.

Tudnunk kell, hogy a megye egész északi, nagyobb részé, a Szolnok–Mezőtúr vonaltól északra az egri püspökség egyházi fennhatósága alá tartozott. A XVIII. századi egri püspökség az ország egyik leghatalmasabb egyházmegyéje volt, s főpapjai pedig a legtekintélyesebb és legbefolyásosabb püspökei Magyarországnak. A püspököket súlyosan érintette, hogy a török hódoltság után éppen a Szolnok megyei Tiszatájon hatalmas tömegeket vesztettek el, egyre jobban terjedve a protestantizmus a megmaradt és újra betelepülő lakosság között. Falvak hosszú sorában vesztette el az egri püspök egyházi befolyását e térségben. A kálvinisták vallásszabadságért folytatott szívós és vitathatatlanul bátor küzdelme pedig egyet jelentett e korban a püspökök mindenható hatalma elleni lázadással. Az újhitűek csak megtűrt személyek voltak az egyházfők szemében. 1721-ben gróf Erdődy Gábor egri püspök egy könyvében a protestánsokat ellenségnek mutatja be. Minden erőszak, megfélemlítés és valóságos irtóhadjárat ellenére is éppen Szolnok megye északi és keleti területén virágzottak ki erős kálvinista gócok, melyek hatalmas térségükből valósággal kiszorították az egri püspökség papjait, erkölcsi és szellemi befolyásukat.

Az állam nem tartotta szükségesnek e korban, hogy az iskolapolitikát is beiktassa feladatai sorába. Az államvezetés részére az iskolapolitika a katolikus vallás és mozgalmuk támogatásában s a protestántizmus terjedésének mérséklő hatásában merült ki. Ezt azután a katolikus egyház ki is használta. A század katolikus népoktatásának elsődleges célja és feladata a katolikus egyháznak okvetlenül hűséges, buzgó és türelmes alattvalókat nevelni. Ezért részére a legfontosabb iskola a templom volt, s a korszak gyarló népoktatása pedig csak kiegészíteni volt hivatott a mindenekfelett álló célt.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1978 — 10

Hungarian Review

August Pettenkofen
(1822–89.)

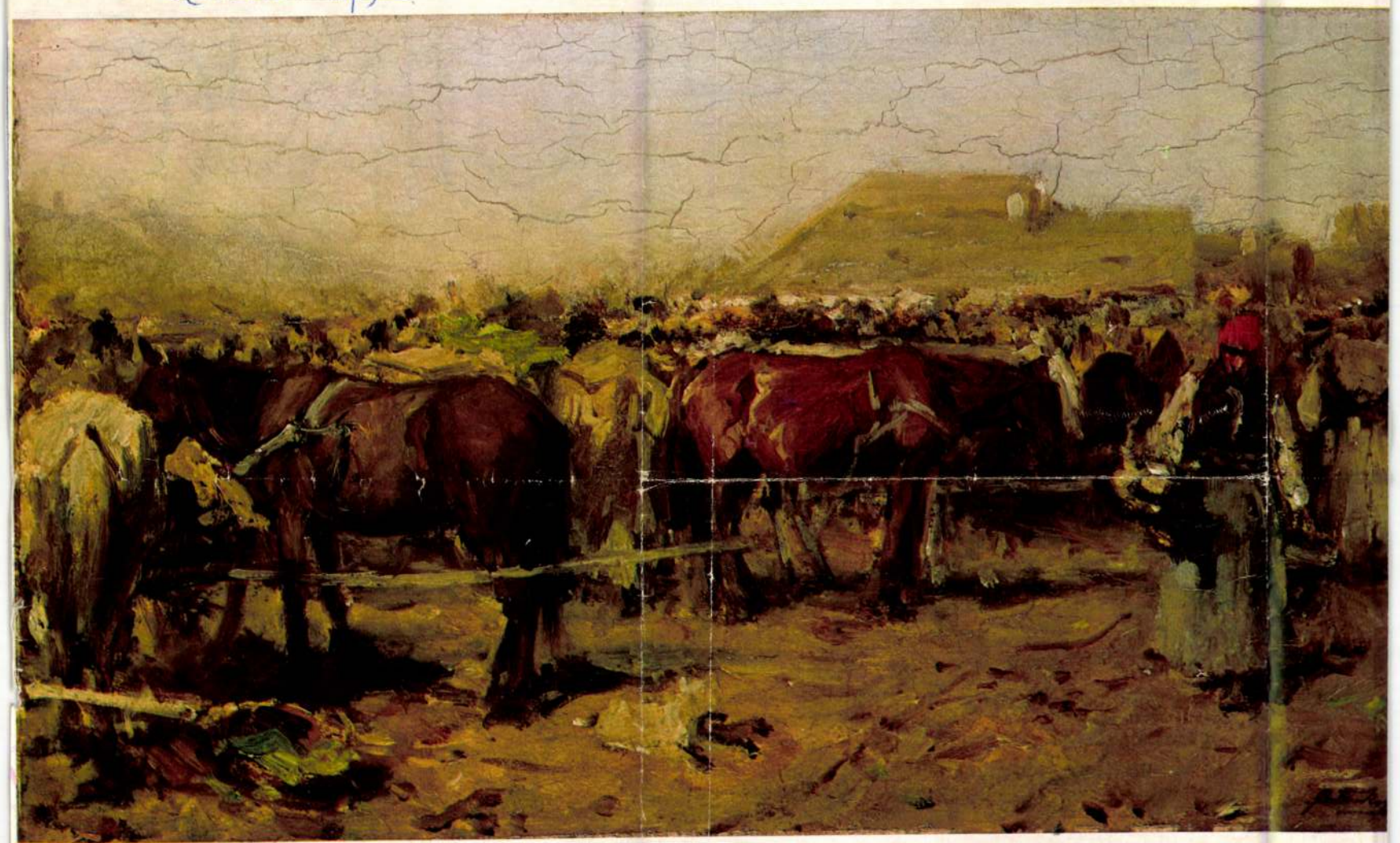

REPRODUCTIONS: MTI

Szolnok Fair by August Pettenkofen (1822-89)

JÓZSEF BALÁZS

HU

JÓZSEF BALÁZS (b. 1944 in Vitka, Szabolcs-Szatmár County) writes in his second novel Hungarians: *"The Second World War was well underway when German recruiting agents came to Hungary to enlist people for farmwork, and that is how every year a band of Hungarian day-labourers—servants—came to Germany. Severely ill-used they were too, and crazed by poverty. They were stripped ten times merely to be stripped for the eleventh time."* Hungarians, *which was made into a film by Zoltán Fábri, concerns those penniless peasants, who arrive not as prisoners-of-war or deportees, but as indentured farmworkers. There, through the fate of the Russian and French prisoners, and of Polish women who have been carried off, they are confronted by Fascism, which finally crushes them, too. As they return home hoping to build a house with their earnings, those of military age are called straight up to the front. Only one survives. This excerpt is from Chapter VI, set in Germany.*

Elek Tar broke the silence. He turned first to his wife, and then to János Szabó.

"God knows what I have to put up with."

"How do you mean?" asked János Szabó.

"I'm right out of cigarettes. Up to now the master's been giving me some from time to time. Whenever I was around . . . But not any more. Even the master hasn't got any," Elek Tar explained.

They were still sitting on the pile of felled trees. They wanted to forget all that had happened and all that was happening around them. But no matter how hard they tried, they could not manage to. "And now that we don't even have any cigarettes?"

First they thought of talking it over with the master. Later that didn't seem such a good idea. What would the master think? He'd think they didn't want to work. Maybe he'd send them home.

That they didn't even dare think about. "To leave all this money here . . ."

Somehow they could still bear working here from morning to night, cultivating every inch of his land . . .

But though they never spoke of it, the tools seemed strange to their hands. The cart, the stable, the manor, the square iron stove, the iron beds always cold, the fields, the soil . . .

As the hoe hit the frozen soil it made a sound like dry paper in the wind. At home, though the land was not their own, they tilled it every year—they even knew the smell of the soil, of the roads and of the paths, where by now, in early summer, the larkspur would land right down on the ploughed field at the end of the stable; the sudden awareness that the sun's glowing disc was at arm's length away made them uneasy.

András Fábián's wife thought the world was the same everywhere. The sun at home set on the horizon in exactly the same way. At home, too, it was the colour of a blazing bonfire. The edge of the sun, pale red or pink, faded into the blue of the sky with a calmness the human mind could not fathom.

They all pricked up their ears. András Fábián jumped up from where he was sitting and ran to the end of the stable. There he turned right and disappeared from view, then reappeared with his hat off, starting to jump and wave. He kept on waving his hat. He turned his back on those who were sitting on the pile of logs and kept on waving his hat.

He came nearer and said,

"The bells are ringing, the bells are ringing!"

András Fábián's voice rose to a shout.

"It's the first time I've heard the bells ring since we came here. They ring just like the bells at home. The bells at home . . ."

Dani Kis's wife crossed herself

Die Arbeiten der Töpfermeister Ferenc und Sándor Mónus fanden bei einer Ausstellung in Budapest viele Bewunderer

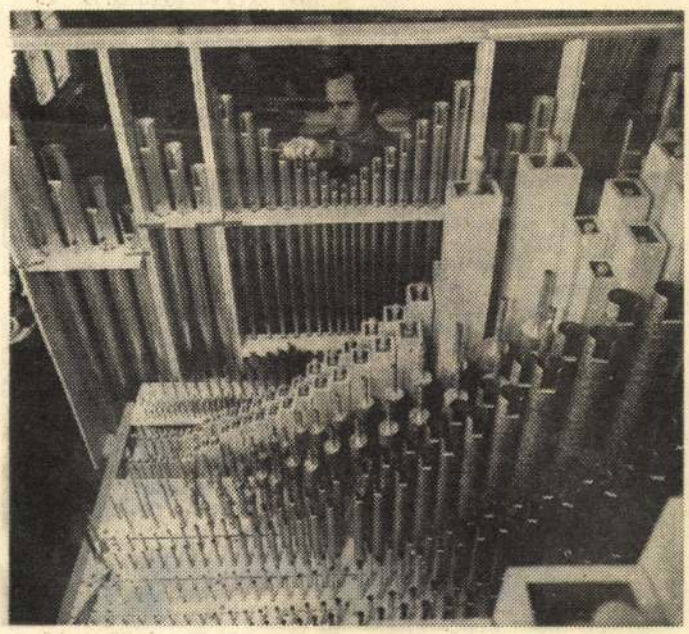

Annähernd 600 Pfeifen hat die moderne Orgel im Probesaal der Ungarischen Philharmonie in der Budapester Redoute

nen sie den gestiegenen Anforderungen nicht gerecht werden.

Zu der gegenwärtig laufenden Überarbeitung des Strafgesetzbuches äußerten sich auch die

Gerichtsmediziner,

die im vergangenen Jahr bei der Rechtssprechung in 4500 Fällen um ihr Gutachten gebeten wurden. Die Mediziner schlugen vor, die Geisteskrankheiten strafrechtlich zu präzisieren. Sie halten für notwendig, daß tiefgreifende Persönlichkeitsstörungen als biologischer Faktor als eine Kategorie geführt werden, die die Zurechnungsfähigkeit beeinträchtigen. Eine weitere Aufgabe ist die genaue Festlegung, wann von biologischem Standpunkt aus der Tod eintritt.

Im vorigen Jahr wurden in Ungarn

unrentable Eisenbahnstrecken

in einer Länge von 86 Kilometern stillgelegt, denen in diesem Jahr weitere 165 Kilometer folgen. Einem Teil der Bevölkerung widerstrebt es, die auf diesen Strecken eingesetzten überfüllten Busse zu benutzen und die gestiegenen Reisekosten zu tragen. Gleiches gilt für den Gütertransport. Deshalb werden Vergünstigungen eingeführt: Beiden Parteien werden drei Jahre lang die sich ergebenden Mehrkosten zurückerstattet.

Wenn im Sommer in Kuba die

Weltfestspiele

stattfinden, wird Havanna in Festbeleuchtung erstrahlen. Die dazu notwendigen Ausrüstungen liefern die ungarischen Tungsram-Werke. Der Vertrag wurde erst vor

SZOLNOK – PREISGEKRÖNTE STADT

Im vergangenen Jahr erhielt die Stadt Szolnok die Hild-Gedenkmedaille. Die Ungarische Gesellschaft für Urbanistik stellte in der Schenkungsurkunde fest: Zur Zeit der Befreiung war Szolnok eine 24 000 Einwohner zählende unansehnliche Kleinstadt ohne Kommunaleinrichtungen, vorwiegend mit ebenerdigen Lehmhäusern und arm an bedeutender Architektur.

Im heutigen Komitats- und Kreissitz leben 70 000 Menschen. Die Stadt liegt mitten in der Großen Ungarischen Tiefebene und ist daher natürliches Verkehrs-, Wirtschafts- und Kulturzentrum. Dank des Hotel- und Gaststättenwesens, der Bäder und Wassersportmöglichkeiten spielt Szolnok auch im Fremdenverkehr eine immer wichtigere Rolle.

Im Zusammenhang mit der verliehenen Gedenkmedaille wäre es interessant, zu erfahren, wie sich diese Stadt dynamisch entwickeln konnte. Schon sehr früh war Szolnok, ein Städtchen mit ausgeprägtem ländlichem Charakter, die wichtigste Übergangsstelle an der Theiß. Ende des Zweiten Weltkrieges ging auf die Stadt ein Bombenteppich nieder, der u. a. auch den Bahnhof und den Schiffshafen zerstörte.

Vom Staat unterstützt, räumten die Szolnoker gleich nach dem Krieg die Trümmer weg, renovierten die beschädigten Häuser, bauten die Zuckerfabrik und gründeten Handwerkergenossenschaften.

Zauber der Landschaft

Trotz ihres 900jährigen Bestehens weist die Stadt nur wenige historische Denkmäler auf. Um so bezaubernder ist hier die Natur.

Während des Freiheitskampfes 1848 kam der österreichische Maler August von Pettenhofen als Kriegsberichterstatter nach Ungarn. Von der Szolnoker Landschaft war er so begeistert, daß er Jahre später in Begleitung von Malerkollegen zurückkehrte, um hier zu malen. Ungarische Maler gründeten ihrerseits schon sehr früh die Szolnoker Künstlerkolonie. 1902 wurden die Weiden an der Theiß, die strohgedeckten Hütten und das Leben des Städtchens schon in zwölf Künstlerateliers mit Farbe und Pinsel festgehalten. So entstand der vielschichtige, lyrische Szolnoker Malstil. Mit der 1966 in der Nationalgalerie veranstalteten großen Szolnok-Ausstellung wurde das In- und Ausland auf den Szolnoker Stil aufmerksam.

Szolnok und Umgebung sind reich an Thermalquellen. Wie stieß man auf sie? Das Dampfbad der Stadt sollte neu aufgebaut werden. Nach anderthalbjährigen Bohrungen stieß man in 917 Meter Tiefe auf 57°C warmes Wasser. Daß die Quelle radioaktives, alkalisches Heilwasser spendete, stellte sich bald heraus. Heute sprudelt aus den zahlreichen Quellen 56—61°C heißes Wasser, je nach dem Brunnen 280—880 Liter pro Minute und es eignet sich zum Behandeln von Rheuma, Gelenk-, Muskel- und Nervenleiden, wie auch von Frauenkrankheiten. Das von einem schönen Park umgebene Hotel Tisza nebst Heilbad steht den aus allen Landesteilen eintreffenden Kurgästen zur Verfügung.

Über die Entwicklung der Stadt meint der Vorsitzende des Stadtrates, daß man dafür viel Geld und Enthusiasmus benötige. Die Szolnoker haben diese Reihenfolge ge-

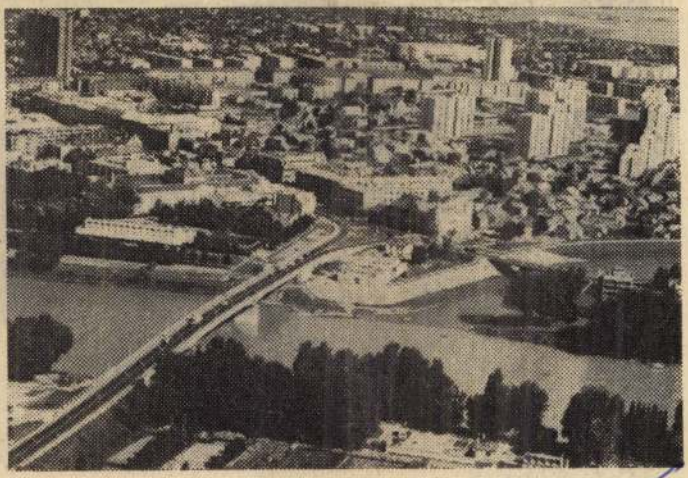

Szolnok aus der Vogelperspektive

in bedeutendem Maße zu den Erfolgen der Landwirtschaft bei. Die Hälfte der Erzeugnisse dient der Befriedigung der eigenen Bedürfnisse, die andere wird verkauft. In diesen Wirtschaften wird die Hälfte des Schweinefleisches erzeugt, bei der Eiererzeugung, der Kleintierzucht und einigen Obst- und Gemüseorten ist ihre Teilnahme determinierend. Die Haus- und Hilfswirtschaften stützen sich im Grunde genommen auf die fachliche, materielle und technische Hilfe der landwirtschaftlichen Großbetriebe und der Konsumgenossenschaften. Sie fügen sich organisch in unser sozialistisches Wirtschaftssystem ein.

Die Partei unterstützt mit allen Kräften die auf der eigenen und der Arbeit der Familienmitglieder basierenden Hauswirtschaften. Dementsprechend müssen Modernisierung und Spezialisierung in den Hauswirtschaften gefördert und für die Bedingungen der Produktions-

die Anordnungen über
Schutz guten Bodens wu
nicht konsequent beac
Deshalb darf dieser nich
andere Zwecke benutzt
den, und die Ertragsfähig
des Bodens muß infolge
Bewässerung und Meliora
verbessert werden.

Im Zusammenhang mit
schnellen Entwicklung
Industrie und anderer Vo
wirtschaftszweige sowie der Entfaltung der sozialistischen Landwirtschaft sind heute 19 Prozent aller aktiven Erwerbstätigen in der Landwirtschaft gegenüber 34 Prozent des Jahres 1960 beschäftigt. Wegen eben dieser Gründe wird dieser Anteil in den kommenden Jahren weiter sinken. Mit verringerter lebendiger Arbeit nimmt die Rolle der Mechanisierung, der Chemisierung, der fachlichen Ausbildung, der Weiterbildung und Bildung zu.

Die neuen und größeren Aufgaben stellen — besonders an die Leiter — höhere Anforderungen. Die Aus- und Weiterbildung von Fach-

besser als bisher ausgenutzt werden.

Das Produktionsniveau von Landwirtschaft und Nahrungsmittelindustrie hängt in immer stärkerem Maße von der Qualität und Quantität der für die Landwirtschaft erzeugten Industrieprodukte ab. Die Bedeutung dessen wird dadurch veranschaulicht, daß für die Steigerung der landwirtschaftlichen Produktion um das Anderthalbfache viermal so viel von der Industrie erzeugte Materialien gebraucht wurden. Der ungarische Maschinenbau für die Landwirtschaft und die Nahrungsmittelindustrie verdreifachte im letzten Jahrzehnt seinen Ausstoß, konnte jedoch die Bedürfnisse nur zum Teil befriedigen.

Deshalb muß die Industrie — besonders der Maschinenbau und die Chemieindustrie — dergestalt entwikwelt werden, daß sie die heimischen Bedürfnisse in größerem Umfang und qualitätsmäßig besser als bisher befriedigt.

In Anpassung an die gesellschaftlichen und wirtschaftlichen Veränderungen muß das Leitungssystem der Landwirtschaft und Nahrungsmittelindustrie entwikkelt werden, damit die Planmäßigkeit an Gewicht gewinnt, die zentrale Leitung effektiver wird, gleichzeitig aber die Selbständigkeit und Verantwortung der Wirtschaftsorganisationen zunimmt.

Im Interesse der Sicherheit von Produktion und Absatz ist es wünschenswert, das langfristige Vertragssystem anzuwenden und die Vertragsdisziplin zu festigen.

Wiener Würstchen aus dem Budapester Fleischkombinat

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

August von Pettenkofen,
BUDAPESTER RUNDSCHAU
Maler,

1978 MAR 2 7

ändert, zuerst der Enthusiasmus, dann die sachkundig ausgearbeiteten Pläne, die das Geld ersetzen mußten. Da haben wir z.B. Tiszaliget, das ausgedehnte Überschwemmungsgebiet der Theiß. Vor der Befreiung bot es einen trostlosen Anblick. Zum neuen Leben gehörte allerdings auch eine neue Umgebung. Als sich die Bewohner der Stadt dessen bewußt wurden, bauten sie den Damm von Tiszaliget. Gleichzeitig wurden Pappeln angepflanzt, Wege und Brunnen gebaut, das Gebiet elektrifiziert und Strandbäder angelegt. Es entstanden ein modernes Thermalbad, ein erstklassiger Zeltplatz, mehrere Sportplätze und die Pioniereisenbahn.

Der tote Theißarm wurde das Paradies der Angler. Die Fachwelt weiß von 200 Theißer Fischarten, die in der Gegend von Szolnok vorkommen.

Die Stadt und ihre Einwohner sind bestrebt, die Ansprüche der Urlauber auf Erholung, Ruhe und Heilung zu befriedigen. In Tiszaliget gibt es neben den Bädern für 12 000 Badelustige eine ansehnliche Erholungssiedlung, über 1000 Wochenendhäuser, einen Campingplatz für 500 Personen, zwei neue Hotels, ein neues Stadion, die Sporthalle und die im toten Theißarm ausgestaltete Kajak—Kanu-Bahn von internationalem Niveau.

Industrie- und Kulturstadt

In Szolnok wurden das Zentrum der Erdölforschung der Tiefebene geschaffen, sowie die Chemiewerke an der Theiß, die Basis der Superphosphat- und Schwefelsäureproduktion, gebaut. Zu den Großbetrieben der Stadt gehören die Möbelfabrik und ein Tabakfermentations- sowie Eiweißstoffe verarbeitender Betrieb. Das Erdgas der Umgebung wird in der Industrie und in den Haushalten verwendet.

Wie die Ungarische Gesellschaft für Urbanistik feststellt, verdoppelte sich im letzten Jahrzehnt die Zahl der Arbeitsplätze in der Industrie, ein Drittel der Szolnoker ist in der Industrie beschäftigt. Über die Hälfte aller Wohnungen wurde nach 1945 gebaut. Die Stadt entwickelte sich in den letzten zehn bis fünfzehn Jahren in einem vorher nie gekannten Tempo.

An der pädagogischen Hochschule, in den drei Gymnasien und den zwei Technika lernen heute 2000 Studenten und Schüler. In der Industrie erhalten 1500 Lehrlinge eine Ausbildung.

Kulturheime und Bibliotheken wurden in den Dienst der öffentlichen Bildung gestellt. Das János-Damjanich-Museum verfügt über 60 000 Exponate. Neben den Volkstracht- und Volkskunstabteilungen findet der Besucher hier auch die in der Künstlerkolonie im Laufe der Jahrzehnte entstandenen Bilder und Skulpturen. Besonders interessant ist die paläontologische Sammlung mit Mammut-, Rhinozeros- und Schädelknochen, die die Theißer Fischer aus dem Fluß bargen.

★

Wir stellten zwei grundverschiedene ungarische Städte vor. Beide beweisen, wie sich die Bevölkerung aktiv am sozialistischen Aufbau beteiligt.

Sándor Ják

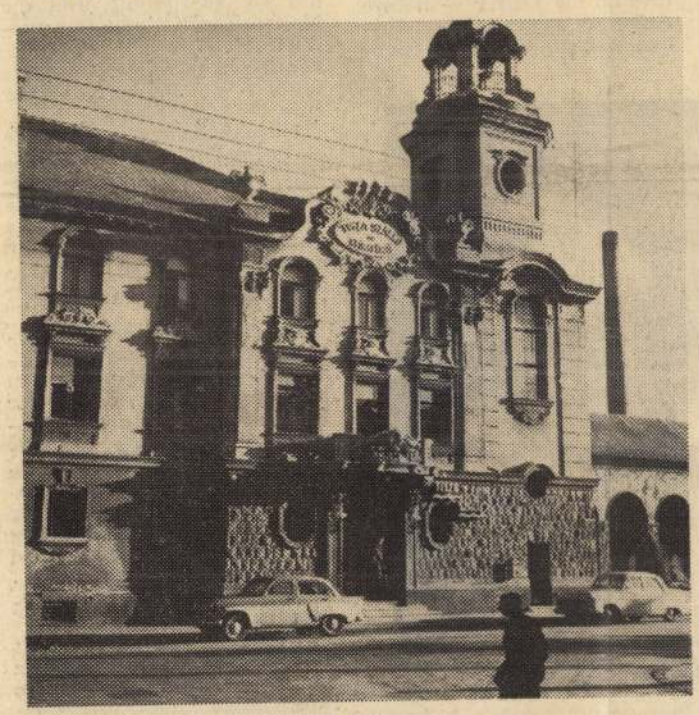

Hotel Tisza

Pettenkofen. August

Komárik Dénes

ADALÉKOK FESZL FRIGYES MŰVÉSZKAPCSOLATAIHOZ

Feszl Frigyes művészkapcsolatai közül – értem ezen a festőkkel és szobrászokkal való, a szakmai közeg nyújtotta társasági ismeretségen túlmenő közelebbi, esetleg baráti kapcsolatokat – csupán az idősebb koriakról tudunk valamit Kauser Józsefnek a Vigadó építése utáni időket tárgyaló visszaemlékezése alapján[1]. Ez a festők közül *Than Mórt, Lotz Károlyt, Wagner Sándort*, a szobrászok közül *Donáth Gyulát* említi[2]. Néhány utalás nyomán sejthetjük, hogy esetleg *Orlai Petrics Soma*hoz és *Klimkovics Ferenc*hez is fűzték személyesebb szálak[3]. E művészek körét szeretném bővíteni ezúttal *Sterio Károly, August Pettenkofen* és *Max Felix Paur* személyét illető adalékok közlésével. Ennek megfelelően jelen írásnak nem célja összefüggő és végleges kép rajzolása, sokkal inkább a további kutatás számára adatok hozzáférhetővé tétele és megoldandó problémák felvetése.

Feszl és *Sterio* (1821–1862)[4] valamilyen kapcsolata eddig is sejthető volt. A fiatal építészről a vele egyidős művész egyik legszebb portréját festette 1847-ben[5], 1861-ben pedig az Akadémia palotájának pályatervén az ő ecsetje keltette életre a perspektivikus ábrázolás staffázs alakjait[6]. Ez a terv ugyan nem Feszl, hanem Henszlmann, Gerster és Frey műve volt, de készítői Feszl Frigyes szűkebb köréhez tartoztak. Különösen Gerster Károly, aki kilenc évig (1845–1854) volt a Kauser–Feszl–Gerster társulásban közvetlen munkatársa, és akinek – mint látni fogjuk – még egyéb szerep is jutott a szóban forgó kapcsolat szorosra fűződésében.

A Feszl–Sterio kapcsolatra vonatkozó e meglehetősen szerény és közvetett utalásokat több új adattal egészíthetjük ki, szilárdíthatjuk meg.

Rövid életű első házassága (1853. november 26.–1856. február 24.)[7] után 1857. május 21-én Sterio Károly feleségül vette Zitterbarth András József pesti ácsmester[8] első házasságából származó leányát, Zitterbarth Klárát[9]. A leány anyja korán meghalt, apja 1847-ben újra megnősült[10]. Felesége a bajor születésű, a mannheimi színház vendégjátéka során 1846-ban Pestre kerülő s az 1846/47-es idényre az itteni Német Színházhoz szerződő fiatal színésznő, Quandt Vilma (~1827–1902) lett, ki házasságával búcsút mondott a színpadnak. A feltehetően 1857 második felében elhunyt Zitterbarth József özvegye, Sterio feleségének mostohaanyja, 1858 nyarán – egy évvel mostohalánya házasságkötése után – hozzáment a már hat éve özvegy Feszl Frigyeshez[11]. Ennek a Feszl–Sterio kapcsolat szempontjából önmagában sem érdektelen eseménynek azonban megvoltak a maga előzményei. Nevezetesen az, hogy Zitterbarth József a Kauser–Feszl–Gerster triász szorosabb baráti köréhez tartozott. Együtt csináltak nagyobb üzleti vállalkozást – sörgyár alapítását Kőbányán –, keresztszülője volt, feleségével együtt, Gerster több gyermekének[12].

Mindez azt mutatja, vagy legalábbis sejteti, hogy Sterio Károlyt és Feszl Frigyest társasági ismeretségen túlmenő kapcsolat fűzte össze. Erről tanúskodik az 1935-ös szombathelyi Sterio-kiállítás katalógusának előszavában az a nyilván unokájának közlésére támaszkodó megjegyzés is, hogy Feszl Frigyes a művész meghitt baráti köréhez

tartozott[12/a]. Ezt valószínűsítő mozzanatként kell számon tartanunk továbbá – ha feltételesen is –, annak lehetőségét, hogy tanulmányaik során valamikor egyidejűleg, esetleg együtt voltak Münchenben[13], valamint Feszl Józseffel (1819–1866), Frigyes bátyjával való kapcsolatát részben itt, részben később a vasútépítéssel kapcsolatban[14]. Sterio ugyanis 1848 körül vasúti építési rajzolóként működött Pozsonyban[15] a Marchegg–pozsonyi vonal (megnyitása: 1848. augusztus 20.) munkálatainál, Feszl József pedig 1845–1850 között a Magyar Középponti Vasút alkalmazottja volt, melynek központi irodája Bécsben volt.

A mondottak fényében talán közelebb juthatunk annak a szép, kvalitásos, befejezetlen női portrénak attribuálásához, melyet Feszl Frigyes leszármazottai őriznek, s mely a családi hagyomány szerint Feszl Frigyes feleségét ábrázolja[16]. Mivel a családi emlékezet a nagy építész második házasságáról nem tud semmit, ezt az akvarellt *a* feleség képeként tartja számon. Családi hagyomány tehát nincs segítségünkre abban, hogy megállapítsuk, vajon az első vagy a második feleség képével állunk szemben. Egyik sem kizárt, de jó okkal tételezhetjük fel, hogy az elsőről (Hoffmann Reginától) van szó, hiszen az utódok részéről anyjuk, nagyanyjuk képének kegyeletes becsben tartása volt indokolt, nem a mostohaé – még ha ez az utóbbi nem is kizárt. Ezen nem változtat, hogy a késői leszármazottak mit sem tudnak, hiszen a tiszteletnek a tájékozott első generációtól kellett származnia.

Talán segít valamit, ha a szép akvarellt és a Feszl Frigyesről fennmaradt, 1860-ban készült egyetlen fotót[17], mely második felesége társaságában mutatja őt, összehasonlítjuk. Ha vannak is egyező vonások (magas, hasonló formájú homlok, kissé erőteljesebb pofacsontok, az áll alatti arcforma), mégis inkább úgy tűnik, nem ugyanazt a személyt ábrázolják. Sterio szerzőségével azonban mindkét esetben számolhatunk. Ha Quandt Vilmát ábrázolja, akkor inkább, hiszen mostohaanyósáról van szó egyben. Ha Hoffmann Reginát, akkor a tartós, az asszony 1851 januárjában bekövetkezett halála után is továbbélő Feszl–Sterio kapcsolat, barátság motiválja szerepét. Annál is inkább, hiszen még közel vagyunk a Feszl portré készítésének 1847-es időpontjához. Ez esetben a befejezetlenséget magyarázhatja a házasság terhességgel, betegséggel szaggatott–kurtított időtartama[18].

Annyi azonban bizonyos – ha esetleg több nem is –, hogy mindazok alapján, amit eddig tudunk, e portrét potenciális Sterio-műként kell számon tartanunk.

* * *

A Feszl–*Pettenkofen* kapcsolat ténye s főleg jellege problematikus. Mivel azonban az irodalomban felmerült és valami igazságmagva valószínűleg van, foglalkoznunk kell vele.

August Pettenkofen (1822–1889) személyét Vámos Ferenc hozta kapcsolatba Feszl Frigyessel, családi hagyományok és a rajzhagyatékban talált lapok alapján. Ma már nem állapítható meg, hogy Vámos pontosan mit hallott a családtól, hogy maga ez a hagyomány mennyire volt hiteles. Ő maga így ír erről: „[Feszl] Frigyes öccsének, Mihálynak családja a 20-as években is Szolnokon élt. Ez a testvér postamester volt itt. Lakásában szállt meg minden szolnoki tartózkodásakor vendégként August Pettenkofen, a nagy osztrák festő"[19]. „Pettenkofenhez ... valószínű baráti szálak fűzték, s ez a kapcsolat hatással lehetett Feszlre is. Pettenkofent az alföldi táj ejtette rabságba. Sokat utazott az Alföldön, Szolnokon, Fegyverneken, Kecskeméten is megfordult

Feszlhez hasonlóan. Kis méretű ceruzarajzain ‚Szolnoki ember', ‚Fegyverneki ember' felírások láthatók [itt nyilván már Feszl rajzairól van szó]. Hagyatékában tucatnyi rajz maradt, amelyeken a dragonyosok öltözetét aprólékos vonásokkal örökíti meg. Ezek Pettenkofen rajzainak bizonyultak, s – unokája jóvoltából – 1960 óta a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályát gazdagítják." A jegyzetben megemlíti: „...Feszl hagyatékából a Szépművészeti Múzeumba került Pettenkofen-rajzok Pettenkofen-nek ‚Die österreichische Armee' ciklusához készültek ..."[20]

A mondottakkal kapcsolatos kételyeinket, problémáinkat Weixlgärtner alapvető, rendkívül részletes, Vámos által is használt monográfiája[21] és egyéb, a Feszl-kutatás során előkerült adat alapján vehetjük számba.

Ami a Feszl Mihálynál való megszállást illeti, az aligha igaz. Weixlgärtner ugyanis felsorolja Pettenkofen minden szolnoki lakóhelyét[22], de Feszl Mihály neve nem fordul elő közöttük. Igaz, egyes esetekben csak azt mondja meg, hogy kinek a házában, tehát tulajdonosról beszél, de eléggé egyértelműen abban az értelemben, hogy az volt a szállásadója. Hozzáveendő ehhez, hogy Weixlgärtner felhasználta Pettenkofen minden, általa elérhető irományát, így 12 jegyzetfüzetét is – melyekről feltételezi, hogy részben esetleg (a halála után megsemmisített) naplóinak kivonatát is tartalmazza –, rengeteg, cédulára írt feljegyzését stb., valamint ismerte kb. 150 tételt tartalmazó levelezési címjegyzékét. De mindezek alapján nem említi se Feszl Mihályt, se – ami egyébként fontosabb – Feszl Frigyest rendkívül adatgazdag művében.

Feszl Mihályról (1838– ?) tudjuk, hogy 1857-ben beiratkozott a k.k. Joseph-Politechnikumba[23], s ha feltételezzük, hogy a teljes négy éves kurzust elvégezte, akkor 1861-ig Pesten volt. 1871-ben egy hagyatéki irat tanusága szerint már Szolnokon élt[24], de 1878–1888 között a budapesti címjegyzékekben szerepel, távirdatisztként. Ezután kerülhetett újból Szolnokra, ahol a jelek szerint valóban élete hátralevő részét töltötte, és esetleg valóban volt postamester[25]. – Amint látjuk tehát, a szempontukból számításba jövő időben csak legfeljebb 15 évet töltött Szolnokon, s ha már akkor a posta alkalmazottja volt, kezdő beosztásban lehetett. Ez idő alatt – Weixlgärtner kimutatása szerint – Pettenkofen mindössze ötször fordult meg a Tisza-parti városban. Feszl Mihály személye így elég gyér támpontot kínál a Feszl–Pettenkofen kapcsolat alátámasztására.

Pettenkofen számos szolnoki, kevés ezen kívüli alföldi útja ismert, Fegyvernekről, Kecskemétről monográfusa azonban – tudtommal – nem ír. Feszl rajzhagyatékában „Szolnoki ember", „Fegyverneki ember" feliratú rajzot nem találtam, amivel nem akarom azt mondani, hogy annak idején ilyet Vámos Ferenc nem láthatott. De ez a negatívum s kivált az előbbiek egyelőre nem erősítik meg Vámos állításait[26]. Különösen pedig azt nem, hogy Feszl Frigyest Pettenkofen inspirálta volna a népies tárgy, a népi életkép felé forduló érdeklődésében.

Egy Feszl Frigyessel kapcsolatos – teljesen más természetű – Pettenkofen szereplést azonban meg kell említenünk. Az osztrák festő monográfusa feljegyzi, Feszl pesti Dohány utcai zsinagóga tervének litográfiáján a staffázs alakokat Pettenkofen rajzolta[27]. Ezt annak alapján állítja, hogy a dr. August Heymann gyűjteményben lévő példány hátoldalán ceruzával „Figuren von A. v. Pettenkofen" felírás található, amit ő stíluskritikai megfigyelésekkel is megerősíthetőnek talál. Ennek magyarázatát a szerző – nézetem szerint helyesen – abban látja, hogy Pettenkofen a litografussal, Franz Xaver Sandmannal már korábban, más vállalkozásban is működött együtt.

Mindezt megerősíti, hogy fennmaradt (bár az 1950-es évek óta lappangva) az 1851-ben készült litográfia alapjául szolgáló, azzal hajszál pontosan egyező Feszl-akvarell, melyen valóban nincsenek figurák[28]. Megjegyzendő, hogy Feszlnek az alakrajz nem volt erőssége, s bár az akvarell távlati képein néha látható staffázs alakok nem rosszak, de a zsinagóga-litográfián szereplőktől gyökeresen különböznek. Többek között messze nem olyan részletezettek, inkább nagyvonalúan, lazán, ecsettel jelzettek[29].

* * *

A harmadik említésre méltó művészkapcsolat sem szűkölködik bizonytalanságokban, megoldásra váró rejtélyekben, különlegességekben. Már az a tény is különös, hogy tulajdonképpen építészről van szó, aki azonban grafikusi (népéletképrajzolói) mivoltában vonja magára figyelmünket. Érdekes módon *Max Felix Paur* személyében Feszlhez annyiban hasonló valakiről van szó, hogy építészként nála is a szokásoson túlmenő érdeklődést tapasztalunk a grafika iránt, melynek témaválasztását – Feszlnél fokozottan, nála szinte kizárólagosan – a népi világ felé való fordulás jellemzi. Ez utóbbiról tanúskodik egy 120 darabos, kisméretű pauszokra rajzolt vázlatokat tartalmazó gyűjtemény, mely az 1930-as években került az akkori Fővárosi Könyvtár gyűjteményébe[30]. Ezek túlnyomórészt Pesten készültek és olyan népies alakokat, jeleneteket rögzítenek, melyekhez hasonlókat meglepően nagy számban találunk Feszl Frigyes hagyatékában[31].

A rövid életű Max Felix Paur (1807–1842) Bajorországból érkezett hozzánk, s Pollack Mihálynál való másfél hónapos alkalmaztatás után 1832 nyarától Hild József építési „rajzolója" volt[32], feltehetően 1838 őszéig, amikor iparrajziskoláját megnyitotta. Ennek 1839 őszén második évét is megkezdte, de hogy meddig tudta iskoláját fenntartani, mit csinált 1842 áprilisában bekövetkezett haláláig, egyelőre ismeretlen előttünk. Mivel a hagyatéki iratokban egyszerűen építésznek (Architekt, nem Baumeister!) nevezik, iskolafenntartó vállalkozása feltehetően nem volt hosszú életű, halálakor már nem működött. Valószínűleg visszatért eredeti foglalkozásához, talán újra Hild alkalmazásában[33].

Max Felix Paur neve annak révén merül fel Feszl Frigyessel kapcsolatban, hogy utóbbinak hagyatéka megőrzött egy 98 lapos mappát 327 beragasztott rajzzal, csekély kivétellel pausz papíron[34]. A mappa eredetileg Paur gyűjteménye volt, mintegy 40 szignált, s nem megállapítható mennyiségű szignálatlan pauszával, köztük több nem tanulmányi jellegűvel is. Ezt folytatta a két Feszl testvér, amiről tanúskodik, hogy benne több mint 25 rajz található Feszl Frigyes szignójával, 1839-es dátummal, de rajzmodor stb. alapján bizonyos, hogy ennél több tőle származó rajz van a gyűjteményben; Feszl Józsefre pedig közel 10 darab J.F. monogrammos tanulmányi rajz utal.

Hogy ismerték-e egymást, s ez a mappa hogyan és mikor került Feszl Frigyes birtokába, végül is nem tudjuk. Az előbb említett 120 darabos, technikai vonatkozásban rokon rajzgyűjtemény provenienciájának s az azzal kapcsolatos kérdéseknek tisztázása talán közelebb segít majd valamennyire ennek kiderítéséhez. Addig feltevésekre vagyunk utalva. Elképzelhető, hogy Feszl Paurt rajziskolájában ismerte meg, lehet, hogy Hild révén, akinél – ennyit biztosan tudunk – vándorlása (1839–1844) előtt fél évig legényként dolgozott, de könnyen lehet, hogy inaséveit is nála töltötte.

Mivel a müncheni akadémiát ebben az időben elenyészően kevés magyarországi

építésznövendék látogatta, Feszl ilyen irányú döntésében esetleg számolhatunk a Münchenből érkező, az akadémián hat évet eltöltő, Gärtner támogatását élvező Paur hatásával[35].

E befolyás lehetőségének felmerülése és – noha az ilyen irányú érdeklődés feltámadására késztető hatások a levegőben voltak – Max Felix Paurnak mint a népies témát és érdeklődést esetleg Feszl Frigyeshez közvetítő (egyik) ifjúkori mintaképnek ilyetén szerepe indokolttá teszi, hogy személyét számon tartsuk, s a további kutatások során számoljunk vele.

* * *

Ha befejezésül végignézünk a három művészkapcsolaton – túl azon, hogy számos, Feszl Frigyes és az érintett művészek világát közelebb hozó, azt érintő, részleteit megvilágító összefüggésbe volt alkalmunk betekinteni – mindegyiküknél feltűnik a népi motívumok, a népi alakok és életképek iránti ugyan különböző jellegű és művészi szinten megvalósuló, de markáns érdeklődés. Ha mindez, mint mondottuk, általános és a levegőben lévő volt is, eseteinkben a vonzódásnak mégis nagyobb mértékét látjuk az átlagosnál.

Ha egymáshoz való viszonyukat illetően nem is lehet eddigi ismereteink alapján állítani, hogy az említett művészek egyike vagy másika Feszl valamilyen mértékű példaképe volt, vagy annak hatása alatt állt volna, de az elképzelhető, hogy az általánosan jelen levőnek valami módon mintaképszerűen közvetítői voltak. Bár Feszl csekély grafikai közszereplése következtében – hacsak nem az egyelőre nem megbízhatóan ismert privát szférában – kölcsönhatásokról közte és e művészek közt nem igen beszélhetünk, de számolhatunk az azonos érdeklődés alapján való egymáshoz, illetve egymás művészetéhez való vonzódással. Végül is talán ebben láthatjuk Feszl e művészkapcsolatainak – a véletlen nyújtotta személyes okokon túlmenő – alapjellegét és magyarázatát.

Mint máshol már részletesebben említettem, fennmaradt „alföldi" képei, valamint grafikájának az a része, melyben a népélet, illetve annak számára megmutatkozó része felé fordult, kevés kivétellel Kőbányán és környékén, a rákosi mezőkön és a pesti határban készült[36]. A rajzhagyatékában semmi sem támasztja alá azt a már jelen írásban is érintett és kritizált állítást, hogy ezeket a szolnoki művésztelepen vagy azzal valamilyen kapcsolatban készítette volna, elsősorban Pettenkofen hatását véve számításba. Egyébként – ha Feszl témaválasztásához, irányulásához ilyen hatást egyáltalán szükséges lenne feltételeznünk – erre a szerepre még mindig inkább kínálkozna a vele bizonyíthatóan szorosabb és tartósabb kapcsolatban levő, Szolnokon és az Alföldön megforduló, annak idején elsősorban népéletképfestőként számon tartott Sterio Károly. Láthatjuk tehát, hogy a túlnyomórészt Pest környékén rajzoló–festő Feszl egyfelől az alföldi tájakra utazó, ottani motívumokat megörökítő Pettenkofen és Sterio, másfelől a szinte kizárólag a pesti folklórból merítő Max Felix Paur között helyezkedik el a lényegében azonos népi világ megörökítése iránti törekvésében.

JEGYZETEK

A jegyzetekben használt rövidítések:

FL = Budapest Főváros Levéltára

Katalógus 1984 = Feszl Frigyes, 1821–1884. Kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban 1984. A kiállítás anyagát válogatta és a katalógust írta: Dr. Komárik Dénes. Bp. 1984.

KOMÁRIK 1993 = KOMÁRIK D.: Feszl Frigyes (1821–1884). Bp. 1993.
MNG = Magyar Nemzeti Galéria
OL = Magyar Országos Levéltár

1. KAUSER J.: A magyar építőművészeti stílus eszméje. – Visszaemlékezések Feszl Frigyesre... Pesti Hírlap XXXVII. (1915. március 7.) 66. sz. 34–36.

2. A vonatkozó részt idézi KOMÁRIK 1993. 141. (335. jegyzet)

3. KOMÁRIK D.: Fotódokumentumok Feszl Frigyes és Feszl László hagyatékából. Ars Hungarica XX. (1992) 1. sz. 128–129.

4. Sterio egykorú gyászjelentése, valamint annak a MNG Adattárában őrzött példánya (1375/1920 ltsz.) hátoldalán található feljegyzés alapján születési helyét és idejét, valamint halála napját illetően néhány megjegyzést kell tennünk. E szerint 1862. „évi Juniushó 3-án..., élte negyvenedik évében" halt meg. Nem biztos, hogy ez a fogalmazás szabatos volt, de ha igen, akkor 1821-ben – mint ahogyan számon tartjuk – nem születhetett, hanem az 1822. június és 1823. június közötti évben látta meg a napvilágot. – Június 3-án halt meg és nem 4-én, mint ahogyan azt pontatlanul a Magyar Tudományos Értekező 1862. II. kötet, 1. füzet 73. állítja, és nyomán a későbbi említések. – A gyászjelentés versóján ceruzával a következő megjegyzés található: „Kedves jó emberem volt – Moldaván született saját szava szerint" Nyilván Ujházy Ferenctől (1827–1921) származik, mivel a leltárkönyv 1920. október 18-án kelt bejegyzése szerint a gyászjelentés az ő ajándékaként került a gyűjteménybe. Ez – bár kívánatos ellenőrizni – hihetően igaz, szemben a mindenhol szereplő Szászkabányával, amihez egyébként közel van, annyira, hogy Moldavának (Újmoldavának) utolsó postája az 1850-es években Szászka volt, ahol esetleg csak Sterio keresztelése történt.

5. Kiemelkedő jelentőségét – tudtommal elsőként – Hoffmann Edith így hangsúlyozta: „... szokatlanul széles kezelésével és hatásos színeivel, – piros sapka, vörös szakáll és vöröses barna kabát, – nemcsak hogy Sterio legjobb művei közé tartozik, hanem előkelő helyet foglal el általában is e kor magyar aquarellarcképei között". Dr.HOFFMANN E.: A Szépművészeti Múzeum új szerzeményei. II. Grafika. Magyar Művészet VII. (1931) 7. sz. 395.

6. „A perspectiv kép rajzát Frey és én együtt készítettük, színezése Frey egyedüli műve, alakjait pedig Sterio festette." HENSZLMANN I.: Az Akadémia palotájának eddigi története. Kritikai Lapok I. (1862) 1. sz. 13.

7. MNG Adattára: 18590/1970 ltsz., 3. csomag. Dr. Turchányi Erzsébet hagyatékában az 1930-as évekből származó feljegyzések Sterio Károly vejének, bonyhádi Kliegl Józsefnek közlése alapján. Erre az anyagra Szvoboda D. Gabriella hívta fel a figyelmemet, amiért ezúton is köszönetet mondok.

8. Született 1811. február 7-én Pesten, mester lett 1835-ben, polgárjogot nyert 1841-ben. Idősebb bátyja Zitterbarth Mátyás (1803–1867) építőmester, a pesti Magyar Színház és a Vármegyeháza építője, fiatalabb bátyja, János (1807–1856) kőfaragómester volt. Apja második házasságából származó felnőtt kort megért öccse, Henrik (1822–?) jól képzett építész volt, de céhes mester nem lett. A XIX. századi építész Zitterbarthokra l.: KOMÁRIK D.: Építészképzés és mesterfelvétel a XIX. században. Pesti a mesterek és mesterjelöltek. Építés- Építészettudomány III. (1971) 4. sz. 417–418.

9. Pest-lipótvárosi plébánia, házasultak anyakönyve, 4. kötet, 1853–1859. Tanu volt Podhorszky Lajos (tévesen Lászlónak írva) és Zitterbarth Mátyás. – A házasságkötést hírül adja a Hölgyfutár 8. (1857. május 22.) 116.sz. 526. – A menyasszony – Kliegl József közlése szerint (l.: 7. jegyzet) – 1837. június 7-én született és november 19-én keresztelték. – Talán rá, a huszonöt évesen megözvegyült fiatalaszszonyra vonatkozik Eötvös Károly – egyébként nem feltétlenül megbízható – néhány közlése, midőn Zitterbarth Mátyásnak – mint láttuk Sterio felesége nagybátyjának és esküvői tanujának – cseténi (Veszprém megye) uradalmáról beszél az 1860-as évekből (Tünemények. Bp. 1908., második kiadás): „... volt szép, művelt, fiatal húga, valami közeli rokona, ez vezette a kastély és háztartás gondjait [Csetényen]" (222. old.); „... egy szegény árva unokahúgom van, ő vezeti a csetényi kastélyt, talán ő lesz az örökösöm" (223. old.). Tönkremenetele után az volt Zitterbarth kérése, hogy unokahúga „hadd maradhasson meg, ha lehet holtáig a csetényi kastélyban. Ne kelljen azt is elhagynia" (226. old.). Az uradalom később újból gazdát cserélt, de a megváló tulajdonos „gondoskodott Zitterbarth unokahúgáról ott a csetényi kastélyban".

10. Ezzel kapcsolatban Kliegl közlése alapján Turchányi Erzsébet (l.: 7. jegyzet) a következőket jegyezte fel: „... mivel anyja korán elhalt és Zitterbarth egy német színházi színésznőt vett el, aki nagy házat vitt és vele mostohán bántak, szomorú volt. Egy látogatás alkalmával ismerkedtek meg, és első felesége halála után vette el [Sterio]"

11. KOMÁRIK 1993. 10, 130. (43. jegyzet).

12. KOMÁRIK 1993. 130. (43. jegyzet); KOMÁRIK D.: Izsó Búsuló juhászának felnagyított változatai. In: Horler Miklós hetvenedik születésnapjára. Tanulmányok. Bp. 1993. 440. – Itt említek meg egy esetleges – ha igaznak bizonyul, fontos – Sterio–Feszl kapcsolatközvetítést. Tudjuk, Sterio 1849-ben lefestette gr. Andrássy Manót, majd részt vett albumának illusztrálásában. Azt is tudjuk, hogy Feszlvel a Kálvin téri református templomban lévő Zichy Emmánuelné síremlék készítésekor Andrássy megbízói kapcsolatban állott. Ebben eddig Zsivora György közvetítői szerepét gyanítottam (KOMÁRIK 1993. 37.) – és gyanítom most is –, de az itt megismertek nyomán számolnunk kell a Sterio közvetítette esetleges Andrássy–Feszl kapcsolattal is.

12/a. Sterio Károly magyar akad. festőművész (1820–1862) hátrahagyott műveinek kiállítása Vasvármegye és Szombathely város kultúregyesülete szépművészeti szakosztályának

rendezésében 1935. okt. 30–nov. 7.[Katalógus] Szombathely, (1935). 6.

13. Ezt állítja Szvoboda D. Gabriella. Művészet Magyarországon 1830–1870. Katalógus,Bp. 1981. 427. (Kat. 359. magyarázó szövege). Mivel azonban – az írás jellegének megfelelően – ezt alátámasztó adat nem szerepel, nem tudhatjuk, az állításnak milyen fedezete van, több-e nagyon valószínűnek tekintett feltevésnél.

14. KOMÁRIK 1993. 7.

15. Szvoboda Dománszky Gabriella szíves közlése.

16. Katalógus 1984. 33. Kat. 2. a kép pontos adataival. – Képét először közli, valamennyit elhagyva belőle: VÁMOS F.: Adalékok Feszl Frigyes életéhez és munkásságához. Építés– Építészettudomány XIII. (1981) 1–2. sz. 214., pontatlan képaláírással.

17. A Magyar Nemzeti Múzeum Történet Fényképtára: 31–1934. ltsz. Részletes ismertetését l.: KOMÁRIK D. 12. jegyzetben i. m. (Izsó ...) 442. (9. jegyzet);

18. KOMÁRIK 1993. 10.

19. VÁMOS F. 16. jegyzetben i. m. 213. E közléseket nyilván Sajó Jánosnétól hallotta, kire sokszor hivatkozik. Feszl. ugyancsak Frigyes nevű fia ugyanis 1910-ben meghalt, s kiskorú gyermekeinek – Margitnak (1898–1989) és Györgynek (1899–1978 körül) – Sajó János (1874–1932) kőbányai lakatosmester és felesége lett gyámja. Velük Vámos 1923-ban ismerkedett meg. Vö. VÁMOS i. m. 230.

20. VÁMOS F.: Feszl Frigyes című, 1960 körül lezárt kéziratában. Evvel kapcsolatban l.: KOMÁRIK D. 12. jegyzetben i. m. (Izsó ...) 442. (8. jegyzet). – Az említett, összesen 9 db szignálatlan és datálatlan rajzot a Szépművészeti Múzeum 60.8.-tól 60.16. ltsz.-on őrzi, s a leltárkönyvben Pettenkofen műveiként tartja számon.

21. WEIXLGÄRTNER, A.: August Pettenkofen. Wien, 1916.

22. Uo. 94–95.

23. A kir. József–műegyetem tanárai és hallgatói 1851/2-től 1881/2-ig. Bp. 1883. 30.

24. FL.: IV. 1343.i. Visszaállított Pest városi törvényszék, hagyatéki iratok II.1502/1867. folio 44.

25. Mindez, valamint első szolnoki tartózkodásának pontos időtartama és jellege további kutatással, tiszti címtárak stb. segítségével megállapítható, de célunk szempontjából a már rendelkezésünkre álló adatok is elegendőek. – Szolnokra való törekvésének magyarázata valószínűleg nővérének, Fodor Jánosné szül. Feszl Annának (1817–?) ottani megtelepedésében kereshető, mely 1866-ban már kimutatható, és tudjuk, hogy végleges volt.

26. Ami kettőjük Vámos által felvillantott kapcsolatát illeti, annak hiteles kontrollját Pettenkofen említett jegyzetfüzeteinek stb. e szempontból való átnézése jelenthetné, nem utolsó sorban levelezési címjegyzékének megvizsgálása. Bár Weixlgärtner monográfiájának jellegét ismerve aligha képzelhető el, hogy ha talált volna ezekben valami komolyan Feszl Frigyesre utalót, azt említés nélkül hagyta volna.

27. WEIXLGÄRTNER 21. jegyzetben i. m. 36, 340.

28. Erről részletesen KOMÁRIK D.: A pesti Dohány utcai zsinagóga építése. Művészettörténeti Értesítő XL. (1991) 1–2. sz. 2, 5, 10, (24. és 25. jegyzet). Feszl akvarelljét Vámos közölte először: Magyar Művészet I. (1925) 6. sz. 353. A litográfia adatait (Weixlgärtneren kívül): Katalógus 1984. 58. (kat. 117.).

29. Mindezek alapján legalább a valószínűségét számon kell tartanunk annak, hogy épületrajzainak litográfiáján, acélmetszetén a staffázs alakokat más rajzolta. Így például a kőbánya–ligeti vendéglő 1847-es szép acélmetszetén. KOMÁRIK 1993. 34.

30. JAJCZAY J.: Pesti figurák a múlt század harmincas éveiből. Max Felix Paur rajzai a Fővárosi Könyvtárban. Tanulmányok XVI. Klny. a Fővárosi Könyvtár Évkönyve X. kötetéből. Bp. 1940.; RÁCZNÉ NAGY KATALIN: Pest-budai figurák az 1830-as évekből. Max Paur von Felix [sic!] vázlatgyűjteménye. Bp. 1978. A teljes rajzanyag illusztrált kiadása.

31. Katalógus 1984. 144.; KOMÁRIK 1993. 117.

32. Az építési rajzoló, noha az egykorú szóhasználat is ezzel a kifejezéssel élt, többet jelentett, mint amit ma műszaki rajzolónak nevezünk. Az ilyen „rajzolók" nem egyszer voltak akadémiát – részben vagy teljesen – maguk mögött tudó architektusok, még gyakrabban sok éves gyakorlattal rendelkező építőmester-legények. Munkájuk – amennyire meg tudjuk állapítani – sokkal inkább a mai szerkesztőével, olykor szerényebb feladatokat ellátó másodkezes tervezőével lehetett azonos. Nem beszélve arról, hogy akik a különféle mesterfelvételi iratokban ilyenről beszámolnak, gyakran együtt említik rajzolói tevékenységüket költségvetések, részletrajzok készítésével. Olyan hatalmas munkát végző vállalkozást, mint pl. Hild Józsefé nem is lehet másképpen elképzelni.

33. Max Felix Paur (az irodalomban gyakran Pauer formában is) életének adatai a következő két iratcsomagban találhatók: FL: Pesti tanácsi iratok, intimata a.n. 5910.; missiles a.n. 14997. Az első iratcsomó Paur iparrajziskola-nyitás iránti kérelme során született, melyben sok mindent elmond magáról, képzettségéről, addigi magyarországi működéséről. A második az elhalálozásával kapcsolatos ügyviteli iratokat tartalmazza. Az előbbi adatainak felhasználásával rövid, anonim ismertetés jelent meg: Hild József építőmester műszaki rajzolója. Pest–budai emléklapok I. (1928) 2. sz. 94–96., a Historia I. (1928) 5. sz. melléklete. Az építészettörténetben – saját bevallása szerint – járatlan szerző [Gárdonyi Albert] közel 70 éve közreadott vázlata érthetően több helyen pontatlan, illetve nem helytállóak értelmezései. Gyakorlatilag azonban a mai napig ez, illetve ennek levéltári alapja, a forrása a Paurra vonatkozó közlésekenek. Pedig RADOS J.: Hild József, Pest nagy építőjének életműve. Bp. 1958. 269. oldalán – Schoen Arnold kutatása nyomán – közli a másik iratcsomóból a müncheni akadémia 1837. szeptember 21-én kiállított bizonyítványát ottani tanulmányairól, építések vezetésére, építészek képzésére való alkalmasságáról. Érde-

kes, hogy ezt egy kópia alapján teszi, holott az iratok közt megtalálható sz eredeti bizonyítvány is. Ugyanakkor a 44 folionyi iratanyagból semmi egyebet nem hasznosít, pedig megtudhatjuk belőle, hogy Paur 1842 áprilisában halt meg Pesten végrendelet és egyenesági örökösök nélkül, s több további adatot a hagyatékban talált iratok gyűjteményéből.

34. OL: T.11. No.7. – A pauszmásolatokkal teleragasztott mappa ritka és tanulságos emléke az akkori építészeti tanulmányok módszerének. Mintakönyvekből, kiadványokból, rajzokról igyekeztek – még tanulmányi idejük után, később is – minél több anyagot összegyűjteni. A rajzok másolása – miként festőknél gipszek lerajzolása, képek másolása – volt hivatott az építészetbe való elmélyülést, egyben felhasználható minták gyarapodását biztosítani. (E módszerről s annak kritikájáról: SEMPER, G.: Tudomány ipar és művészet ... Bp. 1980. 23.) Tanulságos lenne e gyűjteményt forrásainak felkutatásával feldolgozni. – L. még Katalógus 1984. 35, 37.; KOMÁRIK 1993. 7.

35. A bátyjával együtt érkező Feszl Frigyes az akkor három évtizede fennálló akadémia harmadik pesti építész növendéke volt – de az akkori egész Magyarországot tekintve is csak a hatodik!

36. Katalógus 1984. 141, 144.; KOMÁRIK 1993. 116.

Dénes Komárik: **Beiträge zu Frigyes Feszls Beziehungen zu Künstlern**

Im graphischen Œuvre von *Frigyes Feszl* (1821–1884), des originellsten Schaffenden des ungarischen romantischen Historizismus, erschienen auch die Varianten der volkstümlichen Motive und der Genrebilder. Die starke Präsenz deren ist auch für jene Maler- und Graphiker unter seinen Zeitgenossen bezeichnend, mit denen er in Verbindung stand. In der Abhandlung werden nun neue Beiträge zu seinen Beziehungen mit diesen Künstlern geliefert.

Károly Sterio (1821–1862), der Feszl 1847 porträtierte, war mit dem namhaften Architekten auch verwandtschaftlich verbunden, was bisher nicht bekannt war. Es ist als wahrscheinlich anzunehmen, daß auch das kleine Aquarellporträt Feszls erster Ehefrau, das sich im Besitz der Nachkommen befindet, von Sterio stammt.

In der Fachliteratur wurden Behauptungen über Beziehungen zwischen dem österreichischen Maler *August Pettenkofen* (1822–1889) und Feszl angestellt. In der Studie werden diese Beziehungen als unsicher bzw. bescheiden bezeichnet. Wixlgärtners Monographie (1916) zufolge wurde die Staffage auf der Lithographie des nicht realisierten Bauplanes von Feszl (1851) für die Synagoge in der Dohány-Straße in Pest (Budapest) von Pettenkofen gezeichnet. Die Studie will das mit der Behandlung des Feszl-Aquarells ohne Staffage, das der Lithographie als Vorbild diente, untermauern.

Schließlich werden Angaben veröffentlicht und behandelt, die darauf hideuten, daß der Bayer *Max Felix Paur* – der für seine Genreskizzen bekannt ist, in Wirklichkeit jedoch Architekt (technischer Zeichner von József Hild) war – und Feszl vielleicht Beziehungen zueinander hatten, denn Paurs Sammlung von Entwurfszeichnungen auf Pauspapier, die von Feszl weiter bereichert wurde, blieb in Feszls Nachlaß erhalten.

6. Feszl Frigyes első (?) feleségének portréja (részlet). Sterio Károly (?) akvarellje

7. Feszl Frigyes második feleségével. Fotó, 1860.

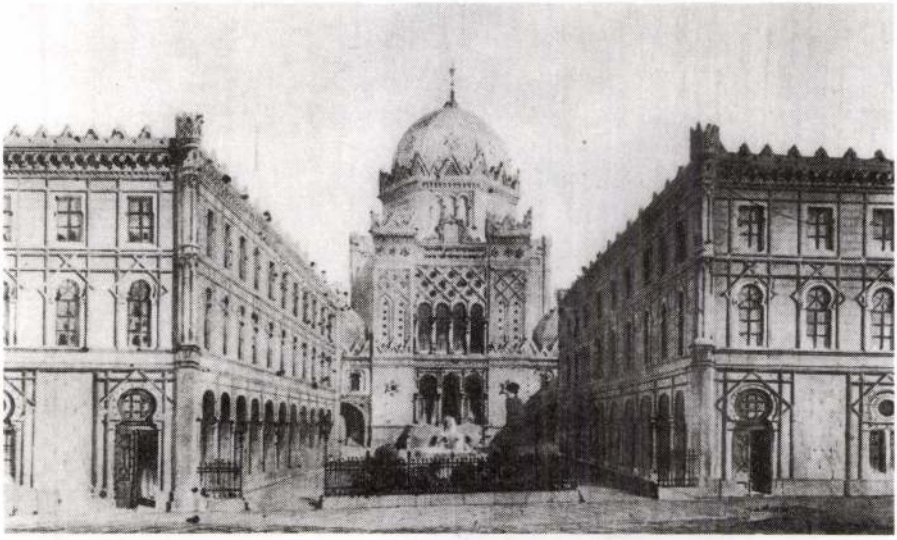

8. A Dohány utcai zsinagóga terve, Feszl Frigyes akvarellje, 1851.

9. A Dohány utcai zsinagóga terve. Franz X. Sandmann litográfiája, 1851.

August von Pettenkofen, osztrák festő

Elő felfedezője és hangadója a szolnoki tájnak a múlt század közepen az osztrák festő, August von Pettenkofen volt. Követték őt festőtársai.

Dolgozók Lapja (Komárom), 1945. szept. 21.

August von Pettenkofen osztrák festő (1822–1889)
a Galéria új otthonában, a Várban időszaki
kiállítása nyílt, a 125 évre visszatekintő szol-
naki festőiskola első félszázadának műveiből
– a művész volt első felfedezője és hangadója
a múlt század középén a szolnoki tájnak – majd
három évtizedig visszajárt Szolnokra, témáért.

Tasnádi Attila: Körséta az új Galériában.
Népszava, 1975. nov. 16.

PETTENKOFEN A. v.

Pettenkofen, A.v.: Markttag in Szolnok.
Öl auf Holz, 23,5x33,5 cm.

Aukción: München, Neumeister

Auktion 188. 27.und 28. Juni 1979.
Katalogus Nr. 1511. - S. 139.

PETTENKOFEN, AUGUST

August von Pettenkofen:
2 ungarische Hirten in langen Pelzmänteln.
Auqarellierte Bleistiftzeichnung auf braunem Papier, 17,4x21,7 cm.
Bezeichn. und dat.: AP 849.

Aukción: WIEN, DOROTHEUM
441. Kunstversteigerung
13. bis 16. Febr. 1979.
Katalogus 236.sz., 36. old.

Pettenkofen Ágost osztrák litográfus

Magyar vonatkozású litográfiái 1848-49.

Tört

„... kétségkívül legjelesebb képviselője az osztrák lithográfiának. Senki sem örökítette meg nálánál hivebb, művészibb módon a magyar szabadságharc eseményeit és kortörténeti érték dolgában csakis a francia Charlet-hoz és Raffethoz hasonlítható. A festői tudás és a technika teljes birtokában sikerrel küzd meg a nehezebb feladatokkal is. A legkitűnőbb körazai, na... magyar érdekűek az 1849-50. ... A magyar ... ius 5-én, országgyűlé... Magyarorszagyűlé... madott H. ... , első ... 49. ... litho- ... bersü

Santos X. Aukció.

73

3. Die ... Insurgenten unter Perzl, werden an der Römerschanze v. Jelacic ... geschlagen ... f. Juni 1849.
4. Die Einahme von *Raab* f. Juni 1849. unter d. pers. Führung Sr. Majestät des Kaisers.

663 **Pettenkofen C. A. Zwölf Seenen aus der Ehrenhalle I. K. K.** ... Entworfen u. lith. v. C. A. *Petten-*

Ausztria.

Pettenkofen Ágost kets. kiv. legjel. képv. az osztr. l-nak. „Senki sem örökítette meg nálánál ~~jobban~~ hivebb, művészibb módon a magy. szab. harc eseményeit és kortörténeti érték dolgában csakis a francia Charlet-hoz és Raffethoz hasonlítható." Legkitűnőbb körajzai, főleg magyar érdekűek, 1849-50-ből valók.

(Ráth: Dp. k. I. 433.)

660 — Vor Comorn am 31. März 1849. Gemalt v. Car. Welden, lith. v. C. A. *Pettenbofen*. — Kőnyom. fol. Santos X. Aukció

651 **Encse.** Corp. Ang. Ferrarini rettete sich, inden bei Enese durch die Rabnitz schwamm. — Gez. u. Lith. v. A. Pettenkofen. 1850. Kőnyom. fol.

ggel. sor német

onis kivégzése 1671 IV. Fent

Pettenkofen

Th-R XXVI.

Weixlgärtner

Föd. Kof.

Pettenkofen August (—)
osztrák történeti festő- és kőrajzoló-
nak hámtalan magyar vonatkozású
kőrajza jelent meg, amelyek közül
kiemeljük... - - - (ld. Behül)...

A Sturm auf Ofen ~~eppik~~ nemcsak Petten-
kofen legmüvénibb, hanem a litográfia
eppeteme történetének is eppik legjel-
sebb alkotása.

Pettenkoffen Ágost

Nagy Zoltán jegyzetei

Vor Comorn am 31. März 1849. Nach d. Nat. gezeichnet von C. Welden. Lith. v. C. A. Pettenkoffen. Sinnes könyvm.-folio. (Pettenkofen egyik legfinomabb alkotása, melynek tájképi hangulat-határa elragadó.)

Lantos Metszetek 1924.– 452.–

Magyar névfelelők Porosnyuál 1848.
október 30. Kőrajz. Pettenkofen
Ágost 1850.—

M. T. Képes. (1922).-11.—

„Der Sturm auf Ofen den 21-ten May 1849."
Gez. und lith. v. C. A. Pettenkoffen 1849.
Gedr. bei J. Höfelich Wien. — ⊛
390/265 m/m.

Laufr. 276. ⊛ Wien, bei L. T. Neumann.
kf. v. Nur. Kat. 39.

Ausztria. (Zécs.

Pettenkofen Ágost kéts. kiv. legjel. képv. az osztr. L-nak. „Senki sem örökítette meg nálánál ~~jobban~~, hivebb, művészibb módon a magy. szab. harc eseményeit és kortörténeti érték dolgában csakis a francia Charlet-hoz és Rafethoz hasonlítható."
Legkitünöbb körajzai, főleg magyar ércle kück, s 1849-50-ből valók.

(Ráth: Op. k. I. 433.)

660 — Vor Comorn am 31. März 1849. Gemalt v. Car. Welden, lith. v. C. A. *Pettenbofen*. — Kőnyom. fol. Santa X. Anikció

651 **Encse.** Corp. Ang. Ferrarini rettete sich, inden bei Enese durch die Rabnitz schwamm. — Gez. u. Lith. v. A. Pettenkofen. 1850. Kőnyom. fol.

Pettenkofen Ágost osztrák litográfus

Tort

Magyar vonatkozású litográfiái 1848-49.

„... kétségkívül legjelesebb képviselője az osztrák lithográfiának. Senki sem örökítette meg nálánál hivebb, művénibb módon a magyar szabadságharc eseményeit és korkörténeti érték dolgában csakis a francia Charlethoz és Raffethoz hasonlítható. A festői tudás és a technika teljes birtokában sikerrel küzd meg a nehezebb feladatokkal is. A legkitűnőbb körazai, napprént magyar érdekűek az 1849-50. évben kénültek. A magyar országgyűlés megnyitása 1848. július 5-én, Haynau és táborkara, Orosz tábor Magyarországon, Magyar népfölkelés, A megtámadott tábori posta, Sebesültek szállítása, első sorban pedig a Buda bevételét 1849. május 21-én ábrázoló nagy körajz a lithographia legkitűnőbb, maradandó becsű alkotásai közé tartoznak."

(Ráth: Ipm. kve. I. 433. l.)

3. Die ... Insurgenten unter Perzl, werden an der Römerschanze v. Jelacic ... geschlagen ... f. Juni 1849.
4. Die Einahme von *Raab* f. Juni 1849. unter d. pers. Führung Sr. Majestät des Kaisers.

663 **Pettenkofen** C. A. Zwölf Seenen aus der Ehrenhalle I. K. K. Militärfuhrwesens—Corps. Entworfen u. lith. v. C. A. *Pettenkoffen* Gedr. bei J. Höfelich. Wien.

Teljes sorozat az eredeti mappában. — Többek között komáromi, sóvári, szegedi és szolnoki csatajelenetek.

664 **Pozsony.** Ungarischer Landsturm bei Pressburg den 30. Oct. 1848. Gez. u. lith. v. *A. Pettenkofen.* — 1850. — Kőnyom. fol.

665 **Schlik** *Nur immer Vorwärts etc.* — Lith. v.F. Zalder, gedr. v. M. Bäcker. 1850. Kőnyom. fol.

666 **Schwechat.** Die Ungarn werden bei Schw. in d. Flucht geschlagen. N. d. nat. gez. u. lith. v. V. Katzler. — Kőnyom. fol,

667 **Schwechat.** Bivouac nach dem Gefechte bei Schwechat. — Nach d. nat. gemalt u. auf Stein gez. v. Kriehuber 1849. — Ged. b. J. Höfelich. — Színes kőnyom. fol.

668 **Szolnok.** A szolnoki ütközet. (Ugyanez németül, franciául és angolul). 5. März. 1849. — Szerelmey Miklós rajza után, lith. Charles Fer. Párisban. — Színes kőny. nagy fol.

669 **Temesvár.** Am 16. Aug. vereinigte sich die Südarmee d. F. Z. M. Jellacic bei Ujpécs nächst Temesvar mit d. Donau armee. — Katzler gez. — Kőnyom. fol. (XLI. Armee-Bulletin).

678 — Wahrhaffte Eigentliche Abbildung und Conterfey des fürtrefflich Tapfferen Ungarischen Helden Teckeli. Gedruckt im Jahr 1682.
Egylapos nyomtatvány, Thököly hőstetteit dicsőítő szöveggel.

679 — Warhafftige Original—Bildnuss dess Ungarischen Feldherrn Emerici Tökeli. A háttérben csatajelenetek. — Rézm. 8⁰

680 **Tompa** Mihály. Rajz. Barabás 1857. J. Axmann & J. Benedict sc. 858. Acélm. 8⁰

681 **Verbőczy** István Werbenczy István királyi személynök. — Rajz. A Gerasch. Gedr. bei Rauh. Kőnyom. fol.

682 **Vörösmarty** Mihály. Vörösmarty. Nyomta Haller J. (Bécs) kőnyom. fol. — Szép lap.

Wesselényi-féle összeesküvés

683 **Nádasdy Ferenc kivégzése.** Wahrhaffte Bildniss Franc. Nadasti, welcher . . . zu Wien enthaubt worden, den 30. April 1671.
Egykorú rézmetszet 8⁰
A lap felső részén Nádasdy arcképe, alúl kivégzése.

684 **Nádasdi, Frangepán, Zrinyi** arcképei és kivégzésük képei. Egylapos rézmetszet 3 hasábon 135 hasábsor és 4 teljes sor német szöveggel. 4⁰
Kissé sérült, csekély szöveg és képveszteséggel.

685 **Nádasdi, Zrinyi, Frangepán és Bonis** kivégzése 1671 IV. Fent

Pettenkofen magyar vonatkozású kö-
rajtai.

1845. József Főherceg Nádor.
Weixlgärtner II. 312. l.

Sorozatban. Magyar gyalogság.
Magyar Grenadírok.
Weixlg. II. 312. l.

1847.
Ungarische Generalität.
Weixlg. II. 321. l.

Königl. ung. adelige Leibgarde
Testőr.
Weixlg. II. 321. l.

Huszárok. — " —

1848. Magyar grenadér. — " —

Az első magyar ordszágyűlés nem
Ld. Borsos Weixlg. II. 331.

1849. Vor Komorn. Am 31. März 1849.
Weixlg. II. 332. l.

Der Sturm auf Ofen. Den 21. Mai 1849.
Weixlg. 332. l.

Die überfallene Feldpost. — " —

„Kress Chevaux-legers im Lager bei Ács.
332. l.

Die brave Marketenderin. 334. l.

Feldzugsmeister Freiherr v. Haynau 335. l.

Ungarischer Landsturm (magyar tisztek kel) 335. l.

Bei Pressburg den 30. Oct. 1848.

„K. k. General der Cavallerie in ungarischer Uniform." „Die k. k. Österreichische Armée" sororaiban. 337. l. —

„K. K. ungarische Linien-Infanterie". 337. l.

K. K. Grans-Infanterie-sororaiban. Több magyar vonatkozási lap.

„Israelitischen Tempel zu Pesth" – „Projekt: Hauser, Fesel, Gerster" Weichlg. II. 340.

Pettenkofen August

l.-

Lykafest 1896-1914

50.l

Pettenkofen August

l.

Végvári Szokok

5–7, 9–17, 22, 24,
27, 28, 30, 32, 34, 64,
65, 74, l. I. t.

Oct. 22, 1948.

I.

Kinek a fia ez a fiú? Én a szüleim fia vagyok. Kinek a leánya ez a leány? Ő az apjának és az anyjának a leánya. Tamás szüleinek az egyetlen gyermeke. Tamás nagybátyjának a gyermekei az ő unokatestvérei. Nekem is van három unokatestvérem. A fiú neve Róbert.

Pettenkofen August

festö

l.

Farkas Munk levelei

104. 105. l.

106. l. 222. l.

ól esedékes 850 frt. lakbér tekin-
részéről mintegy felmentetett,-
elfogadható az igazságügyminiszter
tja, hogy a Bonts Gyula volt kir.
r utján behajtott lakbérkövetelés
őt, hanem a nagymélt. miniszterium
ügyigazgatóság azt javasolja, hogy
iratokban valóban az foglaltatik,
rat mond, akkor ezen költségeknek
terhére leendő érvényesitése iránt
t, 1907. szept. 29. A közalapitvá-
. Steffanits s.k. osztálytanácsos

zgató.

Pettenkofen Ágost

lásd

Kopp J.: Borsos
József. Bp 1931.
27, 28 l.

Budapest, 193 8. február 19.
IV., Egyetem-utca 4.

s Bizottsága

úrnak
úrnőnek

Budapest

isztelettel közöljük, hogy a kérdéses
llékelt két példányt tudjuk pillanat-
ket magunknál tartjuk és amennyiben
eznünk, azonnal továbbitjuk azokat b.

jánlása mellett, maradunk

kivál[ó] tisztelettel

FRANKLIN-TÁRSULAT
KÖNYVNYOMDÁJÁNAK
Budapest, IV. Egyetem-utca 4 sz.

Pettenkofen August

festő

Dési H Kör Kiáll. V

Szolnoki parasz,

vízf.

MOB. Levéltári gyűjtemény

38.

ágos Bizottsága

száma: —— 19

kelte: máj. 1. 19 38

beérkezése: ápr. 16 1938

száma:

ntézett szám:

na:

na:

Kaufczkyné.

a:

Pettenkofen August

l.

Bedölitogr.

11. l.

Műemlékek Orszá

Ár ajánlat az alant
hátfalas beosztásos fenyőf
pácolással és fényezésse

sor sz.	
1.	Elnök úr szobájába
2.	Előadó úr — " —
3.	Titkár úr — " —
4.	[illegible]

Pettenkoffen

Fürdő cigányok és
Jelenet a magyar
cigányok életéből
e festmennyei az
1862. évi Londoni
vilagkiállitáson.

Szem Bert

251. l.

Ihnen dankbar sein,

t freundlichst mit

k an mich überweisen

züglicher Hochachtung

Hiersemann

Pettenkofen, August

Festo

Gentnmeml

124.1

SVÉD MÜVÉSZETI BIZOTTSÁG:

AXEL GAUFFIN
a stockholmi Nemzeti Múzeum főintendánsa és vezetője,
a bizottság elnöke

CARL GUNNE
festőművész,
a svéd kir. kormány megbizottja

CARL AXEL PETTERSSON
m. kir. stockholmi főkonzul

HJALMAR OLSON
a Gustafsbergs Porcellángyár
igazgatója

EDWARD HALD
az Orrefors Üveghuta
igazgatója

Pettenkofen

Lyka München

8, 63. l.

koronáról bemutatott s
lesz elfogadható, ha a
közvetlenül jogosult
mutattatvk, mert Bogn
kötelezettsége mellett
bélyegtelen nyugtatvár
sának igazolására nem

Minthogy pe
7-én 567 sz. a. kelt
helyreállitási munkál
nyoztatott elő s enne
állott 38000 K-hoz
másrészt a visszaváró
képező végelszámolás
seti vég járandósága

Pettenkofen A.

1822-1889

Szabad Művészet

1957. 343. l.

Pozsonyi primási palota VIII. 163

Pettenkofen

tovább

l.

Hevesi, Ludwig

Altkunst – Neu-
kunst. Wien 1909.
204. l.

IRODALOM

JEGYZET

~~Borros József~~

Pettenkofen

A magyar nemzet-
gyűlés megnyitása
1848-ban
Fenti litója fanet-
netben repr-

Jó Br Rá

84. l-

Jókai - Bródy - Rákosi:

Ezernyolcszáznyocz-
nyolc. Az 1848/49-iki
m. szabhare-tört. képek-
ben. Bp 1898

s, szép emléke minden faanyagától
tában került ujra magyar kézbe.
és ablakai, sőt még fapadozata is
áról rendkivül tanulságos fényképek
ttsága rendelkezésére.
állapitani, hogy a magyar müemlékek
jes gondozásán a Jugoszláviához
ztaltuk. A szlovén lakosság magas
tolsó sorban a szlovén szakemberek,
nak köszönhető, hogy a muraközi
k értékes freskódiszükkel együtt

dék egy része magyar uralom alá ke-
jesztettük erre a területre is. E
ontja a müemlékekben leggazdagabb
att épülethelyreállitások, felté-
izonyitja a amgyar müemlékvédelmi

zdtük a kifagyott szentélyköveknek
s szentélypárkány lebontását.

Pettenkofen

l.

Traina 1890

81. l

1749. **Selyem perzsaszőnyeg,**

zöld alapon imafülke, lecsüngő csillárral, a boltmezőber — SEIDEN-PERSERTEPPICH, Gebetnische mit her XIX. Jahrhundert.

1750. **Karamani szőnyeg,**

szélesebb és keskenyebb sávokban nyolcszögletes rozet TEPPICH, mit Oktogons in breiteren und schmälere

1750/a. **Terítő,**

fekete klot, matyóhímzéssel. — DECKE, schwarzer C

1750/b. **Bluz,**

ir csipke, virágmustrával. — BLUSE, Irischspitze, m

1750/c. **Zsubrikolt betét,**

kétfejű sasok sorával. Magyar, XVIII. sz. — EINSA Ungarisch, XVIII. Jahrhundert.

1750/d. **Csipkegyüjtemény,**

vert arany, ezüst csipkékből. — SPITZENSAMMLU

1750/e. **Lepedőszél és párnavég,**

vászon, díszítése vörös pamuttal hímzett virágtövek, — LEINTUCHBESATZ UND POLSTEREINSATZ, bez. Granatapfelranke in á jour-Stickerei. Siebenbür,

1750/f. **Oltárterítő,**

vörös bársonyra applikált magas arany-ezüst hímzés keretében cirillbetűs feliratok és szőlőinda. Orosz. — Silber. Heilige Frauen am Grabe Christi. Die Bordüre

1750/g. **Díszmagyar ruha,**

áll piros nadrágból, meggypiros és rókaprémes ment csizmából. — UNGARISCHES GALAKOSTÜM, be mit Fuchspelzbesatz, blauer Brokatattila und Stiefe

Pettenkofen August

Peráltag III.

1525. f.

Budapest 4-Spréát Ipermir. Mu. visszaadn

tassék.

Pettenkoffen Aug.

l.

Galerie E. Lanfranconi

Pressburg 1895.

39 l.

MÁSOLAT

A m.kir.vallás- és közoktatásügy
alatt a M.Kir.Államvasutak Igazg
másolata.

Értesitem a tek.Igaz
és közlekedésügyi miniszter ur l
revich Tibor egyetemi ny.r.tanár
elnöke részére, az 1944.évre a M
osztályu kedvezményes vasuti bér

A fenti bérletjegy á
jelen ügyszám alatt Egyezernyolc
Igazgatóság 8.132 sz.postatakaré
ideijüleg átutaltam.

Az emlitettek alapjá
vezményes vasuti bérletjegyet ki
veskedjék.

a tek.

más e-

22.

éből:

.k.

tassék.

Budapest, 1915. julius 6.

Pettenkoffen Aug.

l.

Galerie E. Lanfranconi

Pressburg 1895.

39 l.

sztérium 183.412/1947.VII.számu ira-
ése mellett,a kölcsei ref.templom fa
jelentem.
adban épült s az ebben az időben divatos
ortjába tartozik.Az ország északkeleti
ily harangtornyok,melyeket többnyire a
józan müvészi izlésével alkottak.Fenn-

Pettenkoffen

Osztrák tábori posta megtorinadása - litogr. (?) repr.

Jó Br Rá

97. l.

A fökelő nép litogr. repr. -

106. l. -

Törvényjavaslat

I.Fe

A műemlékekr

1.

/1/ A műemlékek

/2/ A törvény a

földben vagy a föld

épületrész/ és tart

log, amely történeti

Pettenkofen

1) Buda ostromából 1849. máj. 21. Roham a nyugati bástyára.

2) Honvédek támadása a pesti oldalon.

Rejr.

JÓBORÁ

254, 25-5, l.

Pettenkofen

August von

l.

Beetz 44. l.

Csatkai Endre

A 40 éves Soproni képzőművészeti kör története

Sopron 1937. 16° pp. 23.

Pettenkofen, August
von

l.

Lykakőröm

78. l.

Porczellán-gyűjtemény a sümegi mú-
Zeumban VI. 150.

Pettenkofen August
von

wód

Kat Szemere aukció

427 - 429. 7.

Kossuth Lajos: 1887-ben:

Derékig, állva s jobb
elől kopasz; haja, bajusza
kék. Igének álló gallérja s
csokorra kötött nyakkendő

Olajfestés, vászon
Az 1848-diki

Pettenkofen A.

1.

Képm. Muz. Ed.

VII. 190-l.
193-l.

Pettenkofen Auguste von

1.

Magyar Studio II.

43. P.

Pettenkofen

A fölkelő neje c.
olajkép repr.

Kortárs. 1948.
jan. 15.
225. l.

Budapest 4 - Spréd Ipermir. Mu. [illegible]

...epes daróc

...ISÉG

...o templom

SZAKCSOPORT

Templomberendezések

KOR

XV. sz. v.

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

Albertus (religiosus frater)

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYEB ADAT

...umsor, ötüléses

Tkp

...VAN RÓLA?

Pettenkofen Karl August

Az első magyar ország-
gyülés megnyitása
Pesten 1848 jul. 5-én
a Nemzeti Muzeum diszkrugben
Tervezte Borsos Jó-
zsef. Körerajzolta
fenti
Repr.
Domanovszky Sándor
Magyar művelődés Fort-
T. K. Bp. é. n. 53,
665. l.

Kaszás nemzetőrök
Pozsonynál 1848 okt. 30-án
fenti Körajza
Repr. n. o. 57. l.

Pettenkofen, August

Xaver Karl

* Beis 1822, maj. 10

† n.o. 1889, mart. 21

Thieme-Becker

XXVI. 506-7

Pettenkofen Agost

Laid

Ovszág Világ

1892. 118 l

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

yezem:

igy helyettesének
ása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Pettenkofer Ägyt

Wien

Müesamok, 19 VI. 283

Pettenkofen C. A

Istállóban játszó
gyermek, fa 13×17
cm.

Maszlesztergképt

290. sz -

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 évi hó n napján

délelőtt / délután órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy:

Elnök megbízásából:

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Pettenkofen C. A.
Totáltóban játszó
Bernek, olaj.

Eszt. jozsa
290. rt

..... *műhely.*

elyfőnökség!

.....év ..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

re ..... számu .....

gbiztam

..... évi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Pettenkofen Karl

1.

Nemzeti Salon Almanach

175.

..... nevü munkás igazolta.

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Pettenkoffen C. A

Läsd

Bmk 53.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételé

nevü munkástársamat szóbelileg meg

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Pettenkoffen C. A

1 Bd

2

Lam 1887 29 d.

Pettenkofen, Károly
Agust

1903. gyüjt. Eiäll.
Menzeti szalon

12-14

Próbajegyek, római, arany- és ezüstöndarabon

V. 257.

Pettenkoffen 2

1852 tól több évén át Párisban (Stevens és Meissonier)

majd tőleg Bécsben

czenkivül ásmételten Olaszországban, Párisban

ámla

Madonna.

48. Yacopo de Boateri. Élt Bolognában a $\overline{XIV}$ – $\overline{XVII}$ sz.

Pettenkofen Karoly
Ágost

1909. gyűjt Miáll –

Nemzeti Szalon

Praenomen V. 259, 260.

Pettenkofen 3

ei Szolnokon.

Laindsavéj obszidiánból IV. 137

Pettenkofen August

Arverési Csarnok aukció Eat

39 sz. 1927. okt.

Pettenkofen Ágost

549. Vásár

Rep.

Ernst Múzeum aukció

XXIII

ÁRVERÉSI NAPTÁR.

I. nap, csütörtök NOVEMBER 6.		II. nap, péntek NOVEMBER 7.		III. nap, szombat NOVEMBER 8.	
Festmények	1—37	Festmények	38—73	Festmények	451—545
Ezüst	75—145	Ezüst	146—216	Ezüst	971—1020
Porcellán	217—329	Porcellán	330—437	Porcellán	1191—1251
		Szőnyeg	438—447	Fajánsz	1481—1540
				Szőny.-Textil	1620—1700
				Fém-Vegyes	1931—2010

IV. nap, hétfő NOVEMBER 10.	V. nap, kedd NOVEMBER 11.	VI. nap, szerda NOVEMBER 12.

Pettenkofen Ágost

Pihenő lovak

Repr.

Almásy Teleki VII. 1941

58255.

Pettenkofen Ágost

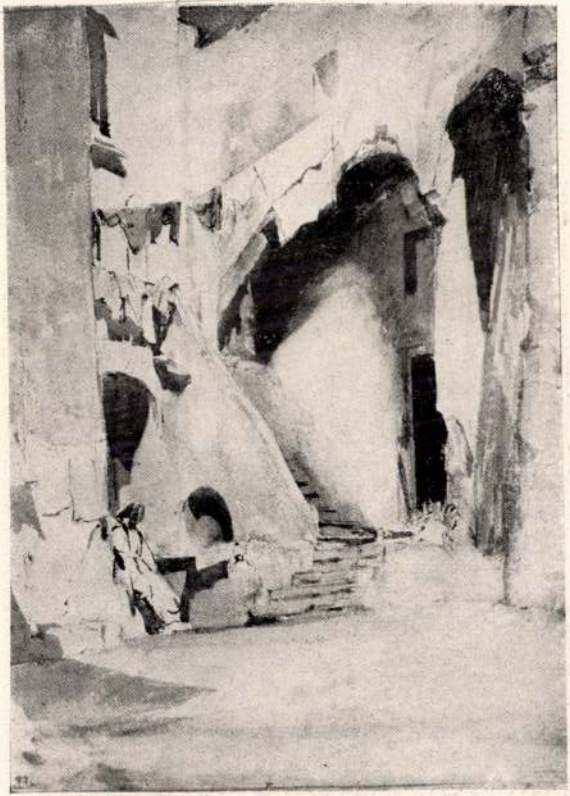

57410. *Pettenkofen, August von:* Udvarrészlet.

Árverési Közlöny
1938. 3. rk. n.

Villa Kienlin in der Mörikestrasse in Stuttgart; erb

1. Ansicht nach d

(Grundriss i

Pettenkofen, A.

427. Szolnoki piac, 1880

Ja, 25 x 38 cm.

Repr -

Ernst Muzeum aukcioi

53. 27.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Pettenkofen August

1822 – 1889.

läsd

2

Szépm. Mur

graf-ort 63. kiäll.

(1932) 120 – 127. sz

Pettenkofen A.

lásd

Csánky: A XIX és XX.
sz. külföldi mesterei
Bp. 1939. 73. l.
Szépm. Mur. Gal.

Pettenkofen Ajost

Irod

Szana Szárev

82,268. l.

Vasárnap

22

Zenó

Hétfő

23

Viktória

Kedd

24

Ádám, Éva

Szerda

25

Protestáns naptár

December

V	22	Zenó
H	23	Viktór
K	24	Ád.,Év
S	25	Karács
C	26	Ist.1.vt
P	27	János
S	28	Kamill

Ó görög naptár

December

V	9	B. A. t.
H	10	Eugráf
K	11	Dániel
S	12	Szpir.
C	13	Eusztr.
P	14	Tir…
S	15	

Pettenkofen, August

cred

Somogyi Vilmos:

Fényes Adolf megvált a szolnoki Művészteleptől.

Esti Kurir.

1944. jan. 27.

6.

Pettenkoffen August

1822 – 1889

l.

Vayer Kéchenyi

110 l.

tölebnyi

[illegible]

Pettenkofen August

ired

Farkas Szolnok

Szépmüvészet

1942. 227. l.

képpel.

2 *Vetrata su cartone di S. Saponaro e T. Buzzi* (dipinta e cotta a gran fuoco).

3 *Contorno alle suddette opere - Motivi di natura morta* (Tarsia vitrea esecuzione e disegno di *Pietro Chiesa junior).*

V. S. M. Venini & C.

4-5 *Due vasi di vetro (N. Martinuzzi ino.).*

Pettenkofen Agost

vod

Lykanuvtört. II

295. l.

1516 1258

1491 1418

761

Pettenkofen Sokoli
vásár

Magyar Studio aukc. II.

Pettenkofen Ágost

~~Rogoz~~ h. n. VIII. 143.

Pettenkofen August

Jestö

l.

Hevesi Oest

100, 216. cs kv. ll.

Pettenkofen, August von

Ernst Museum auktion.

VII - VIII (1918) 429. 27

XIII - XIV (1920) 431, 432. 27.

Mérvirosmt ~~z~~ 62 II/7
Bstr

KUNOSSY, SZILÁGYI ÉS TÁRSA

KÖNYV-, MŰ- ÉS ZENEMŰ-NAGYKERESKEDÉS ÉS KIADÓVÁLLALAT

BUDAPEST, IV. KER., UJVILÁG-UTCZA 16. SZ.

OLASZORSZÁG REMEKEI KIADÓHIVATALA.
MAGYAR REGÉNYIRÓK KÉPES KIADÁSA
főképviselősége.
PALLAS NAGY LEXIKONA, NAGY KÉPES
VILÁGTÖRTÉNET, KLASSZIKUS REGÉNYTÁR,
KÉPES REMEKIRÓK GYÜJTEMÉNYE
czimü kiadványok főbizományosai.
Telefon sz. 79—09.

Az összes irodalmi termékek tartós, diszes bekötésekben igen előnyös részletek mellett.
GYAKORLATI ÉS EGYETEMI JOGI TANKÖNYVEK RÉSZLETFIZETÉSRE.
Zeneművek szabad választás mellett 50, 100 és 200 koronás csoportositásban csekély havi részletfizetésre.
Ajánljuk: társaskörök, casinók, egyesületek és házi könyvtárak berendezését szokatlan csekély részletek mellett.

B 957. főkönyvi szám

Budapest, 190 6 II/27

Tek. Szentiány Gyula úr
miniszteri hiv
Döbrentei u 13

Pettenkofen Agost

vrád

Myskerno

72 l

	18	–	181	–	–	gouache	55.3	4
	19	–	180	–	–	gouache	63	4
	20	–	179	–	–	gouache	41.5	5
	21	–	178	–	–	gouache	41.3	5
	22	–	177	–	–	gouache	65	4
	23	–	291	–	–	rézm.	68.8	5
	24	–	288	–	–	rézm.	39.7	3
	25	–	290	–	–	rézm.	36.1	3
	26	–	292	–	–	rézm.	80.2	52
	27	–	289	–	–	rézm.	79.2	57
	28	–	286	–	–	rézm.	36.1	3
	29	–	284	–	–	aquar.	14	19
	30	–	282	–	–	aquar.	13	20
	31	–	285	–	–	aquar.	21.5	17
	32	–	283	–	–	tusrajz	15.8	12
	33	–	–	–	....	tollr.	36.5	51
	34	–	365	–	–	aquar.	54.5	40
	35	–	–	–	727	könyv	–	–

Pettenkoffen, August

wód

z

Ylhtolsó

3 i. l.

3835 Pieter Pawels Rubens.
Sz. Siegen-ben 1577 junius 30-án.

Férfi képe.

Mellig ~~látható~~ és balr
sült hosszú göndör haja, szemö
kálla őszbevegyült, szeme barn

Fa, méretei 55:42.5 cm.
121584 sz. leirat alapjan 110

Dr. W. Martin: Galerie
pag. 66.

Ref. 121584-908
No 104 pag. 66

Pettenkofen Ágost

1.

Kner Izidor:

Fél évszázad mes-
terei 1882-1932.
Gyoma, 1931. 25 l.

Legjobb Olvasmányok II. 176.

Pettenkofen A. L.

Ernst Muzeum aukcio

XXXII. 360 n.

lt ~~tra~~ de szem be ~~közt~~ néz~~ttt~~, tojásdad medaillon-
lynek talapzatán oldalt hadi ékítmények képez-
-ényujt ~~va tartja~~ ottz. Parókája egyszer fodritott, lelógó ba-
keretvált. Körülcsavart nyakkendője fehér, dol-
paszomántos, ~~ttt~~ jobb vállától bal csipője felé a
ja vonul. Telirata a talapzat elején öt sorban:

OMTES DE NADASD
x de l'Ordre Royal Militaire de Marie
Conseillier d'Etat intime de leurs
Chambellan Maréchal Général de
le la Table du Ban. &c. &c.

Md. d'Estempes, Peintre Doreur et Vitriers,
x Thuilleries.

etei a vonalkeretnek 25 : 18 cm.

353.

140/95 - N° 256.

Pettenkofen, August von

Imrédy János archeje, dagf. 1850 ból. A bécsi volt udvari gyűtemény ből került a kép mű vészeti Múzeumba.

Életrajz és irodalom

Petrjszer. 1931-34. 16. l.

~~és~~ kerek
~~[illegible]~~ medaillonban ~~látható~~. Középütt
ak fürtjei vállaira omlanak, bajusza és sza-
öltözött s nyakkendőjének végei egymáson
~~[illegible]~~ babérgaly, pálma s különféle hadi felsze-
a kereten:

iNi

án sc."

etei a vonalkeretnek 11·2: 14·2 cm.

361

14°/95 264.

Pettenkofen, August von

Cigányasszony korsóval,
olajf. 1860-as érekből

Weixelgärtner Oeuvre-Kata-
logusaban 749. r. a. L. A.
Pettenkofen II. k. 467. l.

Szépszemvisszeti Múzeumban

Életrajz

Petrjszer 1921-24. l. 19. l.

BAROS

Kereskedő-, Iparos- és Ro
Budapest, IV. Básty

Igen tisztelt S

Ked

A Baross szövetség 197. s
tályének emelése céljából a nemz
bíró s itt Budapesten (Gödöllőn)
Jamboree-n szerepeltetni akarjuk. A
sajnos szövetségünk, a mai nehéz
miért is tagjaink szíves áldozatkész

Tekintettel erre a nemes
gyen szíves a mellékelt csekk-lap
tehetségének megfelelő kegyes ador

Midön még szíves áldozatl
Baross testvéri üdvözlettel hívе:

Pettenkofen, August von

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. 168, 238, 283
1926. 175. 341,
1927. 607, 610–11, 666
1928. 132
1931. 316.
1932. 287
1929. 57, 173, 304
1933. 262, 264

Petteikofer

1884.

1. Napra forgó. Olaj
750 frt

2. Magyar paraszt. Ol.
250 frt.

3. Magyar vásár. Olaj.
750 frt.

Képes tárgymutató az ov M. képzőművészeti társulat 1884. évi őszi kiállításához. Budapest 1884.

Pán háboní, harmadik V. 262.

Pettenkofen, August von

festö * 1822 Bécsben † 1889

u. o.

1834-40. a bécsi akadémián

L. Kupelwieser tanítványa

1851-ben első ízben bol-

nokon.

Pettenkofen A

1854 Pärsbau.

L.

Pettenkofent

rz. osztrák Meissonier-nak

mondja.

Dr Wilh. Lauser. Die Kunst in Oesterreich

Ungarn. Wien. 1885 I. 70 l.

Pettenkoffental.

az 1858 ban München ben rendezett nagy nemzetközi kiállitáson feltünt magyar tárgyu képei közül a „Szolnok vidéki tájkép" „A Szegedi csata" és a „Czigányok", Sterne Ferencz bécsi fogonos hazárokfia képtárába kerültek.

Az Ország Tükre 1864. 209. l.

Potter Pieter: Lovas csata 425
(646), 1135(41).

Pettenkofen Ágost

Művészet 1903. 334
– 1904. 217–219, 410
– 1905. 384, 385–399
– 1906. 356.
– 1907. 73, 74
– 1908. 3, 7, 274
– 1910. 299
– 1911. 153
– 1913. 303, 311, 336, 337, 339
– 1915. 93

Magyar Művészet
1925. 168, 238, 283
1926. 175, 341
1927. 607. 610–11, 666
1928. 132

Kárpáti Kelemen VIII. 186.

Pettenkofen Ágost

Művészet
1927/28. téli füzet - 75–84

Pettenkofen Ágost.

budapesti

A Képzőművészeti Társulat tárlatain a következő magyar tárgyú műveivel vett részt:

1884. őszi kiáll.: Napraforgó, olajf., 750 frt. — Magyar paraszt, olajf., 250 frt. — Magyar vásár, olajf., 750 frt.

1888. bpesti gyermekmenhely jav. rend. kiáll.: Szolnoki vásár, olajf., gróf Károlyi Alajos tulajd. — Lovak itatónál, olajf., gróf Károlyi Alajos tulajd. — Dinnyevásár, olajf., Wahrmann Mór tulajd.

Fehér Ipoly dr. III. 170.

Pettenkofen A. Pápa

1854. jun. – jul. kiáll. Műcsarnok.
Puszta Magyarországban, olajf., 340 ft.
1854. okt. – nov. kiáll.: Vásári jelenet Szolnokon, olajf., 600 ft.
1855. jan.–febr. kiáll.: Természet utáni tanulmány, olajf., 150 ft.
1855. máj.–jún. kiáll.: Cigánynő gyermekkel, vízf., 40 ft. — Magyar pásztor-ló, vízf., 75 ft. — Tiszai várlatok, vízf., 60 ft.
1856. jan. – febr. kiáll.: Magyar parasztjelenet, olajf., 165 ft.
1856. máj.–jun. kiáll.: Puszta, olajf., 250 ft.
1856. jun. – jul. kiáll.: Karnász, vízf., 115 ft. — Oláh cigánylyk, vízf., 300 ft.
1857. febr. – márc. kiáll.: Lovak, olajf., 210 ft.

Szalacskai telek VI. 139

Pettenkoffen August

der Sohn eines Pester Kaufmanns, ~~[illegible]~~ etwa 1824 geboren, studirte vermutlich in Wien, stb. életrajza és jellemrése 3 oldalon.

Borsossal Erzösen Eerzitett mintapja: „Der ungarische Reichstag 1848", und dann eine, Bellangé Ehre machende Skizze der Belagerung Komorns auf Stein zeichnete-

ired

Kert. Ung. 139–142. l.

festö

Pettenkofen, V. 42.

Pettenkofen Agost

wód

Gonda Béla itj

A szolnoki mineroztelep.

Budapesti Hirlap

1913. máj. 22

de a 16. lap után következő, moldvai nőt ábrázoló mellékletének jelzése: „gestoch: in Stein durch Karaczay 1817", s a nyomás technikája bizonyítják, hogy litográfiák, amelyek mint inkunábulumok tarthatnak érdeklődésre számot. Ugyancsak Bécsben jelentek meg Góró Lajos Pompejit ábrázoló archeológiai és mérnöki felvételei, amelyek „Wanderungen durch Pompeji, 1824" c. művéhez szolgáltak mellékletül. Bája István földbirtokos, műkedvelő festőnek, a vajdahunyadi várat ábrázoló, valamint Beck Vince szombathelyi ötvösnek Szombathely látképét bemutató, eddig ismert egyetlen kőrajzát is Bécsben sokszorosították. Művészi szempontból jelentéktelen, dilettáns munka mind a kettő, csak mint magyar művészektől származó korai nyomatok érdemelnek említést. De ezeknél jelentősebb művészek is gyakran külföldön litografáltatták rajzaikat, festményeiket, mint Szathmári Papp Károly, Szabó János, Pauer F. M., Forray Iván gróf, Libay Károly Lajos, Kelety Gusztáv, Andrássy Manó gróf, Országh Antal. Azonban közülük többen állandóan dolgoztak magyar kiadóvállalatok és kőnyomdák részére is, s nem egy magyar folyóiratok részére is készített illusztrációkat. Az 50-es évektől kezdve Barabás is többnyire Bécsben dolgoztatott, s külföldön sokszorosították a pesti Műegylet s a későbbi Képzőművészeti Társulat műlapjainak nagy részét.

Amíg Geiger s több bécsi és más külföldi társa nemzeti multunk kiaknázására törekszik, s a legtöbb esetben hamis képet festenek róla, addig August Pettenkofen a 48—49-es szabadságharc drámai erejű krónikása lett. Buda ostromát ábrázoló lapján Charlet és Raffet mellett a kor egyik legtehetségesebb csataképfestőjének mutatkozik. Pettenkofen messze fölötte áll akadémikus kortársainak, magának Rahlnak, a belőle és a müncheni historizmusból táplálkozó magyar történeti festőknek, mégis hiába keressük hatását művészetünk fejlődésében. Ennek magyarázata nem lehet más, mint hogy a szabadságharc után egy időre megbénul szellemi életünk. Íróinkat és művészeinket a jelen elnyomottsága nem igen érdekelhette, kénytelenek voltak a mult eseményeiben, dicsőségében vigasztalást keresni és nyujtani a kétségbeesett magyarságnak. Igy érthető, hogy a magyar festők inkább a retorikus müncheni és bécsi historizmusba kapcsolódtak bele, mint Pettenkofen egészségesebb naturálista stílusába.

Az osztrák litográfusok mellett hatással volt a magyar litográfiára, s általában a XIX. század első felének magyar grafikájára több francia művész is, különösen Grevedon, Deveira, stb. A folyóiratok is gyakran hoztak eredeti párisi divatképeket, főleg sablonnal színezett acélmetszeteket. De a francia litográfiák is igen népszerűek voltak. Grimm Vince és Trentsensky, saját nyomataik mellett ezek terjesztésével is foglalkoztak.

Szerzo. — M. le baron de Prónay: „Vázlatok Magyarhon nép-
[illegible]ből. — Arnz & Comp. in Düsseldorf. Eigenthum und Ver-

Pettenkofen August

Nagylitz 79 l.

Buda ostroma. „Sturm auf Ofen den 21. Mai 1849.“ Rajz. és lith. *Pettenkofen.*

— Schmall: Adalékok I. 222. l. — Sz Szi. Lex. 182. l. (sub Bergmann). — Voit: Az egri főszékesegyház. 27. l. *(Pauker!)*

PESKY EDE Pesten született 1835 december 10-én. Atyja József és nagyatyja János is festők voltak. Először atyjától, majd Bécsben tanult, ahol az Eszterházy családnál lakott, lefestegetve a család tagjait és ismerőseit. Az 50—60 as években Pesten dolgozott. Pataki J. Verebi Soma, továbbá a Hölgyfutár és a Nefelejts lapok részére készített litográfiákat. 1881-ben Bukarestbe ment, ahol a gazdag bojárok kedvelt festője lett. Itt élt a 90-es évekig, amikor megvakulván Brassóba költözött, ahol 1910. február 13-án halt meg. Kőrajzai: 1. Hollán, Ernőné, Békássy Antónia, 1864. — 2. Br. Kemény Zsigmond. — 3. Károlyi Endréné grófné, 1864. 4 r. — 4. Tolnai Gróf Festetich György. Ivrét. — 5. Gróf Festetich György, 4-r. — 6. Vachott Sándorné. Nagy 8 r. — 7. Gróf Zichy Pálné, 4-r. — 8. Andrássy Manóné (Pálffy Gabriella) grófnő, 8-r. — 9. Sugfi

PETTENKOFEN AUGUST (1822—1889.) osztrák történeti festő és kőrajzolónak számtalan magyar vonatkozású kőrajza jelent meg, melyek közül kiemeljük: József főherceg Nádor (1845), Magyar gyalogság, Magyar grenadírok (1845), Magyar királyi testőr (1847), Az első magyar országgyűlés megnyitása (1848), l. Borsos József, Der Sturm auf Ofen (1849), Komárom előtt (1849), Die überfallene Feldpost (1849), több lap a „Die k. k. Österreichische Armée", és a K. k. Gränz-Infanterie" c. sorozatban valamint a „K. k. ungarische Linien-Infanterie" és az „Israeliten Tempel zu Pesth" (Projekt Hauser, Feszl, Gerster") c. lapok. A Sturm auf Ofen nemcsak Pettenkofen legművészibb kőrajza, hanem a litográfia történetének egyik legjelesebb alkotása. Bibl: Főv. Kvt. B. Gyüjt. — Főv. Muz. Graf. Gyüjt. — M. T. Kpcs. Graf. Gyüjt. — Weixelgärtner: August Pettenkoffen. I—II. Wien, 1916. (grafikai műveinek kronológiai összeállítása). —

(18)

Pettenkofen August

Magyar Művészet
1934. 54, 164. l.

a „Semiterio De Turchi" van

tján van a „Citta", melytől jobbra a
, mint az erődöt kőfalak s örtornyok
ziut lapos, részint pedig kúpalakú. Az
ca"-án itt-ott facsoportok díszlenek, s
bra „Noue Gradi" köti le figyelmün-
szalagon hat sorban:

à

gli Imperiali

li Allesandro Pico II. Duca della Mirandola
Sig^re di S. Martino in Spino di Quarantola
liss^mo Dev^mo Serv^re Gio. Pietro Pittoni."

nek 21.7:31 s a rézlapnak 22.7:31.8 cm.

i de re dell Vngaria brevemente descritta da
a 1685. pag. 99.

2.

66/93 № 68.

Pettenkofen Agost

vád

Szentmiklóssy József

Művész-kolónia Szolnokon. Népszava

1913. máj. 27.

U. 406.

Pettenkoffen Ágost

erőd

Pesti Napló

1913. máj. 25.

(jubiláló művészte-
lep.

U. 309.

gróf.

)bbrafordult, de szembe néz.
bajusza fekete, szeme barna,
e : lovassági egyenruha bal
melynek vállvetőjén som-

m. — Lelt. sz. 1308. — Vétetett
és szerint gróf Kreith Bélától
tetett 1911 április 11-én. — El-
(1356–911). — Az elszámolásra
előadmányt.

Térkép.

E szinezett lapnak feli

Königreich Dal

és alól balra: DER
CATTAROER KREIS
Wien, bei H.F. Mülle
alól balra: Ged. b. Rauh.
jobbra: Lith. Geiger.

Kny., mér. a vk. 1

140-95.

Pettenkofen-Ágost

Vod

Szolnoki Ujság.

1913. máj. 27. (A művésztelep jubileuma.)

U 401.

Pettenkofen Ágost.

a szolnoki művésztelep tagjai fentivel készíttettékel domborművű arcképét a szolnoki művészház részére

Vas. Ujs., 1904. 77. l.

(Osztrák festő emléke magyar művészek közt.)

40 IV. -8 20.

Műemlékek országos szavelége
bizottsága

Hőgyes Endre u 10.
Helyben

Pettenkofen Ágost

erőd

Vas. Ujs. 1913. 438 l.

(A szolnoki művész-
telep jubiláris ki-
állítása, képpel.)

Pettenkoffen C. A.

Der Sturm auf Ofen. den 21 Mai 1849.

Ges. u. Lith. v. C. A. Pettenkoffen.

(A Lép jobb alsó sarkában C. A P. 1849.)

Gedr. v. J. Höfelich.

Wien, bei L. T. Neumann.

Bq. 769/75. Szing Könyvnyomat

(Tört.)

642. *Lampi Joh. Babtist:* Nympha Ámorral.

Pettenkofen August

XIV

815. *Pettenkofen:* Cigány.

Árverési Csarnok aukció kat.
1931. dec. 4. sz.

Pettenkofen Agost

wod

Schanz Medinyánszky

18. I. 19. I.

évi október hónapra esedékes lakbért, az ide mellékelt csekk befizetési lap felhasználásával, megküldetni szíveskedjék.

Maradok tisztelettel

Bihar Leóné

Pettenkofen Agost

lásd,

O M Kepz. Tars. év-
könyve 1928.

6775. sz.
1936/37.

MEGH

A BUDAPESTI KIRÁLYI M
TUDOMÁNY

ALAPÍTÁSÁNAK CCCII. ÉS ÚJJÁALAKÍTÁSÁ

1937. ÉVI MÁJUS 13-ÁN D

AZ EGYETEM DÍSZTER

ÜNNEPÉLYES I

Pettenkofen

l. Lá Bíró Ilgyúst

58 l.

leszuek!

B. meg bízást

K. m. hogy a magyar
is állandóan dolgoz

Pettenkofen Ágost

eredeti levelei kerültek
1904-ben a Magyar Nem-
zeti Múzeum tulajdonába

Jelentés a Magyar Nem-
zeti Múzeum 1904. évi
állapotáról. Bpest 1905.
19. l.

kérve, maradok

Kiválóttisztelettel

Steinhaus Béla

Ablak és lakástakarítási vállalat
STEINHAUS BÉLA
VI., Bulyovszki-utca 37.

nemzeti múzeumnak
tom,

Pettenkofen A

Jelenet a szegedi csatából 1849 aug. 5. c. vízfestmé-nyet 3000 koronáért és Az elesettek temetése a csatatéren c. vízfestményét 940 koronáért megvette a Nemzeti Múzeum

Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum 1904. évi állapotáról. Bpest 1905. 85. l.

RGY:

an

iskolai év.

0401.

Pettenkofen, August von

Borsos József archeje,
olajf. képem Mús-
tulajd.

Magyarművészképem

11. l.

Duschek Ferencz:

Mellig, szem közt. I
szeme barna. Ingének ga
Keskeny, mellénye ki van

Olajfestés, vász
Az 1848-a

PETTENKOFEN, *August von*, osztrák festő, * Bécs 1822 máj. 10, † u. o. 1889 márc. 21. Eybl és Kupelwieser tanítványa volt és művészete a bécsi biedermeier-talajból nőtt ki. Eleinte leginkább litográfiákkal lépett fel, illusztrációkat készített Károly főherceg Düller-féle életrajzához (Pest, 1847), majd a magyar szabadságharc után, amelyben az osztrákok oldalán mint katona résztvett, sok mellékletet a „Die Bewegung" c. lap számára. Történeti jelentőségű eseményeken kívül (az 1848-i országgyűlés megnyitása, Budavár bevétele) e litográfiák sorában mintegy idilli jel-

legű, tisztán művészeti értelmű tárgyak is fellépnek, majd miután P. 1851. ellátogatott Párizsba és 1853. elsőízben Szolnokra, művészetének sajátos iránya teljesen kifejlődött. 1855—1881-ig évente visszatért Szolnokra, melynek vidéke és népe lett művészetének úgyszólván kizárólagos tárgya, nem mint veduta és etnografikum, hanem teljesen modern, festői értelemben, a festői naturalizmus meglátásával és eszközeivel. Többnyire kisméretű képei felül nem mult festői finomsággal adják vissza az Alföld levegőjét. P. fedezte fel az Alföldet a művészet számára és nemcsak magyar művészekre gyakorolt hatást (pl. Deák Ebner Lajos), hanem külföldieket is Szolnokra vonzott. Szellemes képecskéi német képtárakba is bekerültek, a budapesti Szépművészeti Múzeum egész sor akvarellen kívül Borsos József festő arcképét és 2 jellegzetes Szolnoki vásárát őrzi. — Irodalom: *Rózsaffy*, P. Ágost művészete (Szolnok, 1910); *Weixlgärtner* monográfiája (Wien, 1916).

E. G II. 295 l

Pettenkofen, August von

Ród
=

Farkas Zoltán:
Az alföld festője.
Nemzeti Ujság

1943. márc. 7

„legboldogabb vagyok, ha festhetek, rajzolhatok és megfigyelhetem az embereket és a természetet. Rajzolni és közben kikérdezni a modellt, figyelni, hallgatni és rajzolni, amíg a végén *igazat mond* és *jobb emberként* megy haza, felülmúlhatatlan élvezet nekem..." Pompás adalék ez nemcsak az *embernek*, de Simon György Jánosnak, a *művésznek* természetrajzához is. Aki így keresi másban az igazságot, az bizonyára az igazságra törekszik művészetében is, és aki jobb emberré akarja nemesíteni még azokat is, akiket a véletlen sodor elébe, az önmagát nyilván még szigorúbban neveli a jobb emberségre és a jobb művészetre.

Mondain élet?... Ime, milyen ez az élet közelről nézve: „Nagyon szeretek tengerészekkel, halászokkal beszélgetni, festeni őket. Pompás emberek! És a munkanélküli tengerészek a dokkokban és *China Town*-ban, akik oly kifogyhatatlanok a gyönyörűbbnél gyönyörűbb elbeszélésekben. Azok a pofák! Az embernek megáll az esze! Öt pennyért egy liter nagyon rossz sört lehet kapni egy *pub*-ban, és csak ennyi az ára egy ötven perces gyönyörű történetnek. (Esetleg két liter, ha a tengerész kövér!) A

PETTENKOFEN Ágoston osztrák embernek született ugyan, de életének tetemes része itt játszódott le Magyarországon; hiszen már 1848-ban is a magyar szabadságharc eseményeinek ő volt a festői és litográfiai krónikása: tőle való a 48-iki országgyülés megnyitását ábrázoló kép s egy gazdag sorozat a szabadságharcról (Magyar népfelkelők Pozsony mellett, Sebesültek szállítása, a híres Budavár bevétele, stb.). És 1853-tól kezdve megalapozta a szolnoki művésztelepet, ahol évente a nyarat töltötte s ahol valósággal rajongójává lett az Alföldnek, a Tiszavidékének és a magyar népnek. Annál fájdalmasabb ránk nézve, hogy egy nemrég elhúnyt bécsi akvarell- és litográfiagyüjtő, Eduard Perger hagyatékának Wawra-aukcióján, Bécsben, az osztrák intézetek nagyarányú vásárlásokat eszközölhettek, viszont a magyar intézetek nevét nem láttuk a vásárlók között még olyan képeknél sem, amelyek kimondottan magyar vonatkozásúak voltak. Főként a Heeres-Museum vásárlásaira gondolunk, amely megvette pl. a »Pawlik Iván megment egy ágyút Erdélyben, 1849 februárius 4-ikén« c. akvarellt (2500 Sch.), vagy Haynau tábornok képét, amint egy hatalmas seprűvel katonákat seper el (»Az útkaparó« címen, 660 Sch.), valamint egy 24 lapból álló Pettenkofen-tanulmánysorozatot (200 Sch.). A most kiépülő magyar Hadtörténelmi Múzeum bizonyára szívesen látta volna ezeket a műveket a saját gyüjteményeiben.

Déri Múzeum igazgatósága
DEBRECEN.

Hivatalból
díj átalányozva.

Pettenkofen

cród

Bálint Aladár: Pettenkofer (1851) vízfestménye. Nyugat 1914. 18–19. sz.

Goez József Ferencz. festő.
18-19 sz.

II. 430.

Pettenkofen Ágost

1822–1889.

kiáll. Nemzeti szalonban

1909. téli kerétében emlékkiállítása. A katalogusban ~~életrajza~~ jellemzése Rózsaffy Dezsőtől.

(A Nemzeti Szalon jubiláris téli tárlata 1909. dec. havában. Bpest, 1909.)

99 műve (Köztük legtöbb litografia, akvarell és rajz) ugyancsak kiállítva Telcs Ede és Maróti R. Géza:

A Szolnoki Művésztelepen fölállítandó Pettenkofen emlékmű modellje.

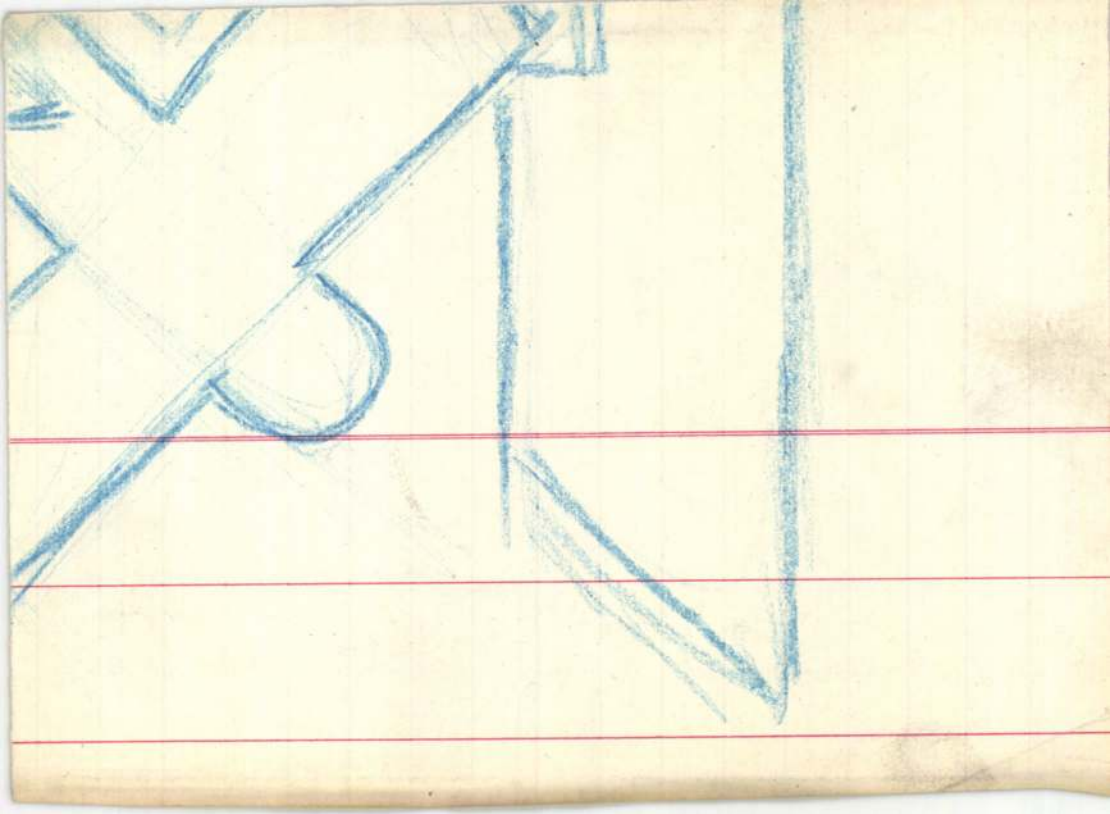

Pettenkofen Ágost

lásd okr.

A Nemzeti Szalon
jub. téli tárlata
1909. dec.

a kis alakú
idő közi kiállt
tárlat közt

Pettenkofen Ágost

KMTárs. 1931. őszi tárl.
X, 18, 21, 22

Pettenkofen

Pest-Budát ábrázoló kőrajzok jegyzéke.
1848-49./2/.

[illegible]

Utcai harc a Sz.György téren Budavár 1848.május 21. ostroma alkalmával.Főv.Muz.Lt..... /Kat.V.31./

[illegible]

Sebes ltek szállitása Pesten a Lövölde téren az 1849-iki bombázás idejében.[illegible] "Die Rettung der Verwundeten Feinde bei den Bombardament in Pesth" aláírással.- Fővv.Muz.Lt..... [illegible]/Kat.V.47./

Sturm auf Ofen den 21.Mai 1849.[illegible] Rajz.és lith. Pettenkofen.-

Windischgrätz bevonulása Budára a császári csapatokkal 1849.jan.5-én. Aláírása"Der Einzug der Kaiserlichen in Pesth am.5.Jänner 1849"./A kép szélein magyar,olasz,szláv nyelven is/.- Főv.Muz.Lt...../Kat.V.

Pettenkofen Ágost (osztrák) festő; szül. 1821-ben Bécsben, megh. 1899 március 2-án U.O.

budapesti Pettenkofen Ágost.

A Képzőművészeti Társulat tárlatain a következő magyar tárgyú művével vett részt:

1884. őszi kiáll.: Napraforgó, olajf., 750 frt. — Magyar paraszt, olajf., 250 frt. — Magyar vásár, olajf., 750 frt.

1888. bpesti gyermekmenhely jav. rend. kiáll.: Szolnoki vásár, olajf., gróf Károlyi Alajos tulajd. — Lovak itatónál, olajf., gróf Károlyi Alajos tulajd. — Disznyevásár, olajf., Wahrmann Mór tulajd.

Pettenkofen Ágost

Ernst Múzeum aukció

XXXIII

XVI.

775.

Pettenkofen Agost

400. Vásár előtt.

XLVIII.

Ernst Muzeum aukcioi

Pettenkoffen Ágost

festő

Saját életrajzát

Wurzbach. Biógr. Lex.

Wien. 1870. XXII. 133–

134–135.

Akvell. felh

Pettenkofen

festő.

Szolnoki vásárja, meg 800 frtért került Gsell birtokába, 18,000 frtot gedmenyezett legyanazon művész „Czigányá", melynek eredeti ára 600 frt volt, most 15000 frtért kelt el egy árverésen Bécsben.

A Gsell-féle képárverezésről. Arch. Ert. 1872. VI. 212. l.

Pettenkofen Ágost.

A pesti műegylet 1854 évi kiállitásain: (jun.–jul.) Puszta Magyarországban, olajf., (340 p. frt); — (okt.– nov.) Vásári jelenet Szolnokon, olajf., (600 frt.). A műegylet 1855. évi kiállitásain: (jan.– febr.) Tanulmány, olajf., (150 frt); — (máj.– jun.) Czigányuő gyermekkel, vízf., (40 frt.); — Magyar pásztor ló, vízf., (75. frt.); Tiszai váklatok, vízf., (60 frt.). A műegylet 1856 évi kiállitásain: (jan.– febr.) Magyar parasztjelenet, olajf., (165 frt.)

M. KIR. ADÓHIVATAL
SOPRONBAN.
Érk. 1904 APR. 19.
4944

Pettenkoffen Agost

A Képzőművészeti társulat album lapjai között 1881-ben: Magyar népfölkelők Pettenkoffentől. Képzőművészeti szemle 1881. 63 l.

Pettenkofen: „A derék markotányosnő“.

Pettenkoffen (Gusztav) Agost.

festő.

1879. szeptember – oktober

Jelenleg Szolnokon van, Minden
Jik évben meglátogatja Szolnokot.
A mi népünk adta az anyagot
neki és az ő ecsete ismerteté
meg anyagát a művelt nemze-
sekkel. Alapját vette meg egy
uj iskolának, mely bár most
még csak kevés szám taggal,
Szolnokot választá működési
központjául. Müller Lipot
bécsi akadémiai festő szütén
ott időzik, valamejen Müller
Adolf szyng. századosnál.

Képzőmüvészeti szemle, 1879. 128

(Cat) Pettenkofen Agost

Pesti mutárlat 1854: A Párisban tartózkodó P. tól Egy magyarországi puszta. (340 pfrt) Kis kép, de gyönyörű

Vas. Ujs. 1854. 20 n. 170 l.

1905 Jan 3

II
b,
II
1/4

Hozzájárulási
alap

139.

II-a05.

24090 Községi nyomda Budapest.

Pettenkofen, August

Litografusi tevekenysége valamelyik
komplett életrajza alapján lenne
Önzeállítandó
Mekem sok adatom van sola, de
a teljességet nem tudom garantálni

Pettenkofen Ágost

Vas. Ujs. 1909. 109. l.

Pettenkofen Ágost: Találkozás.

előadó

jak) rovatán egyenleg + 1.366·54P

" " − 349·80P.

személyi 625·60P.

dologi 46·–..

még ki nem fizetett

gie, mert az 1927-28

. s így annak áthozata

sok változtatást okoz.

Kiely tisztelettel

[signature]

Pettenkofen

festő

Szabad Művészet

1951. 44i. l.

Pettenkofen A.

A tornácajtó kitárult. Őfelségeik megjelentek a nagy arany reggelben. Elől Forgách Balázs hozta felső kézfedelénél fogva Mária királykát. Olyan családias meleg volt ez a kép, amilyen már régen nem. Valami kis szorongó, boldog, szemérmes-magyaros éljenzés lett.

Az első pár után Miklós nádor lépdelt hasonlólag az anyafelséggel. Mert odabent úgy határoztak, hogy a szertartásokat azért, ha valaha, éppen most nem szabad elengedni. Sőt mentől zavarosabb az állapot, az udvar annál kevésbé vegyen hivatalos tudomást róla.

A házeresz homályából szabadba érkezve, Garay egy csöppet valahogy megütődött. Mintha vérben lángolt volna a világ... És micsoda pompába borult kíséret!

— Mint a lakodalmasok, vagy —

Aztán szétengedte a homlokredőit.

Persze. Hiszen Auróra kél. Barátai pedig éppen az ő vendéglátó hajlékát akarják megtisztelni.

Tekintetével rámelegedett kisebbik fiára, atyafiságának is üdvözletet pillantott, megvárta, míg kocsiba ültetik a királykát, majd ő is hasonlót követett a hölgyével. Eligazította a kocsi párnáit s fel a csapólépcsőt, mint Forgách a túlfelől.

Forgách Balázsról eszébe jutott maga Forgách Balázs, azaz ennek minap esti mérgezett csípése.

Megfordult s hirtelen egy ösztönszerű, szinte rosszszúrású, kutató és kételkedő férfi-pillantással, asszonyához is bekémlelt.

— Matróna... Mi?

Semmi sem volt igaz az egészből.

Kicsit talán sápadt az édes teremtés... Sőt nagyon. De ez csak jól illett neki. Egyébként... asszonysors! Még az évek számától sem függ. Semmit sem von le az értékéből.

A szeretetnek egy szinte haragos hulláma öntötte el és keze ökölbe szorult, hogy nem, mégsem történhetett a dolguk sehogyan másmint. S megért minden nyomorúságot...

Lóra ült, átvette Treutel jelentését, akit előző nap vicéjéül tett meg, aztán jelt adott az indulásra. Szorosan megint a hintóajtó mellé zárkózott. Ügyelhesse gyengélkedő kincsét, amíg majd várának biztos menedékébe rejtheti.

Már azon sem kesergett, hogy micsoda kedvetlenség vár ott rájuk. Ha Gorjánban lenne a másik nő: s hát ott! Éjjel-nappal őrködik, hogy a két asszony megint össze ne találkozhassék, míg feleségét valahogy el nem távolította.

Mert lázadva érezte, hogy annak kell mennie.

— Nincs megállás...

Ő az úri zsiványbecsület ezernyi szálával már emehhez fonódott, aki most halálos veszedelemben van s akitől eddig mindig csak vett, míg a másiknak mindent adott... a saját kihült szívén, személyén kívül.

— No még az is érték?

Olyan mozdulattal legyintett, mint aki elhajítja saját magát — és örökre.

— Üres szalmájú s éppen csak azért fent álló ember... Mert hol az én nagy cselekedeteim?

Hamu és szemét. Gyűrű, de a porban s gyémánt helyett jég a köve. Elolvadt a napvilágon.

*

Közben a menet rég kihaladt a kapun.

A helység határában a hintó a minapi zápornak egy jókora tócsájába talált belecsattanni. A sárvíz csúful fröcsköl. De tépelődéséből még idejekorán felrezdülve, Miklós azért tisztán menekült. Oldalt szöktetett.

Valami sövényféle szegélyezte ott az utat. Ahogy nyujtott nyakkal ugratna épp, egy villanással véletlenül azt látta, hogy a cserjék mögött egy ember fekszik a hasán Mellette a lova csendesen a béklyón. Csendben porcog a satnya leveleken.

Éppen szembe kapta az atyafit.

Sem az emberen, sem a heverésén, sem a lován, nem volt semmi rendkívüli, kivéve a férfi arculatán az a nehány himlő. Azért mégis valahogy jobban észrevette. Aztán megint más dolgokra gondolt.

Percről percre nyiladozott az ég. És egyszercsak mindent elárasztott a nap. Az aszott réten fürjek futottak. Kakuk és pacsirta versenyre kelt a levegőben.

Úgy egy fertály órán belül a kíséret tagjai kezdtek titkon gombolkozni, a királyi pompájukkal megvert utasok meg a kocsi-kalickában főni s párologni.

Miklós behajolt a leereszkedő ablakon.

— Kedvesem...

Erzsébet kinyujtotta a kezét.

— Jelenben semmi nagyobb bajom. Magaddal törődj!

Nyugodtan beszélt és nézett, de a férfi mégis tudta, hogy ez kemény akaraterőbe kerül, hogy az egész teremtés milyen nyomorult.

Órákig futottak.

Diakovárnál: huja!

Csak úgy köröm közül ettek valamit — lóváltásnak postája volt — a fölöskezes vezetékparipákat is megfüveltették, itatták, azzal gyorsan tovább.

De a nádor mégzordabb lett.

Egy ragyásképű atyafi...

Vajjon nem ezt látta ő a kapronczai határban, ott a sövény mögött?

Időbelileg alig hihette. S az a kapronczai ember inkább holmi urasági naplopónak látszott és eléggé tiszta volt. Ennek meg sáros még a haja csimbókja is. S gyalogrendű.

— Disznópásztor lehet.

Tovább ugratott.

Az emlék azonban visszatért. Betört szálka módjára szúrt. És hovatovább mind gyakrabban kapott a szeme elé olyan ábrázatokat, melyekkel mintha nem most találkoznék először.

A szegény nőket nem akarta rémíteni, de Garay Pált odahívta egy fejvetéssel.

— Jösszte öcsém s mondd csak! Miféle patincsbetegségről tudtok ti erre mifelénk, mióta én innen el vagyok?

Pál fehér-kék szeme elcsodálkozottan úszkált barna arcában.

— Mink, bátyám? Köszönettel, elejétől friss jó egésségben vagyunk.

— Nevezetes hát... Én meg itt már a második himlővert parasztot látom, csak ezen a kisdarabka úton.

— Ugyanbiza?

— Debizúgyse.

Pál fülelt még egy kicsit, ha talán egyebekről érdeklődnék a hatalmas rokon, ez azonban nem kérdezősködött tovább. Így ő két ujjal az árnyéksüvegéhez nyúlt és tisztelettel magára hagyta a töprengő embert.

A második Garayval együtt Treutel szintén odajött volt. Gondolta: ő a vicemarsall, illik. De csodálatos meredeken ült a ló hátán s mikor végre is elhatározta megtörni a csendet, alig mozgó ajkakkal és inkább maga elé őrölve beszélt.

— Hát ami az egésséget illesse uram, hihető, az egésséggel semmi nagyobb dolog nincs.

Miklós felébredt és furcsálta.

—Azért hagyj nehány alattas szolgafit hátuljáróban, sógor — dünnyögött a fogai közbül. — Mert úgylehet, „anguis in herba"!

Homlokot ráncolt.

— Nem tudom mint, de itt mintha pár ólálkodó utánunk settenkednék.

A német festőművészet remekeiből. Pusztán. Pettenkofen festménye

Európa hulló csillaga

— Regény —

Copyright by Singer és Wolfner 1943. Budapest.

Írta: **Gulácsy Irén**

18. folytatás

XXVII.

A beszálló kúria nagy udvara éledt. Ásítozó csatlósféle és álmos inasemberek ballagtak elő. Már készre fölnyergelt lovakat tereltek ki. Utoljára mégegyszer megvedeltették őket a méneskút vályújából, megrázogatták rajtuk a hevedert, leguggolva, a kengyelvas magasságát szűk szemre becsülték, aztán csendes vakaródzással felsorakoztak a kerítés körül.

Később a hintó is kigördült. Ezt meg a kút elé hátráltatták a fullajtárok. Pontosan, ahol a házból hosszan kivont szőnyeg végződött.

Dolog közben mármeg odakívülről érkezett egy kis róta; vagy hét lélekből álló. Javakorú, méltóságos külsejű férfiú vezette. Barna irhája, hajlott orra mindjárt gyaníttatta benne a Garayt, minthogy sui geneis, valóban a nádor vér szerinti unokatestvére is volt: Istvánfia Garay Pál. Hasonlítottak arcra is, csak ez kevésbé zömökül s a szeme majdnem fehéren kék. Első látásra szinte nyugtalanítóan forogva hatott az agyagszínű ábrázatában.

Az úrnak János nevű fia valamivel hátrább, a többiek közé vegyült. Jobbról egy hasonlóképpen félreismerhetetlen Garay, a nádor kisebbik fia, szintén Jankó. Rokonlátogatóban járt éppen emezeknél. Náluk érte a hír s hát természetesen azonnal velük és az atyja elé indult. De a többiek is, csupa Garay sógorság-komaság. Maróthy István; Kóroghy Fülpösfia István macsói bán, aki még Budán annyira felizgult, mikor Bebek a királyi tanácsban fülébe súgta a horvátországi útra vonatkozó aggodalmait. Keresztúry János dettó fiastól került elő. Ez karolta le a minap az ifjabbik Miklóst, amikor a zendülő kurtanemesek atyját szidalmazó szavain felháborodott. Nagyobbára közelvidéki birtokos nemesek voltak az urak. Nehányuk csak tegnap este szakadt le innen a kíséretről és fordult haza egy szóra, feleségéhez. A többit meg a királyjárás szele verte be, de most nem hiúságból, hanem a fenyegetett nőknek komolyan kéztől állni.

Garay Pál tanácsára úgy döntöttek, hogy nem növelik a házbeli sürgölődést. Majd idekint várnak. S beérték egy ital égetett borral, amit valami sáfárféle ember hordott egy tálban körül.

Nem kellett sokáig rostokolniok. Bő ásítozások közepett a benti urak is szállingózni kezdtek.

Elsőnek onnan is megint egy fészekalja jött. A hűségesszívű Alsáni Pál, két fiával, László- és Miklóssal. Az ifjabbik Garay Miklós s a nemkülönben fiatal Kanizsay István félútban szegődött melléjük. Ez még egyre az ő üres malmában őrölt:

— Fognak-e megint égetni? — volt az első szava.

A két nádorfi melegen megrázta egymás kezét. Azután a tatárféle Dézsi Miklós lépett ki, elválhatatlan Kristóf öccsével. Őt követte a kis tömzsi Botos Gergő. Szeme egy kevéssé vöröslött. Miczk bánnal az este el találtak poharazgatni s valamivel tovább maradtak fenn a kelleténél.

— Áldás békesség!

Az urak süveg-emelintésével böcsületet adtak egymásnak. Az emelt süveg alatt parolázás indult.

— Hóó koma, megbocsáss . . . !

A társaság némely tagja a lajosi hadjáratok óta sem találkozott. Kicseréltek nehány szót az eltelt időkről, cudar fordulatról s közben lopva egymást is megnézegették.

— Eléggé szép nyalavári kompánia vagyunk!

Mert ma mindenki főruhát öltött. Nemkevés ékszer, toll és dísz . . .

— Seprű, az van.

— De seprűvel, mint róka a farkával, nyomunkat el nem törülhetjük, édes eggyem!

— Hát nem.

Végre úgy fertály hat óra körül kifutott a szőnyegen két nemesi herold és megszólaltatták sípjaikat, melyekre címeres kendőzászlócskák voltak kötözve.

A zsongás hirtelen elhalt. A kocsisok fel a lovak hátára! Kísérők is, az udvarnak orral forgatott paripáik mellé.

Új Idők 1943. 18. 4

Irói arcképek

Karinthy Frigyes

Századunk legnagyobb magyar humoristája. Humora filozófiai mélységekből fakad: az abszolutum és relatívum viadalából. Minden igazi Karinthy-mű arra a kérdésre keres választ, hogy vannak-e változatlan ideálok, amelyek dönthetetlen törvények kapcsai közt tartják világunk pilléreit, vagy tér, idő és egyéniség függvény-e minden, amiben hiszünk, amiben fogódzunk.

Karinthy megfellebbezhetetlen bizonyosságot áhít s megpróbálja elvetni a tiszta megismerés akadályait, megpróbál kilépni minden elfogultság „barlangjából". Szünetlenül túl szeretne lendülni a földi és emberi viszonylatokon. Az emberi léleknek ama sajátos állapotaira figyel lankadatlanul, amelyekben a normális funkciók csődöt mondanak és új törvények parancsára új konstellációk állanak elő. A láz, az álom, az őrület a kedvelt területei — itt elpattannak a képzelet bilincsei s a megkövült elmei viszonylatok szétrepednek.

Új szemszög! Ezt hajszolja Karinthy árkon-bokron át. Mintha annak a gondolatnak a lidércnyomása üldözné, hogy kurta földi létünkben nem adatik meg az összes lehető szempontokból értékelnünk — csak egy-egy relatív ítéletre van időnk és módunk: valamennyi ítélet megfogalmazását vagy éppen egyetlen abszolut igazság fölismerését a bizonytalan jövendőre kell bíznunk. Karinthy pályája az Igy írtok ti c. karikatúra-gyüjteménnyel szökött föl meredeken. A költő maga ezt a nagyhatású kis kollekciót később nyügnek érezte: úgy látta, hogy ez a könyv őt végleg torzképrajzolóvá bélyegezte-rekesztette. Többször fitymálva említette első művét. Nem volt igaza. Az Igy írtok ti valódi Karinthy-könyv: a művészi alkotásban rejlő abszolutum keresése, a művészi technikák relatív becsének szellemes kimutogatása még ily hanyagnak tetsző formák közt is jelentős teljesítmény.

Karinthy jellegzetesen gondolati író, a szellemi világosság szomjazója. Etikus gondolkodásra szoktatja olvasóit, amin ezúttal nem az erkölcsi parancsok tiszteletét értjük, hanem a Gondolat belső törvényeinek a megbecsülését, a gondolatnak mint olyannak kijáró elmei odaadást, agyi, logikai erőfeszítést. Aki Karinthyt sokat olvassa, az leszokik az idegen gondolatok rest, passzív és szórakozott befogadásáról s rákap az éber ellenőrzésre — önmaga ellenőrzésére is.

Demagógia ellen Karinthy a leghatékonyabb orvosság. Olvasói a pöffeteg frázist, a szellem hazug nagyzoló gesztusait tüstént felismerik, mert minden hazug forma karinthyas torzításként jelenik meg előttük. A diáksághoz Tanár úr kérem című kötete áll a legközelebb, a szatirizáló életrajznak ez a remeke.

Kardos László

Kaffka Margit

A nők és különösképpen a magyar nők szószólója az irodalomban. Ifjúkori verseiben a leány, majd később a fiatalasszony érzelmi összeütközéseit, szemlélődéseit, sértődéseit és az élettel való surlódásait énekelte sajátságos tárgyilagossággal, örökké résen álló izgalommal. Később áttért a novella- és a regényírásra és elbeszélő műveiben is majdnem mindig nők állnak a központban, beleállítva a századeleji és a mult századvégi magyar társadalom áramlataiba.

Legjobb regényében, a Színek és évek című műben anyja élettörténetén keresztül ábrázolta az őt megelőző női nemzedék helyzetét a magyar világban. E regeny szerint az aszony, ha a sors elragadta tőle a mögötte álló férfit, ki van szolgáltatva az életnek, nincsenek eszközei, amelyekkel kiküzdje a maga helyét a világban, tehetetlenül tévelyeg, reménytelenül, szenvedésről szenvedésre és családásból családásba, míg végül is más kivezető út híján kelletlen házasságba menekül. Erre a vázra Kaffka Margit ráépítette egy vidéki város társadalmának gazdag és mozgalmas képét, amelyben egész serege mozog az életteljesen megrajzolt és természetesen mozgó alakoknak, akikben tükröződik a város egész élete.

Ez a regény a mai magyar regényírás legkitűnőbb alkotásainak egyike. Realisztikus eszközökkel van kidolgozva, az emlékképek szokatlan gazdagságával és valami különös tárgyilagossággal, amely azonban nem akadályozza abban, hogy érzelmileg együtt tartson azokkal a dolgokkal, melyeket elbeszél.

Mária évei című regényében az egy nemzedékkel későbbi nő problémáival találkozunk. Fő alakja, Mária már jobban elkészülve lép ki az életbe és önálló helyet vív ki magának.

Harmadik nagy regényében, az Állomásokban, a főváros irodalmi és művészeti életének körébe vezet, a századeleji nyugtalan fiatalság alakjai, forrongásai, léhaságai és szenvedélyei közé. Itt is egy női élet fonalán vezet ebbe a különös, többé-kevésbé felelőtlen, semmit egészen komolyan venni nem tudó társaságba. Aki körül ez a zajgás forrong, az is nő, művésznő, ő is sokat tévedezik, de benne már van elég erő, hogy megküzdjön a maga problémáival: egy szabálytalan szerelem megaláztatásain keresztül eljut a megnyugváshoz, úgy úszik át környezete zavaros vizein, mint a hattyú a mocsáron, amely nem szennyezi be fehér tollát. Ez a regény megjelenésekor szokatlanul sok szóbeszédre adott alkalmat, mert bizonyos tekintetben kulcs-regény, az egykorú, úgynevezett bohém-élet alakjai nagyrészt felismerhetően vannak az olvasó elé vetítve.

Még van néhány kisebb regénye is Kaffka Margitnak, gyermekkori emlékeinek, majd az első világháború alatti élet válságainak képei adják ezek anyagát. Ezekben is mindig női sorsok bonyolódnak és oldódnak meg, éppúgy, mint novellái legnagyobb részében. Megfigyelő és emlékező író, a magyar realizmus mestereinek egyike.

Schöpflin Aladár

A Clown

A világjáró nagycirkusz híres clownjával beszélgettem egyszer és megkérdeztem tőle, miként történt, hogy magára öltötte a manége bohócainak tarka és csillámos köntösét és fehérre lisztezett képpel beállt az arénák közönségének hagyományos tréfacsinálói közé?

— Valamikor színész voltam — mondta nagyon elkomolyodva. — Elsőrangú társulatnál dolgoztam és szép szerepeket játszottam. Érdekes jellemfigurákat. Malvoliót a „Vízkeresztben", Engstrandot a „Kísértetekben", Dandin Györgyöt és más hasonlókat. Hangos sikereim voltak és szívesen mulattak rajtam. Csak éppen bennem volt valami elégedetlenség. Egyszer aztán egyik kritikusom azt írta rólam, hogy nagyon mulatságos vagyok, de mindig egyforma. Mindig saját magamat játszom. Ebből a kritikából megértettem a magam belső elégedetlenségének okát. Hát igen — nem voltam művész — nem igazi színész. Elmentem hát oda, ahol éppen ez a feladat. Mindig ugyanaz a figura, csak más szöveg és más élcek. Amit itt csinálok, azt tudom, és jól tudom. Igy lettem clown.

Ez a liszteskép bohóc őszinte vallomásával igazi művészi lelkiismeretet szólaltatott meg. Azt a mély és döntő problémát, amelynek sok jelensége a modern színpad fejlődésében súlyos kártevő. Mert valljuk meg őszintén, hogy e kivételes példával szemben, a mai színpadon nálunk is, külföldön is egyre több olyan színészt látunk, aki olcsó népszerűséggel az ilyen egy figura ábrázolásában tölti el egész pályáját. Ez az a színész, aki új szerepét azzal veszi kézbe, hogy a drámaíró elképzelt és megrajzolt jellemét miként alakíthatja át a saját egyéniségére. Nem azzal tehát, — ami az igazi színpadi művész feladata, hogy miként tudja művészi fantáziájával és eszközei teljes kihasználásával saját egyéniségét átformálni a szerep jellemére. Egyszer egy figura jól sikerül, tetszik és megtapsolják s azon túl újra, meg újra látjuk számtalan megismétlésben. Csak a szöveg más, no, meg egy-két apró külsőség. Egyébként a bevált patron másolódik számtalanszor, mint a cirkuszi bohócnál. Ez pedig nemcsak a színpad komikus figuráira vonatkozik, hanem — ha már szerepkörökről beszélünk a bonvivántól az epizódistáig megtaláljuk ezeket a saját magukon és egyszer volt sikerükön kérődzőket. Míg ezek így művészi lelkiismeret és mesterségbeli felkészültség nélkül sokszorosítják önmagukat, nem veszik észre, hogy saját maguk alatt vágják a fát. Ezek a színészek még a tömegközönség könnyen kielégíthető része előtt is csak addig számítanak, amíg meg nem únják őket. Már pedig előbb, vagy utóbb megúnják őket.

Az ilyenfajta színészekkel kapcsolatban sok hivatkozás történik Amerikára és főleg az amerikai filmre, amely a legtöbb ilyen egyfigurás színészt produkálja. Csak éppen azt nem szabad elfelejteni, hogy ebben az újvilági produkcióban az afajta sztár legfeljebb egy szerepet játszik esztendőnként akár filmen, akár színpadon s néha évek telnek el, míg ugyanaz a közönségréteg újra látja. De még így is, éppen az amerikai termelés bizonyítja, hogy az ilyen divatcikknek éppen az egyformasága miatt milyen rövid az élettartama. Négy-öt éven túl alig marad meg közülük olyan, aki nem igazi

igazi író számára. A legnagyobbakkal is megtörténik, s megtörtént, hogy a jogos nemzeti szabadságot összetévesztették a jogtalan sovinizmussal, s az ő szabadságuk végeredményül a mások rabságának alakjában jelent meg. Ezen az akadályon Petőfi és Arany átszöktetett, de Jókai és Mikszáth átbukott. Az igazi író az ő nemzetének korlátlan (eszmeileg), s mégis korlátolt (gyakorlatilag) szabadságát csak úgy képzelheti el, mint egy nagy emberi szimfónia egyik szólamát, s ebben a szimfóniában természetszerűleg a hegedű (valamelyik népes nemzet) többet szól, mint a kürt vagy a cintányér (kevesebb lélekszámú nemzet), de az egész mégis egyetlen műként zeng föl térben és időben.

A világszabadság gondolata mindezideig egyetlen magyar költőben, Petőfiben lobogott föl, s ezirányú hatása talán azért olyan nagy világszerte, mert az előbbi három rész-szabadságot is maradéktalanul megvalósította életében és költészetében egyaránt, ami nála csak egy azonosságnak két arculata. Egyébként költői nagyságának egyik titka éppen ez.

Majdnem azt mondhatnám, könnyű ma, 1948-ban ilyen tisztán és nyugodtan látni a dolgokat. De kérdezzék meg a 60—70 éves embereket, mi volt az ő gyerekkorukban és ifjúságukban például március 15-ének megünneplése. Ő, „szellemi szabadság" volt a Kárpátoktól az Adriáig nyúló honban, még a Habsburgokat is lehetett szidni, s csak a tisztább szeműek vették észre, hogy ez a szabadság egy tágas vadaskert ketrec-szabadsága. Csaholhattunk árvaleányhajas fejjel dögivel felhúzott nemzetiszín lobogók alatt a bresciai hiénáról, április 11 mondvacsinált ünnepéről, március idusáról, s ama nagy tusáról, a Kárpátokon, s az Adrián túl úgy sem hangzik a szavunk, s ha túlságba megy a kuruckodás, egy-egy chlopy-i hadparanccsal a körmünkre koppantanak. „Politikai aréna" — mondták akkor, s valóban az is volt, csak az egyik tehénnek 67 volt a farára sütve, s a másiknak, amelyet még bikává is álcáztak, 48. Felfújtuk magunkat, mint a béka, s csak azért nem pukkantunk szét, mert minden, szabadság színébe öltöztetett megalázást kibíróan vastag volt a bőrünk.

S a magyar író, aki a monarchia szabadság-látszatú ketrecében kezdte a tollat forgatni, amikor még azon töprengett, hogy kinek volt igaza, Széchenyinek-e, aki előbb gazdaságilag akarta megerősíteni a magyart, hogy aztán a politikai szabadság magától az ölébe hulljon, vagy Kossuthnak, aki a politikai szabadság rögtönös kivívásától remélte későbbi gazdasági felemelkedésünket — a magyar író ma hivatásszerűen arra a lobogó meggyőződésre ébred: jöjjön előbb, fajok, nemzetek, határok fölött a világszabadság, amelyben mind a többi szabadság bennfoglaltatik.

Laczkó Géza.

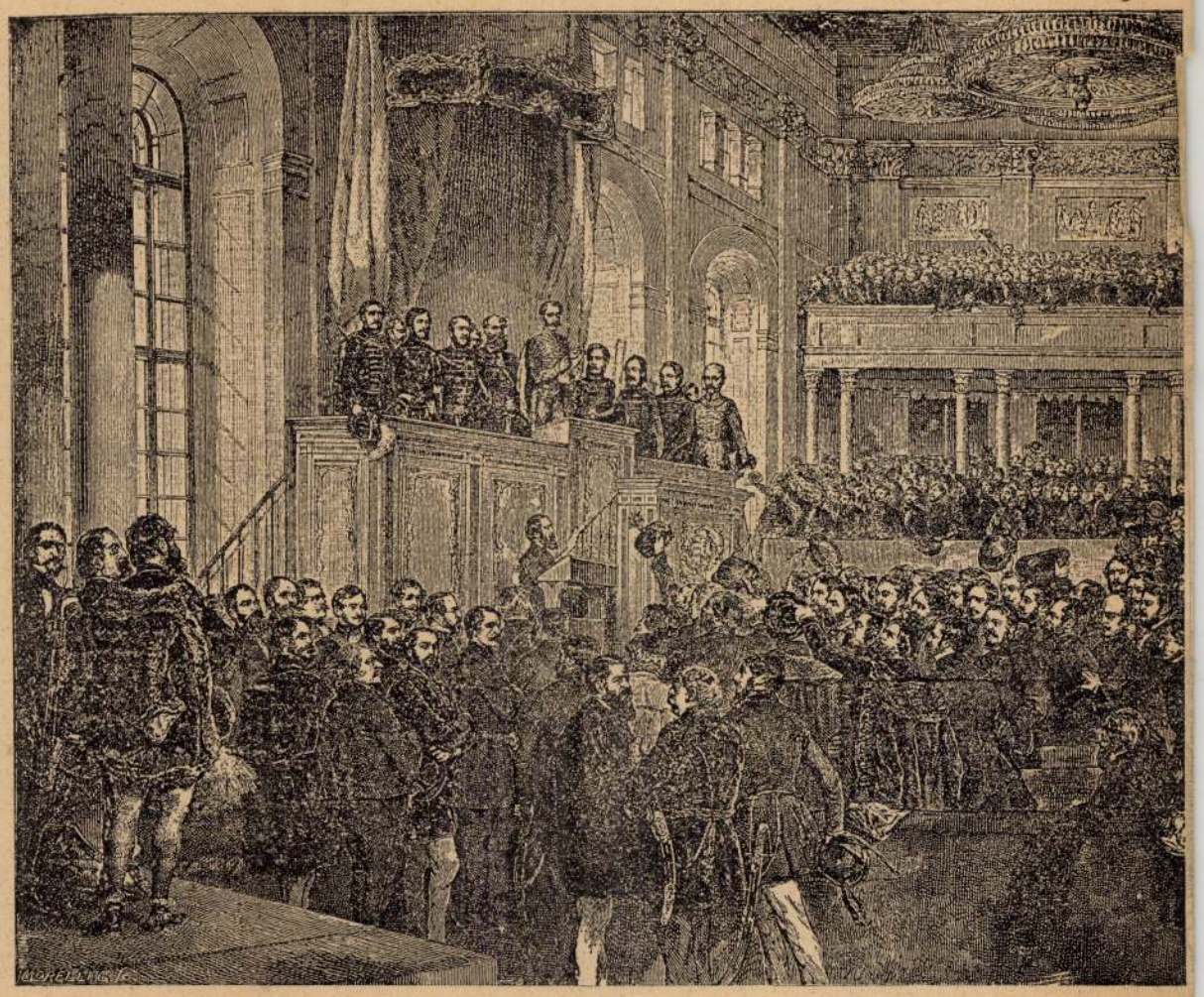

A magyar nemzetgyűlés megnyitása — *Egykorú rajz*

A fölkelő nép — *Pettenkoffen rajza*

Korlás. 1947/48. 8 sz

Váczon berendezendő országos intézetet. Végül elhatározta, hogy az országgyülés költségeit kizárólag maga a nemesség viselje.

Ez egész nevezetes országgyülést a hazafiság, emberiesség és felvilágosodás szelleme vezérelte.

Az 1840-iki törvényhozás újabb haladást tett a legelőrehaladottabb, legszabadabb elvű alapokon nyugvó büntető-törvénykönyvi javaslatnak kidolgozása által. Ugyanez nevezetessé lett az által, hogy a magyar nyelvet egyedül hivatalos érvényüvé emelte. Ettől fogva az országgyülésen csak magyar beszédeket tartottak; a latin megszünt hivatalos jelleggel bírni.

Azonkivül több gyakorlati hasznú intézkedés is kezdetét vette; így a Duna-szabályozás, a mezei rendőrség, a vizek és csatornák rendezése; de a mi az egész hitelvilágra nézve korszakot képezett, az a váltótörvénykönyv megalkotása volt, melyből aztán külön censurát kellett letenni az ügyvédeknek, s így czímezte aztán magát csaknem a mai időkig „köz- és váltó-ügyvéd"-nek az újabb nemzedék. Ezzel összefüggött a „kereskedőkről" hozott törvény, a gyárak és közkereseti társaságokról s részvénytársaságokról szólókkal együtt, s végül a csődtörvény. Mindezek a régi patriarchalis birtokviszonyokat tetemes átalakúlásra készíték elő.

Ugyanezen országgyülésnek egy czikke a zsidóknak is először oszt polgári jogokat és szabadságokat.

A Pesten felépült nemzeti szinház épitési költségeire (39.800 frt) és az első felszerelésre megszavazott az országgyülés 50 ezer „és nem több" forintokat, s a megalapítására 400 ezer igaz értékü ezüst forintot, mely „somma egyedül a nemesek által lészen fizetendő".

Az 1843/4-ki országgyülés biztosítja a protestánsok teljes vallásszabadságát, kiterjeszti a nemesi javak birhatási jogát a nem-nemesekre is, s ezeket képesíti minden közhivatalban való alkalmaztatásra; szabályozza a közmunkák teherarányát. Megannyi határozott lépések a korszellem által irányzott reformalkotásban.

Azonban nemcsak a vallási, szellemi és politikai téren sietett haladó léptekkel helyrehozni a multak késedelmét a magyar törvényhozás; a nemzetgazdászati téren is nevezetes intézkedéseknek veté meg alapját. A vizek szabályozásáról és csatornázásokról hozott törvények, melyeknek főtárgya a Tisza és mellékfolyói valának, sőt még a futóhomok megkötéséről szóló — jelentéktelennek látszó — törvényczikk is egész nagy területeit az ország-

Pettenkofer

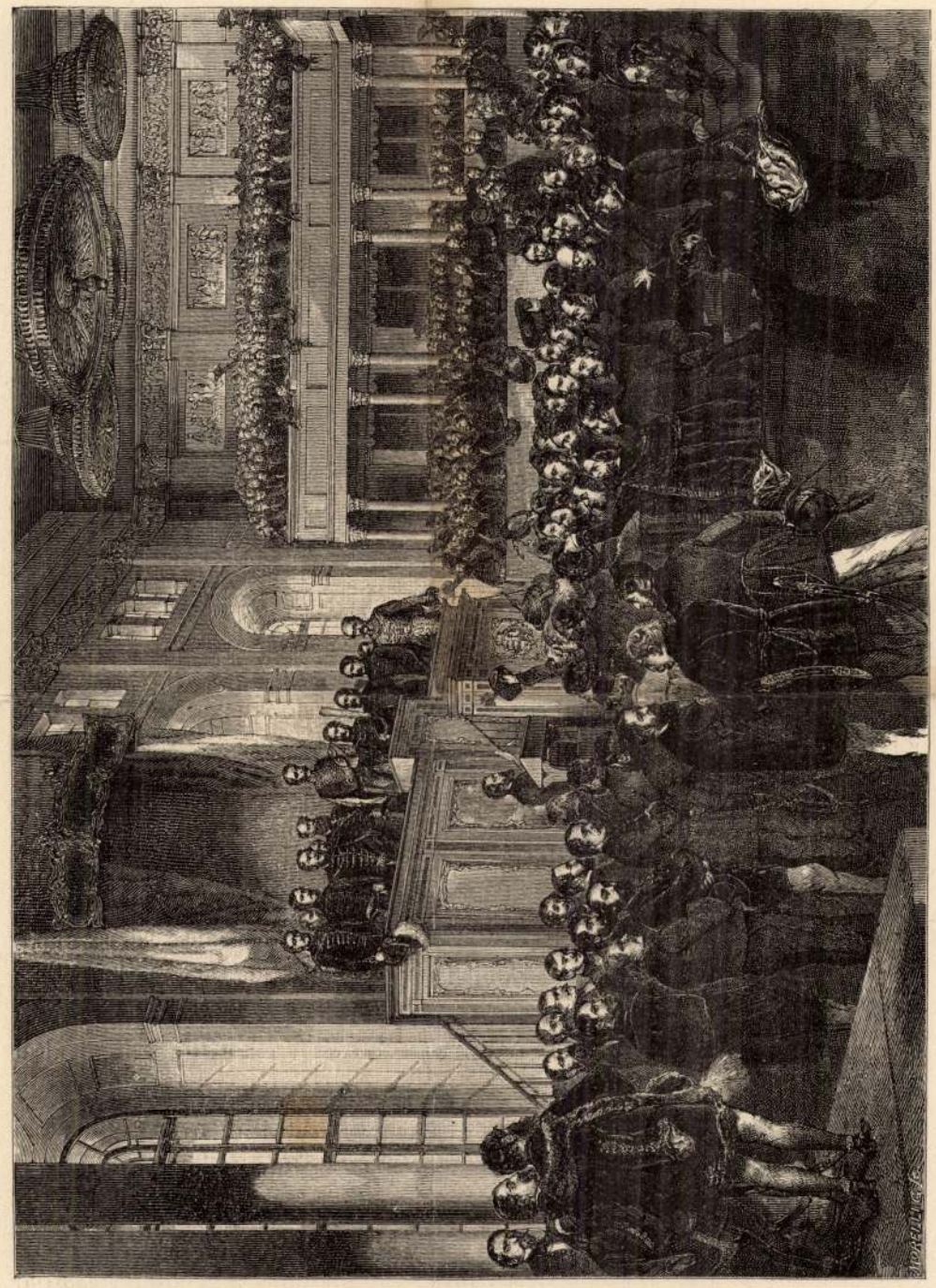

Az 1848-ki országgyűlés megnyitása Budapesten.

M. 35

Borsos és Bettenkoffer Károly
kőrajza után

Om I.

Oszt.-m. mon. vrásban
és képben. I. k. Bp. 1888. 273. l. kép

Pettenkofen Ágost
festo

István fhg:

Az 1848-diki országgyűlés megnyitásán:

A menyezetes emelvényen olvassa István nádor a megnyitó beszédet. Jobbján gr. Batthyányi Lajos, Kossuth Lajos, b. Eötvös József, gr. Széchényi István; balján pedig Szemere Bertalan, Klauzal Gábor, Deák Ferenc, Mészáros Lázár ministerek állnak, kik mögött még négyen vannak. Az emelvény előtti asztalnál Hajnik Károly gyorsíró dolgozik, a jelenlévők s a kazzaton hallgatók éljeneznek. Az országgyűlés tagjai körül balróe jobbra fordulva ezek ismerhetők fel: Pálffy Albert, gr. Teleky Sándor, kit barátja átkarol, Madarász József, Ujházi László, b. Wesselényi Miklós, Pázmándy Dénes, Almássy Pál mentében, Szivák Antal hátrafésült hosszú hajjal, Kazinczy Gábor, gf. Andrássy ~~Gyula~~ Manó, Gorove István ofszefont karokkal és baljában kalappal, Táth Lőrinc a pápaszemmel, gf. Teleki László kebelbe dugott jobb kézzel, Madarász László, grf. Teleki Domokos karddal hona alatt, Perczel, Zákó István, Osztrovszki, Kubinyi J., Lónyai Menyhért baljában kalpaggal, Vári Sándor, Dolzasy István, Irányi Daniel, Pulszky Ferenc, gr. Gedeon Radai, Bogdanovics V., Gräfl J., Bezerédy István, gf. Andrássy Gyula, Bonis Sámuel, Ludwig a korm. biztos, Hauser Sándor, Irányi J., Palóczy Lajos, Neszler Sándor, Endre Pál, Bernát József, Hajnik Pál és Murga Eufemius. Felizata a jobb sarokban: „J. B. – C. B." 848

Könyomat, méretei az alányomásnak 40.5 : 57. cm.
Köre rajzolta: Pettenkofer K.

Borsos József

9203 (színezve írás előtt)

140/95 № 106.

Bettenkofer

Viselet. T. 1511. II.

A Deutsche Jnfanterie, az Ungarische Jnfanterie, a Garnison Bataillons, a Grenz Regimenter, az Ungarische Grenadiere és a Deutsche Grenadiere körül a kereten a hadi élet egyes jelenetei vannak ábrázolva. Felirata:

K.K. OESTERREICHISCHE ARMEE
No. 2.

alól balra: LITH. V. BETTENKOFER.
középütt: GEDR. BEI J. RAUH IN WIEN.
jobbra: GEZEICHNET V.L. SCHINDLER.
legalól középütt: Verlag und Eigenthum von L.T. Neumann in Wien.

Kny., alányomással, melynek mér. 54.8: 39.8 cm.

SEBESÜLTEK SZÁLLÍTÁSA
PETTENKOFEN ÁGOST KŐRAJZA

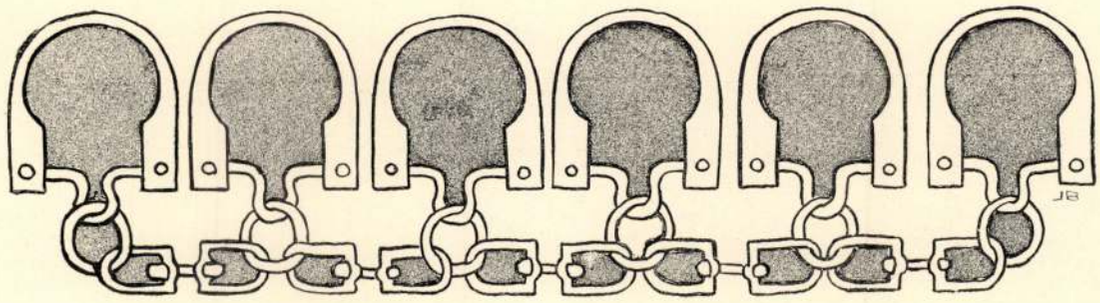

PETTENKOFEN SZOLNOKON

Hadi események viharszárnyain érkezett hozzánk a mult századbeli bécsi festő-iskola legnagyobb művésze, kivel hivatottságra nézve még csak az egyetlen Makart vetekedhetik. Pettenkofen mint katona* jött — felsőbb parancs folytán — fegyverrel kezében, s e fegyvert, mi tagadás benne, ellenünk forgatta, részt vett az ellenünk indított hadjáratban.

Utóbb szelídebb erkölcsökre tért, a kardot fölcserélte ecsettel. Marsnak hatalmi szárnyai alól kivonta magát és Apollóhoz pártolt, a katonatisztből festő lett s mintha sajnálta volna, hogy korábban oly keményen megbántott, szebbnél-szebb képeket kezdett festeni rólunk a mi népünkről, népünk szokásairól, jó magyar vidékünkről.

Mikor az első ágyúk eldördültek, már Pesten volt. A forradalmi láz, a fegyverkezés izgalmai érdekelhették a katonát, katonai események illusztrátorát. Ő volt az, a ki Borsos József** műve nyomán kőre rajzolta a 48-ki országgyűlés híres újoncmegajánló jelenetét s ugyancsak ő tette széles körben ismertté a népszerű lapot, mely Budavárának bevételét ábrázolja. Balról félig rommá lőve magasan emelkedik a vár, falait a lőpor füstje nagy gomolyokban fogja körül. A honvédek dacosan törtetnek előre, egyesek létrát cipelnek, a dobosok pörgetik a harci riadót. Odalenn egy csapat közé leüt a gránát. A várba vezető híd körül még javában folyik a harc.

Pettenkofen Ágost (1822—89) mint litografus indult meg pályáján. Legkorábbi e nemű alkotása 1843-ban jelent meg „Szent zarándoklás" címen (Heilige Wegzehrung). A kisérlet nagyon kezdetleges. Ő is átélte és végigküzdötte a gyermeki dadogás fázisait, míg eljutott a férfikor érces és virtuóz hangnemébe. Utóbb néhány kosztüm-tani képet készít (Das kaiserl. u. königl. Militär), majd 1847-ben a Pesten Heckenast kiadásában megjelent „Károly főherceg, az asperni győző életrajzához" készít többed magával rajzokat (Erzherzog Carl von Österreich geschr. von Eduard Duller). Szembetűnőbb haladás 1849—50-ben mutatkozik. A „Die Bewegung" c. Bécsben megjelent laphoz rendkívüli mellékletül a magyar szabadságharcból vett egyes jeleneteket rajzol. A főbbek címei így hangzanak: A derék dobos, A derék markotányosnő, A jószívű katona (képül is földolgozta), A lovas és lova stb. Bennünket közelebbről a magyar tárgyúak érdekelnek. A már fönnebb említetteken kívül (48-ik országgyűlés, Budavár bevétele) ilyenek: a Magyar népfölkelők Pozsony mellett c. lap. (Ungarischer Landsturm bei Pressburg den 30. oct. 1848.) Csatarendben, förgetegenként

* A bajor dragonyos ezrednél szolgált.

** Csendélet- és életképfestő. (1821—1883). „Bál után" c. műve a Nemz. Múz. tulajdonában.

nyársra hajlított kaszával, kapával vonulnak a bősz magyarok. A „Megtámadott tábori posta" c. lapon: kocsi száguld, rohannak a zömök magyar lovak, míg hátul a bozótban feltűnnek az üldöző lovasok. A sorozatot betetőzi s annak kimagasló fénypontját képezi a „Sebesültek szállítása" (Transport der Verwundeten, kép gyanánt több ízben feldolgozta).

Esőbe, ködbe borult alföldi tájat szemlélünk, vonul az ökrös szekér sebesültekkel agyonterhelve. A jó állatok nehezen cammognak, a kerekek mélyen kátyuba vágódnak s a küllőkről csorog a folyékony iszap. A kocsiban hivatása teljesítése közben pillantjuk meg az orvost: orvosságot készül nyujtani egy sebesült vitéznek. Ázott-fázott, köpenybe burkolódzó, didergő alakokat látunk. Köröskörül senki, semmi. A háttérben egy kunyhó teteje és gémes kútnak rúdja látszik. Végtelen szomorúság, megkapó gyászhangulat tükrözik e lapon, nem kell hozzá érzelgős kedély, ha az ember sokáig szemléli, úgy veszi észre, hogy szeméből egy könnycsepp lassan kicsordul...

1851-ből való az „Ehrenhalle" c. katonai kiadvány. Ezen időszakon túl litografiát többé nem készít. Ha tapasztalatainkat összegezni akarjuk, úgy vesszük észre, hogy a „Szent zarándoklás" óta rendkívül messzire haladt. A litografiai technikát tökéletesen elsajátította, s bár a sablonszerűségtől nem mindig ment, még nélkülözzük a szigorú természeti studiumot, melyet később Szolnokon oly páratlan tökéletességre fejlesztett, — ez különösen a lovak ábrázolásán vehető észre, melyek tartása tetszelgő és affektált, azonban igen jól fejezi ki a drámai cselekmény magvát, sőt itt némileg előnyben látszik lenni későbbi ábrázolásaival szemben.

Ezen litografiai vagy katonai tárgyú korszakba, melyet 1847-től 1853-ig számítunk, tartozik néhány kiválóan becses olajfestménye is. Ezen festményeken, Hevesi* találó szava szerint, a litografiai tónus az uralkodó, mindent egyöntetű szürkés-barnás tónusba burkol. Néhány arckép is ezen korból való, többi között Raab György és Borsos József festőtársainak arcképei. Utóbbi két példányban létezik, a későbbi budapesti Nemzeti Múzeumunkban látható. Tónusban, fölfogásban képünk erősen Van Dyck-re emlékeztet.* Festési módja, valamint az ábrázolt egyén életkora után ítélve az ötvenes évek közepére vagy végére tehető. Legrégibb ismert kompozíciója katonai tárgyú, 1846-ból való és „Lesben" címet visel. 1847-ben a biedermaieri genre-festészet terén kísérletez „Fölolvasás a nagymamánál" c. képével. Ezen időben még erősen oktatóinak, az Eybl-Fendi-féle körnek behatása alatt áll. Mint a bécsi akadémia tanítványa nem kerülhette el sorsát. Azonban, ha egyebet nem is, a gondos és végtelenül preciz technikát tőlük sajátította el, csakhogy Pettenkofennál tartalmi mélység pótolja amazoknak fölfogásbeli ürességét, jellemző erő lép a lágyság és affektáltság helyébe.

1851-ben már egészen önálló irányt követ. Ezen időbe esik első párisi tartózkodása. Meissonier-val lép barátságba. Rousseau, Troyon, Willems, Stevens hatnak reá.

Ez ismerkedésnek nyomai meglátszanak a „Harcba induló újoncok" (1851) és a „Sebesültek szállítása" c. művein.

A harcba induló ujoncokat ábrázoló képén, melyet — sajnos — csak Greux metszete nyomán ismerhetünk** (eredetije nagy összegen New-Yorkba, Vanderbilt tulajdonába került). — két pej és egy szürke vágtat szinte pegazusi szárnyalással előre és rántja magával a szekeret, mely a harcba induló vitézeket szállítja. Mámoros öröm tükrözik az arcokon. Ostor pattog. Az egyik alak „Hajrát" kiált, a másik lelkesülten veri a dobot. Mintha Petőfi múzsája zúgott volna a művész fülébe:

„Trombita harsog, dob pereg . . .
Kész a csatára a sereg . . .
. . . „Előre Magyarok, Előre! . . .

Az igazi magyar virtus van e képen mesterileg és minden túlzás nélkül kifejezve, az a magyar virtus, melynek nyilvánulásában a művész oly őszinte szívvel gyönyörködött, midőn utóbb Szolnok határaiban bolyongott,

* Österreichische Kunst im XIX. Jahrh.

* A hagyatékból több száz rajza került eladásra, melyeket utazásai közben a különböző művészeti gyűjteményekben készített. Van közöttük Frans Hals, Van Dyck, Velasquez stb. művei után készült.

** Reprod. Gazette des beaux Arts 1877.

HARCBA INDULÓ MAGYAR UJONCOK
PETTENKOFEN VANDERBILT TULAJDONÁBAN LEVŐ FESTMÉNYE
G. GREUX METSZETE NYOMÁN

CIGÁNYTANYA. 1855
PETTENKOFEN ÁGOST VÍZFESTMÉNYE
BÉCSI MŰVÉSZETTÖRT. GYŰJTEMÉNY

s egyszerre csak, mintha a föld mélyéből termett volna elő, vágtató fogat bukkant fel, a lovak dübörögve rohantak, akkor Pettenkofen szinte az önkívületi rajongás hangján szólott oda kisérőjének:

Donnerwetter! Sind das verfluchte Kerle!"...

A bátor elszántságot, a minden veszélyt fitymáló vakmerőséget csodálta bennünk.

De térjünk vissza képünkhöz, és hallgassuk meg, hogy Alfred de Lostalot, nálunk szerencsésebb szemtanú, miként nyilatkozik

BORSOS JÓZSEF ARCKÉPE
PETTENKOFEN ÁGOST OLAJFESTMÉNYE
A NEMZETI MÚZEUM TULAJDONA

róla: Minden a legteljesebb gonddal van befejezve — mondja forrásunk, — bárha Pettenkofen ecsetje sohasem időzik fölösleges módon jelentéktelen részletek kidolgozásánál. Csak azt látni teljesen, ami a logikai szükségszerűségnél fogva tényleg látható volt egy anynyira pillanatnyi hatású jelenetnél... A tónusok valóban finom ízléssel vannak megválogatva s összhangzatosan olvadnak a kora reggeli légkör szürkés-arany párázatába, melyet a felkavart porfelhő még könnyedebbé és bizonytalanabbá varázsol" stb....

A sebesültek szállitása valódi „piéce de resistance". (Több példányban létezik, a korábbi 1851-ből Vanderbilt tulajd. New-York, a későbbi 1853-ból R. Reichert tulajdona Bécs.* Vázlat Beckers-nél Bécs). Tárgyi fölfogásra nézve összevág a litografiával, melyet fönnebb ismertettünk, csupán a részletekben van némi eltérés. Így az 1851-ből való képen az előtérben egy katona vonul („a Vernet-féle troupier" mondja Lostalot),** míg a másikon (1853) görnyedt hátú öreg asszony pótolja a katonát. E kép szürkés-barnás alaptónust mutat. Egy cseppnyi kék az égen, tenyérnyi világos-sárga folt balról, honnan némi fény árad az egészre, a többi egyhangú szürkeségbe olvad, melyből csupán az arcok pírja, az egyenruhák tarka színe válik ki. Rajzában többé semmi ingadozás. Minden részlet a legfinomabb árnyalatokig érvényesül.

Minden friss és mégis tökéletesen befejezett. Ha nézzük e képet, úgy hat reánk, mintha az anyatermészet egy darabja volna előttünk kisebbitett formában. Az ember nem tudja, káprázat-e, vagy valóság, ami vele történik; szinte csodálkozunk, hogy nem hallat jajkiáltást a félrehúzott ajak, hogy nem panaszkodnak hangos szóval sorsuk mostohasága ellen e fáradt, agyongyötrött alakok. E némaságból értjük meg, hogy hősök ők és férfiak...

Pettenkofen valóban mesteri technikára tett szert, a régi mesterek tanulmányozása megedzette tapasztalataiban. Folyton és mindenütt lát, jegyez, okul. A Louvre-ban, vázlatkönyvének lapjai szerint — Van Dyck és Velazquez érdeklik, de szive érzésével mégis leginkább a hollandi művészethez vonzódik. Ahasvrt megszégyenitő bolyongásai közben eljutott Amsterdamba is s a bécsi akadémián Eybl és Kupelwiesernél nyert sommás oktatás után itt volt mifölött álmélkodni és elmélkedni.

*

A balvégzetű Pesti Műegyesület állandó kiállításain szorgalmasan részt vesz. Az 1854-iki

* Kiállítva a budapesti Nemzeti Szalon őszi tárlatán 1904-ben.

** V. ö. Gazette des beaux Arts.

január-februáriusi tárlaton „Katonai szemlét" állít ki, ugyanazon év júniusában „Magyar pusztát", melyről egy az ismeretlenség homályába burkolódzó recenzens következő szép szavakkal emlékezik meg:

„Ha meggondoljuk, hogy van festész, ki sok szép motivumból meglehetőst sem bír létrehozni, csodálnunk kell, hogy Pettenkofen, úgyszólván semmiből annyit tud csinálni. Sem napkelte, sem lemente, sem szép farészlet vagy felhőcsoportozat, hanem egy kis felhőcske, középen megállott esővíz, benne egykét kútágas, kevés homokos föld, gyéren megrakva fűvel, ebből áll az egész, s mégis mily felséges! A vízben álló négy lovacska összehajtja fejét, bennük a táj jelleme ismét föltalálható. Jajgat ugyan a közönség, hogy 340 forint az ára, de háromannyiért sem csinálja meg valaki egy könnyen" ... *

A következő évben néhány tanulmányt küld be: Cigánynőt gyermekkel, Magyar pásztorlovat, Tiszai vázlatokat. Az egykorú hazai lapok gyér művészeti tudósításaikban utóbb kevésbbé szépen és kevésbbé okosan emlékeznek meg róla.

Egyik biráló vázlatait olcsó szellemességgel „mázlatoknak" nevezi. Más alkalommal a következő csodabogarat olvassuk:

„Pettenkofen képei nem lévén feltűnők, ezeket csak futólag említem" ... stb.

1855-től kezdve Pettenkofen a nyarat nagyrészt Szolnokon tölti. Már 1853-ban járt e vidéken, a Tiszai vázlatok tanuskodnak róla. Talán még mint katona vonult át először a kis mezővároson, melyet utóbb annyira megkedvelt, hogy egy emberöltőn át oda újra és újra visszatért.

Szolnok városa az utolsó húsz-harminc esztendő alatt műveltségi és nemzetgazdasági szempontból nagyot fejlődött, viszont tősgyökeres eredetiségéből sokat vesztett. Utcák, terek képe megváltozott. Ormótlan és ízléstelen épületek emelkedtek. Csupán a Zagyva mentén vonuló Tabán és az úgynevezett Cigányváros őrizte meg ósdi topografiai jellegét. Itt még látunk girbe-görbe sikátorokat, apró földszintes házakkal, úgy, amint Pettenkofen idejében léteztek. Némi változás azért mutatkozik. A házak régente nem tarkák voltak, hanem fehérre meszeltek, nád vagy zsup-födél borította őket, holott ma a gyakorlati célnak jobban megfelelő zsindely vagy cserép tolakszik előtérbe. A népesség is más volt, mind faji jellegére, mind külső viseletére nézve megváltozott. A lányok még ing-vállban jártak, fejüket kendő nem takarta; hosszan lecsüngő hajfonatot viseltek, melyet szalag fűzött össze. Ünnep-

MÁMOROS PARASZT. 1854
PETTENKOFEN ÁGOST VÍZFESTMÉNYE
A NEMZETI MÚZEUM TULAJDONA

napon piros csizma feszült a lábakon. A férfi nép szűrben, ködmönben álldogált. Por és sár rengeteg volt. A Zagyva-híd rozoga volt, hogy rozogább nem lehetett. Külön kasztot képeztek a kuvaszok. Éjjelenként rajokban lepték be az elnéptelenedett piaci tért és lakmároztak az elmaradt hulladékokon. Egy darab kelet volt itt, közelebbi Marokkó, vagy Egyptom a bécsi genre művelésében agyonfáradt művészeknek, nomád élet és pusztai rende-

* Pesti Napló 1854 júl. 9. sz.

A CSÓK. 1863
PETTENKOFEN ÁGOST OLAJFESTMÉNYE
BÉCSI MŰVÉSZETTÖRT. GYŰJTEMÉNY

zetlenség. Ez időtájt még a vasút is alig járt. 1847-ben megnyilt ugyan Pest és Szolnok között a pálya, de jó időbe tellett (1855), míg Bécstől fogva Szolnokig vasúton lehetett utazni. A Tisza-szabályozás kérdése is csak papiroson volt meg, a tervbe vett munkálatok végrehajtása jóval későbbi időre maradt (1880 – 90).

A Tisza mint víziút, nevezetes szerepet játszik ez időben. A felvidék gabonája, gyümölcstermése hajón, tutajon érkezik, hogy azután vasúton továbbíttassék Pest felé. Ez a forgalomnak nagy élénkséget kölcsönöz. Országszerte híres volt a szolnoki vásár. Ennek tarkasága, élénksége, számbeli túlsulya azóta sokat vesztett és jelentéktelenné zsugorodott össze. Azonban egy látogatás a reggeli órákban az ú. n. csirke-piacra, még ma is meggyőzhet egykori fényéről és erejéről. Láthatjuk a nagy szekér-tábort, a hámból kifogott lovakat, melyek a kocsi hátsó részéhez fűzve kényelemben abrakolnak, míg az ülés a földre helyeztetett és padkául szolgál az árúsítónak. Minő bőség, változatosság a fölhalmozott árúkban, hát még milyen lehetett régente!

MAGYAR VÁSÁR
PETTENKOFEN ÁGOST OLAJFESTMÉNYE
BÉCSI MŰVÉSZETTÖRT. GYŰJTEMÉNY

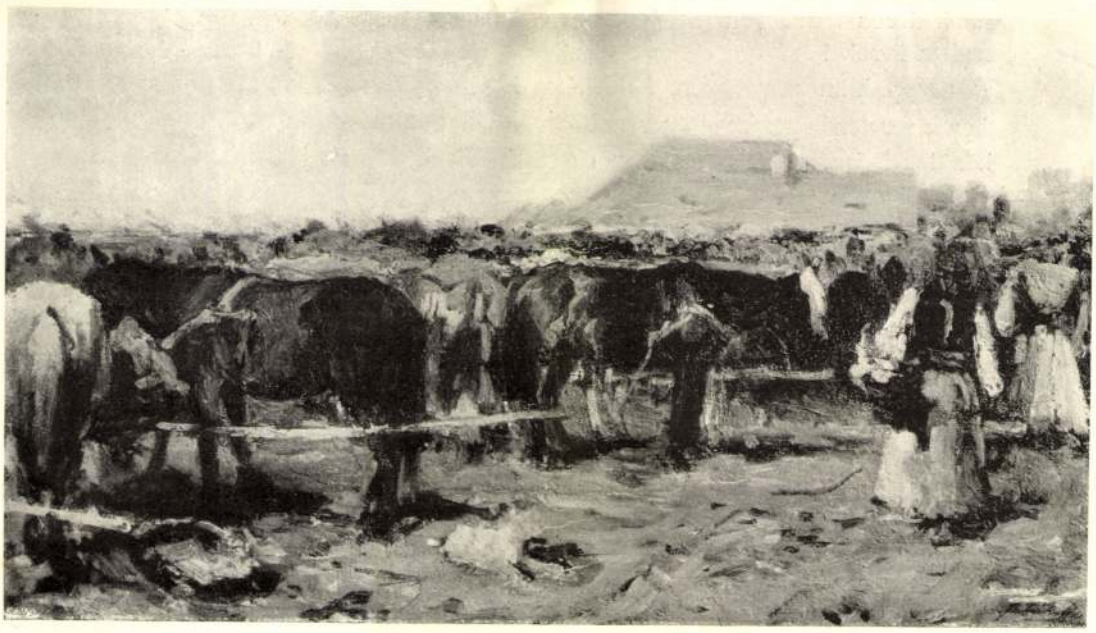

SZOLNOKI VÁSÁR
PETTENKOFEN ÁGOST OLAJFESTMÉNYE
A NEMZETI MÚZEUM TULAJDONA

Tömérdek nép gyűlt egybe, s minden irányból seregestül hozták ide a terményt és ipari cikket. A mai városháza előtt elterülő főtér volt akkor a piac helye, de tágasabb és terjedelmesebb volt, mint manap. Az árusítók helyei nem voltak pontosan megszabva, mindenki ott ütötte föl nagy gyékénynyel borított sátrát, ahol éppen jónak találta. Eltünt a Mária-oszlop is, e kedves barátságos obeliszk, mely Pettenkofen képein oly gyakran fordul elő. Ő vált Kolumbusává e darab földnek, ő födözte föl népének, éghajlatának szépségét s a kis alföldi város kezdett híressé lenni művészetének meggyőző ereje folytán.

Szolnokon több helyütt lakott. Állandóbb jellegű otthonául a volt Bécsy-, most Schreiberféle ház szolgált (Városház-utca 2661. sz.). Legtöbbnyire innen indult gyakori kémszemléire a vásári nép közé.

Reggelenként korán munkához látott a mester. Megállott a piactéren s kezében a festékes szekrénynyel, ülve vagy állva, rendszerint állva festett. Magas alakjával kiemelkedett a tömeg közül s könnyen végig tekinthetett a vásári nép nyüzsgő sorain. Bosszantó volt természetesen, ha valami paraszt-fogat fölrajzolásába fogott, s annak dacos természetű tulajdonosa egyszerre csak a lovak közé csapott és elvágtatott, pedig ez gyakran megtörtént. Modelljeivel szemben a mester bőkezű volt, a vénebb cigányok közül néhányan még emlékeznek reá s ma is említik azt a derék magas „nimet" urat, aki oly jól fizetett nekik. Séta közben, az országúton, ha valami szekérrel találkozott, gyakran megállította azt s lefestette ott a helyszínén. A gazdának ilyenkor öt forintot adott. A hagyomány megőrzött néhány mulatságos anekdotát. Pettenkofen egy alkalommal az országúton járt. Szemben, lóháton, gyors vágtatással, parasztlegény közeledik. A mester harsányan odaszól: „Halt! Megállj!" A legény megállítja a lovát és leszáll. Pettenkofen tolmácsa utján — magyarul csak annyit tudott, hogy „ne mozogj!" — megérteti vele, hogy leakarja festeni, úgy amint jött, lovastul. De a puszták legénye dacos és büszke sarj, tagadólag válaszol: „belőle az urak nem csinálnak komédiát!" Az egykori katonatiszt dühbe jön az ellenkezés láttára, gallérjánál fogva megragadja a legényt, s amúgy huszárosan, vagy dragonyos módra — amint tetszik — nyeregbe teremti őt, nem is ellenkezett az többé.

Pettenkofen magánytkedvelő ember volt, Szolnokon is, másutt is rendkívül visszavonultan élt, alig egy-két emberrel érintkezett. Meghitt barátja volt néhai Müller Adolf, aki a festészettel dilettánsmódra foglalkozott (össze nem tévesztendő L. Carl Müller-rel, a hírneves orientalista festővel, ki szintén hosszasan tartózkodott Szolnokon) s akinek kies fekvésű nyári lakában a Vártemplom szomszédságában estenként el-elbeszélgettek. Legtöbbnyire ő szolgált tolmácsul a modellekkel való érintkezésnél is.

Néha Deák-Ébner Lajossal* sakkozgatott a mai „Magyar király" épületben, melyet azóta szintén átalakítottak és megujítottak. Ha veszíteni érezte a játszmát, gyakran megcselekedte azon elemi sakk-szabályokba ütköző rendellenességet, hogy kezével végigsepert a bábokon s imígy önkényes elhatározással a további küzdelemnek véget vetett.

Az egykori „Fehér ló" szállodában, hol ma a Pénzügyigazgatóság van, étkezett. Bár állandóan gyomorbaja ellen panaszkodott, uzsonnára azért megivott egy nagy adag kávét, hozzá kalácsot és tetemes mennyiségű gyümölcsöt.

Lefekvés előtt, napközben észlelt megfigyeléseit naplószerű alakban papirra vetette. Rendkívül pontos ember volt, eme tulajdonsága a festők átlagának jellemével ellentétben állott. Az adott szó kötelező erejét semmiféle körülménynyel menteni, érvényteleníteni nem volt hajlandó. Egy megigért, de be nem váltott találkozás kapcsán képes volt évek hosszú sorára terjedő barátságot fölmondani. Ilyen ember volt, a helyes értelemben vett tiszti becsületnek ideálja, mintaképe.

Egész egyénisége, gondolkozása és jelleme olyanok, mint azon apró, figyelmes gonddal készült, csinnal és kellemmel fölruházott képecskék.

*

Szolnokon három dolog érdekelte leginkább. Először a tömeg tarka mozgalma, a vásár, azután a cigány, végül a magyar paraszt egy-

* A női festő mesteriskola érdemes igazgatójától nyertem ez adatok javarészét.

szerű élete, a mint az a tanyán, udvarán, házi foglalkozása közben nyilvánul.

A szolnoki korszakot 1853-tól 1881-ig terjedőleg számítjuk. Egy emberöltön át időzött közöttünk (1881-en túl nem jött többé), közbe esnek természetesen gyakori utazásai Velence, Tirol, München, Párisba.

Pettenkofen észrevette, hogy a magyar, ha a csatában bátor és rettenthetetlen, a békében viszont barátságos, józan, egyszerű, tevékeny. Festi a kereskedő magyar parasztot, amint vásárra viszi terményét, gabonáját, gyümölcsét, ipari cikkét. Ácsorog a piacon, kinál, beszélget, alkuszik, „gseftel".

Itt kétféle fölfogás uralkodik, egy korábbi és egy későbbi. Kezdetben a drámai cselekvés, az adás-vevés üzleti része érdeklik, később az ú. n. irodalmi tartalom elmarad, szintétikus megjelenése az egésznek ragadja meg figyelmét, mind festőibbé és szélesebbé válik.

A fejlődés első stádiumába tartozik a vásári jelenet, melyet Bécsben R. Reichert tulajdonában láttunk. Jobbról kétkerekű bricska, rúdja földre bocsátva, lova kifogva. A kocsi tetején legény áll s egy fehér cseléddel adás-vételi ügyben tárgyal. Az előtérben tök és dinnye van csendéletszerűleg fölhalmozva. A technikai kezelés nem elég friss, van rajta valami elkínzott. Ez különösen a dinnye felületének festésén látszik meg. Később oly mesteri erővel tudja visszaadni a rajta vibráló fényt, itt van valami tompa, valami kelletlen.

Az Eggers-féle gyűjteményből (melyben huszonhárom darab Pettenkofen-kép volt) került eladásra a „Magyar edény-vásár", egyik jelentékeny műve. Az előtérben parasztnép foglal helyet, a földön agyag-edényárú. Balról parasztszekér szürke és pejlóval, a háttérben parasztházak. (Ugyanazon gyűjteményben második példány is létezett.) Hasonló Edényvásár volt a Gsell-gyűjteményben is, melyből a mester kezétől származó huszonhét festmény és tömérdek rajz és aquarell került eladásra.

Szebbek azonban azon apró pillanatfölvételek, melyeket a 70-es évek derekán készített. Bámulatos frisseség és közvetlenség jellemzi őket. Ilyenek a bécsi művészettört. gyűjt.-ben levő „Magyar vásár". Kékszínű napernyőik alatt hosszú sorban ülnek a kofák, a háttérben

PIPÁZÓ CIGÁNYLEÁNY
PETTENKOFEN ÁGOST OLAJFESTMÉNYE

házak megvilágított fala, balról szekér látszik. (Hasonló példány szerepelt a Pettenkofen kiállításon Bécsben Piskó-nál, ez év tavaszán.) Végtelen melegség ömlik el e képen. A sárgás alaptónusba lágyan illeszkednek bele a kifeszített ernyők kék foltjai. „Harmonie en jaune et bleu" mondta volna Whistler az ő forradalmi nyelvén.

Egy színharmonia, egy szín-akkord az egész. Ilyenek az „Ökrös szekér" (bécsi művészettört. gyűjt.-ben; Miller v. Aichholz tulajd.-ban stb.), ilyenek azon nagy számban festett és „Magyar vásár", „Vásár Szolnokon" elnevezés alatt szereplő apró deszkák, kiváltságos darabjai a művészeti finom izlésnek. (Tipusuk rendszerint a következő: előtérben két pej szekérhez fogva, vagy kifogva, odább szintén kocsifogat, a háttérben házak fala, teteje, orma stb.) Majdnem minden nyilvános és magángyűjteményben találkozunk velük, hol Petten-

kofen művészete rokonszenves méltánylásra talált. A bécsi Modern Képtárban létezik egy, s egy efféle vázlatos alkotás képviseli budapesti Nemz. Múzeumunkban a mester nevét. Kora reggeli hangulat, az előtérben kocsifogat, a háttérben szintén, különböző terményekcsendéletszerűleg fölhalmozva, a tömegből egy asszony alakja bontakozik ki. Mindez sebtében, pillanat alatt följegyezve.

Pettenkofen kedvelte e gebéket, melyek roszszak voltak ugyan — csontjaik zörögtek — azonban színben érdekesek, erősen veresbarna árnyalatúak. Tetszett neki pusztai természetességük, éppen úgy, mint Fromentin az arabs ló graciózus vonalán lelkesült.

Cigányokat ábrázoló képei közűl talán legkorábbi az 1855. évszámmal jelzett. A cigány vonzotta őt határozott faji jellegénél, festői viseleténél, szokásainak, életmódjának nagyszerű eredetiségénél fogva. A cigány az Alföld beduinja. Bár nincsen semmijük — szegények, mint a dervis a pusztában, van azonban lyukas sátruk, kalyibájuk, mely ürgelakhoz hasonló, egy-két gebéjük, sok gyerekük. Örvendenek az életnek és élvezik azt. A cigány, ha jól esik, horkol egyet, ha meleg bántja, megfürdik a patak-vízben, ha éhes, majd csak kerül valami a fazékba. A bécsi művészettört. gyűjteményben egy aquarell van ez időtájból. Viharverte, eső áztatta sátrat látunk, a sátorban tűznek pislogó lángja mellett cigányasszony ül, három purdéja környezi, a sátron kívül vén cigányasszony kuporodik, kezeit melengetve a tűz fölött, odább fiatal cigányleány támaszkodik a sátor széléhez. A háttérben távolabbi sátrak, egy-két gebe látszik. Csodás kék ég, lágyan úszó felhőkkel képezi a levegőt, melyet pacsirták szelnek. Ugyanezen motivum némi változással (a kezeit melengető öreg asszony helyett pipáját tömő férfi, a fiatal cigányleány helyett gyermekét szoptató anya, a háttér elrendezésében is némi különbség) létezik olajfestményben is.* Hasonló mű van a berlini Nemz. képtár tulajdonában:

* Eladásra került ez év májusban, Lepkénél.

ALKONY A TISZÁN
PETTENKOFEN ÁGOST OLAJFESTMÉNYE
LIEBIG BÁRÓ GYŰJTEMÉNYÉBŐL

LÉGYOTT
PETTENKOFEN ÁGOST OLAJFESTMÉNYE
WODIANER ALBERT BÁRÓ GYŰJTEMÉNYÉBŐL, BUDAPEST

pusztán tanyázik a cigánycsalád ponyvával fedett szekér mellett, melynek kifogott lova gyéren szénázik.

Másik kedvelt motivuma a fürdő cigánynők és gyermekek csoportja (szintén több példányban, az egyik Liebig bárónál Bécsben). Festett azonkívül egyes cigány-alakokat, nőket, férfiakat, lányokat, gyermekeket vegyest, rendszerint guggolva, pipálva, esetleg valamit cipelve.

Kedves tárgyú kép a „Disznótolvaj". Cigányfiú rohan zsákmányával a mezőn át, miközben kutyák üldözik. Terünk nem engedi, hogy valamennyit egyenkint elősoroljuk, mert számuk tetemes, azért csupán a főbbek megemlítésére szorítkozunk.

Unger metszetéből ismerjük a „Kuporodó cigányleányt", ki kemence tövében ül s kezében csípő szerszámmal valamit pirítani látszik, az előtérben tollas jószág és korsó hever. Tárgyilag és fölfogásban csaknem egészen hasonló a „Pipáló cigányleány", mely a hagyatékból került eladásra. Ismerünk azonkívül fejtanulmányokat. Ilyen pld. a bécsi Modern Képtárban levő jellegzetes vonású veres-barnás tónusú szép férfifej.

Meleg barnás tónusával kiválik a „Falusi idyll" (Modern Képtár Bécsben, 67. sz.). Roskatag cigánykunyhó látszik, szalmafödéllel borítva, cseppnyi égdarab a jobb sarokban; cigányfiú guggoló helyzetben anyja ölébe hajtja fejét.

Az intimebb magyar népéletből festett pompás képet bírunk „Magyar parasztudvar" c. képén. Rozzant házikó zsupfedelének ferde vonala osztja ketté átlós irányban a képet. Balról az udvaron egy asszony teknőben gyermekét fürészti. Jobbról szemétdomb látszik, melynek tetején kutya sétál. Odább ólak. Ez a földhöz ragadt szegény nép élete, oly igazsággal, oly közvetlenséggel bemutatva, hogy egy Rembrandt ecsetje sem tenné meggyőzőbbé.

Vagy nézzük a „Disznó-csordát". Pásztor, vállán subával, falu végén disznókat hajt. Esőbe borult hangulat. Minő igazság, mily megkapó hűség! Ez az egykori lovas-tiszt mélyen belelátott a magyar nép lelkébe. Az újabb művészetben talán az egyetlen Millet, aki maga is paraszt volt, vetekszik vele fölfogásának mélységére és igazságára nézve, melylyel a parasztnép életének józan és egyszerű nyilvánulásait kifejezni tudta.

Van azonban még egy válfaj, az idilli jellegű szerelmi jelenetek csoportja. Ezen Watteau-szerű műfajban többször kisérletezett. A bécsi művészettört. gyűjt.-ben van a „Csókolódzó szerelmes párt" ábrázoló képe.* Némileg erőltetett helyzetben látjuk a fiatal magyar legényt és leányt, amint egy töltésszerű dombon áthajolva csókolódznak. E képet 1863 tájára helyezik. Ugyancsak Bécsben a Modern Képtárban föltaláljuk némileg bővített alakban megfestve ugyanezen tárgyat. Ez a másik fajtájú „Légyott"-ok tipusa. A csókolódzó párhoz két ló járul, egy pej meg egy szürke, s a szerelmes ifjú az utóbbin ülve hajol át, hogy mátkáját ölelje. Budapesten Wodianer báró tulajdonában van azonos tárgyú kiváló alkotása a mesternek. Magyar legény kedvesével beszélget, szürke és pejló az előtérben, a háttérben paraszthház teteje látszik.** Meleg tónusú napsütéses kép sötét és világos foltokból összetéve.

Ezen idillikus szerelmi jeleneteket mintegy kiegészítik a különböző és sokféle párbajjelenetek. Ezek azon művek, melyekben az egykori katonát — a „szerelem és párbaj" elvénél fogva — lovagi érzelmeinek oldaláról ismerjük meg. Kiválóan jeles példány létezik az utóbbi műfajból Budapesten Harkányi báró tulajdonában. Őszi hangulatú erdei tisztást látunk, az előtérben lovászok őrizetére bízott lovak, a háttérben párbajozó alakok.

*

Művelte a tájképet is mint olyat. 1857-ből való a híres „Gémes kút", „Magyar táj", „Magyar puszta" számtalan változatban fordul elő művei között. Kezdetben még iskolai behatás alatt áll, kezelése félénk és óvatos, utóbb mind nervózusabb és szélesebb lesz. Az alföldi nap-

* Ugyanezt második példányban láttuk A. Stöckl műkereskedőnél Bécsben, ez év tavaszán.

** E kép aláírása révén is érdekes:
A. v. Pettenkofen. Ez tudomásunk szerint egyetlen eset, hogy a mester nemesi rangját jelzi. Ha lélektanilag következtetni lehet, akkor e kép közvetlenül nemesítésének esztendejéből (1876) származhatik.

sütés vibráló atmoszferája pezsdíti erejét. Észreveszi, hogy a napsütötte országúton az elvonuló szekér kékszínű árnyékot vet és nem szürkét; észreveszi a napsütötte és árnyékos részeknek kontrasztokban nyilvánuló hatását. Ezzel a modern impresszionizmus álláspontjára helyezkedik és az Alföldön legjobb meggyőződés szerint kultiválja azt, amit a franciák valamivel később az új művészet legfőbb problemájává emeltek. Frimmel * és vele együtt Lützow** ugyan velencei látogatásainak tulajdonítják koloritjának megváltozott melegét, azonban ez önkényes föltevés, melynek beigazolásához hiányzik minden tárgyi bizonyíték. Míg ott vannak a Szolnokon alkotott művek százai, melyek megdönthetetlen cáfolatul szolgálnak. Lépésről-lépésre be lehet igazolni, miként halad, hogyan fejlődik. Egész egyénisége megváltozik, áthasonul. A bécsi biedermaier-i genre festője, a katonai illusztrátor, a litografus hévtől és erőtől duzzadó egyéniség lesz. Szolnok nevelte nagygyá Pettenkofent, itt edzette meg erejét, fejlesztette egyéniségét. Szolnoki munkássága képezi egész tevékenységének gerincét. Életírói, bírálói — irígységből-e vagy féltékenységből vonakodtak mindez ideig fölismerni e tényt, részünkről annál nagyobb nyomatékkal mutatunk reá.

Osztrák honfitársai sajnálkoznak, egyesek a hűtlenség vádjával illetik, mert a hagyományos iskolától eltért mi éppen ellenkezőleg örvendezhetünk s a gondviselés különös kegyének tartjuk, hogy e nagy művész figyelme felénk, az Alföld népére, Tisza vidékére fordult s megmutatta, miként lehet valaki fölfogásban és érzésben magyar, ha az ember művész és igaz. Nemzeti eseményeinknek a szomorú és dicsőséges időkből utóbb pedig józan, munkás és egyszerű életünknek az elnyomatás korából alig van hívebb, igazabb és egyben biztatóbb interpretátora nálánál.

Pettenkofen itt volt közöttünk, midőn magyar művészet még alig volt; midőn Munkácsy még gyermek és Lotz pályájának kiinduló pontján állott.

Nagy művészlelke összeölelkezett a magyar róna levegőjével s e frigykötésből mindenki számára becses, ránk nézve azonban kiválóan fontos művek születtek.

Némileg a magunkénak vallhatjuk. Nem ugyan jog és törvény szerint, de az eszmei és érzelmi kapcsolatnál fogva, mely vele összefűz s ez utóbbi néha becsesebb az előbbinél.

RÓZSAFFY DEZSŐ

* Nachlass-Katalog 1889.

** Zeitschrift für bild. Kunst 1890.

VOLT BÉCSY, MOST SCHREIBER-FÉLE HÁZ SZOLNOKON, MELYBEN PETTENKOFEN LEGÁLLANDÓBBAN LAKOTT

Pettenkofen Agost

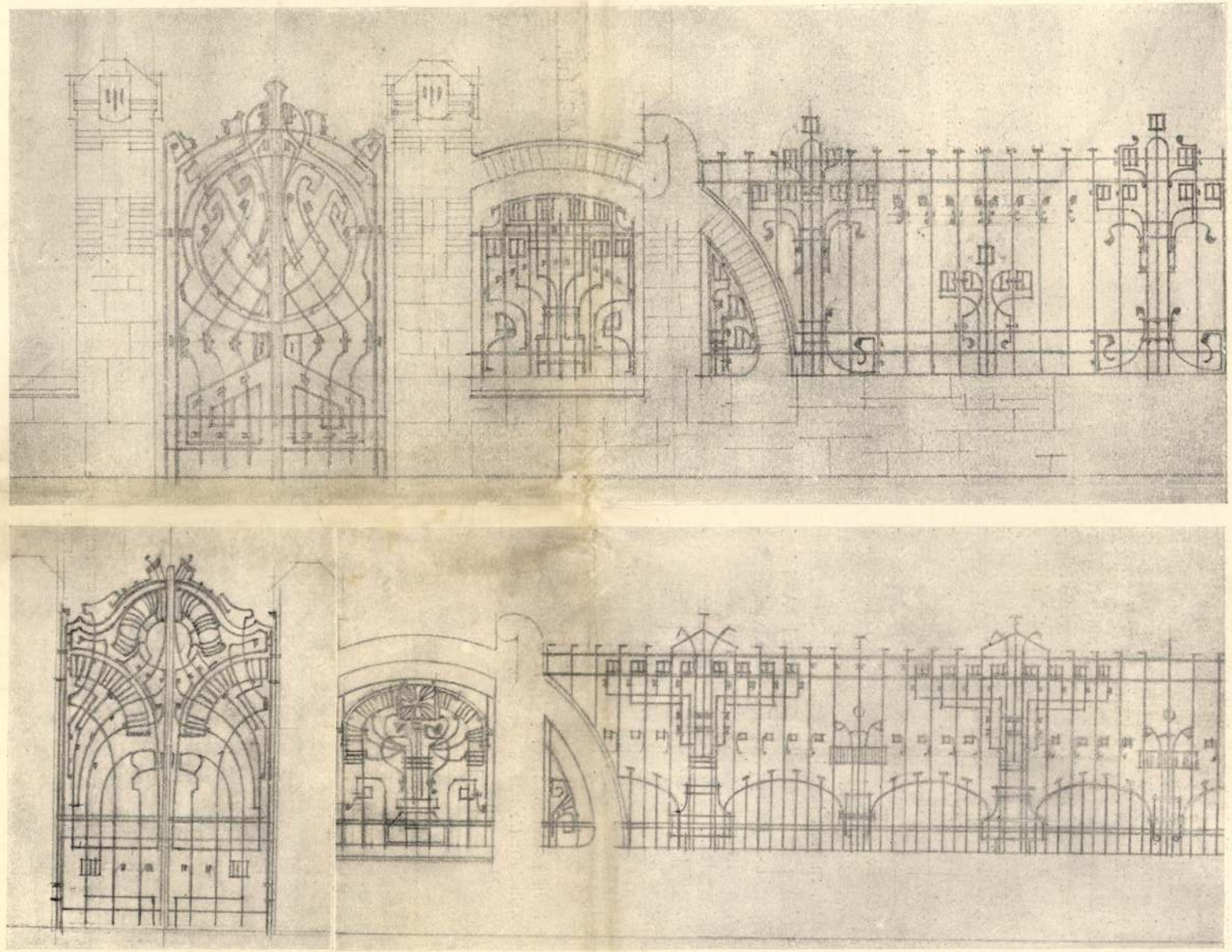

KAPU ÉS KERÍTÉS-RÁCSOK
SCHWÁB GYULA TERVRAJZA

August von Pettenkoffen

1822.május 1o-én Bécsben született,1834-től 184o-ig a bécsi Akadémia tanulója volt Leopold Kupelwiesernél,később- 1841-43-as katonai szolgálata után -Franz Eybl mellett.Ebben az időben Eyblt és Carl Schindlert követve portrékat és zsánerképeket készitett. 1848 óta Pettenkoffen illusztrátorként is müködött./Epizódok a magyar hadjáratból,jelenetek a katonaéletből és humorisztikus szatirák/ Anyagának megválasztására és jövőbeli plein air festészetére döntő hatással volt 1851-ben a Tisza parti Szolnoknak,mint festőhelynek a felfedezése /1881-ig gyakran megismételte látogatásait/ és hosszas,1883-ig tartó párizsi tartózkodása.Párizsban szoros kapcsolatba került a barbizoni iskola festőivel,akik őt müvészileg döntően befolyásolták.187o-től olaszországi/különösen velencei,nápolyi,assisi tartózkodása óta/ az olasz témák elszaporodtak a magyar mellett.A nyugtalan és ahogy öregedett mininkább emberkerülővé váló Pettenkoffen Szolnokon,Párizsban és Olaszországban festőbarátaival,különösen Leopold Carl Müllerrrel,Johann Gualbert Raffalttal és Eugen Jettellel érintkezett.Pettenkoffen magasrendü müvészi szemlélete és különleges természetfelfogása később is példaként hatott Jakob Emil Schindlerre és Franz Rumplerre.Utolsó éveiben Pettenkofen festőutjai során meglátogatta Déltirolt/Sterzing 1887 és Bozen 1888/.Hosszu szenvedés után 1889.március 21-én Bécsben halt meg.

Irod.:Árpád Weixelgärtner,August Pettenkofen,I-II.kötet Bécs 1916/alapvető munka,oeuvre-katalógussal és bibliográfiával/; Arthur Roessler,August von Pettenkofen,Bécs és Lipcse 1921.

Die Szolnoker Malerschule
78 Wechselausstellung der Österreichischer Galerie
Szolnok,Bp.,Bécs,Graz 1975-76
Österreichische Galerie und Collégium Hungaricum Wien.

August von Pettenkofen

9 Magyar parasztszekér
/Szalmával megrakott szekér 3 lóval,magyar parasztttanya elött/
O,fa 31,5x49,5 cm.J.b.l.:"Pettenkofen 857".Osztrák Galéria,
IN 4553.Louis de Rothschild báró ajándéka,1948
Weixlgärtner Nr.263,E képhez készült rajz egykor dr.Heymann
tulajdonában,Wien,Wexlgärtner,Nr.225

lo Gyereket tetvésző cigánylány
O.kartonon,24x2o cm,j.b.l.:"A.P." Osztrák Galéria,IN 377
Weixlgärtner Nr.351.Az ötvenes években keletkezett.Ugyanennek a témának egy befejezetlen aquarellje,Weixlgärtner
Nr.352.

11.A csók
o.f.27,5x21 cm.J.b.l.:"Pettenkofen".Osztrák Galéria,IN 4647
Weixlgärtner Nr.378,1864-ben keletkezett.Egyike Pettenkofen
ama két képének,amelyeket saját jegyzete szerint 1864-ben
Gsell mükereskedőnek eladott./Weixlgärtner,ismétlés,Nr.379/
Tanulmány fán,Weixlgärtner Nr.38o;vázlatok a képekhez,
Weixlgärtner Nr.381

12.Vetéményeskert
O.f.31x23 cm.J.j.l.:"Pettenkofen".Osztrák Galéria IN 5253
Weixlgärtner Nr.371,1862-ben keletkezett.Egykor Franz Xaver
Mayer gyüjteménye Plach mükereskedése révén,ahova Pettenkofen a képet 1862 augusztusában eladta.

13.Találka/Csók lóháton/
O.fa,24x3o cm.J.l.j.:"Pettenkofen".Osztrák Galéria,IN 466
Weixlgärtner Nr.395,1864-ben keletkezett.Pettenkofen 1864-ben Gsell mükereskedőnek és Franz Xaver Mayer gyüjtőbarátjának egy-egy ilyen témáju képet adott el.Egy
másolat Weixlgärtner Nr.396.A téma,másolatai és tanulmányai tárgyában v.ö. Weixlgärtner II.456 és köv lapok,
Nr.487-513.Az 1855.évi változat/Weixlgärtner II.,362 o.,
Nr.173/1976-ban Innsbruckban ki volt állitva.

Die Szolnoker Malerschule
78 Wechselausstellung der Österreichischer Galerie
Szolnok,Bp.,Bécs,Graz 1975-76
Österreichische Galerie und Collégium Hungaricum Wien.

Innsbruckban, 1970-ben Nr. 173.

August von Pettenkofen

14.Pipára gyujtó cigányasszony
O.fa,21x12,3 cm.J.j.l.:"pettenkofen".Osztrák Galéria,IN 973
Weixlgärtner Nr.511.A hatvanas évek első felében keletkezett.
Ugyanennek a témának vázlatszerü változata,Weixlgärtner
Nr.512.

15.Cigány mellképe
o.fa,23x19 cm.Osztrák Galéria,IN 59o
Weixlgärtner Nr.5o7.A hatvanas években keletkezett.

~~x16~~

16.Magyar lóitató
O.fa 4oX27 cm.J.j.l.:"a.p." Osztrák Galéria,IN 1384.
Ludwig von Reithoffer hagyatéka 1912.
Weixlgärtner Nr.5o3.A hatvanas években keletkezett.

17.Csendélet tyukkal/Tyuk és korsó/
O.f.,12X18 cm.J.b.l.:"a.p."Osztrák Galéria,IN 3693
Weixlgärtner Nr.514.A hatvanas években keletkezett
a"Tüzhelyen guggoló és dohányzó cigánylány"kép alsó
részének gondos kidolgozásaként,Weixlgärtner Nr.513.

18.A disznótolvaj/Cigányfiut hajszoló kutyák/
O.f.34x26,5 cm.J.b.l.:"a.p."Osztrák Galéria IN 1599
Weixlgärtner II.,463,Nr.671.Pettenkofen feljegyzései
szerint 1871.julius 25-én eladott Plach mükereskedőnek
egy "Vázlat egy cigánytolvajhoz"c.munkát.

19.Magyar piac kék ernyőkkel
O.fa,9x17 cm.j.b.l.:"9.9.74," jobbra lent:"pettenkoffen".
Osztrák Galéria,IN 2o99
Weixlgärtner Nr.581.Ceruzatanulmány 1964,brünni magántulaj-
donban.A motivum további felhasználására v.ö.Weixlgärtner
Nr.582 stb.

2o.Magyar ökrösfogat
O.fa,1o,5x18 cm.J.b.l.:"pettenkoffen".Osztrák Galéria,
IN 2loo Weixlgärtner Nr.597.1874-ben keletkezett.

Die Szolnoker Malerschule
78 Wechselausstellung der Österreichischer Galerie
Szolnok,Bp.,Bécs,Graz 1975-76
Österreichische Galerie und Collégium Hungaricum Wien.

August von Pettenkofen

21.Lóvásár
O.fa,19,5x32 cm .J.b.l.:"Pettenkofen a son ami de Gorzy/?/ 18 877".Osztrák Galéria,IN 47o5
Weixlgärtnernél nincs külön jelezve.

22.Magyar parasztszekér viz mellett
O.fa,13X 26x42,3 cm.Bal oldalon lent idegen kézirással "AP."Osztrák Galéria,IN 972
Weixlgärtner Nr.663 :Ha a kép nem a hetvenes években keletkezett,nehezen lehetne Pettenkofen müvei közé sorolni.

23.Magyar vásár/Lóvásár Szolnokon/
O.fa,13X21,5 cm.J.j.l.:"pettenkofen".Osztrák Galéria, IN 1o54 Weixlgärtner Nr.657.A hetvenes években keletkezett. A képnek egy változatát vagy hozzá készült tanulmányt egy svájci magángyüjteményben őrzik.

24.Magyar vásár/Vásár Szolnokon/
O.f.,11x23 cm.J.j.l.:"a.p." Osztrák Galéria,IN 2176
Weixlgärtner Nr.655.A hetvenes években keletkezett.

25.Magyar juhász
O.fa,17x9,7 cm.J.b.l.:"a.p."Osztrák Galéria,IN 3783
A hetvenes években keletkezett.A hátoldalon:Tanulmány igáslovakhoz.Weixlgärtnernél nincs közvetlenül megemlitve.

26.Fatelep Szolnokon
O.fa,14x21,5 cm.J.o.l.hagyatéki pecsét,Pettenkofen. Osztrák Galéria,IN 884.
Weixlgärtner Nr.2o52.A nyolcvanas években keletkezett.

Die Szolnoker Malerschule
78 Wechselausstellung der Österreichischer Galerie
Szolnok,Bp.,Bécs,Graz 1975-76
Österreichische Galerie und Collégium Hungaricum Wien.

August von Pettenkofen

UNGVÁRI TAMÁS

Ledőlt bá

Nem volt más témája: szerelem, halál, erőszak. Háború, tűrés, kitartás. Boksz és bikaviadal. Hemingway a *machismo* (férfierő) megtestesülése volt — s olykor hajlamosak voltunk elfeledni, hogy aki ezt így megformálta, nem volt más, mint maga az író, a *Búcsú a fegyverektől*, az *Akiért a haráng szól* szerzője, Ernest Hemingway.

Akit a ringben nem tudtak kiütni, akit a bika meg nem tiport, azt most termeszhangyák hada rágja szét. A filológusoké és emlékezőké. Hemingwayről ugyanis az elmúlt fél évtizedben a következőket derítette ki a szorgalmas kritika.

Gyenge testalkatú gyerek volt. A footballban (az amerikai változatban) végképp ügyetlen, hiába dicsekedett eredményeivel. A michigeni vad táborozó? Az legfeljebb cserkészkirándulás volt. Az indián nyár és a gyönyörű szerelem? Soha nem volt kapcsolata az indián lánnyal, a szerelmet valószínűleg pénzért, a párizsi bordélyházakban ismerte meg. Bokszoló? Mindig kiütötték, s ő csak akkor ütött, amikor ellenfele védtelen volt, vagy hátat fordított. „Még szerencse, hogy nem volt ereje, nem tehetett kárt senkiben." Háború? Külön könyv szól róla, hogy

A kubai Hemingway-ház bejárata

nem is já
kaszán, ah
játszódik.
Nem igaz,
rizsi Ritz
Ellenben,
Párizs fels
te legutób
gyét), az
met piszto
ványt játs
izzásával.
elvált fér
majd képi
csészét. Ó
felszabadu
vízvezeték

Végül ross
lász, rossz
Adjuk öss
kusai: ross
közepes
író. Az ön
szégyenétő

Felnőtt
bálványai.
ragott bá
még mű
küzdött. I
kontinens
sem (mi
mat?), ne
lete olyar
dalmak m
a francia.
az „elves
dezte fel
Hemingwa
mingway
Megfestett
dalok és
néhány fe
ni Afrikál
borúba, s
tatlan —
be is, az
sának ha

Az igazi
csipeget
téből. An
mund Wi
dunk köl
kedvéért
1939-bén
hadjárata
dalának

Amerikán
szüksége
sége volt
kritikus –

Nem tudo
ni, hány

A SEMMI

Az amerikai olvasó — hála az eredeti könyvkiadó ötletnek — megvásárolhatja a „semmit". Megkaphatja potom 3,95 dollárért, de ha cifrábbra tart igényt, azaz díszesebb „semmit" akar, azért sem kell 4,95 dollárnál többet fizetnie. Enynyit csak megér?

Valakinek az Egyesült Államokban rendkívül szellemes ötlete támadt. Ez a „valaki" a Crown Publishing Inc., amely először 1974-ben adta ki *The Nothing Book*-ját, azaz *A Semmi könyvét*. Nem más ez, mint *szép kötésű könyv, üres lapokkal*, amibe a kedves vásárló maga írhatja bele regényét, novelláját, verseit, vagy amit akar.

August von Pettenkofen, festő

Nekünk nem volt ezen a földön termett, formailag és tartalmilag a mi életünkből sarjadzott művészetünk. Az impulzust minden irányban nyugatról vettük, idegen művészektől és művészetektől, s hogy művészetünk mégis rövid idő alatt minden ízében különlegesen magyarrá tudott válni, azt nemcsak gyakorlói magyarságának kell tulajdonítanunk, hanem annak is, hogy ezek művésztelepeink révén közvetlen érintkezésbe jutottak a magyar élettel, a földdel, a levegővel és a néppel. Az a művészet, amely ekképpen érlelődött, már nem üvegházi növény többé, mert hozzáidomul talajához, felveszi annak jellegzetességét, olyan vágyak, olyan érzések, olyan törekvések megjelenítőjévé válik, amelyek sajátosan befolyásolják a nyugatról jött formákat, miközben új és egészen különálló, eredeti formateremtéshez is eljutnak. Így történt ez Szolnokon is.

Farkas Zoltán írta ezt a szolnoki művésztelepről a kolónia alapításának negyedszázados évfordulóján 1927-ben. Szavai érvényesek ma is, amikor a 75 éves művésztelepre emlékezünk; 1902. június 29-én, Péter-Pálkor adták át a Zagyva és Tisza találkozásánál felépült 12 műtermet.

Az Alföld a Szolnokhoz kötődő alkotók ecsetje nyomán emelkedett művészi rangra, s lett a magyar művészet jeleseit hosszú évtizedeken keresztül megihlető színhellyé és témává. A múlt század közepén Európa-szerte terjedő új festészeti irány: a *plein air* tájigénye és a népi életkép szokatlan témái vonzották Szolnokra az ötvenes évektől kezdődően közel harminc esztendeig August von Pettenkofent, a neves bécsi katonatiszt festőművészt. Osztrák és német festők, majd Münchenben, Párizsban dolgozó magyar kollegák követték őt az akkor más vasúttal rendelkező, vásárairól híres, de még falusias jellegű városba. Képeiken az Alföld mocsaras-párás vidéke, a puszta poros országutai, vágtató ménesek, pihenő ökörcsordák, cigánykaravánok és parasztudvarok, tanyák és intim enteriőrök jelentek meg, hol romantikusabb, hol reálisabb előadásban. Deák-Ébner Lajos, Bihari Sándor, Mednyánszky László neve jelezte többek között a Szolnokhoz kapcsolódó művészet osztrák festőket követő magyar periódusát. A századelőn tizenegy, részben itt dolgozó művész kérelmére alakult meg a Szolnoki Művészeti Egyesület, s felépíttette a régi vár helyén, árnyas parkkal körülvéve a művésztelep két műteremsorát.

A művészeti egyesület szervező-adminisztratív segítségével folyt a művészi munka a kolónián a második világháborúig. Fényes Adolf *Szegényemberek élete* című, első nagyjelentőségű sorozatának vásznaitól utolsó éveiig Szolnokon dolgozott. A telep tevékenységének első két évtizedét Zombory Lajos, Szlányi Lajos, Vidovszky Béla, Szüle Péter mellett a rövidebb ideig itt dolgozó Koszta József, Perlmutter Izsák, Szirt Oszkár, Jávor Pál munkássága jelentette. A húszas-harmincas években Aba-Novák Vilmos, Pólya Tibor és Pólya Iván, Zádor István, Borbereki Kovács Zoltán adták a telep tevékenységének gerincét. A világháború előtti években Mattioni Eszter, Gáborjáni Szabó Kálmán, Bernáth Aurél és Basilides Barna töltött itt néhány esztendőt.

Jelenleg hat festő- és három szobrászművész dolgozik a kolónián. Mondanivalójuk közlésmódja, műveik stílusa egyéni, de az alföldi nép életéhez, a tájhoz kötődő szemléletük realizmusa hagyományos. Ahogy az 1926 óta a kolónián alkotó Chiovini Ferenc festőművész mondta: „... *egyetlen szolnoki munka nincs, amely ne a természet szemléletén gyúlt volna. A természeten épül minden; itt ez a sajátosság.*"

EGRI MÁRIA

Szolnoki Múzeum

Tükör, Budapest, 1977. jún. 26.

Tonyka

— Majd állni fogunk. A betont hová tenném? Öntsem tán a csatornába?

— De megköt a platón...

— Nem köt az. Ebben a jó kis esőben nemigen köt. Ismerem már a szokását.

A gátról nem kiáltottak többször. Tonyka fellélegzett, kényelmesebben helyezkedett el. Neki se volt kedvére, hogy a kocsi elmenjen, nem akaródzott kiszállni a kényelmes fülkéből. Fáradtan hunyta le a szemét.

Ilja Lukics pedig mind élénkebb lett. Egypárszor óvatosan rápillantott a lányra.

— Ejnye — szólalt meg végre határozatlanul — mondjad csak, hogy is hívnak téged?

— Gurminova.

— Gurminova? Hm... hm... milyen furcsa... én meg Gurminov vagyok.

Tonya álmosan nézett a sofőrre, aztán újra behunyta a szemét. Furcsa — dünnyögte magában az öreg. — Pedig ez elég ritka név... Lehetséges, hogy rokonok volnánk? Hová valósi vagy?

— Nem lehet... — dünnyögte Tonyka. — Én Bobajdóba való vagyok.

— Hát igen. Én meg Penzába. És a nagyszüleid? Biztosan nem laktak mindig Bobajdóban.

— De ott laktak mindig.

— Hát

— Ó, te gyerek!

Tonyát hirtelen leküzdhetetlen álmosság fogta el. Feje lehajlott és iparkodott minél kényelmesebben elhelyezkedni.

— Helyezkedj csak el, ahogy jólesik — dünnyögte gyöngéden Ilja Lukics és behúzódott egészen a sarokba. — Szundítsál egyet. Várj csak, van itt nekem egy kiskabátom... így ni...

Tonya elaludt. A sofőr megint előkotorta a dohányos zacskót, csavart egy cigarettát, de aztán rásandított az alvó lányra és nem gyújtott rá.

Mindjobban megvirradt. Az égen megjelentek a pirkadat első rózsaszínű fényei. A rakodóhíd esőmosta burkolata fénylett a hajnali derengésben. Ilja Lukics lopva a lányt nézegette. „Egészen gyerek még — gondolta magában. — Átázott szegényke, és most elaludt. Milyen szép kislány pedig. A keze munkáskéz, eldurvult. De hát próbáljon csak valaki egész nap dolgozni a lapáttal, a vibrátorral, a kalapáccsal, meg a feszítővassal!... Vajon mi szél hozta ide a betonosokhoz?... A haja olyan, akár a len, az orráról meg hámlik a bőr."

Tonyka feje lassan csúszott lefelé az ülés támláján és végül is ráborult Ilja Lukics vállára. Duzzadt ajka, gömbölyű arcocskája egészen olyan volt most, mint egy kisgyermeké.

A sofőr csak ült, moccanni, sóhajtani se mert, sőt még arra is vigyázott, hogy el ne köhintse magát. És hirtelen homályosan felrémlett előtte egy elfelejtett múlt, amely már olyan rég volt, mintha igaz se lett volna: gyermekei, égnek álló lenszőke hajfürtök, a fűtésen száradó pelenkák... A kényelmetlen póztól nyilallás állt a szívébe. Nem tudott kiegyenesedni, de elüldögélt vol-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Pettenkoffen

ÉLET ÉS IRODALOM

1962 OKT 13

1021

Hatvanéves a szolnoki művésztelep

A nagybányai művésztelep mellett, aránylag ritkán fordul elő Szolnok neve. Jelentőségben valóban nem vetekszik a nagybányai forradalommal, amely a magyar festészet történetében új fejezetet nyitott. Nagybánya a millennium idejében született, és már az új időknek, a XX. századnak a képviselője volt. Egyik pillanatról a másikra alakult meg, helyi hagyományok nélkül, s maga teremthette meg a tradícióit. Vele szemben Szolnok mélyen a XIX. században gyökerezik, és sokrétű helyi hagyománya bizonyos fokig meghatározta későbbi sorsának alakulását.

Szolnokot, a benne rejlő festői lehetőségeket nem a magyarok fedezték fel, hanem az osztrák festők. Először *Pettenkoffen* figyelt fel rá, még az 1850-es években. Mi vonzhatta az osztrák művészeket ehhez az aránylag jelentéktelen, kulturális téren sem kiemelkedő városhoz? Az egzotikum. Szolnokon országos méretű vásárokat tartottak akkoriban és ezeknek színes, kavargó, szinte keleties jellege méltán keltette fel az érdeklődést. A népi életkép a kor divatos műfaja volt, s ennek a műfajnak mindig szüksége volt új és új, még kiaknázatlan témákra. Így fedezték fel Szolnokot az osztrák mesterek, majd pedig néhány magyar művész, akik közül *Deák-Ébner Lajos* dolgozik legtöbbet a városban. Műveinek nagy része realista életkép, színgazdag vásári jelenet. Egyre több művész keresi fel a nagy parasztvárost; látásmódjukat a levegős, napfényes *plein air* festészet jellemzi, a *plein air*, amelyet erre az időszakra már a közönség is befogad. A szolnoki művészek képei a műkereskedelemben közkedveltté, keresetté válnak. A Munkácsy-tanítványok — Deák-Ébner Lajos mellett *Aggházy Gyula* és *Pataki László* — adják meg a lassan, önmagától formálódó telep művészi arculatát. Nagybánya tradíciók nélkül alakult meg és legfeljebb a müncheni festőiskolához kötődött, Szolnokon azonban szervesen él tovább a Munkácsy-hagyomány. Hiányzik ugyan a szolnoki festészetből a Munkácsyra jellemző drámaiság, a nagy sorstragédiák megragadása, viszont egy-egy figura, vagy népies jelenet karakterét Munkácsyra jellemző realizmussal formálják meg. A telep, amely ily módon fejlődik, tágul, már kifelé is igényekkel lép fel; műtermekre lenne szüksége s ezért a múlt század legutolsó évében több festő a kultuszminiszterhez fordul állami segítségért. A segítség csak jóval később érkezik meg, de hatvan évvel ezelőtt, 1902-ben végül hivatalosan megalakul, állami és városi támogatással a szolnoki művésztelep.

A kor általános művészi fejlődése, ízlésváltozása az alkotások témáin is meglátszik. A népi életkép mellett, sőt, annak rovására egyre nagyobb szerepet játszik a tájkép. A Munkácsy-hagyomány tovább él a telepen, a fiatalabbak számára ezt elsősorban *Bihari Sándor* továbbítja. A századfordulón a szolnoki művészek közül leginkább *Fényes Adolf* emelkedik ki, akinek akkoriban születik meg a *Szegényember élete* című sorozata. A többiek részletezőbb, aprólékosabb festésmódjával szemben, Fényes Adolf nagyvonalú, összefogott és így hatásában is jelentősebb. Fényes Adolf végérvényesen elszakad a vidám és felületes életképfestészettől, a tarka vásárok mozgalmasságának egzotikumától. Egy-egy festményén már a maga realitásában jelenik meg a parasztember, vagy a gyermekét magához szorító asszony erőteljes figurája. Más képein pedig, a többi szolnoki festő plain air-jéhez képest, szinte világít a napfény és melegen ragyognak a vidám színárnyalatok. A *genre*-nak új értelmezést ad; festményeiben nem a képtéma, hanem a műnek tisztán festői hatása, az alakok és a környezet megkomponálása vonja magára a figyelmet.

Fényes Adolf mellett, egymás után tűnnek fel a magyar művészi élet jellegzetes képviselői: *Koszta József*, akinek művészete monumentális parasztfigurákat teremt, Munkácsyra emlékeztető mélytűzű, sötét színekkel. A művésztelep különböző törekvések otthonává válik; Munkácsy-hagyomány, dekoratív impresszionista stílus, békésen megfér egymás mellett. Szolnoknak a XX. század elején már nincs meg a maga egységes stílusa. A művészeket inkább a tájkép vagy — ritkábban — az életkép tárgya, mint a közös alkotásmód kapcsolja össze.

A telep életében szomorú fordulatot jelent az 1914-es világháború, amely radikálisan félbeszakítja a munkát, s amelynek során a műtermek hadikórházakká alakulnak át. A Tanácsköztársaság idején, rövid időre újra megindul Szolnokon az élet, majd ismét elszürkül. Az új korszak 1927-ben köszönt be, amikor a vezető mester, *Aba-Novák*, ismét feltámasztja Szolnok eredeti műfaját, az életképet. Aba-Novák révén új színben, új értelmezésben jelennek meg a régi életképtémák. 1945 után Szolnok a fiatal művészek otthonává válik.

Szolnok városának festészete Pettenkoffentől egész a legfiatalabbakig száz évet fog át. Ebben a száz évben olyan utat tett meg a magyar művészet, mint azelőtt évszázadok alatt együttvéve, s ez a fejlődés, a legkülönbözőbb stílusáramlatok és kísérletezések a szolnoki művésztelep stílusának változásaiban is nyomon követhetők. Szolnokon is alakult, formálódott a XIX—XX. századi magyar festészet s így a művésztelep története érdekes fejezete a magyar képzőművészeti fejlődés egészének.

PASSUTH KRISZTINA

Rómában egyházművészeti képeivel és jelenleg New-Yorkban csinál propagandát a szolnoki Művésztelepnek és szervez egy amerikai-magyar festőakadémiát.

Az elmúlt nyáron *Istókovits* Kálmán, *Chiovini* Ferenc festőművészek és *Borbereki Kovács* Zoltán szobrászművész, aki jelenleg a római Collegium Hungaricum ösztöndíjas tagja, voltak vendégtagjai a telepnek.

De a régi idők elmúltával valahogyan megváltozott a légkör is; majdnem valamennyien feleséges emberek lettünk. Egyiknek-másiknak gyereke is van, de a mai fiatal művészgeneráció sem éli már azt a könnyű, mondhatnám gondtalan életet, amely a mi fiatalságunkat jellemezte. Remek munka atmoszféra van ma a telepen ,kora reggeltől napnyugtáig folyik a munka. A kerítésen belül magunk között vagyunk, — egész nap munkaruhában vagy még abban sem — és mint valami szentséget tiszteljük egymás munkabeosztását. Ezekben a nyári hónapokban alig élünk társadalmi életet. Munka után evezünk, vagy strandra járunk, amihez oly közel vagyunk, hogy fürdőruhában mehetünk le a Tisza partján lévő csónakházhoz. Esténkint a kert legmagasabb helyén, az úgynevezett »dumadombon« gyűlünk össze és a gyönyörű nyári csillagos égbolt alatt élvezzük a legrekkenőbb hőség után is a hűvös, alföldi estéket.

Alakult-e ki ennyi művészi munka együtteséből egy speciális *szolnoki stílus,* mint ahogy ma már, mint a magyar művészet egy lezárt étappejáról beszélhetünk, ha Nagybányát és a nagybányai irányt említjük? Azt hiszem, *nem.* Mi lehet ennek az oka? Nem tévedek, ha azt mondom, *Nagybánya forradalmi jelenség volt az akadémikus magyar művészi életben;* egyszerre robbant ki teljes erővel *Ferenczi, Grünwald, Glatz, Réti* fellépésével és az utánuk Nagybányára menők, folytatva az általuk megkezdett impresszionista-naturalista irányt, a megkezdett utat csak kiszélesítették, kitaposták, de új irányhoz nem vezettek. *Szolnok a konzervativizmusból indult ki. Deák-Ébner, Zemplényi, Bihari* genrejelenetei még tele voltak irodalmi tartalommal Fényes, — szegényember - sorozatán át elhagyva a literális tartalmat, — már a tisztára festői meglátás felé haladt. Azután a századeleji tájképfestő-triász jött: *Szlányi—Mihalik—Olgyai,* akikkel az impresszionista meglátás vonult be Szolnokra; majd a külföldről hazatérő, mindig új és új stílusokat kereső fiatalok ismét eltértek az előzők felfogásától. A legutolsó években *Aba Novákkal* a legújabb irányú művészet is otthonra talált a telepen.

Ezeket a teljesen heterogén stílustörekvéseket természetesen nem lehet közös nevezőre hozni s így erre a folyamatos fejlődésre és a korral való haladásra vezethető vissza, hogy Szolnokon nem alakult ki egy egységes, lezárt stílus. Egy azonban bizonyos: *a teljesen elvont, absztrakt művészet nem találhat talajra Szolnokon.* Ez a művészetnek olyan ága, amely csak nagyvárosban, a műterem négy fala között művelhető. Szolnokon, ahol a művészek legszorosabb kontaktusban állanak az őket körülvevő és lenyűgöző természettel, nem vonhatják ki magukat annak hatása alól és így képeik bármilyen irányúak is, mindig a természethez vezetnek visszsza.

Szinnyei Merse Pál volt fiatalkorunk félistene és büszkék voltunk, hogy japánkávéházbeli társaságának tagjai lehettünk. Ő mondotta billiárdozás közben, — mert ez volt egyik szenvedélye —: »a billiárdnak és a festészetnek közös szabálya van: legalább egy lábbal mindig a földön kell állani!«

Szolnokon ma már nincs lakás, amelyben a szolnoki művészeknek legalább néhány képük ne volna, de nem ritka az olyan ház sem, amelyben egész nagy gyűjtemény is található. A szolnokiak szinte inficiálódtak a művészet szeretetétől, amiben dicséretes példát mutat ma is a megye és a város vezetősége, élén *Tóth* Tamás dr. polgármesterrel és helyettesével, dr. *Kerekes* Sándorral. De kiveszik részüket a szolnoki pénzintézetek és iparvállalatok, főleg a Cukorgyár és a Mezőgazdasági Takarék, amelyek az évenkint rendezett őszi kiállításainkon nem-igen maradnak el vásárlásaikkal.

A magyar művészet mai szomorú helyzetén nagyot változtatna, ha ezt a példát a TÉBE és a GYOSZ tagjai is követnék és az évi tiszta nyereség egy elenyésző kis hányadát, talán egy fél százalékát, *művészeti vásárlásokra fordítanák* és a képekkel és szobrokkal helyiségeiket díszítenék, vagy közintézményeinknek ajándékoznák. Nem nagy áldozattal igen nagy szolgálatot tennének ezzel a magyar kulturának.

Szolnokon most a *Rotary Club tagjai* járnak ebben elől, akik egyéni vásárlásaikon kívül elhatározták, hogy a club minden évben egy-egy jelentékeny, nagyobbszabású műalkotással fogja gazdagítani a szolnoki múzeumot. Az első képet Aba Novák Vilmostól vették.

A művésztelep ma a város fő idegenforgalmi attrakciója, amelyhez Budapestről egy 100 km-es betonúton nem egészen 2 óra alatt a legkényelmesebb tempóban le lehet autózni. Egy remek nyári kirándulás műélvezettel, strandfürdővel és a Tisza szállóban halászlével, vagy rostonsült kecsegével várja a kirándulót. Még fegyveres kiséret sem kell, mint Bismarck idejében.

A Művésztelep nevében beszélek, de egyben Szolnok város és a szolnoki Rotary Club érzelmeit is tolmácsolom, amikor arra kérlek benneteket, keressetek fel bennünket a nyár folyamán minél számosabban!

Szeged városépítési problémái

Alapvető várospolitikai munka a városrendezés összes kérdéseiről

ÁRA 5 PENGŐ

Megrendelhető kiadóhivatalunkban.

August von Pettenkofen.

Szolnok és a Művésztelep

ZÁDOR ISTVÁN előadása a Budapesti Rotary Clubban

1552. szeptemberében 12.000 török katona zárta körül a Tisza és a Zagyva torkolatában fekvő szolnoki várat, amely magas földsáncaival a Zagyva két ága és a Tisza-alkotta szigeten épült. A vár védőserege mindössze 800 emberből állott, spanyol, német és egyéb zsoldosokból, de volt közöttük vagy 100 magyar is. A vár védői ekkora ellenséges sereg láttán megijedtek és egyik felhős, sötét éjjel kiosontak a vár vízi-kapuján és a Tiszán, ki úszva, ki csónakon átkelve, megszöktek. Reggelre kelve a vár kapitánya, *Nyáry Lőrinc,* egymaga találván magát, kinyitotta a vár kapuját és a rohamra jövő törökökkel szálegyedül vette fel a reménytelen küzdelmet.

Ugyanezen a helyen, a szolnoki vár helyén épült *Művésztelepen,* de egyebütt is, így küzdenek most a magukra hagyott művészek, az őket már-már elnyomni akaró közönyösség ellen. De ahogyan Nyáry Lőrinc sem adta fel a reményt s így önfelaldozó küzdelméért az ellenség részéről a legnagyobb megbecsülésben részesült: a művészek, mai kétségbeesett helyzetükben is, még mindig bíznak abban, hogy egy ország kulturális életében talán mégis csak szükség van őrájuk is...

Egy osztrák festő fedezte fel Szolnokot a művészet számára. A szabadságharc alatt a 6. dragonyosokkal került Magyarországra *August von Pettenkofen,* aki rajzmappájával mindenhova elkisérte azt az ezredet, amelyben évekkel azelőtt Lombardiában szolgált. Igy hát nem mint ellenséges katona, hanem mint békés hadifestő jött el hozzánk. De bejárván az egész országot, Szolnok volt, amely leginkább keltette fel művészi érdeklődését. A forgalmas kis mezőváros piaci életével, vásáraival, cigányokkal és a kis kócos parasztlovakkal, a körülötte elterülő Alfölddel annyira érdekelte, hogy 1852-től 30 éven át, egészen 1882-ig majdnem minden évben töltött néhány napot, vagy hetet Szolnokon. Hogy Szolnok mekkora hatással volt reá, legjobban jellemzi, hogy bár e 30 év alatt az ott töltött idő alig tett ki egy évnél többet s ugyanezen idő alatt 6 évet töltött Párisban: egész ouevrejében Párisnak semmi nyoma, míg majdnem valamennyi munkája szolnoki vonatkozású.

Érdekes felemlíteni, hogy 1852-ben *Bismarck* is járt Szolnokon. Egy Szolnokról keltezett, feleségéhez intézett levelében írja, hogy parasztszekéren utazott Cegléden át. A gatyás kocsis mellett inasa, őmellette pedig a saroglyában lévő szalmazsákon a kiséretére kirendelt dragonyos hadnagy ült. Valamennyien maguk elé rakták töltött pisztolyaikat, míg a szekér mellett jobbra-balra 3—3 dragonyos ügetett töltött karabéllyal a kezében. Minden baj nélkül érkeztek meg Szolnokra, de a vendégfogadóban, ahol megszállt, egész éjjel nem tudott aludni, mert reggelig szólt a cigányzene. Bár az utazás ma már lényegesen egyszerűbb és kevesebb veszedelemmel jár, a reggelig tartó cigánymuzsika szép szokása azóta is fennmaradt.

Pettenkofen baráti köréből Szolnokon dolgozott még Otto *von Thoren,* a kiváló állatfestő, Adalbert *Raffalt,* aki Pettenkofennek valóságos utánzója volt és Carl *Müller,* az orientalista, aki keleti ruhákba és drapériákba öltöztetve a cigánylányokat, *róluk festette egyiptomi képeit* a Nilus helyett a Tisza partján. A többé-kevésbé ismert külföldi festők között ott festett még Tina *Blau* is, aki később Bécsben, különösen a Práterben festett képeivel lett híressé.

Mi vonzotta ezeket a művészeket éppen Szolnokra? Talán az exotikum utáni vágy, a romantika, amely őket a biedermeier polgári milieu-témáiból egy idegen világ felé hajtotta, amihez hozzájárulhatott sokban az is, hogy a vasut akkor csak Szolnokig járt s ez volt a legkeletibb pont, ahová a nyugatról jövők elmerészkedtek. Utána már a pusztaság következett, meg a betyárvilág, ahová csak a nagyon vakmerő külföldi ember szánta rá magát, még fegyveres kisérettel is.

A 70-es években kezdtek már jönni a magyar művészek is. Különös varázsa van itt a levegőnek, amely a legtisztább napsütésben is ezüst fátyollal von be mindent. Itt nincsenek nyers színek, itt valami csöndes harmónia tölti meg az atmoszférát s magyarázza meg, mit találtak itt a művészek, ahol a laikus számára nincsen egyéb unalmas, egyhangú alföldnél. Megragadták őket a Tisza kanyarulatai, füzesei, az Alföld különös felhőképződéseivel, a Zagyva-parti tanyák, vagy a szolnoki Tabán zegzugos utcái, halászok öreg házaival, amelyek között úgy eltéved az idegen, mint Velence sikátoraiban. Az alföld messze láthatárának monumentalitása, amely felett szebb a zivataros felhők száguldása, a napnyugta mindent vérben és aranyban fürösztő grandiozitása, mint az Óceánon. Itt az Alföld látszólagos ürességében egy-egy satnya akácfának is megnő a jelentősége, egy korhadt kerítés művészi élménnyé nő és az alföldi ember tempós mozgása ritmusává válik a tájnak is.

A magyar festők sorát *Böhm* Pál nyitotta meg 1875-ben. Az őt követő hosszú sorból csak néhány nevet említek, mint *Ligeti* Antalt, *Aggházy* Gyulát, *Deák-Ébner* Lajost, aki a szolnoki népéletet ábrá-

zoló képeivel aratta legnagyobb sikereit. Itt dolgoztak hosszabb-rövidebb ideig *Edvi Illés* Aladár, *Iványi Grünwald* Béla, *Koszta* József, *Mednpánszky* László báró, *Nádler* Róbert; itt oldódott fel idegen hatás alól *Perlmutter* Izsák, akiből Szolnok csinált magyar festőt, továbbá *Spányi* Béla, *Tölgyessy* Artur és *Zemplényi* Tivadar. Ide tartozik továbbá *Vágó* Pál is, bár ő évtizedekig a szomszédos Jászapátiban lévő műtermében dolgozott.

Ennyi művészi munka láttán kellett ,hogy a város ráeszméljen, milyen értéket jelentenek számára az ott élő és dolgozó művészek. Egyetlen más város sem volt az országban, amelybe így sereglettek volna a festők. Egy *művésztelep* létesítésének eszméje vetődött fel, amely a művészeknek, akik eddig magánházakban húzódtak meg és műtermek nélkül dolgoztak, kényelmes otthont nyujtson, kirándulásaik időleges letelepülésekké váljanak, miáltal a város kulturális jelentősége is megnövekednék. A tervet az akkori főispán, *korongi Lippich* Gusztáv nagy szeretettel támogatta s így 1899-ben néhány ott dolgozó művész, *Bihari* Sándor, *Boruth* Andor, *Fényes* Adolf, *Hegedüs* László, *Katona* Nándor, *Kernstock* Károly, *Mednpánszky* László, *Mihalik* Dániel, *Pongrácz* Károly, *Szlányi* Lajos és *Vaszary* János folyamodtak báró *Wlassich* Gyula kultuszminiszterhez, segítené őket a szolnoki Művésztelep megalapításához. A szolnoki főispán unokafivére, *Lippich Elek*, a művészet nagy barátja, volt a minisztérium művészeti ügyosztályának vezetője s így rövidesen megalakulhatott a »*Szolnoki Művészeti Egyesület*«. A város a Tisza és a Zagyva torkolatában, a régi vár helyén mintegy 3400 négyszögöl területet ajánlott fel, amely azóta még meg is nagyobbodott. A vármegye kulturális alapjából folyósított kölcsönt, amiből *Gyalus* László műépítész tervei alapján építették fel a két műteremházat. Ezek az akkor teljében álló finn-magyar barátság hatása alatt északi stílusban épült, faburkolatú téglaépítkezések, magas zsindelytetővel. A telek parkírozását báró *Kohner* Adolf, szolnokmegyei nagybirtokos vállalta magára, aki egyébként ma is a Művésztelep elnöke. 1902-ben, Péter-Pálkor avatták fel ünnepélyesen a Művésztelepet, amelyen két kiállítási helyiségen kívül 10 műtermes lakás áll a művészek rendelkezésére. A művésztelep törzstagokból és vendégtagokból áll. Míg az előbbiek életfogytiglan használhatják műtermeiket, a vendégtagok meghívása egy esztendőre szól, amely meghívás maximálisan ötször hosszabbítható meg. Ha ezen idő alatt a törzstagok zsürije nem választja be maguk közé törzstagnak, helyüket másnak kell átengedniök. Ennek a szelektálásnak köszönhető, hogy ez a művésztelep ennyire felvirult, tagjai évtizedeken át a legnagyobb harmóniában dolgozhattak, és soha semmiféle incidens nem zavarta az egyébként nem könnyen kezelhető művészek együttműködését. A műtermekért bért fizetnek, de nem pénzben, hanem *képekben*. Ezeket a képeket azután évenkint kisorsolják a Művészeti Egyesület laikus tagjai között. *Mert ilyenek is vannak*. Évi 12 pengőért ingyen látogatják a kiállításokat és tagsági jegyükkel résztvesznek a képsorsolásban. Volt idő, amikor 500-on felül volt a tagok száma, ma sajnos ez is leolvadt. Ezekből a tagdíjakból, az állami szubvencióból és a városi támogatásból tartják fenn tulajdonképpen a Művésztelepet. Az alapítókból kerültek ki az első törzstagok, akik közül ma még ketten töltik ott a nyarat: *Fényes* Adolf és *Szlányi* Lajos. A háború előtt a vendégtagok, akik rendszerint a fiatal generációból kerültek ki, hogy a már arrivált mesterek mellett fejlesszék tudásukat, ösztöndíjat is kaptak. Ezt *Kohner* Adolf báró ajánlotta fel, aki évenként öt fiatal művésznek adott az ingyen kapott műteremhez 5 hónapon keresztül havi 100 korona modellpénzt. Magam is így kerültem 1908-ban Szolnokra, ahova egyenesen Párisból, az Ecole des Beaux Arts-ból jöttem.

Nagyon víg élet volt akkor a telepen, csupa legényember, fiatal, gondtalan művész s így bizony Szolnok városában nem a legjobb hírnek örvendett. Akkor történt, hogy a telep egyik tiszteletreméltó törzstagja elvesztette a cvikkerét. Egész nap nem tudott dolgozni, tűvé tették az egész kertet, sehol semmi nyoma. A veszteség pótolhatatlan volt, mert a speciális üveg Szolnokon nem volt kapható. A műtermeket átkutatták, mindenki abbahagyta a munkáját és szorgosan kereste az elveszett cvikkert. Minden hiába. Másnap délelőtt nagy muzsikaszóval, kurjongatásokkal és lármával az *egész cigányság processzióban vonult a városon keresztül* a Művésztelep felé. A banda mögött ugráló, kiabáló purdékkal körülvéve, nagy grandezzával lépegetett *Julcsa*, a vármegye legszebb cigánylánya, óvatosan haladva, hogy *az orrára illesztett cvikker le ne essék*... Így hozta vissza a művésznek járó tisztelettel a cvikkert.

A weekendet egy tiszavárkonyi földbirtokos barátunknál töltöttük, amikor is *Pólya* Tibor az inas pitykés meggyszín ruháját vette fel, én meg a parádéskocsisét és úgy hordtuk be a vasutról a pesti civil vendégeket, akikkel megrökönyödésükre, árkon-bokron áthajtva, a legkülönbözőbb mókákat csináltuk. Ott, a kastély parkjában lévő szökőkút bazenjében létesítettük, évekkel a háború előtt, *Magyarország első közös strandfürdőjét* operaházi ballerinák közreműködésével... Szép idők voltak azok!

A háború előtti Művésztelep tagjai közül sajnos, már jó egynéhányan nincsenek az élők között. Így *Mihalik* Dániel, a remek tájképfestő és szenvedélyes vadász, *Kléh* János, a lírai hangulatú tájak kedvelője, *Faragó* Géza, az ügyes plakáttervező (Törley-plakátja még ma is látható a földalatti állomásain), aki kifogyhatatlan volt humoros ötleteiben. Azután *Zomborp* Lajos, a kitűnő állatfestő, az örök optimista, aki nemrég a legmélyebb dekonjunktura idején rendezte a Műcsarnok hatalmas termeiben kollektív kiállítását, amelyre több mint tízezer pengőt fizetett rá. Kiállításán találkozott vele *Vidovszky* Béla, szintén törzstagja a Művésztelepnek s megkérdi tőle: »Na, Lajos bácsi, hogy megy a kiállítás?« »Mögy az«, — mondja szögedi kiejtéssel Zombory — »az állam is vösz majd, a város is, mög magánosok is alkusznak, töszöm azt arra a képre is no« — s mutat is egyik közismert, szántást ábrázoló képére. — »Aztán mi az ára annak a képnek, Lajos bácsi?« — »1400 pengőre írták ki, de ha nagyon alkusznak, elengedöm én a felit is, — vagy az ezrőt, vagy a négyszázat«.

Velem egyidőben, ugyancsak mint Kohner-ösztöndíjas, került le Szolnokra *Glatter* Gyula, a tragikusan elhunyt kedvelt portréfestő is; ugyanakkor volt ott *Jávor* Pál, a fiatalon meghalt, finom kolorista, akit egyszer *Fényes* Adolf, mindnyájunk »*Fényes bácsi*«-ja, azzal bízott meg, hogy ügyeljen fel a szobafestőkre, akik távollétében műtermét festik ki, hogy a műterem halvány galambszürke, hálószobája meg világos almazöld legyen. Az előszoba színét a különben igen rigorózus Fényes bácsi bizalma jeléül a finom színérzékű Jávor Pálra bízta s nyugodtan elutazott a lakásfestés tartamára a szomszédos Szászberekre Kohnerékhez. Mire visszaérkezett, az előszobája tenyérnyi széles piros-fehér-zöld színű csíkokkal — *nemzetiszínűre volt kifestve*...

Meghalt *Bihari* Sándor is, aki leghíresebb képeit Szolnokon festette: a »Vasárnap délután«-t, a »Bíró előtt«-et, amelyen szereplő, törött hegedűjét mutató cigánylegény, öregen és megkopottan ugyan, de még mindig modelleskedik. Halottja még a telepnek *Hegedüs* László főiskolai tanár, meg *Illés* Antal, aki egyszer borközi állapotban még régen, a háború előtt, a zsidó nőegylet báljáról egymaga akarta kiverni a zsidókat, majd egy Móricz Zsigmond-féle úri-muri alkalmából tragikus körülmények között fejezte be életét; és ifj. *Lechner* Ödön, a finom ízlésű impresszionista festő, a nagy építészzseninek, *Lechner* Ödönnek fia. Abban az időben dolgozott a telepen a nagytehetségű *Hatvany* Ferenc báró és a finn származású *Liipola Irjö* szobrász is.

A háború, de különösen az utána következő események teljesen megbénították a telep életét. A kommün alatt itt dúltak a legerősebb harcok. A Tiszahidat felrobbantották, a közelében lévő Művésztelep is sok gránátot és srapnellt kapott. Az én műtermem plafondján is nagy gránátütötte nyílás tátongott. A románok kivonulásukkor az egész telepet ki is fosztották és a műtermekben lévő képeket összevagdalták. Az állami szubvenció devalválódott és anyagiak híjján évekig tartott, amíg a telep ujra felépülhetett és benépesülhetett. *Lippich* István nyugalmazott főispánnak köszönhető a telep renaissance-a. Bankkölcsönt szerzett és a műtermeket ujra rendbehozatta, a házakat ismét lakhatóvá tette. Erős kézzel vezette a Művésztelepet a háború utáni zürzavaros időkön át. Nagy szeretettel és megértéssel vezeti ma is *Kohner* Adolf báró elnöksége mellett, mint társelnök, a telep ügyeit. Valamennyien hálával tartozunk neki, valamint *Jancsó* Lajos szolnoki rotariánusnak, a Művésztelep jelenlegi igazgatójának, aki az elvadult kertből látványosságszámba menő parkot létesített olyan pázsittal, amely díszére válnék bármely parknak s különösen az alföldi kánikulában párját ritkítja.

LÁNG AUTÓ-DIESEL MOTOR

kb. **75 %**

üzemanyag-költség megtakarítás benzin-üzemmel szemben.

Eladási szervezet:

MERCEDES-BENZ AUTOMOBIL R. T.

Budapest, VI., Csata-utca 29. sz.

Ebben a gyönyörű kertben festett *Pólya* Tibor s előtte feküdt a fűben egy öreg, ötvenéves púpos cigánylány. Olyan fényes haja volt, mint Josephine Bakernek és pontosan az a tipus, mint amilyent *Zuloaga*, a századeleji divatos spanyol festő festett. Ez a lány, akit a köznyelv »Púpos Marcsának« hívott, szállította a cigánymodelleket, purdékat, lányokat, férfiakat, a művészet iránti ösztönös szeretetből. Főfoglalkozása azonban a — leánykereskedelem volt... Szóval ott feküdt, púpjára támaszkodva a fűben s nagyokat szívott pipájából. Nézte ,nézte gyönyörködve, hogyan dolgozik Pólya. Én legalább ezt hittem. Egyszerre csak hozzám fordulva felsóhajt: »De szép fiú volt ez a Tibor de sok pénzt kereshettem volna vele, ha — *jány lett vóna!*«... Hja, mindenki csak a maga szempontjából figyeli a jelenségeket...

A Művésztelep törzstagjai sorába tartozik Pólya Tibor öccse, *Iván* is. (Most kapta a Szinnyei Társaság tájképdíját.) Ő az egyedüli ember, akit a *Rózsadomb tetején, méteres hóban büntettek meg halászati kihágás miatt*. Ez úgy történt, hogy már nagyon áhítozott finom tiszai kecsegére s így már januárban felszerelte magát a legraffináltabb horgászkellékekkel. De nem győzte kivárni a nyarat, hogy kipróbálja az új horgászbotot, így hát kidugta budai műterme ablakán és lekurblizta róla a zsinórt. Vannak ilyen fatális véletlenek: a *horog egy arramenő ember orrába akadt*. Így került a rendőrségre és télen a hegy tetején halászati kihágáshoz.

A felsoroltakon kívül törzstagja még a telepnek *Aba Novák* Vilmos, aki nagy sikereket aratott

Hadjárat. T. 370.

Rodich Károly tizedes és Bosch János közlegény áttörnek az ellenség vonalain és megmentik a lőszerkocsit. Felirata a kép alatt:

CORPORAL CARL RODICH und Gemeiner JOH. BOSCH, hauen sich in der Schlacht von Szegedin am 5. August 1849. durch die feindlichen Reihen, und bringen ihre Munitions-karren der Battarie gerettet wieder.
Auszeichung Goldene Tapferkeits-Medaille.
a sarokban: 2.és a jobb: AP. 1851.
alól balra: Gez. u. lithogr. v. Pettenkofen.
középütt: 2.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalol balra: WIEN, bei L.T. Neumann
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt geg. Nachdruk.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.6 : 35.7 cm.

Hadjárat. T. 365.

Az erdőben balra vágtató kétfogatos szekéren két osztrák baka viszi a tábori postát, kiket huszárok üldöznek. Közülök az egyik puskatussal buzditja a kocsist, a másik pedig a huszárokat veszi czélba, kiknek egyike lováról lebukik. Felirata:

DIE ÜBERFALLENE FELDPOST.

a balsarokban: 1849.
alól balra: Gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth.d. Verlegers.m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Szines kny., mér. a vk. 26.1: 39 cm.

Hadjárat. T.373.

Kowarcz György Ujfalu mellett megmaradt egy lovával ágyúját menti meg. Felirata:

GEORG KOWARCZ, Gemeiner rettete am 22. April 1849 zu Ujfalu,
nach dem von der Bespannung ein Pferd
getödtet und zwei andere blessirt waren mit dem einen noch
übrigen Handpferde das Geschütz.
Auszeichnung Silberne Tapferkeits-Medáille I. Classe.

a sarokban balra: 3.
jobbra: 1851.
alól balra: Gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen.
középütt: 5.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalol balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruk.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.2: 35.3 cm.

Hadjárat. .T. 375.

Wieser Mihály a b torlaszokon át két lovával megmenekül. A háttérben Brescia épületei látszanak. Felirata:

MICHAEL WIESER Gemeiner, war am 22. März 1848. zu Brescia
während des Strassenkampfes beauftragt, eine Haubitze
aus dem Kastell zur Batterie zu bringen,
In der Strasse angefallen musste die Haubitze trotzdem die
Bedeckung zwei Barricaden nahm, bei der dritten Barri-
cade, durch die Uibermacht des Feindes
bedrängt, preisgegeben werden. Wieser machte seine Pferde
los, sprang im grössten Kugelregen druch die Strasse
und übersetzte zwei Barricaden.
Auszeichnung. Silberne Tapferkeits-Medaille I. Classe.

a jobbsarokban: 1851.
alól balra: Gez. u. lithorg. Pettenkofen.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN b. L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kmy., alányomással, mér. a vk. 25.3: 35.3 cm.

középütt: 7.

Haynau kiséretének élén 1849-ben:

A jobbra vágtató táborszernagyot, kinek számos rendjele visel, kísérete veszi körül, melynek tagjai: „F.M.L. v. Hauslab" – „G.M. v. Susan" – „Obst v. Pokorny" – „Obst v. Ramming" – „Obst) Fürst Friedr. Schwarzenberg" s ezek mögött balról: „Rittm. Bt. Scholay" – „Major Baumgarten" – „Obst v. Henniksstein" – „Major Bt. Hamerstein" – „Major v. Andrassy" – „Hauptm. Philippovich" – „Oberl. Friedberg" – „Hauptm. v. Nagy" s jobbra: „Obstlt. Plaszer" – „Obstlt. Hoffer" – „Obst Bt. Smola" – „Lieut. Gf. Larisch

Felirata a kép alatt két sorban:

„Feldzeugmeister Freiherr v. Haynau
mit seiner Suite im Jahre 1849"

a jobb sarokban: „1850";
alól balra: „Gez. u. lith. v. C.A. Petrenkoffen"
jobbra: „Gedr. b. J. Höfelich";
s legalól balra: „Wien, bei L.T. Neumann"
s jobbra: „Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck."

Könyomat, méretei a lapéinek 46.3 : 56. v/m.
Köre rajzolta: Petrenkoffen C.A.

Lsza 4753. (chin. pap.).

39/94 N=518.

Hadjárat. T. 368.

Az előtérben kettős ökörfogatú szekereken sebesülteket szállitanak. Közülök az egyiket, a melyen orvos nyujt orvosságot a nagybetegnek, két baka tolja a sáros úton, hogy könnyebben haladjon. Felirata:

TRANSPORT VON VERWUNDETEN.

alól balra: Gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen.
jkissé odább: C.A. Pettenkoffen 849.
jobbra: Gedr. b.J. Höfelich.
legalol balra: WIEN. bei LT. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., chp., mér. a vk. 26.5: 38.7 cm.

Hadjárat. T.364.

Az előtérben balra vágtató kétfogatú szekéren két osztrák baka viszi a tábori postát, akiket huszárok üldöznek. Közülök az egyik puskatussal buzditja a kocsist, a másik pedig a huszárokat veszi czélba, kiknek egyike lovaról lebukik.
Felirata:

DIE ÜBERFALLENE FELDPOST.

a balsarokban: 1849.
alól balra: Gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen.
jobbra: Gedr. b.J. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers.m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., chp., mér. a vk. 261.: 39 cm.

Hadjárat. T. 362.

Az Ács mellett táborozó osztrák könnyü lovasság tisztikara képez a tüz körül csoportot, mig a háttérben a lovak és a legények láthatók. Felirata:

KRESS CHEVAUX-LEGERS IM LAGER BEI ÁCS
(4 Juli 1849).

a bal sarokban: 1849.
alól balra: Gemalt v. C. A. Pettenkofen.
jobbra: Gedr . b.J. Höfelich.
legalól középütt: Mit Vorbehalt gegen jede Art Nachdruck und Vervielfältigung.

Kny., mér. a vk. 29.8: 35.6 cm.

középütt gr. Kichy Edmunddal,

Hadjárat. T. 367.

A kaszákkal és részben puspákkal felfegyverzett népfelkelőket a jobbra szétpattant golyó megrémitette s közülök egy, ki megsebesült, fegyverét ejtette ki kezéből. Felirata:

UNGARISCHER LANDSTURM
bei Pressburg den 30 October 1848

a bal sarokban: 1850
alól balra: Gez. u. lith. v. C. A. Pettenkoffen.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: Wien, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., ~~ker.~~ chp. mér. a vk. 26.5 : 35.1 cm.

Hadjárat. T.379.

Schobitz József egy tüzér társával, a J.B. jelzésü csolnakból, a Vág túlsó partján lévő [illegible] vizimalmot elszabaditja és elviszi. Felirata:

JOSEF SCHOBITZ Gemeiner hat in Gesellschaft eines Kanoniers, trotz des starksten Gewehrfeuers, mittelst eines Nachens die am
feindlichen Waagufer befestigten Mühlenschiffe, losgemacht und überführt, und dadurch die Möglichkeit zur Herstellung einer Brücke
über die Waag am 7. Mai gegeben.
Auszeichnung Silberne Tapferkeits-Medaille I. Classe.

a balsarokban: 1851. C.A.P.
alól balra: Gezeichn. u. lithogr. v. Pettenkofen.
középütt: 11.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN, b. L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt geg. Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.5: 35.4 cm.

Hadjárat. T.363.

A Vérmező felől felvett látképen a honvédek rohamát látjuk a budavári fehérvári kapu ellen, mig jobbra a Gellért hegy köti le figyelmünket. Felirata:

Der Strum auf Ofen
den 21 Mai 1849.

a jobbsarokban: C.A.P. 1849.
alól balra: Gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a vk. 26.5: 39.1 cm.

Hadjárat. T.378.

Matz Ferencz tizedes a nyárasdi ütközetben még akkor is viszi a municziót, amikor csákóját egy hat fontos golyó ütötte keresztül. Felirata:

FRANZ MATZ Korporal trug in dem Treffen bei Nyarasd, am 20 Juni 1849 freiwillig Munition zu, und liess sich auch dann noch nicht abschrecken,
als ihm eine schspfündige Kugel den Czako am Kopfe durchschlug.
Auszeichnung Silberne Tapferkeits Medaille II. Classe.

a jobbsarokban 1851.
alól balra: Gez. u. lithorg v. Pettenkofen.
középütt: 10.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN b. L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt geg. Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.4: 35.3 cm.

Hadjárat. T. 377.

Hornung Rudolf őrmester egy lőszerkocsit vesz el a honvéd-huszároktól. Felirata:

RUDOLF HORNUNG Wachtmeister, erbeutete in der Schlacht vor
Comorn am 26. April 1849. einen feindlichen Munitionskarren,
indem er die denselben escor-
tirenden Husaren ganz allein attaquirte und überwältigte.
Auszeichnung: Silberne Tapferkeits Medaille I. Classe.

a jobbsarokban: 1851.
alól balra: Gez. u. lithogr. v. Pettenkofen.
középütt: 9.
jobbra: Gedr b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a rk. 24.9: 35.2 cm.

Hadjárat. T.376.

Zachradnik József tizedes Mortara mellett egy lőszerkocsi négy lovát menti meg. Felirata:

CORPORAL JOSEPH ZACHRADNIK in der Schlacht vor Mortara
verfolgte die von einem in die Luft gesprengten Muni-
tionskarren durchgegan-
genen vier Pferde im heftisgten Kreuzfeuer, und brachte sie
zurück.
Auszeichnung: Silberne Tapferkeits-Medaille II. Classe.

a jobbsarokban: 1851.
alól balra: Gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen.
középütt: 8.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruk.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.3: 35.5 cm.

Hadjárat. T.369.

Scheder Ferdinánd habár többszörösen megsebesült is, ~~xxxxxx xxxxx~~ teljesiti kötelességét. Felirata:

FERDINAND SCHEDER, Gemeiner, wurde in der Schlacht bei Szolnok
am 25. Jänner 1849, zweimal am Fusse durch Kanonenkugeln
schwer verwundet, trotzdem avancirte er in diesem Zustan-
de mit dem Geschütze in jede
befohlene Aufstellung und erst nach entschiedener Schlacht in
Czegled eingerückt, spricht er noch mit vollem Bewust-
sein: Jetzt feuern wir nicht mehr, hebt mich vom Pferde
zum Verband.
Auszeichnung: Goldene Tapferkeits Medaille.

a saroban balra: 8.
jobbra: 1851.
alól balra: Gez. u. lithogr. v. Pettenkofen.
középütt: 1.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN b. L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a vk. 24.8: 35 cm.

Hadjárat. T.371.

Deim János őrmester Szeged mellett a már elvesztett ágyúüteget szerzi visssza, mely ténye közben egy honvédet szúr keresztül. Felirata:

JOHANN DEIM Wachtmeister, rettete in der Schlact von Szegedin
(5. August. 1849) dadurch die bereits verlorne Batterie,
das er im schnellsten Laufe eine
Division Liechtenstein Cheveaux-legers avertirte und sich mit
einigen Cheveaux-legers zuerst in den Feind stürzte.
Auszeichnung Goldene Tapferkeits-Medaille.

a jobbsarokban: 1851.
alól balra: Gez. u. lith. v. Pettenkofen.
középütt: 3.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.4: 35.5 vm.

Hadjárat. T. 372.

Pawluk Iván egy lóval menti meg az őt üldöző honvédektől az ágyút. Felirata:

IWAN PAWLUK Gemeiner, rettete mit einem Pferde in der Schlacht bei Salzburg in Siebenbürgen (4. Febr. 1849) nachdem drei Pferde seines Geschützes todt auf dem Platze blieben der Vorreiter schwer und er selbst blessirt war, durch seine kühne Entschlossenheit die Kanone vor den andrangenden Honveds.
Auszeichnung: Silberne Tapferkeits Medaille I. Classe.

a sarokban balra: 1851.
jobbra: 6.
alól balra: Gedr b. J. Höfelich.
középütt: 4.
jobbra: Gez. u. lithorg. v. Pettenkofen.
legalól balra: WIEN b. L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers mit. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny.. alányomással, mér. a vk. 25.3: 35.2 cm.

Hadjárat. T. 374.

Woloczei Román tizedes megmenti ágyúját azzal, hogy a reá nézve veszedelmes honvédhuszárt szuronyával átdöfi. Felirata:

ROMAN WOLOCZEI Korporal, rettete, nachdem ihm sein Pferd unter dem Leibe erschossen und die feindliche Cavallerie bereits in der Batterie
wüthete, mit Hilfe der Jnfanterie-Bedeckung durch Bajonnet-Angriff seine Kanone, die er sogleich gegen den Feind in's Feuer setzen half.
Auszeichnung: Silberne Tapferkeits-Medaille I. Classe.

a jobb sarokban: 1851.
alól balra: Gez. u. lithogr. v. Pettenkofen.
középütt: 6.
jobbra: Gedr.b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt [illegible] geg. Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.5 : 35.6 cm.

Hadjárat. T. 366.

Ferrarini Angelo tizedes a reá bizott közleményekkel és hat közlegényével a Rábczán átuszik. Felirata:

CORPORAL ANGELO FERRARINI
von Kress-Chevauxlegers, mit wichtigen Depeschen an das Armee-
Ober-Commando betraut, rettete sich mit 6 Gemeinen, in dem
er bei Enese durch die Rabnitz schwamm, vor Gefangenschaft.
Auszeichnung: Silberne Tapferkeits-Medaille 2tr Classe.

a bal sarokban: C.A. Pettenkofen 850.
alól balra: Gez. u. lith. v. C.A. Pettenkofen.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., chp. mér. a vk. 26.7 : 36.6 cm.

Pettenkofen Agost

517, 537, 540,

Geta bronzérne VI. 273.

czüstérne VI. 273

Pettenkofen August +

Münchner

1909. graf. neuwieth. Kätt

82, 83, 87, 88, 91.

~~Aerzten Urbana~~ II. 99.

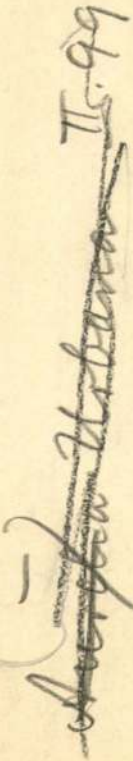

1903. VII. 8. ~~Budapest.~~

21 mezet vezetőnek

~~Fz orsz. főfelügyelőség alá tartozó intézetek~~ Felszólítatnak hogy a

~~Magyar Iparművészeti Társulat kiadványát~~ „Hintalapok iparosok

és iparistolák számára" ~~szerezzek meg.~~ (136/903.) (21 db.)

czimű vállalat meg rendelése

Pettenkoffen Agost

1822-1889.

élet. lásd

Nemzeti szalon őszi kiáll.

kat. 1903.

Könyvtár amban.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

L — 1900: IV. 58. — 1901: IV. 58. — 1903: IV. 58. — 1904: IV. 58.
L — 1905: IV. 58.

— Magy. Képtár 546. — Uj lelt. sz. 384. — Vétetett 1891-ben 550 frton (1100 K). — 1905. átv. jegyz. 322. — Száma az Orsz. Képtárban sz. n. 1967.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban

Mk 546.
Ujl 384.

Vét. 1891

309

~~[illegible]~~

Graf

1967 A. Pettenkofen.

(Megkeresztelték Bécsben 1821. május 10-én. † ugyanott 1889. márczius 21-én.)

Mámoros szolnoki paraszt.

A fehérre meszelt szalmafedeles ház tövében szomoruan űl a kissé berugott paraszt ~~és~~ baljával ~~térdére könyökölve a~~ fejét támasztotta meg. Kissé borzas haja barna, bajusza kicsiny, szakálla rövid. Szűrjét vállravetetten hordja, szürke kabátjának ujja bő, kék mellényén a gombok nagyok, gatyája rövid szárú, lábát füzős bocskor fedi. Felhajtott karimájú zsiros kalapja a földön fekszik. Jelzése alól jobbra: »*Pettenkofen 854.*«

Aquarell, méretei 26: 19·3 cm.

1892: VIII. 391. — 1893: IV. 268. — 1894: IV. 55. — 1895: IV. 55. — 1896: IV. 58. — 1897: IV. 58. — 1898: IV. 58.

~~Vétetett 1891-ben. — Magy. Képt. 546. — Ltsza 384.~~

422

ki könyöklő

987. A. Pettenkofen után.

A mester sz. Wienben 1821 május 21-én. † ugyanott 1899 márczius 2-án.

Sebesültek szállítása.

Olyképen van ábrázolva, hogy egy balrafordult, de a domb sarában megakadt szekeret, a mely előtt egy másik kocsi halad, hátul a saraglyánál két teljesen felszerelt honvéd tolja, míg az elébe fogot ökröt a mellette álló béres nógatja ostorral. A szekéren lévő és a kápolnai csatában megsebesült kilencz honvéd közűl egy fehér köpenyébe burkoltan hanyatt fekszik; egynek ketten nyujtanak segélyt; egy a szekér oldalára hanyatlott és jobb kezét lógatja; kettő ül; kettő pedig hátrafordultan beszél. Az előtérben balról két és jobbról egy honvéd bontakozik ki. A középtérben ház teteje látszik. A háttér sík vidék.

Vászon, méretei 35·5 : 50 cm. — Lelt. sz. 987. — Értéke 20 K. — Lisatz Károly ajándéka 1904 január 19-én. — Átvétetett a Nemz. Múzeumtól 1905 november 28-án (746–905). — Bejelentetett 1906 február 8-án (30–906).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok. 1907: VIII. 60. *Ismeretlen festő:* Sebesültek szállítása.

Pettenkofen Gyula

Viselet. T. 8490.

Czigánycsalád.

Az előtért szelő Tisza innenső partján jobbról a sátor előtt egy czigánycsalád telepedett le. A jobbra fordultan ülő férfi eszik, mig az asszony ölében gyermeket tart. Köztük bögre látszik.

Czeruzarajz, méretei 16.7: 27 cm.
Készitette: Pettenkofen.

Sz. n. 4-904
46-904-3.

3791. August X. C. Pettenkofen.

Megkeresztelték Wienben 1821 május 10-én. † ugyanott 1889 március 2-án.

Gyümölcsvásár.

A debreczeni piaczon folyik, a hol a kirakott gyümölcsös kosarak közt a kofák körül az alkudozó vevők nyüzsögnek és a hol balról nyitott sátor válik ki föltámasztott tetővel. A különféle színű ruhát viselő asszonyok kifeszített ernyőiből kettő világoszöld, egy piros és kettő sárgás-fehér. Ez utóbbiak egyike balra hajlik. A háttért fehérre meszelt házak foglalják el, a melyek felé férfi és nő távozik. Jelzése alól jobbra: »*Pettenkofen 3. 9. 74.*«.

Fa, méretei 9 : 16·9 cm. — Lelt. sz. 3791. — Értéke 3000 K. — Aichholzi Miller Jenő ajándéka 1908 június 2-án (919–908). — Bejelentetett 1909 február 14-én (2142–908).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Szépművészeti Múzeumban. 1910: XIV. 11. *A. Pettenkofen:* Gyümölcsvásár.

III
570 (3791).
645 (413).

III : 570

Ajándék

Aj. 1908.
Miller Jenő

Hadjárat. T. 1236. II.

Az előtérben a megsebesült huszárt a lóra kapott markotányosnő átkarolva vezeti, mig a háttérben ~~xxxxxxxxxxxx xxxxx~~ ~~xxx~~ az osztrák csapatok~~xx~~. Felirata:

Die brave Marketenderin.

alól balra: Gez. u. lith. v. Pettenkofen.
jobbra: Gedr. b. Joh. Höfelich.
legalól balra: WIEN bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.
mig a versnek kezdete: Wenn sinnbethörend der Wahn auch umflicht
és befejezése: ///Der braven - Radetzky-Husaren!

Kny., alányomással, mér. a vk. 38: 31.7 cm.

↳ kűzdenek

2956

363

56 A Pettenkoffen:

(Sz. Becsben 1821. május 10-én, + ugyanott 1889. márczius 2-án.)

Szolnoki vásár. (vázlat).

A háttérben a földszintes házak ~~látszanak, a melyek~~ körül a vásáros nép nyüzsöd s az előtérben ~~[illegible]~~ a ~~[illegible]~~ szekerek ~~[illegible]~~ rudjainál két (tatra fordult) ló áll kifogva. Kissé odább, a kettős fogatú kocsinál, a hátra ~~[illegible]~~ néző szürös gazda foglalatoskodik. Jobbra ~~[illegible]~~ piros kendővel bekötött fejű aszony megy a piaczra. Jobb karján s leeresztett baljában kosarat visz. Ruhadereka vörös barna, szokunyája kék s ingvállának ujjai szűk kézelőben nyernek befejezést. Előtte parasztlegény ~~[illegible]~~ halad puttont czipelve a hátán. Öltözete pörge kalap, barna mellény, bő ujjú ing és gatya. A kocsik körül a földön gyümölcs hulladékok hevernek. Jelzése alól jobbra: „Pettenkoffen."

Fa, méretei 16: 28 c/m.

~~Vétetett 1890-ben. Ára 600 frt.~~

~~M. Szépt. 504.~~

~~Uj. 363.~~ 363

~~V: 16.~~

171

VII: 307

3711. August X. C. Pettenkofen.

Megkeresztelték Wienben 1821 május 10-én. † ugyanott 1889 márczius 2-án.

Szolnoki vásár.

Ponyvás sátorjai két sorban vannak a nagy téren felállítva. Köztük vásárló férfiak és asszonyok nyüzsögnek. Balról fehér kendőt tűztek ki, jobbról pedig, a sátrak mögött, hat pejló áll sorjában. Az előtérben az úton balraforduit szénás szekér látható hármas fogattal, rajta ülő csupasz képű parasztlegénynyel és leeresztett saraglyával. A legény öltözete: karimás kalap és bunda. Az égbolt kék. Jelzése alól jobbra: »*A. P.*«.

Fa, méretei 32·8 : 52·4 cm. — Lelt. sz. 3711. — Vétetett az 1908 február 21-iki 17292 sz. engedély értelmében E. van Miller zu Eichholztól 9000 K-án (370–808). — Elszámoltatott 1908 április 27-én (730–908). — Az elszámolást jóváhagyta az 1911 márczius 11-iki 11525–910 szvsz. határozat (911–911).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Szépművészeti Múzeumban. 1910: XIV. 12. *A. Pettenkofen:* Szolnoki vásár.

III

503 (3711).
645 (413).

III. 503

Vét. 1908

Hadjárat. T. 1245. II.

A hegyes vidék előterében az 1848-49-iki szabadságharcz-ban ellenségként müködött oroszok táborát szemlélhetjük, a hol a legénység iszik és főz, mig jobbról a parancsnokló tábornok (Rüdiger és Haynau) közeledik vezérkarával. Felirata:

RUSSISCHES LAGER
a bal sarokban: C.A. Pettenkoffen.
alól balra: N. d. Natur gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen 1849.
jobbra: Gedr. bei Joh. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Szines kny., alányomással, mér. az aranykeretnek 42.2 : 55.6 cm.

Viselet:

A lombard-velenczei testőrség:

A jobbra fordult s ágaskodó lovon ülő testőr kardját kivonva tartja. Öltözete: tarajos sisak pikkelyes viharszíjjal, piros kabát vállrojttal s arany zsinórzással, fehér nadrág paszománt-csikkal és czipő sarkantyúval. A bal vállon át töltény táskaszíj van vetve. A monogrammos és czinceres piros lótakaró szegése paszománt. A háttér sik vidék. A lombard-velenczei czimerrel ékesített kereten egyes jelenetek vannak a katonai elettől feltüntetve; így balra két testőr halad lóháton, egy tiszt befélget a testőrrel, s egy testőr két lovat tart; ~~balra~~ jobbra a kürtös áll, a ravatalnál a tetemet testőr őrzi s egy másik testőr lovat vezet; míg alól a diszkivonulás látható. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Königl: lomb: venez: adelige Leibgarde"

s legalól két sorban, melynek egyikét kés fejű sas szakítja meg:

„~~K~~ Druck und Verlag ... von Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Szines Könyomat, méretei a keretnek 26.1 : 22.7 Cm.

Kőrerajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k.k. öster. Militär in Ut. Blättern, gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltsa. T. 4284

20/94 No 5.

Viselet:

A magyar testőrség:

A balra fordult ágaskodó lovon, kivont karddal, ülő testőrnek öltözete: prémkalpag kócsaggal, kaczagány, piros dolmány s nadrág ezüst zsinórzással s paszománttal s magas szárú sárga csizma tarajos sarkantyúval. Mellén fehér szíjak kereszteződnek, s oldalán kard s tarsoly lóg. A hinczett zöld takarónak szegése ezüst paszománt. A háttér dombos vidék. A magyar czimerrel ékesített kereten balra: testőr-Kürtöst, tisztel beszélgető s köpenyben lovon kivonuló testőrt, s jobbra diszben kivonuló s őrségen álló testőrt s lovat fogó huszárt látunk; mig alól a testőröl a királynét kisérik. Felirata a kép felett:

„K.K. Osterreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Königl: ungar: adelige Leibgarde"

s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck. Und Verlag... von Aloys Leykum
K.K. Hof Lithograph"

Szines könyomat, méretei a keretnek

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Petten. Kofer: Das k.k. oster. Militär in 24 Blättern, gezeichnet von —. Druck, Verlag u. Eigenthum v. A. Leykum. Wien, 1847.

Ltha T. 4283.

20/94 N° 4.

Viselet:

A magyar gránatosok és gyalogosok.

Az őrségen álló gránátos, ki teljes felszerelésben van s lábhoz eresztett fegyverére támaszkodik, a helyőrségi szolgálatot teljesítő bakával beszélget, ki lábait szétveti s szuronyát kivonva tartja s a kinek fegyvere, melyre köpenyegét akasztotta a falhoz van támasztva. Öltözetök: egyelejű fehér kabát a hajtókán a magyar czredek jelvényével, zsinóros szűk nadrág kék posztóból s bakancs. Eltérés csak abban van, hogy a gránátos bárányböz kucsmát s a gyalogos csákót visel. Az „F 1." jelzésű két fejű sassal díszített kereten balra: őrségen álló, részeget bekisérő s gyakorlatot végző gránátos; jobbra: gyakorló, csatározó s őrt álló gyalogos, s alól hadgyakorlatot végző katonaság van ábrázolva. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Ungarische Grenadire" — „Ungarische Linien Infanterie" s legalól két sorban, melynek egyikét „két fejű" sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph."

Szines könyomat, méretei a keretnek 26. 22.4 c/m.

Kőrerajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das K. K. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847.

Ltha T. 4291

20/94 № 12.

Viselet

Ménes- s pótlovazó ~~szak~~osztály:

A méneskari közlegény, a ~~beszélgető~~ pótlovazási osztály altisztjével beszélgetve, a háttérfelé mutat, hol balra szalmafedeles házat s kőkerítést látunk. A közlegény öltözete: csákó rózsával, szürke kabát piros hajtókával, szürke nadrág piros passepoillal s czipő sarkantyúval; az altiszté: csákó a rózsa mellett tollal, prémes mente, dolmány szürke posztóból zsinórozva, szürke nadrág vitéi kötéssel s csizma. Az „F.I." jelzésű két fejű sasos kereten balra: dögbőtt lovat néző, parancsot hallgató, kovácsműhelyben dolgozó; jobbra: beteg lovat jártató, lovat idomító s lóval futó; alól pedig lovakat tterelő katonák ábrázolvák. Tdirata a kép felett:

„K. K. Osterreich'sches Militär"

s a kép alatt: „Beschäl: und Remontirungs-Departements"

Szines könyomat, a keret méretei 25.6:22.7 Cm.

Köre rajzolt: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. öster. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847.

Lopa T. 4297.

20/94 № 18.

Viselet:

Német gránátos és gyalogos.

A nézőhöz háttal fordult s teljes felszerelést viselő gránátos szuronyos puskáját lábhoz eresztve tartja, míg a hozzábeszélő gyalogos feltűzött fegyverét felemelve magához szorítja. Balra a tiszt kivont kardjával előre mutat s a háttérben egy őrszem van. Öltözetök: fehér kabát piros hajtókával, kék pantalló fehér passepoidal, gamasche s czipő. Eltérés csak az, hogy a gránátos báránybőr kucsmát s a gyalogos csákót rózsával hord. Az „F. I." jelzésű kéj fejű sasos kereten balra: parancsot felolvasó, beszélgető s zászlóttartó s jobbra: őrtálló, utasítást adó s pipázva futó katonák ábrázolvák. Alól ő Felsége a diszszemlén látható. Felirata a kép felett:

„K. K. Osterreich'sches Militär",

a kép alatt: „Deutsche Grenadire" és „Deutsche Linien Infanterie" s legalól két sorban, melynek egyikét két fejű sas szakítja meg:

Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph".

Szines könyomat, méretei 26: 27.-2 c/m.
Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blätter. Gezeichnet von A. —. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltsa J. 4296

20/94 N° 17.

2957

381.

17 A. Pettenkoffen(?).

(Sz. Bécsben 1821. május 10-én. + ugyanott 1889. március 2-án.)

Szolnóki piacz.

A szemközt lévő földszintes házak előtt, melyek udvarát deszkakerítés veszi körül, a zöldséges és gyümölcsös kosák ülnek sorban. Mögöttük a szekerek vannak kifogott lovakkal. Balról a kocsin ülő asszony előrehajolva alkuszik három vevőjével, kik körül a középső férfi. Fejét sárga kendővel kötötte be, réklijé fehér s szoknyája kék. Középütt az ecchós kocsi egyik oldalán a zöldség mellett ülő asszonytól két leány vásárolja a szükségeseket, másik oldalán pedig piros kendős és kék szoknyás kofa végzi a maga dolgát. Jobbra férfi ül az egyik kocsiban, míg a másikon leány áll s rendezi a kasban lévő gyümölcsöt. Fejkendője fehér, vállfűzője zöld s szoknyája piros. A külovak lőrfélé szinű száma tíz. Az égbolt derült. Jelzése alól jobbra: „A. Pettenkofen."

Fa, méretei 17:3:27 c/m

~~Vétetett 1890-ben. Ára 300 frt.~~

~~M. képr. 521.~~

~~Ug sza 381.~~

~~V: 17.~~

173

VII: 311

Hadjárat. T. 1244. II.

A hegyes vidék előterében az 1848-49-iki szabadságharczban ellenségként müködött oroszok táborát szemlélhetjük, a hol a legénység iszik és főz, mig jobbról a parancsnokló tábornok közeledik vezérkarával. Felirata:

RUSSISCHES LAGER
a bal sarokban: C.A. Pettenkoffen
alól balra: N.d. Natur [illegible] gez. u. lith. v. C.A. Pettenkoffen 1849.
jobbra: Gedr. bei Joh. Höfelich.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., alányomással, méretei az aranykeretnek 42.2 : 55.6 cm.

Hadjárat. T. 380.

Lenwik József a megsebesült Czebulát a ló alól kimenti és a rájok bizott ágyút rendeltetése helyére juttatja. Felirata:

JOSEF LENWIK Gemeiner. Als die Batterie am 2. Juli 1849 gegen Uy Szőny auf Kartatschen-Distanz auffuhr, fiel das Sattelpferd seines Vorreiters
Cebula, und der gleichfalls verwundete Vorreiter unter das tobende Pferd. Lenwik sprang vom Pferde, zog Cebula hervor, verband seine Wunde, half ihm auf
das Pferd und [redacted] in einem Augenblicke flog Lenwik, mit drei Pferden, die Kanone führend, samt den verwundeten Kameraden in seine Eintheilung.
Auszeichnung: Silberne Tapferkeits-Medaille I. Classe.

a jobbsarokban 1851.
alól balra: Gezeichnet u. lithogr. v. Pettenkofen.
középütt: 12.
kjobbra: Gedr. b. J. Höfelich.
legalól balra: WIEN bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt geg. Nachdruck.

Kny., alányomással, mér. a vk. 25.5: 35.3 cm.

2990

631.

Ly lelt 631

631. Pettenkofen A.

Megkereszteltek Wienben 1821. május 10-én. + ugyanott 1889. marczius 21-én.

Borsos József festő.

Derékig látható, kissé jobbra fordul, de vissza néz. Bal kezével a vállára vetett köpenyeget fogja. Hátra fésült hullámos haja és szemöldöke barna, hosszú bajusza és legye szőke, szeme kékes-szürke, arcza leberetvált. Ingének gallérja és kézelője lehajtott, nyakkendője és ruhája fekete.

Vászon, mér. 91 : 72 cm. — Ly. lelt. sz. 631. — T

Vétetett C. J. Wawrától ~~1901-ben~~ a beléptidijakból 1100 K.

az 1901. január 28-iki jelentés szerint

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

1900: V. El. -- 1901: V. El. -- 1903: V. El. -- 1904: V. El. — 1905: V. 51.

T 1905. átvételi jegyzék 392. — Szárna az Orsz. Képtárban a sz. nban 2035 és a leltárban 2990. —

747

Belépt dij. vét. 1901. ~~Jan 28.~~ okt. 15.

Graf

IV: 75.

Ny lelt 684

684.

1984. C.A. Pettenkofen:
Sz. Wienben 1821. május 10-én. † ugyanott 1889 március 21-én.

Elesettek a csatatéren.

Szedik össze.

A kissé dombos vidéken az elesett és megsebesült katonákat ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ osztrák gyalogosok. Legelől egy megholt és ruháitól részben megfosztott közlegényt vonszol lábainál fogva társa a megásott gödör felé, hátrább pedig balról ketten kézi saraglyán szállitanak sebesülteket, mig jobbról ketten állnak a sir szélén. A háttérben ~~[illegible]~~ erdő látszik. A csatatér égboltja felhőzött. Jelzése alól balra idegen kézirással: »Pettenkofen«

Aquarell, mér. 23.0:36.0 cm. — Ny lelt. sz. 684. — ⊥

Vétetett ~~[illegible]~~ a belépti dijakból 940 K-án.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok. 1904: IV. 75. — 1905: IV. 75.

1904. január 28-án

773

⊥ 1905. átv. jegyzék ~~[illegible]~~ 339. — Száma az Orsz. Képtár sz. nyában 1984. —

41

Belépti dij 22
Vét. 1904. jan ~~[illegible]~~

Viselet:

Hidászok s vadászok.

A kincstári épületen innen ört álló hidászszal szemben egy vadászt látunk s mind ketten teljes felszerelést hordnak. Öltözetök: szürke kabát zöld hajtókával, szürke pantalló zöld passepoillal, gamasche s czipő. Eltérés csak abban van, hogy a hidász csákót ~~visel~~ a rózsa mellett forgóval s a vadász kalapot a rózsánál tollal visel. A kétfejű sasos kereten balra: dob mellett álló, sajkán átkelő s ~~ört álló~~ őrségen lévő hidász s jobbra: csatároló, beszélgető s figyelő vadász van ábrázolva, mig alól lőgyakorlat van szemlélhetővé tevé. Tetirata a kép felett: „K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Pionnier-Corps" – „Jäger Bataillon"

s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakította meg:

„Druck und Verlag... von Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Szines könyomat, méretei a keretnek 26.2 : 22.65 Cm.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das K. K. österreich'sche Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von –. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien, 1847.

Ltfra T. 4292.

20/94 № 13.

Graf.

IV: 76.

1985 C. A. Pettenkofen: 685

Sz. Wienben 1821. május 10-én. † ugyanott 1889 márczius 21-én.

Jelenet a szegedi csatából. [: Deim János őrmester

A vependőben lévő ágúnitag megmentésére siető

[(a Lichtenstein-cheveaux-legersekkel)

~~Legelől~~ Az 1849. augusztus 5-ki csatából azt a jelenetet látjuk, midőn ~~legelől~~ A osztrák dragonyosokkal és tüzérekkel ~~legelől~~ viaskodó honvédek közül a ~~legelől~~ balra vágtató huszárt egy császári lovas szúrja keresztül. Mögöttük jobbról elesett paripa fekszik. A háttérben főleg a dragonyosok küzdenek, mig a tüzérek a töltényekkel elvágtatnak. Jelzése alól ~~[illegible]~~ jobbra: »C. A. Pettenkofen 1851«.

Aquarell, mér. 26.0:35.0 cm. — Ug lelt. sz. 685. — I

Vétetett 1904 ~~január hó 28 án 3000 K-án.~~ márczius 1-jei 15823. sz. leirat alapján 3000 Kán.

Kifüggeptésére vonatkozó adatok. 1904: IV 76. — 1905: IV. 76.

I 1905. átv. jegyzék 340. — Száma az Orsz. Képtár sz. nyában 1985. —

773

42

Ug lelt 685

Vét 1904. mára 1.

2956

16. A. Pettenkoffen.

(Sz. Bécsben 1821. május 10-én. † ugyanott 1889. márczius 21-én.)

Szolnoki vásár. (Vázlat.)

A háttérben a földszintes házak körül, a vásáros nép nyüzsög; az előtérben, a szekerek rudjainál két, balra fordult ló áll kifogva, kissé odább, a kettős fogatú kocsinál, hátra néző szűrös gazda foglalatoskodik, jobbra piros kendővel bekötött fejű asszony megy a piaczra, karján s leeresztett baljában kosarat visz. ~~Ruhaderéka vörösbarna, szoknyája kék s ingvállának ujjai szük kézelőben nyernek befejezést.~~ Előtte parasztlegény halad puttont czipelve a hátán. ~~Öltözete: pörge kalap, barna mellény, bő ujjú ing és gatya.~~ A kocsik körül a földön gyümölcshulladékok hevernek. Jelzése alól jobbra: »*Pettenkoffen.*«

Fa, méretei 16 : 28 cm.

1890: V. 358. — 1891: VII. 307. — 1892: VII. 307. — 1893: V. 324. — 1894: V. 40. — 1895: V. 16. — 1896: V. 16. — 1897: V. 16. — 1898: V. 16.

~~Vételett 1890-ben. — Magy. Képt. 504. — Ltsz. 363.~~

282

1900: V. 16. — 1901: V. 16. — 1903: V. 16. — 1904: V. 16. — 1905: V. 16.

— Magy. Képtár 504. — Uj lelt. sz. 363. — 1905. átv. jegyz. 357. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 2001 és a leltárban 2956. — Vételett 1890-ben.

Kifüggesztésére vonatkozo adatok a Nemz. Muzeumban.

Mg 504
Ltsz 363

Vét 1890

Sabbatini. Andrea Da Salerno.

2957

17. A. Pettenkofen (?).

(Sz. Bécsben 1821. május 10-én. † ugyanott 1889. márczius 21-én.)

Szolnoki piacz.

A szemközt levő földszintes házak előtt, melyeknek udvarát deszkakerités veszi körül, zöldséges és gyümölcsös kofák ülnek sorban. Mögöttük a szekerek vannak kifogott lovakkal. Balról a kocsin ülő asszony előrehajolva alkuszik három vevőjével, kik közül a középső férfi. Fejét sárga kendővel kötötte be, réklije fehér s szoknyája kék. Középütt, az ecchós kocsi egyik oldalán, a zöldség mellett ülő asszonytól, két leány vásárol, másik oldalán pedig, piros kendős és kék szoknyás kofa végzi a maga dolgát. Jobbról férfi ül az egyik kocsiban, mig a másikon leány áll s rendezi a kasban lévő gyümölcsöt. Fejkendője fehér, vállfüzője zöld s szoknyája piros. A különféle szinű lovak száma tiz. Jelzése alól jobbra: »*A. Pettenkofen.*«

Fa, méretei 17·3 : 27 cm.

1891: VII. 311. — 1892: VII. 311. — 1893: V. 322. — 1894: V. 38. — 1895: V. 17. — 1896: V. 17. — 1897: V. 17. — 1898: V. 17.

Vétetett a belépti díjakból 1890-ben. — Magy. Képt. 521. — Ltsza 381.

deszkával kerítették be,

sárga fejkendős és fehér réklis

férfi ül,

fehér fejkendős, zöld füzőt és piros szoknyát viselő

282

— 1900: V. 17. — 1901: V. 17. — 1903: V. 17. — 1904: V. 17. — 1905: V. 17.

— Magy. Képtár 521. — Uj lelt. sz. 381. — 1905. átv. jegyz. 358. — 190 Száma az Orsz. Képtárban a sz. nban 2002. és a leltárban 2957. — Vétetett 1890-ben 300 frton (600 K).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

Vét 1890

Mk. 521
Ugl 381

337

Scarsella. Ippolito. Da Ferrara.

Viselet:

Aknász és árkász.

A folyótól átszelt sík vidék előterében a falomladékon egy ~~árkász~~ aknász ül, kivel a vele szemben álló árkász beszélget. Mind Ketten teljes felszerelésben vannak s öltözetök: csákó a ~~fo~~ rózsa mellett lószőrrel, kék kabát piros hajtókával, pantalló piros passepoillal s czipő. A kétfejű sasos kereten balra: felszerelést vivő, beszélgető s pihenő; jobbra rőzsétkészítő, robbantó s ásó s alól gyakorlatot végző aknászt és hidászt látunk. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Mineurs" és „Sappeurs"

s legalól két sorban, melynek elsejét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... von Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Színes könyvnat, méretei a keretnek 26. 2: 22.7 c/m.

Kőrerajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltsa J. 4294.

20/94 N: 15.

Viselet:

Helyörség s határőrség.

Az őrház előtt ~~teljes fegy~~ őrt álló német gyalogossal a nemzeti határőr, ki fegyverét lábhoz eresztette s teljes felszekelésben van, beszélget. Öltözete a gyalogosnak: csákó, fehér kabát, kék pantalló fehér passepoillal s czipő; a határőré: csákó, barna kabát piros hajtókával s a magyar ezredek jelvényével, kék nadrág viteikötéssel s bakancs. A kétfejű sasos keretén balra: őrtálló, fegyencseket kísérő s pihenő német gyalogos; jobbra szabadságra menő, őrségen levő s lövő határőr s ~~leg~~alól mezei gyakorlatot végző katonaság látható. Felirata fölül:

„K. K. Österreich'sches Militär"

alól: „Garnisons Bataillon" és „National-Grenz-Infanterie" s legalól két sorban, melynek egyikét két fejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Szines könyvnyomat, méretei a keretnek 26.1 : 22.5 cm.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das öster. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltha: T. 4295

20/94 N: 16.

Hadsereg:

A huszárok:

A felvonuló huszárságot az ágaskodó szürke lovon ülő
százados vezeti, ki jobb kezében kivont kardját tartja. A huszárok
öltözete, eltekintve a rangfokszatnak megfelelő jelvényektől: piros csákó
forgóval, két fejű sassal s zsinórdiszszel; prémes mente; atilla s ma-
gyar nadrág zsinórzással s magas szárú csizma szegéssel, rózsával
és sarkantyúval. Öltözetüket kiegészítette a kard és tarsoly. A töltény
táska szíja a bal vállon van átvetve. A tisztek lovainak takarójáu
koronás „F.J.I" monogramm látható. Feliratai a kép alatt:

15.

K.K. Husaren."

a jobb sarokban: „gez. u. lith. v. Anton Strassgschwandtner 852."
s legalól középütt: „Druck, Verlag und Eigenthum der Kunst-
handlung Alois Leykum in Wien."

Könyomat, vonalkeretben, méretei 33.5 : 25.5 c/m.

Die k.k. österreich'sche Armée nach der neuesten Adjustirung.
Gezeichnet und lithographirt von A. Pettenkoffer und A. Strassgschwandtner.

Ltha 3590. (fekete nyomás, chinai papiros on)
4080 (szines nyomás háttérrel.)

55/93 N° 1235.

Hadsereg:

Gyalogság a határon:

Az előtérben álló magyar határőr szuronyos puskájára támaszkodik s hátul balra két társa beszélget, kik közül az egyik lábhoz eresztve tartja, míg a másik bal vállára tette (puskáját). Jobbra a századost látjuk keresztbe font karokkal. A legénység öltözete: csákó két fejű sassal, rózsával és vihar-szíjjal; kettős elejű (sötétbarna) kabát piros gallérral, hajtókával s passepoillal; magyar (kék) nadrág s bakancs. A tölténytáska s a szuronytok fekete szíja (a mellen) egymást keresztezik s a bőrönd vállra van szíjazva. Az újhajtókán a magyar ezredek jelvénye van. A tiszté: csákó, kabát s (kék) pantalló fehér passe poillal. Derekát szolgálati jelvény övezi s kardja hosszú. Feliratai a kép alatt

„II.

K. K. Gräntz-Infanterie"

a jobb sarokban: „II"
s legalól jobbra: „Druck, Verlag und Eigenthum der Kunsthandlung Alois Leykum in Wien."

Könyomat, vonalkeretben, méretei 33.5 : 25.6 cm.

Die K.K. österreich'sche Armée nach der neuesten Adjustirung. Gezeichnet und lithographirt von A. Pettenkoffer und A. Strassgschwandner."

Ltsa 3586. (feketenyomás chinai papiroson,
4076 (színes nyomás háttérrel.)

55/93 № 1235.

Hadsereg:

A magyar sorgyalogság:

Az ~~balra~~ előrevett kardjára támaszkodó százados a jobbra látható ~~kés~~ és lábhoz eresztett szuronyos puskával juhenő kés közlegényt nézi. A százados öltözete: csákó kettős paszománt-szegéssel, rózsával a két fejű sas felett s vihar-szíjjal; kettős elejű fehér kabát vörös gallérral, hajtókával és passepoillal; kék pantalló fehér passepoillal s czipő. Derekát tábori öv szorítja. A közlegényeké: csákó kétfejű sassal, rózsával s viharszíjjal; kettős elejű fehér kabát piros gallérral, hajtókával és passepoillal s kék ~~pantalló~~ magyar nadrág oldalt zsinórral s bakancs. Az új-hajtókán a magyar ezredek jelvénye van s a tölténytáska s szuronytok kereszteződő szíja mellett, az összecsavart köpenynyel körülvett bőrönd szíja látható. A háttérben facsoport van. Felirata i a kép alatt:

„10.
K.K. Ungarische Linien-Infanterie"

a jobb sarokban: „10"
s legalól középütt: „Druck, Verlag und Eigenthum der Kunsthandlung Alois Leykum in Wien."
Könyomat, vonalkeretben, méretei 33.4 : 25.5 cm.
Die k.k. oesterreich'sche Armée nach der neuesten Adjusturung Ge

zeichnet und lithographirt von A. Pettenkofer und A. Strassgschwandtner.

Lfsa 3585 (fekete nyomás, chinai papiroson,
4075 (színes nyomás háttérrel.)

55/93 № 1235.

Viselet:

Orvosi s hadbiztossági kar:

A tábori ezred-orvost, ki karjait öszefonva tartja a hadbiztos, kinek hóna alatt iratok vannak, figyelmesen hallgatja. Az orvos öltözete: lapos kalap ~~oldalt~~ rózsával, sötétkék kabát, szürke nadrág sárga csikkal s czipő; a hadbiztosé: kalap, sötétzöld kabát kék hajtókával, fehér nadrág paszománttal s czipő. Az „Fr." jelzésű két fejű sassal diszitett kereten balra: beteget néző, sebesültet segitő s irodai teendőket végző orvost; jobbra: parancsot olvasó, kihallgató s ujonczozó hadbiztost, s alól a gyakorlatnál megsebesültet szállitó katonákat látunk. Felirata a kép fellett: „K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:
„Regiments-Feld-Arzt" — „Feld-Kriegs-Komissär"
s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:
„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph".

Szines könyomat, méretei a keretnek 26: 21. 8 Mm

A. Pettenkofer: Das K. K. österr. Militär in 24 Bildern. Gezeichnet von ~~A. Leykum~~ —. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltha T. 4302

20/94 № 23.

Viselet:

A hadi tengerészet:

A parton álló matróz figyelve áll s hallgatja a tengerészeti gyalog-tisztet, ki egy irást olvas. A tengeren több árboczos hajó látható. Öltözete a közlegénynek: kalap, kettős elejű kabát és pantalló sötét posztóból s czipő; a tiszté: csákó rózsával, sötétkék kabát vállrojttal s piros hajtókával, pantalló oldalt sárga csikkal s czipő. Az „F.T." jelzésű kétfejű sassal díszített kereten balra: ört álló, az ágyú mellett figyelő s vitorlákkal dolgozó; jobbra: hajó-hidon néző, távcsövön kémlelő s csolnakban haladó s alól ~~tengeri~~ ütközetet vivő tengerészek ábrázolvák. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „~~Ma~~ Kriegs-Marine"

s az alakoknak megfelelően: „Matrose" és „Marine Infant: Officier",

s legalól középütt két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag ... von Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Színes könyomat, méretei a keretnek 26.4 : 23.2 c/m.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k.k. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847.

Ltsa T. 4303

20/94 № 24.

Viselet:

A könnyű lovasság:

A balra fordult lovon ülő lovas kardját kivonva tartja s öltözete: tarajos sisak elől táblával s vihar szíjjal, fehér kabát kék hajtokával, kék nadrág fehér passepoillal s bőrborítással s csizma sarkantyuval. Kardja egyenes, töltény táskájának szíja fehér s lovának monogrammos takarója piros. A háttér dombos vidék kerttel. A kétfejű sasos kereten balra: gyakorlatot végző, lovaglásra tanító s sorompót átugrató; jobbra: lóháton lövő, beszélgető s zászló alatt kivonuló, s alól köpenyegben vísnatérő könnyű lövasok ábrázolvák. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Chevauxlegers"
s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag ... von Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Szines könyomat, méretei a keretnek 26.1 : 22.4 Cm.

Körerajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag, und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847.

Ltsa T. 4289.

20/94 № 10.

Viselet:

Ulahnus:

Az előtérben balra vágtató ulahnus lobogós lándzsáját lefelé tartja s vissza néz, míg társai a háttérben végeznek hadi mozdulatokat. Öltözete: csákó négyszögletes tetővel, lófarkkal, zsinórzással s viharszíjjal; sötétzöld kabát piros hajtókával s mellrészszel; ugyanilyen nadrág piros csikkal s börbonítással s csizma sarkantyúval. Töltény táskájának szíja fehér, kardja kissé görbe s lovának takarója piros. A hadi jelvényekkel s felszerelésekkel díszített keretben balra: lovát tisztító, őrségen lévő, s vizen átgázoló, s jobbra lovagló, tzénát átvevő s kürtgyakorlatot végző uhlanusok ábrázolvák; míg alól az uhlanusok kivonulása zászló alatt szemlélhető. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Uhlanen"

s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Színes könyomat, méretei a keretnek 26.1 : 22.5 c/m.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das K. K. oester. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von ~~A. L.~~ —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847.

Ltpa T. 4287.

20/94 № 8.

Viselet:

Palota-őrség és Darabont-testőrség:

A lépcső pillérje mellett, lábhoz eresztett fegyverrel, álló palotaőr öltözete: lapos kalap ~~[illegible]~~ tollal, szűrke kabát vállrojttal s kék nadrág fehér passepoillal; míg a jobbra látható darabont testőr, ki jobb kezével alabárdját fogja s balját csipőjére teszi: lapos kalapot tollal, ~~[illegible]~~ piros kabátot vállrojttal és sárga zsinórattal s kék pantalont passepoillal visel. A kétfejű sasos keretten balra: őrségen álló, sétáló s befélgető s jobbra: felvonuló, szökőkutat néző s jelentést tevő darabont testőrök vannak ábrázolva, míg alól a bevonulásnál sonfalat képeznek. Felirata a kép fölött

„K.-K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Hofburgwache" — „Trabanten Garde"

s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... von Alois Leykum
K.K. Hof-Lithograph".

Szines könyomat, méretei a keretnek 25.7:22.5 cm.

Kőrezajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. öster. Militär in 24 Blättern, gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien, 1847.

Lspa T. 4285.

20/94 N° 6.

Viselet:

A huszár:

Az előtérben álló huszár a szakasz élén látható parancsnoknak jelentést tesz. Öltözete: csákó forgóval, zsinórzással s viharszíjjal; vállra vetett mente, dolmány s szűk nadrág kék posztóból sárga zsinórzattal, s magas szárú csizma sarkantyúval. Felszerelése: kard, karabély s töltény táska. Lovának monogrammos takarója piros. A magyar czimerrel diszített kereten balra: esőben s teljes felszerelésben lovagoló s jelentést tevő; jobbról: lovatvezető, táborozó s iskolázó s alól: szétszórtan csatározó huszárok ábrázolvák. Felirata a kép felett:

„K. K. Osterreich'sches Militär"

a kép alatt: „Husaren"

s legalól két sorban, melynek egyikét két fejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag ... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph".

Szines könyomat, méretei a keretnek 26.1: 22.5 c/m.

Körerajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: „Das k. k. oster. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von A. Leykum; Wien, 1847." — Druck, Verlag und Eigenthum von

Ltpa T. 4286.

20/94 N° 7.

Viselet:

Lovassági tábornok:

Az előtérben, szárnysegédétől kísérve, balra halad a tábornok, kinek öltözete: prémes kucsma kócsaggal s piros béléssel, vállra vetett prémes mente zsinórzással, piros nadrág és dolmány gazdagon zsinórozva s magas szárú csizma. Nyakra valója felett s mellén több rendjelt hord s oldalán kard lóg. Lovának monogramos piros takaróját paszománt szegi kétszeresen. A magyar czimeres kereten ~~bal~~ ~~sa~~ egyes jeleneteket látunk a katonai életből. Balra: a hadfogadást, a diszkivonulást, a táborozást; jobbra: a kürt jelzést, az őrség vizsgálását, a napi parancs kiosztását s alól a diszemlét tüntéti fel a szerző. Feliratai a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Ungarische Generalität"

s legalól részben a kétfejű sastól megszakitott sorokban:

„Druck und Verlag... von Alois Leykum
K.-K. Hof-Lithograph".

Könyomat, alányomással, szinezve, méretei a keretnek 26:22.6 m/m
Kőrerajzolta: Pettenkofer Agost.

Pettenkofer A: Das kais. königl. ~~österreich~~ österreich'sche Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien, 1847.

Lspa J.4280

20/94. N°1

Viselet:

Az Arcier ~~Leibgarde~~ Testőrség:

A jobbra fordult lovon csipőre tett kézzel látjuk a testőrt, kinek öltözete: lapos kalap tollal s paszomántszegéssel, vállrojtos piros kabát aranyzsinórzással, s fehér nadrág. Jobb hóna alatt s bal válla felett a töltényttáska szíja halad s derekát szolgálati jelvény szorítja. Lova ~~[illegible]~~ piros takarójának kettős szegése paszománt. A kétfejű sasos kereten balra: a tisztelgő-, a kürtös- s a sétáló-, s jobbra a lóháton kivonuló-, a köpenyben menő- s a bottal járkáló testőr köti le figyelmünket, míg alól a testőrség kivonulását látjuk. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Erste Arcieren Leibgarde"

s legalól két sorban, melynek egyikét a kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... von Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph"

Szines Könyvmat, a keret méretei 26: 22.5 cm.

Köreszipolta: Pettenkofer A.

A Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blättern; gezeichnet von —.
Druck. Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847.

Ltpa T. ~~[illegible]~~ 4282

20/94 № 3.

Viselet:

Dragonyos.

A lovon ülő dragonyos balra van fordulva s egyenes kardját kivonva tartja. Öltözete: tarajos sisak elől táblával s viharszíjjal, fehér kabát piros galléral s hajtókával, kék nadrág fehér passepoillal s bőrbontással s csizma sarkantyúval. Töltényt áskájának fehérszíja széles s lovának piros takarója monogrammos. A háttér folyóról átszelt sík vidék, hol a partha körött csolnakban férfi ül. A dragonyos jelvényekkel díszített kereten balra: nyargaló, felszerelését tisztító s ufztató; jobbra: főző, őrjáraton levő s kürtölő, s alól: rohamra induló dragonyosok vannak ábrázolva. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Dragoner"

s legalól két sorban, melynek egyiket kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph."

Színes könyomat, méretei a keretnek 26.1 : 22.3 Cm.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag, und Eigenthum v. A Leykum. Wien 1847.

Ltfra T. 4290

20/94. N° 11

Viselet:

Vértesek.

A jobbra fordult lovon kivont karddal haladó ~~kürtösnek~~ vértes kinek társai a háttérben felvonulnak, öltözete: tarajos sisak elöl táblával s viharszíjjal, vért, fehér kabát s kék nadrág fehér passepoillal s bőrborítással. Tölténytáskájának s kardjának szíja fehér. A vértes jelvényekkel díszített kereten balra: lovasgyakorlatot végző, lovat vizsgáló s zászló alatt kivonuló; jobbra: beszélgető, szalmát vivő s ugrató s alól: táborozó vértesek láthatók. Felirata a kép ~~alatt~~ fölött:

„~~Das~~ K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Kürassiere"

s legalól két s orban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag ... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph."

Szines könyomat, méretei a keretnek 26,: 22.4 c/m.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das K. K. österr. Militär in 241 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847. Ltha J. 4288

20/94 N° 9.

Viselet:

Mérnöki s beszállásolási kar:

A dombos vidék előtereben egy katonai mérnök, ki előre mutat beszélget a szállásmesterrel, ki kezét szeme fölé tévé néz. Öltözete a mérnöknek: kalap tollal, s kék kabát s pantalló; a szállásmesternek: kalap tollal, sötétzöld kabát, s zöld nadrág sárga csikkal. Az „FI." jelzésű két fejű sassal díszített keretén balra: vágtató, ~~[illegible]~~ kozlegemynyel befelgető s czölöpöt kivérő; jobbra: lovon ~~beszélgető~~ discurálós, az asztalnál iró s parancsot adó s alól ~~a~~ dombos vidéket felmérő mérnököket s beszállásoló katonákat látni. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Genie Officier" és „General-Quartiermeister-Stab" s legalól két sorban, melynek egyikét két fejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof. Lithograph."

Szines könyomat, méretei a keretnek 26: 22.6 cm.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum ~~der~~ v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltsz. T. 4298.

20/94 N° ~~M~~. 19.

Szines könyomat, méretei a keretnek 26.2: 22.5 c/m.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das kais. königl. österreich'sche Militär in 24. Blättern. Gezeichnet von A. —. Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum, Wien 1847.

Ltpa T. 4281

20/94 N° 2.

Viselet:

Gyalogsági tábornok:

A lovon ülő tábornok kardját leereszteve vágtat, hogy jelentést tehessen. Mögötte a segédtisztet s balra a kivonult dragonyos s gyalog csapatokat látjuk. A tábornok öltözete: lapos kalap paszománt szegéssel s tollal, egy elejű fehér kabát a piros hajtóka mellett paszománttal s piros pantalló oldalt paszomántcsikkal. Rendjelei közül az aranygyapjas rendet s mellén egy rend csillagját hordja. De rekát szolgálati jelvény övezi s oldalán kard lóg. A monogrammos piros tarónak kettős szegése aranypaszománt. A kétfejű sasos kereten: balra a parancsosztogatást, a műhelyvizsgálatot, a kihallgatást; jobbra az ellenség megfigyelését, a jelentés írást a táborban, ~~[illegible]~~ a rohamra vezetést és alól a diszszemlét látjuk feltüntetve. Felirata a kép felett: „K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Deutsche Generalität"

s legalól a kétfejű sastól részben megszakított sorokban:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph."

Viselet:

Szekerész és tűzér.

A balra látható szekerész a kivont karddal őrt álló tűzérnek valamit magyaráz s a háttérben épület van. A szerekerék öltözete: csákó rózsával, barna kabát kék hajtókával, csizmába való kék nadrág; a tűzéré: kalap a rózsa mellett tollal, barna nadrág piros hajtókával s kék pantalló piros csikkal. A tűzér felszerelésének szíja fehér. A tűzérség jelvényeivel diszitett keretben balra: menő, beszélgető s őrt álló; jobbra: nyargaló, csatározó s hivatalos teendőt végző s alól gyakorlaton lévő tűzérek s szekerészek láthatók. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Fuhrwesen-Corps" – „Artillerie"

s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K.K. Hof-Lithograph".

Szines könyomat, méretei a keretnek 25.9 : 22.3 c/m

Kőrerajzolta: Pettenkoffer A.

A. Pettenkoffer: Das K.K. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von –. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltpa T. 4293.

20/94. № 14.

Viselet:

A lombard csendőrség:

A sziklás vidék előterében egy gyalog s egy lovas csendőrt látunk figyelő állásban. Az előbbinek szuronyos puska s utóbbinak kard van a kezében. Öltözetök: (kalap tollas), zöld kabát sárga zsinórzattal s zöld pantalló. Felszerelésök sziva fehér. A kétfejű sassal díszített kereten balra: lovat vezető, fogolyt bekisérő s őrtálló; jobbra: itelétet kihirdető, fedezetet képező s lövő, s alól vágtató csendőrök abrázolvák. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt: „Lombardische Gensdarmerie"

s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph".

Szines könyomat, méretei a keretnek 26.1: 22.8 cm.

Kőrerajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blättern; Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien 1847.

Ltsza 5.4299.

20/94 N° 20.

Viselet:

A katonai rendőrség:

A lován kivont karddal ülő rendőr hallgatja a puskájára támaszkodó gyalogrendőrt. Öltözetök: szürke kabát párnával a vállon, ugyanilyen pantalló zöld csikkal s czipő. Az eltérés az, hogy a lovas rendőr nem csákót, hanem tarajós sisakot hord. A kétfejű sassal díszített kereten balra: csavargókat kisérő, őrt álló s beszélgető; jobbra: órjáraton levő, csavargókat kocsin vivő s tisztelgő s alól felvonuló rendőröket látunk. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Militär-Polizeywache zu Fuss, und zu Pferd"

s legalól két sorban, a melynek egyiket kétfejű sas szakítja meg:

„Druck und Verlag... v. ~~Aloy~~ Alois Leykum
K. K. Hof-Lithograph.

Szines könyomat, méretei a keretnek 26.1:22.5 Cm.

Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k. k. österr. Militär in 24 Blättern. Gezeichnet von —. Druck, Verlag und Eigenthum v. A. Leykum. Wien, 1847.

Ltsa T. 4300

20/94 N: 21.

Viselet:

Katonai növendékek s rokkantak:

Az épületen innen egy csoportban álló három különféle korú katonai növendék figyelemmel hallgatja a rokkant katona beszédét. A növendékek öltözete: csákó rózsával, barna vagy fehér egy elejű kabát, barna vagy kék pantalló s czipő; a rokkanté: kalap rózsával, hosszú kabát s pantalló szürke posztóból, gamasche s czipő. A kiterjesztett szárnyú s pallost tartó kétfejű sassal díszített kereten balra: gyakorlatot végző, vivó s parancsot olvasó (növendéket); jobbra: sétáló, üdülő s hivatalból jövő rokkantat s alól sebesülteket kocsin szállító katonákat látunk. Felirata a kép felett:

„K. K. Österreich'sches Militär"

a kép alatt:

„Erziehungshaus-Zöglinge"... „Invaliden"

s legalól két sorban, melynek egyikét kétfejű sas szakítja meg:

Druck und Verlag... v. Alois Leykum.
K. K. Hof-Lithograph."

Szines könyomat, méretei a keretnek 26.1:22. c/m
Köre rajzolta: Pettenkofer A.

A. Pettenkofer: Das k.k. österr. Militär in 24 Bildern. Gezeichnet von—.
Druck, Verlag und Eigenthum von A. Leykum. Wien 1847.

Ltsa T. 4301

25/94 № 22.

Pettenkofen

l.

Lykanomzromantika
54-56, 59. 63. l.

BOHM JOZSEF DEVECSER
Cégtulajdonos: BÖHM ERNŐ.

Pettenkofen

l.

LykaMagyműI800-50

504.l.

2.

Pettenkofen

Borsos József
archépe, repr.

Évkönyvei, Az O.M.
Szépmüvészeti Muzeum –
I. K. Bpest, 1918.

A Szépmüv. Muz
szerzeménye –

Pettenkofen

Jajczay János:
Egy festő, aki felfe-
derte az Alföldet.
Uj Idők. 1940.
XLVI. évf: 35-n 247-
248. l. 2 Kép-

Pettenkofen

Imredy Fsentz (alá-
írás).

Közönet, folio-
lith. v. Pettenkofen.

Pettenkofen

Porto

Laid

2

Vas Ly

Cro 3.759 l.

Pettenkofen

laid

Yuryeat, 1909

II K 676 l

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Pettenkofen

Becsben

1857. pesti kiáll.

Tiszánáli csata, olajfa-

L 1837.

Erőstibik a XVIII. századból a Kassai múzeumban

IV. 81.

— Asás Rozina a XVIII. századból a Kassai múzeumban

IV. 82.

Pettenkofen

Irod

Zolnai Béla: Irodalom
és biedermeier. Szeged,
1935. 21, 115, 124. l.

Pettenkofen

Feleki Géza: Pettenkofen Nyugat. 1909. dec. 16

Pettenkofen

Borsos József
archeje, repr.
Vas. Ujs. 1917. 349. l.

Képművészeti Muzeum
tulajd.

Obszidián szerszám, őskori VII. 103

Pettenkofen

wód

Petujrégi

61. l.

EILIGE DR

KARL W. HIERSEMANN

BUCHHÄNDLER UND ANTIQUAR

LEIPZIG

KÖNIGSTRASSE 29

POSTSCHLIESSFACH 163

FERNRUF Nr. 71976

FREI!

Pettenkofen, August von

Borsos József archeje repr.

Dömötör István: Magyar művészképmások. Magyar Művészet 1931. 316 l.

ÍVÉSZET

GROIS * HUNGARIAN ART

ONTA

ÉTÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

nak, akik éves előfizetési kötelezettséget vállalnak), évi 46 pengő. A Szinyei-Társaság Barátainak Köre ngő; külföldre 42 pengő.

kiadóhivatalába küldendők.

II., ERZSÉBET-KÖRÚT 7. Telefon: József 462-99.

---

tt. Nussholz. Eigentum des Grafen Johann eki ... 338
ee, Armstuhl und Lehnstuhl. Buchenholz. nstgewerbemuseum ... 339
oschrank mit Nussholz furniert. Kunst- verbemuseum ... 340
rschrank, zweitürig. Nussholzfurnier mit schiedenen Hölzern eingelegt ... 341
. Silber, vergoldet. Privatbesitz ... 342
krüge, Deckelbecher. Silber, vergoldet ... 343
anne, Deckelkrug. Silber, zum Teil ver- det. Privatbesitz ... 344
eller. Silber, vergoldet ... 345
. Silber, vergoldet. Arbeit des Sebastian nn. Privatbesitz ... 348
chale. Silber, vergoldet. Arbeit des Seba- n Hann. Privatbesitz ... 349

Pettenkofen Ágost

1822-1889

írod

Rózsaffy Dersö = Szol-
nok jelentősége a magyar
művészetben.

MAGYAR MUVESZET

1927. 607 l.
610. l.

MAYOR MCANENY

Pettenkofen, August von

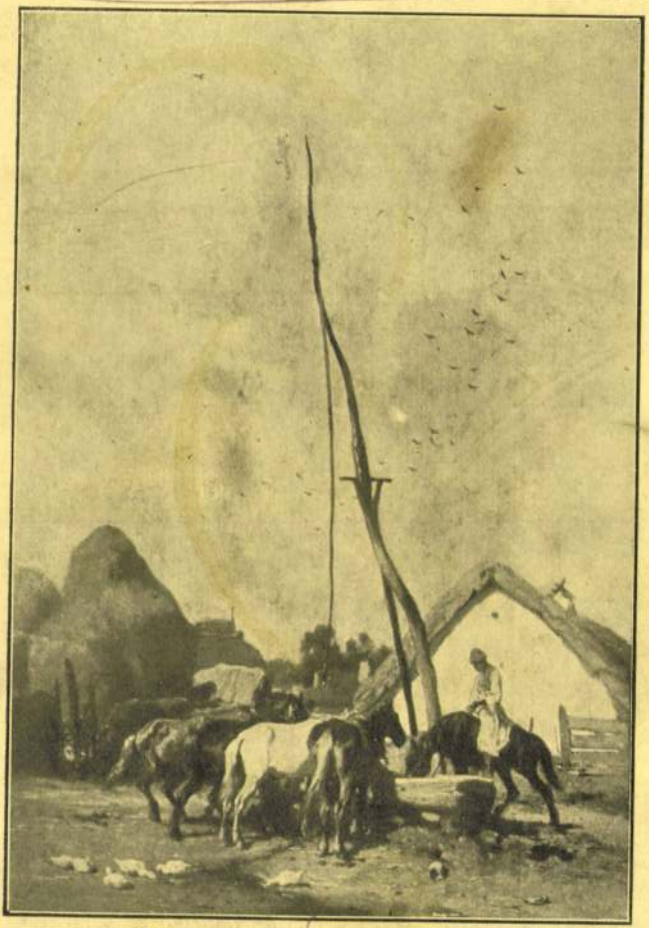

Itatónál, csolaft
Károlyi Sajós gróf tulajd

Pettenkofen August

írod

Hajós Erzsébet dr.

Német rajzok kiállítása
a Szépművészeti Múzeumban.

Magyar Művészet

1932. 287. l.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
MAGYAR MESTEREK MŰVEIBŐL

CSÓK ISTVÁN, GLATZ OSZKÁR, FÉNYES
PÉCSI PILCH DEZSŐ, SZÓNYI IS

A fentnevezett magy
egybetömörülve szép
külföldön s eréven f
vészet egy kétségtel
megvalósitása érdeké
kézi szinezésü, sors
kőrajz gyüjtemény kö
papiron van nyomva s
mappák kereskedelmi
ára 9 műlappal együt
Midőn eme nem cseké
Nagyságod nagybecsü

köztisztviselők szóbelileg is értesíthetik a tulaj-

tárgyak fenntartására hivatott vidékenkénti bizottság véleményét is kikérheti.

A felügyelő és a vidékenkénti bizottság az iránt tartozik nyilatkozni, hogy a tervbe vett elidegenítésből nem származik-e kár a dolgok fenntartására nézve, és nem veszélyeztetik-e általa a közönség élvezete.

Ha a tervbe vett elidegenítés több megyében lévő dolgokra vonatkozik, meghallgatandók a terület szerint illetékes vidékenkénti bizottságok és felügyelők.

Ha különböző természetű dolgokról van szó, kikérendő az anyag szerint illetékes összes felügyelők véleménye.

47. czikkely.

A felügyelőség és a vidékenkénti bizottság meghallgatása után a minisztérium kikéri a régiségek és szépművészetek felső tanácsának véleményét.

Ha ez az elidegenítés ellen nyilatkozik, a minisztérium közli véleményét az érdekelt jogi személyekkel, eltiltván azokat minden további lépéstől.

Ha a felső tanács kedvezően nyilatkozik, a minisztérium, amennyiben hatásköréhez tar-

Pettenkofen

Budavár ostroma

1849-ben

Fentifestménye

Repr.

Gracza IV. 347.1

ÖSTÖR JÓZSEF dr.

ÜGYVÉD
SOPRONVÁRMEGYE TB. TISZTI FŐÜGYÉSZE
SOPRON, SZÉCHÉNYITÉR 2
TELEFONSZÁM: 259

Igentisztelt T i t k á

Köszönettel vettem ma e
zőlapját,melyben értesit számlám
tam rá és kértem annak közlését,h
mert lehetséges,hogy még szabadsá
re mindeddig választ nem kaptam,p
mert a képet 1929 julius hó 15-én
szerződéssel eladtam principáliso

Pettenkofen

Anya ajermekével
Csikós

A 2 kép szemere
Miklós Gyűjteménye
ben.
Repr.

Zarándy A. Gáspár

Huba vére szemere.
Bp. 1910. 67, 68.
tábla.

DMKE VII. 187

Pettenkofen

cred

Gerprimäsiképhört

Pestenkofen

Budavár ostroma 1849
máj. 21.

Repr.

Honvédségünk

A Pesti Hirlap ajándéka
1933. ápr. 16.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Pettenkofen

Wad

Wádler Pálma =

Wádler Róbert 1858 – 1938. élete és művészete. Bp. 1942. 15. l. 52. l. 53. l. 57. l.

Pécs.

A kőfalakkal és bástyákkal
áll, balra a patak mentén lévő m
templomok és házak kötik le fig

Funffkirchen.

leiró szövegének kezdete: A. De
F. Das Verbot.

Rm., mér. a vk. 6.8: 16.8

140-95

Pettenkofen

wód
z

Berztajszép

185, 188. C

~~Stettvegi áldozókosi VIII. 112~~

Pettenkofen

l.

Gerö Müvészetsöb

158, 221. l.

VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓSNÉ

ŐFŐMÉLTÓSÁGA LEGMAGASABB VÉDNÖKSÉGE ALATT ÁLLÓ

„A MAGYAR MŰVÉSZETÉRT"

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLITÁS

KÉPES TÁRGYMUTATÓJA

Pettenkofen

vod

B. K. M. A műverstelepek jelentőségéről

A Kéve könyve

1928. 62. l.

Amikor a legujabb szerzeményeinket tartalmazó katalógust elküldjük, ujból felhivjuk szives figyelmét emeleti helyiségeink elkülönitett termeiben folyó olcsó árusitásunkra, ahol ugyszólván minden tudomány- és érdeklődési területre vonatkozó könyv található. Néhányat felsorolunk az **ötszázon** felüli szakból, amelyek szerint raktárunk rendezve van, m. p. nem a cédulák, hanem a könyvek maguk vannak igy rendezve tehát a cédulák között való fáradságos és tapogatózó keresgélés helyett mindjárt a könyveket találhatja meg a számokkal és feliratokkal jelzett csoportokban.

Filléres áru könyveink között tehát egyedül böngészhet és mindent azonnal megtalálhat.

Vidéki érdeklődésre gyors és pontos felvilágositással szolgálunk.

Statisztika. — Közgazdaságtan. Gazdasági válság, ipar, közlekedés, kereskedelem, vámügy, valuta, mezőgazdaság stb. *(40 csoport.)* — **Szociológia.** Politika, egyházpolitika, szabadkőművesség, munkáskérdés, szocializmus, utópiák, parasztkérdés stb. *(35 csoport).* — **Jogtudomány.** Törvények és rendeletek, jogtörténet, nemzetközi jog, jogbölcselet, büntetőjog, közjog, magánjog, kötelmi jog, római jog stb. *(55 csoport).*

Magyarország története. Magyarország története idegen nyelven, kutfők, vezérek kora, Árpádházi királyok kora, Mátyás király kora, török-magyar kor, II. Rákóczi Ferenc szabadságharca, Mária Terézia kora, Martinovich-féle összeesküvés, gr. Széchenyi István élete, 1848—49-iki szabadságharc, Kossuth Lajos, Görgey Artur, Bach-korszak, Deák Ferenc,

Pettenkofen

l.

Birsmagtestünök

21. és kv-ll.

Pettenkofen

l.

Báró Kovács

20 l.

Pettenkofen

l.

Gerevich Primás

250. l.

August Pettenkofer

Lebó Júlia: A XIX. sz. festészete Mo-n.
Bp. 1955.

24, 48, 180 (140-es kép) 294 (293-as kép)

M.D.K.

Pettenkofen [Ágost]. festő

osztrák katonatiszt, aki a szolnoki magyar város és vidék képeit festegette: Fényes Adolf szerint „a Nemzeti Szalon mostanáig igyekezett új életre kelteni Pettenkofent, akit a maga idejéből – a hetvenes évekből – tűzzel-vassal sem lehetne a magyar művészet történetéből kihajszolni."

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 200. old.

/a cikk megj.: „Szombat," 1910. 1.a./

Pettenkofen K.Á.

A Nmezeti Szalon kiállitetta müveit 1903-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

P ettenkofen August von festő: MDK.

" Gebe" /kép/

Árverési Közlöny, 1936. 2. rk.sz.

PETTENKOFEN ÁGOST /1822-1889/

A suszter.
Magyar csárda.
Szürke ló.
Kofák.
Tüzérségi felvonulás.

PETTENKOFEN ÁGOST /1822-1889/

Vásári jelenet.
Piac.
Magyar fogatok.
Cigányfiu.
Szolnoki paraszt.

KMTárs.1927/28. téli kiáll.kat. 8-9.oldal

PETTENKOFEN ÁGOST

Tört.Képes. 1922. 9, 11.l.

Pettenkofen Ágost MDK

Müvei:
Alvó cigánylányka,vizfestm.
Fogatok a pusztán,fa.
Piac,fa.
Hetivásár,fa.

Ernst Muzeum aukciói XLVIII/a,Báró Kohner Adolf gyüjteménye,bp.1934.

Pettenkofen Ágoston MDK

a szabadságharc eseményeinek festői és litoggráfiai krónikása.

Sorozata a szabadságharcról:
Magyar népfelkelők Pozsony mellett
Sebesültek szállitása
Budavár bevétele
Pawlik Iván megment egy ágyut Erdélyben 1849 II. 4-ikén
Haynau képe seprűvel

A mügyüjtő,193o, 336 l.

MDK

Pettenkofen Ágost

Ló, olajfestm. fára. 12.5x 2o cm.

Magyar Studio II aukc. 43 l.

Pettenkofen Ágost

114. *Pettenkofen, August von:* A cipészmühely.

Művészeti Közlöny

1936. febr. 1. rendk. sz.

122. *Rippl-Rónai József:* Öregasszony.

August Pettenkoffen.

(a művész)

Két eredeti rajzát Bedő Rudolf a Szépművészeti Múzeumnak ajándékozta. (emlite)

Budapest, 1928. Máj 26.

115. *Pettenkofen, August von:* A szürke ló.

148. *Szőnyi István:* Falurészlet.

MDK

Pettenkoffen

Szolnoki művésztelep kiáll. Műcs. 1961. V.

MDK

Pettenkofen Auguszt

Borsos József arcképe, Pettenkofen müve

Müvészet XII.évf.1913, 3o2-14.

W Pettenkofen, Ágost

467. PETTENKOFEN, AUGUST von: Szolnoki paraszt.

Ávereši Közlöny 1897. 2. sk. 77

162. FRIEDLÄNDER, ALFRED: Öreg Don Juan.

V Pettenkofen

815. *Pettenkofen:* Cigány.

Áverczi Közlöny
1931. 4. sz.

642. *Lampi Joh. Babtist:* Nympha Ámorral.

MDK

Pettenkoffen August

neve előszóban emlitve

Alföldi festészet, Székesfehérvár 1966. Csók I.Képt. okt.

M.D.K.

Pettenkofen [Ágost], festő

nevét, mint akinek műveiből gyűjteményes kiállítás volna renderhető, a szolnoki idagenforgalom fejlesztésének lehetőségeiről írt cikkben említik a szerzők (Barna és Kaposvári)

JÁSZKUNSÁG, Szolnok, 1965. XI. évf. 4. sz.

174. old.

Pettenkofen [Ágost], festő

nevét, a Közép magyarországi képző művészek tavaszi tárlatának beszámolójában arzal kapcsolatban emliti a szerző, hogy a szolnoki tárlatoknak szilárd alapokon nyugvó hagyománya van.

JÁSZKUNSÁG, Szolnok, 1966. XII.évf. 2. jun. sz.
79. old.

MDK

Pettenkofen Ágost

hosszu ideig Szolnokon tartozkodott. Megemlitve azon festők között, akik kultur-viszonyainkra nem voltak kedvező hatással.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

72.l.

Pettenkofen Ágost MDK

Méltatása.

Cikk:A szolnoki telep

Müvészet,19o4, 217-22o l.

MDK

Pettenkofen Ágost

Sebesültek c.képének repr.

Müvészet 1904, 218 l.

Pettenkofen Ágost

MDK

Légyott c.képének repr.

Vas.Ujság 1909, 1090 1.

Pettenkofen Ágost MDK

Magyar csárda v.kép repr.

Képzőm.társ.1927-28 téli kiáll.kat.

MDK

Pettenkofen Agost

irod.:

Csók István:Egy-két szó a magyar művészeti stilusról.

Europai Kurir 1935 II.évf.1 sz.

Pettenkofen Ágoston MDK

Müvei:

Alkony a Tiszán repr.

Légyott repr.

Müvészet, 1905 évf. 385-399 l.

Pettenkofen Ágoston MDK

Képek:Mámoros paraszt,1854 repr.
A csók,1863 repr.
Magyar vásár repr.
Szolnoki vásár,repr.
Pipázó cigányleány,repr.

Müvészet,19o5 évf.385-399 l.

Pettenkofen Agost

MDK

Mint litográfus indult, legkorábbi ilyen alkotása 1843-ban a "Szent zarándoklás"

Képek: Sebesültek szállitása, repr.
Harcba induló magyar ujoncok
Cigánytanya

Borsos József arcképe

Rózsaffy Dezső: Pettenkofen Szolnokon

Müvészet, 1905 évf. 385-399 l.

NDK

Pettenkofen Agoston, festöm.
1822- 1889.

A vásáron. Jelz.j.: A.Pettenkofen 87o.
Fa. 31x 5o. Illusztr. XXXI.tábla.
Szolnoki vásár. Jelz.l.j.: A.Pette nkofen.
Fa. 26x46.

Ernst Museum anyaga. XXXVII. Kat. 4o.l.
Evsz.?.

MDK

Pettenkofen Gusztáv, festöm.

genre:festö Szolnokon van/1879/. Minden harmadik évben meglátogatja Szolnokot. Az ö ecsetje ismerteti meg népünket a müvelt nemzetekkel.
Szamos tajrajza, életképe alapját vetette egy uj iskolának ,mely,bár meg keves taggal, Szolnokot választotta müködési kozpontjául.
Müller Lipót, pécsi akadémiai festö szintén ott idözik. /Müller Adolf vendégszeretö lakában/.

Vegyes közlemények.- Képzomüvészeti Szemle. I.évf. 1. 1879. okt.lo.sz. 128.l.

PETTENKOFEN, August festő M.D.K.

/1822-1889/

1849-ben Magyarországon járt az osztrák sereggel.
Buda ostroma./litográfia/ 1849. repr.

Cennerné "ilhlemb "izella:Magyarország történetének
képeskönyve 8 6-1849. B p. 1962. 327.1:

PETTENKOFEN, August festő M.D.K.

/ 1822-1889/

Borsos József barátja és műtermtársa, a szolnoki művésztelep megalapitója, osztrák művész.

Az országgyülés megnyitása a pesti Redout nagytermében

/ litográfia Borsos József rajza után/ 1848. repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella:Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 305.l.

- 1 - M.D.K

PETTENKOFEN, August festő

(1822-1889) osztrák festő

Borsos Józseffel baráti viszonyban volt, az ő révén kezd érdeklődni a magyar vét iránt.

„Pozsonyi országgyűlés megnyitása" ő vetette meg a szolnoki művésztelep alapjait

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945 Bp. 1962. 114, 115, 125, 144, 146, ~~148~~, ~~152~~, 238, 240, 247, 250, 319.

— 2 — M. D. K

PETTENKOFEN, August festő

„Vásár" (rézr)

Megoldásának módja, lám a választása fél évszázadon át irányt adó a Szolnokon dolgozó festőknek.

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945
Bp. 1962. 238.

MDK

?. Pettenkofen August, festőm.

583. Magyar falu. 1o.5 x17. Fa.

Ernst Muzeum aukciói. XXVIII. 45.l.

MDK

Pettenkofen August, festőm.
1821-1889

581. Tanulmány. Ceruzarajz.
10 x 17.5
582. Férfitanulmányfej. "
9.7 x7

Ernst Múzeum gyűjteményei. XXVIII. 45.1.

MDK

Pettenkofen August,festöm.
1822- k889

454. Parasztleány. J.l.j.: A.Pettenkofen . Fa
20 x 14

Ernst Kuzéum a ukciói. XII. 37.1.

MDK

Pettenkofen August von állitólag
1821-1889

431. Tájkép. J.l.j.: a .p. 861. Lem.papir.
24.5 x 32.5
432. Vásár. J.l.j.: a.p. Ceruza
18.5 x 29

Ernst Múzeum aukcioi. XIII-XIV. 36.l.

PETTENKOFEN AUGUST

Leány. Ceruzarajz.

Magyar Studió II.aukció 55.oldal

PETTENKOFEN AUGUST

815. Cigány. Vizf. 25x17.

Árverési Csarnok aukciokat. 1931.dec.4.sz,
44.oldal

Pettenkofen festőművész.

Magyar Művészet 1930.
április 2. 7. old.

A szolnoki művésztelep kiállítása
Végvári Lajos

~~Pettenkofen~~ festőművész
Pettenkofen

Magyar Nemzet
1950 január 18.5. old.

A képművészeti Múzeum ujabb
kiállitásai Végvári Lajos

Pettenkofen Ágoston, osztrák festő

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. k. 240-241. l.

Pettenkofen Ágoston emlékkiállítása a Nemzeti Szalonban.

Petten Kofen Ágoston

festő

Nouvelle Revue de Hongrie

1932. XXV. a. XLVII. f. 463–467. l.

Lyka Károly: A szolnoki művésztelep.

Patak Jenő

Müvészetpolitika.

Pettenkofen festő/19.sz./ Bécsből Párizsba költözött.

Fővárosi Lapok 1864.I.XI.10.20.77.o

Festöiskola Szolnokon, vezeti Pettenkofen bécsi festö.

Képzömüvészeti Szemle. 1879. 10. sz. 128. l.

Festészet, táblakép.

Puszta Magyarországon, Pettenkofen Ferenc.

Divatcsarnok, 1854. aug. 5. 43.

985-989.

Volt: Az állandó mütárlat...

Müller Adolf mühasát

Pesti Hirlap. 1879. szept. 2½. 3.

Pettenkoffen, a hires gense-festö...

Szolnoki művésztelep

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. t. 240-241. l.

Pettenkofen. Ágoston emlékkiállítás a nemzeti szalonban.

Szolnok. Pettenkoffen

Pesti Hirlap. 1879. Sept. 24. 3.

Pettenkoffen, a hires gense-fests...

Szolnok — Hűvészttelep.

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. Tome, 240-241 l.

Pettenkofen Ágoston emlékkiállítás a Nemzeti Szalonban.

Pettenkofen August

Könyomata a Vár 1849 május 21-i visszafoglalásáról.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3801

M.D.K.

August von Pettenhofen, festő

(1822-1889)

osztrák származása ellenére számos nyarát töltötte Szolnokon, ahol nagy előszeretettel festette a tiszaparti város életének mindennapi eseményeit; piaci jeleneteket, nagyudvarii régi házakat, melyekben a nagyvárosi ember számára szokatlan festőiség ragadta meg.

G. Ö. Pogány: L'Héritage des peintres à la Grande Plaine Hongroise. Acta Historiae Artium, Bp. 1962. tom. VIII. fasc. 1-2. pag. 14:

Szolnok. Pettenkoffen

Pesti Hirlap. 1879. Sept. 24. 3.

Pettenkoffen, a hires genre-festő...

Szolnak — Hüvészttelep.

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. Tome, 240-241. l.

Pettenkofen Ágoston emlékkiállítás a Nemzeti Szalonban.

Pettenkofen August

könyomatos a Vők 1849 május 21-i
visszafoglalásáról.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

380 p

M.D.K.

August von Pettenhofen, festő

(1822-1889)

osztrák származása ellenére számos nyarát töltötte Szolnokon, ahol nagy előszeretettel festette a tiszaparti város életének mindennapi eseményeit; piaci jeleneteket, nagy udvarii régi házakat, melyekben a nagyvárosi ember számára szokatlan festőiség ragadta meg.

G. Ö. Pogány: L'Héritage des peintres de la Grande Plaine Hongroise. Acta Historiae Artium, Bp. 1962. tom. VIII. fasc. 1-2. pag. 142.

MDK

August von Pettenkofen (1822-1889)

Borsos József festőművész (1821-1883) képmása.
valószinüleg 1847.ből.

Magymüvészképm. 11. 1.

MDK

Pettenkofen Ágoston

Ujoncmegajánlás, ~~litogr.~~1848, litogr.
Pettenkofen Ágoston /Borsos nyomán/

Müvészet, IV.évf. 19o5, 386-399 l.

MDK

Az anyai szeretet, rézm. Franceschini M. Antal után Kovátsch József

Adatok művészetünk történetéhez. Művészet III. 1904. 199-200.

MDK

Petkenkofen, festő

A bécsi festő 1818/19-ben járt először Szolnokon, mint hadifestő.

1857-től élete végéig 1889-ig számtalanszor felkereste Szolnokot.

Kismesterű zsánerképei jól őrzik a szolnoki népéletet jellegzetességeit.

Kaposvári Gyula: Szolnok 89-96.l.

Jászkunság, Szolnok, 1969. márc.-máj.

XV/1-2.

MDK

Pettenkofen Károly

Tört.Képcs. mütárgyainak lajstroma. Bp.19o7.

145, 194 l.

MDK

Pettenkofen Károly, festö.

Borsos József arcképe. Of

/Szépmüv.Muz.tulajdona./

Borsos József . Vizfestm.
1847. Bécs. Magántulajdon.

Dr. Lázár Béla: Ikonográfia. Adatok müvészetünk történetéhez.
Müvészet. 1915. 93.l.

Pettenkofen Károly,

Köre rajzolta. Kulcscsal. /Szépmüv.Muz./
a Borsos által tervezett és Köfelich által
Bécsben nyomott müvet:
Gróf Teleki Sándor/Tört. Arcképcsarnok./
Az 1848-iki országgyülés megnyitása.

Dr.Lázár Béla: Litografiák. Adatok müvészetünk történetéhez.
Müvészet,1915. 93.1.

(sic) [Pettenkofen] (?)

Pettenkofer festőművész
Genre.Olajf.
Arckép.Olajf.
Krisztus.Relief. (?)
Arckép.Olajf.
Képkiállitás Nyitrán, 1916

kegyes e kiadásokat felülvizsgál-

i.

elettel :

Mihalik
Sándor

műszaki főtanácsos Úrnak

Budapest

Pettenhoffer György

üvegesm.

1796.

l. Ságüvegesipar

207-l.

Pettenkofer Ignác

festő

1848

l.

Schoen Óbuda

56-l.

~~Pět apoštol VII. 184.~~

MDK

Petter, Anton

1781–1858) osztrák festő akadémiai igazgató mitológikus témákat festett.

Bermann, Moritz: Österreich-Ungarn im neunzehnten Jahrhundert, Wien 1884 3490.

Petter

Lab II. 37
IV. 112

MDK

Petter Károly

Krisztus, gipsz

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll. Pécs,
1936. jun. 15 l.

Zomba /Tolna/

R.k.templom, homlokzati toronny
szög három oldalával záruló sz
épületrész. Szt.István felajánl
és Madonna-képek Baumgartner N
1766-ban.

/Gerecze Péter: Magyarország mi
János, 1952/

Petter Károly

Orgonakészítő

1851-ben javította az alábbi templom régi, s ötvenévvel kisebb használaton kívül helyezett orgonáját

Szabó pesti ferencrendiek

85. l.

Kosztsuk el az Bpeste cep
az 1-i is 8-i 10-i 20-

Petter Károly

pesti orgonakészítő

Készítette ~~az alaffi~~ a lévai kegyesren-
~~kolo~~ dész templomának 8
változatú orgonáját
1820-ban.

Tóth György dr.: A lévai
kegyes-tanítórenli gymná-
zium története 1815-1895 ig.
Léva 1896. 100-l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

MÜVÉSZET
IV.évf.1905.
393.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Magyar vásár

Olajfestmény

Bécsi müvészettört.gyüjtemény
J.Lőwy int./Bécs/jogositásával

M Ű V É S Z E T
III.évf. 1904.
218.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Sebesültek.

Olajfestmény.

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
397.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Légyott

Olajfestmény

Wodianer Albert b.gyüjteménye, Budapest.

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
391.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Mámoros paraszt./1854/

Vizfestmény

A Nemzeti Muzeum tulajdona

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
393.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Szolnoki vásár

Olajfestmény

A Nemzeti Muzeum tulajdona

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
399.l.

Péczely
Béla

A szolnoki volt Bécsy, most Schreiber féle ház, melyben Pettenkofen Ágost legállandóbban lakott.

Fénykép, ifj. Nerfeld Ferenc amatőr felvétele.

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
395.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Pipázó cigányleany

Olajfestmény

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
396.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Alkony a Tiszán

Olajfestmény

Liebig báró gyüjteménye
J.Lőwy bécsi udv.müint.jogo-
sitásával.

MÜVÉSZET
IV.évf.1905.
392.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:
A csók/1863/

Olajfestmény

Bécsi müvészettört.Gyüjtemény
J.Lőwy bécsi udv.müint.jogo-
sitásával.

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
384.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Szolnoki tipusok: Csirkét
áruló leany.

Tollrajz

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
384.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Szolnoki típusok: Magyar parasztlegény.

Szénrajz.

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
384.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Szolnoki tipusok: Magyar
parasztasszony.

Tollrajz.

MÜVÉSZET
IV.évf.1905.
385.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Sebesültek szállitása

Kőrajz.

MÜVÉSZET
IV.évf.1905.
388.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost
/G.Greux metszete nyomán/

Harcba induló magyar ujoncok

Vanderbilt tulajdonában

MÜVÉSZET
IV.évf.1905.
389.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Cigánytanya/1855/

Vizfestmény.

Bécsi Müvészettört.Gyüjtemény

MŰVÉSZET
IV.évf.1905.
390.l.

Péczely
Béla

Pettenkofen Ágost:

Borsos József arcképe.

Olajfestmény.

A Nemzeti Muzeum tulajdona

Nyugat. 1914. VII. é. II. k. 337.

Pettenkofen Ágost: Összegyűjtött akvarell
az 1849-es időkből. A Szépmű-
vészeti Múzeum tulajdona.

Nyugat. 1913. 9. c. I. k. 777.

a. Pettenkoffen: Szolnoki piac. Vázlat.
a Szépművészeti Múzeum tulajdona

Pettenkofen Ágoston festő

Magyar Művészet, 1927

607-611. o.

Rózsaffy Dezső: Szolnok jelentősége a magyar művészetben.

Pettenkofen festö.

Művészet.1905.III.410.l.

Pétten Kotten Ágoston
Sestő

8 órai Ingyeg
1924 old. 4. 6. l.

„Vásárkép" Pettenkofen festőművész

Magyar Nemzet 1950
april. 2. 7. old.

A szolnoki művésztelep kiállitása
Végvári-Lajos

K

Pettenkofen Ágost

vród

Csók István: Egy Két szó a magyar művészeti stílusról. Európai Kurír 1935. II. évf. 1. sz.

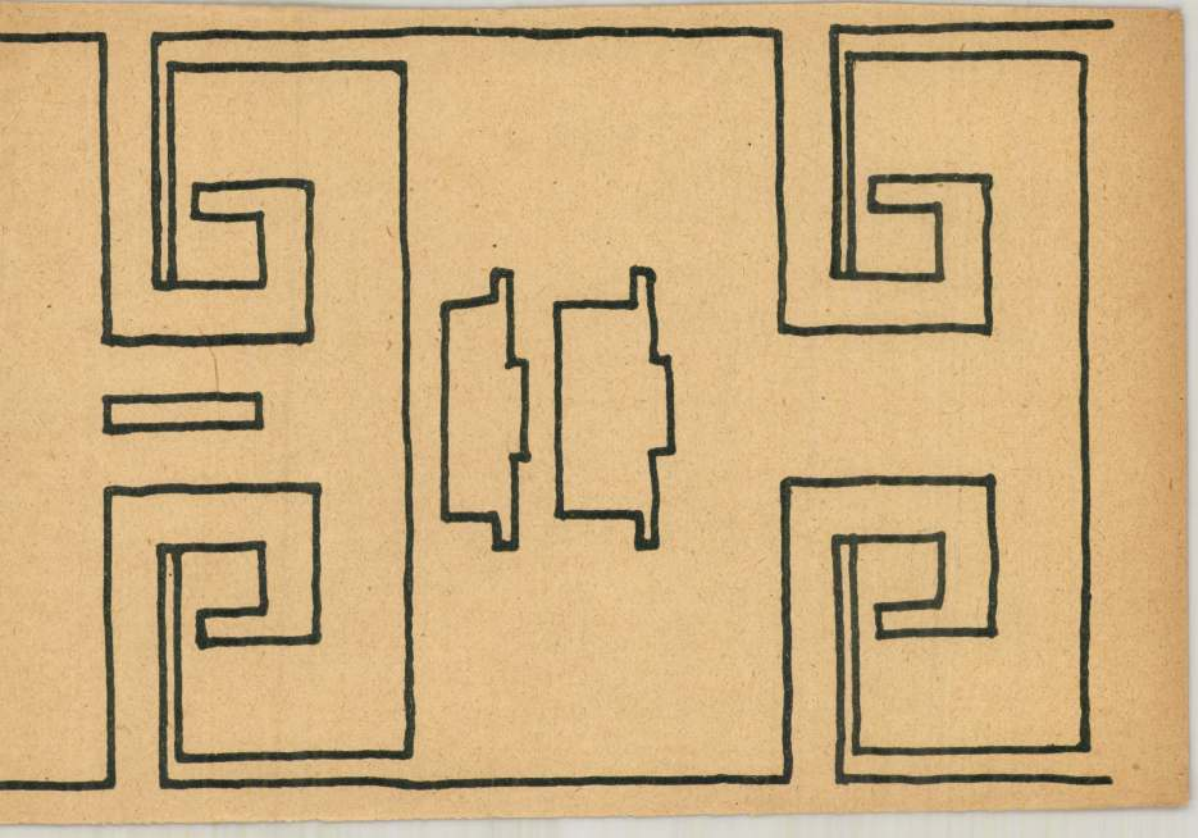

Kiállitások
a Nemzeti Szalon Pettenkofen kiállitása, Budapest, 19o3-4 körül.

Művészet, III. 19o4. 8o-85.

Lázár Béla: A Nemzeti Szalon története.

Pettenhofen, Ágost, festőt

M.D.K.

mint „a puszta tematika vagy a naturalista lefestés szerény hisiparosát" említi:

Bencze László: Magyar mestermüvek
/Munkácsy "Bucsuzkodás"c.képe/

Csillag, 1956. augusztus, 337. old.

Pettenkofen festőművész. 1870.

Archaeologiai Értesítő

III., 1870., 7. szám, 156.

PETTENKOFEN, August von festő

SINKÓ Katalin: Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = Etnographia, 100. évf. 1/4.sz. 1989
142.p. skk. ill.

magyar magántulajdonban levő Cserépvásár Szolnokon c. festményéről , 1870

PETTENKOFEN ÁGOST: MAGYAR CSÁRDA

SZŰLE PÉTER: XXXVI. RÁCZ LACI

MDK

Pettenkofen, August von

Hamis Pettenkofen névjelzéssel ellátott Müller Adolf képek

Osztrák művészek Magyarországon. Művészet XII, évf. 1913, 335-43 o.

MDK

Pettenkofen Ágost, festőm.
1822- 1889

1840-ig a bécsi Akadémia növendéke 1834 óta.
Akt-rajzoló, az emberi és állati csontokat tanulmányozta. Festésben Eybl és Fendi a mesterei.
50-es években Párisban járt.
Sebesültek kocsija.
Harcba induló magyar ujoncok.
Kozák tábor, stb. katonai tárgyu képei.
1853-tól a hires szonoki piac sokszoros megörökitője.

dr. Rózsaffy Dezső: Külföldi müvészek Szolnokon. Szolnok a müvészetben. Emlékkönyv a 25 éves jubileumra. 1927 szept. 13.-19.l.

MDK

Pettenkofen Ágost, festön. Minden

Minden technikában a litografiától az olf. Sig otthon volt. Magyar tárgyu képei mia/tt nem lehet mint magyar müvészt elkönyvelni, de példája számos magyar és idegen festöt vonzott Szolnokra. Ö átment Zichy Mihály mellett a bécsi iskolán, római tartozkodása alatt a klasszikusokon, ismerte a franciákat, németeket, világlátása kiterjedt volt.

dr. Rózsaffy Dezsö: Külföldi müvészek Szolnokon. Szolnok a müvészetben./ifj. Gonda Béla/ Emlékkönyv a 25 éves jub.-ra. 1927. szept. 13-19. l.

August Pettenkofen M.D.K.

P —

festő

1851-81 ig többizben járt Szolnokon.
Tájakat, vásári jeleneteket, cigá-
nyokat festett, a 60as évektől
plenerben.

Körner É: Könyvismertetés. Művtört.
Ért. 1954 1 sz. 182

Petenkoffen Ágost

Kolner művészek gyűjteményén az Ernst Múzeumban az alföldi tájak szerelmese képeivel szerepelt.

M.934.II.18.

MTK

Pettenkofen August

Borsos József arcképe

Művészet, XII. évf. 1913. 302-314 l.
Borsos József.

MDK

Pettenkofen August

Szépm.Muz. Pettenkofen August:
Borsos József arcképe

Borsos József. Müvészet, XII.évf. 1913,
3o2-314 l.

M.O.K

Pettenkofen, August, festő

nevét nevező a bécsi dr. Heymann gyűjteményével kapcsolatban említi, akiről korai litográfiáin neve még hol „Bettenhofer", hol „Bettenkoffer" formában szerepel. Megemlíti továbbá Borsos Józseffel „közösen" [mi úgy mondjuk, hogy B.J. képe után] készített litográfiáját a pesti Országház 1848. jul. 5-i megnyitásáról, amelyen Borsos különös arcképe is látható.

Hevesi, Ludwig: Altkunst - Neukusnt. Wien 1894-1908.
Wien, 1909. 204. dd

M.D.K.

Pettenkofen, August

nevét szerző az Aichholzban levő Miller-gyűjteménnyel kapcsolatban említi, ahol Pettenkofentől - többek közt: „a virágkorából származó magyarországi képeket látott: a Hortobágról, a szolnoki vásárról, a Tisza vidékről, több lapra szóló tanulmány vázlatokat a Széhes fehérvár utcáin látott katonaságról, s egy különösen dicsért csendéletet nyereg- és kosztüm-tartozékokkal.

Hevesi, Ludwig: Altkunst - Neukunst. Wien 1894-1908. Wien, 1909. 199. old.

PETTENKOFEN August

771. Gebe Olajf. 2ox26.

Árverési Közlöny 1936.2.sz. 48.oldal

PETTENKOFEN AUGUST /1822-1889/

A szürke 16. Olajf. 12x16.

Árverési Közlöny 1940.okt.4.rendk.sz. 33.oldal
95.aukció

PETTENKOFEN AUGUST

Magyar csárda.

Némethy József dr.: Szolnok és művészete.

Évk. KMT. 1929. 34.old.

Pettenkofen,August MDK

Szolnoki paraszt kép.repr.

Árverési Közl.1937 2.rk.sz.

Pettenkofen, August von MDK

A cipészmühely c.kép repr.

Árverési Közlöny 1936 febr. 1 rendk.sz.

MDK

Pettenkofen, August von

A szürke ló c.kép repr.

Arverési Közl. 1936 febr. 1. rendk. sz.

MDK

Pettenkofen, August von

Gebe c. képének repr.

Arverési Közl. 1936 2 rk. sz. X. tábla

Pettenkofen August festő MDK

Istálló.Fa,olaj,13x18 cm.

Mország müvészeti topográfiaja,122 l.

M.D.U.

PETTENKOFEN, August festő
(1822–1889)

Borsos József révén kezd érvekkődni
a magyarnét iránt
Pozsonyi országgyűlés megnyitása
Szolnokon ő játsza a főszerepet.

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1958. 113, 126, 140, 146, 241, 242, 248,
252, 321.

M.D.K.

Pettenkofen, August, festő

bécsi születésű, de a XIX. sz. közepétől kezdve hosszabb időt töltött Magyarországon (Szolnokon), akkor főleg a magyar Alföldet és vásári jeleneteket megörökítő képeit festette. Egy ilyen pusztát ábrázoló kis méretű képét látta és említi a szerző nagy elismeréssel Josef Engelhart bécsi festőnél tett műteremlátogatásával kapcsolatban.

Hevesi, Ludwig: Acht Jahre Sezession. Wien, 1906. 423. old.

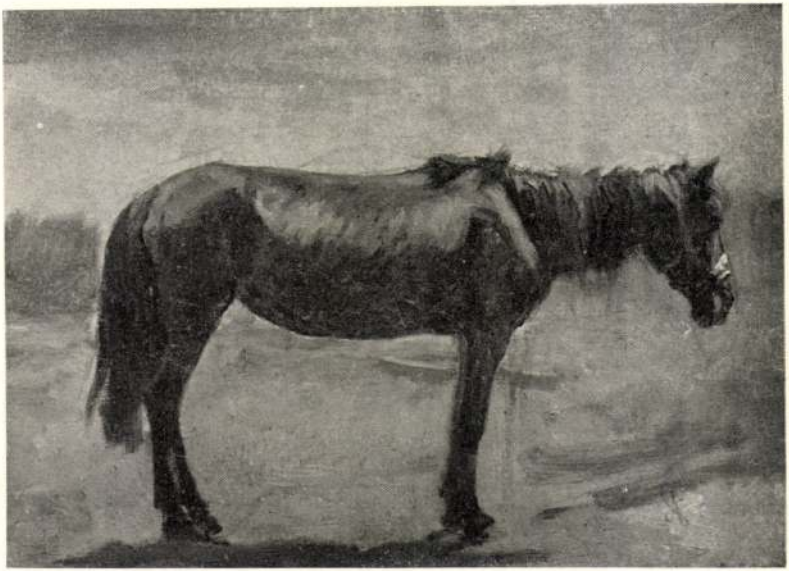

771. *Pettenkofen August von:* Gebe.

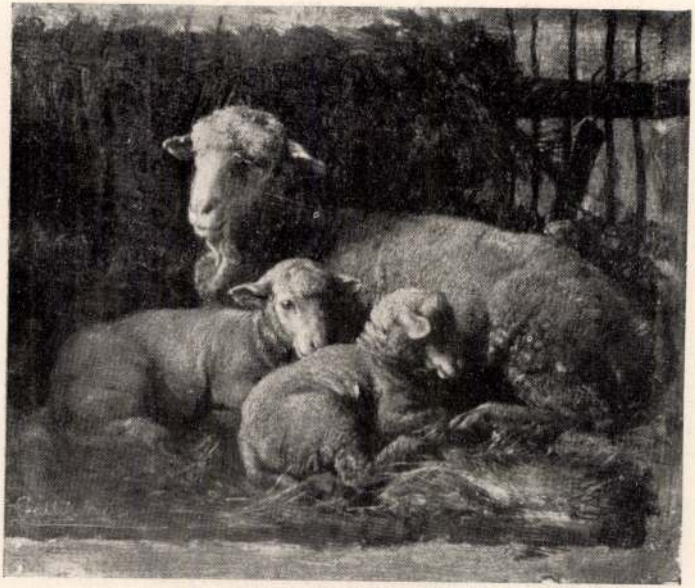

754. *Pállik Béla:* Birkák.

MDK

Pettenkofen August

"Magyar csárda" c.kép repr. 33.old.

Évk.Kmt.1929.

MDK

Pettenkofen August

"Csirkés kofák" c.kép repr.26.old.
"Alvó cigánygyerek" c.kép repr. 27.old.

Évk.KMT 1929.

MDK

Pettenkofen, August von
1822-1889

Tájkép várostrommal. Jelezve:A.Pettenkofen.
20 x 30 cm. Cer.rajz.
A pásztor. Jel.:P. Tollrajz.
Szolnoki parasztok. Jelezve. Cer.rajz.
20 x 25 cm.
Pihenő nő. Jel.:Páris,856 a.p. " 27.1.

Almásy-Teleki XI. 1943. Kat. 26.1. és 27.1.

II. TEREM.

SZOLNOKI MAGYAR ÉS OSZTRÁK FESTŐK

Olajfestmények. Nem eladók.

46. DEÁK ÉBNER LAJOS (szül. 1850): Békülés. Szinóbányai Krámer Jenő tulajdona.
47. VÁGÓ PÁL (szül. 1851): Jászsági táj. A Magyar Korona tulajdona.
48. DEÁK ÉBNER LAJOS: Tűz a faluban. Szepessy János tulajdona.
49. DEÁK ÉBNER LAJOS: Húsvéti körmenet. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
50. BIHARI SÁNDOR (1856—1906): Kéjutazás a Zagyván. Bischitz Matild az Erzsébet-rend hölgyének tulajdona.
51. VÁGÓ PÁL: Legelő birkanyáj. A Magyar Korona tulajdona.
52. BIHARI SÁNDOR: Mézeshetek. Ruttkay Klára tulajdona.
53. BIHARI SÁNDOR: A tornácon. Gelsei Guttmann Vilmos báró tulajdona.
54. HEGEDŰS LÁSZLÓ (1870—1912): Gyümölcsöskertben. Magántulajdon.
55. BRUCK MIKSA (1863—1920): Estebéd a pusztán. Képzőművészek segélyalapjának tulajdona.
56. DEÁK ÉBNER LAJOS: Szolnoki vásár. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
57. EDVI ILLÉS ALADÁR: Fűzfák a Zagyva partján. Képzőművészek segélyalapjának tulajdona.
58. STRASSGESCHWANDTNER ANTON (1826—1881): Meglepetés a pusztán. Tschögel Henrik udvari tanácsos tulajdona.
59. BIHARI SÁNDOR: Napjáték. Majovszky Pál dr. tulajdona.
60. PONGRÁTZ KÁROLY: Zagyva mentén. Szlányi Lajos tulajdona.

61. EDVI ILLÉS ALADÁR: Szélmalmok. Vámos Lászlóné tulajdona.
62. AGGHÁZY GYULA (1850—1919): Vonósnégyes holdvilágnál. A Magyar Korona tulajdona.
63. MIHALIK DÁNIEL (1869—1910): Vizpart. Ghiczy Emma tulajdona.
64. AGGHÁZY GYULA: Delelő birkák. A Képzőművészek Segélyalapjának tulajdona.
65. DEÁK ÉBNER LAJOS: Baromfivásár. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
66. DEÁK ÉBNER LAJOS: Kofák a szolnoki vásáron. Forray József kormányfőtanácsos tulajdona.
67. BIHARI SÁNDOR: Tanulmányfej. Egger Gyula tulajdona.
68. BIHARI SÁNDOR: A falu rossza. Wertheimer Adolf igazgató tulajdona.
69. DEÁK ÉBNER LAJOS: Újoncozás. Strasser Sándor tulajdona.
70. STERIÓ JÓZSEF (1821—1862): Lakodalmi jelenet Mauthner Zoltán tulajdona.
71. STERIÓ JÓZSEF: Ebédelő aratók. Matta Árpád tulajdona.
72. ZEMPLÉNYI TIVADAR (1864–1917): Nagyapa és unokája. A Magyar Korona tulajdona.
73. BIHARI SÁNDOR: Programmbeszéd. A Magyar Korona tulajdona.
74. BLAU TINA (szül. 1845): Alföldi táj. Horváth Károly tulajdona.

PETTENKOFEN ÁGOST művei (1822—1889):

75. A suszter. Földi Jánosné tulajdona.
76. Magyar csárda. Földi Janosné tulajdona.
77. Szürke ló. Földi Jánosné tulajdona.
78. Kofák. Földi Jánosné tulajdona.
79. Tüzérségi felvonulás. Földi Jánosné tulajdona.
80. Vásári jelenet. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
81. Piac. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.

KM Tan. 1927/28. Lel. Kiáll

82. Magyar fogatok. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
83. Cigányfiú. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
84. Szolnoki paraszt. Szinóbányai Krámer Jenő tulajdona.

85. K. SPÁNYI BÉLA (1852–1914): Facsoport.
86. BÖHM PÁL (1839—1905): Est a Tisza partján. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
87. ZEMPLÉNYI TIVADAR: Virágok között. Gerlóczy Tamás tulajdona.
88. BLAU TINA: Tutajok a Tiszán. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
89. MÜLLER LIPÓT KÁROLY (1834—1892): Arab fiú. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
90. THOREN OTTÓ von (1828—1889): Lovak az udvarban. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
91. MÜLLER LIPÓT KÁROLY: Turbános arab. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
92. DEÁK ÉBNER LAJOS: Tájkép kecskékkel. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
93. BLAU TINA: Falu vége. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
94. THOREN OTTÓ von: Szántás lovakkal. Érdi Krausz Simon tulajdona.
95. BLAU TINA: A Zagyva partja. Horváth Károly tulajdona.

III. TEREM.

SZOLNOKI FESTŐK.

Olajfestmények, szobormüvek. Eladók. A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

96. MIHALIK DÁNIEL: Vizpart. Steller Aladár dr. tulajdona.
97. SZLÁNYI LAJOS: Téli verőfény. Nékám Lajos dr. tulajdona.
98. HEGEDUS LÁSZLÓ: Hazafelé. Magántulajdon.
99. KLÉH JÁNOS (1881—1819): Zagyva medre télen.
100. MIHALIK DÁNIEL: Szolnoki részlet. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
101. NEMES GYÖRGY: Esztétika. Bronzban eladó.
102. PÓLYA TIBOR: Birkózók. Kellner Adolf tulajdona.
103. HATVANY FERENC báró: Nyári vendéglő. Schossberger Klára tulajdona.
104. SZÜLE PÉTER: Eötvös Károly arcképe. Magántulajdon.
105. KOHNER IDA bárónő: Déli pihenő. Blantz Jenő tulajdona.
106. ZOMBORY LAJOS: Szántás.
107. VIDOVSZKY BÉLA: Fűzfák.
108. SZÜLE PÉTER: XXXVI-ik Rácz Laci a cigányok királya.
109. IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA: Szolnoki parasztszoba. Dr. Majovszky Pál tulajdona.
110. HATVANY FERENC báró: Mezei virágok. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
111. JÁVOR PÁL (1881—1923.): Almák. Szalay Mihály dr. tulajdona.
112. JÁVOR PÁL: Tájkép. Kohner Villy báró tulajdona.

Szobormüvek.

113. NEMES GYÖRGY: Madonna. Bronz. Márvány talpon.
114. KISFALUDI STRÓBL ZSIGMOMD: nagybányai vitéz Horthy Miklós. Magyarország kormányzója. Ruskicai márvány. Magántulajdon.

MDK

Pettenkofen, bécsi festő

Képzőművészeti Szemle, 1879. lo.sz. 128. l.

EA.....ltsz. Gyűjtés h

Pettenkoffen, August von, testó

L: Markó Károly

–: Heti ajánlat 4.

Új Tükör, B p. 1986. febr 9. XXIII/6.

MDK

Pettenkofen Ágost, festöm.

Szentháromság szobor.
A magyar vásári jelenetek örökéletü mestere. Ecsetje nyomán Szolnok/Lützow szerint/ világhirre tett szert.
Képei részben Bécsben, és a reichenbergi muzeumban. Szolnoki vásár. A Szépm.Muz.-ban Eugen v.Miller bécsi Pettenkofen-gyüjtö ajándéka. Repr. 41.l.

Szépm.Muz.: Cigányasszony. 80 l.
" " Gyümölcsvásár. 80. l.

dr. Rózsaffy Dezsö: Külföldi müvészek Szolnokon. Szolnok a müvészetben./ifj.Gonda Béla/ Emlékkönyv a 25 éves jub.-ra. 1927.szept. 13-19. l. és 80. l.

PETTENKOFEN, August von

Pettenkofenről mindmáig alapvető monográfiát irt Á. Weixl - Gärtner / Wien 1916. I-II./;

PETTENKOFEN Ágost festő

1891

20. jan. 12.	Brucciani D et Comp[nak] gypszöntvényekért £ 7.25
30. jan. 19.	Pettenkofen és Grimm-féle két festményre 400 frt. kéretik.

108.

458. okt. 30.	Pettenkofen „Egy magyar paraszt" festményéért 550 frt.

M. Ért. 1991. 1/2.

M.D.K.

Pettenkoffen-Borsos-grafikusok

A 48-as nemzetgyülés megnyitását ábrázoló kőnyomatának daguerreotip másolata az egri múzeumban van. 198.o.

Fejős Imre: Kossuth fényképei.197.o.

Folia Archaeologica.VIII.Bp."xxxxxxxxxxxx"1956."Müvelnép"tudományos és ismeretterjesztő Kiadó.Bp.1956

Pettenkofen Ferenc, festő.

Divatcsarnok, 1854. aug. 5. 43.

985-989.

Solt: Az állandó mütárlat...

Pettenkofen ——— , festő

Müggyűjtő 1930. XI. 336.

P o t t o n k o f e n August festő

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
302-314.
"Borsos József"

P e t t e n k o f e n August festő

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
302-314.
"Borsos József"

Pettenkofen Ágoston emlékkiállítás;

1910. Nemzeti Szalon.

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. f. 240-241. l.

P. é. emlékkiállítás a N. Sz.-ben.

Pettenkoffen August [illegible]sztrák
festő

Pesti Hirlap. 1880. jun. 14. 5.

Műtvészvilág Szolnokon

August Pettenkofen arckép festő

Fővárosi Lapok 1869. X. 8. 920.

Itt a bécsi műkiállításról

Pellenkoffer (helyesen: Pellenkofen), festő restauráló találmánya

Művészeti hirek
Műcsarnok, 1868. I.
160. l.

Pettenkofen bécsi festö

magyar tájképeket fest.

Pesti Hirlap. 1882. aug. 24. Kép, mell. 2-3. l.

Pettenkofen, August von

festő

Pesti Hirlap, 1882. nov. 12. 10.
A bécsi műtárlatról

Pettenkoffen August osztrák festő

Pesti Hirlap. 1879. szept. 24. 3.

Pettenkoffen, a tiros genre-festő...

Pettenkofen festő

Magyar Müvészet 1925.403-432.o.
Feszl Frigyes és kora.

Pettenkoffen, grafikus

Müggyűjtő 1938. 6-7, 195. l.

Bettakoffen, — festö"

Müzzüjtö" 1927. 11., 67. l.

Rézmetszet. Magyar népfelkelők
Pettenkofen-kép reproduktiója

Pesti Hirlap. 1877. dec. 15-3.
a Képzőművészeti Társulat Kiállítása....

Rajzok: Van Dyck, Velasquez, Frans Hals
művei ugornán,
Pettenkofer Ágoston.

Művészet II. évf. 1905. 386-399. l.

Litográfia: Budavár bevétele 1849.
Pettenkofen ctgoston.

Művészet IV. évf. 1905. 386-399.l.

Litográfia: A pozsonyi katona.
Pettenkofen Ágoston.

Művészet IV. évf. 1905. 396-399. l.

Litográfia: Rajok Károly főherceg életrajzához. 1847. Pettenkofen Ágoston.

Művészet IV. évf. 1905. 386-399 l.

Litográfia: Sebesültek szállítása.
Pettenkofen Ágoston

Művészet IV. évf. 1905. 386-399. l.

Litográfia: A derék markolányosnő
Pettenkofen Agoston

Művészet IV. évf. 1905. 386. 399. l.

Litográfia: A clerék dobos
Pettenkofen Ágoston

Művészet IV. évf. 1905. 386-399 l.

Litográfia: Megtámadott tábori pósta
Pettenkofen Ágoston

Művészet IV. évf. 1905. 386-399. l.

Litográfia: Ungarischer Landsturm bei Pressburg.
Pettenkofen Ágoston

Művészet IV. évf. 1905. 386-399. l.

Litográfia: Szent zarándoklás.
Pettenkofen Ágoston

Művészet IV. évf. 1905. 386-399. l.

Pettenkoffen — „festö"

Müzzüjtö 1928. 3., 66-68. l.

Pettenkofen, festő

Művészet, II., 1903. 334.

Műtárlatok

Pettenkofen Gusztáv festö/Bécs./

Képzömüvészeti Szemle.1879.10.sz.128.l.

Pettenkoffen August v. osztrák festő

Pesti Hirlap. 1880. aug. 15.

Kaas Ivor: Magyar festők

Pettenkofen Ágoston

festő

Revue de Hongrie

1926. XIX. a. XXXIV. k. 182-195. l.

Szinyei-Merse Pál és a mieser Tájkép-festészet (Ybl Ervin)

Pettenkoffen Ágost festő

Népszava XXXVII.1909 dec.10.
292 sz. 5 lap.
Jubiláris tárlat a Nemzeti Szalon-
ban.

Önálló táblakép - Arckép

Pettenkofen August:
Imrédy /? Ignác?/ arcképe

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
302-314.
"Borsos József"

Önálló táblakép - Arckép

Pettenkofen August:
Imrédy Ignác arcképe
/Figdor gyüjtemény/

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
302-314.
"Borsos József"

Vízfestmény - Arckép

Pettenkofen August:
Borsos József arcképe
/Bécsi magángyüjteményben/

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
302-314.
"Borsos József"

Önallo táblakép - Arckép

Pettenkofen Auguszt:
Imrédy Ignác arcképe
/Staatsgalerie/

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
302-314.
"Borsos József"

Önálló táblakép - Arckép

Pettenkofen August:
Imrédy János arcképe

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
302-314.
"Borsos József"

MDK

Pettenkoffen C.K.

Orosz táborozás, rajz és kő m.

Lantos tudom. antiqu. 1939. okt. 46-49 l.

Vetenskapen O.K.

Grupp laborerar, ratar 46 m.

MDK

Pettenkoffen Károly, graf.
festőm.

rajzolta köre Borsos tervezetét, a nagyszabású kompozíciót a negyvennyolcas országgyülésről, hol Széchenyi az elnöklő nádor közelében áll, az emeévény szélén.

if.j.Vayer Lajos: Széchenyi István képmásai.
Tűz.1941. IX.évf. 9.sz. 422.l. szept.

Pettenkofen Karl.

Müveiből kiállitást rendezett a Nemzeti Szalo
1908-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Borsos József, festöm.
után Pettenkoffen Károly, festöm.-graf.

1848.

Az 1848. évi első alkotmányos országgyülés megnyitása./Az emelvény balsarkában a legszélső: Széchenyi./

Tükör.1941.IX.évf. 9.sz. 418.l. szept.

Petter, festő

Honderü, 1844. II. 115.

'Mükiállitás

ANDREAS PETTER, éremmüvész

338.-MÁTYÁS főherceg/török elleni győzelem/.-E/.MATTHI MAT HIAS.D.G.AR-CHI+D.AV.D.B.C.TIR.-Mellkép j.vért,fodros gallér.Karszelvényen PET ER 99.--H/.AMAT+VICTOR+CVRAM.-Hadiszekerek közt gólya sz.Hátul városkép.--1599. 45 mm. ezüst. vert.-PETTER müve.-23.old. Kép. 59.old

HUSZÁR LAJOS:A régi magy.emlékérmek katalógusa a legrégibb időktől 1850-ig.

A Magy.Éremgyujtok Egy.Kiadasa. 5.csoport, 10.sz. Bp. 1975

ANDREAS PETTER, éremművész

387.-III.FERDINAND Bnest ? látképével/.--E/.-FERDINANDVS III.D.G:HVNG:BO:REX:ARCHID:AVSTRIAE+Mellkép j.vért,fodros gallér.Lent AP és 1630.--H/.PIETATE ET IVSTITIA szalagon.Mérlegen feszület.Lent folyóparton várpskép/Bp.v. Prága/.-1630.38 mm.ezüst,/17,08 gr./.vert. Petter müve. 31.old. Fekete repr. 67.old

HUSZAR LAJOS:A régi magy.emlékérmek katalógusa a legrégibb időktől 1800-ig. I. Ujkor. 15?6-1637.

A Magy.Éremgyujtók Egy.kiadása. 5.csoport, 10.sz. Bp. 1975

ANDREAS PETTER, éremmüvész

387.-III.FERDINÁND/Bpest ? látképével/.--E/.FERDINANDVS III.D.G:HVNG:BO:REX:ARCHID:AVSTRIAE+Mellkép j.vért,fodros gallér.Lent AP.és 1630.---H/.PIETATE ET IVSTITIA szalagon,Mérlegen feszület,Lent folyóparton városkép/BP. v.Prága/.-1630.38 mm.ezüst./17,08 gr./.vert.Petter müve. 31.old. Kép. 67.old

HUSZÁR LAJOS:A régi magy.emlékérmek katalógusa a legrégebbi időktől 1850-ig. I. Ujkor. 1526-1637.

A Magy.Éremgyüjtők Egy. kiadasa. 5.csoport, 10.sz. Bp. 1973.

Hanz Petter, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagy készitő céh legénykönyvéből: "Hanz Petter schuff Von meinz diesseler /!/ gesell" 101. old 1675-ből

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93. old

Arrabona, 9. Xantus János Múz. Győr, 1967. A Győri Múz. Evkönyve

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

PETTER FRANZ XAVÉR /1791-1866/

816. Csendélet. Olajf. 8ox8o.

Árverési Csarnok aukciokat. 1931.dec.4.sz.
44.oldal

Petter Frigyes

Csoportkiállításon szerepelt a Nemzeti Szalonban.

PH 1932. IX. 25.

Petter Pacher

ötvös 1638
1642

lásd

Mih. Pozs. 117

D 112 reczés
ger.

egfinomabb famentes
llerfeinster holzfrei

D

irodai anyag
Kanzleistoff

M.D.K.

Petter Tamás, kútmester

a göngyösi Haller rezidenciás ház belső kertjének „ugró-kútját" javítja 1777-ben.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Derzsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 378. old.

Petterla Mihály

térképi rajzoló.

1567 ben ~~[illegible]~~ egy II. Mik-
sa császárnak át nyújtott
magyar mappáért 20 ft
jutalomban részesült.

Böh. 19. l.

Pettersen,? Hinrich,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztaloslegények jegyzéke:"Pettersen,? Hinrich,Rostock,1693. XI.22." ~~ítá~~ 118.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Győr város asztalosművességének történetéhez 93.old

Arrabona,9. - Szentus János Múz.Győr,1967.
A győri Múz. Évkönyve

Pettersen H./Hinrich/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke származási hely szerint:"Rostock: Pettersen H." 123.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Kantus János Múz.Győr,1967. - A Győri Múz.Évkönyve

Hinrich pettersen,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,October 1692 Jahr után:"Anno 1693 den 22 Novemnrin ber ist rrenbt gesessen Hinrich pettersen von rostock aus mackienburg". 109.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Antus János Múz.Győr,1967.- A Győri Múz.Évkönyve

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Miska, Petercham

Mühöclik: USA, Kent (Ohio), Kent State University, School of Art, Terrace Drive, Coordinator of Design, Ceramics.

International Directory of Arts. 8th Ed. 1965/1966 I. /Ed.: H. Rauschenbusch/, Berlin, é.n. Deutsche Zentraldruckerei AG. 1004 l., ill, 536 l.

M.D.K.

Pettersmann Christoph, lakatosm.

Pesten dolgozott. ~~Xxxix~~ Pesten polgárjogot nyert, 1730.I.30. 247.o.

Temesváry Ferenc: Lakatosipari érdekességek a Magyar Nemzeti Múzeum gyüjteményében. 237.o.

Folia Archaeologica. XVIII. 1965. Bpest. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

PETTES JÓZSEF

Egymás között. Olajf. 6ox8o.
Levél. Olajf. 6ox8o
Csendélet. Olajf. 6ox8o
Olvasó leány. Olajf. 5ox4o
Mosónő. Olajf. 27x2o.
Falusi idill. Olajf. 93x7o.

Árverési Közlöny 1932. 1.rk.sz. 33.oldal.

MDK

Pettes József festőművész /sz.1896/

Mohácson született. Középisk. és festőművészi tanulmányait Bpesten végezte. Zemplényi Tivadar volt a mestere. Több évet töltött Párisban, Londonban és gyakran szerepelt kiállításokon.
Alkotásaival nyert dijai: 1931-ben Berzsenyi Dániel Társaság nagy aranyérem.
Figurális képeket fest, témáit a magyar nép életéből meriti.
Tagja több müvészegyesületnek.
Rát Str. 871-872.l.

Pettes József festő, Bp.

MDK

Pécsi Képzőmüv. és Mübar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Pécsi Képzőm. Ón Gábor. Tars. kiáll. 1957. máj.

MDK

Pettes József

Tóparti részlet, of.

Faluvége, of.

Falurészlet, of.

28 l.

Árv. Közl. 1929. ~~xx~~ jun. 4.rk.sz.

MDK

Pettes József bp.i festő

a Társaság tagja

Pécsi Képzőm és Műbar.Társ. 23.kiáll. 1938.jun.

MDK

Pettes József, festöm.

7o4.	Egymás között.	Olf.	6ox8o	J.l.j.
7o5.	Levél.	Olf.	6ox8o	J.l.j.
7o6.	Csendélet.	Olf.	6oc8o	J.l.j.
7o7.	Olvasó leány.	Olf.	5ox4o	J.l.b.
7o8.	Mosónö.	"	27x2o	J.l.b.
7o9.	Falusi idill.	"	93x7o	J.l.j.

Arv. Csatm.1932. I.rk.M. 33.1.

G.n. márc.

MDK

Pettes József

A Berzsenyi Társaság kiáll. Lengyeltótin. Képző-művészet 1930. IV. évf. 29. sz. 103.l.

Pettes József, festőm.

863. Tájkép. J.l.j. Olf.

864. Tájkép. J.l.j. Olf.

865. Magyaros táj. J.l.j. Olf.

Árverési Közlöny. 1929. ápr. 3.rb.sz. 38.l.

MDK

Pettes József, festöm.

Olvasó leány.	Olf.	J.1.b.
Leány kosárral.	"	J.1.j.
Levél.	"	J.1.j.
Csendélet.	"	J.1.j.
Egymás között.	"	J.1.j.

Árv.Közl. 1931. 3.füz.sz. 64.l.

MDK

Pettes József

A Berzsenyi-Sara. [illegible] rendezett kiállításon szereplő művével.

Képzőművészet, 1930.IV.évf. 29.sz. 103.l.

MDK

Pettes József festő, Bp.

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

M.D.U

Patuk József
ipszművész

A székesfehérvári állomás, előcsarnokát üvegfestményei díszítik (+repro) Üvegablak.

Pogány Ö. Gábor: A székesfehérvári állomás.
Művészet, 1961. ~~[illegible]~~ május. — 9 l.

MDK

Pettes József festőmüv. Bp.

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936. jun. 12 l.

Szekszárd /Tolna/

Pázmány-tér. Ujvárosi r.k. t
gü oromzaton egy közép- és k
csolt csúcsives ablak, előtt
lak. Egyemeletes kapu épitm
keletelt szentély mellett az
torony. Kétszinü téglaburkol
épült 1868-ban, ~~Arabovszky~~ Petschnig János
~~Első tervét Schultz Ferenc~~
~~Petschnig János. Kivitelezte~~
~~rászati disz Schönfeld pest~~
felszentelésnél Liszt Feren

/Schultz Ferenc... Az Országá
A szegszárd-ujvárosi templom
Még egy kisvárosi karczolat.

Petter József

festő

lakik: Budapest

IV. Thék Endre u.

44. II. 33

Pécsi KMT művész-

tagja. 1933

Ballagi Aladár II. 240.

Pettes József

Arverési Csarnok aukciós Lat.

38 sz. 1927 máj.
40 sz. 1927 dec.

~~Ballagi Aladár II. 240.~~

Pettes József

festő

lakik: Budapest
IV. Thék Endre u.
44. II. 33

Pécsi KMT művész-
tagja. 1933

Petthely Gyula

grafikus

IV. Károly és Zita
koronázási bélyege
fentitől –

l.

Szépművének
1940. 69 l.

R

SEK

K KÖBE

Pesti Mihály

ötvös

l.

Zoltötv Debr. 78. l.

82, 83. l.

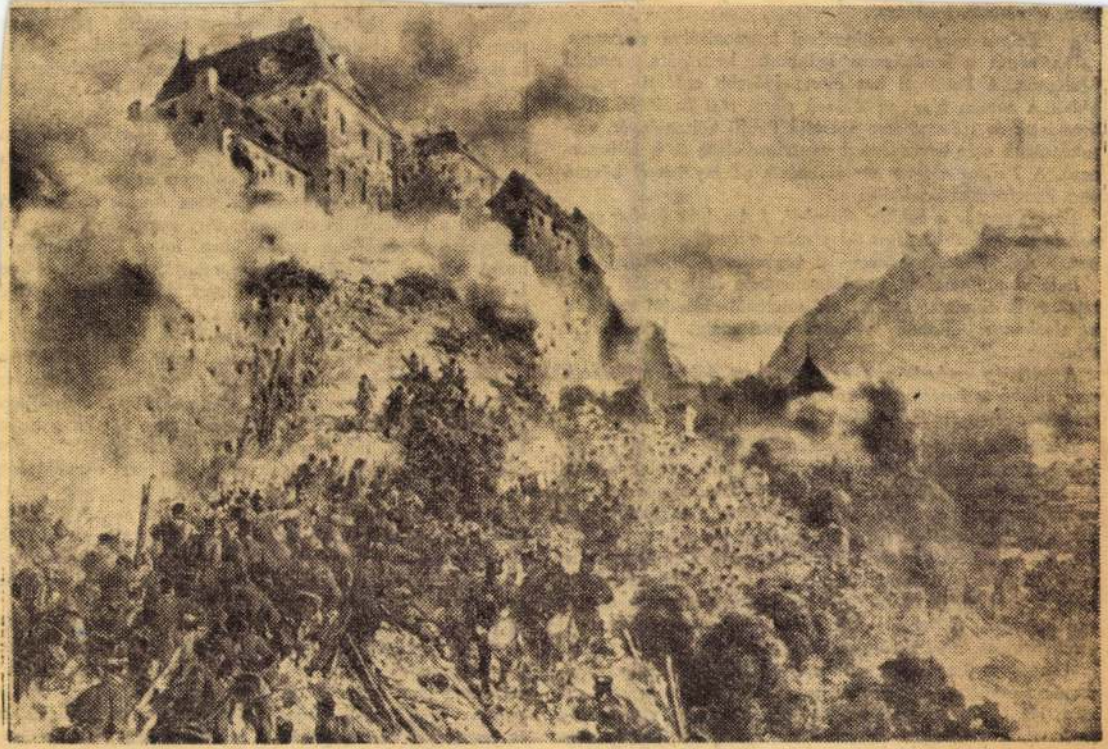

Budavár visszafoglalása. (August Pettenkoffeu körajza.)

Pettenkoffen August

Pettenkoffen August

Nejnabadzaj. 1958. III. 15.

A *Talpra magyar* szellemével harmonizálva riasztotta népét a feudalizmus igájának lerázására Andrei Muresanu, a Petőfinél hat évvel idősebb erdélyi román költő. A román *Nemzeti dalnak* címe: *1848 indulója.* Bár ütemezése és szövege nem másolja Petőfi költeményét, vérrokonságuk még hevenyészett nyersfordításon át is felismerhető. A *Talpra magyar* megjelenését néhány héttel követő vers ilyenformán kezdődik:

Ébredj román a halálos álomból, / Amelybe barbár zsarnokaid taszítottak! / Most vagy soha szabj új sorsot magadnak, / Amely térdre kényszeríti kegyetlen ellenségeidet.

Indulati hullámzásán, gondolatmenetén végig Petőfi „kottája" érzik és utolsó soraira önkéntelenül rázendül bennünk az alaphang: „Rabok voltunk mostanáig, kárhozottak ősapáink..."

A jelszó a szabadság, s ez igen szent dolog, / Haljunk meg inkább a harcban, teljes dicsőségben, / Mintsem hogy rabként éljünk ősi földünkön.

A szlovák parafrázis, amelyet a Petőfinél hat évvel fiatalabb, besztercebányai Ján Botto, a szlovák népi költészet későbbi mestere költött át, szinte iker-kapcsolatot jelez a mi *Talpra magyarunkkal.* Botto *Toborzóját* alighanem annak a *Nemzeti dal*-példánynak nyomán készítette, amelyet Janko Kral', Petőfi írótársa hozott magával a pesti március 15-ről, mert március végén már ezzel a verssel lelkesítették a Hont megyei jobbágyfelkelőket. A *Toborzó* hatsoros szakaszai formailag is összevágnak a *Nemzeti dallal.* Első négy soruk nyolcas, mint a magyar versé, csak az eskünél tér el Botto ettől az ütembeosztástól és a strófánként árnyalati módosulású esküformákat egy hetes és egy kilences sorba foglalja. Ha Botto márciusi versét csiszolt műfordításban adnánk vissza magyarul – mutatis mutandis – a *Talpra magyar* kerekednék ki belőle, hiszen szabad fordításban is szinte azonosnak hangzanak kezdő szakaszai:

micsoda jogon akarja a hazaszeretet e szinte példátlan tüzes lírikusát kisajátítani?" Kozma Andor pedig, a Petőfiről írt költészet távverselési bajnoka, ez évfordulón így pengeti lantját: „Te, aki szerelmed, ifjú életed – A hazáért harcban áldozád: – Kedveltél-e olyan csöcseléket, – Mely nem ismer nemzetet, hazát? ... – Vajjon annak harsogád-e hajdan – Botfülébe a *Talpra magyart?* – S láttad-é azt ott a csatazajban, – Hol kezedben villogott a kard?"

Ki magyarázhatta volna meg Kozma Andor öméltóságának, ha a Petőfiről írt több mint ezer stancás versesregén pengetése közben sem tanulta meg, hogy Petőfi nem hozzá hasonló „dicsőséges nagyurakat", hanem a csőcseléknek titulált népet „kedvelte", hogy bizony annak a fülébe harsogtatta a *Talpra magyart* s hogy azokból lettek a csatamezőkön a „névtelen félistenek"!

Nem is csodálkozhatunk Herczeg Ferenc asszimiláns soviniszta bölcsességén, mikor megállapítja, hogy „Petrovics Sándor sohasem emelkedik a világirodalom állócsillagai sorába, ha ifjú Szigfridként előbb meg nem fürdik a turáni sárkányvérben". Ifjú Szigfrid és turáni sárkányvér – ettől már csak egy macskaugrás a talajgyökér és rögvalóságig és a Petőfi-hamisítók valóban belebukfenceztek Szálasi vérgőzös tébolyába is. Petőfit és a *Talpra magyart* nyilas keresztes pellengérre akarták kötözni, mint ahogy 1956 októberében is a *Talpra magyar* fényes szabadság-nimbuszával igyekezett ellenforradalomba sodorni a Petőfi-hívő tömegeket a sandán fejet emelő reakció.

Három Duna-táji *Talpra magyar* és a legelső: Petőfi *Nemzeti dala* évszázados harcukat vívják megdönthetetlen igazságukért és győznek. A hangra felelő természete visszhang nem hazudik. A Duna menti népek egészséges echója végül is felülkerekedik a sovinizmus ártó károgásán és összezengő *Nemzeti dalaink* egy békességes, boldogságos „Nemzetközi dal" szimfóniájának kibontakozását sejtetik.

BÉKÉS ISTVÁN

1984. IX. 29. Kossuth 4.25

1021

Jó reggelt!

- A mai magyar képzőművészet jelentős eseménye az idei Dunántuli Tárlat. Ennek előtörténetével kezdi tudósitását Kovács Péter. Ez a történet olyan romantikus, - mint egy múlt századi rézmetszet.

- Egy művészlélekkel megáldott osztrák katonatiszt Agust von Petnkhoffen a 48-as forradalom és szabadságharc idején haditudósitóként Szolnokra vetődik. A város különös bája, sajátosan magyar poézise annyira megragadja, hogy még a háboru zürzavarában is képeket fest róla, amikor pedig már Európa ismét csendes, 1852-ben, Petnkhoffen visszatér Szolnokra és művészetelepet alapitott. A csatazajban is festegetni képes katona piktor megjelenése révén két markánsan elkülönülő táborra oszlik a magyar képzőművészet, különösen a festészet. Még a dunántuli művészek inkább a Nyugat szeleivel szeretnék felfrissiteni a Kárpát-medence levegőjét, addiga szolnóki, hódmezővásárhelyi, nagybányai iskolák köré gyülekezett alföldi alkotók, egy jellegzetesen magyar képzőművészetben látják a megujulást. Szerencsés, de egyben érdeme is a hazai művészeti életnek, hogy mindkét irányzat azóta is fennmaradt, bizonyitéka ennek a Ripl Rónai József által Kaposváron megalapitott Dunántuli Tárlat is. A három évente ismétlődő seregszemlék sorában az idei alighanem sokáig emlékezetes lesz. Ilyen gazdag és magas szinvonalu anyaggal ugyanis még soha nem jelentkeztek itt Pannonia képzőművészei. Négyszáznál több festmény, grafika, szobor, kisplasztika érkezett Somogyország fővárosába, közülük százhét művész kétszáztiz alkotását engedte a zsüri a tárlatra. Mivel a vaskos naturalizmustól a lirai absztraktig mindenféle irányzat képviselteti itt magát, aligha tudnék itt bármilyen összefoglalót adni a tárlatról. Helyette inkább egy javaslatot. Akk talán nézze meg.

(50. kép) Komárom elestét, a szegedi csatát rajzolja; olykor még a biedermeyer szellemében, genreszerűen fogja fel tárgyát (Die Überfallene Feldpost).[529] Míg Freysauf és közepes művésztársai a világosi fegyverletételen örvendeznek,[530] addig a magyar Than Mór, a század második felének nagy történeti festője, »Apáti« jelzéssel rajzolja kőre drámai erejű, sokalakos kompozíciójában az

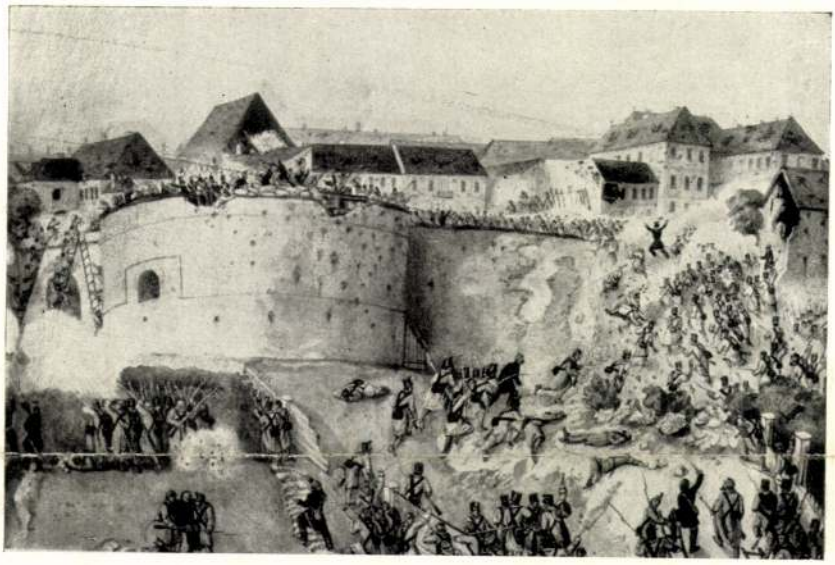

51. Magyar mester: Budavár bevétele
(Vízfestmény a Magyar Történeti Képcsarnokban).
Maestro ungherese: La presa di Buda
(Acquerello nella Galleria di Pittura Storica Ungherese).

első hadtest budavári ostromát.[531] Világosan érzik rajta Than heroizáló stílusa. A »Honvéd előörs«-öt ábrázoló kőrajza (1851) is jellemző korai korszakára.[532] Sok más ismeretlen vagy jelentéktelenebb mester csatakép-litográfiái mellett a Történelmi Képcsarnokban őrzött szép vízfestményekben is megismerhetjük a magyar hadsereg dicső fegyvertényeit; a kápolnai, a komáromi, a váci csatát, a monostori sáncok elfoglalását stb. (51—55. kép.) E művek mestere ismeretlen.[533]

* * *

Schlicket dicsőíti.[518] Több lap ábrázolja Buda ostromát ;[519] Vineczky József a bécsikapu május 21.-i bevételét rajzolja.[520] Német metszet magasztalja Windischgrätz január 5.-i budai bevonulását.[521] Látjuk sebesültek szállítását a Lövölde-téren,[522] a Szent György-téri harcot ;[523] a gyászos emlékű Hentzi »Heldenmüthige Vertheidigung«-jával elég sűrűn találkozunk Gerhardt, Strassgeschwandtner és

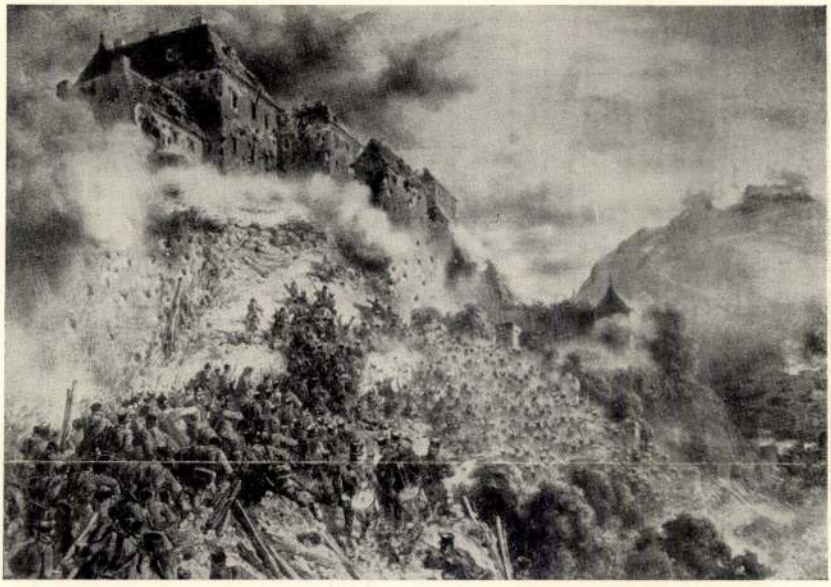

50. A. Pettenkofen : Budavár ostroma
(Magyar Történeti Képcsarnok).
A. Pettenkofen : L'assedio di Buda
(Galleria di Pittura Storica Ungherese).

más vérrokonai kőrajzain.[524] Lindenschmidt Ludwig, mainzi litográfus, Cornelius jónevű tanítványa már a magyarokkal rokonszenvezik, Bem és Dembinszky dicsőséges csatáit ábrázolja gyakorlott kézzel ;[525] Landzelli József, bécsi litográfus (1803—73) egész sorozatot adott ki a szabadságharc eseményeiről, így a kassai ütközetről.[526] Egy magyar grafikus, Kovács Lajos Londonban adja ki a magyar hadaknak a Sturecz hegyén való átkelését.[527] Szerelmey Miklósnak a szolnoki csatát ábrázoló szép s mély érzéssel készített kőrajzát Párizsban adják ki.[528] (49. kép.) Az osztrák eredetű Pettenkofen August a magyar fegyverekért rajong ; Buda ostromát,

téből meriti, de foglalkozik arcképfestéssel is. Számos közéleti nagyságot és egyházi főméltóságot örökitett meg. Tagja több művészegyesületnek.

Pfann József dr., ny. orvos-tábornok, egyetemi magántanár. Szegeden született, 1876-ban. Középiskolai tanulmányait szülővárosában a piaristáknál végezte, majd a budapesti és berlini egyetemeken folytatott orvosi tanulmányokat. 1898-ban a budapesti tudományegyetemen nyert orvosdoktori oklevelet. 1900-ban pedig Dollinger tanár mellett műtőorvosi oklevelét nyerte. 1901-ben a honvédorvoitisztikar tényleges állományába lépett, mint ilyen öt éven át csapatszolgálatot teljesitett, majd a budapesti 1. sz. honvédkórház sebészeti osztályára osztották be, melynek rövidesen vezetője lett. 1912—1913. évben a balkán háboruban bolgár részen a Magyar Vöröskereszt Egylet tábori kórház vezetőjeként vett részt. 1914-ben ugyancsak a Vöröskereszt tábori kórházában működött mint parancsnok és sebész a szerb, majd az olasz harctereken, ahol a legelső vonalakban teljesitett szolgálatot a háboru végéig. Irodalmi tevékenysége és a háboruban teljesitett sebészi tevékenykedése alapján 1919-ben a budapesti tudományegyetem magántanárává képesittetett. A háboru alatt a hdm. Ferenc József-rend lovag, majd tiszti keresztjével, a bronz és ezüst Signum Laudissal, a Vöröskereszt tiszti jelvényével tüntették ki, bolgár részről pedig a Sándor-rend lovagkeresztjét kapta. Vitézi magatartásáért soronkivül alezredessé lépett elő, a nemzeti hadsereg felállitásakor, mint dandár egészségügyi főnök működött, majd mint a budapesti 3. sz. honvéd- és közrendészeti kórház igazgatója teljesitett szolgálatot. 1898-ban a Kormányzó elismerése mellett tábornoki rangban vonult nyugalomba. A budapesti egyetemen a hadisebészetet adja elő. Számos cikke és önálló munkája jelent meg a hadisebészet tárgyköréből.

Pfeiffer Miklós dr., pápai kamarás, a kassai székeskáptalan olvasó-kanonokja. Született Sopronban, 1887-ben. Középiskoláit szülővárosában, Nyitrán és Budapesten, egyetemi tanulmányait Svájcban végezte, ahol 1913-ban teológiai doktorátust nyert. 1918-ban filozófiai doktorrá is avatták. Már előzőleg, 1909-ben Nyitrán szentelték pappá. Tanulmányainak befejezése után a kassai püspökséghez került, majd mint káplán működött. Közel egy évtizeden át a teológiát, az erkölcstant, a szociológiát és a lelkipásztorkodást tanitotta a püspöki hittudományi főiskolán. Még 1916 végén nevezték ki a kassai székeskáptalan kanonokjává. 1926 óta ügyvezető elnöke a nemzetközi katolikus IKA szövetségének és ebben a minőségben résztvett 1924-ben a svájci és luganói, majd 1925-ben az angliai Oxfordban megtartott kongresszusok rendezésében. Már mint ügyvezető-elnök vezette az IKA Einsiedelnben 1926-ban megtartott nagygyülését. Az IKA-val kapcsolatban irodalmi tevékenységet is fejtett ki. Számos önálló munkája jelent meg ugy magyar, mint idegen nyelveken. Legnagyobb müve a dominikánus-rend magyarországi történetét tárgyalja. Számos értekezése jelent meg különböző egyházi folyóiratok, valamint napilapok hasábjain. Résztvesz az egyházi biróság munkájában, lelki és tanulmányi igazgatója a kassai szociális testvéreknek. A Kassai Keresztény Társas Kör tudományos irodalmi szakosztályának elnöke és a Jézus Szive Társulat igazgatója.

Pfliegler Pál, ny. áll. honvédezredes. Született Wienben, 1871-ben. Középiskoláit Miskolcon végezte. Az érettségi vizsga letétele után két évig az egri jogakadémiát látogatta, majd önkéntesi évét szolgálta le. A tartalékos tiszti vizsgát letéve, tényleges állományba lépett és a cs. és kir. 32. gyal. ezred kötelékében nyert beosztást, ahol 1913-ig teljesitett szolgálatot. Ezután a cs. és kir. 60. gyal.-ezredhez lett áthelyezve és ezen ezreddel vonult a hadszintérre, előbb század-, majd zászlóaljparancsnok volt. 1914 október 20-án a San melletti Rudniki ütközetben sulyosan megsebesült, ugy, hogy egy évig állott kórházi ápolás alatt. Felépülése után a cs. és kir. 60. gyalogezred pótzászlóaljparancsnokhelyettese. 1916 október 1-től 1917 március 30-ig mint a cs. és kir. 81. gyalogezred kikülönitett 4. zászlóaljának parancsnoka résztvett a Kirlibaba körüli ütközetekben. Sebesülésének kiujulása miatt ujból kórházba került. Végül mint személyi előadó a tiroli császárvadászhadtesthez nyert beosztást. 1918 november 4-én az egész hadtest parancsnokságával együtt olasz hadifogságba esett, ahonnan csak 1919 októberében tért haza. A Nemzeti Hadsereg kötelékében előbb Zalaegerszeg állomásparancsnokaként teljesitett szolgálatot, majd a vármegyei katonai parancsnok helyettese lett. Később a zalaegerszegi városi népgondozó kirendeltség élén állott. 1922 november 1-én nyugállományba vonult. Kitüntetései: Ferenc József-rend lo-

dozó kirendeltségek felügyelője. 1924 végén nyugállományba vonult, amely alkalomból a tábornoki címmel és jelleggel lett felruházva. Kitüntetései: a Lipótrend lovagkeresztje, a Vaskorona-rend III. osztálya, a III. osztályu katonai érdemkereszt, mind a három a hadiékitménnyel és kardokkal; a Kormányzó által adományozott Signum Laudis, Károly-csapatkereszt, háborus emlékérem, a 30 éves szolgálati jelvény, az 50 és 60 éves jubileumi emlékérem; Marianner Kreutz még békéből, a III. osztályu porosz Koronarend, a porosz Vaskorona-rend II. osztálya, stb.

Petróczy Lajos *(petróci)*, cs. és kir. kamarás, ny. belügyminiszteri osztálytanácsos. Született Petrócon (Szepesmegye), 1860-ban, régi földbirtokos családból. Középiskolai tanulmányait a kalocsai Jézustársasági intézetben végezte, majd a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem jogi karán államtudományi államvizsgát tett. Önkéntesi évét a budapesti 5. gyalogezrednél szolgálta le, majd a katonai szolgálata után a belügyminisztérium rendőrügyi osztályánál kezdi meg müködését, mint fogalmazó-gyakornok, Jekkelfalusi miniszteri tanácsos mellett. Ezen osztálynál teljesitett megszakitás nélkül szolgálatot egészen nyugalomba vonulásáig. Munkaköre az államrendőrség és csendőrség. Fokozatos előrehaladás után osztálytanácsos lett. A magyarországi csendőrségi ügykörben annak szervezeti és szolgálati szabályzata kiépitésénél müködött tevékenyen közre. Elnyerte a III. osztályu vaskoronarendet, nyugalomba vonulása alkalmából.

Petrovits Lajos, ny. kuriai biró, v. törvényszéki elnök. Született Máramarosszigeten 1856-ban. Középiskoláit szülővárosában a r. kat. főgimnáziumban és az ottani református liceumban végezte. Jogi tanulmányait a mármarosszigeti jogakadémián és a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen folytatta. Mindvégig kitüntetéssel vizsgázott, majd jogtudományi államvizsgát tett. A birói vizsga után müködését 1877-ben a mármarosszigeti kir. törvényszéknél kezdte meg. 1879-ben ugyanitt a kir. ügyészségen nyert beosztást. 1880-ban II. o. segédtelekkönyvvezető, 1885-ben törvényszéki jegyző, 1886-ban aljárásbiró, 1888-ban pedig alügyész lett. 1895-ben a huszti kir. járásbiróság vezetésével bizták meg. Kiváló szolgálatainak elismeréséül 1900-ban a táblabirói cimet és jelleget kapta meg. 1910-ben a mármarosszigeti törvényszékhez helyezték át és 1912-ben annak elnökévé nevezték ki. Ebben a minőségben nyerte el 1917-ben a kuriai birói cimet és jelleget. A román megszállás után a budapesti kir. törvényszék XIV. polgári fellebbviteli tanácsának elnöke lett. 1922-ben a balassagyarmati kir. törvényszék elnöki székét foglalta el. 1926-ban nyugalomba vonult. Széleskörü szakirodalmi tevékenységet fejtett ki, munkatársa volt a „Jog" és a „Magánjogi kodifikáció" cimü szaklapoknak. Mármarosszigeten élénken résztvett a társadalmi és az egyházi életben. Elnöke volt az Uri Kaszinónak és alelnöke a mármarosszigeti Vadász Egyletnek. A r. kath. egyházközség és iskolaszék világi elnöki tisztét töltötte be. Ezenkivül a helyi Katholikus Körnek is elnöke volt.

Petrovics Elek, a Szépmüvészeti Muzeum főigazgatója. A zemplénmegyei Deregnyő községben született, 1873-ban. Középiskoláinak és egyetemi tanulmányainak befejezése után a belügyminisztérium szolgálatába lépett. 1900-ban a törvényelőkészitő osztályban müködött, amelynek később mint osztálytanácsos vezetője volt. 1914-ben lett a Szépmüvészeti Muzeum igazgatója és 1921-ben főigazgatója. A Szépmüvészeti Muzeum teljes átrendezése, az Andrássy-uti Uj Magyar Képtár létesitése, valamint számos igen értékes alkotás megszerzése az ő érdeme. Igen értékes irodalmi tevékenységet fejt ki és a régi, valamint a modern müvészetet tárgyaló cikkei hazai és külföldi müvészeti szakfolyóiratokban jelennek meg. Szerkesztője az Orsz. Magyar Szépmüvészeti Muzeum évkönyveinek. Nagyobb müvei: Ujakról és régiekről, Ferenczy Károly, stb. A Müvészeti Lexikonnak munkatársa volt. A Magyar Tudományos Akadémia levelező és a Kisfaludy-Társaság rendes tagja.

Pettes József, festőmüvész. Született Mohácson, 1896-ban. Középiskoláit és festőmüvészi tanulmányait Budapesten végezte. Zemplényi Tivadar volt a mestere. Több évet töltött Párisban, valamint Londonban és gyakran szerepelt sikerrel a kiállitásokon. Alkotásaival itthon nyert dijakat; köztük 1931-ben a Berzsenyi Dániel Társaság nagy aranyérmét. Leginkább figurális képeket fest, témáit a magyar nép éle-

Rát Ist

Pettenkofen K

kitünő korai műve Monet-nak, akinek két különböző korszakáról tudunk most már felvilágosítást adni. Hátra van még ennek a csoportnak kiépítése a tulajdonképeni impressionismus irányában, s a század történeti fontosságú többi művészének, első sorban Daumier-nak és Courbet-nak megfelelő képviselete.

12. ábra. Pettenkofen: Borsos József arcképe

A franciák mellett főkép azok az idegen országok jönnek számba, amelyeknek művészeti kultúrájával a mienknek különösebb kapcsolata volt. Első sorban Bécs, aztán Németország az, amely sokat adott nekünk, bár meg kell jegyeznünk, hogy nem mindig mi voltunk a befogadók; erre nézve legyen elég

Nemzet nem szerepel már?

~~Évkönyvei~~, ~~A. O. M.~~ Szépművészeti Mus. Évk.
Múzeum. — I. k. Bpest, 1918. 195. l.
Évk.
(B. J. arcképe Pettenkofenről rep.)

említenünk Hollósy iskoláját, amelyet más idegenekkel németek is látogattak, s mindenekfelett Munkácsyt, aki Liebermann és Uhde korai időszakára döntően hatott és Albert Kellerre is befolyással volt. A német művészek közül éppen Liebermann vonult be most képtárunkba, egyelőre olyan művel (Frigyes császár emlékünnepe Kösenben, Stern-gyüjt.), amely már keveset mutat Munkácsy hatásából. A jövő nehéz feladata, hogy kiépítsük német gyüjteményünket, melyben Leibl nincs méltóan képviselve s melyből többek között Menzel és Marées telje-

13. ábra. Aristide Maillol: Ülő női akt.

sen hiányzanak. Épp úgy a bécsi művészeknek reánk nézve fontos csoportját, mely legutóbb gróf Zichy Leona hagyatékából Daffingernek öt miniature-jével és Rahlnak két arcképével, vásárlás útján pedig Pettenkofennek egy ép oly szellemes, mint bravurosan festett ifjúkori művével. Borsos Józsefünknek valószínűleg 1847-ben készült arcképével gazdagodott.

A modern külföldi plasztika gyüjtésének sorsa nagyjában hasonló volt a festészetéhez. Gyüjteményünk zöme abból az anyagból került ki, mely a budapesti kiállításokra elvetődött. Az eredmény: keveréke a kiváló és felesleges daraboknak, amelyek nem kerekednek szerves gyüjteménnyé. A cél itt sem lehet más,

		Kikiáltási ár pengőben
712.	PEZZEY AUGUST, Stefánia főhercegnő. Olajf. 40×30. J.l.j.	15
713.	PILOTY FERDINAND (1828—1895), More Tamás a börtönben. Olajf. 104×110. J. l. j.	3000
714.	—, Női vértanu. Olajf. 212×314.	600
715.	PÖLL HUGÓ (1867—1931), Leányka kosárkával. Pasztell. 50×31. J. l. j.	56
716.	—, Bolognai halász. Pasztell. 50×32. J. l. j.	500
717.	—, Magas parton. Pasztell. 38×52.	250
718.	—, Dömösi kút. Pasztell. 37×52. J. l. b.	250
719.	—, Cigányleány. Pasztell. 52×37. J. l. j.	250
720.	PONGRÁCZ SAROLTA BÁRÓNŐ, Virágcsendélet. Olajf. 42×56. J. l. j.	35
721.	—, Virágcsendélet. Olajf. 40×52. J. l. j.	40
722.	PÓLYA IVÁN, Parkrészlet. Olajf. 35×50. J. l. j.	20
723.	PÓLYA TIBOR, Toronyőr. Olajf. 50×40. J. l. j.	42
724.	PÓR BERTALAN, Női képmás. Olajf. 108×80. J. l. b.	100
725.	—, Tájkép. Olajf. 35×49. J. l. b.	20
726.	PÖRGE GERGELY (1858—1930), Piac. Olajf. 20×33. J.l.b.	55
728.	PRIHODA ISTVÁN, Leánykafej. Vízf. 30×24. J. l. j.	14
729.	—, Forrásnál. Rézkarc. 50×34. J. l. j.	10
730.	—, Amorettek. Rézkarc. 24×30. J. l. j.	4
731.	—, A fehér farkas. Rézkarc. 40×30. J. l. j.	3
732.	RAINERNÉ ISTVÁNFFY GABRIELLA, Fatanulmány. Tussrajz. 28×22. J. l. j.	8
733.	—, Oroszlán. Pasztell. 19×24. J. l. b.	25
734.	—, Kis kutya. Olajf. 30×45. J. l. b.	35
735.	BÁRÓ RAMBERG, A pólai kikötő a »Viribus Unitis«-sal. Ceruza. 35×50. J. l. j.	44
736.	RAMSAY JAMES (1784—1854), Lady Beaconfield arcképe. Olajf. 29×21.	370
737.	RÁKOSI U. JÁNOS, Falusi utcarészlet. Olajf. 25×34. J.l.j.	28
738.	—, Tájkép. Olajf. 20×16. J. l. b.	6
739.	REICHERT CARL, Fogolycsapat. Olajf. 47×65.	60
740.	RÉTI ISTVÁN, Rózsaszín ruhás nő. Olajf. 60×50. J. l. b.	433
741.	RÉVÉSZ IMRE, Etetés. Olajf. 30×48. J. l. j.	45
742.	—, Panem. Olajf. 75×100. J. l. j.	250
743.	RÉVÉSZ IMRE után PRIHODA ISTVÁN, Öreg házaspár. Színezett hidegtű. 52×42. J. l. j.	18
744.	RIDINGER JOHANN ELIAS (1698—1767), Vadászképek. 23 rézmetszet, kötésben	59
745.	—, Tarka mén. Rézmetszet. 45×36.	9
746.	RIEGER, Férfiképmás. Miniatűr. J. l. j.	25
747.	RIGAUD JOHN FRANCIS (1742—1810) után BARTOLOZZI FRANCESCO (1728—1813), János francia király és fia a fogságban. Rézmetszet. 43×51.	22
748.	RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861—1928), Parasztpár. Olajf. 46×32.	200
749.	—, A főhadiszálláson. Színes ceruza. 17×22. J. l. j.	20
750.	—, Öreganyám. Színes ceruza. 22×17. J. l. j.	30

		Kikiáltási ár pengőben
675.	PALMA JACOPO IL VECCHIO (1480—1528) után BURGER JOHANN (1829—?), Violante. Rézmetszet. 57×46.	14
676.	PAN EDUARD, Férfiképmás. Vízf. 24×19. J. l. j. . .	18
677.	PANNINI GIOVANNI (1695—1768 ISKOLA, Romok alakokkal. Olajf. 48×63.	350
678.	PAP EMIL, Pierotte. Olajf. 75×100. J. l. j.	140
679.	—, Tájkép. Olajf. 47×66. J. l. b.	30
680.	PAPP GÁBOR, Női tanulmányfej. Pasztell. 77×64. J. l. j.	40
681.	—, Miramar. Olajf. 50×40. J. l. b.	15
682.	—, Fekvő női akt. Olajf. 86×160. J. l. b.	110
683.	PAPP J., Aratás után. Olajf. 35×47. J. l. j.	15
684.	PATAKY LÁSZLÓ (1857—1912), Férfiképmás. Vízf. J. l. j.	25
	(Illusztrálva a XVII. táblán)	
685.	—, Szekér. Ceruzarajz. 13×19.	15
686.	PACZKA FERENC (1856—1925), Muskátli. Olajf. 80×67. J. l. b.	70
687.	PAULOVICS BÉLA, Álom. Rézkarc. 33×40. J. l. j. . . .	4
688.	PAUR GÉZA, Hegyi táj. Olajf. 38×46. J. l. b.	12
689.	PÁLDY ZOLTÁN, Virágcsendélet. Tempera. 40×50. J. l. j.	38
690.	—, Virágcsendélet. Pasztell. 85×112. J. l. j.	120
691.	—, Orgona csendélet. Pasztell. 70×100. J. l. j.	98
692.	PÁLLIK BÉLA (1845—1908), Tigrisvadászat. Tussrajz. 45×55. J. l. b.	45
693.	—, Kosfej. Olajf. 66×52. J. l. b.	290
	(Illusztrálva a XIV. táblán)	
694.	—, Tájkép. Olajf. 30×40. J. l. j.	55
695.	PÁLLYA CAROLUS, Lovasszekér. Olajf. 17×21. J. l. b.	35
696.	PETTER, FRANZ XAVÉR (1791—1866), Csendélet. Olajf.	1200
	(Illusztrálva a VII. táblán)	
697.	PENTELEI-MOLNÁR JÁNOS (1878—1924), Tájkép. Olajf. 45×58. J. l. j.	127
698.	—, Csendélet. Olajf. 80×60. J. l. j.	280
699.	PERLMUTTER IZSÁK, Falusi táj. Olajf. 15×25. J. l. j.	40
700.	PERRIN-FEYEN A. (1829—1888) után CANCALEI, Halászleányok. Olajf. 82×122. J. l. j.	60
701.	PESKE GÉZA, Parasztfiú. Olajf. 60×55. J. f. b.	45
702.	PETHER, WILLIAM (1731—1795), Boldogság. Szines rézmetszet. 44×33.	400
703.	PETER EMANUEL (1799—1873), Pirosruhás hölgy. Elefántcsontra festett miniatűr.	600
	(Illusztrálva a XXI. táblán)	
704.	PETTES JÓZSEF, Egymás között. Olajf. 60×80. J. l. j. .	36
705.	—, Levél. Olajf. 60×80. J. l. j.	36
706.	—, Csendélet. Olajf. 60×80. J. l. j.	36
707.	—, Olvasó leány. Olajf. 50×40. J. l. b.	32
708.	—, Mosónő. Olajf. 27×20. J. l. b.	16
709.	—, Falusi idill. Olajf. 93×70. J. l. j.	48
710.	PÉCHI-PILCH DEZSŐ, Park. Olajf. 100×70. J. l. j. . .	38
711.	—, Fonó leány. Színezett kőrajz. 49×35.	12

Művészeti Közlöny
1932. 1. évf. 2

Petterla Mihály

1567-ben egy bizonyos Petterla Mihály egy a császárnak (II. Miksa) átnyújtott magyar mappáért 20 forint jutalomban részesül[1])

Böheim Vendel. A Habsburgház mükincsei. Magyar mükincsek. Szk. Radisics J. Dr. Hendrei Kőfrm. Budapest. 1898. II. K. 19. l.

27. SZÁM. 1898. BUDAPEST, JULIUS 3. 45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASARNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** •. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** •. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5**.—, félévre — **2.50**. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

AZ ELSŐ MAGYAR NÉPKÉPVISELETI ORSZÁGGYÜLÉS MEGNYITÁSA.

1848 julius 5.

AJELEN ÉV az 1848-ra való emlékezések esztendeje. Megünnepeltük márczius tizenötödikét az évfordulóhoz méltó lelkesedéssel, törvényben örökitette meg — királyával egyetértve — a nemzet az alapvető 1848-iki törvények szentesitésének napját. Csaknem minden nap jubiláris nap ebben az esztendőben, mert az 1848-ki események gazdag sorozatából mindig akad egy-egy, melyre az emlékezés felhivja figyelmünket.

A legnevezetesebb s hatásaiban legfontosabb események egyikének van évfordulója julius 5-ikén. Ezen a napon nyitotta meg a népképviseleti alapon összegyült első országgyülést V. Ferdinánd király meghatalmazott helyettese, *István* főherczeg nádor. Nevezetes nap ez hazánk történetében. A nemzet megújhodását, különböző elemeinek egybeolvadását, fölszabadított erőinek érvényesülését, az «egyenlőség, testvériség, szabadság» hármas jelszavával megindúló nagy korszak kezdetét jelenti. A nemzetiségi és nyelvbeli, a hitfelekezeti, a születési, rang, osztály és vagyon szerinti különbségeket eltörülte az Európán akkor végig áramlott demokrata szellem. Megszüntette a kiváltságos jogokat, meg a különleges terheket; jogot, terhet megosztott igazságosan az ország összes polgárai között; nem volt többé adómentes nemes ember, és nem többé jobbágy, a kit röghöz kötnek, emberi méltóságától megfosztanak. Nemzeti, az osztráktól független, de a nemzetnek felelős kormány lépett az ügyek élére, s a mi után oly hosszú időn át epedett a magyar: maga lőn urává a maga sorsának.

«A magyar hő vágya teljesült — irja az 1848-ki hivatalos lap, a *Közlöny*. — A nap, melyre a nemzetgyülés meghivatott, megjött. E nemzetgyülés kezeiben van az önmegmentés s fentartás reményhorgonya; van-e hát min álmélkodni, hogy százezrek, sőt milliók sóvárogtak

A redoute. — Az «Angol királynő» szálloda. — A görög-keletiek temploma. Dunagőzhajózási állomás. — A hajóhid.

A PEST VÁROSI REDOUTE ÉS AZ AL-DUNASOR 1848-BAN.

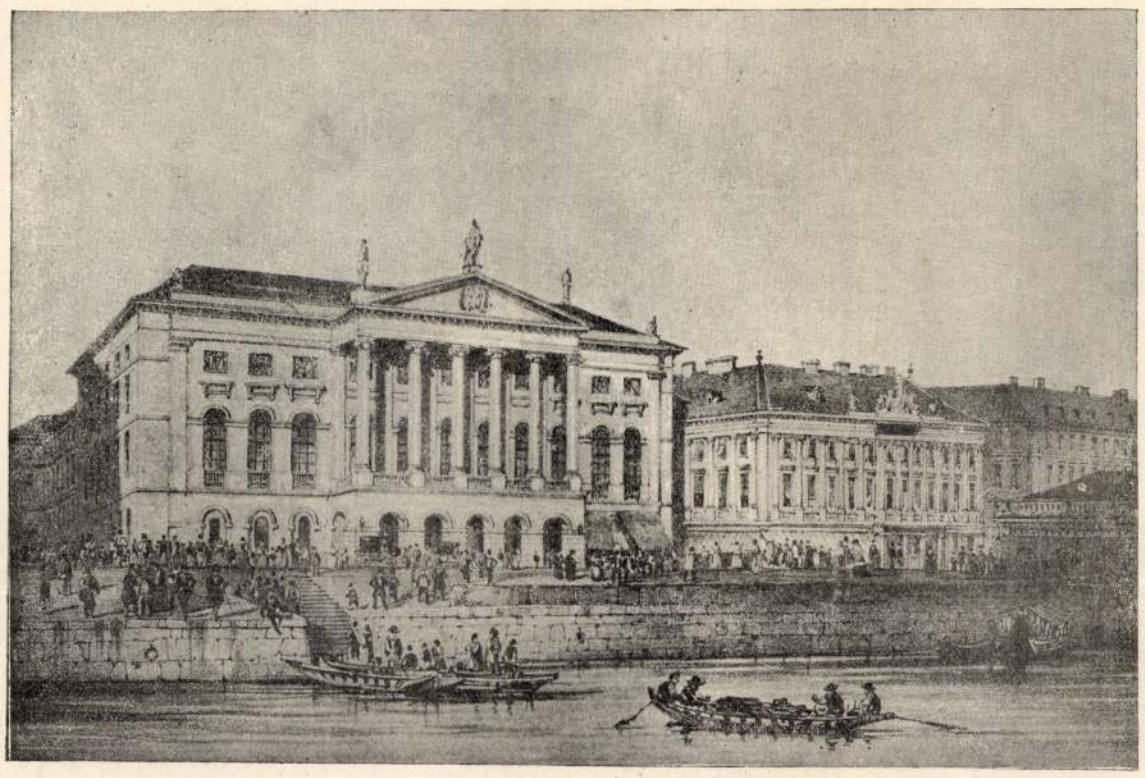

Az Országos Képtárban levő kőnyomat után.

A PESTI REDOUTE ÉPÜLETE A NEGYVENES ÉVEKBEN.

utána epedő kebellel? Lehet, sőt okvetlen kell, hogy higyjük, miként a nemzetgyűlés a sir helyett, melyet oly vad robajjal igyekeznek számunkra ásni ellenségeink, az üdvözülés ösvényét jelöli ki, mert képviselőkből áll, kik a népet képviselik. A márcziusi napok meghúzták a régi korhadt rendszer halálharangját s az épület, mely oly erősnek vélt alapra fektettetett, egy percz alatt összerogyott, mint a kártyaház és romjaiból kikelt a nemzet életfája, mely a népképviseletet megtermé! Polgártársak, képviselők! legyetek üdvözölve s hazafias köszöntésül fogadjátok e szavakat: a haza megvárja tőletek, hogy kötelességeiteket szigorún teljesítsétek».

*

Az országgyülés megnyitását eredetileg július hó 2-ikára tervezték s azt remélték, hogy a király maga személyesen fog ez alkalommal megjelenni. Küldöttséget is menesztettek hozzá e czélból, de Ferdinánd király ezt a kérést, betegségére hivatkozva, nem teljesítette s a nádort bizta meg az országgyülés megnyitásával. Ekkor tüzték ki véglegesen az ünnepélyes megnyitás napját julius 5-ére.

A pesti redoute termei voltak kiszemelve a képviselőház tanácskozásai számára, míg a főrendiház üléseinek helyéül a Nemzeti Múzeum díszterme rendeltetett, az a hely, a hol a főrendek ma is üléseznek.

A megválasztott képviselők július első napjaiban gyülekeztek Pestre, s legnagyobbrészt együtt is voltak már, kivéve egyik-másik képviselőt, a ki vagy a távolság, vagy a zavaros viszonyok miatt nem jelenhetett meg idején.

Július 4-én gyültek össze először a redouteban előleges ülésre. Korelnökül *Palóczy* László foglalt helyet az emelvényen, lelkes beszédben fejezve ki örömét, hogy ő nyithatja meg ez országgyülést, a ki az 1832/36-iki országgyülésen mint jegyző először irta a törvény szövegét magyar nyelven, s hogy most a tőlünk oly régen elszakított Erdély képviselőit is együtt láthatja az anyaországiakkal. Erre az ideiglenes jegyzői kar megválaszása következett. Korjegyzők lettek: Dániel Pál, Dedinszky József, Irányi Dániel, Marics Péter, Simonyi Lajos, Vojnics Lukács. Továbbá megválasztották a nádorhoz küldendő 11 tagú küldöttséget s meghallgatták a megnyitás rendjét, melyet Irányi Dániel olvasott fel.

Ugyanilyen ülést tartott a főrendiház is, a melyen a 72 éves báró *Sztojka* Imre volt a korelnök, de csak rövid ideig, mert ugyanez ülésen olvasta fel *Szemere* Bertalan belügyminiszter a királyi rendeletet, mely a főrendiház elnökéül *Majláth* György országbirót, másodelnökéül pedig báró *Perényi* Zsigmond ugocsai főispánt nevezte ki. Itt is a nádor meghivására kiküldendő 11 tag kijelölése volt a tanácskozás főtárgya.

Ezen előzmények után, július 5-ikén reggel 10 órakor a képviselőház és főrendiház 11—11 tagú küldöttsége a nádorhoz ment, fölkérni őt az országgyülés megnyitására. A küldöttség szónoka *Palóczy* László volt, a képviselőház korelnöke.

Déli 12 óra előtt egy negyeddel ágyúk dördültek meg fenn a budai várban, meg a «Mészáros» nevű dunai hadihajón, jelezve, hogy a nádor elindult. Az úton végig, a vártól a redouteig nemzetőrség és rendes katonaság állott sorfalat. A redoute előtt óriási sokaság gyült össze, azt remélve, hogy bejuthat az ülésterembe. E reményük azonban csak azoknak teljesült, a kik jó előre gondoskodtak belépti jegyről. Nagy számmal voltak a hallgató közönség közt hölgyek is.

A díszes menet lassan vonult le a várból. Legelől *Perczel* Móricz rendőri osztályfőnök haladt, utána a miniszterek hintókban, kettesével, ily sorrendben: az első kocsiban gróf *Széchenyi* István és *Mészáros* Lázár, a másodikban *Kossuth* Lajos és *Szemere* Bertalan, a harmadikban *Deák* Ferencz és *Klauzál* Gábor s a negyedikben — a gróf Batthyány fényes négyes fogatán — báró *Eötvös* József egymaga. A miniszterek után egy udvari tiszt s a lovas nemzetőrcsapat lovagolt, majd — a királyi helyettes nádor előtt — gróf *Ráday* Gedeon fölovászmester. A nádor gróf *Batthyány* Lajos miniszterelnök mellett pompás hatfogatu hintóban ült. A menetet a lovas nemzetőrcsapat s a vasas németek egy csapata zárta be.

A menet az útczák gyalogjáróin összegyült közönség lelkes éljenzései, harsány üdvrivalgásai közepette haladt a redoute felé. A nádort oly lelkesen éljenzé a nép, — irja egy akkori hirlap, — hogy tán Zágrábba is elhallatszott.

A redoute lépcsőjénél a két ház küldöttsége várta a nádort Palóczy vezetése alatt. Folytonos lelkes éljenzés közben ment fel a nádor a tárgyaló terembe, a hol állva fogadták a két ház összegyülekezett tagjai. Fölment a miniszterelnöktől kisérve az emelvényre, mely fölé erre az alkalomra bársony-mennyezetet emeltek, s felolvasta a trónbeszédet. Mint a király személyének képviselője megnyitotta az országgyülést s hivatkozva a horvátországi és az aldunai zavarokra, az országgyülés legfőbb feladatául a belső béke helyreállítását s a pénzügyek rendezését jelentette ki. Tiltakozott az ellen, hogy — bár Ő Felsége egyformán óhajtja minden alattvalója boldogulását — találkoztak mégis rosz lelkű lázítók, kivált Horvátországban s az Al-Dunánál, a kik a lakosokat egymás ellen ingerelték. Lelkes éljenzés közben fejezte be beszédét a nádor s aztán eltávozott.

Ez után a főrendiház tagjai a Múzeumba vonultak ülésezni. Jegyzőkül megválasztották gróf Andrássy Gyulát, Radvánszky Antalt, Sárközy Albertet és báró Podmaniczky Frigyest. A képviselők a redouteban maradtak, hogy nyomban megtartsák első érdemleges ülésöket. Főkép Kossuth sürgetésére a mandátumok igazolását tűzték ki első tárgyul. Kilencz osztályt sorsoltak ki e czélból, mindegyikbe 3—3 tagot osztva be. Ezek között sors szerint felosztották a megvizsgálandó mandátumokat. Ezzel megkezdődtek a képviselőház rendes tanácskozásai.

*

A tanácskozás helyét, a pesti városi redoute termét, mely a vele kapcsolatos termekkel együtt rendszerint tánczvigalmak szinhelyéül szolgált, az azon időbeli hirlapok több-kevesebb pontossággal mind leirták. Egyebek közt az akkori «Pesti Hirlap» igy ir róla:

«Ugyanazon ajtóknál, hol élvvágy-dagasztotta keblekkel szoktunk beszökellni, ma megrendülve éreztük valónkat, mert a vigalmak helyéből a nemzeti akarat szentegyháza lőn. Minden bemenetelnél a nemzetőrség tartá fenn a rendet. Belépve a terem ajtaján, legelőször is két alkotvány ötlik szembe a Duna-felőli oldalon, melyek mindenikéhez két oldalt lépcsők vezetnek. A magasbik az elnöki hely, jobb- és baloldala felől három-három jegyzői székkel. Az alsóbb emelvény a szószék, az eszmék s politikai vélemények csatatere. A szószékkel szemben jobbra és balra, valamint jobb és baloldalával egyenfutólag vannak a képviselők helyei. E felosztásnak egykor tán politikai jelentése leend, ha majd jobb és balközép, vagy szélsőbal és szélsőjobb oldalról szólhatunk. Most úgy hiszszük, a nagyobb résznek csupán a történet (a véletlen) jelölte ki helyét .... A nagyobb rész új emberekből áll, — nevekből, melyek vízcseppként voltak eltemetve a népoczeán hullámaiban, de a népakarat, e legnagyobb erő, a legdíszesb állásra emelé őket».

Érdekesen ir az ülésteremről a «Márczius Tizenötödike», Pálffy Albert élénk, gúnyos szellemű lapja is:

«A terem csinos, bár az ideiglenes munkák nem igen harmoniroznak a márványozott falak komoly kifejezésével. A padok elrendezése? Nyájas olvasó: ez a szó teljes értelmében igazi kálvinista templom. Az elnök ül a prédikáczió székben. A miniszterek az úr asztala mellett, hol azonban kelyhek helyett öblös kalamárisok fetrengenek. Hol a kálvinista templomban az elüljárók, a földesúr, táblabirák, tanácsbeliek s több előkelők ülnek, ott vonulnak itt el a teremben a miniszteriális emberek padjai ... A baloldalt azok foglalták el, a kik elhatározták oppoziczió lenni.»

Az egykorú «Radical» czimű lap igy ir az első országgyülésről:

«A követek gyülekezni kezdtek. Kevés agg, sok ifjú. Alig van egy pár ősz ember — s annyi a fiatal pezsgő erő. Mintha tükörét látnám a század világalkotó szellemének, mely megifjuló lelkével mindenben és mindenütt kinyomja magát. Mily változás!

A mérsékeltebb, de hazafias szellemű német «Pester Zeitung» sajnálja azokat a jeles férfiakat, a kik ez országgyülésből kimaradtak.

«Egy tekintet a redoute-terembe — mondja aztán — mutatja a nagy változást, mely a házában végbement. Nem arisztokratikus ország arisztokratikus képviselői vannak itt; nem látni többé a városok félénk, csöndes, félig feudális testületeit, az özvegy grófnék és bárónék helyetteseit, az absentistákat. Eltüntek a birák s a káptalanok padjai is» . . .

Lapunk mai számában közölt képünk, mely egykorú kőnyomat után készült, azt a jelenetet ábrázolja, midőn a nádor megjelenik a miniszteriummal a redoute termében az elnöki emelvényen, hogy felolvassa a trónbeszédet. Hiven tükrözi vissza eme régi kép a megnyitás jelenetét. Szinte halljuk és látjuk, a mint a termen a lelkesedés zsivaja végig fut, kardok csörögnek, kalpagok lobognak. . .

Az emelvényen *István* nádor főherczeg alakja magaslik ki a miniszterek csoportjából, épen a mint a kezében tartott királyi trónbeszédet fölolvassa. Jobbján gróf *Batthyány* Lajos miniszterelnök, mellette *Kossuth* Lajos pénzügyminiszter, aztán *Szemere* Bertalan, a belügy, gróf *Széchenyi* István, a közmunkák és közlekedési ügyek minisztere; balján báró *Eötvös* József közoktatásügyi miniszter, *Klauzál* Gábor ipar-, kereskedelmi és gazdaságügyi miniszter, *Deák* Ferencz igazságügyminiszter és *Mészáros* Lázár hadügyminiszter.

Lenn, a képviselők csoportjában, az előtér közepén, hóna alá fogott karddal gróf *Teleki* József áll, a nagynevű tudós, Erdély volt kormányzója. Jobbra tőle, kissé beljebb, bársonymentében s kalpagját lobogtatva *Lónyay* Menyhért; tőle második, szigorú arczával, *Nyáry* Pál; ettől második, kopasz homlokkal, a szelid *Bezerédj* István, a ki első szabadította föl jobbágyait; még tovább jobbra az ősz *Palóczy* László, a Ház korelnöke. Mellette, épen a sarokban, az előtéren ül, csigafürtökben leeresztett hosszú hajával, a hazafias román képviselő, *Murgu* Euthym.

A tulsó félen, gróf *Teleki* Józseftől balra, felé fordult arczczal, hosszú szakállal *Hajnik* Pál; tovább arczélben látszik összefont karokkal az 1861-ben oly gyászos véget ért gróf *Teleki* László. Kissé lejebb, az előtérben egy hátra fésült hajú, kurta ujjasos, magyaros bajúszú embert látunk, kiről azonnal fölismerjük, hogy még a minap «paraszt» vala, ma «szabad magyar polgár» s nemzetének a többivel egyenlő rangú képviselője. Ez a becsületes, értelmes *Szivák* Antal, Biharmegye egyik kerületének képviselője, ki a szintén egyszerű földmíves *Antal* Mihálylyal együtt megérdemelt megtiszteltetésben részesült polgártársaitól. Közte és *Teleki* László közt *Pázmándy* Dénes áll, a képviselőház későbbi elnöke, közelében egy szemüveges alak, *Tóth* Lőrincz s még egész sora az akkori nevezetes férfiaknak, kiknek nevei számozott vázlatrajzunkon olvashatók.

E megnyitó országgyülésen a hirlapirodalom is képviselve van *Pálffy* Albert, a «Márczius 15-ike» nevű lap híres szerkesztője által.

A bemutatott kép eredetije egykorú kőrajz, melyet *Borsos* József és *Bettenkoffer* Károly készítettek.

SZABADBAN.

I.

Ott távol, valahol
Vad élet zakatol;
A ködbe, az árnyba
Zenebona, lárma.

Mi meg itt mélázva
Járunk a virágba,
Csókdossuk az álmot,
És minket az álmok . . .

II.

Mért ne lennél herczegnő te,
S valjon mért ne herczeg én?
Körülöttünk — szinte szédit —
Annyi pompa, annyi fény!

Im, az egész nagy természet
Örökségül szállt reánk:
Ez a roppant, régi erdő
A mi ősi palotánk.

Lombkapuján szinaranyból
Tündöklő szép korona —
Annyi ágú, mennyit épen
A verő nap vert oda.

Amott meg a hódoló nép,
Az ünneplő nagy tömeg:
Pipitérek, levendulák,
Liliomok, szegfüvek . . .

III.

Tündéri hely! de — hallga csak!
A lombok szinte megborzonganak.
Valami átsohajt az erdőn
Búsan, kesergőn.

Megrezdűl minden kis virág
És összébb vonja szirma fátyolát:
Fölöttük átrebben suhanva
Az ősz fuvalma . . .

Nem több: egy röpke pillanat,
Azután minden ujra hallgatag;
Napfény ragyog a messze tájon,
S egy köny — pillánkon.

Endrődi Sándor.

FIAM SZÜLETÉSÉN.

Hogy, hogy nem történt, hát egy éj alatt
Egy rózsatőn új kis bimbó fakadt,
Csak olyan apró, rózsaszinü csöppség . . .
Mosolygott, mig a pólyába kötötték.

S hogy rám mosolygott a picziny hamis,
Mosoly ült az én ajakamra is,
És feleségem halovány kis ajka
Boldog mosolyra nyilt egy pillanatra.

Bámulva láttam, hogy a bútorok, —
Az egész szoba — minden mosolyog,
S maga a nap, a zárt redőnyön által
Im bemosolyog első sugarával.

S azt hiszem, — a honnan most érkezett —
Az égben sem csináltak egyebet
Volt társai az én kis angyalomnak:
Rá biztatóan visszamosolyogtak.

Mezarthim.

MADÁCH ELSŐ SZERELME.

Az 1840-iki farsangon Lónyayék bált adnak s e tánczvigalomról az akkor 17 éves Madách Imre részletes tudósítást ir kedves nővérének Marinak. És minő tudósítást! Egész kis epopeiát, öt szakaszra osztva, előszóval és verses mottóval:

Fönkiáltsuk: a hazának
Szép leányi éljenek!

Diákos nagy kedvvel, azzal az ifjú negédességgel irja levelét, melylyel vígságainkat előadni szoktuk, hogy kacskaringós kedvünk minél pompásabban kitünjék, ámde egyszersmind az ilyen mulatságok fölött álló kitanult világfiaknak látszassunk. Elmondja az előző délután történetét is: hogy az iskolában, mikor javában a bekövetkezendő este örömeiről ábrándoznék, egyszerre csak fölszólítja a vizsgáló tanár, és ő, oh csuda, oh bámulat, minden előkészület nélkül felel, még pedig . . . excellenter. És aztán alig hogy megszólal a megváltó iskolai csengetyű, rohan haza, hogy díszbe öltözzék; minden ráncz, minden gomb a legpontosabban el volt rendezve, körűlte pedig a pacsuli terjeszti ambra-illatát; dobogó ifjú szívvel Lónyayékhoz hajtat. «Hetet ütött, midőn a lépcsőkön végig lejték, mint tavaszi illatos zephir... a virágok felé! Menyus szobájában a legvégső politurát felvéve, a terembe mentünk.»

A bál szépségei közül baronesse Szepessy Jennyt, Takátsy Ilonát s a Sisáry nővéreket: Clairet, Euphemiát és Liszkát említi. Ezek utóbb mind a hárman a forradalomban szerepelt tábornokokhoz mentek férjhez; Liszka a 13 vértanú egyikének, gróf Leiningennek lett a felesége. A többi szépekről hetyke gúnyolódással beszél az érett világfit negélyező bálkrónikás; azokkal nem koptatja lakkczipőit, és nem is pazarolja rájuk «ékesszólásának és világszerte ismert szépségmondás-bőségének virágait». De minél inkább szeretné a tapasztalt arszlánt adni, annál jobban mosolygunk ifjú lantosunk 17 éves üde ártatlanságán. Lónyay Albert bizony nagyon kegyetlenül bánik el ezzel a tánczvigalommal, egyszerű házimulatság szinvonalára szállítva le azt: «A tánczosok — úgy mond, — ezen igénytelen házi mulatságon suhanczok, a leányok pedig gyermekek, vagy ezeket kisérő nagyobb testvérek voltak».

A szépek közt első sorban a két házi kisasszonyt, Bárczy Ninát (később gróf Rádayné) és Lónyay Etelkát kellett volna említenem, a mint Madách is teszi, még pedig oly könnyed, elfogulatlan hangon, mintha valamelyik zsebének rejtekében nem is lappangana az imádott Etelkához intézett egy-két szerelmes költemény. Majdnem egész este Etelkával tánczol, de furfangosan hozzá teszi, hogy csak azért, mert a házi kisasszony iránti illendő tisztelet ezt így kivánja. Őt csak a tánczra érdekli, a vacsora és megint a tánczra, a sok keringő, négyes, kotillion. Fölváltva élczelődik azokon a tánczosnőkön, kiket elég udvariatlanúl «váromladékok»-nak nevez, és kiket még emberbaráti szeretetből sem tánczoltatna meg. «Ők rám néztek, mint a vizbe fúló a segélyladikra, de nékem egy csöpp kedvem sem volt velök evezni, és én is rájok néztem, fölsóhajtva:

De néked élni kell, ó hon s örökre, mint tavasz virúlni,
Vagy omladékidon reszketve fognék szétomolni,
Hazám! hazám!

Ily tarka versidézetekkel van átszőve a levél. Valami hihetetlen nagy boldogság feszíti az ifjú keblét. Csupa keringő, csupa franczia négyes az egész világ, és a mi fő: csupa szelid és mégis mámorító fény, mely Etelka ártatlan kék szeméből árad a mindenségre. A bájos gyermek szemének fénye sugározza be még most is a sárgult papirost, a szavak is mintha ittasok volnának tőle, és tánczra perdűlve ujjongani szeretnének. Nem hiszem, hogy Madách Imre valaha életében boldogabb lett volna, mint e házi mulatság estéjén. Tanuság rá ez a levél, mert ennél felületesebbet, jelentéktelenebbet soha nem írt.

Egy pillanatra mégis csak ráismerünk az örömittas ifjúban a mi komoly Madách Imrénkre. Szeretne egy kissé elvonúlni, egy perczre menekülni a társaságból, a nagy vigságból, s eltünődni, elgondolkozni az élmények fölött. «Behúzódtam az utolsó szobába, egy nem rég történt kis intermezzo elég anyagot adva ezernyi elmélkedésre.» Bizonyára Etelka nehány elejtett szavát és azokat az apró-cseprő jeleket, melyek egy szerelmes ifjú előtt a menynyeket nyitják meg, ezeket kell végig latolgatnia, nem ejtve el egyetlen szócskát, mozdulatot, tekintetet.

E kis tánczvigalomnak kedves ártatlanságát Madách tudósításának záró-sorai helyezik legszebb világításba: «Négy órakor elbúcsuzánk, minek utána a hölgyek többnyire elmentek. Egy része a tánczosoknak haza ment, egy része Jankovicsnál hált, ki Lónyayékhoz közel lakik; én végre, és Beniczky, Menyusnál egynehány párnán a szoba közepén leheveredtünk. A tanár ágyába egész kommoditással levetkőzve leheveredett és elaludt lármánk daczára; mi hárman pedig Berczivel (Lónyay Alberttel) a földre terűlve tréfák, nevetések, verselések, observatiók, észrevételek, tervek, phantásiák, és lárma közt reggel hétig virrasztánk. Beniczky akkor

felhúzta Lónyay Menyhért csizmáját és hosszú orral haza ballagott, én pedig kocsira ülve haza vágtaték, s ott tüstént lefeküdtem . . . Igy volt, így múlt, s most nehány emlékezet-képzelődésen kivül alig jelzi egy vagy két holt csekélyke tárgy, hogy való volt, s nem csalfa álom és képzelet.»

Hogy mi volt ez az egy-két csekélyke emléktárgy, nem tudom; de az bizonyos, hogy az a nagy boldogság, mely Madách Imre szivét 1840 farsangján eltöltötte, hosszú tartamú nem lehetett. Nehány hónappal később, 1840 júliusban jelentek meg «Lantvirágok» czimen Madách Imrének Etelkához (Adeline-hez) intézett búsongó, reménytelen szerelmet panaszló versei. Ez a tizenketted rétű, alig 72 lapra terjedő füzetke érdekes és igen ritka kis nyomtatvány. Teljes czíme: «*Lantvirágok, irta Madách. Pesten. Nyomtatta füskúti Landerer Lajos. 1840.*» A czímlap benső oldalán a Kölcseyből vett idézet olvasható:

Néktek szent legyen e lant: Amor, Gratia, Phebus,
Aetheri tűz, báj, s hang tőletek ömle reá.

A második czímlapon van az ajánlás: «Anyámnak ajánlva fiúi tisztelettel», a belső oldalon Hugo Viktor soraival:

Que le livre lui soit dédié;
Comme l'auteur lui est dévoué.

Különös érdekességét irodalmi szempontból e füzetke annak köszönheti, hogy megjelenése után több mint 20 esztendőn keresztül Madáchnak egyetlen költeménye, drámája, egyáltalán szépirodalmi dolgozata sem látott napvilágot. A «Lantvirágok»-at nyomtatásban követő első munka mindjárt a főmű, «Az ember tragédiája». A közbeeső 20 évnél nagyobb időköz alkotásai az író fiókjában maradtak és csak az író halála után jelentek meg. A «Lantvirágok»-tól «Az ember tragédiájá»-ig egy árva szépirodalmi nyom sem jelzi Madách létezését a magyar költészetre nézve. Mint első verseit zöngicsélő ifjú tűnik el, s mint egy nagyszerű világköltemény alkotója lép egy egészen új korszak meglepett közönsége elé.

De, úgy látszik, a Lantvirágok sem voltak a nagy nyilvánosságnak szánva; a füzetke példányait Madách rokonai, barátai, iskolatársai között osztotta szét. A zsenge költő-tehetség ezen első rügy-fakadásához komoly bírálattal nyúlni nem lehet, de a kegyeletes életrajzíró benső meghatottsággal lapozgatja Madách első versfüzérét. Ez a zöld boríték, mely a remény színével födi egy költő ifjú reménytelen szerelmét, ezek a jámbor, széles, ódon betűk, ezek a sajtóhibák és kihagyott ékezetek, ezek a tisztes idézetek az egyes versek élén: Verseghi, Tóth Lőrincz, Calderon, báró Jósika, Goethe, Bajza, Tibullus, Vörösmarty, Schiller, Szemere és Berzsenyi műveiből, melyek oly világos bepillantást engednek az ifjú költői olvasmányaiba, ez a «bájkorányos és gyászvirágos» kifejezésmód, mely főleg Bajza hatására vall, ezek a megható rím- és nyelvbeli esetlenségek, megkurtított szavak, mint: áldza (áldoza), könyrüle (könyörüle), érztem (érzetem), békjel (békejel), éltsugár (életsugár), melyek minden gyarlóságukkal is egy eszményies korszakra emlékeztetnek, ez a madáchi becsületesség, mely még a légiesség modorában is csak igaz élmények sorozatát, a reményt és kételyt, epedést és csalódást, szomorúságot és halálvágyat hű egymás-utánban tünteti föl: mindez együttvéve oly hangulatot kelt bennünk, mintha nem is a vers volna a fődolog, hanem régi irataink közt kutatva valami drága emléktárgyra akadtunk volna, első tiszta ábrándunk valami rég elveszettnek hitt szerelmi zálogára.

Hogy azonban mégis némi fogalmat adjak a füzetke tartalmáról, hát elmondom, hogy az elejétől végig Etelkának van szentelve. Etelka a templomban, Etelka köznapi körében van benne megdalolva:

Ha szentegyházi ének hangzatában,
Dicsőülve égni, szent imában
Látom arczát: dőre képzetem
Az ég menyasszonyát sejdíti benne,
És bizalmam ekkor elrepűlne;
Visszadöbben tőle érzetem.

Am ha ekkor köznapi körében
Látom őtet bájló szendeségben
Élni egyszerűn s oly nőileg;
Mi édesen leng bú s öröm körébe,
Hogy ha minden áldozik feléje,
Ah akkor újra érezni merek.
(Töredék Bürger után.)

Meg van benne énekelve a dalnok, ki hazájának eltiprott szent jogaiért küzd, de kinek nincs más jutalma a földön, nincs más vigasza, mint az a boldogító sugár, mely a lányka égszeméből rá derül. Viszontszerelemért epedve, könyörögve egy-egy pillanatra hiszi, reméli álmának valósulását, de reménye folyton fogy, és versei egyre búsabbak, vigasztalanabbak:

Ki hallgat engem,
Viszonzva sóhajim,
S az emberek között
Elértve lángjaim? («Viszhang.»)

Egykor menedéket lelt a tavasz ölén, de most visszhangra sehol sem talál:

De veszve mindez; éltem útjain
A messze légbe hangzik el szavam,
Nem érti ember! ég nem érti azt!
Szivem nehéz s örök borúiban.
(«Búdal.»)

Majd elhagyja minden remény. Etelka távozik Pestről, menyasszonya lesz másnak:

Te mégysz s lesír az érzelem utánad,
Lesír az ég! ha napja elborúl.
Ah ám nekünk a hajnal éke többé
Dicső mosolyban föl sem is virúl.

AZ 1848-IKI ORSZÁGGYÜLÉS MEGNYITÁSA PESTEN, 1848 JUI

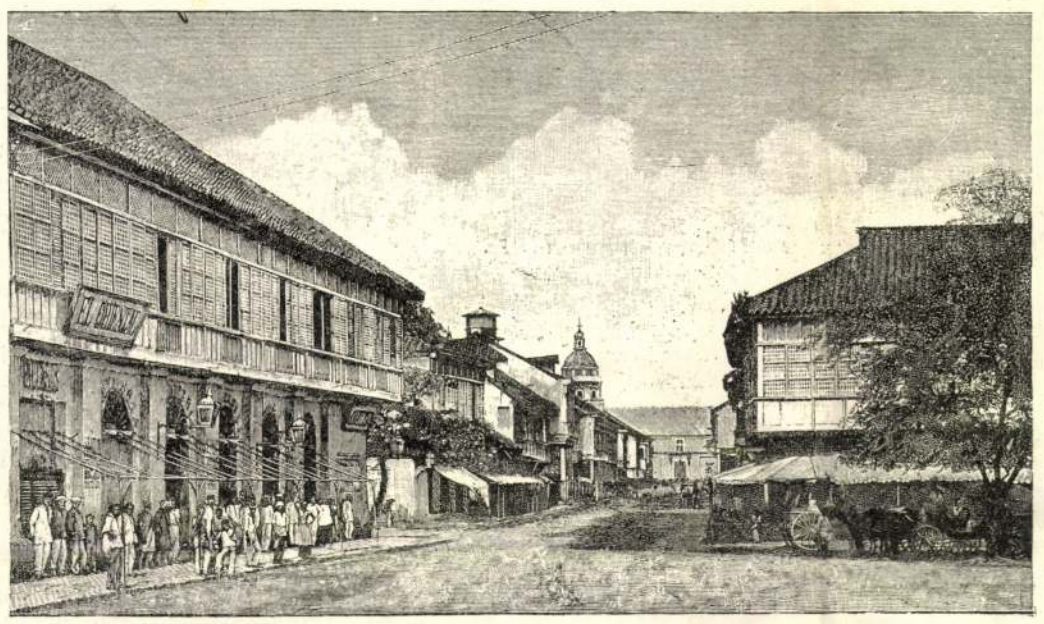

UTCZA MANILÁBAN, A KERESKEDŐ-VÁROSRÉSZBŐL.

vérétől gőzölgő kezökre. Ezek az adatok, melyek részben a «Revue Britannique», részben a «Fraser's Magazine», Sybel történeti folyóirata és oroszuyelvü folyóiratok hasábjaiból lettek legutóbbi időben ismeretesekké, szolgálnak alapúl a nevezetes esemény alábbi ismertetésére.

Katalin czárnő halála új korszakot nyitott Oroszország történetében. Fia és utódja, Pál kormányzatának első hőstette elkeseredett, kiméletlen harcz volt az orosz birodalom leggonoszabb ellenségei, a kerek kalapok, frakkok és mellények ellen. Mindjárt a trónralépést követő napon kétszáz rendőr és dragonyos járta be az utczákat s különös parancsból minden járókelőnek fejéről leütötték a kalapot, melyeket tüstént megsemmisitettek. Minden frakknak elálló gallérait lemetszették, a mellényeket pedig a káplárok és altisztek kényük-kedvük szerint darabokra szaggatták.

A hadjáratnak hamar vége lett. Tizenkét órakor már nem volt látható az utczán kerek kalap. A frakkok és mellények ártalmatlanokká tétettek: ezer meg ezer lakosa a fővárosnak igyekezett hajadonfővel, szakadozott ruhában, félmeztelenül érni el lakását. Sokan ellenálltak s ezeket ökölcsapásokkal és botütésekkel büntették. Semmi mentegetődzés nem használt, határozott utasitásba volt adva, hogy minél kiméletlenebbül járjanak el, a kiméletesebb katonákat megbotozással fenyegették.

Mentségére annyi mondható, hogy Pál czárt mindebben inkább az újitás vágyának őrülete, semmint a kegyetlenkedés ösztöne vezette. Hogy Pál czárban nem hiányoztak a jobb érzés sugallatai sem, látjuk abból, hogy uralkodása kezdetén első gondjai egyike volt szobáiban az ablaknál rácsot alkalmazni, hova mindenki beledobhassa kérvényét vagy panaszát, melyekkel ő maga személyesen akart foglalkozni.

De az orosz véralkat ősi durvasága Pál czár egyéniségében egy nyers és barbár kényúr féktelen hatalomszomjával egyesült. A tétlen hallgatásnak az a szerepe, melyre hosszú időn át volt kárhoztatva anyja, II. Katalin czárnő életében, nyomottá, keserűvé tette kedélyét és sokáig visszafojtott uralkodási vágyának tűzhányószerű kitörését készitette elő. Már kevéssel trónralépte előtt egy udvari bálon — irja Katalin czárnő udvari orvosa — úgy viselkedett a Pétervártt levő svéd király iránt, hogy a jelenlevők «majd föld alá sülyedtek szégyenletükben.»

Nem lehetett ily előzmények után váratlan, ha a hatalom korlátlanságától megszédített zsarnok, a ki el volt tökélve, hogy akaratát és szeszélyét minden téren érvényesiti, ellenmondást nem tűrt. Mint Kocsubej irta Bécsbe Rozumovszkyhoz, *nincs nap, hogy a legmagasabb méltóságokat mint valami iskolás gyerekeket össze ne szidná.* A mikor Páris gróf alkanczellár a czár megkérdezése nélkül útlevelet állittatott ki az osztrák követ egy futárja részére, Pál adjutánsát küldte a grófhoz, hogy mondja meg neki, hogy «tökfilkó (durák) sem több, sem kevesebb».

De ezek a közönséges durvaságok nem sokára a politikai üldözések határozott szinét kezdték magokra ölteni. Egy postán feltört levél, melynek tartalma a czárnak nem tetszett, elég volt arra, hogy a czimzettet, ha véletlenül külföldi volt, erőszakosan a határra hurczoltatta. Ez történt a hessen-rheinfelsi fiatal herczeggel is, mivel atyja nem valami megelégedetten nyilatkozott fia fogadtatásáról.

Hogy a kémeket kijátszszák, többen vagy tintával, vagy czitromlével irták meg leveleiket, melynek láthatóvá tételére előbb szóbeli utasitásokat adtak. Igy levelezett Rozumovszky gróf számüzetéséből Bécsben levő nejével, igy Kocsubej Voronzov londoni követtel.

Az még semmi sem volt, hogy csekély fegyelmi vétségekért nemeseket fosztottak meg jószágaiktól s bilincsekbe verve hurczolták őket kényszermunkára, de megtörtént, hogy egy nap Pétervárról az összes bérkocsisokat kiutasitották, mivel egyiköknél egy parádé alatt pár pisztolyt és tőrt találtak.

Nem volt elnézőbb Pál hadserege iránt sem. A legkeményebb testi büntetéseket szabta ki katonáira s a tiszteket legkisebb hibájokért is szigoruan megdorgálta. Gacsinában minden gyakorlat és díszszemle kivégzésekkel volt egybekötve. Jellemző a tisztikar hangulatára nézve, a mit Szablukov emlit, hogy *már egészen megszokták minden parádénál pár száz rubelt venni magukhoz, hogy hirtelen számüzetés esetén ne legyenek pénz nélkül.* Ő maga — Szoblukov — három izben segitette ki bajtársait ily körülmények között. Megtörtént, hogy egy egész lovasezred, mely a czár vezényszavát nem hallotta, a gyakorló térről volt kénytelen egyenesen Szibériába lovagolni. Csak menetközben érte utól őket a czár futára, a ki kegyelmet vitt számukra.

Pál czár egyik legelső gondja volt az is, hogy eltörölje katonáinak Katalin uralkodása utolsó éveiben elfogadott egyenruházatát és nevetséges torzképeket csináljon belőlük. Turgenyev beszéli többek közt, mint kellett alávetnie magát mindjárt Pál trónralépte első napján a hajporozás nevetséges műtétének s mily madárijesztőt faragtak belőle a «gacsinai uniformissal». S mikor ő és parancsnoka, Volkonsky ezredes, egy alkalommal nem egészen szabályszerüen jelentkeztek, a czár utasitotta kamarását, hogy távolitsa el «ezt a két ökröt».

A hadsereg kipróbált tisztjeinek meg kellett érniök, hogy Apraxin tábornok egy lakája, valami Kleinmichel nevű, oktatott tábornagyokat a hadtudományokban. Hat-hét tábornagy ült az asztalnál a hajdani lakáj körül, ki tört orosz nyelven magyarázta az úgynevezett taktikát a sok háborúban megőszült vezéreknek. Minden bölcsesége a fegyverfogásokból, az őrszolgálat aprólékosságaiból, stb. állott.

És milyen volt a czárnak családjához való viszonya? Tudjuk, hogy feleségét Nelidov udvarhölgy miatt elhanyagolta már mint nagyherczeg; Panin gróf kegyvesztetté lőn, mivel nem akart alkalmazkodni azon szabályhoz, hogy: «respect pour la Nelidov, mépris pour la grande duchesse.» (Tisztelet Nelidovnak, megvetés a nagyherczegnének.) A nagyherczeg egy alkalommal nyiltan szemébe mondta: «az út, melyen halad, vagy az ajtón, vagy az ablakon át vezet» — mire Panin azt válaszolta, hogy semmi körülmények közt sem fog a becsület útjáról letérni s be sem várva a nagyherczeg elbocsátását, távozott. Czarskoje-Zelóban Pál bottal fenyegette az udvari kertészt, a miért feleségének gyümölcsöt vitt s eltávolitotta az udvartól Lafermiere könyvtárost és felolvasót, mivel Mária Feodorovna kedvelte.

Nelidovot a koronázás után főügyészének lánya, Lopuchin váltotta fel a czár kegyeiben. Sokan egész plátóinak szeretnék tudni ezt a viszonyt, de tény, hogy miután Lopuchin nőül ment Gagarin herczeghez, s ez alkalommal a czártól 100,000 rubel készpénzt, pompásan berendezett, 300,000 rubelre becsült házat, tömérdek brilliántot s ezüstnemüt, atyja pedig szintén 100,000 rubelt s 7000 parasztot kapott — rövid időn ismét ott hagyta férjét, hogy egészen a czáré legyen. Pál most három házat vásárolt, azokat összeköttette egymással s berendeztette kedvese számára. A czárnőnek mit volt mit tennie, csakhogy a meghasonlást még mélyebbre ne ássa, kénytelen volt hizelegni, udvarolni vetélytársnőjének, kinek menyasszonyi kontyát is, az udvari szokás szerint, mint udvarhölgyének, maga tüzte fel — s kénytelen volt eltürni, hogy férje kedvese keztyüinek szine után rózsaszinűre föstesse a Mihálypalotát is.

A családi kötelékek teljes meglazulásának ezen sivár képét még jobban elhomályositotta a czárnak gyermekeitől való idegenkedése. Igaz, hogy azok is gyűlölték, iszonyodtak tőle, mert tudták, hogy atyjuk ellenök tör, s azért vitette Pétervárra a 14 éves Jenő württembergi herczeget, hogy utódjául nevezze ki; feleségét és fiait, Sándor és Konstantin nagyherczegeket pedig elzárja. Viszont Pál czárnak is oka volt hinni, hogy a czárné nem egészen utasítja el magától hizelgőinek s különösen a Kurakin családnak cselszövéseit, kik benne egy új Katalint, Oroszország uralkodó czárnőjét szerették volna ünnepelni. A sötét gyanu lázas képei, a hatalomféltés őrülete odáig vitték a czárt, hogy a felesége termeibe vezető átjáratot befalaztatta s az ezt végző épitészt fogságba küldte. Mások szerint azonban az ajtót nem falazták be, csak elzárták, úgy hogy a czárnő a tragédia utolsó jelenetében azon át jelenhetett meg férje véres teteménél.

Hogy a czár maga is valami nagy csinyt tervezett vélt vagy valódi ellenségei eltiprására,

És ha menyegződ reggelén virágot
Fűzesz hajadra — sir virága az !
A dalnok élte sorvad e virágon,
S mindenikében egy remény — tavasz.

(«Búcsú».)

A füzet utolsó dalát a fiatal szerelmes egyenesen «Hattyúdal»-nak nevezi:

Isten veled, te szép világ határa !
Én szebb hazába, jobba távozom.

Az Országos Képtárban lévő példány után.

IUS 5-ÉN. — TERVEZTE BORSOS JÓZSEF. KŐRE RAJZOLTA BETTENKOFFER KÁROLY.

Távozott is, no de nem abba a bizonyos szebb hazába, hová a boldogtalan ifjú szerelmesek vágyódnak, hanem Alsó-Sztregovára. Nem tért többé vissza az egyetemre tanulótársai közé, hanem otthon, ősi fészkében, magánúton végezte a második jogi évet. Meglehet, hogy betegsége is oka volt e visszavonulásának, de úgy látszik, hogy mégis főleg mély lehangoltsága űzte el Pestről, legkedvesebb barátainak köréből. Ezt a föltevést támogatja Madáchnak egy volt tanulótársa, Kálmánházy Béla kir. táblabiró is, ki negyven évvel ez események után «Emlékezések Madáchról» czímen részletesen ír a Lantvirágokról és Madách viszonzatlan szerelméről:

«E viszonzatlan vonzalom lehetett oka annak is, hogy az I. évi jogtan végeztével, mikoron is pályatársai nevében ő vett búcsút a természetjog és Magyarhon közjogának latin ajkú tanára, Virozsil Antaltól, jogi tanúlmányai folytatására Pestre vissza nem tért, hanem a II. évi jogot magántanítás mellett hon fejezte be.»

Lónyay Albert ellenben a szerelem jelentőségét lehetőleg alászállítani iparkodik, s a rendelkezésemre bocsájtott jegyzeteiben ezt irja: «A mi az esetet illeti, az nem volt egyéb, mint egy kis diáknak rajongása, vagy hagyjuk rá, szerelme egy 13 éves gyermekleány iránt, és nemcsak hogy vallomáshoz, de talán még egy ártatlan és jelentéktelen bókhoz sem vezetett... ismétlem, ez nem volt más, mint a mi mindig volt és lesz, az, hogy ha az iskolai szoros barátságban levők valamelyikének nőtestvére van, abba a pajtások egy része biztosan szerelmes.» Viszont azonban Kálmánházy a szivek lappangó drámáját sejteti Etelkáról írt soraiban: «Adeline (Etelka) sejthette, miként atyja, az akkori kor egyik hatalmas embere, belső titkos tanácsos, a gödöllői uradalom hatalmas kormányzója (adminisztrátora), családja nyiladozó rózsáját, Adelinet, a köztük levő vallásküönbség miatt is, különösen az 1840-ben oly nagy port vert vegyes házassági elkeseredett viták behatása folytán, Madách keblére tűzni nem fogja engedni. — Az öreg úr nyakas kalvinista volt.»

Az egész eset az ifjú szivekbe visszafojtott dráma hatását teszi. Etelka fölöttébb gyengéd, nemeslelkű teremtés volt, szüleinek engedelmes gyermeke, ki szinte bálványozó tisztelettel csüngött kiváló lelkületű édes anyján. Egy vidéki nemessel való rövid boldogtalan házassága után édes anyjához tért vissza. A mi pedig Madách Imrét illeti, őt épen önérzete, büszkesége kényszerítette tartózkodásra. De hogy mily érzelem ragadta meg, kitűnik abból, hogy ő, ki oly kevéssé tört nyilvánosságra, hogy évtizedeken át egy sort sem nyomatott ki, az Etelkához irott verseinek kiadására elszánta magát. A «Lantvirágok» megjelenése tehát nem annyira a babér után vágyó lantos, mint inkább a szerelmes ifjú cselekedete volt, ki, mert mást nem tehet, verseivel hódol imádottja előtt. De ép ez kölcsönöz oly igazán költői szint a kezdetleges tartalmú füzetkének.

Madách egy darabig még sínlette szerelmi bánatát és egy újabb kis verscziklust írt Etelkához. E költemények már igen föltünő haladást mutatnak a rímelésben és általában a verses forma kezelésében. A csinosabbak ezek között az «Utóhang» és a «Búcsúérzetek» czimüek. Életrajzi szempontból figyelmet kelt az «Önvád»:

Oh drága hölgy, álbüszkeségből mért
Nem hallgattam keblemnek jobb szavára,
Bizalmasan és megbocsájtva hűn,
Tőled kérvén irt szivemnek bajára.

Mért hallgattam meg suttogásukat
A közbenjárók vészes seregének,
Kik két szív közt akként tolonganak,
Mint nap s föld közt gyászfellegi az égnek.

A Lónyayakkal való barátsága különben tovább is épségben maradt. Imre levelezget Menyhérttel, sőt később egy izben meg is látogatja barátját beregmegyei birtokán; viszont Lónyay Albert Madách Imrét már mint fiatal házast keresi föl csesztvei boldogságában. Csak a távolság s az idő temetik el lassan az ifjúkori barátságot, és változtatják a pesti szép éveket, a nyolczas czimboraságot, egyetemestűl, szerelmi ábrándostúl valami elfoszlott költői emlékké, melyre későbbi években mint egy romba dőlt, visszahozhatlan tündérálomra gondolunk vissza.

EGY GYILKOSSÁG A CZÁROK PALOTÁJÁBAN.

— Legújabb adatok nyomán. —

Oroszország történetének napvilágot látott újabb forrásai, a *Voronzov* herczegek családi levéltára, *Szoblukov* tábornok emlékiratai, *Langeron*-nak a párisi levéltárban levő följegyzései, *Bennigsen* kéziratai, stb. megdöbbentőleg világítják meg azt a palotaforradalmat, mely e század elején I. Pál czár meggyilkolásával végződött. Maguk a tettesek és a közeli szemlélők szólalnak itt meg, hogy kérkedve fitogtassák szörnyű tettöket s rámutassanak az áldozat

gerathenen Individuen. Nach einem Berichte des Gouverneuers der Insel, datirt vom 9. Febr., aus Point-à-Pitre, und geschrieben auf den Ruinen der Stadt, sind bei dem Erdbeben und der Feuersbrunst, die darauf folgte, einige Tausend Menschen todt geblieben, und an 1500 verletzt worden

— (Verwechselung.) Am 27. Febr. plaidirte vor dem Assisenhofe zu Paris ein Herr Ch.., als Anwalt eines schwer Inkulpirten. Als der Chef der Geschwornen aufgefordert wurde, dem Gerichtshofe von der Entscheidung der Jury Bericht zu erstatten, that er es in der üblichen Form und mit den Worten: „Auf Ehre und Gewissen, vor Gott und allen Menschen, erkläre ich: Ja der Advokat ist schuldig." Die seltsame Verwechselung erzeugte eine anhaltende Heiterkeit unter allen Zuhörern und nur nach vielen Ermahnungen vermochte der Präsident das Urtheil des Angeklagten bei der dem Gesetze schuldigen Stille und Aufmerksamkeit zu verlesen.

— Es hat sich in Bordeaux, am Abend des Fasching-Dienstags, ein höchst trauriges Beispiel zugetragen, das den Frauen, welche sich übermäßig zu schnüren gewohnt sind, um ihren schlanken Wuchs hervorzuheben, als Warnung dienen muß. Ein junges Mädchen aus dieser Stadt verließ, nachdem es mit einigen ihrer Bekannten zu Nacht gespeis't, eiligst die Gesellschaft, um sich nach Hause zu begeben, und sich für einen Ball umzukleiden. Da sie nach anderthalbstündigem Warten nicht zurückkehrte, so schickte man nach ihr, um sie zu holen, und da sie keine Antwort gab, und man doch bei ihr Licht bemerkte, was vermuthen ließ, daß sie nicht ausgegangen war, erbrach man die Thüre ihres Zimmers. Man fand das arme Mädchen halb angekleidet und mit furchtbar zusammengezogener Schnürbrust neben dem Bett ausgestreckt; sie gab kein Lebenszeichen mehr. Da die Verdauung nicht von statten gehen konnte, war die Unglückliche erstickt, da sie sich über die Maßen geschnürt hatte.

— Von Küken's: „Mein Herz ich will dich fragen, welches bei Pietro Mechetti im Stich erschien, ist bereits eine Auflage von 3000 Exemplaren vergriffen und es findet diese Composition bei den Gesangsfreunden noch allenthalben großen Anwerth (W. Musikz.)

— (Pesth.) Producenten, Speculanten und sämmtliche Marktgäste werden auf den geräumigen Productenhof der Gebrüder Kunewalder aufmerksam gemacht, der auch jetzt noch fortwährend erweitert und vergrößert wird. — In die trocknen, lichten, gegen Wasserschäden versicherten und geräumigen Magazine dieser nützlichen Anstalt kann man Producte aller Art gegen mäßige Miethzinse einstellen. Man zahlt für einen Ballen Wolle, sollte er gleich 3 Monate am Platze bleiben, mit Inbegriff des Abwägens, der sorgfältigen Aufsicht und der nothwendigen Vorzeigung von bei Kauflustigen gemachter Nachfrage 40 kr. C. M., falls größere Quantitäten eingesendet werden, nur 30 kr. — Diejenigen Producenten, die nicht persönlich erscheinen mögen, dürfen sich der pünktlichsten Rechnungslegung versichern oder nach Belieben die Zeit bestimmen, wenn sie im Magazine mit den Käufern zu unterhandeln wünschen. Die Benützung dieser Anstalt macht sich überdies schon dadurch sehr empfehlenswerth, daß die Eigenthümer des Productenhofes keine Wollhändler sind, daß sie somit mit dem Interesse ihrer Committenten in keine Berührung kommen können, und endlich, weil die öffentliche Concurrenz dem Verschleiße eines Producies nur förderlich sein kann.

Halt, noch Etwas! (Der Komet.) Die Vermuthung, welche ich in Nro 67 dieser Blätter über das Phänomen, das am 17. d., am Abendhimmel aufgetaucht war, aussprach, bestätigte sich schon am 18. Abends vollkommen, indem es wirklich ein Komet, und zwar ein ausgezeichneter Komet ist. Schon am 18. Abends sah ich den Kern desselben tief am Horizonte, und gestern Abends konnte ich ihn schon wirklich, astronomisch, beobachten. Die Position welche er einnimmt, werde ich in einem der nächsten Blätter genau angeben, hier vorläufig nur so viel, daß seine gerade Aufsteigung gestern Abends 8 Uhr 8 Minuten mittlerer Zeit nahe 42 Grad 43 Minuten und seine Abweichung 9 Grad 7 Minuten südlich vom Aequator betrug. Genauere Nachweise über seine Stellungen und seinen Lauf werde ich, wie gesagt, nächstens mittheilen, sobald ich meine Beobachtungen reduzirt haben werde.

Ofen am 21. März 1843.

Dr. F. Albert v. Monte-Dego m. p.
königl. Astronom-Adjunkt.

— (Wien.) Neueste Bülletins über die Krankheit des Durchl. Erzherzogs: Am 17. März Früh 9 Uhr. Da Se. kaiserl. Hoheit der Durchl. Erzherzog Franz Carl auch die heutige Nacht ruhig zubrachten, ein wohlthätiger, mäßiger Schweiß sich einstellte, der Frieselausschlag verschwunden, und in allen übrigen Krankheitserscheinungen einiger Nachlaß wahrzunehmen ist, so hat man alle Ursache mit Höchstdessen Befinden zufrieden zu sein. — Am 17. März Abends um 7 Uhr. Der Krankheitszustand des Durchlauchtigsten Erzherzogs ist Abends eben so befriedigend, als er es heute Morgens war.

— Am 18. März Früh um 9 Uhr. Die Krisen durch Schweiße wiederholten sich auch heute Nachts, und bewirkten wieder eine Milderung sämmtlicher Zufälle; das Befinden des Durchlaucht. Erzherzogs Franz Carl ist daher im Ganzen, mit Ausnahme eines eingetretenen Schmerzes im Knie, so beruhigend, daß von nun an keine Abend-Bülletins mehr erscheinen werden.

Freiherr v. Türkheim m. p.
Dr. Jangerl m. p.

Aemtliche Anzeigen.

Wechselgerichtliche Vorladung. (2)

2514. Iznaz Kohn, dessen Aufenthalt unbekannt ist, hat zur Verhandlung der gegen ihn durch Iznaz Domian pto. 40 fl. C. M. anhängig gemachten Wechselklage am 28 April l. J. um 9½ Uhr Vormittag vor dem k. Pesther Wechselgerichte erster Instanz zu erscheinen.

Gegeben aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz zu Pesth am 16. März l. J. abgehaltenen Rathssitzung.

Wechselgerichtliche Vorladung. (1)

2132 Joseph Graf Vay, dessen Aufenthalt nicht bekannt ist, hat zur Tagsatzung der wider ihn durch Alois Tély pto. 900 fl. C. M anhänzig gemachten Wechselklage am 24. April l. J. Früh um 9½ Uhr vor dem Pesther Wechselgerichte zu erscheinen.

Gegeben aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz zu Pesth am 13 März l. J. 1843 abgehaltenen Rathssitzung.

Lizitation.

Vom Magistrate der k. freien Hauptstadt Ofen wird bekannt gemacht, daß der Wieswachs oder respective das zu erzeugende Heu und Grummet auf den in circa 43¹⁰/₁₂ Joch bestehenden städtischen Kammerwald-Wiesen entweder im Ganzen oder theilweise mittelst öffentlicher Versteigerung dem Meistbietenden gegen gleich baare Bezahlung hintangegeben werden wird, auch wird auf diesen Wiesen, nicht aber im Walde, selbst die Schafweide bis Ende Dezember gestattet. Die betreffenden Lizitanten haben sich demnach am 20 April l. J. in facie loci Früh um 9 Uhr zum erwähnten Lizitationsact einzufinden. — Ofen am 13. März 1843.

Warnung.

Es werden alle diejenigen, welche in Pesth ihre Häuser in dem Johann Berghoffer'schen Rauchfangkehrer-Distrikte haben, durch den unterfertigten Concurs-Ausschuß hiemit gewarnt, die für geleistete Rauchfangkehrerarbeiten obkommenden Beträge nicht dem unter Concurs stehenden Johann Berghoffer, sondern dem aufgestellten Masse-Curator Herrn Johann Albertini zu leisten; indem widrigenfalls ihr Geld dem Verlust ausgesetzt wäre. Aus der Ausschußsitzung des Berghoffer'schen Concurses — Pesth, den 12. März 1843.

Nicolaus v. Rehorovszky Ausschußmitglied — *Anton v. Róna,* Ausschußmitglied. — *Michael v Széher,* Ausschußmitglied.

Verlorne Blanquets.

Am 28. Februar des verflossenen Jahres 1842 sind zwei lediglich mit der Unterschrift „Barbara Rudnay geb Piller" versehene Blanquets ohne allem sonstigen Datum ꝛc. in Verlust gerathen. Der redliche Finder wird gegen entsprechende Belohnung ersucht, diese in der Expedition dieses Blattes abzugeben. Zugleich wird hiemit bekannt gemacht, daß im Falle, man das Blanquet nach Art irgend eines Contractes fälschlich stylisirt haben sollte, der daselbst Unterfertigte sich am gehörigen Wege durch Annullirung des Blanquets dagegen zu verwahren wissen wird.

Mehrere 1000 Stück fertiger Wäsche, bestehend in allen Sorten Männer-, Damen- und Kinderwäsche, Leintücher, Polster- und Tuchetüberzüge, Damen-Corsetten und die neuesten Schweizer Vorhan = Mousseline, empfiehlt die Handlung zum

Ypsilanti in Pesth.

Landhaus.

In der Christinenstadt wird ein neuerbautes, bereits der Vollenburg nahes sehr schönes Landhaus, bestehend aus acht Zimmern, einer Säulenterasse, nebst allen andern Bequemlichkeiten und einem geschmackvoll angelegten Garten aus freier Hand verkauft, oder von Mitte Mai in Zins gegeben. — Nähere Auskunft in der Expedition dieses Blattes.

Bei **Gustav Heckenast** in Pesth ist zu haben:

Alte und neue Soldatenlieder.

Mit Bildern und Singweisen
herausgegeben von
J. Pocci und A. Jürgens.
8. Leipzig 1843. 12 kr. Conv.-Mze.

Dieses nett ausgestattete mit 35 schönen charakteristischen Holzschnitten gezierte Büchlein enthält 31 mit Melodien versehene ältern und neuern beliebten Lieder für Krieger, die gewiß Vielen eine sehr angenehme Erscheinung, und durch den äußerst wohlfeilen Preis auch leicht anzuschaffen sind.

Oeconomie- und Garten-Samen.

In der Samenhandlung des Unterzeichneten sind alle Sorten Oeconomie-Samen, als:

Luzerner Klee,
steirischer rother Klee,
französisches, englisches und italienisches Raigras,
echte lombardische weiße Maulbeer-Samen,

wie auch alle Sorten Gemüse- und Blumen-Samen billigst zu haben. — Cataloge werden Jedermann gratis verabfolgt.

Carl Eduard Muszely,
Dorotheagasse in Pesth.

Unterfertigter, dessen geschmackvoll assortirtes Waarenlager ihm bisher die Huld und Zufriedenheit eines hohen Adels und geehrten Publicums erwarb gibt sich die Ehre hiemit anzuzeigen, daß er dasselbe für den gegenwärtigen Pesther Josephimarkt mit ausgewähltesten, nach neuester Façon gearbeiteten

Gold- und Silber-Gegenständen

versehen hat, und demnach Anforderungen die zu Braut-Ausstattungen oder andern Bedarf in diesem Fache, so wie in Juvelen und Perlen an ihn gelangen werden, nach Wunsch zu entsprechen sich schmeicheln darf.

In obige Fächer gehörige Gegenstände werden um ihren vollen Werth in Tausch angenommen oder auch baar erkauft.

Hermann Löwy,
Gold-, Silber- und Juvelenhändler, große Brückgasse im Heinrich'schen Hause Nr. 677 in Pesth.

In dieser Handlung werden auch alle Gattungen Staatspapiere gekauft und verkauft, wie auch alle Gold- und Silbermünzen-Sorten verwechselt.

Pesther Tageblatt 1843

Abfahrt der Dampfboote

Nach **Pressburg** und **Wien** täglich Früh 7 Uhr ein Passagierboot,
„ dto. dto. jeden Mittwoch Früh 6 Uhr ein Frachtboot,
„ **Mohacs** und **Vukovár** jeden Dienstag 6 Uhr Früh ein Boot,
„ **Semlin** und **Drenkova** den 25., 28. März.

Heute ist eine große Vorstellung im Circus Gymnasticus.

Cassaeröffnung 3 Uhr. — Anfang der Vorstellung 4 Uhr. — Ende 6 Uhr.

Graf St. Széchenyi's neuestes Werk.

Bei **Gustav Heckenast** ist zu haben:

ÜDVLELDE.

Gróf Desewffy Aurél hátrahagyott némi iromány töredékivel.

Irta és közli

Gróf Széchenyi István.

Pesten 1843. gr. 8. geheftet 1 fl. 20 kr. Conv.-Mze.

12000 Gulden Conv.-Münze

sind im Ganzen oder auch theilweise auf erste Intabulation auf ein Gut oder auch ein Pesther Haus gegen Entrichtung der üblichen Interessen zu vergeben. Näheres in der Expedition dieses Blattes.

Uebermorgen ist der letzte Verkaufstag zu ausserordentlich billigen Preisen

der vereinigten Fabriks-Niederlagen

zum König von England u. zum Fürst Eszterházy

aus Wien hier am **neuen Marktplatz** im **Burgmann**'schen **Hause.**

Der **zahlreiche Zuspruch** und die günstige Jahreszeit setzten mich in den Stand, den geehrten Bewohnern von Pesth und Ofen jetzt schon die **neuesten Sommer**-Gegenstände vorlegen zu können, und mache besonders aufmerksam auf die **angekommenen neuesten echtfärbigen**

Patiste und Mousselin-Kleider zu 4 und 5 fl.

echt englische Leinwanden zu 3 bis 5 fl.,
2000 Stück Mousselin de lain zu 3½ bis 4 fl.,
glatte, gestreifte und quadrillirte Gros de Naples zu 1 fl. die Elle,
ganz neue Negligée-Kleider zu 2 fl. das Kleid,
nebst den beliebten **Victoria**- und **waschbaren Foulard-Kleidern,** eine **unerschöpfliche Auswahl** von **Shawls, Seiden-** und **Knüpftüchel** nebst den beliebten **Cardinal-** und **Diamantin-Krägen**, ferner alle Arten von **Modewaaren** für **Damen** und **Herren.**

Ein gütiger Besuch möge Jedermann von der Wahrheit des Gesagten überzeugen, und meinen innigsten Dank für den zahlreichen Besuch genehmigen.

Für vollkommene Ellenmaß, Echtheit der Waare und solide reelle Bedienung nebst den staunend billigen Fabrikspreisen garantirt der neue Eigenthümer

C. Harrer,
zum König von England aus Wien.

NB. Schließlich zeige ich noch an, daß ich wegen der bevorstehenden Carlsbader Bade-Saison nicht früher als bis kommenden November-Markt erscheinen kann, und daher jetzt schon mit allen Sommerartikeln versehen bin.

Bei **Gustav Heckenast** ist zu haben:

Boz Dickens neuestes Werk:

Leben und Abenteuer Martin Chuzzlewit's

Mit 40 Stahlstichen nach Original-Zeichnungen von Phiz. Erstes Heft. Leipzig. 15 kr. C. M.

Bei **Gustav Heckenast** in Pesth ist zu haben:

1842.

Das verhängnißvolle Jahr.

Ein Gedenkbuch von
Johann Rudolphi:
Leipzig 1843. brosch. 45 kr. CM.

Fortepiano-Niederlage.

W. Pétter,

bürgl. Claviermacher in Pesth, Waiznergasse,

im Hause zu den drei Grazien, gibt sich die Ehre einem hohen Adel und hochgeehrten Publicum die ergebenste Anzeige zu machen, daß er mit einer bedeutenden Auswahl neuer Claviere von vorzüglicher Güte versehen ist, und selbe zu den billigsten Preisen verkauft. Auch sind während der Marktzeit mehrere neue Wiener Fortepiano von verschiedenen der vorzüglichsten Meistern zu den möglichst billigsten Preisen zu haben, wie auch überspielte zu allen Preisen von 40 bis 160 fl. C. M. vorräthig. Ferner sind fortwährend Claviere auszuleihen.

An die Herren Kalkbrenner und Bauunternehmer.

Auf dem Adlerberge, unmittelbar hinter dem Blocksberge bei Ofen ist ein guter Kalksteinbruch eröffnet worden, aus dessen Steinen ein sehr weißer und sehr ausgiebiger Kalk gebrannt wird. Da jetzt der Kalkstein von Weitem hergebracht, und für die untern Gegenden geholt werden muß, so dürfte es Vielen angenehm sein zu erfahren, daß man sich von nun an mit diesem nöthigen Materiale in unmittelbarster Nähe versehen kann. Die Bedingnisse sind äußerst vortheilhaft, und beschränken sich beinahe nur auf die Bruchkosten. Näheres in der Expedition dieses Blattes.

Georginen oder Dahlien

sämmtlich in gesunden, keimfähigen Knollen (Wurzeln), sind in prachtvollsten englischen, französischen und deutschen Sorten in großer Auswahl vorräthig und zu haben in der Samen- und Garten-Productenhandlung des Carl Eduard Muszely, Dorotheagasse in Pesth. Cataloge werden Jedermann gratis verabfolgt.

Papiermühl-Verpachtung.

Die im Ibl Borsoder Comitate, in gleicher Entfernung von Miskolz und Erlau gelegene, zum Orte Dédes (von welchem selbe eine kleine Viertelstunde entfernt ist) gehörige Papiermühle, welche mit zwei Holländern, Bütten, Pressen, Haderschneider, englischen Hängwerk ꝛc. ꝛc ganz neu eingerichtet wurde, stets wegen Ueberfluß an Wasser auch im Winter zu betreiben ist, und eine geräumige Wohnung hat, wird mittelst der am 8. April l. J. in der Dédeser Beamtenswohnung abzuhaltenden Lizitation sammt den dazu gehörenden Feldern an den Meistbietenden auf mehrere Jahre übergeben; wegen näheren Auskünften bittet man sich an das Putnoker Hofrichteramt zu wenden. — Putnok, am 5. März 1843.

Bei Gustav Heckenast in Pesth ist zu haben:

Der Socialismus und Communismus

des

heutigen Frankreichs.

Von
Dr. L. Stein.

gr. 8. 1842. brosch. 3 fl. 45 kr. C. M.

M. Daberger's Sohn

k. k. priv. Fein-Tuch- und Schafwollwaaren-Fabriks-Niederlage, Waiznergasse, Graf Nako'schen Hause in Pesth,

Fabrik in Brünn.

macht bekannt, daß sie für diese Frühjahr- und Sommer-Saison ein ausgezeichnet großes Lager der **neuesten** und **geschmackvollsten Hosenstoffe** unterhalten wird, und **bestimmt** den festgesetzten Original-Fabrikspreis hievon die Elle angefangen von **40 kr.** bis **1 fl. 54 kr.**, die allerfeinste Qualität **2** fl., Satincloths in allen Farben feine Qualität die Elle pr. 48 kr., allerfeinste Qualität 1 fl. 12 kr., nebst einer Auswahl in Mode-Rockstoffen, Mousselintücher, Drap Zehier, Peruviens ꝛc. ꝛc.

Alle Stoffe sind schon bereits in der Fabrik gut eingelassen und zum Tragen fertig zugerichtet worden, und werden Stück- und Ellenweis zu festgesetzten Fabrikspreisen in Conv.-Mze. verkauft.

Ein Reisewagen,

mit allen dazu gehörigen Reise-Requisiten versehen, ist zu verkaufen. Das Nähere in Ofen Festung, Herrengasse Nr. 76 zu erfragen.

Ein Zimmer

mit oder ohne Meubeln und mit separatem Eingang ist bei einer anständigen Familie billig zu vermiethen, und das Nähere in der Königsgasse Nr. 1127 im 1. Stöck zu erfahrer.

---

200 Pfund Indigo,

fein Violet sind um einen billigen Preis zu haben, in der Spezereihandlung von

Liszka et Höffler,
Leopoldgasse, im Hause zum blechernen Hut in Pesth.

Frische ganz reine Wicken,

von allerbester Qualität, frei von Hafer und Gerste sind zu möglichst billigen Preisen zu haben bei J. Mekler, im v. Gyertyánffy'schen Hause, am Eck der Königsgasse in Pesth.

Ankündigung.

An der untern Donauzeile in Pesth, in dem neugebauten Gebäude der griechischen Gemeinde sind daselbst im Gewölbe die verschiedenartigsten rothen und grauen Marmore, nebst aller Gattung Gravirung und Vergoldung zu haben, aber hauptsächlich empfiehlt man den neuerfundenen grauen Marmor von vorzüglicher schönen Zeichnung, wovon Monumente, Piramiden, Kreuze, Tauf- und Weihbrunn-Muscheln schon fertig zu haben sind, und zugleich auf jede Art Arbeit, besonders Kirchenarbeit, Bestellungen angenommen werden.

Zwei meublirte Zimmer

in der Paternostergasse und neuem Marktplatz Nr. 204, 1. Stock sind auf Georgi zu verlassen.

Fremden-Anzeige.

Palatin. HH. Rusek, Domherr. — Baron Lobreszti. — Baron Isztenzy. — Zuber und Rutkay, Grundherren.

Königin v. Eng. HH. Sonnenberg, Habermayer, Demetrovits, Stall und Schlesen, Kaufleute.

Herausgeber und Verleger: G. Heckenast. — Redacteur: Dr. S. Saphir

Kleine Stadtpost.

Pesth. Se. k. k. Hoheit der durchlauchtigste Erzherzog **Carl** wird Montag den 22. d. M. hier anlangen, worauf Mittwoch den 24. die Grundsteinlegung der Kettenbrücke vor sich gehen wird. Man spricht viel von der großen Pracht und Solennität, die bei dieser Gelegenheit entfaltet werden wird. Unter andern soll auch eine Deputation der hier anwesenden Landtagsdeputirten an der Feierlichkeit Theil nehmen, damit da, wo der Grundstein des ersten und großartigsten Nationalwerkes (wenn auch leider nicht durch die Nation selbst geschaffen) niedergelegt wird, alle Stände repräsentirt werden mögen.

— Seit einiger Zeit wurde unablässig an dem Pflaster der Donauzeile gearbeitet: es geschah zur Ehre des zu erwartenden erlauchten Gastes! Und da man befürchtete, nicht ganz fertig zu werden, so maskirte man eine bedeutende Strecke mit Sand. Wem fällt hiebei nicht die bekannte Anecdote ein, wo, als ein Arzt einem Maurer Vorwürfe machte, daß er seinen Hof schlecht gepflastert und ihn dann mit Erde bedeckt habe, dieser ihm erwiederte: Es gäbe viele Leute, die ihre Pfuschereien mit Erde bedeckten. —

— Wenn wir nicht befürchteten, überlästig und zugleich als ein falscher Prophet verschrieen zu werden, so würden wir abermals die Hoffnung ausdrücken, daß die nunmehrige Anwesenheit des Brücken-Entrepreneurs endlich Gelegenheit geben werde, unsern lang gehegten Wunsch zu erfüllen, und daß endlich auf der rechten Seite des Theaterplatzes Trottoir gelegt werden wird.

— Vorgestern Abends ereignete sich in der hiesigen Nationalschwimmschule ein sehr bedauernswerther Unglücksfall, dessen nähere Umstände, bei denen wir ein Augenzeuge waren, wir uns um so mehr beeilen, unsern Lesern mitzutheilen, damit nicht durch irgend ein falsches Gerücht auf das so wohlthätige und gemeinnützige Institut ein nachtheiliges Licht geworfen werde. H. P., ein anerkannt guter Schwimmer und „Großprober," wollte einen sogenannten „Toirreesprung machen, als eben Jemand unterm Trambolin schwamm, den er nicht, nach üblicher Weise, angerufen hatte; H. P., von Natur etwas ungelenkig, konnte in der Luft keine Wendung mehr machen, und stürzte daher auf den unten Schwimmenden, wobei er sich wahrscheinlicherweise das Genick gebrochen hatte, denn er kam nicht mehr zum Vorschein, und obgleich nicht nur die inspicirenden, sondern sämmtliche Schwimmeister und mehrere Taucher ihm nachsprangen, konnte man dennoch trotz aller angewandten Mühe, keine Spur von dem Unglücklichen finden. Dies ist der einfache und wahre Hergang des traurigen Vorfalles, und jeder Unbefangene wird daraus ersehen, daß der Verstorbene selbst Schuld an seinem Unfalle war, indem es allgemein bekannt und eine strenge Vorschrift ist, daß man nicht eher springen darf, bis das Trambolin frei ist. Wir hoffen daher, daß sich Niemand durch diesen unglücklichen Zufall abhalten lassen wird, von der so heilsamen und lebenskräftigenden Schwimmanstalt Gebrauch zu machen, da dies eben so thöricht wäre, als wenn man darum, weil so Mancher schon durch eigene Unvorsichtigkeit mit Schießgewehren beschädigt wurde, sich scheuen würde, mit solchen umzugehen, oder wenn man sich deswegen, weil in Amerika durch Fahrlässigkeit und Mangel an Aufsicht viel Unglück auf Dampfbooten geschehen ist, abhalten ließe, sich auf der Donau dieser herrlichen und wohlgeordneten Reisegelegenheit zu bedienen. Von dem Eigenthümer der Schwimmanstalt erwarten wir aber, daß er nun seine, bereits allgemein anerkannte Sorgfalt und Aufsicht wo möglich noch verdoppeln wird, um auch nicht den Schatten eines Verdachtes der Nachlässigkeit gegen sich aufkeimen zu lassen.

— Vom 25. September an wird in der Umgegend von Pesth ein bedeutendes Feldlager von mehreren Truppengattungen, deren Gesammtzahl sich auf 16000 Mann belaufen wird, gebildet werden. Von dem Zusammenfluß so vieler Offiziere und anderer Fremden läßt sich wieder ein reges Leben für unsere dermalen fast ganz ausgestorbene Stadt, und von dem großartigen Militärschauspiele eine mannigfaltige Unterhaltung für die nach Vergnügungen lechzenden Einwohner erwarten.

— Das Stadthaus ist nun gänzlich demolirt, und es braucht nur neu erbaut zu werden, um gänzlich vollendet dazustehen. Wiewohl das Sprichwort sagt: „man darf einem Narren kein ungebautes Haus zeigen; so können wir uns dennoch, trotz der Gefahr mit jenem herrlichen Epitheton beehrt zu werden, nicht der Hoffnung hingeben, in dem Gebäude nach seiner Vollendung ein vollkommenes Prachtwerk und ein der Stadt Pesth würdiges Rathhaus zu schauen. Der Thurm, der nun um ein Stockwerk niedriger sein muß, wird ein wahres hors d'oeuvre darauf sein und einem kurzen Halse an einem Riesenkörper gleichen. Auch wird es sehr getadelt, daß das Rathhaus nach Osten hin erweitert wird, wodurch das dort befindliche Seitengäßchen so beengt wird, daß ein wohlbeleibter Bürger kaum durchkommen wird.

— Die Vorstellung für die Lugoser und das Blindeninstitut brachte trotz der geringen Zahl der Zuseher, dennoch 112 fl. CM. ein, da der Eigenthümer großmüthig die Kosten größtentheils selbst bestritt. Ein keuscher Referent eines hiesigen Blattes sagt in Bezug auf diese Production: die Damen fanden sich, wie vorauszusehen war, in großer Anzahl ein, da die Schwimmer größtentheis nicht kostümirt waren. Es scheint dieser Herr glaubt, man könne vollständig und nach der Mode gekleidet in der Donau eben so leicht und bequem schwimmen, als Mancher auf trockenem Boden schwimmt, und er nennt daher die leichte Kleidung, in der alle Schwimmer gekleidet waren, kein Kostüm. Freilich zogen viele später das Oberhemde aus, als es ihnen nach der gehabten Anstrengung große Unbequemlichkeit im Wasser verursachte. H.

— (Theatralisches.) Im Ofner Stadttheater eröffnete Herr Stoll diesen Mittwoch den Cyclus seiner Gastspiele als Orombello in der Oper: „Beatrice di Tenda" von Bellini. Das sehr zahlreich versammelte Auditorium empfing den beliebten Sänger bei seinem Erscheinen mit langanhaltenden Beifallsbezeugungen und spendete der fast durchgängig gelungenen Leistung den freundlichsten, meist verdienten Applaus. Für die Leser dieser Blätter dürfte die detaillirte Schilderung der Vorzüge des geschätzten Sängers wohl überflüßig sein; es genüge die Versicherung, daß Hr. Stoll in der Leistung dieses Abendes uns lebhaft an die Periode erinnerte, in der er an der Pesther Bühne in eben dieser Partie, unter glänzender Umgebung, die stets große Schaar seiner Verehrer in wahren Enthusiasmus versetzte. — Unter den Stellen, in denen der Wohllaut der Stimme, die Annehmlichkeit des Ausdrucks, und die Energie im Vortrage erfolgreichst hervortraten, verdient das Duett mit Agnesen im ersten Acte, so wie die Arie im dritten Acte vorzugsweise Erwähnung. Minder gelungen war die Scene im zweiten Acte, die der geschätzte Sänger sonst so hinreißend schön vortrug, die aber diesmal durch Ueberkünstelei sehr an Wirkung verlor. Wiederholte und stürmische Hervorrufungen bei offener Scene und nach den Acten wurden dem beliebten Gaste zu Theil, dem wir bei seinen fortgesetzten Gastspielen einen stets zahlreichen Zuhörerkreis zu prophezeien wagen. Die Mitwirkung war verdienstlich. Insbesondere zeichnete sich Mad. Niclas durch energievollen Vortrag aus, was durch häufige Applaudissements anerkannt wurde. Nicht minder verdienstlich waren Hr. Huber und Dlle. C. Ney. Was aber die rühmlichste Erwöhnung verdient, das sind die präzisen, gerundeten, kräftigen Ensembles, und wir kennen größere Bühneninstitute, die sich nicht wenig darauf zu Gute thäten, wenn sie die Finale's des ersten und zweiten Actes mit solcher Energie und Präzision zur Ausführung brächten. Bei den beschränkten Mitteln, die Hn. Huber zu Gebote stehen, verdient schon die Spende solch' musikalischen Genußes allein die rühmlichste Anerkennung. Die schwache Seite der Opernvorstellungen bildet zur Zeit noch das Orchester; doch läßt sich bei dem regen und offenkundigen Eifer des betriebsamen Directors, die Anstalt auf eine stets höhere Kunststufe zu führen, die Hoffnung aussprechen, daß bei einer nur einigermassen den lobwürdigen Intentionen der Verwaltung entsprechenden Unterstützung auch in dieser Branche eine Verbesserung eintreten werde. 3.

— Die berühmte Gesangskünstlerin Mad. Schoberlechner dalo Occa, ist mit ihrer Elevin, Dlle. La-Roche, Tochter des gefeierten Hofschauspielers hier angekommen, und es ist uns eine angenehme Pflicht, die Freunde der Gesangskunst auf die Genüße aufmerksam zu machen, die uns während der leider kurzen Zeit ihrer Anwesenheit in Aussicht gestellt sind.

Nachrichten.

Ankunft Abfahrt

der Dampfboote in Pesth.

Ankunft von **Wien** Abends
Abfahrt nach **Wien** Früh 7 Uhr } **Täglich.**
Ankunft von **Orsova** Vormittag jeden Montag und Freitag.
Abfahrt nach **Orsova** Früh 4 Uhr jeden Sonntag und Donnerstag.

Außerdem fährt das Waarenschiff **Árpád** jeden Mittwoch früh 6 Uhr nach Preßburg und Wien. Auf diesem Boote zahlt eine Person bis Wien am ersten Platz nur 6 fl. 30 kr., am Verdecke 4 fl., bis Preßburg am ersten Platz 4 fl. 40 kr., am Verdeck 3 fl. C. M.

Der Remorqueur **Erös** fährt jede zweite Woche nach Semlin und Drenkova.

Für Studirende Kost und Wohnung.

Wie bisher bin ich auch für das nächste Schuljahr gesonnen Studirende in Kost und Quartier zu nehmen. Hierauf Reflectirende mache ich außer dem Umstande, daß meine Wohnung an das Gebäude der Schulen anstoßend ist, auch noch dahin aufmerksam: daß ich vermög meiner ämtlichen Stellung mit den HH. Professoren in Berührung stehend, von dem Verhalten der mir Anvertrauten stets genaue Kenntniß habe. Nähere Auskunft werde ich auf frankirte Briefe unter der Adresse G. K. in der Capitelgasse im Gebäude der k. pol. Stift-Casse mit Vergnügen ertheilen. — Preßburg, im August 1842.

Warnung.

Nachdem Herrn Grafen Sigmund Csáky eine ddo. Pesth am 16. August pr. 8000 fl. C. M. auf den Herrn Grafen nach Szendrö gezogener, durch denselben acceptirter, durch Hrn. Anton v. Bellágh, Stuhlgeschwornen, coramisirter, in drei Monaten fälliger, weder mit dem Namen eines Remittenten, noch Ausstellers versehener Wechsel, welche Ergänzung jedoch fälschlicherweise leicht nachzutragen ist, durch Adolph Schlesinger, Israelitn aus Bielitz, kleiner Statur, länglicht magern blatternarbigen Gesichtes, gebogener Nase, grauen Augen, dunkel blonden Haares, mit einem röthlichen Schnurbart, circa 45 Jahre alt, in einer lichtblauen Jacke mit Perlmutterknöpfen, abgeschossenem Sammtkragen, röthlichem Tuchbeinkleid, und einem weißen breitgekrämpten Hut, am 16. d. M. heimlich entwendet wurde; demzufolge wird hiemit Jedermann gewarnt, diesen Wechsel an sich zu bringen, da derselbe bereits amortisirt worden ist, vielmehr wird geziemend ersucht, falls Jemanden obbezeichneter Wechsel oder der Dieb selbst vorkommen sollte, hievon die betreffende Behörde in Kenntniß setzen zu wollen.

Pesth, den 17. August 1842.

Dr. Carl v. Schiller,
Advocat und öffentlicker Wechsel-Notär.

Einladung.

Heute, den 20. August 1842 wird im Udvardy'schen Gesellschaftsgarten zum Besten der Kleinkinderbewahr-Anstalten in der Theresienstadt, bei Beleuchtung des Gartens, die neuangekommene Wiener Sängergesellschaft die Ehre haben, sich mit verschiedenen Gesängen und Caricaturen zu produziren, wozu Unterzeichneter hochachtungsvoll seine höflichste Einladung macht

Udvardy.

Entrée 6 kr. C. M. — Anfang 6 Uhr Abends.

Lizitations-Kundmachung.

Zufolge einer wechselgerichtlichen Anordnung werden am 22 l. M. 46 Stück Kleider Mousselin de lain und 15 Stück Umhängtücher in der zwei Adlergasse beim Hrn. Philipp Löwy an den Meistbietenden lizitando verkauft.

Pesther Tageblatt 1842,

Die neuerbaute, an der Weissenburger Straße liegende

Bierhalle

des Ofner Blocksberg-Bräuhauses wird Sonntag den 21 d. M. feierlich eröffnet.

Die rühmlichst bekannte Capelle des löbl. k. k. Infanterie Regiments Graf Ceccopieri wird in dem neuen schön gemalten und elegant decorirten Salon die Tanzmusik besorgen, und für gute Speisen, echtes frisches Felsenkellerbier und prompteste Bedienung ist bestens Sorge getragen. — Es macht daher ihre höflichste Einladung

die Administration des Ofner Blocksberg-Bräuhauses.

Meubelstoffe, Vorhang-Mousseline, Fuß-Teppiche, Wagenstoffe und Tisch-Decken.

Die k. k. landesbefugte Fabriks-Niederlage von

Meubelstoffen u. Fussteppichen

aus Wien,

am Hohenmarkt Nr. 524 besucht den Pesther Johanni Enthauptungsmarkt mit einem besonders großen und reichsortirten Lager aller Arten in Meubelstoffen, als:

Meubelstoffe in Ganzseide,
Meubelstoffe in Halbseide,
Meubelstoffe in Manilla-Bast,
Meubelstoffe in Schafwoll-Damasten,
Meubelstoffe in Garn-Damasten,
Meubelstoffe in gedruckt. Wollenzeugen u. Zitze.

Schweitzer façonirte Vorhang-Mousseline jeder Art.

Für die nächste Winter-Saison das Neueste und Eleganteste in

Fuß-Teppichen,

zur Belegung von Salons, Vorzimmern und Stiegen im letzten französischen Geschmack gearbeitet, eben so in

Sopha- und Bett-Fuß-Teppichen.

Ferner mit den modernsten seidenen

Wagenstoffen und Tischdecken jeder Art.

Die Verkaufs-Niederlage befindet sich wie bisher am Josephsplatze im Muschschen Hause bei Herrn

J. N. Soukup aus Wien.

Johann Ludwig Fischer

empfiehlt sich mit einem reichhaltigen Lager von aller Gattung Meubelstoffe, als:

Meubelstoffe in Ganzseide,
Meubelstoffe in Halbseide,
Meubelstoffe Manilla-Bast,
Meubelstoffe Schafwollen-Damast,
Meubelstoffe Garn-Damast,
Meubelstoffe gedruckte Wollenzeuge und Meubel-Cottone.

Derselbe hat auch allerdings gesorgt, um von ein und demselben Stoffe und Desin jedes beliebige Quantum vollführen zu können und die Preise auf das Billigste gestellt, und bittet daher um gütigen Zuspuch. Verkaufs-Gewölb, Wienergasse Nr. 199 gegen den neuen Marktplatz.

Anton Waldner

empfiehlt sich mit einem best assortirten

Nürnberger- und Galanterie-Waarenlager

zu sehr billigen Preisen, und hat seine Handlung auch außer der Marktzeit in der Königsgasse im v. Simoni'schen Hause.

Daselbst sind auch Lose von der schon am 3. September erfolgten Ziehung des Dominical-Gutes Geyerau billigst zu haben.

Weingärten-Lizitation in Klein-Tétény.

Auf Verlangen der Eigenthümer werden am 4. September l. J. Nachmittag die im Klein-Tétényer Weinberge, der Kirche gegenüber Nr. 209 liegenden, aus 1/4, 5/8, 1/16 und Nr. 184 aus 1/4, 2/8, 1/16 bestehenden, ferner die in der sogenannten Langen-Rieth mit den Nrn. 116 und 117, dann 193 und 196 bezeichneten 2/4, 4/8, 1/16, dann 1/4, 1/8, 1/16 und 1/4, 1/8 haltende, bestens cultivirte Erhard'schen Weingärten nebst dem zunächst der Kirche auf dem angenehmsten Platz des Gebirges erbauten Preßhause, worin 3 Zimmer, 2 Küchen, und ein großer in Stein gehauener Keller sich befindet, und endlich alle zur Weinlese nöthigen Requisitten im Wege der öffentlichen Versteigerung dem Meistbietenden überlassen.

Zur gefälligen Beachtung!

Die altbekannte k. k. Gyps-Fabrik des Johann Leitgeb bei Schottwien empfiehlt sich mit fortwährend frischen Waaren von reinem weißen Alabaster- und Stockator-Gyps zu den bedeutend herabgesetzten Preisen. Hat seine Niederlage hier in Pesth bei Johann Gruber, obere Donauzeile Nr 44.

Auch sind daselbst alle Gattungen Bairischer Farberde, und frisch angekommene weiße sandfreie Bergkreide um die möglichst billigsten Preise zu bekommen.

Pesth, im August 1842.

August M. Simonyi,

weiße Schiffgasse, Sziklai'schen, vormals Krachenfels'schen Hause, empfiehlt sein bedeutendes, neu sortirtes Lager schönster, im gothischen Geschmacke nach den neuesten Zeichnungen gearbeiteter

Fuß- und Wagen-Teppiche

in beliebiger Länge und Breite.

Siebenbürger Kotzen und Seife

in bekannter vorzüglicher Qualität sind eben daselbst während des Marktes in Kistchen zu haben. — Pesth, im August 1842

Dringende Bitte an Menschenfreunde.

Joseph Schlesinger, Sohn des Markus Schlesinger in Pesth, Praktikant in der Großhandlung des Herrn Emanuel Boscovitz, verließ am 15. d Morgens um 7 Uhr sein väterliches Haus, ohne daß man wüßte, wohin er gekommen sei, und ohne daß man wegen irgend eines moralischen Vergehens gegen seinen Brodherren sowohl, als gegen seine Eltern Grund gehabt hätte, eine Entweichung seinerseits zu vermuthen. Die tiefbetrübten Eltern bitten also jeden Menschenfreund flehentlich ihnen irgend eine Spur, und sei es eine noch so traurige von ihrem verlorenen Sohne zukommen zu lassen. Er ist, oder war ein schlanker Jüngling von 16 Jahren, hatte dunkelblondes Haar, rundes Gesicht und eine gesunde Farbe. Sein Anzug bestand aus einem dunkelgrauen Satinglotrock, quadrillirten Beinkleidern, einer roth seidenen Weste, und einer grünen Kappe. Unter allen schrecklichen Ahnungen, denen sich die verzweifelnden Eltern hingeben, ist wohl die wahrscheinlichste, daß der arme Jüngling beim Baden verunglückt sei, und alle Schiffer und Fischer und überhaupt alle Menschenfreunde werden daher dringend ersucht, jede Spur des Verlornen den tiefbetrübten Eltern (Alstergasse, Sailer'sches Haus Nr. 30) zu hinterbringen, wo auch alle gehabten Auslagen bereitwilligst ersetzt werden

---

Post-, Schreib-, Druck- und Packpapiere

werden zu

äußerst billigen Preisen

ausverkauft, am Anfange der zwei Adlergasse im Erc gräfl Steinlein'schen Hause.

National-Fest.

Heute Abends wird im

Hotel zum Tiger

eine große Soiree mit brillanter höchst überraschender **Illumination** unter dem Titel:

Stephans-Feier,

unter Mitwirkung des k. k. Baron Waquant Infanterie Regiments abgehalten.

Eintritt 10 kr. C. M. — Anfang halb 9 Uhr.

Bei eintretender ungünstiger Witterung findet das Fest am folgenden Tage statt.

Johann Hayder.

V. Pétter,

Claviermacher in Pesth, Waiznergasse. im Hause zu den drei Grazien, gibt sich die Ehre einem hohen Adel und hochgeehrten Publicum die ergebene Anzeige zu machen, daß er mit einer bedeutenden großen Auswahl neuer elegant und gut gearbeiteter Claviere versehen ist, und selbe zu den billigsten Preisen verkauft; auch sind mehrere sehr wenig überspielte Claviere zu den nachstehenden billigen Preisen zu haben: zwei Wiener 6½ Octav zu 160 fl. das Stück, ein 6 Octav von Bachel 120 fl, ein Wiener 6 Octav 120, 90, 80, 70 und 60 fl. C. M.; auch sind mehrere Stück Wiener Quer-Fortepiano von ungarischen Eschen und Nußholz zu 160, 100 und 80 fl. C. M zu haben, auch werden alte gegen neue in Tausch, wie auch in Verkaufs-Commission angenommen.

Wein-Verschleiß.

Es wird hiemit ergebenst kund gemacht, daß von heute an in dem vormals Vereinkeller-Locale, im Hause Sr. Erc. des Obergespan Joseph v. Almásy, am Josephs-Marktplatze in Pesth, verschiedene Gattungen echte Gebirgs- und Ausbruchweine von den besten Jahrgängen in Bouteillen so wie auch Eimerweis verschließen werden, nämlich:

Weiße.

			fl	kr.
1 Bout.	Bogdaner vom Jahre	1834	—	12
„ „	Waler „ „	1834	—	14
„ „	Neßmélyer „ „	1830	—	16
„ „	Schomlauer „ „	1834	—	20
„ „	Schomlauer „ „	1827	—	24

Rothe.

1 Bout.	Serarder vom Jahre	1834	—	16
„ „	Adlersberger „	1834	—	10
„ „	Menescher Ausbruch „	1827	—	30
„ „	Tokayer dto. „	1827	1	—
„ „	Französischer Champagner		3	—

J. Baumann.

2000 und 3000 fl. C.M.

sind gegen pupillarmäßige Sicherheit zu 6 Przt auf Ofner Häuser auszuleihen, und zu erfragen in Ofen, Fischerstadl Nr 97 Früh bis 8 Uhr.

S. J. Wanke,

Handelsmann am Franziskanerplatz Nr. 467, empfiehlt sein Lager von Uhrbestandtheilen, Maschinen für Uhrmacher, Goldarbeiter ꝛc. dann Werkzeuge für alle Metall- und Holzarbeiter.

In eine Apotheke,

wird ein Praktikant unter sehr annehmbaren Bedingnissen aufzunehmen gesucht. Nähere Auskunft gibt Herr Caspar Tschögl, zur Fortuna am Rathhausplatz in Pesth.

Fremden-Anzeige.

König v. Ungarn. HH. Jacobi, Agent.— Schelborn u. Natter, Kaufleute. — **Giessen,** Privatier.

Palatin HH. Reck, Pfligler, May u. Titelbacher, Kaufleute. — Maytényi, Grundherr. — Huszár, Hofsecretär.

Gold. Adler. HH. Popp, Apotheker. — Pongrátz, Assessor. — Harmos, Fiscal. — Polyakovich, Notär.

Königin v. Engl. HH. Fürst Schwarzburg — Sávorszky u. Scherz, Grundherren.— Sauska, Vicegespan. — Neumann, Münzer, Goldschmidt, Götz u. Della Grazie, Kaufleute. — Graf Apony.

☛ **Beilage: Fortsetzung der Nachrichten.**

Aemtliche Anzeigen.

(71) (2)

Concurs

der Gläubiger des weil. Jacob Korb und seiner Gattin Elisabeth

in Ofen am 16. September 1841.

20751. 1841. Von Seite des Gerichtes der k. Freistadt Ofen wird allgemein bekannt gemacht, daß, nachdem sich in dem Vermögen des verstorbenen hiesigen Fleischers Jakob Korb und seiner Gattin Elisabeth, dermaligen Gattin des Ferdinand Korb, ein Deficit erweist, so wird gegen denselben ein Concurs auf den 16. September 1841 gerichtlich angeordnet. Zum Litis-Curator wurde David Davidovits, zum Masse-Curator Johann Durst ernannt. Demnach werden alle diejenigen, die an der Concursmasse irgend eine Forderung machen, aufgefordert, am bestimmten Tage Alles das zu bewerkstelligen, was das Gesetz anordnet.

(72) (2)

Concurs

der Gläubiger des Joseph Scheidl und dessen verwit. Mutter Theresia Eberle

in Pesth den 8. October 1841.

29784 1841. Vom Gerichte der k. Freistadt Pesth wird gegen den hiesigen Bürstenbinder und Pächter eines der städtischen Bräuhäuser Joseph Scheidl, so wie gegen dessen verwitw Mutter Theresia Eberle, ehemal. Gattin des Joseph Scheidl, die für ihren Sohn Bürgschaft geleistet hat, der Concurs auf den 8. October 1841 eröffnet. Zum Litis-Curator wurde Daniel Pukolay, beeid. Advocat, ernannt. Alle diejenigen also, die an der Concursmasse unter was immer für einen Rechtstitel Anspruch machen, werden hiemit öffentlich aufgefordert, am bestimmten Tage vor dem Gerichte der Stadt Pesth entweder persönlich oder durch ihren gesetzlich bevollmächtigten Anwalt zu erscheinen, und ihre, mit den nöthigen Beweisen versehenen Forderungen spätestens binnen drei Tagen, vom Tage der Concursfrist an gerechnet, in zwei Exemplaren, hinzureichen, da später eingereichte Forderungen vom Concurs-Proceß ausgeschlossen werden. Diejenigen, die nicht persönlich erscheinen können, werden zugleich aufmerksam gemacht, ihren Anwalt zur Ernennung des Ausschußes am Tage des Concurses mit der nöthigen Vollmacht zu versehen.

(73) (3)

Concurs

der Gläubiger des verstorbenen Joseph Duliczky major

in Pesth den 6. September 1841.

29785. 1841. Von Seite des Gerichtes der k. Freistadt Pesth wird allgemein bekannt gemacht, daß, nachdem ämtlich angezeigt wurde, daß in dem Vermögen des verstorbenen Joseph Duliczky major ein Deficit ersichtlich ist, wird der Concurs aller seiner Gläubiger auf den 6. September 1841 gerichtlich angeordnet. Zum Masse-Curator wurde Stephan Khoor, Grundbuchsverwalter, zum Litis-Curator Michael Szolcsányi, beeid. Advocat, ernannt. Alle diejenigen also, die an besagter Concursmasse unter was immer für einen Rechtstitel Anspruch machen, werden hiemit aufgefordert, am bestimmten Tage vor dem Gerichte der Stadt Pesth entweder persönlich, oder durch ihren gesetzlich bevollmächtigten Anwalt zu erscheinen, und ihre Forderungen an der Concurs-Masse mit den nöthigen Documenten versehen, spätestens binnen drei Tagen, vom Tage der Concursfrist an gerechnet, einzureichen, da auf später eingereichte Forderungen keine Rücksicht genommen wird. Diejenigen Gläubiger, die nicht persönlich erscheinen können, werden zugleich aufmerksam gemacht zur Ernennung des Ausschusses am Tage des Concurses ihren Anwalt mit der nöthigen Vollmacht zu versehen.

(70) (2)

Concurs

der Gläubiger des Andreas Schwaiger

in Preßburg den 30. October 1841.

29287. 1841. Von Seite des Gerichtes der k. Freistadt Preßburg wird gegen den dasigen fallirten Bürger und Buchhändler Andreas Schwaiger der Concurs auf den 30. October 1841 eröffnet, und zu dessen Litis-Curator Stephan Kollarik, städt. Oberfiscal, ernannt. Welche Anordnung zur gesetzlichen Wahrnehmung der Rechte der Gläubiger allgemein bekannt gemacht wird.

Ankunft Abfahrt

der Dampfboote in Pesth.

Ankunft von **Wien** Abends den 31. Aug. 2., 4, 6., 8, 10. Sept.
Abfahrt nach **Wien** Früh 6 Uhr dto. dto.
Ankunft von **Orsova** Vormittag den 31. Aug. 6., 11., 17., 24., Sept.
Abfahrt nach **Orsova** Früh 4½ Uhr den 2., 8., 15., 21. Sept.

Außerdem fährt das Dampfboot „Árpád“ und der Remorqueur „Samson“ abwechselnd jeden Mittwoch und Sonntag nach Wien, und kommen jeden Sonntag und Donnerstag in Pesth an; der Remorqueur „Erös“ jede zweite Woche nach Semlin und Drenkowa.

T. Maubach, 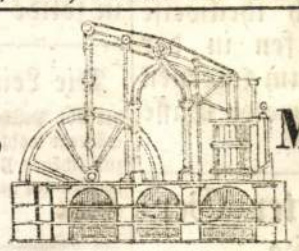 Mechaniker,

at seine Maschinen-Werkstatt auf der Kerepescher Straße, vis à vis dem k. k. Heumagazin Nr. 36 in Pesth, empfiehlt sich zum Bau von Dampfmaschinen, von jeder Kraft und Größe für Mahl-, Schneide-, Stampf- und Oelmühlen, Bergwerke und Wasserleitungen, kurz für alle Kraft bedürfenden Erzeugnisse. Ferner:

Dampfkesseln und Dampfpfannen

für Pottasche-Siedereien, Branntweinbrennereien, Hutfabrikationen, Bäder ꝛc. ꝛc.

Der Obgenannte schmeichelt sich, um so eher mit Aufträgen hierauf beehrt zu werden, da bereits eine Dampfmaschine von zehn Pferde Kraft von ihm selbst gebaut und aufgestellt, die hier in Pesth mehrere Mahlgänge mit dem besten Erfolg treibt, und da auch stets derlei Maschinen in dessen Werkstatt gefertigt werden, so kann sich jeder Kauflustige von der Zweckmäßigkeit seiner Bauart hinlänglich überzeugen.

Solidität und Billigkeit sind mir stets Grundsätze, so, daß ich Jedermann die strengste Zusicherung der billigsten Preise und der gewissenhaftesten Erfüllung meiner Verbindlichkeiten machen darf.

Rühmlichst bekanntes Waschwasser

genannt

Prinzessenwasser

von

August Rennard, vormals Johann Bigot in Paris

Um die glänzenden Wirkungen dieser wunderbaren Flüssigkeit zu erfahren, braucht man nur nach dem gewöhnlichen Waschen das Wasser gehörig aufzuschütteln, ein Schwämmchen zu benetzen, und damit die Haut gleichmäßig zu bestreichen, ohne sich abzutrocknen, und man erhält den Teint bis in das höchste Alter stets weiß, glatt, rein und zart. Diejenigen aber, welche Unreinlichkeit auf der Haut haben, müssen dieses Wasser mehrmals des Tages auf genannte Art anwenden, um desto schneller von den etwaigen Sommersprossen, Wimmerln, Hitzpocken, oder sonstigen Blüthen befreit zu sein, indem dieses Wasser durchaus keine Unreinlichkeit auf der Haut duldet. Zu haben in eleganten Flacons nebst Gebrauchanweisung zu 48 kr C. M. bei M. Lueff Schiffgasse, zur Minerva. — Pesth in August 1841.

K. k. Poststall-Amtsanzeige.

Ich habe die Ehre dem verehrten Publicum, insbesondere aber den pl. t. Reisenden hiemit anzuzeigen, daß ich von 1. September l. J. an, das k. k. Poststall-Amt für Ofen und Pesth übernommen habe.

Ein wohleingerichteter Marstall und verläßliche Postillions bürgen für pünktliche schleunige Beförderung. Das Poststall-Amt befindet sich in Pesth, Hatvanergasse Nr. 585, im vormals Eckstein, nun Jankovits'schen Hause, in Ofen aber im k. k. Postamte wohin sich die pl. t. Herren Reisenden mit Bestellung der Pferde gefälligst wenden wollen.

Pesth, den 28. August 1841.

Wilhelm Strausz,
k. k. Postmeister.

Ganz frische Mäntel- und Kleiderstoffe,

Mousselin de Laine zu 3½, 4, 4½ bis 6 fl. das Stück

glatte und gedruckte Thibets auf Ueberröcke und Kleider; ferner

Männerhosen und Westenstoffe

Alles äußerst billig,

sind neu in Commission angekommen in Pesth in der Großhandlung des

W. Wilhelm Iszer,

in der großen Bruckgasse dem Theater gegenüber zum italiänischen Wappen.

Maculatur-Papier in verschiedenen Größen, den Rieß zu 1 fl. 12 kr. bis 1 fl. 36 kr. Conv. Münze, verkaufen Landerer und Heckenast, Hatvanergasse Nr. 583.

Alexander Zöhls,

in der Schlangengasse „zum Pilger,“

verkauft zu **herabgesetzten Preisen** das Neueste von **Damen-Chemisetten, Mantilles, Krägen, Hauben, Manchetten, Streifen und Einsätze** ꝛc. gestickt und tambourirt, alle in **Tull anglais und weißen** Waaren einschlagende Artikel, **Mollkleider, Vorhang-Mousselin etc. Spitzen und Entoilagen**, ferner für Herren: **Gillets, Cravatten, Hals- und Sacktücher, Hosenträger** ꝛc. Unter dem Einkaufs-Preis, die letzte Partie von **Shawl- und Umhängtüchern, Piquébarchent, Schnürl- und Brünner Barchent, Manchester und Futterzeuge**, hohle argantische Kerzendochte in allen Farben, und Lose auf **Lhotta Genitschkowa** mit ein Fünftel Gratis-Lose um die billigsten Preise.

Von

Szechényi's Kelet népe

werden Exemplare, wenn auch schon gebraucht, zu guten Preisen zu kaufen gesucht von

Gustav Heckenast's Buchhandlung.

Pesther Tageblatt 1841

Neues Etablissement:

Weißwaaren-Niederlage

von

F. S. Pichler in Pesth,

Waiznergasse, den sieben Churfürsten gegenüber, neben dem großen Christoph, empfiehlt sein gut assortirtes Lager von

Weißwaaren

als: alle Gattungen Kleiderstoffe, Percail, Cambridge, Mousseline, Battist-Clair, Battist-Mousseline, echte französische Battiste, Linon, Moll, Organtin, Tirletan, glatte und façonirte Schweizer Mousseline, wie auch

Tull anglais

und derlei Streifen nebst einer bedeutenden Auswahl der feinsten

Moll- und Tull-Stickereien

stets nach dem neuesten Geschmack und Form.

Gestickte broschirte und glatte

Vorhang-Mousseline

in allen Breiten, eingewirkte Borduren und Fransen, Kammertücher, Futter-Catune, Wallis, Gesundheits-Flanelle, alle Sorten Barchent, Pique-Decken jeder Größe, färbige Linon, Organtin, Tull, Croisee, Mousseline, Cattun.

Eine bedeutende Auswahl des besten

Strickzwirn, echt englischer Maschinen Strick- und Nähzwirn von vorzüglichster Qualität, Echt schottische, halbschottische und engl. Strickwolle, Schling- und Gitterwolle.

Alle Sorten weißer Zwirn-, Baumwoll- Damen, Herren und Kinder Strümpfe und Socken, durchbrochene Damen-Strümpfe und Männer-Socken, schwarze und melirte Damen- und Kinder-Strümpfe, weiße und schwarze Seiden-Strümpfe glatt und à jour, schafwollene Winter-Leibchen und Hosen für Herren und Damen. Durer Männerleibchen, Hosen und Socken; Zwirn- und Wollbänder, Zwirn-, Woll- und Seiden-Börteln, Zwirn- und Seiden-Schnürriemen, Hemdknöpfe, gewirkte und Gummi Elastique-Hosenträger, Seiden-, Woll-, Schwedische und Glacé-

Handschuhe

nebst vielen ähnlichen Artikeln zu billigst gestellten Preisen

---

Ein Compagnon zu einem Fabriks-Geschäft wird gesucht.

Zu einem bereits seit mehreren Jahren vortheilhaft bestehenden Betriebsgeschäfte, das einen reinen Gewinn von

50 Procent

abwirft, (wovon jeder darauf Reflectirende sich überzeugen kann) und sich sowohl in den beiden Nachbarstädten, als in der ganzen Provinz des bedeutendsten Absatzes zu erfreuen hat, wird ein Gesellschafter mit 5000 fl. C. M. Einlage gesucht. Darauf Reflectirende wollen gefälligst ihre Briefe portofrei an die Expedition dieses Blattes unter der Addresse M T. einsenden.

So eben sind auf feinem Velin erschienen und in jeder soliden Buchhandlung zu haben:

I. A' Zsidó 's a' Korszellem,
(der Jude und der Zeitgeist) von Moriz Rosenthal.

II. Dávid Király Énekei,
(Psalmen.)

III. A' régi rabbih erköles tudománya,
(moralische Grundsätze der alten Rabbiner.)

beide letztere sammt hebräischem Texte und übersetzt von Moriz Rosenthal

---

So eben erschien und ist bei **Gustav Heckenast** in Pesth zu haben:

Gesundheit und Geld,

gewonnen durch richtige Luftbenutzung in Gebäuden.

Ein Beitrag zur Baukunst

welcher Rauch, übeln Geruch, Feuchtigkeit, Schwamm, Mauerfraß, Fenstereis &c. beseitigen, sowie Krankheiten, Ersticken durch Kohlendunst, ferner bauliche Reparaturen und die bisherigen Holzverschwendungen verhüten, zugleich aber unsere Wohnungen auf die wohlfeilste Weise erwärmen lehrt;

erläutert für Jedermann

insbesondere für Hausväter, Bauherrn, Baumeister und Bauhandwerker durch ein Heft Tafeln und Modellbilder von

Hermann Baron v. Lynker,
k. preuß. Ingenieur-Officier.

Preis für Text und Atlas 3 fl. C. M.

Die guten Erfolge der Maßregeln des Hrn. Verf. sind durch beigedruckte Atteste Seitens mehrerer Behörden außer Zweifel gestellt.

Aug. Schulz et Comp. in Breslau.

Die Niederlage

von fein gesponnenen

Roßhaaren,

für deren Qualität gebürgt wird, befindet sich in der Spiegel-Niederlage des A. L. Klauss, im städt. Theater-Gebäude in Pesth.

Mehrere 1000 Stück fertiger Wäsche eigener Erzeugung, bestehend in Hemden, Hosen, Unterröcken, Nachtcorsetten, Leintücher und Polster sind in jeder Feine zu haben in Pesth beim

Ypsilandy.

Eine gemischte Waaren-Handlung

im besten Betriebe, ist, wegen des plötzlich eingetretenen Ablebens des Eigenthümers, selbst, in einem von Pesth unweit liegenden Marktflecken, sammt vorzüglich gut sortirten und ganz frischem Waarenlager alsogleich gegen äußerst vortheilhafte Bedingnisse abzutreten; und das Nähere darüber zu ertheilen, haben aus Gefälligkeit die Herren Wurm u. Heinrich in Pesth übernommen.

---

7 Octaviges Fortepiano

von besonderer Güte, fast neu, aber bereits gut überspielt, wird um billigen Preis verkauft in Ofen, Wasserstadt, Canal-Gasse, Nro 712 im 1ten Stock.

Apathiner Hanf,

gegen 250 Ctnr 1839er Fechsung bester Qualität ist im Ganzen oder auch theilweise billigst zu verkaufen in der Eisenhandlung „zum goldenen Striegel" Ketskemeter Gasse in Pesth.

Neu verbesserter Gerstenkaffee,

welcher der Gesundheit besonders zuträglich, und von Herrn Doctor v. Mayer untersucht und anempfohlen wird, ist beim Erzeuger Szél Mihály in Ketskemét, und bei Franz Amtmann, Spezereihändler am neuen Marktplatz in Pesth, zu 12 kr C. M. das Pfund zu haben. Bei größerer Abnahme werden 20% Rabatt gegeben.

Sicherstellung.

In der Nr. 201, 202, 203 des Pesther Tageblattes hat mein Gemal, der pensionirte k. k. Obristlieutenant Karl Balla die Warnung einrücken lassen, daß Niemand sich mit mir in ein Geld- oder Borggeschäft einlassen möge, da er nichts bezahlen wird.

Diese Warnung war überflüssig, denn mein geliebter Gatte hat dies auch bisher nie gethan, und es ist mir auch nie eingefallen, meine Gläubiger an ihn zu verweisen, sondern ich habe immer, die zu meinem Hausgebrauche und zur Erziehung meiner Kinder etwa gemachten geringen Schulden, selbst abgetragen, und werde dies auch ohne Aufschub bei den etwa noch rückständigen thun. Dennoch glaube ich meine wenigen Gläubiger versichern zu müssen, daß ich ihre Forderungen so wie bisher auch in der Folge befriedigen werde. — Pesth, den 26. Aug 1841

Mathilde Balla,
geb. Baronesse Brauneker.

Frisches oberländer Bier,

wie auch gute weiße und rothe Weine von vorzüglicher Güte, nebst gut zubereiteten Speisen empfiehlt Gefertigter in seinem freundlichen Locale „zum Engländer, Raizenstadt in Ofen." Auch sind echte rothe Adelsberger und weiße Weine in verschiedenen Gattungen sowohl in großen als kleinen Gebinden zu haben.

Friedrich Kracker.

Haus-Lizitation.

Den 7. September l. J. wird im städt. Grundbuchamte das in Pesth, innern Stadt, Leopoldgasse sub Nro 199 gelegene Pflaff'sche Haus, bestehend im 1 Stock aus 12 Zimmern, 2 Küchen; zu ebener Erde aus 6 Zimmer, 2 Küchen sammt Zugehör, Stallungen auf mehrere Pferde, Wagenremise und einem großen Hof, auf Verlangen des Eigenthümers licitando veräußert. Die näheren Bedingnisse können bei dem Eigenthümer eingesehen, und der Kauf im Falle einer Uebereinkunft auch vor dem Lizitations-Termin abgeschlossen werden

---

Wendelin Petter,

Clavier-Macher in Pesth;

in der Waiznergasse im Hause bei den „drei Grazien" empfiehlt sein großes Lager aller Gattungen sowohl neuer als alter Clavier-Instrumente, von vorzüglicher Güte zu den billigsten Preisen; auch werden alte Claviere sowohl im Tausch als auch zur Reparatur angenommen und prompt effectuirt. Sowohl für Verkauf als Reparatur wird garantirt.

Clavier-Verkauf.

In der Götter-Gasse im Farkasschen Hause, 2ten Stock Nro 9, sind mehrere neue gute Fortepianos zu verkaufen, oder in solide Häuser zu verleihen.

Die Leinwäsche-Niederlage

des löbl. Pesther Frauen-Vereins besteht fortwährend wohl assortirt bei F. B. Liedemann zur schönen Ungarin, und wird der Aufmerksamkeit der geschätzten Abnehmer bestens empfohlen.

Fremden-Anzeige.

Königin v. Engl. HH. Baron Josika, Geheimrath — Graf Andrássy u. Graf Nako, Kämmerer. — Graf Avogadra. Gutsbesitzer. — Sauzet, Präsident. — Dierzer, u. Meskó, Hauptleute. — Kubinyi, Grundherr. — Robert, Grosshändler. — Giacomelli, Weiss, Schicktary u. Deutsch. Kaufleute. — Gräfin Schmidegg, Gutsbesitzerin. — Gräfin Hadary, Hofräthin.

Tiger. HH. Graf Pongratz u. Torczany, Gutsbesitzer. — Graf de la Motte, Particulier — Berger, Privatier. — Zahn u. Baum, Fabricanten. — Trostorff u. Fray, Kaufleute — Blosch, Geschäftsführer. — Vagger Assessor. — Novak u Szalay, Notär. — Werlas, Toth u. Szalay, Fiscal. — Popovits, Povetschovitz u. Schevitz, Studirende. — Fejér, Jurat.

Jägerhorn. HH. Tarozy, Domherr. — Werga, Freiseisen, Kapolnay u. Németh, Grundherren — Dechefy, Advocat. — Stollmann, Apotheker. — Simatovich, Kaufmann. — Politzer, Grosshändler.

Palatin. HH. Paly, Grundherr. — Rottmiller, Steinbach, Schaumann u. Hirth, Kaufleute.

Gold. Adler. HH. Hesli, Weiss u. Farkas, Kaufleute. — Szoltésa, Grundherr

Redacteur: Dr. S. Saphir. — Verleger: G. Heckenast.

PETTER Tamás kutmester. A gyöngyösi Haller rezidenciális ház belső kertjének „ugrókutját" javitja 1777-ben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

~~Borsoo József~~

Pettenkofen

Nap I.

a m. litogr. Tört a
19. 4-ban
Bp 1934
78,88. l. (képirrel)

Nagyzlito

BORSOS-PETTENKOFEN: Az országgyűlés megnyitása 1848-ban. 1848.

1913 (Dr. Sonnenfeld Zsigmond gyüjteménye). — Képben közölve: az idézett kiállitás katalógusában.

Acquis à la Collection Sigismond Sonnenfeld à Budapest. — Exposé: Musée Ernst, 1913 (Coll. Sigismond Sonnenfeld). — Reproduit: au catalogue de l'exposition.

Puy, Jean, (1876—)

70. Nő ablak mellett. (Femme près de la fenêtre).

Karton. (Carton). — 93×73 cm.

Jelezve lent balra: (Signé en bas à gauche): *Puy.*

Vétetett a H. O. Miethke cégtől Bécsben. — Kiállitva: Műcsarnok, 1919 (Köztulajdonba vett műkincsek kiállitása); Nemzeti Szalon, 1929 (A francia avant-garde művészek kiállitása).

Acquis à la Galerie H. O. Miethke à Vienne. — Exposé: Műcsarnok, 1919 (Palais des Beaux-Arts à Budapest, Exposition des oeuvres d'art socialisées); Nemzeti Szalon 1929 (Salon National, Exposition des artistes français d'avant-garde).

Raffaëlli, Jean Francisque, (1850—)

240

***71.** Keresztelőre várók. (L'attente du baptême).

Pasztel és gouache. (Pastel et gouache). — 38×28 cm.

Jelezve lent jobbra: (Signé en bas à droite): *J. F. Raffaëlli.*

2900

***72.** A Notre-Dame Párizsban. (Notre Dame de Paris).

Vászon. (Toile). — 65×81 cm.

Jelezve lent balra: (Signée en bas à gauche): *J. F. Raffaëlli.*

Vétetett a Műcsarnok egyik tárlatáról Budapesten. — Képben közölve: Magyar Művészet V. 322. old. Petrovics E. „Br. Kohner A. gyüjteménye" c. cikkéhez.

A kép két változata látható Arsène Alexandre, J.-Fr. Raffaëlli (Paris, 1909) c. könyvében: 15. old. „Notre Dame de Paris (Collection G. Alexandre), olajfestmény és 46. old. „Notre Dame de Paris", szines rézkarc (Loys Delteil Cat. No 58.).

Acquis à l'une des expositions du Műcsarnok (Palais des Beaux-Arts, Budapest). — Reproduit: Magyar Művészet (L'Art Hongrois); V. p. 322. Alexis Petrovics „Collection du Baron Adolphe Kohner".

Deux variantes du tableau reproduites dans l'ouvrage d'Arsène Alexandre: „J.-Fr. Raffaëlli (Paris, 1909) p. 15 „Notre Dame de Paris" et p. 46 „Notre Dame de Paris", eau-forte en couleur (Loys Delteil Cat. No 58.).

Redon. Odilon, (1840—1916)

8500

***73.** Virágcsendélet. (Fleurs avec papillon).

Vászon. (Toile). — 65×54 cm.

Jelezve lent balra: (Signée en bas à gauche): *Odilon Redon.*

Vétetett 1930-ban a Galerie Bourgeat cégtől Párisban.

Acquis en 1930 à la Galerie Bourgeat à Paris.

Regnault, Henri, (1843—1871)

490

74. Paripa. (Cheval).

Vászon. (Toile). — 73×81 cm.

Jelezve lent balra: (Signée en bas à gauche): *Henri Regnault.*

Vétetett a Galerie Arnot cégtől Bécsben.

Acquis à la Galerie Arnot à Vienne.

Pettenkofen, August von, (1822—1889)

***63.** Alvó cigánylányka. (Petite bohémienne endormie).
Vizfestmény. (Aquarelle). — 16.5×22 cm.
Jelezve és keltezve lent balra: (Signée et datée en bas à gauche): *a. pettenkofen 59.*

Kohner Károly gyüjteményéből. — Kiállitva: Nemzeti Szalon, 1909 (Jubiláris téli tárlat); Ernst-Múzeum, 1916 (Német és osztrák mesterek és magyar követöik); Mücsarnok, 1919 (Köztulajdonba vett mükincsek kiállitása; (Mücsarnok, 1927—28 (Szolnoki magyar és osztrák festök kiállitása). — Képben közölve: a Nemzeti Szalon idézett kiállitásának katalógusában; Arpad Weixlgärtner, August Pettenkofen. Wien, 1916. 112. old.: „Schlafendes kleines Zigeunermädchen. (Kat. No 312).

Provient de la coll. de feu Charles Kohner. — Exposé: Nemzeti Szalon, 1909 (Salon National, Budapest, Exposition jubilaire d'hiver); Musée Ernst, 1916 (Maîtres allemands et autrichiens et leurs émules hongrois); Műcsarnok, 1919 (Palais des Beaux-Arts, Budapest, Exposition des oeuvres d'art socialisées); Mücsarnok, 1927—28 (Palais des Beaux-Arts, Budapest, Exposition des peintres hongrois et autrichiens de Szolnok). — Reproduit: au catalogue de l'exposition susdite du Nemzeti Szalon; Arpad Weixlgärtner, August Pettenkofen. Wien, 1916 p. 112. „Petite Bohémienne endormie". (Cat. No 312.)

64. Fogatok a pusztán. (Attelages hongrois).
Fa. (Panneau). — 7.2×12.5 cm.
Jelezve lent jobbra: (Signé en bas à droite): *a. p.*

Vétetett a H. O. Miethke cégtöl Bécsben. — Kiállitva: mint az elöbbi; továbbá a szolnoki jubiláris kiállitáson (1913 május) — Képben közölve: A. Weixlgärtner i. m. 215. old.: „Szolnoker Mietwagen". (Kat. No 931.).

Acquis à la Galerie H. O. Miethke à Vienne. Exposé: voir le précédant; de même à l'exposition jubilaire de Szolnok (mai 1913). — Reproduit: A. Weixlgärtner ouvr. cité p. 215.: „Voitures de louage à Szolnok". (Cat. No 931.).

***65.** Piac. (Marché).
Fa. (Panneau). — 10.5×8 cm.
Jelezve lent jobbra: (Signé en bas à droite): *a. p.*

Vétetett a H. O. Miethke cégtöl Bécsben. — Kiállitva: mint a 64. kat. sz. — Képben közölve: A. Weixlgärtner i. m. 217. old.: „Ungarischer Markt". (Kat. No 924.).

Acquis à la Galerie H. O. Miethke à Vienne. — Exposé: voir le No 64. — Reproduit: A. Weixlgärtner ouvr. cité p. 217: „Marché hongrois". (Cat. No 924.).

***66.** Hetivásár. (Marché).
Fa. (Panneau). — 10.5×7.5 cm.
Jelezve lent jobbra: (Signé en bas à droite): *a. p.*

Vétetett a H. O. Miethke cégtöl Bécsben. — Kiállitva: mint a 64. kat. sz. — Hiteles képnek elismerve Weixlgärtner idézett müvében: Kat. No 925.

Acquis à la Galerie H. O. Miethke à Vienne. — Exposé: voir No 64. de notre catalogue. — Reconnu authentique par A. Weixlgärtner. Voir ouvr. cité. Cat. No 925.

Piranesi, Giovanni Battista, (1720—1778)

67. „Veduta del Tempio di Giove Tonante".
Rézkarc. (Eau-forte).

V. ö. (Voir) A. Giesecke, G. B. Piranesi. Leipzig, 1911. No 79; A. Hind, G. B. Piranesi. London, 1922. No 44.

68. „Veduta interna dell'Atrio del Portico di Ottavia".
Rézkarc. (Eau-forte).

V. ö. (Voir) Giesecke No 68; Hind No 59.

Ernst Múzeum aukciói XLVIII./a.
Báró Kohner Adolf gyüjteménye
Budapest, 1934.

Pettenkofen Ágost: Légyott.

A NEMZETI SZALON JUBILÁRIS TÉLI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

számára. Minél mélyebben merült az itteni természet tanulmányozásába, művészete annál erősebben fejlődött, s kibontakozva a kezdetbeli nehézkes s tompa szinekből, mélység, melegség s igazság tekintetében a nagy franczia festőket közelítette meg.

Mint a rajznak s a formáknak biztos kezű mestere, alakjait megkapó jellegzetességgel állítja elénk, tisztult művészi izléssel, nagy tudással párosult előadásban.

A technikai virtuozitást a szó legnemesebb értelmében állítja művészetének szolgálatába. Nincs még oly jelentéktelennek látszó rajzvázlata a gyűjteménynek, mely a mester szellemi nagy értékét hézagos vonásaival is jellegzetesen ne tolmácsolná.

A tárlat hazai művészeinktől való anyaga eléggé érdekes és változatos.

Száz egynehány kiállító kétszáz művel van képviselve, egy földszinti s három emeleti teremben, körültekintően s eléggé összhangzatosan rendezve.

Az arczképek közt, mint kiváló alkotás, a nemrég elhúnyt Gyulai Pál természet után festett térdképe Boruth Andortól vivja ki teljes elismerésünket. Hasonlóan Szenes Fülöp nehány igen előkelő fefogású s virtuóz ecsetkezeléssel előadott arczképe. Endrey Sándor s Glatter Ármin a náluk megszokott művészi biztonsággal kezelt arczképeket állítottak ki. Mendlik Oszkár, a jeles tengerfestő, egy kisebb gyűjteményt küldött, kellemes meglepetésben s nagy élvezetben részesítve tisztelőit. Kézdi-

vas. ujs. 1909. 1090. l.

HAZAHOZTUK A MÉNESBŐL. — Garay Ákos rajza.

től, szomorúan nézte meg magát a nagy tükörben:

— Az embernek mindent meg kell tennie a megélhetéséért!

Másnap már megint volt temetés. A szigony-utczából egy szabómester halt meg, a ki már előre elsőosztályú temetést rendelt megmagának.

A négylovas díszes koporsó-kocsival vonúlt ki a vörös Tóni a halottas házhoz, fekete kucsmában, fekete ruhában és fekete kaczagányban — szakáll és bajusz nélkül.

— Most aztán már nem nevethetnek a vörös szakállamon! — gondolta magában Tóni. Fájt ugyan férfidiszének elvesztése, de azért ez megnyugtató érzést is kölcsönzött neki. És ez némiképen kárpótolta is a veszteségért.

mert ezen a temetésen igazán senkin sem látszott meg az áhitatos meghatottság és az utczai sihederek még soha annyi ingerkedő megjegyzést nem kiáltoztak a vörös gyászhuszárhoz, mint épen most...

A következmények nem is maradtak el. Az igazgató még aznap dühösen rámordúlt, hogy ez nem maradhat így, az ő vállalata nem czirkusz, a hol bohóczok nevettessék meg az embereket és másnap a vörös Tóni már állás nélkül volt újból...

Végtelen elkeseredés fogta el a szegény vörös Tónit... Hát mit csináljon már most?... Mihez kezdjen az ő fura arczával?... Volt egy jó helye, kényelmes foglalkozása és akárhogy is igyekezett magát megbecsülni, mégis elveszhelyen jóformán már egész uri formájú ember lett a vörös Tóni és most még jobban fájt neki az a gondolat, hogy ezután már mindennek vége és kezdheti megint ott, a hol elkezdte...

Haragudott a saját arczára... Hát miért olyan nevetséges az az ő arcza? Hiszen az ilyen arcz igazi átok... Hiszen ilyen arczczal semmihez sem foghat az ember...

De aztán tovább gondolkozott... Talán van mégis olyan hely is valahol, a hol épen az ilyen furcsa arczokra van szükség, mint az övé... Az igazgató úgyis azt mondta, hogy az ő temetési vállalata nem czirkusz, a hol egy emberen nevetni akarnak... Hát a czirkuszban nevetnek, az igaz és ott az ő arczán is nevetnének... És az ott nem is volna baj,

70 PM

Pályakezdők, figyelem!

A Szikra Lapnyomda

hívja és várja

dő után

k.

óráig

A szolnoki művésztelep száz éve

Az 1849-es szolnoki csatában a császári csapatoknál szolgált *August von Pettenkofen* dragonyostiszt, aki fegyver helyett festő- és rajzeszközöket hordott magánál. A harcról vázlatokat, rajzokat készített, mint csatafestő. A háborúban lelt rá a Tisza és a Zagyva találkozásánál arra a tájra, ahova később harminc éven át hűségesen visszajárt festeni. Lenyűgözte a folyók gazdag ártere, a puszták, a rétek flórája — faunája, az itt élő emberek viselete, zajos mulatságaik és a színes piacok forgataga. A Szolnokon készített plen air és zsáner képei felhívták a szakma, elsősorban az osztrák és német festők figyelmét a Monarchia e vasúttal is megközelíthető kedves zugára.

A plen air festés számára oly gazdag témát adó táj végül is a Párizsban alkotó magyar művészeket is hazacsábította: így *Aggházy Gyulát, Deák-Ébner Lajost, Bihari Sándort*, majd később csatlakozott hozzájuk *Mednyánszky László, Zemplényi Tivadar, Katona Nándor* és *Edvi Illés Aladár*. A szolnoki lakosság megszokja, befogadja a festőket, akik közöttük élnek, dolgoznak.

A századfordulón több művész és műpártoló szervezett művésztelep építését kérelmezi a kultuszkormányzattól. 1901-ben megalakul a *Szolnoki Művészeti Egyesület*, amely mecénásokat, anyagi-erkölcsi támogatást szerezve felépítteti a műtermeket. 1902. június 29-től a régi szolnoki vár helyén — a Tisza—Zagyva folyók találkozásánál — megindult a művészeti élet a telep tizenkét műtermében. Az alapításkor a kolónián *Bihari Sándor, Fényes Adolf, Hegedüs László, Mihalik Dániel, Olgyay Ferenc, Pongrácz Károly, Szlányi Lajos* és *Zombory Lajos* kezdték meg a munkát. Kis idő múlva csatlakozik hozzájuk *Kléh János, Jávor Pál, Zádor István, Szüle Péter* és *Koszta József*. A telep természetesen hajlékot ad vendégművészeknek és fiatal növendékeknek is. A művésztelep első ötven éve közé az I. világháború von határt, amely egyben korszakválasztó is. Míg a század elejét *Fényes Adolf* művészete, a két háború közötti időszakot *Aba-Novák Vilmos* erőteljes pikturája jellemzi. A szolnoki művésztelep napjainkban is aktív alkotóműhelye a festőknek, szobrászoknak.

Kőhidi Erika

A múlt század közepétől a II. világháborúig terjedő száz év időszaka alatt készített szolnoki alkotásokból kiállítás nyílt a BARTÓK '32 GALÉRIÁBAN. A gazdag és szép tárlat február 15-ig látogatható.

Pettenkofen
Szabó János
Radocsay D.:

K

BORSOS ÉS BARABÁS

A magyar klasszicizmus érdekesebb fejezete lehet a hazai kultúrtörténelemnek a reneszánsznál és a barokknál. Fogalmai tisztázatlanabbak és eredete, vagy hovatartozandósága kétségesebb. A litterátus elmék szívesen és joggal emlegetik a klasszicizmust jellemző magyar tulajdonságként, előszeretettel idézik Berzsenyit, a vidéki nemes kúriákat, a Nemzeti Múzeumot, a gróf Sándor-palotát, a szobrász Ferenczyt, de a festészetről szólva klasszikus egyszerűség és őszinteség helyett inkább fínomult polgári életmódról, németes ízű biedermeierről, vagy szalónéletről szólnak. Érthető a különbség Berzsenyi és a képzőművészetek között, de érthetetlen az építészet, a szobrászat és a festészet közé állított merevítő. Pedig lényegbe vágó ellentéteket nem ismernek. Amit hol biedermeiernek, hol táblabíróvilágnak, hol egyszerűen klasszicizmusnak nevezünk, végül is egyazon szellemi készültséget jelöli. A különböző terminus technikusok a rossz látási viszonyok miatt születtek. A művészettörténet és bírálat bizonytalan volt, hogy milyen tények alapján ítéljen. Egységesebb szempontok vezethették volna, ha több időt szentel a nehezen mérhető belső pártállásnak. Inkább a bölcselkedő, lassan és óvatosan mérlegelő ítélet lehet illetékes megállapítani a serdülő művészet szabályait, mely máskülönben nehezen találhat kapcsolatot a romantikához, a történeti szemléletmódhoz és a naturalizmushoz. Borsos és Barabás kortársa Petőfi és Arany, nem pedig Madarász, vagy Székely, ahogy illenék. Önként adódik egy általános keret a magyar klasszicizmus és külön a magyar romantika számára. A kettő közötti határ időben is eltolódott. Pártállásukat, alakulásukat, hatásukat a későbbi időkben meghatározni kétélű feladat lehet. Milyen viszonyban áll a serdületlen klasszicizmus, majd a fejlett naturalizmus a magyar gondolkodással? A klasszikus képzőművészet árnyoldala-e a klasszikus kultúrának, vagy természetes elődje a naturalizmusnak? — nehezen megoldható kérdés. Mindenesetre sok képzeletre van szükség, hogy a kép egységes, zavartalan legyen. Több képzeletre és szélesebb szellemi készültségre van szükség, hogy a festmények és szobrok több megértésre találjanak. Meddő kísérlet marad az alkotásokat idegen emlékekkel összevetni még Angelika Kaufmannal, vagy Tischbeinnel is — ha értékelésre törekszünk, de szükséges a hasonlat, ha hovatartozandóságukat kell meghatározni. Így marasztalhat el és segíthet a külföldi példa. Hogy felismerhessük utódaikat, biztos jegyeket kell meghatározni, melyek egyformán jellemzőek minden művészre. Ez a különállás, az összeverődő nehézségek, a lassúbb fejlődési folyamat maga is jellemző tulajdonság lehet. Nem meghatározott, vagy számszerűen megmérhető művészi értékekről van szó, hanem különböző szempontokról, véleményekről, meditációkról, ahol a legkisebb eltérésnek nagy különbség lehet az eredménye. Nehéz kérdése a széptannak, mely gazdasági helyzettel, asszimilációs kérdéssel, litterátus magatartással, társadalmi berendezkedéssel, világszemléleti átalakulással számol.

A hazai klasszicizmus egyik első mestere Borsos József. Atyja íróember, folyóiratot és újságot szerkeszt. Borsos Márton a kultúrakedvelő polgár típusa, aki széleskörű érdeklődésével példát mutathat nemes kortársainak. Öreg korában a magyar történelem, a magyar mult felé fordul érdeklődése. Fia született festő, első képei tizenhat éves korából valók. Valami módon újító szerepre vállalkozott, bár a kísérletnek nem sok a visszhangja. Egyik legkorábbi és egyetlen történeti kompozíciója a „Mohácsi ütközet". A fiatal művészt még inkább a téma, semmint a festői probléma érdekli. A gyászos és tragikus emlék ösztönözte, a festészet igazi lényegét csak később tanulja meg. Első próbálkozása — talán tudat alatt — a fiatal romantika jegyében született. Második lépésével, a „Psyche ajándéká"-val már a klasszicizmus felé közelít, itt biztosabb úton járhat s ha egyelőre gyakorlatlan is, nehezebben vétheti el a hangot. E magyar klasszicizmus inkább lelki alaphang, melyet a romantika és naturalizmus tesz színesebbé — ha egyedül jut szerephez, sivárabb lesz és nem deríthet fényt a művész szellemi származására. Ezért választanak a francia festők lehetőleg érdekes témát a klasszikus képhez, a németek hatalmas méreteket és heroizmust utánzó patoszt, mi magyarok pedig szentimentalizmussal tetézzük a szigorú adottságot, vagy néha józan naturalizmusunkkal teszünk kísérletet. Az öncélú újklasszicizmus egyaránt megbukott mindenütt, ahogy megbukik majd az újközépkor, az újreneszánsz és az újbarokk is. A klasszicista nem vágyik többre, mint tetszetősen felelevenítení a régi formákat, — üres és komolytalan marad. Ritka kivételt csak az építészet tehet. Másutt talán nagyobb jelentősége van, több a szükség a mértékadó régi formákra, nálunk inkább természetes adottság, amelyen minden hitvallás és nézet nyugszik. Berzsenyi is többre vágyik egyszerű klasszicizmusnál, de gazdagodik a sor Vörösmartyval, Eötvössel, Keménnyel. A kevéssé ismert költők, a polgári szalónok ünnepeltjei alig szólhatnak hozzá a problémához. A Rajzolatok, az Életképek, vagy a Pesti Divatlapok átlaga eltűnik az idő süllyesztőjében s ami fennmarad

307 – 311. l.
képekkel

Szépművészet
1941. 12. 27.

az éppen őszinteségével, naturalizmusával, egyszerűségével, realizmusával, vagy indulataival, romantikájával érdemli meg helyét. A festő, vagy szobrász csak elvétve árulja el igaz hangját, aztán vállalja a kötöttséget — mást alig tehet. Kevés alkalom kínálkozik számára, hogy naturalista, realista, romantikus legyen. Ha többre vágyik is a biedermeier szokványos mondanivalóinál, tehetségét az ismert formákon kell bebizonyítania. Így forognak körbe, fejlődési lehetőség itthon alig kínálkozik, később is Franciaországból jön a magyar realizmus és romantika. Ami később már tisztán olvasható az alkotásokról, az ekkor még alig érződik.

Borsos a korabeli magyar festők szabályos útját járja. Először Schoeftnél, majd Barabásnál tanul s tizenkilenc éves korában kerül a bécsi akadémiára, ahol Kupelwieser tanítványa lesz. Két éven át dolgozik a rideg és merev stílusú mester mellett, talán ellesi a festészet megtanulható törvényeit, de itthon hagyja merészségét és újító kedvét. Így fordul el Markó is visegrádi tájképétől. Borsos jó tanítványa a mesternek, de itt-ott elárulja jobb tehetségét, szabadabb és kötetlenebb lesz, ügyesebben használja ki azokat a lehetőségeket, amelyek a német biedermeier tanítása szerint keretet teremtenek a festő körül. Bécsi kortársainál jobban tiszteli az egyszerű szépséget. És amennyiben modorossá lesz, a hagyományokat, mestereit, a környezetet terheli először a felelősség. Monografusa, Kopp Jenő szerint: „Plasztikusan és egyszerűen mintáz, térbelileg komponál és nem veti meg a dekoratív ornamentikában rejlő hatást. Már ekkor jelentkezik az aprólékos részletek szeretete és a kedves színesség, ami művészetének egyik fő jellemző vonása." Az igényekhez igazodva elsősorban arcképeket és zsánerképeket fest. A követelmények oly határozottak és a gyakorlat annyira kialakult, hogy alig érdemes másba kezdeni. Kevésbbé sikerül vallásos témájú képe, a „Krisztus a kereszttel". Gazdagítja a művész oeuvrejét, témavilágát, de nem becsületét. Igaz tehetsége 1842-től arcképeiben bontakozik ki, elhagyja Kupelwiesert és Waldmüllerhez csatlakozik. Arcképeinél festőiségét méltányolják legtöbbet. „Első arcképei sok bizonytalanság mellett, virtuóz festői részletekkel tűnnek ki." — írja Lázár Béla. Waldmüller hatása alatt pártol a zsánerképekhez. Divatos jeleneteket fest, „Jelenetet egy bécsi hídon", a „Szőlőt, vagy csókot", az „Elhagyatva" címűt. A képek címeihez nem sokat lehet hozzátenni. A mester és tanítványa között csupán árnyalati különbség adódik. Borsos szerényebb és őszintébb a bécsieknél, esetleg mélyebb analízisre törekszik. 1844-ben már közismert arcképfestő és állandó szereplője a kiállításoknak. Igaz munkássága a polgári világban találja meg érdemes témáit. A népélet iránti érdeklődése sem lehet más divatnál, talán a régebbi emlékek kísértésénél, vagy a már ismeretlen táj varázsánál. Divatos festményei nagy áron kelnek el s a legelőkelőbb társaság rendeli nála arcképeit. A magyar festő Bécsbe megy, hogy ismertté legyen, míg a bécsi jóbarát, Pettenkoffen Szolnokra jön, hogy „felfedezze" az Alföldet. Borsosnak tán nem hitte volna el a császárváros közönsége azt, amit Pettenkoffenben először becsült, amiből nagy divatot csinált s aminek kedvéért a műkedvelők egyre több művészt küldenek a magyar városba. Pettenkoffen kirándulásai fedezik fel a magyar tájat. Egy magyar festő szerepét vállalja, bár az új stílus inkább az exotikumot és a meglepőt keresi. E téren kevésbbé volt őszinte, mint a biedermeier életképfestő magyar művész. Tájképeit, cigányalakjait hamis romantika övezi. Feltűnő a különbség a kortársak között, mely az egyiknél hangos romantikát, a másiknál reális klasszicizmust árul el. Borsos 1852-ben festi egyik legemlékezetesebb alkotását, Rottenbiller Lipót arcképét. Feladatát egyszerű tónusokkal és gazdag részletező kedvvel oldja meg. Elemzőek csendéletei, de ismerik a helyes arányt — mérsékletesek maradnak. Miniatűr arcképeinek pontosságát és szárazságát a nagyobbméretűeknél fínomság és költőiség cseréli fel. A forradalmak alatt alig alkot érdemlegeset. Az irodalommal vonva párhuhazot, szomorúnak tűnik a vitathatatlan tény. A magyar írók megvívták forradalmukat, a közönség ismerte és elismerte őket egytől egyig s akadt köztük, aki oeuvrejére már három éve pontot tett. Borsos még Bécsben él és szemmelláthatólag jól érzi magát az idegen környezetben. Elmarad a fiatal szellem úttörőitől, akik büszkén vallják francia rokonságukat. Az írók nagyobb port vertek a festőknél és szobrászoknál. A művészek elmaradtak tőlük s ott keresték igazságukat, ahol az írók már rég túlhaladtak. Így lehet a kérdésből — általánosítva — Bécs és Páris, vagy inkább a német és francia szellem vitája. A festők helyzetét eléggé magyarázzák a kor körülményei, a társadalmi, a gazdasági, a kulturális helyzet, de a tényeken változtatni nem képes. Ezért marad az utódok minden vitája meddő kísérlet, hogy új értékeket biztosítson magának. Ha nem az elvetélt fiatalkori alkotásokat, a széptanilag tán gyenge, de szándékaiban őszintébb első lépéseit tekinti, sohasem képes tiszta fejjel számot vetni a magyar klasszicizmus kérdésével. Borsost bécsi sikerei idején a hazai közönség alig ismeri. Első képe 1852-ben került Esterházy Pál herceg adományaként a Nemzeti Múzeum képtárába.

Virágkora 1850-ben kezdődött, de magyar tulajdonság szerint pár év után hanyatlásnak indul. Modorossá lesz, ismétli önmagát, a tökéletes technika alatt elkopik mondanivalóinak értelme. 1850-ből való főműve, a „Leányok bál után" elhatározó sikert arat. Majd a „Meglepetés", a „Katonasors", az „Özvegy"

mert Szabó János ezirányú tehetsége messze felülmúlja azt, amit a hasonlóság iránti érzék kifejezésével szoktunk megjelölni. ... S ez az, amivel Barabás fogékony lelkére irányító hatást tudott gyakorolni. Szabó piktormintája rokontermészetű lelkében meleg visszhangra lelt s arra ösztökélte, hogy őszinte lélekkel s egy klasszicista művész higgadtságával a valóságot keresse minden egyes ábrázolt arcában." A fiatal művész Nagyenyeden, Nagyszebenben és Kolozsvárt dolgozik, majd 1829-ben egy évre a bécsi akadémiára megy s a következő évben ismét visszatér Kolozsvárra. A bécsi időszak többet ártott, mint javított művészetén. Sokat tanulhatott technikát, stílust és jó modort, de cserébe hagyta egyszerűségét és őszinteségét. Ismét Hoffmann Edit mondja: „Bécsi studiumai, amennyiben a rendelkezésemre álló anyagból ítélnem szabad, akademikusan érdektelenek, arcképei, melyeket hazajövet Nagyszebenben 1831-ben készít, annyira személytelen és sablónos bécsi arcképek, hogy bennük alig ismerünk rá Barabás kezére. Mintha fátyol ereszkedett volna le közéje és a valóság közé — az idegen modor fátyola." Ekkor költözik Bukarestbe, ahol két évet tölt, szorgalmasan festi miniatür arcképeit, aquarelljeit, megfeledkezik a nyomasztó bécsi iskoláról, ismét természetesebbé válik, — francia litografiákat tanulmányoz. Visszatérve Kolozsvárra, maga is litográfiával foglalkozik. Valószínűleg a távoli francia hatás alatt lesz egyszerű, valóságszerető — naturalista. A következő évben Itáliába utazik, munkáját komoly elismeréssel bíztatja Markó. Megtanulja a szélesebb ecsetkezelésű, Angliában divatos vízfestést. W. L. Leitch arcképe messze kerül minden klasszikus beállítottságot, követlen és természetes lesz, ahogy a művész szépérzéke parancsolja. Majd Itáliából Bécsbe megy, megismerkedik Széchenyivel, aztán ismét Kolozsvárra. A legtöbb elismerést miniatürjeivel aratja. 1840-ben már Pesten van. A bécsi klasszicizmus, a Biedermeier meghódítja a szalónokat, a polgárokat, a műkedvelőket, de idegen szellem marad a magyar festő előtt. Barabás tíz évvel korábban már visszautasította e klasszicista stílust s azóta változhattak meg elvei. „... Barabás, ki lelkében is realista és racionalista volt, egyszerre oly környezetben találta magát, melynek egyetlen törekvése az idealizálás volt." Majd a sikerekben gazdag művész gyakran megalkuvásra kényszerül. Sokban hasonul a kor átlagos festőihez, elvéti a helyes mértéket, kissé fontoskodóvá lesz. Azokhoz hasonul, akik nem értik még Henszlmann naturalizmust jósló szavát. Kevesebb önbírálattal nézi alkotásait és egészségtelenül fokozza munkatempóját. Megváltoznak őszinte szándékai s vele együtt fordul más irányba művészete. Megszűnik érdeklődése a változó külvilág iránt, kialakult modora szerint örökíti meg modelljeit. De az átváltozás nem lehet jellemző őszintébb hajlamaira, korábbi törekvéseire. Magyar tulajdonság e korban. A könnyebb megoldást választja mindenki, az is, aki haladottabb és őszintébb a műpártoló társadalomnál. Alig veszi már észre a változásokat, nem kér részt a szellem és a politika együttes forradalmából. Öreg korára fényképészeti műtermet nyit. Naturalizmusával és romantikájával magyar egyéniségét is föladja. A követésreméltó értékeket korábbi alkotásaiban kell keresni, amelyek hidatvernek Madarász és Székely felé.

Fő területe az arckép, de számos zsánerképet is fest. Alkotásai kettősséget tükröznek, technikai készületlensége — ha nem arcmásokról van szó — jobb szándékaival vív csatát. Divat a nép köréből vett életkép is, Bécsben úgy tekintik a különös témát, mint szokatlan érdekes beszámolókat a kevéssé ismert világból. Barabás közelebb állt ehhez és jobban szívéhez nő a téma, ha a polgári divat nem követeli az egyformaságot és több fontosságot önmaga számára is. Festői készségét legszemléletesebben vízfestményeivel bizonyította be, ahol nem terhelte nagy gond és különleges probléma. Arcképei mellett határozottabb vonalat jelölnek tájai. Ilyen a „Velence alkonyatkor" keresetlen impresszív jellegével, a részletezőbb „Római látkép a csonka híddal", a „Zugligeti szikla", a „Sebes-Kőrös völgye", a legismertebb „Vásárra menő oláh család", majd jóval későbbről a „Városmajori fatörzs". Lehet a képekben távlattani hiba, szerkesztésbeli tévedés, de hangjukkal többet árulnak el a festőről ezer arcképnél. A bíztató hang később elhalkul. „Barabás munkái között úgy hatottak ezek az olasz tájak, mint a fiatal lélek ihletett lírája; gyöngéd, fínom, gazdagon folyó líra. Annál meglepőbb, annál értékesebb, mert sem azelőtt, sem azután hozzáfogható hangok nem csendültek föl művészetében." Ezek a lapok igazolják természetesebb egyszerűbb művészetre való törekvését. A fiatalabb Borsos nem állított ki magáról hasonló bizonyítványt. Barabás érdeméből nem von le semmit, hogy technikáját Leitchtől tanulta, sőt külön dícséret lehet frissessége. Romantikus korszakában is reálisabb, keresetlenebb, józanabb Leitchnél? Hitelét rontják későbbi festményei. Nyilvánvalóvá lesz realizmusa és naturalizmusa, mely zavartalanul csak rövid ideig hallatt magáról. Kortársainál több belső kapcsolat fűzheti a következő nemzedékhez. A külső ellentét túlnagy volt közöttük, hogy irányító szerepet vállalhatott volna, de közös lesz valóságszerető képzeletük és kiegyensúlyozott életszemléletük. Más vonatkozásban, ahogy Borsos és Barabás pályája messze kanyarodott hivatásuktól, később éppúgy vall kudarcot Madarász, vagy Szinyei. A polgári életforma erősebbnek bizonyult a művészek képzeleténél. Köréből még a nagy írók sem vonhatják ki magukat teljesen, munkájukhoz tartozik a divat hatása alatt született vers, vagy próza is. Nem ezek jellemzik egyéniségüket, hanem inkább a kor-

következik. Esterházy Pál herceg arcképét Kubiny Ágoston ajánlatára festette, azután olasz nőt, a mezőről hazatérő lányokat, a szabadságharc emlékeként a „Csatát", s ezzel párhumazosan a „Galambpostát", arcképek, ideálportrék, zsánerképek, csendéletek váltogatják egymást. Legjellemzőbb egyéniségére a főműve. Az uralkodó stílus keretén belül egyénítget csupán, nem jellemezhet szélsőséges módon. A képek minden tekintetben helyt állnak magukért. Nyugodtak, előkelőek, szín és harmónia-érzéket, igaz festőtehetséget bizonyítanak. Édesbe hajló klasszicizáló forma jellemzi arcképeit is, Esterházyét, gróf Pállffy Jánosét, vagy a tenorista Steger Ferencét. Családi hagyomány szerint képei Párisban is feltűnést keltettek. Hogy a hír mennyiben igaz, nehéz ellenőrizni. Nehezen hihető, hogy III. Napoleon még udvari festőjéül is meghívta volna s még nehezebben, hogy Borsos visszautasította az ajánlatot. A francia király helyett inkább Esterházy Pál herceg, Andrássy Károly gróf és Károlyi György gróf pártfogását választotta. Károlyi Györggyel állítólag Német- és Franciaországba is utazott, de élményeiről mélyen hallgatnak képei. Biztos, hogy tíz éven át szorgalmasan fest Bécsnek, majd lankadó tehetséggel 1861-ben hazajön Pestre. A romantikát már nem értette. Tagja lesz a Képzőművészeti Társulatnak s a következő évben a londoni kiállítás magyar osztályának megszervezésénél fáradozik. Lassanként felhagy a művészettel, helyette fényképészműtermet nyit, jól megy sora, megveszi a Szép Juhászné vendéglőt, majd anyagi gondok közé keveredik s halálakor alig emlékszik valaki, hogy a szegény vendéglőssel sikerdús művész távozott.

Barabás 1835-ben, tizenhét évvel Borsos előtt telepszik meg Pesten. Szemere Miklós ajánlólevelével kopogtat a Nemzeti Kaszinóban. Már első jelentkezésekor sok arcképmegrendelést kap és nem sokkal később Széchenyihez hivatalos ebédre. Művei kivételes sikert aratnak, általánosan ismerik és művészete nemzeti üggyé dagad. Az írók segítik és támogatják munkájában, melyet páratlan szorgalommal és munkakészséggel vállal. A megtelepedése utáni évben az Akadémia levelező tagjául választja. Természetesen ő lesz a magyar művészgárda vezére. A nemzedék tekintélye is annyira megnő, hogy 1839-ben megalakulhat a Művészeti Egyesület. A sikert bőven magyarázza a közhangulat, mely kapva kap a magyar festő tehetségén. E korszak kultúrális, gazdasági és társadalomrajzi helyzetét részletesen ismertette a művészettörténet, — alig hagyott tenyérnyi szabad területet — alaposabban végezte feladatát az irodalom, vagy zenetörténetnél. Igazának bizonyításához több szüksége volt rá. A kevésbbé sikerült festmények és szobrok mögé németes ízlésű polgári társadalmat, elhullott mecénásokat, általános művészeti igénytelenséget rajzol, hogy a korszak művészei fölött helyes arányok szerint lehessen ítélkezni. Valóban nem tehet arról, ha a művészek a középosztályhoz pártolva főleg arcképeket és zsánerképeket festenek. Nyugathoz viszonyítva aránytalanul kevés, vagy ismeretlen a klasszicizmus kedvelte antik és a heroikus színezetű történeti téma. A németek tán Rómától való szellemi távolságuk miatt és lappangó vágytól kényszerítve választanak antik jelenetet. Ha az újabb történelemhez nyúlnak, pózban és felépítésben ismét régi példa lebeg szemük előtt. Szemben velük a magyar történetiség sohasem klasszikus, nem ölt álruhát. Kevéssé volt szüksége külső rendszabályokra, mert közelebb állt a latinokhoz, természetességre és néha túlzó képzeletével is őszinteségre, naturalizmusra törekedett. A század első felében a magyar festők, egy-két próbálkozástól eltekintve, még inkább a tájképpel tettek kísérletet. A magyar klasszicizmusnak a XVIII. században van helye. Itt érthető és természetes, mint egyfajta barokk álláspont, vagy éppen álláspont a barokkal szemben. A mostoha bánásmódért ismét nem a magyar művészeket terheli a felelősség. Még mindig vitatható Hillebrandt, Pilgramm, Maulbertsch, Troger, Kraus, Donner és a többiek európai elsőrendűsége. Magyarságukhoz több magyarázat szükséges s ha bizonyítható, úgy klasszicizmusuk hangulatától és egyéni színezetétől függ. Király György szerint barokk irodalmunkban hiányzik a borzalmasság kultusza s a szertelen erő is apró, csillogó képekben foszlik szerte. Ahogy a klasszicizmus tart egyensúlyt a XVIII. század túlzói között, úgy vigyáz majd a naturalizmus a következő száz év kalandvágyó romantikusaira. Nálunk élesebben rajzolódik meg a határ a kettő között mint, másutt külföldön. A klasszikus nyugodtságú lélek annyira természetesnek nézi törvényeit, hogy alig adódik megoldhatatlan problémája. Az átalakulás természetes lesz, nem a lelki magatartás megváltozása, hanem a külső körülmények miatt. A két század között mély és széles szakadék húzódik. A különbséget a stílus teljes pálfordulása teremtette. Alig érezhető, vagy bizonyítható közöttük a fejlődés logikája, a későbbiek részéről a köteles hagyománytisztelet. Így indulhatnak új és járatlan úton a XIX. század magyar művészei, távolkerülve a klasszicizmustól, iskolázottságért és elvekért is külföldi tanulmányokra szorulva. Egyéni érdemük lesz, hogy rövid idő alatt utólérik önmagukat, levetkőztetik azt, ami kevésbbé fontos, amit a divat diktált és elmélyednek abban, ami kizárólagos sajátjuk, ami egyvonalba emeli őket bárkivel.

Barabás első művésziskoláját az erdélyi Szabó Jánosnál járta. Hoffmann Edit írja a vidéki mesterről: „Legérdekesebb munkája Szász Károly olajfestésű arcképe. ... különösen szembeötlő az arcképen a valóság iránti meglepő érzéke. Valóságot mondok,

szakot, melynek felszínén sokan mozognak, de amelynek mélyére látni kevesen képesek. A művészek az íróknál jobban hasonulnak a napi igényekhez. A gyengébb írók neve régen elkopott, de a festők társadalma kisebb s amit az írók megosztva végezhettek, azt a művészeknek teljességben vállalni kellett.

Borsos tizenegy évvel volt fiatalabb Barabásnál, de hazai szerepre alig vállalkozott. Életük második felére sorsuk egyforma indulattal bánt el velük; kortársaik nem sok megkülönböztetni valót találtak egyikükben sem. Barabást is az időszerű sovinizmus emeli magasra egyidőben, származását és az országhoz való hűségét jutalmazva, nem pedig tehetségét. Nagy úr a divat, mert nincs, aki Bécsen túlról is ismertesse az európai művészet állását. Valamivel később jelentkezik majd az első kritikus, hogy állandóbb mértéket teremtsen. A képzőművészet úgy hányódik a jóindulatú politikusok, írók, polgárok kezén, ahogy ők gondolják helyesnek a stílust. Ezért halkul el minden felbukkanó naturalista jelentkezés és kényszerül elhagyni a porondot, vagy másodrangú szerepet vállalni. A külföldön élő Borsosnál még természetes lehet a jelenség, de kevéssé vígasztal Barabás rokon története. A választott példa különösen jellemző a magyar klasszicizmus állására. A fiatalabb hazulról menti tehetségét mindhiába Bécsbe, az idősebb külföldön, idegen ösztönzés alatt festi legőszintébb képeit. Nem teremhet igaz és hithű klasszicizmus ott, ahol állandóan számot kell vetni a naturalizmussal, ahol a romantika hajlik tévedései miatt a biedermeierbe. A mennyiségbelileg uralkodó külső forma megerősítheti a bécsi biedermeier hitelét, de nem adhat elégséges választ azoknak, akik a magyar festészet jellegét és első hagyományait keresik. Borsos kissé idegenebb, Barabás kissé rokonabb, de egyformán utaltak képességeikre. Pár alkotással, vagy pár alkotás alaphangulatával, józanságával, mértéktartásával. Így lesz a magyar XIX. század a naturalizmusé, melyet első felében romantikus, második felében történeti és realista vágyak sarkallnak. Az első irányt Barabás választja s ha nem is látja világosan a célt, kortársai, későbbi utódai mind ráhibáznak. A század első felében ezek az „eltévedések" világítanak. Ezek teszik őszintévé és kellemessé az idegenül rideg korszakot. Ezekből szőhet a képzelet a máig futó biztos fonalat.

RADOCSAY DÉNES

SCHULEK FRIGYES

SZÜLETÉSÉNEK SZÁZÉVES FORDULÓJA ALKALMÁBÓL

A XIX. század nem nevezhető az építőművészet szerencsés korszakának. Különösen annak második felében elapadt az építőművészetnek minden alkotót egyaránt magával ragadó, ösztönös stílusképző ereje. Szinte kivétel nélkül a mult stílusait akarták visszaálmodni, de az építészek nem tettek egyebet, mint régi köntösbe öltöztették a XIX. századi térszükségleteket. Mértani ridegséggel, lélek nélkül másolták a kézművesség eleven, változó formaötleteit. Alkotásaikból legtöbbször hiányzott az ősi épületek nemes, meghitt szelleme.

Mégis ez a kor fordult eddig legnagyobb tisztelettel a régi műemlékek felé. A történeti szellem érvényesülésével felébredt a középkori stílusok értékének felismerése. Egyformán tisztelték a reneszánsz alkotásokkal, csak a XVIII. századi, kései barokk épületeket rekesztették ki az igazi műemlékek közül. Mintha a XIX. századnak építészeti stílusterméketlenségét a kor szelleme pótolni akarta volna a régi emlékek értékeinek felismerésével. A műemléktisztelet erőssége, átfogóképessége fordított arányban áll az ösztönös stílusalkotóképességgel. Különösen a gotika és a barokk stílus viselkedett fanatikus türelmetlenséggel minden más stílussal szemben. A XVIII. század elején például még álltak a székesfehérvári Szent István bazilika, a legelső magyar egyház falai, 30.000 forinttal még meg lehetett volna menteni az ősi templomot az enyészettől, de a barokk szellem nem volt hajlandó ennyi áldozatkészségre az eltérő stílusú alkotással szemben. A XIX. század folyamán viszont nem egy jelentős építész munkásságát főképen a műemlékvédelemnek szenteli. Tudósok, műértők és alkotók egyszemélyben. Ilyen volt Franciaországban Viollet le Duc, Németországban Friedrich von Schmidt és nálunk Schulek Frigyes. Mindhármuknak munkásságában a középkori műemlékek megújítása és a középkori mezben való építkezés összefolyt egymással.

Schulek Frigyes 1841. november 19-én született Pesten; atyja Schulek Ágoston kereskedelmi iskolai tanár, anyja Zsigmondy Auguszta. Középiskoláját a belvárosi reáliskolában végezte, majd a Műegyetemre mint rendkívüli hallgató iratkozott be, végül tanulmányait a bécsi Szépművészeti Akadémián fejezte be Van der Nüll és Siccardsburg, a bécsi operaház tervezőjének irányítása mellett. 1862-ben jutott Schmidt Frigyes szakosztályába és a kiváló mester hatása alatt

Schulek végleg eljegyezte magát a középkori építészettel. Kollégáival már akkor több ausztriai és magyarországi tanulmányúton vett részt műemlékek felvétele céljából és az itt készült műemléki rajzokat a Wiener Bauhütte kiadványaiban teszi közzé. 1864—65. évre Ferenc József királytól ösztöndíjat nyer. Ezután éri az a megtisztelő feladat, hogy Schmidt ajánlatára megbízzák a regensburgi dóm felmérésével. Schulek jelesen tesz eleget a megbízásnak, oly kitűnő rajzot készít a székesegyház homlokzatáról, hogy a párisi világkiállításra is elküldik a restaurálandó templom új képét. Természetes, hogy ezután mesterének, Schmidt Frigyesnek irodájában kap alkalmazást, miután behatóan tanulmányozta Páris és az ottani világkiállítás építészeti látnivalóit. Schmidt ekkor tervezi a bécsi fünfhausi gotikus templomot, melynek kupolája előzménye a budapesti Országház merészebbvonalú kupolájának. De míg Schmidt alkotása még kerek, addig Steindl kupolája már sokszögű és bordás, amihez szervesen illenek a gotikus támívek.

1867-ben tér vissza Schulek Magyarországra, közben egy ideig Itáliában bolyong, majd Steindl Imre meghívására, akivel még Bécsben barátkozott össze az Akadémián, 1870-ben belép ennek irodájába, ahol akkor a budapesti új városháza tervein dolgoztak. Egy félévre rá báró Eötvös József kultuszminiszter az építészet tanárává nevezi ki a budapesti mintarajztanodába, alig egy év mulva, 1872-ben pedig Pauler Tivadar kultuszminiszter a műemlékek ideiglenes bizottsága építészének. Ezt az állást tölti be később, az 1881. évi XXXIX. t. cikkel alapított Műemlékek Országos Bizottságában. Eleinte a rajztanodában az ékítményes rajzot és a geometriát is oktatta, később azonban kizárólag az építészeti rajzot, a perspektívát és a látszattani szerkesztéseket.

1873-ban bízzák meg élete egyik legnagyobb feladatával, a budavári Koronázó Templom helyreállításával. Néhai királyunk, Ferenc József császári uralkodásának 25 éves jubileuma alkalmából megengedte, hogy a templom stílszerű restaurálását a déli, Mátyás-torony helyreállításával megkezdjék, és hogy erre a célra a legközelebbi 3 évben 100.000 forintot fordítsanak. Mégsem a tornyon indult meg a munka, hanem a déli homlokzat 3 nagy ablakkal áttört részén 1874. októberében. A műemlék állapotának megvizsgálása szerint ugyanis ez volt a legsürgősebb.

Eredetileg a XIII. században háromhajós, bazilikális rendszerrel, átmeneti stílusban épült az akkor kéttornyos templom. A magasabb középhajó gádorfalán ablakok voltak a bazilikális rendszernek megfelelően, az alacsonyabb oldalhajók egyenes fallal záródtak. Inkább a román stílus, mint a gotika jellemezte az épületet. Nagy Lajos alatt aztán gotikus csarnoktemplommá alakították át, az oldalhajókat felemelték a főh

Zsign[illegible] utóbbiról elnevezett déli, díszes tornyot és a mai Szent-Jobb-kápolna helyén állott Gara-kápolnát. Buda visszafoglalása után a Jezsuiták vették gondozásba a templomot és bár az ősi gotikus szerkezetnek megfelelően, „veteri gothicae structurae" akarták kijavítani, a barokk ösztönös stílusával mégis kiforgatták eredeti alakjából. Szerencsére nem jártak el oly kegyetlenül, mint Közép-Európa annyi más templomával, amelyekben a gotikus szerkezetet mindenütt teljesen befödték, de azért a koronázó egyházat is beszorították a környező jezsuitaépületek közé. A barokk ízlés templomainak rendszerint csak bejárati homlokzatát hangsúlyozza, az oldalakat nem képezi ki. Hasonló szellemben jártak el a koronázó egyházzal is. Ekkor esett áldozatul a faragott figurális dísszel ékesített déli kapu és a pompás Gara-kápolna is.

A helyreállítás kérdése Schuleket, a műértőt és az építészt egyaránt felelősségteljes feladat elé állította. Az építési bizottság a templom megvizsgálására ezért a középkori építészetnek legnagyobb középeurópai tekintélyét, Schmidt Frigyest is meghívta Bécsből. Szerinte a restaurálásnak az épület meglévő részeihez kell alkalmazkodnia. A kiegészítéseket csak az épület szellemében szabad foganatosítani, de csak ott, ahol elkerülhetetlenül szükségesek. Inkább konzerválást, mint restaurálást ajánlott. Utóbb mégis javasolta, hogy bontsák le a mellekhajók szentélyeit és a templomot szabadítsák ki kétoldalt a jezsuiták épületei közül. Schmidt, mint szakértő, kétségtelenül a mai műemléki felfogásnak megfelelő megoldást ajánlott, viszont, mint építész, ő is kíméletlenül bánt el a pécsi székesegyházzal, melynek helyén tulajdonképen egy új, bár remek templomot épített.

Schulekben a fantáziával megáldott építővágyat a műemlékről vallott akkori általános felfogás is támogatta. A XIX. század végén még a minél teljesebb, pompásabb kiegészítésre törekedtek. Ha az építész restauráló képzelete követelte, úgy áldozatul eshetett minden eredeti részlet. De Schuleknek ezt a felfogását az a cél is elősegítette, hogy az ország fővárosát nagyszerű műemlékkel ajándékozza meg. Budapest híjával van a középkori épületeknek, az ezeréves ország megérdemli, hogy történetéhez méltó templomot kapjon, ahol illő környezetben tehetik a király fejére Szent István koronáját. Schuleket tehát magyar érzése, nemzeti öntudata is vezette, mikor a konzerválás helyett a stílszerű helyreállítást és kiegészítést választotta. Úgy akarta megoldani a kényes feladatot, hogy a Koronázó-templomon minden korból származó előnyös részlet érvényesüljön. Az épületet kiszabadította a jezsuitaépítmények ölelő karjaiból. Lebontotta a mellékhajók szentélyét, hogy egyenes záródással lássa el

Olasz festő (17—18. század).

178. AZ ALVÓ GYERMEK JÉZUS.
Vászon. 41,5×63.

Olasz festő (18. század). Alessandro Magnasco modorában.

179. TÁJ VADÁSZOKKAL.
Vászon. 58×75.

Olasz festő (18. század).

180. MÁRIA A GYERMEK JÉZUSSAL ÉS A KIS KER. SZENT JÁNOSSAL.
Réz. 11,5×9,5.

Olasz festő (18. század).

181. ÁBRAHÁM MEGVENDÉGELI A HÁROM ANGYALT.
Vászon. 82×112.

Olasz festő (18. század).

182. MÁRIA.
Vászon. 33,5×28.

Orizonte (J. Fr. v. Bloemen 1662—1749).

183. TÁJKÉP. (A 184. sz. kép párdarabja.)
Vászon. 78×94.

Orizonte (J. Fr. v. Hloemen 1662—1749).

184. TÁJKÉP. (A 183. sz. kép párdarabja.)
Vászon. 78×94.

Osztrák festő (18. század).

185. FÉRFI KÉPMÁS.
Miniatür. 5×4.

Osztrák festő (18. század).

186. FÉRFI KÉPMÁS.
Olajminiatür. 5,5×4,5.

Osztrák festő (18. század).

187. FÉRFIAKT.
Vászon. 78×56.

Osztrák festő (18. század).

188. JÓZSEF CSÁSZÁR.
Vászon. 32×22.

Osztrák festő (19. század).

189. FIU KÉPMÁSA.
Miniatür. 7×5,5.

Osztrák festő (19. század).

190. FIU KÉPMÁSA.
Vizfestmény. 10,5×7,5.

Osztrák festő (19. század).

191. FÉRFI KÉPMÁS.
Olajminiatür. 9×7,5.

Osztrák festő (19. század).

192. TÁJKÉP.
Vászon. 72×57.

Osztrák festő (19. század).

192a SZIKLÁS TÁJ.
Vászon 79×104.

Paudiss Christoph (1618?—1666?).

193. HÁROM FÉRFIFEJ. (Kivágás egy nagyobb kompozicióból.)
Fa. 55×54.

Paudiss Christoph (1618?—1667).

194. FÉRFIFEJ.
Vászon. 61×51.

Pettenkofen August von (1821—1889).

195. TÁJ PÁSZTORLEÁNNYAL, JUHOKKAL ÉS KECSKÉKKEL.
Szénrajz. 41×57.

Polidoro da Lanzano (1515—1565).

196. MADONNA A GYERMEKKEL.
Fa. 30,5×24. Illusztr. III. táblán.

Pontius, Vorsterman, Cunego.

197. 5 darab metszet. (4 darab Pontius és Vorstermantól Rubens után, 1 darab Cunegótól Guido Reni után.)

Querfurt August (1697—1761) modorában.

198. LOVAS-CSATA.
Réz. 15×22.

Rucker F. (19. század).

199. TÁJ FÜRDŐ NŐKKEL. Jelzés lent balra: F. Rucker 847.
Lemezpapir. 20×17.

Rubens Peter Paul után.

200. AMAZONÁK HARCA. (Régi másolat. Az eredeti kép a müncheni Alte Pinakothekában
Vászon. 115×160.

Rugendas Georg Philipp (1666—1742).

201. LOVASKATONA.
Vászon. 34×25,5.

Rugendas Georg Philipp (1666—1742).

202. REKVIRÁLÓ LOVASKATONÁK.
Vászon. 17,5×27.

772 RAHL, KARL (1812—1865. állítólag): Másolat Jansen festő arcképe után. Van Dycktől. — Olajfestmény vászonra. Magassága 57, szélessége 47 cm.

773 REINHOLD, CARL (szül. 1818): Alpesi táj. — Olajfestmény vászonra. Magassága 42, szélessége 58 cm. — Jelezve alul jobbra: CR.

774 REITER, F. L.: Reggeli gondolatok. — Olajfestmény vászonra. Magassága 34, szélessége 29 cm. — Jelezve fölül balra: F. L. Reiter.

775 REMBRANDT után másolat: A rabbinus. — Olajfestmény fára. Magassága 65, szélessége 55 cm.

776 REYNOUARD, J.: Csendélet, edényekkel, gyümölccsel. — Olajfestmény vászonra. Magassága 54, szélessége 65 cm. — Jelezve alul jobbra: J. Reynouard.

777 RIEDLER?: A szent család. — Olajfestmény vászonra. Magassága 37, szélessége 28 cm.

778 RIGAUD, HYACINTHE (? 1659—1743): Férfi arckép. — Olajfestmény vászonra. Magassága 50, szélessége 33 cm.

779 ROBERT, HUBERT iránya (XVIII. század): Architekturás kép alakokkal. Olajfestmény vászonra. Magassága 77, szélessége 53 cm.

780 ROBERTO, F. (XIX. század első fele): Nápoly a Carmine felől nézve. — Gouache-festmény. Magassága 42, szélessége 62 cm. — Jelezve alul jobbra: F. Roberto.

781 — A Vezúv hamukitörése 1822-ben. — Gouache-festmény. Magassága 43, szélessége 66 cm.

782 ROEDLER O.: Zárda a tó partján. — Olajfestmény fára. Magassága 21, szélessége 26·5 cm. Jelezve alul balra: Roedler 841.

783 — Kecskéket hajtó leány. — Olajfestmény fára. Magassága 21, szélessége 26·5 cm. Jelezve alul jobbra: O. Roedler.

784 RÓMAI FESTŐ (XVII. század): A szent család. — Olajfestmény rézre. Magassága 38, szélessége 30 cm.

785 ROOS, PHILIPP PETER (Rosa da Tivoli) köre: Nyáj a romok alatt. — Olajfestmény fára. Magassága 53, szélessége 65 cm.

786 — követője: Pihenő állatok. — Olajfestmény vászonra. Magassága 0·90, szélessége 1·20 m.

787 ROSENTHAL, MARIE: Női tanulmányfő. — Olajfestmény vászonra. Magassága 52, szélessége 39 cm. — Jelezve fölül jobbra: Marie Rosenthal.

788 RUBENS, PIETER PAUL után: Mars elhagyja Venust. — Régi másolat. Olajfestmény vászonra. Magassága 45, szélessége 55 cm.

789 — Győzelem és Bőség. — Régi másolat. Olajfestmény vászonra. Magassága 45, szélessége 55 cm.

790 — Másolat Hélène Fourmentnak a bécsi művészettörténeti múzeumban levő képmása után. — Olajfestmény vászonra. Magassága 1·00, szélessége 0·77 m.

791 — Régi másolat a mesternek Krisztus siratása című, a bécsi művészettörténeti múzeumban levő festménye után. — Olajfestmény fára. Magassága 46, szélessége 52 cm.

754 OSZTRÁK FESTŐ (XIX. század): Hölgy galambbal. — Olajfestmény fára. Magassága 18, szélessége 14 cm.

755 PANNINI, GIOVANNI PAOLO KÖVETŐJE (XVIII. század): *a)* Palota romjai a kikötőben.

b) Romok a vízparton. — Olajfestmények vászonra. Magasságuk 33, szélességük 50 cm.

756 PAOLO VERONESE követője: Szent Borbála. — Olajfestmény vászonra. Magassága 58, szélessége 39 cm.

757 PAWLEY, J.: Bellona. — Olajfestmény vászonra. Magassága 93, szélessége 81 cm. — Jelezve alul jobbra: J. Pawley.

758 PERRIER, E.: Meglepetés. — Olajfestmény vászonra. Magassága 60, szélessége 50 cm. — Jelezve alul balra: E. Perrier, Paris.

759 PETRUOLO, S.: Nápolyi utca eső után. — Olajfestmény vászonra. Magassága 1·00, szélessége 0·66 m. — Jelezve alul jobbra: S. Petruolo 1911. Napoli.

760 PETTENKOFEN, AUGUST VON (1822—1889): Ló. — Olajfestmény fára. Magassága 12·5, szélessége 20 cm. — Jelezve alul balra: A. P.

761 — Szolnoki vásár. — Olajfestmény fára. Magassága 8, szélessége 12·5 cm, Jelezve alul balra: A. P. — Lásd XXVII. tábla.

762 — Pej ló. — Olajfestmény fára. Magassága 21, szélessége 23 cm. — Jelezve alul balra: A. P.

763 PIJNACKER, ADAM (1622—1673): Beérkezés a kikötőbe. — Olajfestmény vászonra. Magassága 55, szélessége 85 cm. — Lásd XI. tábla.

764 PLISCHKE, FRANZ: A fonó nők. — Másolat Velazqueznek a madridi Pradóban levő festménye után. — Olajfestmény vászonra. Magassága 1·05, szélessége 1·40 m. — Jelezve: Velazquez. Franz Plischke. Madrid 1911.

765 — Bacchus és cimborái. Másolat Velazqueznek a madridi Pradóban levő festménye után. — Olajfestmény vászonra. Magassága 1·60, szélessége 2·25 m.

766 POCHWALSKY KASIMIR (szül. 1855): Indulás a vadászatra. — Olajfestmény papirlemezre. Magassága 24, szélessége 33 cm.

767 POGNA (?): Búfelejtő. — Olajfestmény vászonra. Magassága 47, szélessége 33 cm. — Jelezve alul balra: Pogna (?).

768 PORTA, TOMMASO (XVIII. század): Tájkép hegyipatakkal, alakokkal. — Olajfestmény vászonra. Magassága 0·90, szélessége 1·16 m.

769 — Tájkép hiddal, várrommal és alakokkal. — Olajfestmény vászonra. Magasssága 0·90, szélessége 1·16 m.

770 PÜTTNER, J. C. B.: A velencei Sta Maria della Salute templom. — Olajfestmény vászonra. Magassága 56, szélessége 50 cm. — Jelezve alul balra: J. C. B. Püttner 1873.

771 — Velencei éj. — Olajfestmény vászonra. Magassága 56, szélessége 50 cm. — Jelezve alul jobbra: J. C. B. Püttner 1873.

Magyar Studio II anke

A MŰGYŰJTŐ HIREI

Szilárd Vilmosné

A *Műgyüjtő* szerkesztősége mélységes megrendültséggel jelenti *Szilárd* Vilmosné váratlan, korai halálát. Nehezen tudjuk szavakba foglalni, mit jelentett szerkesztői munkánkban ez a kedveslelkű, kifinomult ízlésű, nagytudású asszony, aki a kezdet kezdetétől elgondolta, istápolgatta, szeretetével kísérte a *Műgyüjtő*-t, annak minden életnyilvánulását gondoskodó szeretettel figyelte, nagyszerű tanácsaival támogatta, ragyogó ötleteivel gazdagította. Nehezebben kattog a betűt rovó gép, amióta hiányzik mellőlünk az a meleg emberies lélek, amely — akarva, nem akarva — belelopakodott soraink közé és szépséges élménnyé avatta a rideg írásmunkát. Egy fájó, csöndes emléken kívül itt marad azonban közöttünk lelkesültsége, a Szépnek rajongó szeretete, amely úgy, mint ennek a gyönyörű embernek az életében, ezután is vezeti munkánkat és törekvéseinket... *(s. g.)*

*

KÉT DUNAMENTI római vár kiásásáról kapunk az idén hírt. Az egyik a Duna váci könyökében, Dunabogdánynál állott; a másik pedig Baranyában, Dunaszekcsőn. Az utóbbinál több érdekes dolog adódott. Az egyik jelenség az, hogy az egykori castrum tetemes része ma a Duna vize alatt fekszik, holott dombon épült; ami a Dunamedernek 1500 év alatt való hatalmas emelkedése mellett tanuskodik; a másik az, hogy ez a telep már a római kor előtt is sűrűn lakott hely volt és azóta is állandóan megmaradt emberi településnek; a harmadik pedig az, hogy a vár falai között lelt feliratos kövek alapján pontosan meg lehet állapítani, hogy a Kr. u. 193—244 évek között volt római birtokban. A bogdányi vár pedig azt a sajátságot tünteti fel, hogy a középkorban is, le egészen a 16. századig, várerődítésnek használták az egykori római táborépületet. Az utóbbi ásatásokat, sajnos, egyelőre félbe kellett hagyni, és pedig Szalay Ákos építésznek, Nemzeti múzeumi archaeológusnak tragikus halála miatt, akinek munkakörére egyelőre még nem akadt szakképzett régész-építész.

*

SZENTES határa eddig főként mint koranépvándorláskori lelőhely volt ismeretes. Csallány Gábor, a csongrádmegyei múzeum lelkes igazgatója, az idei nyáron érdekes korarézkori (kb. 2500 évvel Kr. e.) temetőre bukkant.

*

A FEJÉRMEGYEI Káloz községben Marosi Arnold cisztercita tanár és múzeumigazgató római harcikocsit, az elébe fogott lovak szerszámának bronzdíszítéseit és egy lándsát ásott ki.

*

UJRÉTFALU határában, Burgenlandban, a pinkafői múzeum őre négy, egyenes vonalba eső halmot tárt fel; római kori agyagedények, üvegek, rengeteg csont s egy fekete kővel díszített női gyűrű került ki a halmok alól.

*

KOLOZSVÁRTÓL tizenegy kilométerre, Pusztaszentmiklóson, az egykori római hadiút mentén egy teljes római falut fedezett fel Orosz Endre dr. Eddig hat ház alapjait ásták ki.

*

IPOLYI Arnoldnak, Nagyvárad művészlelkű egykori püspökének nagyváradi műgyüjteményét a hágai döntőbíróság Magyarországnak ítélte. A gyüjtemény az esztergomi primási képtárba került, de a Képzőművészeti Társulat most néhány héten át a Műcsarnokban mutatja be.

*

AZ ANDRÁSSY aukción kivül decemberben még két művészi árverés lesz. A Munkácsy-Céh most megnyiló kiállítása folytán a szokottnál később, december 10-ike körül rendezi az *Ernst Múzeum* őszi árverését. A Postatakarékpénztár december 5-re tervezi karácsonyi aukciójának megnyitását.

WILLIAM RANDOLPH HEARST, az amerikai hírlapkirály, 67 esztendős élete során kevés érintkezésbe jutott a magyarsággal; de amikor, akkor bizony nem éppen barátunkul jelentkezett. Lehetséges, hogy ebben a beállítottságában nagy szerepe volt a makói Pulitzerrel, a World tulajdonosával, az érvényesülésért vívott évtizedes harcának. De tény az, hogy Amerikába a világháború alatt Hearst »sárga sajtója« — 38 napilap, 11 magazin, 2 hírszerzőiroda, 1 film-iroda s 1 feature-service — ültette el a »húnok« fogalmát; a háború után pedig az ő lapjai küzdöttek elsősorban a »keleteurópai nemkívánatos elemek«, közöttük a magyarok bevándorlásának megakadályozásáért. Ilyen körülmények között most annál nagyobb súllyal esik latba, hogy egész lapkonszernje szédítő orkesztrumát beállította egy hajdan világhírű, de utóbb kissé elhanyagolt magyar lángész, Munkácsy Mihály újrafelfedezésének szolgálatába. Művészi kritikusa, Malcolm Vaughan, aki nemrég Budapesten járt, hogy Munkácsy oeuvrejét itt tanulmányozza, Kiss Emil bankár halála és a Szépművészeti Múzeumra hagyományozott Munkácsy-gyüjteménye alkalmából finom tollú cikkben méltányolja a magyar zsenének újratámadó jelentőségét és szerepét a modern művészetek kialakulásában. Hearst különben maga is neves műgyüjtő, igaz, kissé bizarr formák között, mert hiszen ő volt az, aki pár év előtt Veronában megvásárolt egy rinascimento-kápolnát s azt kőről-kőre elhordatta a Csöndes Tenger partján lévő birtokára, ahol újra felépíttette.

*

BOROSS Jenő amerikai magyar mecénás, akinek a magyar kultúra szolgálatában szerzett érdemeiről csak a mult számunkban írtunk, most megkapta a kormányzótól a II. o. érdemkereszthez a csillagot s azonkívül a kormányzó fényképét díszes keretben.

PETTENKOFEN Ágoston osztrák embernek született ugyan, de életének tetemes része itt játszódott le Magyarországon; hiszen már 1848-ban is a magyar szabadságharc eseményeinek ő volt a festői és litográfiai krónikása: tőle való a 48-iki országgyülés megnyitását ábrázoló kép s egy gazdag sorozat a szabadságharcról (Magyar népfelkelők Pozsony mellett, Sebesültek szállítása, a híres Budavá. bevétele, stb.). És 1853-tól kezdve megalapozta a szolnoki művésztelepet, ahol évente a nyarat töltötte s ahol valósággal rajongójává lett az Alföldnek, a Tiszavidékének és a magyar népnek. Annál fájdalmasabb ránk nézve, hogy egy nemrég elhúnyt bécsi akvarell- és litográfiagyüjtő, Eduard Perger hagyatékának Wawra-aukcióján, Bécsben, az osztrák intézetek nagyarányú vásárlásokat eszközölhettek, viszont a magyar intézetek nevét nem láttuk a vásárlók között még olyan képeknél sem, amelyek kimondottan magyar vonatkozásúak voltak. Főként a Heeres-Museum vásárlásaira gondolunk, amely megvette pl. a »Pawlik Iván megment egy ágyút Erdélyben, 1849 február 4-ikén« c. akvarellt (2500 Sch.), vagy Haynau tábornok képét, amint egy hatalmas seprűvel katonákat seper el (»Az útkaparó« címen, 660 Sch.), valamint egy 24 lapból álló Pettenkofen-tanulmánysorozatot (200 Sch.). A most kiépülő magyar Hadtörténelmi Múzeum bizonyára szívesen látta volna ezeket a műveket a saját gyüjteményeiben.

*

KOVÁCS-KARAP Ernő dr. a magyar idealistáknak nem túlnagyszámú frekvenciájához tartozik. Valamikor képviselő volt Apponyi oldalán és ellenzéki volta dacára is kötelességének érezte azt, ami tulajdonképpen a kormány dolga lett volna, hogy utánanézzen, mi is történik az Amerikába szakadt magyar százezrekkel. A világháború alatt, bár már nem tartozott volna frontszolgálatot tenni, kiment az első

A Mágnás 1930.

A nemzeti zászló a köröndön. Az ostromlók által tört rés. A Teleki-ház.

Barabás Miklós egykorú rajza után.

A budai vár nyugati oldalán tört rés, melyen 1849 május 21-én az első hadtest Nagy-Sándor József tábornok vezénylete alatt támadt.

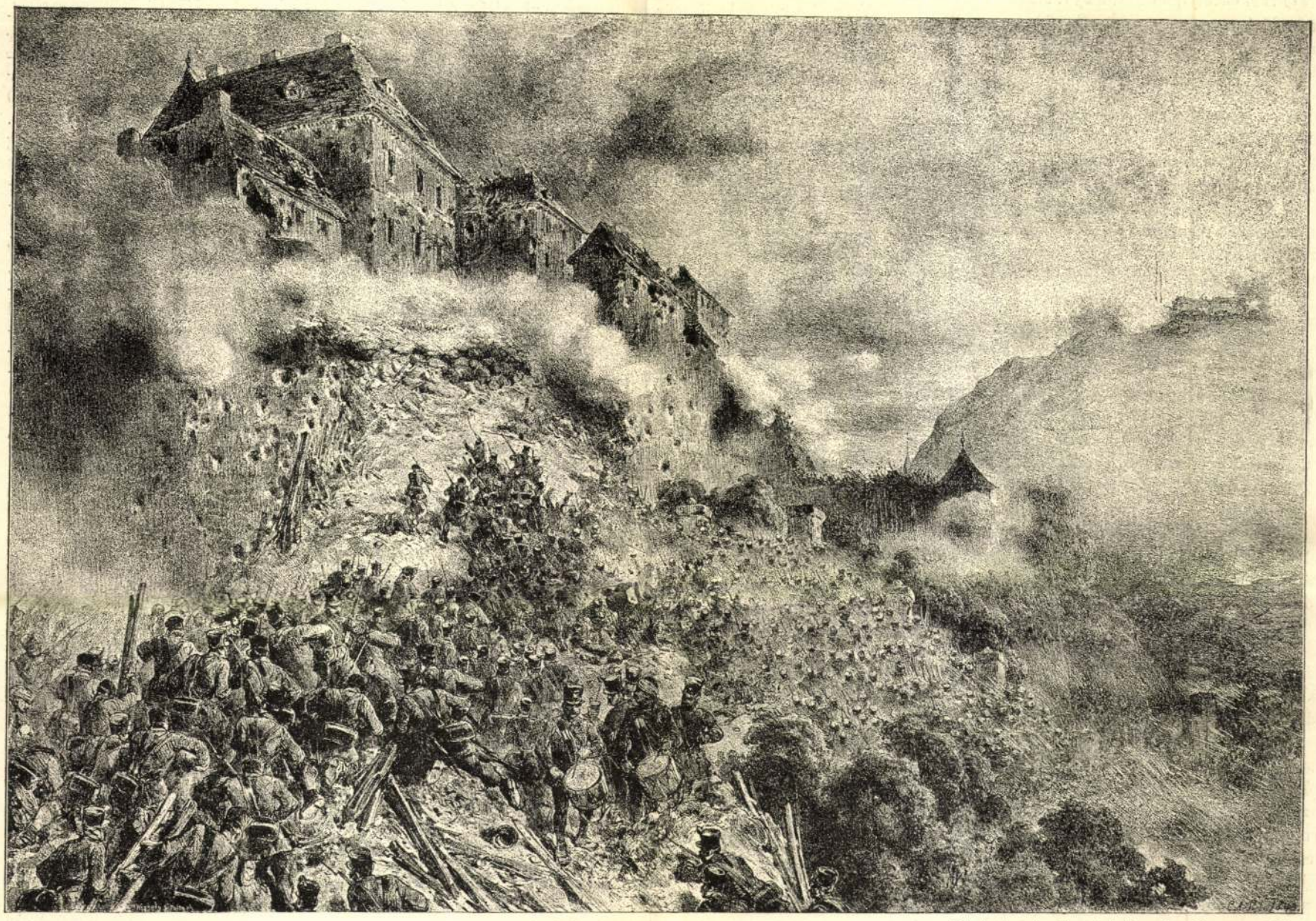

A honvédek támadása a Bécsi-kapu felől. Petenkoffen rajza. (A szabadságharczi ereklye-muzeumból.)

BUDAVÁR OSTROMA 1849 MÁJUS 21-KÉN.

A köröndi, melyben a sánczfogságra itélt katonai rabok börtöne volt. A Teleki-ház. Az égő királyi palota.

Az ostromlók által tört rés Egykorú festmény után.

BUDAVÁR AZ 1849-IKI OSTROM UTÁN.

«Budavár 3 és fél órai ostrom után seregeink által bevétetett ma: május 21-én 1849. 7 órakor reggel. Az egész várőrség fogva van tisztjeivel együtt. Hentzi tábornok halálos sebet kapott és haldoklik. Az ellenség a győzedelmes ostromlás végperczeiben még az utolsó czudarságot is elkövette: a Lánczhidfő alá ásott aknákat elsütötte. De, minthogy a magyar nemeslelküségét még boszújában sem tagadhatja meg: a fegyvertelen várőrség többé nem bántatott.

Minden országos, főleg pedig a hadviselésre szükséges javakat azonnal rendesen összeiratok, és biztos tisztek felvigyázata alá helyezek. A részletesebb jelentés holnap fog beküldetni. Ezen rövid jelentésnek átvivője. Kmethy ezredes, a ki ma is, mint mindég, kitünőleg viselte magát, és úgy, mint Leiningen Károly gróf, Máriássy János, Asbóth, Czillich s a többiek is a legkétesebb körülmények között személyesen vezették embereiket a győzelemre. *Görgei Arthur* s. k. tábornok.»

Ezen jelentést *Szemere* miniszterelnök a képviselőház május 22-diki ülésében felolvasta.

«Ezeknek folytán a kormány szükségesnek vélte — mondá *Szemere*, — a következő határozatokat, s a mennyiben a képviselőház hozzájárulása szükséges, felhívom azoknak támogatására:

«1. Hogy vitéz hadseregünknek, mely a szabadságnak erős oszlopa; mely nem ismer sem veszélyt, sem áldozatnagyságot, hanem Leonidásként teljesíti kötelességit, a nemzet nevében a legmelegebb hála és köszönet szavaztassék. («Helyes! Éljen»!)

«2. Hogy Görgei tábornoknak és fővezérnek, ki Hatvantól fogva diadalról diadalra sietett s első hadjáratát azzal végezte, hogy a hazának fővárosát, a nemzetgyűlésnek és kormánynak székhelyét adta vissza, az altábornagyi rangon kivül a katonai I. érdemjel csillaga megadassék. (Közhelyeslés.) S hogy e tett minél ünnepélyesebb legyen, fölkéri a kormány a képviselőházat, hogy megegyezésével épen e tettnek ünnepélyesítése végett hozzájárulni méltóztassék; és kéri egyszersmind, hogy a kormány és nemzetgyűlés ezen határozatai a hadseregnek, s koszorúzott fővezérének a nemzetgyűlés kebeléből választandó küldöttség által vitessenek meg. (Általános helyeslés.)

«Mi pedig adjunk hálát Istennek ki nem hagyja el azon fegyvereket, melyek a szabadságért és igazságért küzdenek. Most már Budának büszke ormaira fölléphetünk; mert «Él magyar, áll Buda még»! S onnan körül tekintve ha látjuk, hogy egyrészről Bem vitéz hadserege Orsován van, és Puchner gyalázatos hadseregét másodszor is kiűzte az országból; s másrészről látjuk, hogy egész Erdélyben nincsen ellenség s a Brassó körüli szorosokat vitéz seregünk tartják birtokukban; ha látjuk továbbá azt, hogy azon élő hegyekből formált falon belől, mely Erdélytől Árváig nyúlik, ellenség nincs; s látjuk, hogy hadseregünknek alig van már teendője, mint azon vonalt mely Pozsonyból Eszékig nyulik, a gyalázatos Jellasich s az ausztriai hadseregtől megmenteni; eljött az idő, és kimondhatjuk, hogy Magyarország szabad, és pedig szabad úgy, hogy midőn saját erejével szabadságát és függetlenségét kivívta, elég erővel és hatalommal bír közremunkálni, hogy azt Európa többi népeinek is biztosítsa.»

Az elismerő és kinevező okirat melyet a nemzetgyülés két házának küldöttsége Budapestre hozott, így szól:

7338. k. sz. Görgei Arthur tábornok, fővezér és hadügyminiszter úrnak! Ön tábornok úr, naponként új diadallal gazdagítja a Szabadságharcz történetének lapjait; naponként új babérszerzésre vezeti vitéz hadseregünket. Hatvan, Tápió-Bicske, Isaszeg, Vácz, Nagy-Sarló, Komárom ugyanannyi világos sugárai folytonos diadalának. E csaták óta Ön vezérlete alatt hadseregünk nem tudja mi a vesztés; s a győzelméhez mint ugyannyi lépcsőzeten a haza-szabadítás örök egyházába siet. És Ön eddigi hadjáratát az ős Buda várának bevételével koronázta meg. Fővárosát a hazának, székhelyét a nemzetgyülésnek és kormánynak visszaadta. Sőt e diadal által siettette vagy épen eszközölte, hogy önálló nemzeti függetlenségünk Európa által is elismertessék. A kormány meleg és testvéri hálát mond a vitéz hadnak, mely örömmel, hősies bátorsággal és fényes sikerrel küzd és hal a nemzet szabadságáért. A kormány üdvözli Önt a győzelem és dicsőség folytonos útján. És kötelességét véli teljesíteni, midőn Önt altábornagygyá kinevezvén, egyszersmind a katonai érdemrend nagy keresztjével siet feldíszíteni. Sőt maga a nemzetgyülés akarata ez, mely a nép és isten nevében szól. Ide zárjuk ünnepies határozatát. A kinevezést Ön saját érdemei által eszközölte; ez nem a mi tettünk; a nemzetgyűlés hálája és megyező nyilatkozata azon fény, mely által ezt mind megdicsőitőnek tekintse Ön, mint annak tekinti a haza, melynek minden emelő és jutalmazó szava legfőbb dicsőség, melyben polgára részesülhet. Debreczenben 1849. május 22-én.

Kossuth Lajos s. k., kormányzó. *Szemere Bertalan* s. k., miniszterelnök.

A küldöttség vezetői Bernáth Zsigmond ungi főispán a felsőháztól, és Kazinczy Gábor a képviselőháztól, a föntebbi okiratot nem nyujthatták át Görgeinek, mivel ez a neki szánt kitüntés el nem fogadta.

Budavár megvivásának lefolyását a fentebbiekben előadván, még csak azt akarjuk fölemliteni, hogy az a felfogás, mely szerint a tényleg 17 napi időbe került ostrom a szabadságharcz további lefolyására végzetes hatással lett volna, teljesen hibás. A háború befejezése utáni években többnyire annak tulajdonították a bekövetkezett szomorú katasztrófát, hogy a nagysarlói diadalmas ütközet után a magyar sereg egyenesen Bécs felé nem nyomult, hol aztán a béke feltételeit diktálnia lehetett volna. Kétséget nem szenved ugyan, hogy Vácz és Nagy-Sarló után az osztrák fővezénylet nagy zavarban volt; de azért teljesen alaptalan az a nézet, mely szerint e két csata után az osztrák csapatok teljesen demoralizálva vad futásnak eredtek volna. Váczott ép úgy, mint Nagy-Sarlónál az osztrák vezérek gyámoltalansága vonta maga után a vereséget. S habár a magyar sereg vitézségének a győzelem kivívásában nagy része volt is: azt minden szakértő katona tudhatja, hogy az említett ütközetek csak azért váltak az osztrák csapatok többsége mellett is azokra nézve végzetesekké, mivel vezéreikben a helyzet gyors fölfogása teljesen hiányzott. Tudjuk, hogy leginkább Nagy-Sarlónál a magyar tüzérség kellő mennyiségű lőszerrel már nem rendelkezvén, csak nagyon ovatosan és takarékosan bánhatott lövéseivel. Tudjuk továbbá azt is, hogy azon esetre, ha a magyar sereg Nagy-Sarló után Pozsony felé nyomult volna, a lőszerkészlet elfogyása miatt esetleg még útközben a legnagyobb zavarba jut vala. Ha mindezekhez még azt a tényt is hozzáveszszük, hogy az utóbb Perednél és Zsigárdnál akcióba lépett Paniutine-féle orosz hadosztály április végén már Morvaországban, nevezetesen Ungarisch-Hradischban állott: vajmi kevés katonai tudomány szükséges annak megértésére, hogy ezen 17,000 emberből álló orosz különítmény a Pozsony, illetőleg Bécs felé előrenyomuló magyar sereg jobb oldali részét okvetetlenül fenyegette és zavarba hozta volna. A gyenge tehetségű Wohlgemuthot Welden váltotta fel, kinek az Olaszországból visszavont legjobb osztrák gyalogezredek állottak rendelkezésére. Nagy-Sarló után Stadion gróf, osztrák külügyminiszter, nem ellenezte többé az orosz fegyveres beavatkozást, s Varsóban egymást érték a Bécsből érkező futárok, kik Miklós czárnál az igért katonai segély mozgósítását sürgették. Ezen időben, vagyis április közepe táján, Galiczia határszélein 250,000 orosz katona a Magyarországba való benyomulásra készen állott. Ily körülmények közt magától értetődik, hogy Bécsben ép úgy, mint Varsóban egy perczig sem haboztak a legnagyobb mértékü katonai akczió foganatosításán. A magyar sereg azon esetre, ha az osztrák határt szerencsésen átlépheti is, sem Bécsből, sem pedig máshonnan kellő segitségre nem számíthatott volna, mivel az osztrák fővárosban a legszigorúbb katonai uralom tartotta féken a lakosságot. A magyar fővárosnak felszabadítását nem csak nyomós politikai okokból, hanem azért is keresztül kellett vinni, mivel ott a hadsereg hiányzó legszükségesebb fölszerelési tárgyait sokkal könnyebben lehetett kiállítani, mint Debreczenben és Nagy-Váradon.

Az ellenségnek az ország-fővárosában való állása részben megbénította a sereg mozdulatait; s ha figyelembe veszszük, hogy Jellasics már azon volt, hogy hadtestét Buda alatt a Hentziével egyesitse, a vár kézrekerítése múlhahatlanúl szükségessé vált.

Egyébiránt akkoriban az ország és a lakosság minden részeiben nyilatkozó közvélemény Buda vára elfoglalását ép úgy helyeselte, mint a Debreczenben székelő nemzetgyülés, a mint ezt a nemzetgyülés fenidézett határozatai, s a fővezért magasztaló kitüntetései tanúsítják.

SZOLNOK ÉS MŰVÉSZETE.

Írta: Dr. NÉMETHY JÓZSEF.

Nagy-Magyarországnak kellő közepében, ott, ahol igen magas az égbolt és igen alacsony a föld, a kóválygó Tisza partján fekszik *Szolnok*, az ősi multú magyar város. Régi magyar szokás szerint nem a víz két partjára épült, hanem attól beljebb, mintha félt volna a lassú folyású nagy magyar folyótól, amely Nagy-Magyarországon született és annak déli aljában múlik ki, összekeveredvén a nemzetközi Dunával. Széles, egyenes utcái már úgy épültek, mintha egy nagy vásártérnek volnának kiterjedő karjai, míg a városszéli Tabán és Pityó utcái nem igen ismerik az egyenes vonalat. Ezt a várost a magyarok Istene arra teremtette, hogy itt tartson hosszú megállót az Alföld minden szekere és gyalogvándora, mert az ország minden útvonala ide vezetett, itt érte el elsőnek a vasútvonalat, amely vitte a világ minden részébe az aranykalászok híres magvát: a tiszavidéki búzát. Idáig hajtotta fel minden gazda a maga eladó lovát, marháját, a gazdaasszony pedig: csirkéjét, libáját, kacsáját és pulykáját. Idáig merészkedett a «német sógor» telebugyellárisú kupece, lócsiszára, vigéce. Itt tartottak nagyobb pihenőt a pesti vásárra igyekvő békési, csongrádi és bihari disznóhajcsárok és idáig evezett a máramarosi tutajos is. Itt vált pénzzé ennek az istenáldotta országnak minden termése, hogy visszakerüljön kiadós áldomás után a ládafiába, vagy pedig — az útszélen váró betyárlegény üres tarsolyába. Nagy «Noé bárkája» volt ez a nagy falu a negyvenes-ötvenes években, mert nem volt olyan emberfajtája ennek az országnak, amely itt, Szolnokon meg ne fordult volna! Ehhez az emberi és állati színjátékhoz hasonlót még az oroszországi nagyvásárokon sem lehetett találni. Bebizonyosodott, hogy ez a nevezetessége tette Szolnokot, mint kiaknázhatatlan festői tárgyat világhírűvé, örök időkre beírván nevét a művészetek történetébe.

Erik KMT 1929

Szolnok elsősorban tehát a festői anyagot szolgáltatta a művészet számára. A magyar szem változatos életének művészi szépségeit annyira megszokta és természetesnek tartotta, hogy egy idegennek kellett e ritka tulajdonait felfedeznie. Ez a felfedező egy kiváló osztrák festő személyében kivont karddal jött és — duzzadó vázlatkönyvvel távozott. *Pettenkofen* Ágoston volt a feltárója ennek a kincsesbányának, akinek örökbecsű alkotásai az alföldi romantika megörökítésével egy eltűnt korszakot tettek halhatatlanná és amelyek nyomán nőtt, fejlődött naggyá Szolnok, mint művészváros. Az egyedüli idegen volt a sok között, aki kisméretű alkotásaiban átérezte a nagy magyar Alföld életének minden báját és legkisebb műve is egy nagy világ bűvös költészetét foglalta egybe. Pettenkofen érdemes művészi munkássága Szolnokon az 1851-ik évtől kezdve főleg az 1859-ik évig terjed és művei az alföldi életnek változatos sorozatát örökítik meg, magyaros zamattal, minden idegen vonástól menten. Amit megörökített, azt át is érezte, megértette. Honfitárs utódai mindnyájan beleestek a bécsi betyártörténetek farkasvermébe és azok illusztrátoraivá lettek, az egyetlen Carl Leopold *Müller* kivételével, akit ritka művészi tehetsége mentett meg e ponyvairodalmi láztól. Pettenkofen művei a bécsi fórumon közvetlen frisseségükkel nagy hatást tettek és megindították az osztrák művészbevándorlást Szolnok felé. Tina *Blau*, a később nagyhírű tájképfestőnő a magyar falu utcáit, az Alföld árnyas tanyáit nagy sikerrel festette, Anton *Strassgeschwandtner* vakmerőbb lesz és gyalog lépi át Szolnok határát és a jakabszállási pusztaságon, munkaközben lepik meg a kecskeméti betyárok, kiknek három napig vendége lesz, de egy hajaszála se görbül meg. Életképei e közvetlen tapasztalatokat igazolják és nagy nimbusszal övezik nevét Bécs városában.

PETTENKOFEN AUGUST: CSIRKÉS KOFÁK.

PETTENKOFEN AUGUST: ALVÓ CIGÁNYGYEREK.

Thoren Ottót a magyar Alföld élete ragadta meg és művészi alkotásaiban erős megfigyelés, közvetlenség, festői tudás nyilatkozik meg, de ennek dacára magyarságában mégis mögötte marad Pettenkofennek. Szolnok művészi felfedezése még egy hosszú sorát csalja le az osztrák festőknek, de ezek között már alig akad olyan jelentékeny, aki a hétköznapiasságból kivált volna. A szolnoki képek bécsi útvonalán Pest az első állomás, ahol a «Pesti Műegylet» kiállításain találnak vevőkre. Dacára e sikereknek, mégsem akad olyan magyar művész, akinek kedve kerekedett volna arra, hogy elhagyja a főváros határát és a Tisza partján keresse tárgyait. Csodálatos, hogy még *Lotz* Károlyt avagy *Borsos* Józsefet sem érdekelte Szolnok művészi gazdagsága, dacára annak, hogy az utóbbit szoros barátság fűzte Pettenkofenhez.

Az osztrák művészek vendégszereplése Szolnokon az ötvenes évek végére és a hatvanas évek elejére esik és 1873-ban meg is szakad. Pettenkofent Bécs és Párizs hódítja el és változatosság gyanánt Olaszország; a hetvenes években azonban újra kezdi szolnoki tárgyú műveit.

Hogy az osztrák felfedezőknek nem akadtak magyar követőik, azon nincs mit csodálkozni, mert a nemzet a szabadságharc tragikus kimenetele után a Bach-korszak uralma alá került és művészthetségei a külföldön kerestek boldogulást. Legtöbbjének a fényképezés adott kenyeret. E szomorú emlékű idők után az első magyar művész, aki Szolnokon ütötte fel

DEÁK ÉBNER LAJOS: HUSVÉTI KÖRMENET.

multra tekint vissza. A művésztelep, amely a régi szolnoki vár helyére, a Zagyvának a Tiszába való betorkolásánál épült fel, tizenkét művésznek juttatott műtermet és lakást. Művészi munkálkodása az 1903. évben indult meg igazában. Ez időben a magyar képzőművészet legtehetségesebb és hivatottabb művelőit gyüjtötte egybe lakói gyanánt. Biharin kívül *Hegedüs* László itt alkotja legszebb kompozícióit; a fiatal tájfestők sorában a korán elhunyt *Mihalik* Dániel, majd *Olgyay* Ferenc és *Szlányi* Lajos aknázzák ki műveiken Szolnok vidékének festői motívumait; innen indulnak útjukra *Fényes* Adolfnak a magyar paraszt és munkáséletből merített jeles alkotásai; itt alakul ki a kiváló állatfestő, *Zombory* Lajos művészete, mind akiknek szorgalmas munkálkodásával egy egészen új irányzat hódít teret a maga számára művészetünk fejlődésében.

A szolnoki művésztelep a maga egészséges művészi törekvésével egy új hitvallást jelentett a magyar művészet számára, mert minden munkását a szabad természet igazságához való vágy és ragaszkodás hatotta át és vezette művészi diadalra. Ez az egészséges vezérelv sok követőt szerzett Szolnok művészi irányzatának és alkotásaiban egy új iskola szü-

OLGYAY FERENC: HOLDKELTE.

PETTENKOFEN AUGUST: MAGYAR CSÁRDA.

noki eredetű és itteni tanulmányainak eredménye a «Munka után», «A falu rossza» és a «Programmbeszéd», melyek már a kilencvenes évek elejére eső alkotások. A magyar tárgyú sorozat pár év mulva «Az ő nótájá»-val és a «Vasárnap délután»-nal gazdagodik és a «Szegény ember gyermeké»-vel nyer egyelőre befejezést 1895-ben, hogy az 1900 év elején, ötévi hűtlenség után hasontárgyú folytatásokkal, újabb diadalokat szerezzen művészetének. Az Alföldről, főleg a Zagyva partjáról festett tájképeiben és kisebb életképeiben — melyeken a mezei munkát magasztalja — ritka mesteri tudás és magyar érzés uralkodik. Ezek sorában kiválnak : a «Csalamádégyüjtés», «A szorgalmasok», «Falusi utca», «Búzakeresztek», «Kecskepásztor», «Az ebéd» és «A búcsúsok», valamint a «Szolnoki utca napsütésben». Deák Ébner Lajos úttörő munkája Bihari Sándorban érdemes követőre talált, mert ő lett az egyik leghűségesebb fia Szolnoknak, aki annak szükségességét hangoztatta, hogy itt egy *állandó művésztelepet kell létesíteni.*

Jász-Nagykún-Szolnok vármegye főispáni székében, ebben az időben (1899-ben), *K. Lippich* Gusztáv ült, egy európai műveltségű férfiú, akiben a magyar képzőművészet megértő barátra talált és aki a Bihari által felvetett eszmét azonnal pártfogásába vette. Megnyerte az eszmének a vármegye úri intelligenciáját, amely a megyegyűlésen egyhangúlag mellé állott és kész volt minden áldozatra, melyet a közoktatásügyi minisztérium a művésztelep létesítése érdekében kért. Igy kapott állandó fészket a magyar képzőművészet Szolnokon, amely immár egy 25 éves dicsőséges

Évkönyv 1929.

OSZTRÁK FESTŐ, 1820 körül

A reichstadti herceg

Vászon, olaj, 60×46 cm.
Maszlaghy II., 439. szám.

OSZTRÁK FESTŐ 1833-ból

Szent Család

Vászon, olaj, 62·5×48 cm.
Jelezve lent jobbra: F. Scha . . . . sky, 1833.

OSZTRÁK FESTŐ, XIX. század eleje

Női arckép

Vászon, olaj, 82×65 cm.
A San Marco-gyüjteményből.

OSZTRÁK FESTŐ, XIX. sz. eleje

Madonna

Réz, ovális, 17×14 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, 1840 körül

Női mellkép

Vászon, olaj, 56×45 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, 1840 körül

Coriolan búcsúja

Fa, olaj, 33×22 cm.
Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 115. l. (Rubens.) — Maszlaghy II., 313. szám.

PETTENKOFEN, AUGUST VON (osztrák festő, 1822—1889.)

Istálló

Fa, olaj, 13×18 cm
Gróf Keglevich István gyüjteményének bécsi árverésén Simor prímás vásárolta.
Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 850 .l. — Maszlaghy II., 290. szám. — Gerevich: A prímási képtár külföldi mesterei: Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. — Lepold—Homor 97 l. — Gerevich: PA, 250. l. — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l.

POLLAK, JAN (német festő, meghalt 1519)

Szent Julietta vértanúsága (156. kép)

Fa, tempera, 120×107 cm.
—ó: Az esztergomi Hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 19. szám. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 674. l. (Wolgemut.) — Maszlaghy II., 42. szám (Wolgemut.) — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 244. l. (Meister des Hausbuchs) — Lepold—Lippay 56. (Wolgemut.)

RAFFALT, IGNAZ (osztrák festő, 1806—1857.)

A *Vág völgye.*

Fa, olaj, 47×68 cm.
Jelezve lent balra: Raffalt 1853.
Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 44. szám.

Tájkép.

Fa, olaj, 36×45 cm.
Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 112—113. l. — Maszlaghy II., 279. szám. — Gerevich: Az Újság 1916. júl. 20., 4. lap. — Gerevich: A prímási képtár külföldi mesterei. Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. — Gerevich PA, 250. l.

RAHL, CARL (osztrák festő, 1812—1865)

Krisztus a keresztfán

Vászon, olaj, 250×171 cm.
Jelezve lent jobbra: Rahl.
Maszlaghy II., 457. szám. — Gerevich: Az Újság 1916. júl. 20., 4. lap. — Gerevich PA, 249. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 8. l.

RANFTL, JOHANN MATHIAS (osztrák festő, 1805—1854)

Kislány kutyával

Fa, olaj, 35×31 cm.
Jelezve lent jobbra: Ranftl 1850.
Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 112. l. — Maszlaghy II., 271. szám. — Gerevich PA, 250. l.

REULING, CARL LUDWIG (német festő, működött 1757—1775. között)

A szentgotthárdi csata (157. kép)

Vászon, olaj, 72×116 cm.
Jelezve lent balra: Carl Ludwig Reuling, 1775.

A szilézíai csata

Vászon, olaj, 72×116 cm.
Jelezve lent középen: Carl Ludwig Reuling 1775.
Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 111. l. — —ó: Az esztergomi Hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 20. szám. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 850. l. — Maszlaghy II., 267—268. szám. — Gerevich: Az Újság 1916. júl. 20., 4. lap. — Gerevich PA, 248. l.

RIESER, MICHAEL (osztrák festő, 1828—1905.)

Madonna

Vászon, olaj, 102×66 cm.
Csúcsos felső záródással.
Jelezve lent jobbra: MR egybefonva.
Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom II., 1875., 45. szám. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 36. l. — Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. — Rényi 24. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 769. l. — Maszlaghy II., 249. szám. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 249. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő V., 1931., 8. l. — Lepold—Lippay 56. l.

Magyarország művészeti topográfiája I.

K Pettenkofen August

Jettő

Bizományi **Kereskedőház** és Záloghitel Rt.

..... és elénk tárul
az értékek birodalma.

Műtárgyüzleteink:

Budapest, I. Hess András tér 3.	Tel: 375-0392
Budapest, II. Frankel Leó u. 13.	Tel: 315-0417
Budapest, V. Bécsi u. 1-3.	Tel : 266-2087, 317-2548
Budapest, V. Kossuth L. 1-3.	Tel: 317-3718
Budapest, V. Ferenciek tere 12.	Tel: 318-3381
Budapest, V. Ferenciek tere 10. (szőnyeg)	Tel: 318-3733
Budapest, V. Bécsi u. 3. (kortárs művészet)	Tel: 318-4403
Budapest, V. Szent István krt. 3.	Tel: 331-4534
Budapest, VI. Andrássy út 27.	Tel: 342-5525
Szombathely, Fő tér 33.	Tel: (06-94) 314-894
Szeged, Oroszlán u. 4.	Tel: (06-62) 325-090
Szeged, Nádor u. 2.	Tel : (06-62) 494-357

Ékszerek:

Budapest, V. Vörösmarty tér 6.	Tel: 337-4908
Budapest, V. Párisi u. 2.	Tel: 318-6217
Budapest, VI. Andrássy út 43.	Tel: 342-9143
Budapest, VII. Thököly út 14.	Tel: 322-5014
Budapest, VII. Károly krt. 3/a.	Tel: 342-3244

Numizmatika:

Budapest, VII. Dohány u. 1.	Tel: 342-2537

Aukciók:

Budapest, IX. Lónyay u. 32.

BÁV Rt. - *az értékek birodalma!*

Tel: 455-7700

Internet : http//www.bav.hu

Műgyűjtés

Műtárgy kontra euro?

Van, aki alig várja, mások semlegesek vagy éppen ellenzik, ámde az euro bevezetése így is, úgy is a küszöbön áll. A bécsi Dorotheum kísérletképpen decembertől tüntette fel a múlt századi festészet licitálásain az eurót is (a schilling és a dollár mellett), a szoktatás végett. Mivel ebben az anyagban magyarok is mindig szép számmal vannak, áttételesen akár azt is elmondhatjuk: rajtuk keresztül az euro már bevonult a hazai műkereskedelembe.

A XIX. századi piktúra szakértője – dr. Christl Wolf művészettörténész – kezdeményezte ezt az újítást a patinás intézményben, amikor a részleg vezetését átvette. Meggyőződése ugyanis, hogy az ismeretlentől való tartás arra ösztönzi máris a műgyűjtőket, pénz helyett inkább érzékőrző, sőt, szerencsés esetben értéknövelő műtárgyakba fektessék vagyonukat, nem csak osztrák földön, hanem az egész német nyelvterületen. Főleg a jól szituált dél-germán régió kötődik szorosabban – történelmi, földrajzi, kulturális tradíció okán egyaránt Ausztriához mindmáig –, így a schilling-mentés mellett a márka-őrzés párhuzamos törekvés Stuttgarttól Wiener-Neustadtig. Arról nem is beszélve, hogy a müncheni festőiskola hagyományai nyomán az ízlés is kitartott errefelé az anekdotázó zsáner, a paraszti élet, a vidéki tájkép mellett, szemben a poroszok vagy a Hanza-városokbéli, világlátott északnémetek modern izmusokhoz kötődő, avantgárd metropoliscentrikusságával, amely a húszas évek újításainak megbízható piaca, szolid árakkal bár, de hosszútávon és kiegyensúlyozottan. A május végi licitálásról néhány konkrét példát sorolunk fel magyar piktorok illetve magyar témát festő osztrák kollégáik három pénznemben kifejezett áraiból, a forinttal való összevetést is segítendő.

Neogrády Antal esetében a katalógus kiemelte, hogy a magyar és a bajor fővárosban végezte tanulmányait, a tavaszi mezőn virágot szedő nőalakot megörökítő, nagy méretű festményét pedig színesben hozták (50-60.000 ATS, 4-4.800 dollár és 3.600-4.300 euro értéksávban)., Végül a tiszteletre méltó 75.000 schillingnél szólalt meg a csengő és ez egyáltalán nem lebecsülendő. Amilyen gyakori szereplő Neogrády a német és a magyar területen, annyira ritkán fordul elő évek óta Kaufmann Izidor (1853-1921), aki Aradon született, Budapesten és Bécsben tanult, majd ott is hunyt el. Korának népszerű portretistája és zsánerfestője volt, eleinte a magyar paraszti, később a zsidó népélet megörökítésével jeleskedett. Itt kínált krumplihámozóját egy nyitott tűzhelyű „füstös konyha" közepén ábrázolta, sok festőiséggel, mégsem kelt el (400-500.000 ATS, 31.990-39.800 dollár, illetve 28.800-26.000 eurós értéksávban). A szorgos sorozatgyártó Kern Ármin ezúttal megérdemelten maradt vissza a meglehetősen igénytelen „barát-szerelemmel", egy söröskorsóját ölelgető csuhásról (70-90.000 ATS, 4.500-7.200 dollár, 5-6.500 euro), még akkor is, ha ez dorotheumi viszonylatban mérsékelt árnak számít...

A magyar alföldet igen kedvelő és gyakorta felkereső osztrák mesterek közül Pettenkofentől már régebben is előfordult egy variáció a csókról, a lova nyergéből a sövényen áthajoló és menyecskét ölelő, bőgatyás legényről. A mostanit az árverés előtt visszavonták, egyébként 350-400.000 ATS-re, 27.900-31.900 dollárra és 25.200-28.800 euróra tartották. Visszamaradt Josef Meicke 1845-ben festett akvarellje egy magyar falusi táncmulatságról (40-50.000 ATS, 3.200-4.000 dollár és 2.900-3.600 euro), akárcsak kortársa – Ignaz Raffalt – olajjal falapra felvitt hazatérése a mezőről, háttérben ménessel és gémeskúttal (100-150.000 ATS, 8-12.000 dollár, 7.200-10.000 euro). Szép pénzért elkelt viszont Theodor von Hörmann 1880-ból datált sokalakos, sátoros és jegenyefasoros *Siófoki vására* (az előzetesen saccolt 80-100.000 ATS, 6.400-8.000 dollár, 5.800-7.200 euro helyett végül 120.000 schillingre ment fel). A jónevű és Bécsben rendkívül népszerű Olga Wisinger-Florian *A Pusztán* című kompozícióját eleve sokkal magasabbra taksálták (300-400.000 ATS, 23.900-31.900 dollár, 21.600-28.800 euro), de alsó értékhatárának több, mint dupláját hozta, amikor a csőszkunyhó előtt delelő parasztgyerekek csoportjáért végül is 650.000 schillinget fizettek.

Wagner István

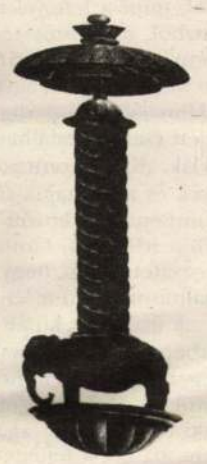

Nagyházi Galéria és Aukciósház

1998 második félévi programja

szeptember 19-én műtárgy kamaraárverés,
október 6-án régi mesterek és 19. századi festmények,
október 7-én műtárgyárverés,
november 3-án 20. századi festmények,
december 13-án ezüsttárgyak és ékszerek.

H-1055 budapest, Balaton utca 8.
Tel.: (36-1)312-5631, (36-1)331-9908
Fax: (36-1)331-7133

könyvtár

Akadémiai Kiadó

Orosz István: A „magyar kérdés"
~~498 Ft~~ **399 Ft**

Nagy László: Botránykövek régvolt históriákban
~~1.800 Ft~~ **1.440 Ft**

Zlinszky János: Állam és jog az ősi Rómában
~~1.200 Ft~~ **960 Ft**

Dr. Thomas David: Őserdők patikája
~~1.904 Ft~~ **1.523 Ft**

Erwin Brecher: A logikai rejtvények és fejtörők nagykönyve
~~1.900 Ft~~ **1.520 Ft**

Atlantisz Könyvkiadó

Umberto Eco: A tökéletes nyelv keresése
~~2.995 Ft~~ **2.396 Ft**

Edmund Husserl: Az európai tudományok válsága
~~2.695 Ft~~ **2.156 Ft**

Ghislain Lafont: A katolikus egyház teológiatörténete
~~1.995 Ft~~ **1.596 Ft**

Kirk–Raven–Schofield: A preszókratikus filozófusok
~~2.495 Ft~~ **1.996 Ft**

Sören Kierkegaard: A keresztény hit iskolája
~~1.295 Ft~~ **1.036 Ft**

Balassi Kiadó

Krúdy Gyula: Kánaán könyve
~~680 Ft~~ **544 Ft**

Krúdy Gyula: Magyar tükör
~~680 Ft~~ **544 Ft**

Márián Leško: Mečia és a mečiarizmus
~~980 Ft~~ **784 Ft**

Dominique Noguez: Lenin Dada
~~800 Ft~~ **640 Ft**

Kálmán C. György: Te rongyos (elm)élet!
~~800 Ft~~ **640 Ft**

Európa Könyvkiadó

Mihail Bulgakov: Színházi regény
~~750 Ft~~ **600 Ft**

Italo Calvino: A kettészelt őrgróf
~~750 Ft~~ **600 Ft**

C. G. Jung: Lélekgyógyászat (Mérleg)
~~850 Ft~~ **680 Ft**

Pintér Emil: Európai illemtan
~~998 Ft~~ **798 Ft**

Philip Roth: Sabbath színháza
~~1.400 Ft~~ **1.120 Ft**

Jelenkor Kiadó

Földényi F. László: A testet öltött festmény
~~1.200 Ft~~ **960 Ft**

Hermann Broch: Pasenow avagy a romantika
~~880 Ft~~ **704 Ft**

Mészöly Miklós: Mesék
~~1.200 Ft~~ **960 Ft**

Heinrich von Kleist: Drámák
~~2.600 Ft~~ **2.080 Ft**

Jacques Derrida: A disszemináció
~~1.100 Ft~~ **880 Ft**

Kijárat Kiadó

Földényi F. László: Veronika kendője. Múzeumi séták 1992-1997
~~498 Ft~~ **397 Ft**

Wilheim András: Mű és külvilág. Három írás Bartókról
~~496 Ft~~ **397 Ft**

Kékesi Kun Árpád: Tükörképek lázadása
~~796 Ft~~ **637 Ft**

Imreh András: Aminek két neve van
~~495 Ft~~ **396 Ft**

Kőrösi Zoltán: Történetek a csodálatos csecsemők életéből
~~796 Ft~~ **637 Ft**

Magvető Kiadó

Bartis Attila: A kéklő pára
~~980 Ft~~ **784 Ft**

Kertész Imre: A gondolatnyi csend, amíg a kivégzőosztag újratöltött
~~1.190 Ft~~ **952 Ft**

Nádasdy Ádám: Elkezd a dolgok végére járni
~~890 Ft~~ **712 Ft**

Szentkuthy Miklós: Az alázat kalendáriuma
~~1.490 Ft~~ **1.192 Ft**

Tar Sándor: Lassú teher
~~1.090 Ft~~ **872 Ft**

Osiris Kiadó

Robert Bresson: Feljegyzések a filmművészetről
~~780 Ft~~ **624 Ft**

Heller Ágnes: A szép fogalma
~~980 Ft~~ **784 Ft**

Márkus György: Metafizika, mi végre?
~~1.170 Ft~~ **936 Ft**

Gion Nándor: Jéghegyen, szalmakapalban
~~980 Ft~~ **784 Ft**

A kultúra szociológiája (Szerk.: Wessely Anna)
~~1.450 Ft~~ **1.160 Ft**

Palatinus Kiadó

Jónás töke. Diákok válogatott aranyköpései
~~796 Ft~~ **637 Ft**

Péterfy Gergely: A B oldal
~~860 Ft~~ **688 Ft**

Köztéri mulatság. Fiatal írók antológiája
~~760 Ft~~ **608 Ft**

Ágoston Vilmos: Godir és Galanter
~~966 Ft~~ **773 Ft**

Cselényi Béla: Madárbüntető
~~694 Ft~~ **555 Ft**

Kedves Olvasónk!

Kedvezményes könyvvásárlási akciót hirdetünk **éves előfizetéssel** rendelkező olvasóinknak. Húsz százalékos árengedménnyel kilenc könyvkiadó egyenként öt könyvéből rendelhet az, akinek **egy évre szóló** ÉS-előfizetése van. Az aktuális kínálatot hetente közöljük lapunkban. A rendeléseknek a beérkezés sorrendjében teszünk eleget – postán, utánvéttel. A megrendelést az Élet és Irodalom szerkesztőségének címére várjuk.

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy a kedvezményes könyvvásárlás lehetőségét csak azoknak az előfizetőknek tudjuk biztosítani, akik aktuálisan még érvényes, **teljes évre szóló előfizetéssel** rendelkeznek. Az ÉS-t előfizetheti a kiadónál banki átutalással – számlaszám: 10102237-07105005-00000008 – vagy postai utalványon – Irodalom Kft., 1089 Budapest, Rezső tér 15.

EÖRSI ISTVÁN:

Közjáték 2.

Két szögletrúgás között

Jóvátehetem-e ebben a könyvemben a hibát, amelyet egy korábbiban követtem el?

Időm Gombrowiczcsal című munkámban helyeslően idéztem címszereplőmet, aki szerint Proust többet hozott ki a maga cselédlányaiból és grófjaiból, mint a lengyel irodalom Auschwitzból, mert ismerte őket, és mert nem nőttek túl rajta. Ezzel szemben négymillió meggyilkolt zsidó – ez Himalája. Márpedig a Himalája tetején csak hó található és jég, meg sziklák. „Kínos kontraszt a véres húshegyek és a hozzájuk fűzött banális kommentárok között" – ezt is helyeslően idéztem. Gombrowicz ehhez hozzátette még, hogy az érzelgős banalitáson kívül a lengyel irodalom csak üresség et kínált ebben a témakörben. És itt Borowskit említette meg, aki szerinte mindenkit feneketlenül aljasnak ábrázolt. De ha mindenki feneketlenül aljas, akkor senki sem az. Ezt a fejtegetést nem idéztem helyeslően, de nem is cáfoltam – a legutóbbi időkig egy sort sem olvastam Borowskitól.

Ennek tulajdonítom, hogy kritikátlanul bedőltem a véres húshegyek metaforájának. Ehhez valóban csak banális kommentárok fűzhetők, ha figyelmen kívül hagyjuk a folyamatot, amely létrehozta a húshegyeket. Csakhogy ezek hulla-egyedekből álltak össze. A hulla-egyedek valaha ember-egyedek voltak. Ezek csak annyiban hasonlíthatók az Ótestamentum szenvedő hőséhez, hogy egy csapásra elvesztették mindenüket, anélkül, hogy rászolgáltak volna erre. Kitaszigálták őket értékes képekkel díszített vagy szegényes falaik körül, egykettőre sínre kerültek, és máris siklottak, mint valami futószalagon, a halálgyár kapuja felé. Talán akadtak közülük olyanok, akik a régi prófétákhoz hasonlóan úgy vélték: a választott nép közösen elkövetett bűnei ingerelték Jahvét bosszúra. De olyan egy sem lehetett, aki a maga nevében hívhatta volna ki erkölcsi párbajra az Örökkévalót.

Haláluk az esetek túlnyomó többségében személytelen volt, akárcsak végeredménye, a hulla-Himalája; de a meghaláson egyenként estek túl. Egyenként, de többnyire már nem egyénként. Az auschwitzi foglyok 90-95 százaléka 1943-44-ben zsidó volt, és a zsidókkal különlegesen kegyetlenül bántak. Túlnyomó többségük elvesztette önmagát, mielőtt a gázba tuszkolták volna őket. Egy koronatanú, Primo Levi olasz író és auschwitzi fogoly szerint a százötvenezer alatti kis számok viselői közül 1944-ben már csak pár százan éltek. A többiek „Muselmannná", vagyis muzulmánná változtak előbb. Rejtelmes okból így hívták azokat a foglyokat, akik csak annyit ettek, amennyit kaptak, nem tettek szert hasznos ismeretségekre, és betartották a munka- és lágerfegyelmet. Három hónapon belül elgyengültek az ilyenek, és halálosan közönyössé váltak minden iránt. Az élni akarók elkerülték őket, mert tudták róluk, hogy rövidesen a gázban végzik. Személyiségük előbb halt meg, mint ők, így hát már életükben is alkotóelemei voltak annak a nagy hulla-Himalájának, melyhez csak banális kommentárok fűzhetők.

De hogyan értékeljük annak a négyszáz korfui zsidónak a halálát, akik megtagadták a Sonderkommando-szolgálatot, és ezért azonnal a gázba kerültek? A Sonderkommandónak az volt a kötelessége, hogy gázba kísérje a szállítmányokat, majd néhány perc múlva kipakolja az egymásba tapadt hullákat, tűzbe hajítsa őket, miután kitépte még meglévő aranyfogaikat és összegyűjtötte esetleges egyéb értékeiket. A később érkezőket – ha nem lőtték őket agyon az őrök – élve taszigálták a tűzbe, aztán előkészítették a zuhanyozót az újabb emberanyag számára. A nácik ily módon a bűnt, vagy legalábbis a végrehajtás döntő mozzanatát az áldozatokra hárították át, így is bizonyítva, hogy különlegesen alacsonyrendű fajtát irtanak ki. A Sonderkommando tevékenysége folytán a zsidók elvesztették jogukat arra, hogy tömeggyilkosoknak tekintsék az SS-katonákat, hiszen ők is öltek, ugyanúgy és ugyanazokat. A korfui zsidók – mind a négyszázan, de egyenként – megcáfolták ezt a logikát, és ezzel kiérdemelték, hogy egyenként, személyiségekként haljanak meg. Tetemük nem található a Himalájában, amelyről Gombrowicz beszél.

A Himalájáról és azokról, akiknek tetemét nem sikerült az égig érő tömbbe beolvasztani, azóta gondolkodom árnyaltabban, amióta Tadeusz Borowski felnyitotta szemem. Ő maga 1922-ben született Ukrajnában. Tizenegy éves korában családjával együtt áttelepült Varsóba, ahol 1943 februárjában letartóztatták. Két évet Auschwitzban és egyéb lágerekben töltött, mint nem-zsidó. Legtöbb novelláját a kiváltságos fogoly szándékosan viszolyogtató pátoszával írta. E nézőponthoz szanitécként szerezte meg a szükséges tapasztalatokat. Az elbeszélő személyében olyan foglyot ismerünk meg, aki szabad idejében futballozhat, pompás falatokkal henceghet, amilyeneket otthon sem eszik, és aki ért ahhoz, hogy ügyesen megálljon a lába előtt nyíló szakadék partján. Borowski látszólag cinikus pátosza, melyet az elbeszélő alakja közvetít, egyrészt megvédi műveit a moralizáló, humanista banalitástól, melytől Gombrowicz is viszolyog, másrészt egyszerre irányíthatja a figyelmet lefelé, a mérhetetlen mélységbe, és föl, az örök paradicsoma felé. A láger felszabadulása után néhány hónap karantén-élet következett, lehangoló tapasztalatokkal, majd Münchenben telepedett meg, ahonnan 1946 júniusában hazatért. Novellái szenzációs fogadtatásban részesültek, mire abbahagyta a szépirodalmat. Kommunista publicisztikát ontott helyette, majd huszonkilenc éves korában öngyilkos lett. Auschwitzban arról ábrándozott, hogy egyszer még néven nevezheti a dolgokat, ahogy bátor emberek teszik. Nem csoda hát, hogy láger-emlékektől majd szétpattanó agya nem szolgálhatta sokáig büntetlenül a tomboló sztálinizmust.

Borowski legmeghökkentőbb felfedezése, hogy a Himalájából alulról is ki lehet maradni. Befutnak a vagonok, megy az elcsigázott tömeg a halálos szelekció felé, egy fiatalasszony sietősen lépdel, mögötte csöpp kislánya szalad, „Mama... mama... ne szaladj várj, mama". „Ez nem az én gyerekem", feleli a nő, és faképnél hagyná, de Andrej, a sonderkommandós tengerész elkapja, zsidó kurvának nevezi, fojtogatja, veri, majd a lábához csapja a gyereket, mégpedig őszinte erkölcsi felháborodással. Ennek az anyának külön sorsa van. Személye nem olvad be az áldozatok névtelen tömegébe, hanem megőrzi különállását mélyen e tömeg alatt. Aztán jön egy lány. Könnyedén ugrik le a vagonról, sűrű, világos haja nehéz hullámokban omlik a vállára. Automatikus mozdulattal rendbe hozza a blúzát, szoknyáját, majd megkérdi attól az embertől, akit Borowski „én"-nek nevez, hogy hová viszik őket. Ez végigméri az okos szemű, feszes mellű lányt, és nem tud válaszolni neki. „Mondj már valamit!" – új hallgatás. „Tudom már", mondja megvetően a lány, hátraveti fejét, és friss, ruganyos léptekkel megindul a teherautó felé. Örökre eltűnik, de a leírás kimenti őt számunkra a hús-Himalája homogén tömegéből. És ezt büszke, töretlen lényének köszönheti – mert Borowski nélkül se olvadt volna be oda. Az író nagy érdeme pusztán abból áll, hogy megőrizte őt nekünk.

Az elbeszélő Én, szemközt a választ váró lánnyal, összehasonlítja a rút és ocsmány gázkamrai halált az úgyszintén rút és ocsmány lágerélettel, a kopaszra nyírt fejekkel, a bűnnel, a piszokkal, az állandó éhséggel, az embertelen munkával, amely az esetek többségében ugyanabba a gázkamrába torkollik. Az élet és a halál rútsága Borowski ihletője. *Vacsora* című elbeszélésében például kimenőre öltözött SS-katonák szögesdróttal hátrakötözött kezű orosz kommunistákat lőnek tarkón. Mihelyt a németek eltávoznak a színről, a foglyok, akiknek végig kellett nézniük a ceremóniát, a kövekre fröccsent agyvelő-cafatokra vetik magukat. Az elbeszélő Én kissé távolabb áll, és ezért lemarad a vacsoráról, de másnap egy zsidó származású észt muzulmán biztosítja arról, hogy az emberi agy különlegesen finom, és nyersen is ehető.

Boroswki művészileg igazolja Jean Amérynek, egy másik auschwitzi fogolynak azt az elméleti megállapítását, hogy a haláltáborokban maradéktalanul megsemmisült a halál esztétikai képzete, amelyre a német művelődés mindig is, de főként a romantika óta felépült. Novalis, Schopenhauer, Wagner, Thomas Mann – ezeket a neveket példának használja Améry (aki egyébként a láger felszabadulás után harminchárom évvel szintén öngyilkos lett). Megállapítja, ahogy a „Halál Auschwitzban-tól nem ívelt híd a *Halál Velencében*-ig". A *„saját halál"*-ról, melyért Rilke könyörgött az istenhez, szerinte itt még ábrándozni sem lehetett. Ezért az esztétikai halálképzet összeomlása után a halál helyett a meghalás miténtje került a fogoly érdeklődésének középpontjába. Ez nem is csoda – írja Améry –, az olyan világban, ahol egy SS-katona felmetszette valamelyik fogoly hasát, és homokkal töltötte teli. A már idézett Primo Levi – aki 1988-ban lett öngyilkos – másként emlékszik erre. Ő nem a meghalásra gondolt, hanem például arra, hogy miként szerezhetne egy darab kenyeret, miként lophatna egy seprűt vagy úszhatna meg egy különlegesen nehéz munkát. E felfogásbeli különbség a két fogoly (és szerző) eltérő vérmérsékletéből és kultúrájából fakadhat. Améry osztrák zsidó volt, a belga ellenállási mozgalom tagjaként esett fogságba. A humán értelmiség különleges terheit cipelte a lágerben, hiszen az esztétikai szemlélődést szabad életében nem pusztán élvezetforrásnak, hanem életformának is tekintette. A nála hét évvel fiatalabb Levi vegyész volt, tehát legtöbb fogolytársánál megalapozottabban reménykedhetett a túlélésben. Olasz neveléséből hiányzott a halálvágy csábító esztétikuma. Mindazonáltal ő is átélte persze, hogy a *Halál Auschwitzban* bürokratikus és triviális, vagyis ronda. Kevésbé spekulatív alkata azonban megengedte neki, hogy felfedezze még Auschwitzban is a *saját halál* lehetőségét. Ezt a kifejezést nem versidézetként használta, hanem két embert jellemzett vele. Egy lengyel-zsidó lány és egy lengyel politikai fogoly megszökött. A szlovák határon elfogták, majd fel akarták akasztani őket a felsorakozott tábor előtt. A férfi nem várta meg, míg felolvassák az ítéletet, hanem a hurokba dugta nyakát, és elrúgta magától a sámlit. A lány pedig elrejtett zsilettpengéjével felvágta ereit, majd véres kezével az odarohanó SS-katona arcába csapott, mire agyontaposták. Így úszták meg a hulla-Himalájáját.

A halál nem csak esztétikumától fosztódott meg Auschwitzban, hanem megszokott erkölcsi erőterétől is. Képzete összefonódott az ölés fogalmával. Megítélése ezért eltért a civil élet normáitól. Levi elregélte, hogy egy betegesen szadista kápó törzsszámát politikai foglyok elcserélték a halállistán egy olyan rabtársuk törzsszámával, akit már kijelöltek a gázra. Ez civil fogalmaink szerint gyilkosság, hiszen vádemelés és tárgyalás nélkül ítéltek halálra valakit, módot sem adtak neki a védekezésre. Levit érezhetően nem tette boldoggá az igazságtételnek ez a módja: az intézkedő politikai foglyok hatalmát elrémisztőnek nevezte. Én azonban olyan embert látok az áldozatban, aki életében táplálta, halálával pedig alulról kerülte el a hús-Himaláját, Auschwitzban a legyekéhez hasonlatos emberi döglődés, vagyis a természetes halál az, ami erkölcsileg elfogadhatatlan, és csak az erőszakos haláloknak lehet nagyritkán esélyük morális jóváhagyásra.

Borowski egyik elbeszélésében a főhős, az Én szanitéci előjogaival élve futballozik. Ő a kapus, háttal áll a rámpának. A labda a kapu mögé gurul, és amikor megfordul, látja, hogy a teherkocsikból emberek szállnak ki nyári ruhában, és tarka menetük elindul az erdő felé. Folytatódik a játék, aztán egy idő múlva ismét a kapun túlra kerül a labda. Az elbeszélő személy ismét megfordul, hogy a labdáért menjen, és ekkor észleli, hogy a kavargó nyári tömegből már egyetlen ember sem látható. A vagonok is eltűntek. A női barakkok előtt, a szögesdrótnál a szanitécek társalognak a lányokkal, akárcsak a meccs előtt. Miközben visszadobja a játéktérre a labdát, arra gondol, hogy a háta mögött két szögletrúgás között elgázosítottak háromezer embert. Ez józan ténymegállapítás, és Gombrowicznak nincs igaza, ha üresnek és aljasnak mondja. Engem mint olvasót egyszerre döbbent meg a közlés tartalma és a közlő személy hidegsége. Olyan világ élménye ragad torkon, ahol ez a kimunkált embertelenség a túlélés feltétele.

A két szögletrúgás közt megölt háromezer ember, ha tovább szövöm Gombrowicz metaforáját, csupán bucka a hús-Himalájában. Az a hatszázezer, aki a focizós novella tanúsága szerint Kassán és Munkácson keresztül futott be ugyanoda, már jelentékeny hegycsúcs, e hegység tömbjébe zárva. Ez személyesen is érint, mert a szombathelyiek vonata Kassa vasúti parancsnokának feljegyzései szerint 1944. július 5-én haladt át a város pályaudvarán 3103 utassal. Köztük volt számos rokonom, például a nagymamám és hat éves unokahúgom is. Nemrégiben kiszögeltem képüket a szobámban. Egy verandán ülnek, ősz kontyos nagyanyám támlás székben, fekete ruhában, unokahúgom pedig megszeppenve bámul fel rá egy sámliról. Virágmintás ruhácskát visel, fehér cipőt, szőke haja tincsekbe csavarodik. Útban a futballpálya felé, a vagonban állítólag született egy öccse, így hát több rokonom érkezett oda, mint amennyi elindult. Elképzelhető, hogy Borowski – vagy az elbeszélés Énje – éppen a szombathelyieket látta azon a sugárzó nyári napon.

A novella vége felé azt mondja, hogy az emberi emlékezet csak képeket őrizhet meg. Visszagondolva Auschwitzra a tarka embertömeget látja, amint lassan halad előre, két úton. Mert két út vezet az erdőbe, az egyik a krematóriumig, a másik tovább, a szauna felé. Ez az ideiglenes élet útja, mert a szauna után a láger hétköznapjai következnek, vagyis a többség számára a felbomlás és a halál. Állok a kapus helyén, nézem a tarka menetet, nagyanyáimat és unokahúgaimat, és azon tűnődöm, hogy sikerült-e közülük valakiknek felülről elkerülniük a hús-Himaláját.

A *Hölgyeim és uraim, parancsoljanak gázba fáradni* szerzőjének holttestét egyébként lakása konyhájában találták meg 1951. július 3-án. A tűzhely csapja nyitva volt, ömlött a gáz.

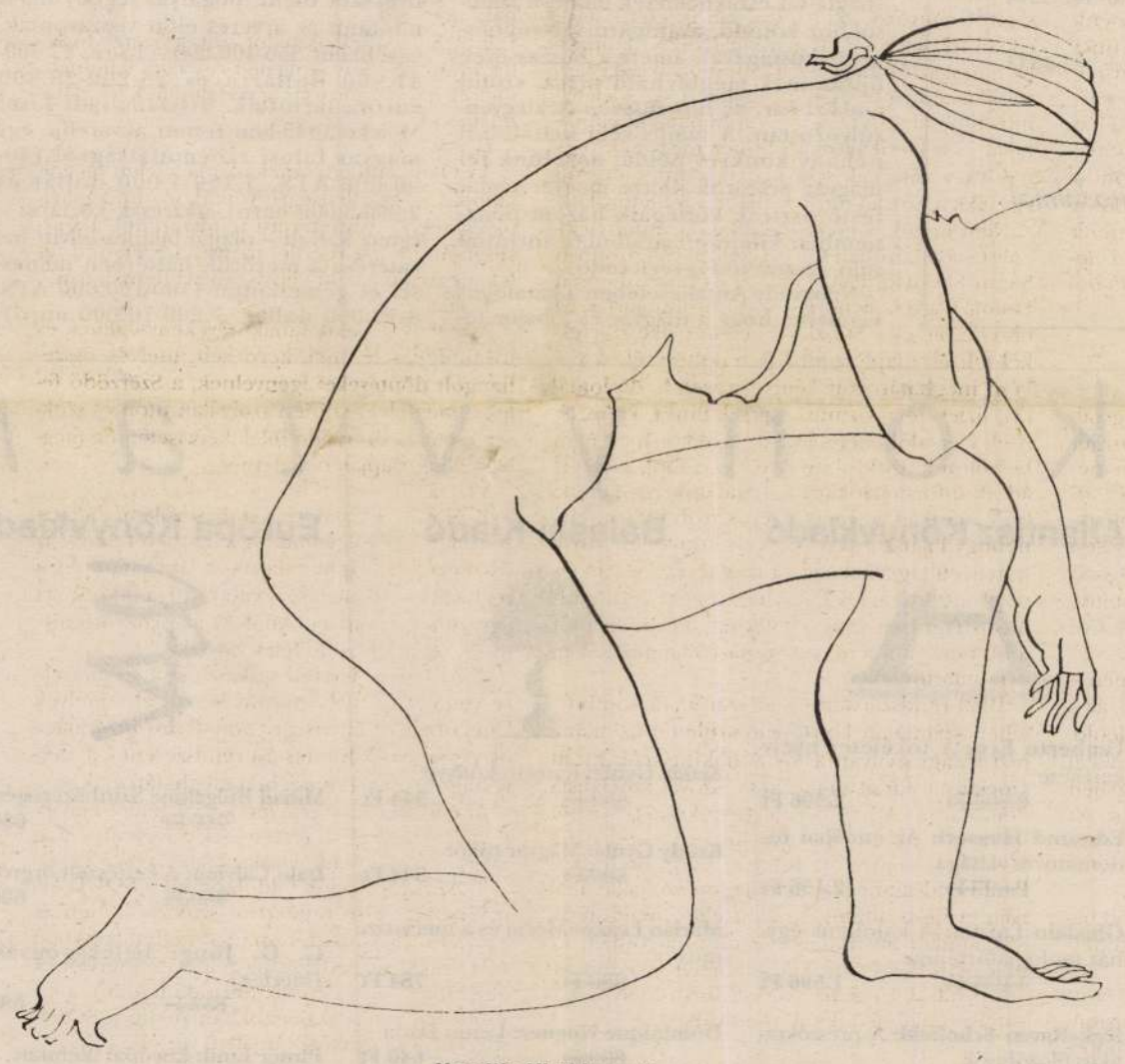

Natalija Vjatkina rajza

(Részlet a szerző rövidesen megjelenő Jóbok könyve *című könyvéből)*

Ujlaki László színész kedvenc időtöltése a vasútmodellezés. Régi, gyermekkori álmát váltja vele valóra. Mintegy tizenkét év óta építi, gyűjti a kis mozdonyokat, vasúti kocsikat, hogy a közeljövőben véglegesen megépítse a liliputi álomvasutat. Képeink szerelés közben örökítették meg Ujlaki Lászlót

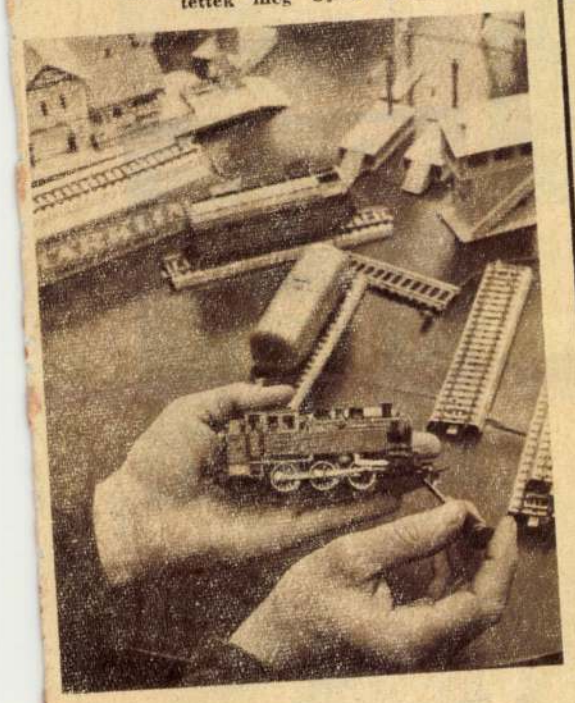

ÉPÍTS VELÜNK RÁDIÓT!!

Sokan megírták, hogy mennyire örültek életük első rádiókészülékének, amit a Pajtás korábbi cikkei alapján készíthettek. Volt olyan is, akinek több állomást is sikerült meghallgatnia, de az a baj, hogy az erősebb állomások zavarják a gyengébbeket. Azt mondják erre a rádiósok, hogy a készülék nem „szelektív". Most olyan kapcsolást mutatunk be, miáltal a készülék szelektív lesz.

Az említett hibán az is sokat segíthet, ha az antennát nem közvetlenül kapcsoljátok a rezgőkörhöz, hanem az antenna és a rezgőkör közé úgynevezett „blokk-kondenzátor"-t kapcsoltok be. Ez többnyire hengeralakú, vagy téglaformájú, apró alkatrész, melynek értéke esetünkben 50 pikofarádtól 2000 pikofarádig terjedhet. (Ára: 2 Ft.) Magatok is csinálhattok ilyent, ha egy vastagabb (1 mm) és kb. 5 cm hosszú huzalra vékony szigetelt huzalt, szorosan egymás mellé tekercseltek. Ennek a kondenzátornak egyik kivezetése a vastag huzal (pl. ezt kössétek a rezgőkörhöz). Másik kivezetése a vékony tekercs valamelyik — tetszés szerinti — vége (antennához).

Még tökéletesebb megoldást érhettek el, ha a már eddig elkészített rezgőköri tekercs mellé egy másik tekercset is felszereltek. Tulajdonképpen ezt nevezzük „antennatekercsnek". A tekercs vázlatát és a kapcsolást az 1. és 2. ábra mutatja. Az antennatekercs elkészítése előtt néhány sor papírt tekerjetek a hengerre és erre a huzalt, de ne nagyon szorosan. Úgy, hogy csúsztatható legyen. Az antennatekercsek menetszáma a rezgőköri tekercs menetszámának negyed része. A készülék bekapcsolása után az antennatekercs csúsztatásával az állomásokat szelektíven is beállíthatjátok. Vasmagos tekercsnél ugyan nem csúsztatgathatunk, de az egynegyedes antennatekercs, amit a rezgőköri tekercstől 1—2 mm-re helyezünk el, most is előnyös hatású lesz.

2. VERSENYFELADAT

Miután ismeritek már a kapcsolási rajzot, írjátok meg, van-e különbség a harmadik ábrán látható rajzok között. Beküldési határidő: 1966. márc. 9.

Budapest,
V. ker. Úttörőház rádiószakköre,
V., Arany János u. 10.

ÍRTA: KŐSZEGI IMRE, RAJZOLTA: SEBŐK IMRE

1966 MÁR 10.
PAJTÁS

1021

Híres képek – a magyar szabadságról

Nyolc híres képet (festmény, szénrajz, fametszet stb.) láthattok ezen az oldalon. A magyar történelem, a szabadságért küzdő magyar nép hősies harcának egy-egy epizódját mutatják be. Nézzétek meg jól e képeket!

Gyönyörködjetek bennük, hiszen művészi alkotás valamennyi. Mindegyikhez kérdést mellékeltünk. Válaszoljatok rá és küldjétek be szerkesztőségünkbe. A nyerteseket reprodukciókkal és könyvekkel jutalmazzuk.

1. Pettenkofen Ágúszt, osztrák festő alkotása. Azt a történelmi pillanatot ábrázolja, amikor a magyar honvédsereg 1849. május 21-én elfoglalja . . . Melyik várat?

2. Wagner Sándor alkotása. A magyar vitéz lerántja magával a mélységbe a lófarkas zászlót kitűzni szándékozó törököt.
Ki volt ez a magyar vitéz?

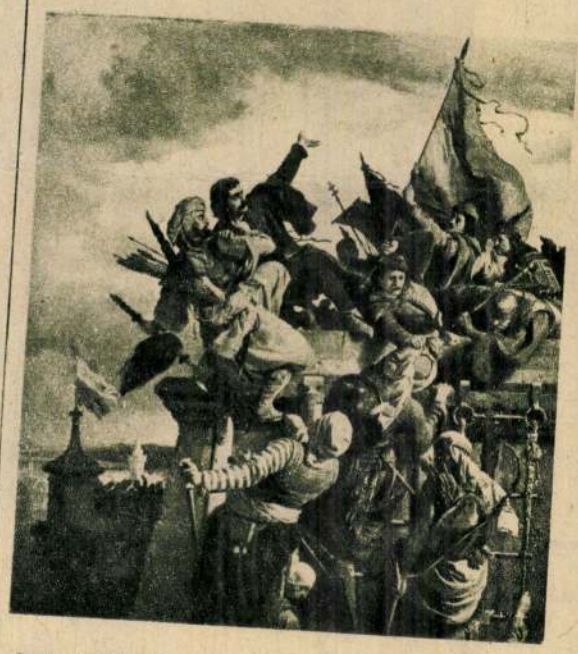

3. Zichy Mihály rajza a szabadságharc lángszavú bajnokát: Petőfi Sándort ábrázolja.
Melyik versét szavalja?

4. Székely Bertalan híres festménye a török harcok idejéből veszi tárgyát.
Melyik magyar regényben olvashattok a képen látható jelenetről?

5. Derkovits Gyula fametszete. Rongyosruhájú magyar paraszt élesíti a kaszát — az urak ellen.
Melyik évben történt?

6. Veszprémi Endre képe a kuruc kori szabadságharc kezdetét ábrázolja: Rákóczit Esze Tamás vezetésével felkeresték a jobbágyok küldöttei és kérték, álljon a felkelő parasztok élére.
Melyik országban történt ez a jelenet?

7. Szentgyörgyi Kornél festményének címe: Harc a monitorokkal. Az 1919-es proletárdiktatúra emlékezetes összecsapása az ellenforradalmárokkal.
Mik azok a monitorok?

8. Ék Sándor szénrajza: A szovjet parlamenterek meggyilkolása.
Melyik szovjet parlamenter volt magyar származású?

Lap: 1948 JAN. 15

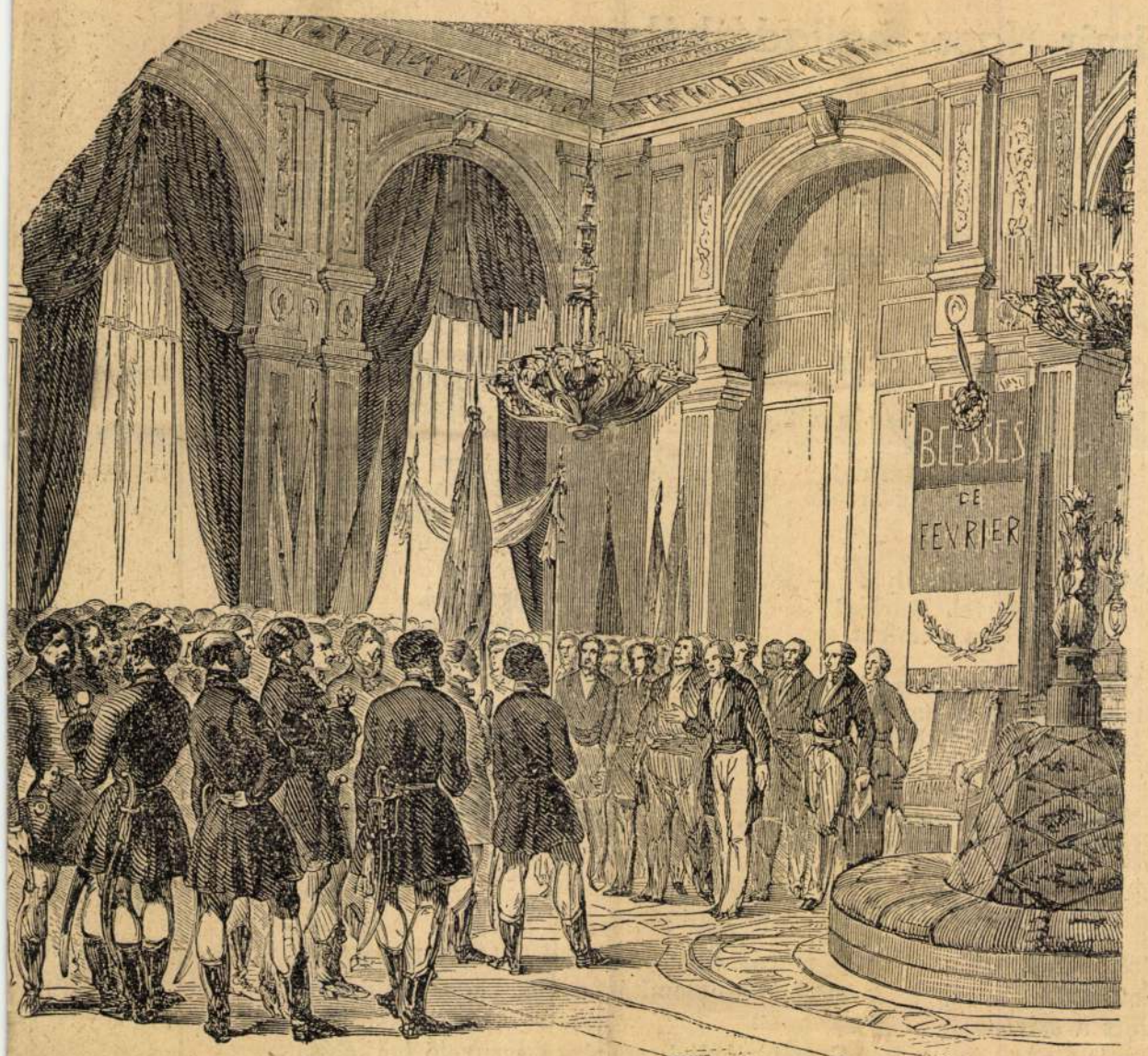

A magyarok küldöttsége üdvözli a köztársasági kormányt a párisi városháza termében. Egykorú francia rajz

1848 március 15-én.

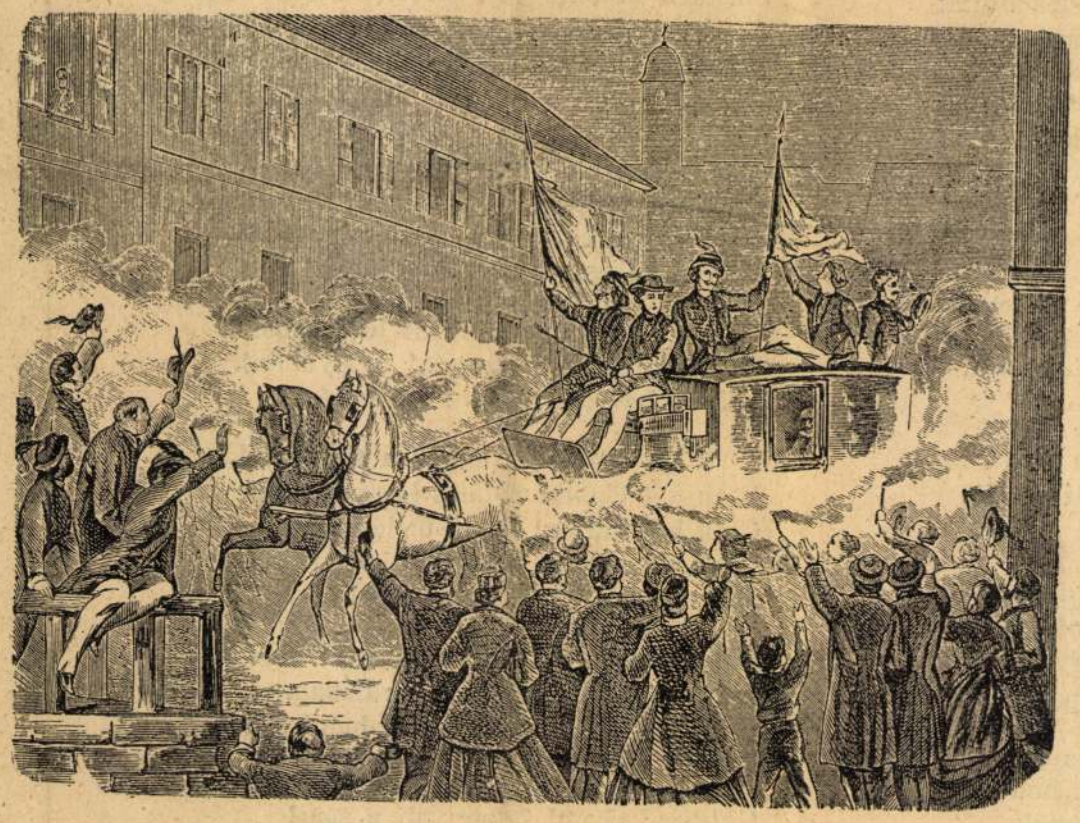

Táncsics Mihály kiszabadítása — *Egykorú fametszet*

A szabadsággondolat és az író

Jaj annak az írónak, aki azt írja, amit akar. Legfeljebb diadalmas és gazdag szerző lehet belőle, maradandó író soha. Írói szabadság tudniillik nincs. Az író a legkötöttebb lény a Földön. Köti először a hivatás parancsa, hogy legalább egy lépéssel kora előtt járjon, a vállalt vagy visszautasított, de kikerülhetetlen vátesz-ség. Az író lepárolja a multat, mérlegre teszi a jelent s megrajzolja a jövő körvonalait. Ha akarja, ha nem, mert ő mindig az emberiség egy pillanatának öntudatra ébredése. Kora kényszeríti őt, a tudat alatti világ, az ösztön, s a benyomások révén, hogy korát kifejezze. Ha nem ezt teszi, csak pillanatnyi divatnak, és üzletnek írt. Amiből jól meg lehet élni, de örökké élni lehetetlen. Éppen ezért, másodszor, köti a téma. Művem tárgyának megválasztása, hiába áltatom magam, nem tőlem függ. A téma a levegőben lebeg, s végül azt az írót ragadja meg, aki teljes kifejezésére a legalkalmasabb. Figyeljük meg, a Szózat alapgondolata kisebb-nagyobb íróknál hányszor jelentkezett csökevényes alakban, míg végül Vörösmartyból végső művészi, egységes kiteljesülésként kirobbant. A hivatás, a korszak, a téma rabja tehát az író. S éppen ezért, mert ennyi transzcendentális, történelmi és szakmai bilincs köti, csak úgy tud mesterségének rabszolgája maradni, ha egyébként teljesen szabad. Az írói szabadság pedig nem olyan egyszerű. Benne van az egyéni, társadalmi, nemzeti és világszabadság.

Az egyéni szabadság megköveteli, hogy én, mint író, a közösségben elhelyezkedő egyéniségemet minden családi, rokoni és baráti kötöttségtől szabadultan kiteljesíthessem. Lásd Petőfi (pályaválasztás), Eötvös (környezetétől elszakadás), Jókai (Petőfi szerepe a Laborfalvy esetben) példáját. Ez különben általános művészi követelmény, elég csak Liszt szerelmeire és Wagner házasságára gondolnunk.

A társadalmi szabadságot legjobban a visszájáról mutathatom be, az úgynevezett bohémiára utalással. Sok nagy író is „bohém" volt, azaz a társadalom, többnyire szűk korlátain kívül elhelyezkedő, mint Balassi, Csokonai, Petőfi. De sok féltehetség és egész tehetségtelenség hamar felfedezte, hogy hosszú hajat még hosszabb nyakkendőt növeszteni, a sáros cipőt az asztalra a kávés findzsa mellé tenni, nem fizetni, potya félliterről potya félliterhez sodródni, tarhálni, vörös, selyem mellényt és meghökkentő véleményeket viselni, a társadalmon kívül helyezi őket s ezzel belopakodnak abba a dicsfény-körbe, amelyben zseni-társaik szabadon és joggal mozoghatnak.

A nemzeti szabadság már veszedelmesebb, de annál szükségesebb légkör az

Vladimir Nazor balladáiból:

Süss fel nap, süss!

Süss fel nap, süss!
Süss a kertbe,
rozmaringok kelyhébe!

Kopogj az ajtaján,
ezüstös küszöbén,
aranyos zárján!

Az égen felhő repdes,
te pedig dobbantva
szolgálóleányt keltesz.

Ágyához lopakodva, osonva,
tenyereddel lassan, lágyan,
megsimogatod arcát;

s megmondod majd egyszer
kinek a szeme szebb,
tiéd-e, vagy az övé;

homlokod kérlek, vajjon
tündöklőbb-e, mint e
szolgálóm arca:

nagyobb öröm-e számodra
dicső multad fénye,
mint az ő fiatalsága.

Azt feleled majd néki:
lelked emésztő tüze
kevésbé vigasztal úgy-e s

fiatalságának lángja kioltja a
te életed is...
— Süss fel nap, süss!

Virághava

Virág havában meleg a világ:
kalpagján kinyílott a virág.
— Kelj fel, Marica!
Mutasd meg az arcod.

Füle mögött kék ibolya,
övében zengő furulya.
— Kelj fel, Marica!
Hivogat a pacsirta.

Virág havának meztelen a lába:
megmosakodott harmatos rózsába.
— Kelj fel, Marica!
Illatos a pázsitja.

Virág havának egyenes az útja,
irányát zöldvessző mutatja.
— [illegible]
Heg[illegible]

Virág hava [illegible]

három kulcs a tarso[illegible]
— Kelj fel, Marica!
Mult esztendő lánya.

Kitárja az akol szárnyát,
hegyre küldi a jószágát.
— Kelj fel, Marica!
Mekeg a gidácska.

Szomjas torok tágra nyílik,
minden kortyot gyorsan hörpint.
— Kelj fel, Marica!
Vár a folyócska.

Kinyílik a lugasajtó,
erre tart az aranysarló.
— Kelj fel, Marica!
Virágzik a bársonyka.

Virág hava muzsikája és nótája,
az egeket cifrázza.
— Kelj fel, Marica!
Szende ibolya.

CSUKA JÁNOS

Vilmos

Vilmos, a villamos rossz útra tért a ködben,
S az őserdőn keresztül kereste otthonát
És sírva csöngetett, csetlett-botlott a szívós
Indák és gyökerek között a fákon át.

Líráját félve húzta magához, meg ne fogja
A sok kinyúló ágbog, dühös fák karjai
És mikor felfedezték, röhögve belemásztak
És hancúroztak benne az erdő majmai.

Síntelen utakon így vánszorgott előre
S csodálni jöttek őt az ámuló vadak.
A felriadt bozót messzi harsogta hírét
S egyre gyültek köréje az állati hadak.

Egy tisztás közepén fáradtan megpihent
Négy kerekét befonták az indák és füvek
Lehevertek köréje a tigrisek s az őzek,
Kérlelték, mondja el baját mindenkinek.

Mesélt a városról, hol millió az ember,
Hol síneken röpült széles utakon át,
Édesanyja, az Áram, motorszívét tüzelte
És líráján keresztül leszopta jól magát.

Mesélt az estékről, mikor lámpái gyultak,
S szép lányok könnyű teste omlott padjára le
Eső ringatta őket, amíg ülök kigyult,
Most meg úndok majomhad hemperkedett bele.

Anyját kívánja látni, e durva és paraszti
Hely néki mit se mond, lírája néma itt!
Jaj, hol a robogás, a fényes körutak,
S az édes rakomány amit dalolva vitt.

S magát álomba sírta a zöld éj közepén.
„Őrült" — mondták a bölcsek, — „nincsenek karmai!"
S szétszéledtek megúnva csengető horkolását,
Sárga testét befedték az erdő árnyai.

S reggel jött egy mamut, kékszarvú, ezeréves,
Szelíden kézenfogta s mivel mindent tudott:
A városig kísérte s roppant talpával egy-két
Házacskát lesodorva, lomhán elballagott.

LADÁNYI LÁSZLÓ

Csak!

Csak két szemem volt: tenger fénynek-árnynak.
Két fülem: ég, pokol, föld zsivajának.
Milyen kevés. szégyenletes kevés!

Csak egy agyam: mindent belé rabolni.
Csak egy szívem: szeretni és gyűlölni.
Milyen kevés, szégyenletes kevés!

Csak két kezem: gyöngéden simogatni.
Csak két öklöm: halálos bosszút állni.
Csak két karom: őrjítő ölelésre.
Csak két lábam: bebolyogni a világot.
Milyen kevés, irtóztató kevés!

Egy éltem volt: száz sem lett volna sok.
Egy életet ki él: nem él valóban.
Csak egy éltem volt: azt is balul éltem,
Mintha idegen ikrem élte volna.

Gyilkos-kajánul fukar volt a sors!

SZILÁGYI GÉZA

Irói arcképek

Karinthy Frigyes

Századunk legnagyobb magyar humoristája. Humora filozófiai mélységekből fakad: az abszolutum és relatívum viadalából. Minden igazi Karinthy-mű arra a kérdésre keres választ, hogy vannak-e változatlan ideálok, amelyek dönthetetlen törvények kapcsai közt tartják világunk pilléreit, vagy tér, idő és egyéniség függvény-e minden, amiben hiszünk, amiben fogódzunk.

Karinthy megfellebbezhetetlen bizonyosságot áhít s megpróbálja elvetni a tiszta megismerés akadályait, megpróbál kilépni minden elfogultság „barlangjából". Szünetlenül túl szeretne lendülni a földi és emberi viszonylatokon. Az emberi léleknek ama sajátos állapotaira figyel lankadatlanul, amelyekben a normális funkciók csődöt mondanak és új törvények parancsára új konstellációk állanak elő. A láz, az álom, az őrület a kedvelt területei — itt elpattannak a képzelet bilincsei s a megkövült elmei viszonylatok szétrepednek.

Új szemszög! Ezt hajszolja Karinthy árkon-bokron át. Mintha annak a gondolatnak a lidércnyomása üldözné, hogy kurta földi létünkben nem adatik meg az összes lehető szempontokból értékelnünk — csak egy-egy relatív ítéletre van időnk és módunk: valamennyi ítélet megfogalmazását vagy éppen egyetlen abszolut igazság fölismerését a bizonytalan jövendőre kell bíznunk. Karinthy pályája az Igy írtok ti c. karikatúra-gyüjteménnyel szökött föl meredeken. A költő maga ezt a nagyhatású kis kollekciót később nyügnek érezte: úgy látta, hogy ez a könyv őt végleg torzképrajzolóvá bélyegezte-rekesztette. Többször fitymálva említette első művét. Nem volt igaza. Az Igy írtok ti valódi Karinthy-könyv: a művészi alkotásban rejlő abszolutum keresése, a művészi technikák relatív becsének szellemes kimutogatása még ily hanyagnak tetsző formák közt is jelentős teljesítmény.

Karinthy jellegzetesen gondolati író, a szellemi világosság szomjazója. Etikus gondolkodásra szoktatja olvasóit, amin ezúttal nem az erkölcsi parancsok tiszteletét értjük, hanem a Gondolat belső törvényeinek a megbecsülését, a gondolatnak mint olyannak kijáró elmei odaadást, agyi, logikai erőfeszítést. Aki Karinthyt sokat olvassa, az leszokik az idegen gondolatok rest, passzív és szórakozott befogadásáról s rákap az éber ellenőrzésre — önmaga ellenőrzésére is.

Demagógia ellen Karinthy a leghatékonyabb orvosság. Olvasói a pöffeteg frázist, a szellem hazug nagyzoló gesztusait tüstént felismerik, mert minden hazug forma karinthyas torzításként jelenik meg előttük. A diáksághoz Tanár úr kérem című kötete áll a legközelebb, a szatirizáló életrajznak ez a remeke.

Kardos László

Kaffka Margit

A nők és különösképpen a magyar nők szószólója az irodalomban. Ifjúkori verseiben a leány, majd később a fiatalasszony érzelmi összeütközéseit, szemlélődéseit, sértődéseit és az élettel való surlódásait énekelte sajátságos tárgyilagossággal, örökké résen álló izgalommal. Később áttért a novella- és a regényírásra és elbeszélő műveiben is majdnem mindig nők állnak a központban, beleállítva a századeleji és a mult századvégi magyar társadalom áramlataiba.

Legjobb regényében, a Színek és évek című műben anyja élettörténetén keresztül ábrázolta az őt megelőző női nemzedék helyzetét a magyar világban. E regeny szerint az aszony, ha a sors elragadta tőle a mögötte álló férfit, ki van szolgáltatva az életnek, nincsenek eszközei, amelyekkel kiküzdje a maga helyét a világban, tehetetlenül tévelyeg, reménytelenül, szenvedésről szenvedésre és csalódásból csalódásba, míg végül is más kivezető út híján kelletlen házasságba menekül. Erre a vázra Kaffka Margit ráépítette egy vidéki város társadalmának gazdag és mozgalmas képét, amelyben egész serege mozog az életteljesen megrajzolt és természetesen mozgó alakoknak, akikben tükröződik a város egész élete.

Ez a regény a mai magyar regényírás legkitűnőbb alkotásainak egyike. Realisztikus eszközökkel van kidolgozva, az emlékképek szokatlan gazdagságával és valami különös tárgyilagossággal, amely azonban nem akadályozza abban, hogy érzelmileg együtt tartson azokkal a dolgokkal, melyeket elbeszél.

Mária évei című regényében az egy nemzedékkel későbbi nő problémáival találkozunk. Fő alakja, Mária már jobban elkészülve lép ki az életbe és önálló helyet vív ki magának.

Harmadik nagy regényében, az Állomásokban, a főváros irodalmi és művészeti életének körébe vezet, a századeleji nyugtalan fiatalság alakjai, forrongásai, léhaságai és szenvedélyei közé. Itt is egy női élet fonalán vezet ebbe a különös, többé-kevésbé felelőtlen, semmit egészen komolyan venni nem tudó társaságba. Aki körül ez a zajgás forrong, az is nő, művésznő, ő is sokat tévedezik, de benne már van elég erő, hogy megküzdjön a maga problémáival: egy szabálytalan szerelem megaláztatásain keresztül eljut a megnyugváshoz, úgy úszik át környezete zavaros vizein, mint a hattyú a mocsáron, amely nem szennyezi be fehér tollát. Ez a regény megjelenésekor szokatlanul sok szóbeszédre adott alkalmat, mert bizonyos tekintetben kulcs-regény, az egykorú, úgynevezett bohém-élet alakjai nagyrészt felismerhetően vannak az olvasó elé vetítve.

Még van néhány kisebb regénye is Kaffka Margitnak, gyermekkori emlékeinek, majd az első világháború alatti élet válságainak képei adják ezek anyagát. Ezekben is mindig női sorsok bonyolódnak és oldódnak meg, éppúgy, mint novellái legnagyobb részében. Megfigyelő és emlékező író, a magyar realizmus mestereinek egyike.

Schöpflin Aladár

A Clown

A világjáró nagycirkusz híres clownjával beszélgettem egyszer és megkérdeztem tőle, miként történt, hogy magára öltötte a manége bohócainak tarka és csillámos köntösét és fehérre lisztezett képpel beállt az arénák közönségének hagyományos tréfacsinálói közé?

— Valamikor színész voltam — mondta nagyon elkomolyodva. — Elsőrangú társulatnál dolgoztam és szép szerepeket játszottam. Érdekes jellemfigurákat. Malvoliót a „Vízkeresztben", Engstrandot a „Kísértetekben", Dandin Györgyöt és más hasonlókat. Hangos sikereim voltak és szívesen mulattak rajtam. Csak éppen bennem volt valami elégedetlenség. Egyszer aztán egyik kritikusom azt írta rólam, hogy nagyon mulatságos vagyok, de mindig egyforma. Mindig saját magamat játszom. Ebből a kritikából megértettem a magam belső elégedetlenségének okát. Hát igen — nem voltam művész — nem igazi színész. Elmentem hát oda, ahol éppen ez a feladat. Mindig ugyanaz a figura, csak más szöveg és más élcek. Amit itt csinálok, azt tudom, és jól tudom. Igy lettem clown.

Ez a liszteskép bohóc őszinte vallomásával igazi művészi lelkiismeretet szólaltatott meg. Azt a mély és döntő problémát, amelynek sok jelensége a modern színpad fejlődésében súlyos kártevő. Mert valljuk meg őszintén, hogy e kivételes példával szemben, a mai színpadon nálunk is, külföldön is egyre több olyan színészt látunk, aki olcsó népszerűséggel az ilyen egy figura ábrázolásában tölti el egész pályáját. Ez az a színész, aki új szerepét azzal veszi kézbe, hogy a drámaíró elképzelt és megrajzolt jellemét miként alakíthatja át a saját egyéniségére. Nem azzal tehát, — ami az igazi színpadi művész feladata, hogy miként tudja művészi fantáziájával és eszközei teljes kihasználásával saját egyéniségét átformálni a szerep jellemére. Egyszer egy figura jól sikerül, tetszik és megtapsolják s azon túl újra, meg újra látjuk számtalan megismétlésben. Csak a szöveg más, no, meg egy-két apró külsőség. Egyébként a bevált patron másolódik számtalanszor, mint a cirkuszi bohócnál. Ez pedig nemcsak a színpad komikus figuráira vonatkozik, hanem — ha már szerepkörökről beszélünk a bonvivántól az epizódistáig megtaláljuk ezeket a saját magukon és egyszer volt sikerükön kérődzőket. Míg ezek így művészi lelkiismeret és mesterségbeli felkészültség nélkül sokszorosítják önmagukat, nem veszik észre, hogy saját maguk alatt vágják a fát. Ezek a színészek még a tömegközönség könnyen kielégíthető része előtt is csak addig számítanak, amíg meg nem únják őket. Már pedig előbb, vagy utóbb megúnják őket.

Az ilyenfajta színészekkel kapcsolatban sok hivatkozás történik Amerikára és főleg az amerikai filmre, amely a legtöbb ilyen egyfigurás színészt produkálja. Csak éppen azt nem szabad elfelejteni, hogy ebben az újvilági produkcióban az afajta sztár legfeljebb egy szerepet játszik esztendőnként akár filmen, akár színpadon s néha évek telnek el, míg ugyanaz a közönségréteg újra látja. De még így is, éppen az amerikai termelés bizonyítja, hogy az ilyen divatcikknek éppen az egyformasága miatt milyen rövid az élettartama. Négy-öt éven túl alig marad meg közülük olyan, aki nem igazi

igazi író számára. A legnagyobbakkal is megtörténik, s megtörtént, hogy a jogos nemzeti szabadságot összetévesztették a jogtalan sovinizmussal, s az ő szabadságuk végeredményül a mások rabságának alakjában jelent meg. Ezen az akadályon Petőfi és Arany átszöktetett, de Jókai és Mikszáth átbukott. Az igazi író az ő nemzetének korlátlan (eszmeileg), s mégis korlátolt (gyakorlatilag) szabadságát csak úgy képzelheti el, mint egy nagy emberi szimfónia egyik szólamát, s ebben a szimfóniában természetszerűleg a hegedű (valamelyik népes nemzet) többet szól, mint a kürt vagy a cintányér (kevesebb lélekszámú nemzet), de az egész mégis egyetlen műként zeng föl térben és időben.

A világszabadság gondolata mindezideig egyetlen magyar költőben, Petőfiben lobogott föl, s ezirányú hatása talán azért olyan nagy világszerte, mert az előbbi három rész-szabadságot is maradéktalanul megvalósította életében és költészetében egyaránt, ami nála csak egy azonosságnak két arculata. Egyébként költői nagyságának egyik titka éppen ez.

Majdnem azt mondhatnám, könnyű ma, 1948-ban ilyen tisztán és nyugodtan látni a dolgokat. De kérdezzék meg a 60—70 éves embereket, mi volt az ő gyerekkorukban és ifjúságukban például március 15-ének megünneplése. Ó, „szellemi szabadság" volt a Kárpátoktól az Adriáig nyúló honban, még a Habsburgokat is lehetett szidni, s csak a tisztább szeműek vették észre, hogy ez a szabadság egy tágas vadaskert ketrec-szabadsága. Csaholhattunk árvaleányhajas fejjel dögivel felhúzott nemzetiszín lobogók alatt a bresciai hiénáról, április 11 mondvacsinált ünnepéről, március idusáról, s ama nagy tusáról, a Kárpátokon, s az Adrián túl úgy sem hangzik a szavunk, s ha túlságba megy a kuruckodás, egy-egy chlopy-i hadparanccsal a körmünkre koppantanak. „Politikai aréna" — mondták akkor, s valóban az is volt, csak az egyik tehénnek 67 volt a farára sütve, s a másiknak, amelyet még bikává is álcáztak, 48. Felfújtuk magunkat, mint a béka, s csak azért nem pukkantunk szét, mert minden, szabadság színébe öltöztetett megalázást kibíróan vastag volt a bőrünk.

S a magyar író, aki a monarchia szabadság-látszatú ketrecében kezdte a tollat forgatni, amikor még azon töprengett, hogy kinek volt igaza, Széchenyinek-e, aki előbb gazdaságilag akarta megerősíteni a magyart, hogy aztán a politikai szabadság magától az ölébe hulljon, vagy Kossuthnak, aki a politikai szabadság rögtönös kivívásától remélte későbbi gazdasági felemelkedésünket — a magyar író ma hivatásszerűen arra a lobogó meggyőződésre ébred: jöjjön előbb, fajok, nemzetek, határok fölött a világszabadság, amelyben mind a többi szabadság benn-foglaltatik.

Laczkó Géza.

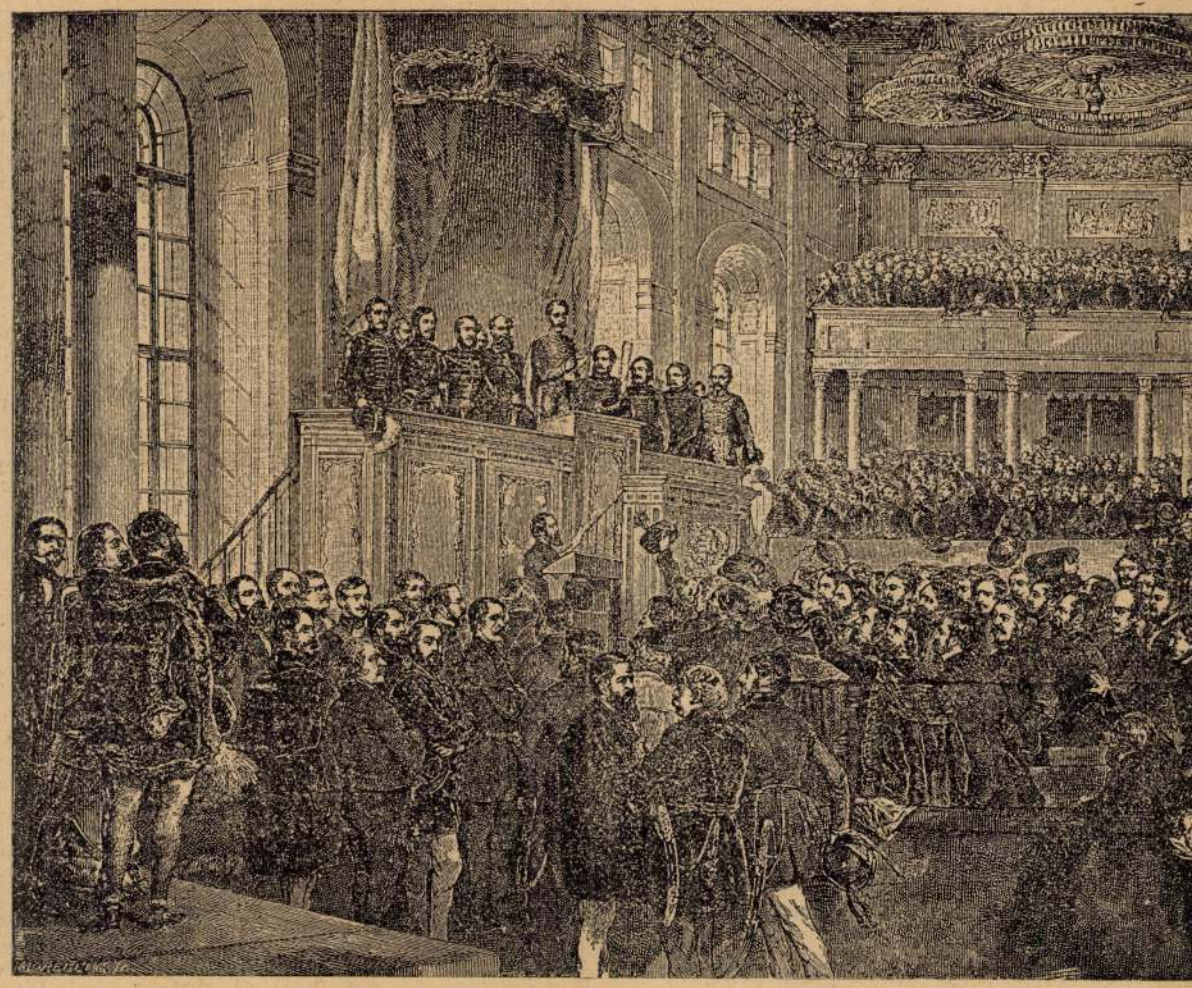

A magyar nemzetgyűlés megnyitása — *Egykorú rajz*

A föllkelő nép — *Pettenkoffen rajza*

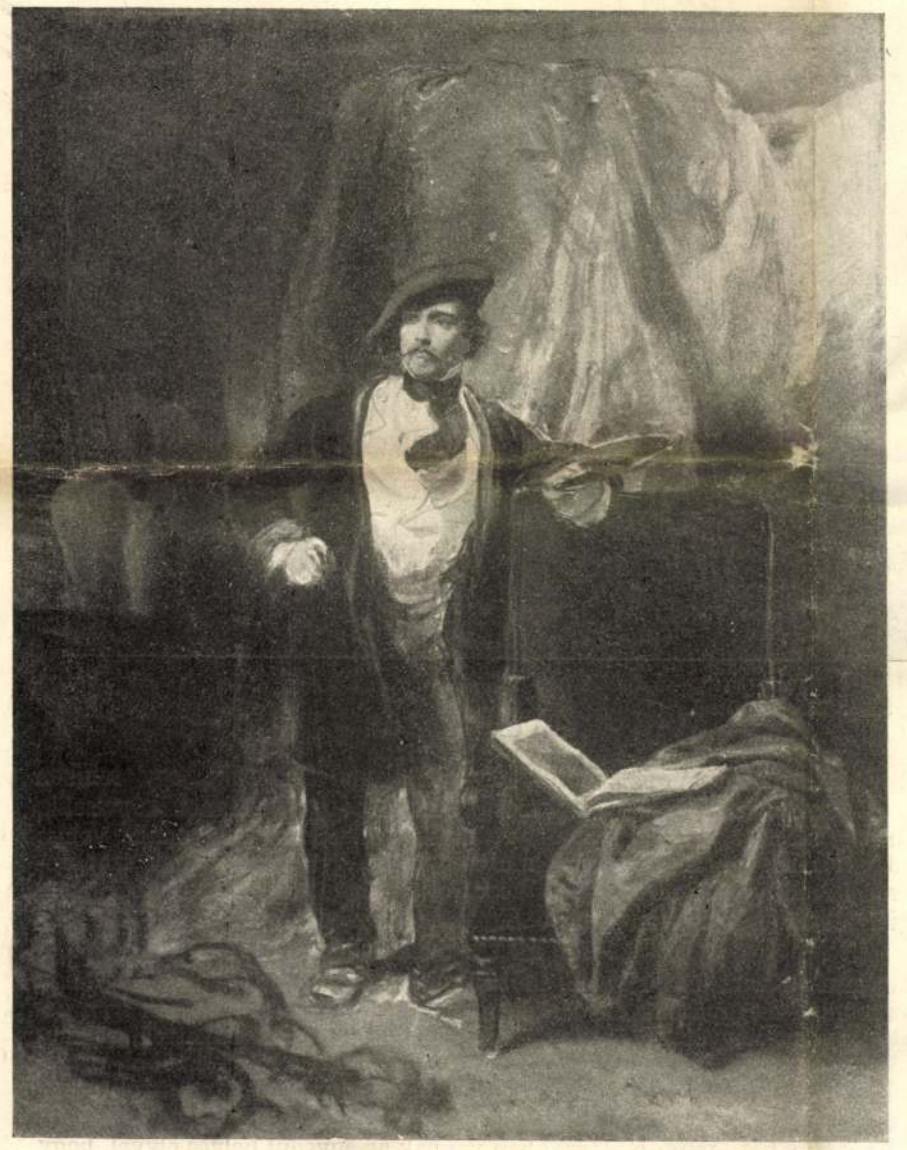

Pettenkofen: Borsos József arczképe.

Corot: Coubroni emlék.

Manet: Kanapén fekvő hölgy.

Székely Bertalan: Kis fiú képmása.

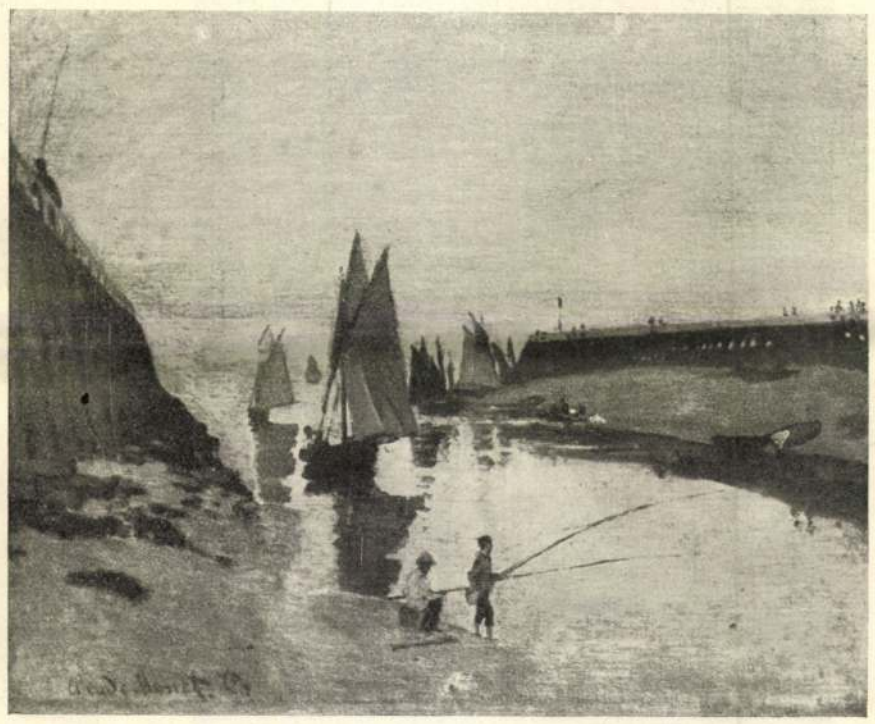

Monet: A trouvillei kikötő bejárata.

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM ÚJ SZERZEMÉNYEI.

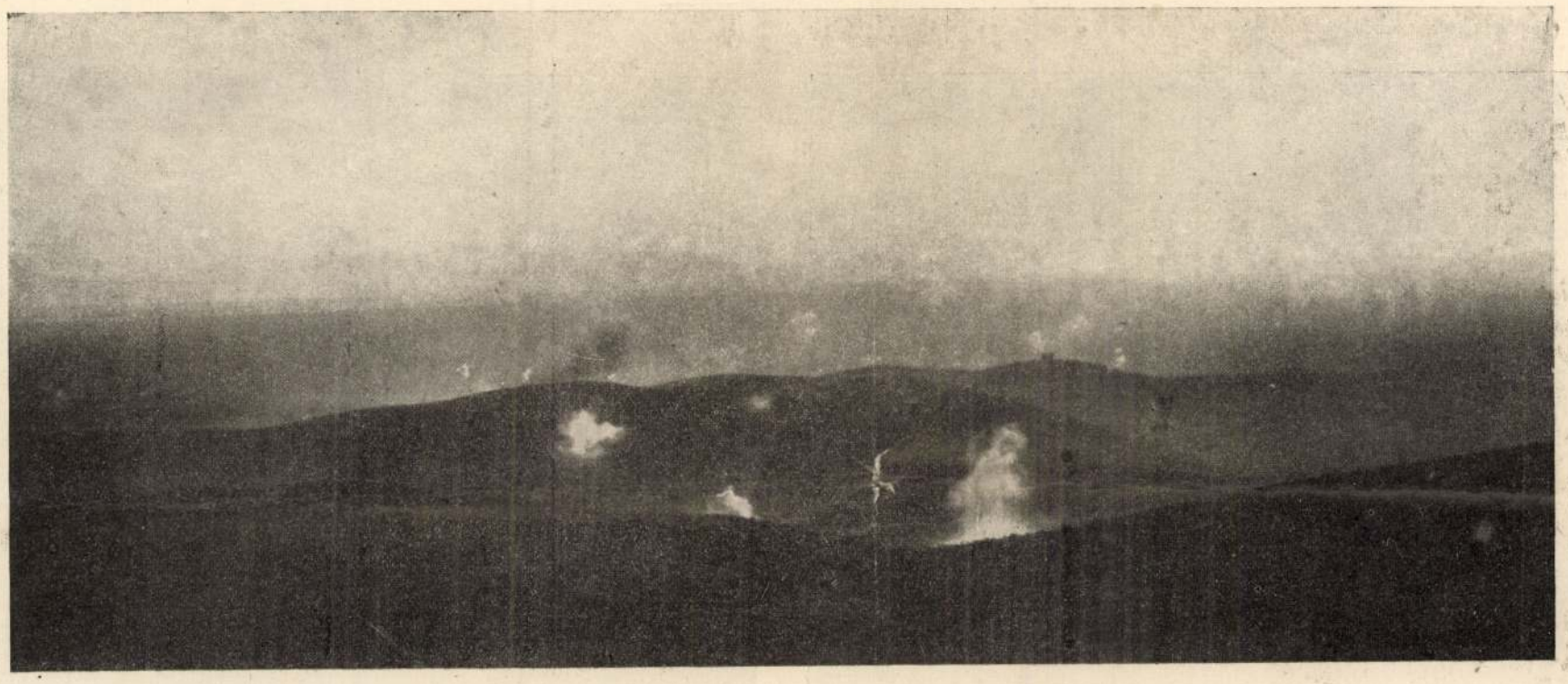

KEZDŐ PERGŐTÜZ. — Balogh Rudolf fölvétele.

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMUNK ÚJ SZERZEMÉNYEI.

A berlini nemzeti képtárnak hosszú tespedés után volt pár évig egy igazgatója, a ki rövid idő alatt talpraállította az elhanyagolt modern képtárt és életrevaló elveivel úgyszólván minden múzeumigazgatónak utat mutatott. Tschudinak az volt a meggyőződése, hogy minden újkori képtárigazgatónak két dologra kell törekednie, először gyüjtenie kell a hazai festészet jellemző eredményeit, másrészt a mi pénze marad, azt a XIX. század festészetének nagy reprezentánsaira, a franciákra kell költeni.

Ez az elv, mely Németországban általános érvényűvé vált, Petrovics Elek igazgatóságával végre nálunk is érvényre jutott. A most kiállított modern új szerzemények túlnyomó részben magyar és franczia képekből állanak. A magyar képek rendkívül előnyösen egészítik ki a múzeum eddigi gyüjteményét. Az új igazgató arra törekedett, hogy a mult század festészetét annak festői oldaláról közelítse meg s ezért ez az egész kiállítás valóságos reveláczióként hat, mert a legnagyobb meglepetéssel láthatjuk belőle, hogy a nagy kompozicziónak sokszor fáradt és erőtlen mestereiben is mennyi őseredeti festői tehetség lakozott. Például Than Mórt, Baditz Ottót, Paczka Ferenczet, Wagner Sándort, Grimm Rezsőt, Gyárfás Jenőt, Vágó Pált, Jendrássik Jenőt, Deák-Ébner Lajost, Bihari Sándort, Mednyánszky Lászlót, Knopp Imrét, Kacziányi Ödönt tehetségüknek oly intim bensőségű oldalairól közelíthetjük meg e kiállításon, hogy eddigi értékeléseink nagyon is javukra tolódnak el.

Viszont számos olyan darabja van az új gyüjteménynek, mely az eddigi meggyőződéseken nem igen változtat, de mint nagyértékű dolog ekképen jelent sokat. Ide elsősorban a számos darabból álló Székely Bertalan-kollekcziót kell számítanunk, mely itt szerencsés kiválasztása folytán sokkal inkább hat, mint a hagyatéki kiállításon. A Székelyek nagy része Lándor Tivadar ajándéka. Aztán Munkácsynak hat képe, köztük egy nagyszerű tájkép és egy remek alaktanulmány. Majd Szinnyei-Merse Pálnak egyik chef d'Oevreje, a Lilaruhás nő, aztán egy kitünő vázlata a Majálisról és egy másik, egy interieursarok. Paál Lászlónak egyik legjobb tájképe, Rippl-Rónainak egy végtelenül egyszerű és erős arczképe, Ferenczy Károlynak hatalmas portréja Malonyay Dezsőről.

A XIX. század utólérhetetlen franciáit egy a legjobb időből származó Claude Monet, egy kis, de igen jellemző Chassériau, egy eléggé jelentékeny ezüstös és egy nagyszerű fiatalkori Corot, egy hatalmas Delacroix, egy színben nagyszerű Cézanne és egy Manet képviselik, a melyre minden kiemelő jelző banális volna.

A múzeum többi gyüjteményeinek szaporodása közül a Beckerath-gyüjteményből származó Sansovino-dombormű, a Bardi-terrakották, a Luca della Robbia, aztán az 1430. év körüli időből származó Madonna-szobor elsőrangú vételek, nemkülönben az eddig nálunk igen kevés jó darabbal szereplő olasz plakettek, a nagyszerű Gaudenzio Ferrari kép és a többi, a melyet felsorolni helyünk nincs, mind arról tanuskodnak, hogy a vásárlók és ajándékozók is tisztában vannak az egyedül helyes elvvel, hogy csak elsőrangú dolgot szabad venni, mert a másodrangúakkal csak mellékfolyosók unalmát lehet árasztani. A másik érdekes dolog az elmult három év ajándékainak és hagyományainak nagy száma, a melyre helyes múzeumpolitikával szintén rá tudják már közönségünket szoktatni. A hagyományozók, id. dr. Szivák Imre, Gróf Zichy Leona, özv. Heinrich Alajosné és Rosenberg Gyula, de sokkal többen vannak az ajándékozók, kik közül különösen báró Hatvany Ferencz, Lándor Tivadar, Wolfner Gyula, báró Herzog Péter és Nemes Marczell nevét kell kiemelnünk.

Jan Lys: Judith.

E. Delacroix: Marokkói a lovával.

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM ÚJ SZERZEMÉNYEI.

A Muzeumbarátok Egyesületének örök letéte.
Szinyei-Merse Pál: Lila arczkép.

Munkácsy Mihály: Tanulmány a «Zálogházban» czimű festményhez.

Csetei báró Herzog Mór ajándéka.
Paál László: Nyárfák.

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM ÚJ SZERZEMÉNYEI.

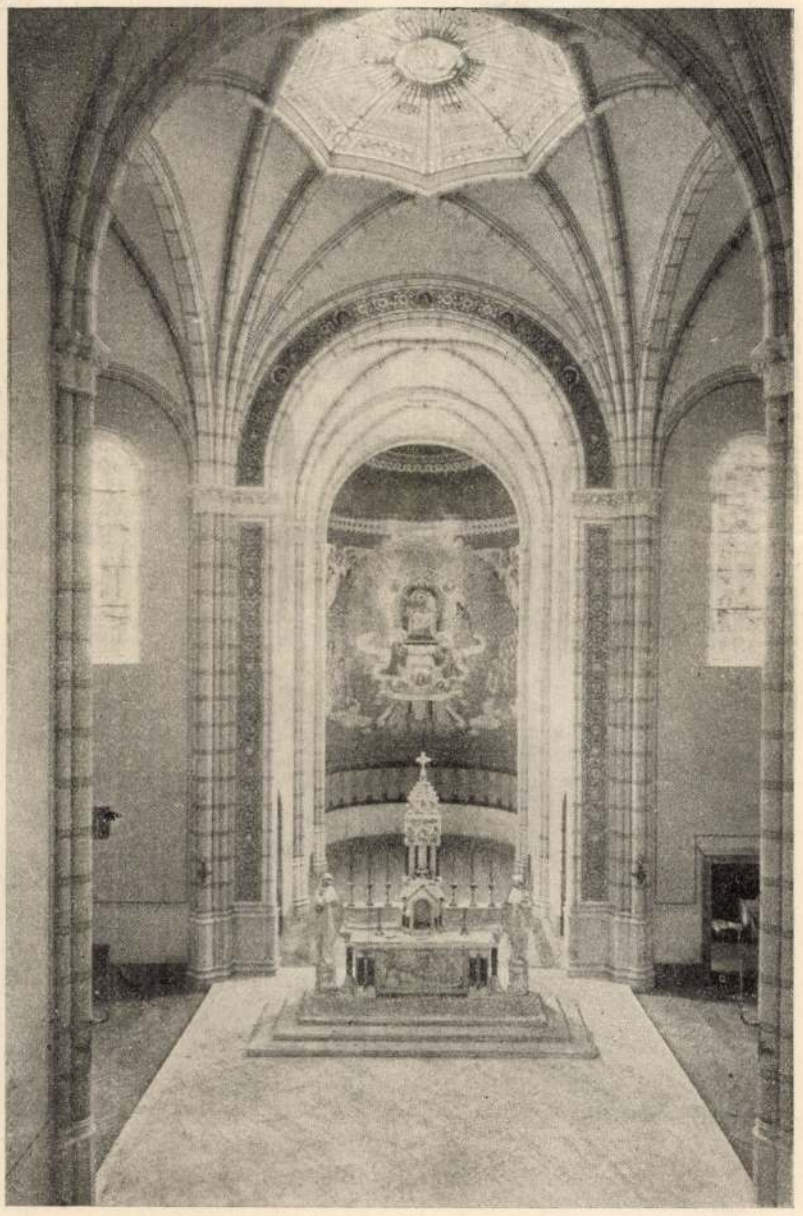

AZ ANGOL KISASSZONYOK MOST FELSZENTELT ÚJ TEMPLOMA A ZUGLIGETBEN.

A MARQUISNŐ SZERELMES LEVELEI.

Irta **BRAUN LILY.**

(Folytatás.)

Higyje el nekem, Marquisnő Asszonyom, a végső szükség pillanatában Isten maga küldte Francziaországnak a megmentőt.

Itt tartózkodásom egész ideje alatt mindent megkiséreltem, hogy meggyőződésemnek követőket találjak, de sajnos a hitetlenség mérge mint valami járvány terjedt el s nem kimélte meg az állam és egyház legelső szolgáit sem.

A mint Chevreuse gróf beszélte nekem, a királyné mindazáltal élénk érdeklődést tanusít Cogliostro csodái iránt. Mikor Chevreuse az én buzdításomra jelentette neki, mi mindent tud, ő ragyogó szemmel kiáltott fel: «Gyémántokat csinál!» és mint egy boldog gyermek tapsolt a kezével. Sajnos azonban még mindig nem sikerült személyes kihallgatást kieszközölnöm, a melytől oly sok függene. Polignac grófnő befolyása erősebb, mint valaha; valóban pokoli okossággal tudja a maga családja érdekében felhasználni, a mi egyébként annyit jelent, hogy a Rohanokat és hiveiket távol tartja. Azt reméltem, a trianoni kis szinház felavatásakor titokban bemutathatom a királynénak a grófot, de a Polignac-párt sólyom-szemei ügyesen meghiusítottak minden közeledést.

Mennyire sajnáltam, hogy egy ilyen varázslatos estén nem tudhattam Önt közöttünk, legszebb Marquisnő. Az aranytól duzzadó kis szinház, a melynek kivülről egy pogány templom, belülről egy szerelemtől fülledt boudoir karaktere van, a legalkalmasabb kerete bájos királynőnk graciózus játékának. Olyan szubrette volt, a kinek el lehet hinni, hogy a szerelmes, a kit Vandreuil úr a legtermészetesebb tűzzel játszott, megőrülhet a kielégítetlen vágytól. Sadaine úr darabja — A király és a paraszt — persze kissé sikamlós és szellemben nem valami gazdag, de az előkelő szinjátszók elragadó játéka végül mindent megbocsáttatott. A királyné büszkeségtől sugározva fogadta az illusztris közönség hódolatát. Az új khinai lámpások mágikus fényt terjesztettek az éji sötétbe borult parkban, mikor a szinház újra megnyilt: mind kitódultak, keresték és megtalálták egymást.

«Odakint pedig a tengeren ezalatt emberéletekkel játszanak Francziaország jövőjéért» — mondta mellettem egy tiszt, egyike ama sokaknak, a kik egyre jobban elfelejtik, hogy az uralkodó iránti hűséghez tartozik, hogy kritika nélkül hajoljunk meg helytelen intézkedései előtt is.

Nem sokkal később alkalmam volt a lázongás uralkodó szellemének egy másik példáját is megismerni. Chartres herczeg szellemes barátnője, Genlis asszony tiszteletére éjjeli ünnepélyt rendezett a monceaui parkban, a melynek csónakázással kellett volna végződni megkoszorúzott gondolákon. Alig foglalt helyet az egész társaság, a mikor kiderült, hogy az összes evezősök részegek. Ijedten tolongott ki mindenki. Ebben a pillanatban egy kis kapitány hangosan mondta nemes házigazdánknak: «Mi francziák úgylátszik mindig ugyanazokat a rossz tapasztalatokat tesszük a vizen». «És mégis, látja, milyen szép győzelmet aratunk», — felelt a herczeg mosolyogva és rámutatott a rémüldöző hölgyek csoportjaira, a kik remegve simultak a segítségre lész urak karjaiba. Laharpe, az elkerülhetetlen, természetesen nem szalasztotta el az alkalmat egy poétai rögtönzésre, a melyben Genlis asszonyt mint Vénuszt, a herczeget mint Marst ünnepelte és csak túlzott szerénységből nem nevezte ki magát Adonisnak.

Néhány hét mulva visszatérek Strassburgba. Ha Cagliostro gróf meghallgatja sürgető kérésemet, velem jön, akkor nemcsak magam számára, hanem az Ön számára is, drága Marquisnő, a legmagasabb értelemben jelentőségteljes időt remélek.

Montjoie marquis Delphinehez.

Strassburg, 1780 szeptember 15.

Kedves Delphine. Rohan nem mondott túlsokat. A legnagyobb mértékben meg vagyok lepetve az átéltektől és feljogosítottnak érzem magamat a legnagyobb várakozásokra. Alig kell még erősítgetnem, hogy az a gondolat, hogy testi erőmet visszanyerem és vagyonomat, ha nem nagyobbíthatom is, de legalább megtartom, annyira össze van párosodva azzal a kivánsággal, hogy Önnek ne essem terhére s azzal a fénynyel vehessem Önt körül, a melyre Ön teremtve van, hogy a kettő csaknem azonosnak látszik. Házam nagy tragédiája óta, a mely alatt Önt összeroskadni láttam, mindig arra igyekeztem, hogy újra vidámnak lássam. Semmi sem szerezne nekem nagyobb örömet, mintha kivánságait kielégíthetném és semmi sem okoz nagyobb gondot, mint hogy a nehéz pénzügyi viszonyok ebben megakadályozhatnak. Cogliostro gróf megmentett ettől a gondtól; csak az a még nyomasztóbb gondom marad, hogy Ön kivánság nélkül jár mellettem. A multtól kell tanácsot kérnem, hogy tudjam, legalább akkor mi keltette fel érdeklődését. Kert-művészeket és építészeket szerződtettem, hogy a parkot és pavillont befejeztessem velük s legalább egy helyeslő fejbólintást remélek.

S most van egy kérésem Önhöz. Azt a súlyos kérdést tettem a gróf elé, hogy remélhetek-e még örököst. Ő azt állítja, megfelelhet rá, ha előbb Önt látta. Évek óta első kérésem, a melyet Ön előtt kimondok: engedjen ennek a kivánságnak. Ön maga adta rólam azt a bizonyságot, hogy úgy bánok Önnel, mint egy atyai barát. Bizonyítsa be most már hűségét, melyről oly sokszor biztosított.

Rohan Lajos herczeg bibornok Delphinehez.

Strassburg, 1780 szeptember 26.

A gond Ön miatt, drága Marquisnő, még az álmaimban is üldözött. Tudassa velem részletesen, hogy állotta ki azt a rettenetes — persze saját hibájából rettenetes estét. Hogy is szakíthatta meg oly hirtelenül az elmerültség állapotát, a melyben a gróf volt, úgy, hogy ő mint a halott rogyott a földre? Olyan borzasztó-e a gondolat, hogy még egy gyermeke lesz, hogy a végső kétségbeesés felkiáltását kellett kiváltania? Nem akarja már elismerni a házastársi

386. Pettenkofen, August von (osztrák festő, 1822 – 1889): Istálló. Fa, olaj, 13 × 18 cm.

Maszlagky II. 290 szám.
Gr. Keglevich István gyűjteményéből, bécsi árverésen.

—

Gerevich: PA, 250 l.

Gerevich: A primási képtár ~~[illegible]~~ külföldi mesterei. Vas. Ujs. 1916, 825 l.

Esztergomi képtár

Erre is csak a benne örökké forgó gondolat, hogy *keress!* — vette rá, mert még az utolsó pillanatban, midőn szavait kiejtette, nem tudta, mily módon hajthatja végre vakmerő tervét.

— Ha Zucarraga élete egy vagyont megér, — tevé hozzá Araquil, — akkor azt a vagyont meg akarom kapni.

— Zucarraga élete ennél sokkal többet ér, — felelé a tábornok, — ő sok ezer katona életét tartja kezében, kiket ördöngős mesterségeivel megöl, a nélkül, hogy ez ellen valamit tehetnék. Zucarraga az ellentállás, Bilbao kulcsa, a folytonos mészárlás intézője, egy szóval minden! Nem parancsolhatok veled, mert nem vagy katona, de ha végrehajtod, a mit igértél, szavaimat nem fogom elfelejteni; bármikor bátran felkereshetsz.

— Meglesz, még pedig nem sokára. Viszontlátásra, tábornok úr!

Az öreg Garrido, Araquil távozása után, azon tünődött, vajjon ez az ember nem volt-e kém. Araquil agyában, mialatt a várva-várt alkalmat leste.

Egy sötét éjszakán nagyon is közel járt a félig romba dőlt házhoz, melyben Zucarraga aludt, és az őrszem golyója oly közel fütyült el feje mellett, hogy bal füléből egy kis darabot el is vitt. A sebbel nem törődött, csak azt restelte, hogy a karlista őrszem észre vette. Ha ez nem történik, átugrott volna a falon, és akkor Zucarraga veszve van. Így azonban előlről kellett a dolgot megkezdeni.

Nos, ez nem baj, majd holnap újra eljön. Csakhogy e napot Garrido az éjjeli támadásra szánta. Araquil, egy árokban meglapulva, minden áron Zucarraga közelébe akart jutni, még pedig ugyan akkor, midőn Garrido roham-oszlopai a karlisták ellen megindulnak. Az első lövésekre Araquil meghökkent, a többiekre már csak örömmel gondolt.

Ha a katonák verekednek, Zucarraga bizonyára ki fog jönni, hogy embereit az ellenségre vezesse. Araquil csakis arra gondolt, hogy Zucarraga élete egy vagyont ér, s habár a pénzt valamely nyers hagymánál soha többre nem becsülte, most azért sóvárgott utána, mivel e nélkül Pepát el nem nyerhette.

Eltünt Hernaniból, senki sem tudta, hová lett. Több napig oda maradt és Garrido azt hitte, hogy bolonddal volt dolga, ki előtte bátorságával tüntetni akart.

Egyszer éjjeli támadást tervezett Zucarraga ellen, kit álmában akart meglepni; hadd folyjon a harcz sötétben, csak a puskalövések világításánál.

Ezalatt Araquil a karlisták sánczai körül ólálkodott. Késén kivül egyéb fegyver nem volt nála, de ezt oly ügyesen tudta tiz-tizenöt lépésre hajítani, hogy a czélt soha el nem hibázta. Ha Zucarraga erre talál jönni, halál fia és Garrido a helyzet urává lesz. Mit neki Zucarraga élete?

A háború ágyúval, késsel, vagy puskával mindig csak háború marad. Jogom van ölni, ha életemet feláldozom.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatok forogtak Araquil agyában, mialatt a várva-várt alkalmat leste.

Egy sötét éjszakán nagyon is közel járt a félig romba dőlt házhoz, melyben Zucarraga aludt, és az őrszem golyója oly közel fütyült el feje mellett, hogy bal füléből egy kis darabot el is vitt. A sebbel nem törődött, csak azt restelte, hogy a karlista őrszem észre vette. Ha ez nem történik, átugrott volna a falon, és akkor Zucarraga veszve van. Így azonban előlről kellett a dolgot megkezdeni.

Nos, ez nem baj, majd holnap újra eljön. Csakhogy e napot Garrido az éjjeli támadásra szánta. Araquil, egy árokban meglapulva, minden áron Zucarraga közelébe akart jutni, még pedig ugyan akkor, midőn Garrido roham-oszlopai a karlisták ellen megindulnak. Az első lövésekre Araquil meghökkent, a többiekre már csak örömmel gondolt.

Ha a katonák verekednek, Zucarraga bizonyára ki fog jönni, hogy embereit az ellenségre vezesse. Ilyenkor könnyen hozzáférhet; egy döfés és mindennek vége van, még pedig nem is az orgyilkosok módjára, hanem nyilt csatában.

Ez éjjel elkeseredve harczoltak. Garrido katonái szurony támadással rohanták meg a karlisták sánczait. Azt hitték, hogy Zucarraga embereit meglephetik. Kardok, szuronyok és revolverek dolgoztak a sötét éjszakában, az emberek egymást ölték, a nélkül, hogy ellenfeleiket felismerhették volna. Spanyolok közt az efféle harcz nem tréfa dolog, hanem a legiszonyubb mészárlás, melyet csak képzelni lehet. És mindez sokáig tartott. Mire kivirradt, a kormány serege ismét visszavonult. A szegény ördögök hiába verekedtek, mert a támadás sehogy sem sikerült. Garrido újra sirathatta gyermekeit.

A karlisták ellenben eget verő örömrivalgásokkal üdvözölték a felkelő napot, mely újabb győzelmüket fényével elárasztotta.

Egyszer csak a lárma megszünt. Senki sem kiabált és nem újjongott. Zucarragát, a legyőzhetetlen vezért sebesülten, a mint mondák, törött lábbal vitték sátrába a csatatérről és ő, ki még az éjjel hiveit szóval és tettel a harcz közepette bátorította, most két tiszt által támogatva, alig mozoghatott.

Araquil, kit a hegy oldalán Garrido több katonáival együtt elfogtak, alig két lépésnyire maga előtt látta Zucarragát, kinek életére törni akart.

Kését azon pillanatban hajította el magától, midőn a karlisták elfogták. Így tehát azzal vigasztalta magát, hogy: majd máskor! Ámde, miután a sok katona közt csak ő maga volt egyenruha nélkül, majdnem biztosra veheti, hogy mint kémet a legközelebbi fára felkötik, vagy legjobb esetben fejbe lövik. Ilyformán tehát vége mindennek, Pepa másé lesz, vagy mint aggszűz hal meg.

Araquil néma megadással kisérte szemeivel *Zucarraga* alakját, a kit tisztjei most a földre leültettek.

(Vége következik.)

Pettenhoffen rajza.

BUDAVÁR OSTROMA 1849 MÁJUS 21-KÉN. — A honvédek támadása a bécsi-kapu felől.

EGYVELEG.

* **A nagy sáskajárás** politikai zavarokat is okozott Marokkóban. A mórok régi hite szerint egy Jeraiduzsa nevü, Szahariában lakó törzs rendelkezése alatt állanak az összes sáskák s ezek most boszúból küldték a falánk állatokat Marokkóra, mivel a szultán elfeledte elküldeni számukra a szokásos évi ajándékokat.

* **A buddhista papok** nagy agitációt fejtenek ki az ellen, hogy a hinduk Európát meglátogassák. A mysorei rajah, egyike a legtekintélyesebb belföldi fejedelmeknek, kénytelen volt ennélfogva Európába utazása előtt egy sereg tekintélyes papot összehivni tanácskozásra, kik kellő ajándékok után engedélyt adtak neki az utazásra.

* **A görög trónörökös neje** Zsófia porosz herczegnő a görög papok beleegyezésével egyszerüen úgy tért át a keleti görög hitre, hogy fejét vizzel öntötték le, most azonban a konstantinápolyi patriarcha oly erélyesen tiltakozott a görög synodus hitközönyössége ellen, hogy a trónörökösné kénytelen volt újból megkeresztelkedni oly módon, hogy egész testét viz alá merítették.

mert azt *Windischgrätz* gúnyolódásnak vette, holott *Teleki* egészen komolyan értette.

Sokan Teleki Ádámban a nemzet ügyének ellenségét látták, sőt most is kigyót-békát kiáltanak rá, holott ő maga erre okot nem szolgáltatott. Erdélyi ember lévén, nem folyt be közvetlenül a mozgalom terjesztésébe, hanem azt várta és remélte, hogy a Királyhágón-tuli dolgok békés elintézése után reája szükség nem fog lenni. István nádor gonosz szelleme, Grünne Károly gróf főudvarmester, könnyen jó tanácscsal szolgálhatott volna Telekinek, de e helyett a derék katonát és hazafit tökéletesen tévútra vezette. Schwechatnál búskomorságba esett. Nem tudta elfelejteni, hogy őt bizonyos körökben az árulás vádjával illették, holott tisztább szándékkal kevesen indultak a haza védelmére, mint Teleki Ádám. Árulásról akkoriban leginkább azok beszéltek legtöbbet, kik tulajdon bőrüket féltve, mindig csak másokkal szeretették volna a véres harczokat vivatni, hogy aztán a maguk dicsőségét tolhassák előtérbe.

Egyébiránt alig tudunk az egész szabadságharcz lefolyása alatt érdekesebb és magasztos epizódokban gazdagabb időt mutatni, mint a sereg fejlődésének különféle mozzanatait, a schwechati csata előtt és után. Voltak egyes nemzetőrségi zászlóaljak, melyeket az általános zürzavar folytán keletkezett fejetlenség minden parancs vagy utasítás nélkül hagyott.

Hiába kértek az előttük álló csapattestektől parancsot, mert senki sem merte a felelősséget azért elvállalni, hogy intézkedései jókor érkeznek a táborba, sőt oly eset is fordult elő, hogy *Moga* tábornok nevében ugyanazon parancs egy félóra lefolyása alatt háromféle értelmezést kapott.

Közvetlenül a támadás előtt, mely különben sem rögtönözve, sem pedig erővel foganatosítva nem volt, egy nemzetőrségi század visszavonult az előörsökről.

Valami véletlen mozdulat által az alig ötven emberből álló csapat azon vette magát észre, hogy az osztrák harczvonal fél hoszsza ellene nyomul, mig előtte a tulajdon seregbeli részek 4—5 ezer lépésnyi távolságban gyorsan visszavonulnak.

A század parancsnoka arczot fordít az osztrák lovasság ellen és hatvan lépésnyire oly erős sortűzzel fogadja, hogy annak hatása alatt az első századok összekeverednek.

E pillanatban a jobb oldalékból, az országút fasorja által eltakarva, villámgyorsasággal egy osztály Württemberg-huszár kanyarodik ki, és mire az osztrák vértesek ismét sorakoznak, a nemzetőrök egyetlen egy ember vesztesége nélkül, hátukban a huszárok által fedezve, a derékhad után indulnak.

Az egész mozdulat alig tartott egy fél óráig; nem rendezte ezt senki, mint a nemzetőrtiszt hidegvérrel párosult bátorsága és Mándy huszárőrnagy vitéz felfogása, ki a százszoros túlerő által fenyegetett nemzetőrök segítségére sietett.

Ilyesmikről nem írtak annak idején a «Közlöny» hasábjain; utóbb hallgatni kellett róluk, és most már alig vagyunk itt-ott nehányan a fényes, dicső idők tanui . . .

Utánunk legfeljebb e lapok örökíthetik meg az akkori hősök hasonló tetteit . . .

Régi honvéd.

A SZIVARKA.

Jules Claretie elbeszélése.

Don Karlos utolsó háborúja idején történt. A baszk tartomány egész hoszszában, San-Sebastiantól kezdve a guipuzcoai hegylánczig, mindenütt a vér és puskapor szagát lehetett megérezni, még pedig hónapok, hosszu hónapok során. Ki akkoriban arra járt, mindenütt csak fekete, elpusztult falukat láthatott. Ezek valamikor virágzó faluk, mezővárosok, és boldog emberek házai voltak, most pedig romba dőlt temetőkhez hasonlítottak.

Ilyen a háború!

Mindenütt harczoltak, és hogyan!

Egy részről a karlisták, más részről a madridi kormány katonái.

Sebesültek, halottak, szüleiket kereső elhagyott gyermekek, és miért? . . .

A polgárháború! Szép dolog, és ha az ember meggondolja, hogy ilyesmi holnap ismét előfordulhat! . . .

A dolog kezdete nagyon egyszerű volt. Egy szép napon azt hallottuk, hogy a király itt van, hogy Don Karlos eljön. Erre aztán a régi élesztő ujra felforr, a baszk parasztok a trónkövetelő elébe sietnek és néhány nap alatt egy sereg rendelkezésére áll.

A baszk paraszt pompásan kezeli lőfegyverét és hosszu tőrét, csakhogy ilyenkor az aratás, gyümölcsszedés elmaradnak, és a nyomor uralma kezdetét veszi. Egész nap verekedtek és ez három éven át folyt így. Ugyanazon nemzet fiai egymást ölték, gyilkolták.

Bilbao ostromáról az időben sokat beszéltek. Ezt a várost a karlisták úgy tartották, mintha hozzá lettek volna ékelve.

A várost tehát, melynek hegyes-völgyes vidékét a karlista katonák hősiesen megvédték, el kellett volna foglalni, de valamennyi roham és támadás rosszul sikerült, a kormány seregeit mindig véres fővel verték vissza.

A karlista tábornokot *Zucarragá*-nak hívták. Valamikor a kormány seregében szolgált, de midőn Don Karlos kibontotta zászlaját, visszaküldte kardját Madridba.

— Adjátok más valakinek, hadd harczoljon ellenem; a kardot, melyet ezentúl viselni fogok, királyomtól kaptam.

Harmincz éves, szép, nagy ember volt. A hegyekben ő parancsnokolt, s azokból nem lehetett őt kiverni. Minden nap pihent, friss csapatokat küldtek ellene, kik megtizedelve, összevagdalva, löve jöttek vissza, és életben maradt sebesült tisztjeiket vérrel elborított hordágyakon hozták magukkal.

És ez mind Spanyolországért történt!

A kormány tábornoka, ki Hernaniban, egy kis határszéli városban parancsnokolt, honnan katonáit *Bilbao* ellen küldte, dühében majdnem megfulladt. Megesküdött, hogy *Zucarragát* Bilbao falai közé szorítja és embereivel együtt kardra hányatja.

Igen ám, csakhogy, a mint már mondám, *Zucarraga* minden támadást visszavert és *Garrido* tábornok ökleivel hiába fenyegette a Bilbao tornyain kitüzött karlista zászlót.

Egy este a tábornok a hernanii piaczon épen katonái fölött tartott szemlét, kik imént a tűzből véres fővel jöttek vissza, mialatt Zucarraga ágyúi a völgyben még dörögtek.

— Ah, ez a Zucarraga, ez a nyomorult Zucarraga! Bőréért az enyémet szivesen oda adnám. A ki megölné, nagy vagyont kapna tőlem!

Garrido pusztuló ezredjeit úgy siratta, mintha tulajdon gyermekei lennének, kiket Zucarraga és ennek baszkjai lemészárolnak.

Alig, hogy szavait kimondotta, egy szálas, szép fiatal ember állt meg előtte.

— Megadja nekem, a mit öntől kérek, ha Zucarragát megölöm?

— Ki vagy? kérdé Garrido.

— Ide való születésü vagyok, Juan Araquil a nevem. A haláltól nem félek, de pénzt, sok pénzt akarok keresni.

A tábornok tetőtől talpig megnézte emberét.

— Te Guipuzcoaba való vagy. Miért nem csatlakoztál Don Karlos seregéhez?

— Mert semmivel a világon nem törődöm, csak egy nővel, a kit szeretek.

— Jegyeseddel?

— Ah, ha jegyesem lenne! Nem az! Egy gazdag bérlő leánya; atyja azt akarja, hogy pénzes ember vegye el.

Araquilt mindnyájan ismerték. Tudták, hogy Chegaray nevű jómódu baszk bérlő leányába szerelmes, kivel tánczközben megismerkedett. Pepa gyönyörű szép leány volt és Araquilt a többi legények közül kiválasztotta magának, miről az öreg Chegaray, mint afféle dölyfös pénzes zsák, még hallani sem akart. E fölötti bujában Araquil a legvakmerőbb vállalatokba bocsájtkozott, a nélkül, hogy pénz dolgában czélt ért volna. Egy alkalommal a san-sebastiani bikaviadalban senki sem birt a nap hősével, egy óriási bikával, mely a legügyesebb torerókat (bikaviador) megfélemlítette és lovaikat szarvaival az arénából kidobta. Araquil, ki a néző-helyen volt, kifütyülte a gyáva embereket.

— Nem kell fütyülni, — kiálták többen, — hanem, ha bátorságod van, menj magad a bika elé.

Araquil nem várta be a második felhívást, hanem a deszkakeritésen átszökve, ott termett a harcztéren. Nem is fogadta el a hosszú vékony kardot, hanem az egyik torero rövid tőrével a bika elé állott, melylyel darabig farkasszemet nézett. Végre Araquil elneveti magát és ügyesen az állat mellé szökve, éles tőrét ennek nyakszirtébe oly iszonyú erővel döfi, hogy az legott eldől. Erre aztán gúnyos nevetéssel a véres tőrt a torerók lábai elé dobva, nyugodtan visszamegy helyére. Magától értetődik, hogy a viadalnak még egy második része is lett, a mennyiben a kigúnyolt torerók egyike, kit a közönség Araquil győzelme után egyhangulag kifütyölt és narancsokkal meghajigált, e fölötti dühében a fiatal embert hosszú késével mellbe szúrta. Araquil két hétig nyomta az ágyat, mig ellenfelét el kellett temetni. Nálunk a sebeket, ha nem halálosak, bekötik és az illető baját hamar kiheveri. Valamikor különös tapaszokat és kenőcsöket készítettek a törszúrások gyógyitására, most ilyesmiken már túl vagyunk. A jó spanyol vér nem szorul erre, e helyett mai napig is megvan ama szokás, mely szerint mindenki életének ura akar maradni. E czélra gyürűkbe nagyon finom és hatásos mérget szoktak eltenni, melyet az ember tetszése szerint felhasználhat, ha épen rászorul. A kést vagy fegyvert könnyen kicsavarják kezedből, de ha meg akarsz halni, senki sem gondol arra, hogy újjadon magadnál tartod az élet fölötti hatalmat.

Araquil pünkösd vasárnapján, mikor felgyógyulása után legelőször kiment, egyenesen az öreg Chegaray háza felé tartott.

— Pepa szeret, — kezdé Araquil, — és azt nekem bavallotta.

— Tudom, — mondá az öreg Chegaray.

— Én imádom, megbolondulok, ha nőül nem vehetem. Mit tegyek, hogy ezt elérhessem?

— Azt, a mit én annak idején tettem. Dolgozz és hozz valamit a gazdaságba, a mivel majd a gyermekeket fel lehessen nevelni. Nem azért vesződtem egész életemen át, hogy leányomat akárkinek oda adjam. Ha azt fogod mondani, hogy egy kis vagyonra tettél szert, a kenyeret és sőt elő tudod teremteni, Pepa a tiéd lesz, mert szeret.

— És mennyi legyen az, mit elő kell teremtenem?

— Kétezer douro.

— Hogyan kétezer douro? hol lehet annyi pénzt találni?

— Én a földben találtam — felelé a bérlő. — Keress!

Az öreg Chegaray nem tartozott azok közé, kik kétszer szólnak valamely tárgyhoz.

Araquilnak nem maradt egyéb hátra, mint hogy magát megölje, vagy pedig a kikötött összeget előteremtse. Pepa, mint jó leány, nem szegülne ellen atyja akaratának és miután a fiút nagyon szerette, bizonyára elvárta tőle, hogy Araquil a kivánt hozományt meg is fogja szerezni. Ezenkívül Pepa kedvese előtt elhalt anyja imádságos könyvére megesküdött, hogy soha másé nem akar lenni. Erre aztán Araquil csak annyit mondott, hogy nem tudja ugyan honnan, de a kétezer douró-t megszerzi. Eszébe jutott, hogy némely vidékebeli ember Amerikába, La-Platába kivándorolt s onnan idővel sok pénzzel jött vissza. Ámde az idő alatt harmincznegyven évet kellett érteni, addig pedig sem ő, sem pedig Pepa nem várhatnak. Bikaviadalokban sokat lehetett keresni, de a nevezetesebb díjakra csak híres torerók versenyezhettek, kikkel végre a mesterség dolgában még sem mérkőzhetett.

Ha kedvesét bár távolról, de mégis hol templomban, hol pedig egyéb ünnepélyek alkalmával, melyeknek itt bővében vagyunk, nem látja, végre mégis csak idegen földre ment volna szerencsét próbálni, de így a leány képe szándékát mindig meghiúsította.

E közben történt meg Bilbao ostroma, s fordult elő ama jelenet, midőn Araquil Garrido tábornoknak felajánlotta, hogy Zucarragát megöli.

Erre is csak a benne örökké forgó gondolat, hogy *keress!* — vette rá, mert még az utolsó pillanatban, midőn szavait kiejtette, nem tudta, mily módon hajthatja végre vakmerő tervét.

— Ha Zucarraga élete egy vagyont megér, — tevé hozzá Araquil, — akkor azt a vagyont meg akarom kapni.

— Zucarraga élete ennél sokkal többet ér, — felelé a tábornok, — ő sok ezer katona életét tartja kezében, kiket ördöngös mesterségeivel megöl, a nélkül, hogy ez ellen valamit tehetnék. Zucarraga az ellentállás, Bilbao kulcsa, a folytonos mészárlás intézője, egy szóval minden! Nem parancsolhatok veled, mert nem vagy katona, de ha végrehajtod, a mit igértél, szavaimat nem fogom elfelejteni; bármikor bátran felkereshetsz.

— Meglesz, még pedig nem sokára. Viszontlátásra, tábornok úr!

Az öreg Garrido, Araquil távozása után, azon tünődött, vajjon ez az ember nem volt-e kém. Araquil agyában, mialatt a várva-várt alkalmat leste.

Egy sötét éjszakán nagyon is közel járt a félig romba dőlt házhoz, melyben Zucarraga aludt, és az őrszem golyója oly közel fütyült el feje mellett, hogy bal füléből egy kis darabot el is vitt. A sebbel nem törődött, csak azt restelte, hogy a karlista őrszem észre vette. Ha ez nem történik, átugrott volna a falon, és akkor Zucarraga veszve van. Így azonban előlről kellett a dolgot megkezdeni.

Nos, ez nem baj, majd holnap újra eljön. Csakhogy e napot Garrido az éjjeli támadásra szánta. Araquil, egy árokban meglapulva, minden áron Zucarraga közelébe akart jutni, még pedig ugyan akkor, midőn Garrido roham-oszlopai a karlisták ellen megindulnak. Az első lövésekre Araquil meghökkent, a többiekre már csak örömmel gondolt.

Ha a katonák verekednek, Zucarraga bizonyára ki fog jönni, hogy embereit az ellenségre vezesse. Araquil csakis arra gondolt, hogy Zucarraga élete egy vagyont ér, s habár a pénzt valamely nyers hagymánál soha többre nem becsülte, most azért sóvárgott utána, mivel e nélkül Pepát el nem nyerhette.

Eltünt Hernaniból, senki sem tudta, hová lett. Több napig oda maradt és Garrido azt hitte, hogy bolonddal volt dolga, ki előtte bátorságával tüntetni akart.

Egyszer éjjeli támadást tervezett Zucarraga ellen, kit álmában akart meglepni; hadd folyjon a harcz sötétben, csak a puskalövések világításánál.

Ezalatt Araquil a karlisták sánczai körül ólálkodott. Késén kivül egyéb fegyver nem volt nála, de ezt oly ügyesen tudta tiz-tizenöt lépésre hajítani, hogy a czélt soha el nem hibázta. Ha Zucarraga erre talál jönni, halál fia és Garrido a helyzet urává lesz. Mit neki Zucarraga élete?

A háború ágyúval, késsel, vagy puskával mindig csak háború marad. Jogom van ölni, ha életemet feláldozom.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatok forogtak Ilyenkor könnyen hozzáférhet; egy döfés és mindennek vége van, még pedig nem is az orgyilkosok módjára, hanem nyilt csatában.

Ez éjjel elkeseredve harczoltak. Garrido katonái szurony támadással rohanták meg a karlisták sánczait. Azt hitték, hogy Zucarraga embereit meglephetik. Kardok, szuronyok és revolverek dolgoztak a sötét éjszakában, az emberek egymást ölték, a nélkül, hogy ellenfeleiket felismerhették volna. Spanyolok közt az efféle harcz nem tréfa dolog, hanem a legiszonyubb mészárlás, melyet csak képzelni lehet. És mindez sokáig tartott. Mire kivirradt, a kormány serege ismét visszavonult. A szegény ördögök hiába verekedtek, mert a támadás sehogy sem sikerült. Garrido újra sirathatta gyermekeit.

A karlisták ellenben eget verő örömrivalgásokkal üdvözölték a felkelő napot, mely újabb győzelmüket fényével elárasztotta.

Egyszer csak a lárma megszünt. Senki sem kiabált és nem újjongott. Zucarragát, a legyőzhetetlen vezért sebesülten, a mint mondák, törött lábbal vitték sátrába a csatatérről és ő, ki még az éjjel hiveit szóval és tettel a harcz közepette bátorította, most két tiszt által támogatva, alig mozoghatott.

Araquil, kit a hegy oldalán Garrido több katonáival együtt elfogtak, alig két lépésnyire maga előtt látta Zucarragát, kinek életére törni akart.

Kését azon pillanatban hajította el magától, midőn a karlisták elfogták. Így tehát azzal vigasztalta magát, hogy: majd máskor! Ámde, miután a sok katona közt csak ő maga volt egyenruha nélkül, majdnem biztosra veheti, hogy mint kémet a legközelebbi fára felkötik, vagy legjobb esetben fejbe lövik. Ilyformán tehát vége mindennek, Pepa másé lesz, vagy mint aggszűz hal meg.

Araquil néma megadással kisérte szemeivel *Zucarraga* alakját, a kit tisztjei most a földre leültettek.

(Vége következik.)

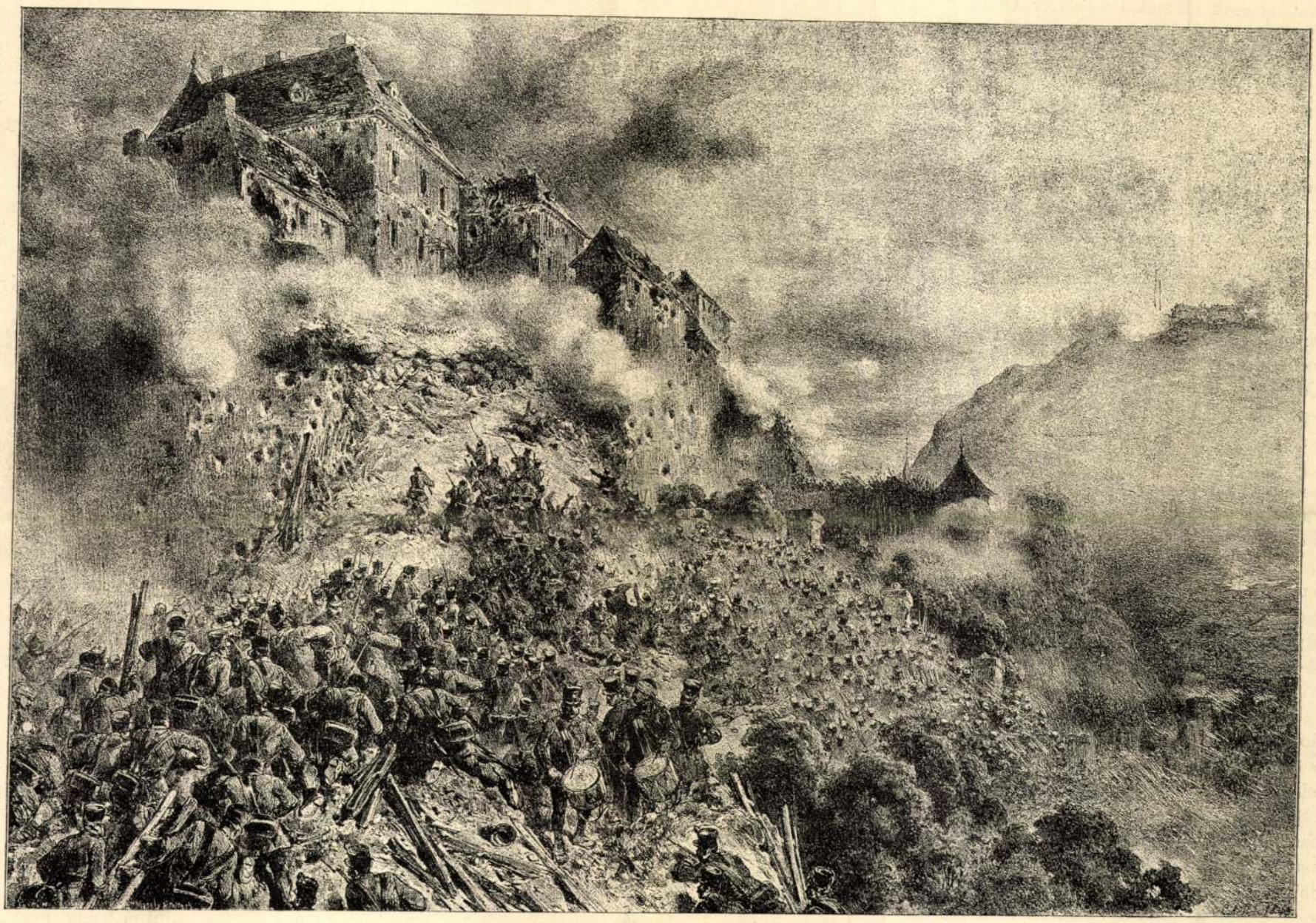

BUDAVÁR OSTROMA 1849 MÁJUS 21-KÉN. — A honvédek támadása a bécsi-kapu felől. Pettenhoffen rajza.

EGYVELEG.

* **A nagy sáskajárás** politikai zavarokat is okozott Marokkóban. A mórok régi hite szerint egy Jeraiduzsa nevü, Szahariában lakó törzs rendelkezése alatt állanak az összes sáskák s ezek most boszúból küldték a falánk állatokat Marokkóra, mivel a szultán elfeledte elküldeni számukra a szokásos évi ajándékokat.

* **A buddhista papok** nagy agitációt fejtenek ki az ellen, hogy a hinduk Európát meglátogassák. A mysorei rajah, egyike a legtekintélyesebb belföldi fejedelmeknek, kénytelen volt ennélfogva Európába utazása előtt egy sereg tekintélyes papot összehivni tanácskozásra, kik kellő ajándékok után engedélyt adtak neki az utazásra.

* **A görög trónörökös neje** Zsófia porosz herczegnő a görög papok beleegyezésével egyszerüen úgy tért át a keleti görög hitre, hogy fejét vizzel öntötték le, most azonban a konstantinápolyi patriarcha oly erélyesen tiltakozott a görög synodus hitközönyössége ellen, hogy a trónörökösné kénytelen volt újból megkeresztelkedni oly módon, hogy egész testét viz alá merítették.

mert azt *Windischgrätz* gúnyolódásnak vette, holott *Teleki* egészen komolyan értette.

Sokan Teleki Ádámban a nemzet ügyének ellenségét látták, sőt most is kigyót-békát kiáltanak rá, holott ő maga erre okot nem szolgáltatott. Erdélyi ember lévén, nem folyt be közvetlenül a mozgalom terjesztésébe, hanem azt várta és remélte, hogy a Királyhágón-tuli dolgok békés elintézése után reája szükség nem fog lenni. István nádor gonosz szelleme, Grünne Károly gróf főudvarmester, könnyen jó tanácscsal szolgálhatott volna Telekinek, de e helyett a derék katonát és hazafit tökéletesen tévútra vezette. Schwechatnál búskomorságba esett. Nem tudta elfelejteni, hogy őt bizonyos körökben az árulás vádjával illették, holott tisztább szándékkal kevesen indultak a haza védelmére, mint Teleki Ádám. Árulásról akkoriban leginkább azok beszéltek legtöbbet, kik tulajdon bőrüket féltve, mindig csak másokkal szerették volna a véres harczokat vivatni, hogy aztán a maguk dicsőségét tolhassák előtérbe.

Egyébiránt alig tudunk az egész szabadságharcz lefolyása alatt érdekesebb és magasztos epizódokban gazdagabb időt mutatni, mint a sereg fejlődésének különféle mozzanatait, a schwechati csata előtt és után. Voltak egyes nemzetőrségi zászlóaljak, melyeket az általános zürzavar folytán keletkezett fejetlenség minden parancs vagy utasítás nélkül hagyott.

Hiába kértek az előttük álló csapattestektől parancsot, mert senki sem merte a felelősséget azért elvállalni, hogy intézkedései jókor érkeznek a táborba, sőt oly eset is fordult elő, hogy *Moga* tábornok nevében ugyanazon parancs egy félóra lefolyása alatt háromféle értelmezést kapott.

Közvetlenül a támadás előtt, mely különben sem rögtönözve, sem pedig erővel foganatosítva nem volt, egy nemzetőrségi század visszavonult az előörsökről.

Valami véletlen mozdulat által az alig ötven emberből álló csapat azon vette magát észre, hogy az osztrák harczvonal fél hoszsza ellene nyomul, mig előtte a tulajdon seregbeli részek 4—5 ezer lépésnyi távolságban gyorsan visszavonulnak.

A század parancsnoka arczot fordít az osztrák lovasság ellen és hatvan lépésnyire oly erős sortűzzel fogadja, hogy annak hatása alatt az első századok összekeverednek.

E pillanatban a jobb oldalékból, az országút fasorja által eltakarva, villámgyorsasággal egy osztály Württemberg-huszár kanyarodik ki, és mire az osztrák vértesek ismét sorakoznak, a nemzetőrök egyetlen egy ember vesztesége nélkül, hátukban a huszárok által fedezve, a derékhad után indulnak.

Az egész mozdulat alig tartott egy fél óráig; nem rendezte ezt senki, mint a nemzetőrtiszt hidegvérrel párosult bátorsága és Mándy huszárőrnagy vitéz felfogása, ki a százszoros túlerő által fenyegetett nemzetőrök segítségére sietett.

Ilyesmikről nem írtak annak idején a «Közlöny» hasábjain; utóbb hallgatni kellett róluk, és most már alig vagyunk itt-ott nehányan a fényes, dicső idők tanui...

Utánunk legfeljebb e lapok örökíthetik meg az akkori hősök hasonló tetteit...

Régi honvéd.

A SZIVARKA.

Jules Claretie elbeszélése.

Don Karlos utolsó háborúja idején történt. A baszk tartomány egész hoszszában, San-Sebastiantól kezdve a guipuzcoai hegylánczig, mindenütt a vér és puskapor szagát lehetett megérezni, még pedig hónapok, hosszu hónapok során. Ki akkoriban arra járt, mindenütt csak fekete, elpusztult falukat láthatott. Ezek valamikor virágzó faluk, mezővárosok, és boldog emberek házai voltak, most pedig romba dőlt temetőkhez hasonlítottak.

Ilyen a háború!

Mindenütt harczoltak, és hogyan!

Egy részről a karlisták, más részről a madridi kormány katonái.

Sebesültek, halottak, szüleiket kereső elhagyott gyermekek, és miért?...

A polgárháború! Szép dolog, és ha az ember meggondolja, hogy ilyesmi holnap ismét előfordulhat!...

A dolog kezdete nagyon egyszerű volt. Egy szép napon azt hallottuk, hogy a király itt van, hogy Don Karlos eljön. Erre aztán a régi élesztő ujra felforr, a baszk parasztok a trónkövetelő elébe sietnek és néhány nap alatt egy sereg rendelkezésére áll.

A baszk paraszt pompásan kezeli lőfegyverét és hosszu tőrét, csakhogy ilyenkor az aratás, gyümölcsszedés elmaradnak, és a nyomor uralma kezdetét veszi. Egész nap verekedtek és ez három éven át folyt így. Ugyanazon nemzet fiai egymást ölték, gyilkolták.

Bilbao ostromáról az időben sokat beszéltek. Ezt a várost a karlisták úgy tartották, mintha hozzá lettek volna ékelve.

A várost tehát, melynek hegyes-völgyes vidékét a karlista katonák hősiesen megvédték, el kellett volna foglalni, de valamennyi roham és támadás rosszul sikerült, a kormány seregeit mindig véres fővel verték vissza.

A karlista tábornokot *Zucarragá*-nak hívták. Valamikor a kormány seregében szolgált, de midőn Don Karlos kibontotta zászlaját, visszaküldte kardját Madridba.

— Adjátok más valakinek, hadd harczoljon ellenem; a kardot, melyet ezentúl viselni fogok, királyomtól kaptam.

Harmincz éves, szép, nagy ember volt. A hegyekben ő parancsnokolt, s azokból nem lehetett őt kiverni. Minden nap pihent, friss csapatokat küldtek ellene, kik megtizedelve, összevagdalva, lőve jöttek vissza, és életben maradt sebesült tisztjeiket vérrel elborított hordágyakon hozták magukkal.

És ez mind Spanyolországért történt!

A kormány tábornoka, ki Hernaniban, egy kis határszéli városban parancsnokolt, honnan katonáit *Bilbao* ellen küldte, dühében majdnem megfulladt. Megesküdött, hogy *Zucarragát* Bilbao falai közé szorítja és embereivel együtt kardra hányatja.

Igen ám, csakhogy, a mint már mondám, *Zucarraga* minden támadást visszavert és *Garrido* tábornok ökleivel hiába fenyegette a Bilbao tornyain kitüzött karlista zászlót.

Egy este a tábornok a hernanii piaczon épen katonái fölött tartott szemlét, kik imént a tűzből véres fővel jöttek vissza, mialatt Zucarraga ágyúi a völgyben még dörögtek.

— Ah, ez a Zucarraga, ez a nyomorult Zucarraga! Bőréért az enyémet szivesen oda adnám. A ki megölné, nagy vagyont kapna tőlem!

Garrido pusztuló ezredjeit úgy siratta, mintha tulajdon gyermekei lennének, kiket Zucarraga és ennek baszkjai lemészárolnak.

Alig, hogy szavait kimondotta, egy szálas, szép fiatal ember állt meg előtte.

— Megadja nekem, a mit öntől kérek, ha Zucarragát megölöm?

— Ki vagy? kérdé Garrido.

— Ide való születésü vagyok, Juan Araquil a nevem. A haláltól nem félek, de pénzt, sok pénzt akarok keresni.

A tábornok tetőtől talpig megnézte emberét.

— Te Guipuzcoaba való vagy. Miért nem csatlakoztál Don Karlos seregéhez?

— Mert semmivel a világon nem törődöm, csak egy nővel, a kit szeretek.

— Jegyeseddel?

— Ah, ha jegyesem lenne! Nem az! Egy gazdag bérlő leánya; atyja azt akarja, hogy pénzes ember vegye el.

Araquilt mindnyájan ismerték. Tudták, hogy Chegaray nevű jómódu baszk bérlő leányába szerelmes, kivel tánczközben megismerkedett. Pepa gyönyörű szép leány volt és Araquilt a többi legények közül kiválasztotta magának, miről az öreg Chegaray, mint afféle dölyfös pénzes zsák, még hallani sem akart. E fölötti bujában Araquil a legvakmerőbb vállalatokba bocsájtkozott, a nélkül, hogy pénz dolgában czélt ért volna. Egy alkalommal a san-sebastiani bikaviadalban senki sem birt a nap hősével, egy óriási bikával, mely a legügyesebb torerókat (bikaviador) megfélemlítette és lovaikat szarvaival az arénából kidobta. Araquil, ki a néző-helyen volt, kifütyülte a gyáva embereket.

— Nem kell fütyülni, — kiálták többen, — hanem, ha bátorságod van, menj magad a bika elé.

Araquil nem várta be a második felhívást, hanem a deszkakeritésen átszökve, ott termett a harcztéren. Nem is fogadta el a hosszú vékony kardot, hanem az egyik torero rövid tőrével a bika elé állott, melylyel darabig farkasszemet nézett. Végre Araquil elneveti magát és ügyesen az állat mellé szökve, éles tőrét ennek nyakszirtébe oly iszonyú erővel döfi, hogy az legott eldől. Erre aztán gúnyos nevetéssel a véres tőrt a torerók lábai elé dobva, nyugodtan visszamegy helyére. Magától értetődik, hogy a viadalnak még egy második része is lett, a mennyiben a kigúnyolt torerók egyike, kit a közönség Araquil győzelme után egyhangulag kifütyölt és narancsokkal meghajigált, e fölötti dühében a fiatal embert hosszú késével mellbe szúrta. Araquil két hétig nyomta az ágyat, mig ellenfelét el kellett temetni. Nálunk a sebeket, ha nem halálosak, bekötik és az illető baját hamar kiheveri. Valamikor különös tapaszokat és kenőcsöket készítettek a tőrszúrások gyógyítására, most ilyesmiken már túl vagyunk. A jó spanyol vér nem szorul erre, e helyett mai napig is megvan ama szokás, mely szerint mindenki életének ura akar maradni. E czélra gyürűkbe nagyon finom és hatásos mérget szoktak eltenni, melyet az ember tetszése szerint felhasználhat, ha épen rászorul. A kést vagy fegyvert könnyen kicsavarják kezedből, de ha meg akarsz halni, senki sem gondol arra, hogy újjadon magadnál tartod az élet fölötti hatalmat.

Araquil pünkösd vasárnapján, mikor felgyógyulása után legelőször kiment, egyenesen az öreg Chegaray háza felé tartott.

— Pepa szeret, — kezdé Araquil, — és azt nekem bavallotta.

— Tudom, — mondá az öreg Chegaray.

— Én imádom, megbolondulok, ha nőül nem vehetem. Mit tegyek, hogy ezt elérhessem?

— Azt, a mit én annak idején tettem. Dolgozz és hozz valamit a gazdaságba, a mivel majd a gyermekeket fel lehessen nevelni. Nem azért vesződtem egész életemen át, hogy leányomat akárkinek oda adjam. Ha azt fogod mondani, hogy egy kis vagyonra tettél szert, a kenyeret és sót elő tudod teremteni, Pepa a tiéd lesz, mert szeret.

— És mennyi legyen az, mit elő kell teremtenem?

— Kétezer douro.

— Hogyan kétezer douro? hol lehet annyi pénzt találni?

— Én a földben találtam — felelé a bérlő. — Keress!

Az öreg Chegaray nem tartozott azok közé, kik kétszer szólnak valamely tárgyhoz.

Araquilnak nem maradt egyéb hátra, mint hogy magát megölje, vagy pedig a kikötött összeget előteremtse. Pepa, mint jó leány, nem szegülne ellen atyja akaratának és miután a fiút nagyon szerette, bizonyára elvárta tőle, hogy Araquil a kivánt hozományt meg is fogja szerezni. Ezenkívül Pepa kedvese előtt elhalt anyja imádságos könyvére megesküdött, hogy soha másé nem akar lenni. Erre aztán Araquil csak annyit mondott, hogy nem tudja ugyan honnan, de a kétezer douró-t megszerzi. Eszébe jutott, hogy némely vidékebeli ember Amerikába, La-Platába kivándorolt s onnan idővel sok pénzzel jött vissza. Ámde az idő alatt harmincznegyven évet kellett érteni, addig pedig sem ő, sem pedig Pepa nem várhatnak. Bikaviadalokban sokat lehetett keresni, de a nevezetesebb díjakra csak híres torerók versenyezhettek, kikkel végre a mesterség dolgában még sem mérkőzhetett.

Ha kedvesét bár távolról, de mégis hol templomban, hol pedig egyéb ünnepélyek alkalmával, melyeknek itt bővében vagyunk, nem látja, végre mégis csak idegen földre ment volna szerencsét próbálni, de így a leány képe szándékát mindig meghiúsította.

E közben történt meg Bilbao ostroma, s fordult elő ama jelenet, midőn Araquil Garrido tábornoknak felajánlotta, hogy Zucarragát megöli.

Közszolgálata huszonötödik és főispánsága tizedik évfordulóján 1897-ben Karánsebes városa, melyért sokat tett, díszpolgárának választotta meg.

A képviselőházban mint a pénzügyi bizottság tagja éveken át a belügyi tárcza előadója volt, s mint ilyen nemcsak a belügyminisztérium költségvetését adta elő, hanem számtalan törvényjavaslatot is, melyek a belügyi igazgatás körébe tartoztak. *V. B.*

EPILÓGUS.

Mondtam egy-két nótát, édes Hazám, rólad,
Csendesen, szomorún, a hogy illik rólad.
Mondtam, a hogy mondtam, de nem káromkodtam,
S meg se hallott senki . . .
— Jobb tégedet csak így szótlanúl szeretni!

Mondtam egy-két nótát, óh Szeretet, rólad,
Én Istenem, a ki örökkévaló vagy!
De nem mondtam átkot a máskép hivőre,
S nem értett meg senki . . .
— Jobb az álmunkat csak szótlanúl szeretni!

Mondtam egy-két nótát, rólatok, Szerelmem,
Ájtatosan, a hogy éltek a szivemben.
De mezitelenség nem volt a dalomban
S nem olvasta senki . . .
— Jobb titeket csak így, szótlanúl szeretni!

Szabolcska Mihály.

A CZIMBORÁK.

Irta **Gorkij Maxim.** (Folytatás.)

Orosz eredetiből fordította **Ambrozovics Dezső.**

Az út baloldalán egyhangúan sötét és barátságtalan erdő húzódott végig; csupasz ágai közt a szemnek jól eső egyetlen zöld foltocska se látszott. A szélén egy vékony dongájú, kóczos és borzas lovacska őgyelgett; a bordái úgy kiálltak az oldalán, mint a hordón a dongák. A czimborák megint megálltak s elnézték, a mint lomhán váltogatta a lábait s lehorgasztott fejjel válogatta a sárga fűszálakat, gondosan rágicsálva azokat elkoptatott, sárga fogaival.

— Ez is leromlott! — szólt Upovajuscsij.

— Prrr! Prrr! — hivogatta Pljasi-noga.

A ló ránézett, tagadóan megrázta a fejét s megint lehajtotta nyakát a földre.

— Nem akar hozzád menni, — magyarázta Upovajuscsij a ló fáradt mozdulatát.

— Ha elviszszük a tatárokhoz, vagy hét rubelt csak adnának érte, vagy mi . . . — mondotta Pljasi-noga eltünődve.

— Dehogy is adnak! Mit érnének vele?

— Hát a bőre?

— A bőre? Hát a bőrért tán adnak annyit? Legfeljebb ha hármat.

— Ugyan!

— Hát? Lám ni, milyen a bőre. Nem is bőr az már, olyan, mint az elnyütt bocskortalp.

— Valamit csak mégis adnak érte.

— No, az bizonyos!

Pljasi-noga ránézett czimborájára és megállva így szólt:

— Nos?

— Bajos dolog az — felelt Upovajuscsij.

— Ugyan már miért?

— Megint azok az átkozott nyomok . . . Nyirkos a föld és meglátszik, merre mentünk.

— Becsavarjuk a lábait rongygyal . . .

— A hogy akarod . . .

— Rajta hát! Betereljük az erdőbe s ott az árokban bevárjuk az éjszakát . . . Akkor azután elhajtjuk a tatárokhoz. Nem messze van.

— Ám legyen! — szólt Upovajuscsij és bólintott. — Jobb ma egy veréb . . . Csak azután . . .

— Nem lesz semmi baj! — mondotta Pljasi-noga meggyőződéssel.

Letértek az útról s óvatosan körülnézve az erdő felé mentek. A ló rájuk nézett, fölhorkant megcsapkodta a farkát s megint elkezdte legelni a fonnyadt fűszálakat.

A mély erdei árok fenekén nyirkos, csöndes és komor volt a levegő. A patak csörgedezése mint valami panasz, olyan egyhangúan és komoran hangzott a nagy csöndességben. Az árok meredek partjairól mogyoró, kökény és jerikói loncz csupasz ágai csüggtek alá; itt-ott a tavaszi

A NEMZETI SZALON LEGUTÓBBI KIÁLLÍTÁSÁBÓL: Aratáskor. *Pettenkofen festménye.*

vizektől áztatva, tehetetlen szárak meredtek a földről az ég felé. Az erdő még kihalt volt; az est homálya csak fokozta szineinek élettelen egyformaságát, s a szomorú némaság, mely benne honolt, a temető komor és ünnepélyes nyugalmát borította rá.

A czimborák már hosszú idő óta ültek ott a csöndben s a nyirkos homályban egy csoport nyárfa alatt, mely egy hatalmas földtömeggel együtt lecsúszott volt az árok fenekére. Egy apró kis tűzrakás lobogott előttük s ők a kezeiket melegítve fölötte, lassanként szórták rá a száraz ágakat, ügyelve arra, hogy a tűz mindig egyenletesen égjen, de azért ne nagy füstöt ereszszen. Nem messze tőlük ott állott a ló. Bekötötték a száját egy Upovajuscsij rongyaiból tépett ingújjal s a kötőféknél fogva odakötötték egy fához.

Upovajuscsij, a ki guggolva ült a tűz mellett, eltünődve bámult belé és fütyörészte a maga nótáját; a czimborája lemetszett egy csomó fűzfavesszőt, kosarat font belőlük s munkájába elmélyedve, hallgatott.

A patak szomorú dallama s a nyomorúlt ember halk fütyörészése összeolvadtak s panaszosan vibráltak az est és az erdő néma csöndjében; olykor megroppant a rőzse a tűzben, megroppant és sistergett, mintha csak sóhajtott volna, mintha csak együtt érezte volna velük az ő tűzhalálánál sokkal lassúbb, tehát sokkal gyötrelmesebb élet keserűségét.

— Nos, mi lesz, megyünk-e nem sokára? — kérdezte Upovajuscsij.

— Még korán van . . . Majd ha egészen besötétedik, akkor elindulunk, — felelt Pljasi-noga, föl se pillantva a munkájáról.

Upovajuscsij fölsóhajtott és elkezdett köhögni.

— Mi az, megfáztál vagy mi? — kérdezte a czimborája hosszú hallgatás után.

— Dehogy . . . csak únom magamat.

— No, lám! — szólt Pljasi-noga a fejét csóválva.

— Úgy szorúl a szivem . . .

— Beteg vagy tán? . . .

— Alkalmasint úgy lesz, de lehet, hogy mástól . . .

Pljasi-noga hallgatott, majd újra megszólalt.

— Hát ne tünődj mindig.

— Min?

— Min, hát mindenen.

— Lásd, — szólalt meg egyszerre Upovajuscsij megélénkülve, — nem tudok nem tünődni. Ha úgy ránézek arra ott, — kezével a ló felé mutatott, — ránézek és eszembe jut, hogy valaha nekem is volt lovam . . . Tulajdonképen egy semmiség, de azért a gazdaság gépezetében a legelső csavar! Sőt egyidőben kettő is volt . . . Milyen jókat dolgoztam én akkoriban!

— És mit kerestél? — kérdezte Pljasi-noga kurtán és hidegen. — Lásd, ezt nem szeretem benned . . . Előveszed a dudádat és jajgatsz . . . mirevaló az?

Upovajuscsij egy marék apróra tört rőzsét dobott a tűzre s elnézte, a mint a szikrák felröppentek s eltűntek a nyirkos levegőben. A szemeivel sürűn pislogott s gyors árnyak suhantak át az arczán. Azután oda fordúlt a ló felé és nézte sokáig.

Mozdulatlanúl állt ott, mintha gyökeret vertek volna a lábai; a köteléktől eltorzított fejét mogorván lehorgasztotta.

— Csak józanúl kell gondolkozni, — mondotta Pljasi-noga komoran és meggyőzően. — Mi egyik napról a másikra élünk. Ha van mit ennünk, jó; ha nincs . . . akkor is jó . . . Te meg ha egyszer rákezded . . . utálatos hallgatni. Ez is onnan van, hogy beteg vagy.

— Alkalmasint attól, — hagyta jóvá Upovajuscsij; de rövid hallgatás után hozzátette: De lehet attól is, hogy gyönge a szivem.

— Az is a betegségtől van, — jelentette ki egész határozottsággal Pljasi-noga.

Keresztülharapott egy vesszőt, egyet suhintott vele s szigorúan mondotta:

— Lám, én egészséges vagyok — s nincsen semmi efféle bajom.

(Folytatása következik.)

PETTENKOFEN.

A Nemzeti Szalon legutóbbi kiállításának kétségkívül legérdekesebb látnivalója volt *Pettenkofen* A. tizenhárom darabból álló gyűjteménye. A hires osztrák festő már az ötvenes években is szerepelt kiállításainkon, a mikor szokatlanúl magas árai általános feltünést keltettek; de nagyobb gyűjteménynyel, Sedelmeyer műkereskedő jóvoltából, most jelenik meg először a magyar közönség előtt.

Pedig Pettenkofen nagyon megérdemli, hogy megismerjük, szeressük és megbecsüljük. A külföld művészei közül senki sem hatolt be annyira a magyar tájkép és magyar nép lelkületébe, mint ez az osztrák származású képiró. A magyar ég, magyar talaj és növényzet ábrázolásának valóságos virtuóza ő, kitől újabb tájképiróink, még Mészöly Géza is, sokat tanultak.

Pettenkofen az ötvenes évek elején ismerte meg Magyarországot s ettől kezdve egészen haláláig (1889) alig volt olyan esztendő, a melyben nehány hónapot ne töltött volna Szolnokon, előbb egyedül, később a nagynevű orientálista: Müller Leopold társaságában. Naponta ott lehetett látni őt a város piaczán, a mint a dinnyével vagy más élelmiszerekkel megrakott parasztszekereket s apró gebéiket rajzolgatta, vagy a Szolnokon gyakran megjelenő vándorczigányokról s meztelen purdeikről festett jellemzetes képeket. Ezek a festmények, többnyire egy arasznyi magasságú vagy szélességű kis deszkákra festve, valóságos mintái voltak a magyar genreképnek s versenyeztek értök az amateurök. Volt idő, midőn Pettenkofen müveit közvetlen Meissonier alkotásai mellett em-

Sebesültek szállítása.

legették s mesés árakon vásárolták. A Budapesten látható gyűjtemény, egy-két darab kivételével, művészetének első korszakából mutatja őt, midőn aprólékosságig menő gonddal dolgozta ki műveit s a németalföldi miniaturefestők bámulatos finomságára törekedett. Ennek a modornak értékes terméke 1853-ból a «Sebesültek szállítása» című kép, mely a magyar szabadságharcz egyik szomorú epizódját mutatja be, nagyon kis felületen valóságos monumentális felfogással. Pettenkofen nagyságáról mi sem tanuskodhatik jobban, mint ez a megható s minden alakjában rendkívül jellemzetes kompoziczió. Ebből a korszakból származik a falusi utcza s a gémeskút is népies alakjaival. Vizfestményei szintén a bámulatos szabatossággal dolgozó, de még itt-ott éles konturokat kedvelő művész munkái.

Később a széles ábrázolás vonzza őt s szineinek lágyságával a legmodernebb mesterek közé emelkedik. Ehez a korszakhoz szolgálnak átmenetül kiállításunkon a «Párbaj»-hoz készített előtanulmányok s ebből a korszakból való kis olajvázlata apró házikóival, piaczi népségével és kútjával. A Nemzeti Szalon tárlata a hetvenes és nyolczvanas évek folyvást emelkedő mesterétől nem hozott befejezett képet, a minek magyarázata abban található, hogy Pettenkofen ekkor már műkereskedők számára nem dolgozott. Újabb és újabb műveit műtermében úgyszólván még nedvesen kapkodták el az amateurök.

JANTYIK MÁTYÁS VÁZLATAI.

Eddigi hasonló közleményeink kiegészítéseül még három képet mutatunk be *Jantyik* Mátyás, a nemrég korán elhunyt festőművész hagyatékából, melyeket nem sokkal halálos betegsége előtt festett. E három vázlat tárgyát a neki legkedvesebb területekről vette a művész, nevezetesen a nemzeti történelem és a hazai népélet köréből.

A legérdekesebb közöttük a magyar szabadságharcz egyik legdicsőségesebb epizódját, Budavár bevételét mutatja be. Még egészen vázlatszerű. Az első kompoziczió-tervezet egy nagy festményhez, melylyel a művész részt akart venni a főváros által e történeti esemény megörökítésére hirdetett művészeti pályázaton. A Jantyiknál megszokott komponáló erővel és ügyességgel találkozunk ezen a képén is. Budavár bevételének végső mozzanatát ragadta meg, midőn Görgei, a diadalmas vezér, táborkarával a hősiesen bevett várba bevonúl a tisztelgő honvédcsapatok között s szembe találkozik azzal a szomorú menettel, mely Hentzinek hordágyon hozott holttestét kiséri.

A lefolyt küzdelmet szanaszét heverő hullák jelzik. A helyzet a maga egész drámaiságában áll előttünk a képen, mely ha a sulyos betegség meg nem gátolja elkészítésében, bizonyára újabb sikert jelentett volna a művészre nézve.

Kedves alföldi jelenet a második kép. Tanya közelében itatóra vezet egy fiatal paraszt leány három lovat, s hogy kényelmesebb legyen a dolog, az egyikre rá is ül — amúgy legényesen. Tiszta vizű patakban visszatükröződő zöld fák s üde kék ég, a tavasz költészetét varázsolják az igénytelenségében is oly megkapó képre.

A harmadik, már majdnem egészen kidolgozott kép is a tavaszt tárja elénk egy fiatal parasztleány képében, a ki ifjúságának boldog öntudatában néz felénk, ünneplő fekete kötényét festői mozdulattal arczához emelve. Egyike azoknak a sikerült alföldi népalakoknak, melyekkel Jantyik oly sok festményén találkozunk.

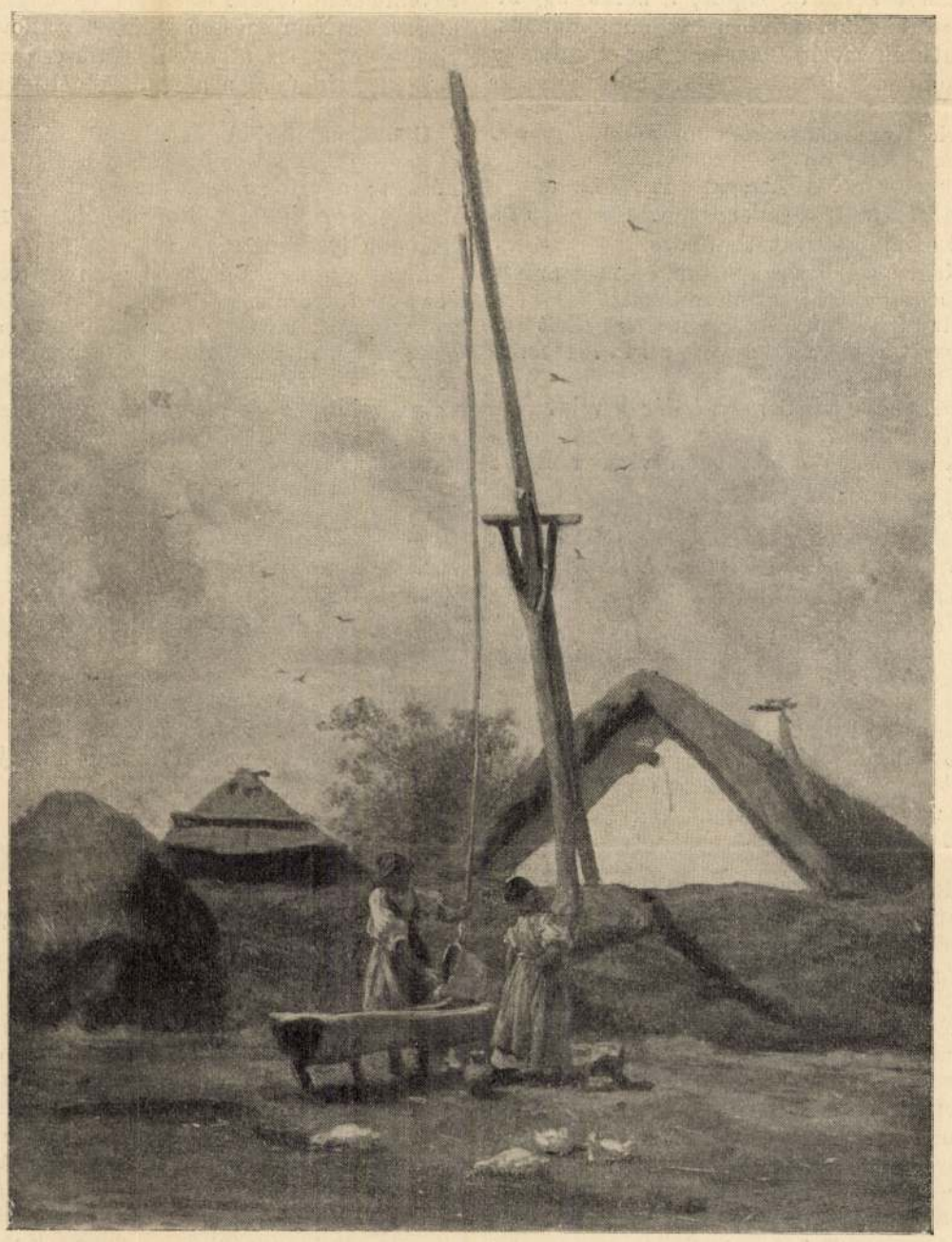

Gémes kút.

PETTENKOFEN FESTMÉNYEI A NEMZETI SZALON LEGUTÓBBI KIÁLLÍTÁSÁN.

DEÁK FERENCZ LEVELE KOSSUTH «PESTI HIRLAP»-JÁRÓL.

Gróf Széchenyi István, mint általában ismeretes, mindjárt a «Pesti Hirlap» megindulása után aggodalommal szemlélte azt az irányt, melybe lapjával Kossuth a közvéleményt vezeti. Nem azok ellen az elvek ellen volt kifogása, melyeket Kossuth hirdetett, nem is azokat a reformokat helytelenítette, melyeket a «Pesti Hirlap» követett, hiszen e reformokat mind vagy ő maga kezdeményezte, vagy pedig az általa fölvetett eszmék következései voltak. Veszedelmesnek tartotta azonban azt a modort, a melyen a «Pesti Hirlap» szólt s az az izgatás, melyet Kossuth a reformok érdekében kifejtett, aggodalommal töltötte el Széchenyi lelkét s a forradalom rémképeit festette elébe.

Ez okból Széchenyi már közvetlen a «Pesti Hirlap» megindulása után, 1841 elején foglalkozott azzal a gondolattal, hogy nyilvánosan föllép Kossuth ellen. Tervét közölte több barátjával, az akkori ellenzék vezérembereivel, úgy mint Deák Ferenczczel, báró Eötvös Józseffel és másokkal is. Eötvös erre vonatkozó levelében arra igyekezett rábírni Széchenyit, ne támadja meg Kossuthot. «Én a «Pesti Hirlap» ellen való fellépésedet oly dolognak tartom, mely minden most történhetők között a legkárosabb», így kezdi levelét.

Deák Ferencz, a kihez Pulszky Ferencz vitte Kehidára Széchenyi levelét, 1841 márczius 20-án válaszolt, ugyanolyan szellemben, mint Eötvös, részletesen kifejtve a «Pesti Hirlap» ügyében elfoglalt álláspontját. E levél mint történeti okirat és mint politikai fejtegetés egyaránt

Pecz Henrik festő

1.) Dr. Gross Frigyes orvos arcképe
vászon, 95 x 74 - Reitz Samu
ajándéka 1858. M. N. Muz. Cat
468. jelenleg a 45 t. képcsarnokban.

Érkezett 1904. január 2.

2/1904. Gy. (Kelt Deván, 1903. december 30-án)

Teglás Gábor főigazgató beszámol az 1903-i néprajzi gyűjtési megbízásból eszközölt gyűjtésének eredményéről és a megbízás folytatólagos felhasználására utasítást kér. (Elintézve 99/1904. Gy. a., 1904. II. 22.)

Pecz Henrik, Pest

1854-ben Csendélet c. képet 65 frtért megvette a műegylet.
PMEévk 1853-ra. 108. l.

1857-ben Tanulmányfő c. olajf. 60 frtért megvette a műegylet.
u. o. 1856-ra. 22. l.

1857-8-ban Csendélet c. olajf. 70 frtért megvette a műegylet.
PMÉvk 1857-re. 20. l.

1858-9-ben A holt kedves c. olajf. 100 frtért megvette a műegylet.
PMEévk 1858-ra. 20. l.

1859-60. a műegylet megvette a Vak koldus c. olajf. 150 frtért.
PMEévk 1859. 20. l.

1860-61. Vágyakozás c. olajf. 80 frtért megvette a műegylet.
PMÉvk 1860-ra. 16. l.

1863-4. ben Vén harcos c. olajf. 80 frtért megvette a műegylet.
PMEévk 1863-ra. 8. l.

136. Pecz Henrik.
Meghalt Pesten 1868. március 21-én 55. éves korában.

MK 99 TK

136. Grósz Frigyes. Magy. Képt. 99.

380

Derékon alól, balra fordul, (áll. Jobbkezének hüvelykujját kissé kivágott mellényébe akasztotta, balját pedig leeresztette. Mellét a koronás arany-érdemkereszt disziti. Haja és szemöldöke fekete, szeme és bajusza barna, arcza leberetvált. Ingének és kabátjának gallérja lehajtott, órájának arany-láncza rövid. Balra a háttérben piros függöny lóg, melyen alól a jelzés ez: Pecz Henrik 1858. A kép hátán négy soros felirat olvasható e szöveggel: Dr. Grosz Frigyes született 1798-ban, meghalt 1858-ban Nagyváradon.

Vászon, méretei 95:74 cm. — Magy. Képt. 99. — Lelt. 02. 126. —
~~Festette: Pecz Henrik 1858.~~ († Pesten 1868. március 21-én 55 éves korában.)
Reiss Samu ajándéka 1858 április 7-én.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok.
A Nemzeti Muzeumban. 1868: VII. 1. - 1870: I. 15. - 1871: I. 15. - 1873: I. 35. - 1876: VIII. 83. - 1878: VIII. 45. - 1880: VIII. 45. - 1881: VIII. 45. - 1883: VIII. 372.

A Tört. Képcsarnokban. 1884: IX. 140. - 1894: X. 425. -

Reiss Samu aj. 1858

904: V. 3.

11003.

Pecz Henrik:

Az ablakban ábrázolt festő-művész kissé jobbra fordul és szembe néz. Jobb kezében ecsetet, baljában pedig palettat és ecsetköteget tart. Előtte a párkányon két palaczk és egy festéktörő van. A háttérben függöny és állvány vászonnal látható. Felirata alól balra: Pecz Henrik önarczképe Pecz Samu.

Czeruzarajz, mér. 28.2:24.5 cm.

Petr Henrik

Kölcsey archéje
Vörösmarty archéje
Kazinczy archéje

Dr Samarjay
~~Köl~~ Anlaj d. Pozsony

Kiállítva:

Pozsonyi műkiállítás
1883. 6. l.

fordul~~[illegible]~~ Fan van ábrázolva. Oldalt elválasz-
nisza hosszú s áll alatti szakálla rövid. In-
kkendőt nem hord, mellénye kivágott, s kabátja
latt:

JÁNOS.

1858.

alak nagysága 51cm.

60/98 №1

Arany János:

Mellig s kissé balra
tott haja ~~[illegible]~~ göndör, bá
gének gallérjá lehajtott, nya
egy elejű. Felirata a kép a

ARANY

balra: Pecz Henrik 1858.
jobbra: Ny. Rohn A. Pest

Könyomat, a

9658

Pecz Henrik

PEC HENRIK magyar festő „Vén harcos“ című képét a magyarországi nőegylet 1864-ben kisorsolta.
—367

Művészet 1910, 271. l

Pecz Flemrik

Pipics Zoltán dr.

Adalékok a társulat
történetéhez.

Erk. MMT. 1928.
101. l
109. l.

3.

4.

Pecz Henrik

l.

LykaMagyműI800-50

205, 271, 254, 533

Spinét IX. 88.

Pecz Henrik

Önarckép, rajz.
Repr. - 590.b

LykaMagyműI1000-50

Petr Hejnák

l.

Lykanomzromantika
89, 194 l.

Hungária Nyomda Rt. Budapest

Pecz Henrik

Lyka Róna

70. l.

Pecz Henrik

festő

Vörösmarty Mihály
archeje, miniatur

Repr.

Almásy-Teleki VIII. 1942.

Pecz Henrik

Lantos antikvárium
1943. március

492	**Kisfaludy Károly.** Arckép. Acélmetszet. Rajz: Pecz H. metsz. Brockhausnál, Lipcsében. Keretben. Méret: 14–19 cm	7.50
493	– **Sándor.** Arckép. Eredetije Döbrentei G.-nél. Rajz: Sím[illegible], metsz.: Ehrenreich. Acélmetszet. Méret: 18–25 cm.	6.–
494	**Kölcsey Ferenc.** Arckép. Acélmetszet. Festő: Einsle, rajz.: Ender, metsz.: Schwerdgeburth. Méret: 12–15 cm.	5.–

P e c z H e n r i k
festő

Fővárosi Lapok.1867.aug.10. /Fővárosi hirek./

gét, ott ahol egyszerü eszközökkel is el lehet érni. A könyv szép lehet diszitès nélkül is — ez az igazi bibliophil elve.

És, ha minden müvelt ember egyetért abban, hogy a kép, a szobor, a müvészet nem fényüzés, hanem müvelödésnek eszköze, akkor a szép könyvet sem tekinthetjük luxusnak, ha értékes tartalma megfelelö nemes alakban jelenik meg, ha az irodalmi remekek, a halhatatlan gondolatok jó papiron, tiszta, arányos nyomásban, izléses kötésben kerülnek a könyvtárunkba. Igy a szellemi élvezethez még aesthetikai gyönyörüség is járul.

A szép könyv szeretete, ha szenvedéllyé fajul, szertelenségekre is vezethet. De a nemesebb értelemben üzött könyvgyüjtés a müveltségnek magasabb fokát feltételezi; ezt eléggé bizonyitja a tény, hogy a legtöbb bibliophil egyszersmind irodalmilag képzett rajongója a költészetnek, a tudománynak, a szépnek. Emlékezzünk csak a nagy Medici Lorenzora, vagy a mi Mátyás királ-

Első tanulsága az, hogy Magyarországon nagy számmal vannak a komoly könyvgyüjtök, akik csendben, áldozatokat nem kimélve és nem kedvetlenedve el a politikai alakulásoktól, hordták össze az értékes könyveket. Magángyüjteményeink vetekednek a müvelt nyugati nemzetek magánkönyvtáraival s mindenesetre messze tulszárnyalják sok nálunknál szerencsésebb nemzet ily irányu törekvését. Ebben is, mint sok másban, Budapest a nyugat utolsó expoziturája.

Mi magyarok tudományban, müvészetben nem ismerünk gyülölködést. Ahogyan a háboru megpróbáltatásainak közepette is különbség nélkül hódoltunk az idegen nemzetek szellemi nagyságának, müvészeti és irodalmi alkotásainak, ugy a nehéz békében is elsök akarunk lenni azok között, akik a saját nemzeti kulturájuk fokozott szeretetét és lelkes ápolását nem tartják összeegyeztethetlennek azzal, hogy megértéssel fogadjunk be mindent, ami szép és nagy, bárhonnan jöjjön is az.

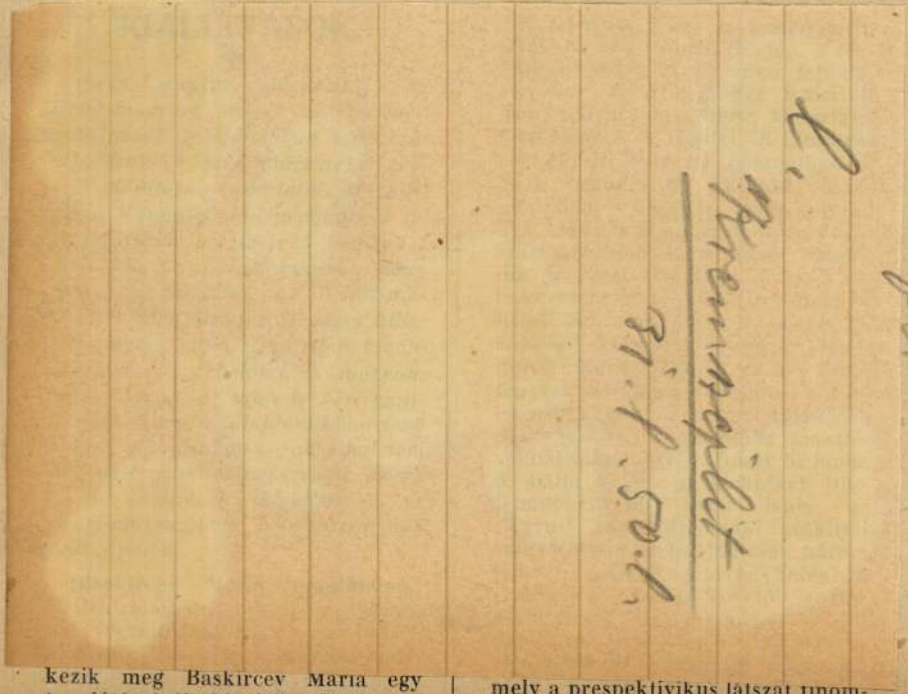

kezik meg Baskircev Maria egy tanulótársáról, kit jellemóért meg-

mely a prespektivikus látszat finom-

Pecz Henrik

l.

Perálltöltéges

375, 463,
421. l.
204, 523. l.

F (Petz)

rastauráltuk. Nagyobb jelentőségü
Bizottsága támogatásával, [illegible]
vártemplomon. Jelentékeny anyagi
irányitással és ellenőrzéssel segí
ákosi és csikdelnei templomok hel

A délvidék[illegible] vis
megvizsgálva a Muravidék müemléki
müemlékvédelmi munkálatokat. Ezek
tott bántornyai r.k. templom hely
a mártonhelyi r.k. templom restau

A müemlékvédelmi munká
müemlékek müszaki és fényképészet
több ezer darab fényképfelvétel d
munkát, amit a hat esztendő alatt

Pecz Henrik

festō

l. Szana 1890

86 l.

történelmi órákban. Fegyvertársam a le-
ki félországot hódított meg a nemzeti nép-
sam minden jóérzésű ember, aki rendet,
landmentes külpolitikát akar.
óakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat-
becsületes iparkodással szolgáltam minden
küzdöttem a panamák ellen és segitettem
nát a főváros közönségétől, hogy segitsen

izalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki-
jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
l.**
öntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Petr Henrik

l.

Va Yló Ernst gújt

VII / III. 21.

Dienes István,Nyiregyháza,Csipke-köz 4.

Petz Henrik

Vas. Ujs. 1863. 42 fl.

** *(A magyar képzőművészeti társulat)* közelebb tartott igazgató-választmányi ülésében a rendezendő sorsjáték ügye volt szóban, melyről érdekes tudni, hogy a sorsjegyek már készülőben levén, legrövidebb idő alatt áruba is lesznek bocsátva. Ezen jótékony czélu sorsolásnak rendeltetése a képzőművészetek fejlesztésén kivül a szerencsétlen csapások által sujtott müvész-családokat anyagilag is gyámolitani; a közönségre nézve pedig azon kedvezménynyel jár, hogy 50 krjczáros sorsjegygyel a társulat által megvett, összesen 9—10 ezer ft. értékü müvekből, eredeti magyar olajfestményeket, szobrokat és faragványokat tekintélyes értékben nyerhet, melyek a társulat helyiségeiben láthatók. — Az albumlapokról jelentették, hogy már nyomtatás alatt vannak. — Végül Klimkovics Ferencz a gazdai hivatalról lemondván, helyébe *Petz* Henriket választották meg.

** 64

Vasárnap

15

Valér

Hétfő

16

Etelka cs.

Kedd

17

Lázár

Szerda

18

☾ Utolsó negyed 22 ó. 57 p.

Protestáns naptár

December

V	15	Johann
H	16	Albina
K	17	Lázár
S	18	Aug.
C	19	Viola
P	20	Teofil
S	21	Tamás

Ó görög naptár

December

V	2	Habak
H	3	Szofon
K	4	Borbál
S	5	Szabb.
C	6	Miklós
P	7	Ambr.
S	8	Patáp

Izraelita

Petr Henrik

ivod

Szanaszárév

87, 122. l.

Petr Henrik

Thieme Becker

XXVI. 338. l.

Lyka

Pecz Henrik

Gyümölcsendélet
40 x 32.
Sándor Gusztáv tulajd.
Bp.

Ismt

Beniczkyné Bajza
Lenke arcképe
79 x 65, 1861.
Szeleczky Iván
tulajd. Bp
u. o.

Lásd meg Petr alatt is

ímző nő, faberakási kép. XVIII.
zázat. 32×21cm.

Petz Henrik (2

Biedermann, Kiall. 1937

IX. terem

Gyrimölcs-csendélet, olaff.

XI. terem

Benicskyné Bajza Lenke archeje, olaff.

Jelzése: „Pecz Henrik 1861."

Petz Henrik (1

Biederm. kiäll - 1937

VIII. terem.

Önarchép, vizf.

Ernstgyürü VII. 244.

Pecz Henrik

1860. jul. – aug. kiáll.: Magyar paraszt leány, olaj f., 120 ft.

1860. aug. – szept. kiáll.: Vágyakozás, olaj f., 100 ft.

1860. dec. – 1861. jan. kiáll.: A hivatlan vendég, olaj f., 160 ft.

1861. máj. – jun. kiáll.: Arckép, olaj.

1862. jan. – febr. kiáll.: Arckép, olaj.

1862. febr. – márc. kiáll.: Tavaszi jelenet, olaj f., 250 ft.

1862. máj. – jun. kiáll.: Malom Pilismaróton, olaj f., 80 ft.

1863. jan. – febr. kiáll.: Fürdő-nő, olaj f., 320 ft.

1864. febr. – márc. kiáll.: Vén harcos, olaj f., 100 ft.

1864. dec. – 1865. jan. kiáll.: A fivatar, olaj f., 160 ft.

Leopardi V. 215.

1856. dec. – 1857. jan. kiáll.: Arckép, olajf. — Arckép, olajf.

1857. szept. – okt. kiáll.: Családélet, olajf., 90 ft.

1858. jan. – febr. kiáll.: Arckép, olajf. — Női tanulmányfő, olajf., 90 ft.

1858. máj. – jun. kiáll.: Meglepett nő, olajf., 150 ft.

1859. febr. – márc. kiáll.: A holt kedvese, olajf., 100 ft. — Leányka virágokkal, olajf., 100 ft.

1859. júl. – aug. kiáll.: Vak koldus, olajf., 180 ft.

1859. okt. – nov. kiáll.: Nymphe, olajf., 150 ft.

1859. nov. – dec. kiáll.: Tanulmányfő (Lazzaroni), viasz-pasztell festmény, 30 ft.

1860. jan. – febr. kiáll.: Keleti nő, olajf., Gauz A. tulajd.

1860. jun. – júl. kiáll.: Hunyadi László és Gara Mária, olajf., 280 ft.

Lengyelország V. 1–7.

Pecz (Petz) Henrik Pesten

1853. máj. kiáll. Művészlet: Virágok. olaj., Naisz Henrik tulajd. — Csendélet, olaj., Heckenast G. tulajd.

1853. júl. — aug. kiáll.: Lőtt vadak, olaj., 120 ft.

1853. okt. - nov. kiáll.: Csendélet, olaj., 65 ft.

1853. dec. — 1854. jan. kiáll.: Gyümölcs, olaj., 36 ft.

1854. jan. - febr. kiáll.: Gyümölcs és virágok, olaj., Hohlfeld Ignác tulajd.

1854. máj. - jun. kiáll.: Tanulmányfő, olaj., 50 ft. — Arckép, olaj.

1854. nov. — dec. kiáll.: Csendélet, olaj., 50 ft.

1855. máj. - jun. kiáll.: Falusi jelenet, olaj., 100 ft.

1855. okt. - nov. kiáll.: Arckép, olaj.

1855. dec. — 1856. jan. kiáll.: Leskelődő leánykák, olaj., 150 ft.

1856. nov. - dec. kiáll.: Tanulmányfő, olaj., 60 ft.

v. Ferdinand:

Mellig, szem közt ne
szőke; szakála s bajusza le
lagon aiaranygyapjás ren
lagokon nyugszik s melle
ra vetett prémes fehér mente

Olajfestés, vászon
Az 1848-dik

PETZ 2. *Henrik.* 1. *Pecz H.*

IBUSZ
HIRLAP- ÉS KÖNYVKERESKEDÉS
BUDAPEST
IV., VÁCI-UTCA 1.
TELEFON: 181-640.
KÖZPONT: V., AKADÉMIA-U. 10.

Budapest, 1939 február 17

MEGHATALMAZÁS.

Pecz Henrik

l. Szabad Művészet
1948. 4. sz. 147.

Szent Istvan Társulat VI. 307

Pecz Henrik

20 évés hül. Pest

1838. Bécsi akadémia
Újházy

igatónál
m. 27.

Peez Henrik

önarckép

Tbl. képes.

Esztergom vármegye IV. 262

Petr Henrik

Perten

1851. pesti kiadi

A haratérés, olajf

L 1851.

Pecz Henrik festő,

szül. 1813. VII. 30. Pesten, megh. 1868 III. 21. u. o. Münchenben és Velencében tanult, 1851–64. a Pesti Műegylet kiállításám főleg arc-, csendélet- és életképekkel szerepelt.

Művészeti lexikon 618 l.

I. Mészáros-utca 10

Pecz Henrik

Művészet 1910. 271
– 1911. 103, 121

Magyar Művészet
1925. 573

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

helyettesének

Endrényi Imre, Szeged.

Peer Henrik

Läsd

E Kpt 1861-2. 3. l. 4. l

7 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Pecr Henrik

läsd

Ekpt. 1861-2. 64 l.

Peter Henrik 1858.

Arag Lanos. Kozat
folio
fentiyeh.

Pecz H

Kisfaludy károly.
Rajz Pecz H.
Acélba metszéttek
Brockhausnál Lip-
csebe.
Kiadta Heckenast
Gusztáv Pesten.

Pecz Henrik 1858.

Kölcsey Ferencz.
Kozmat, nagy folio
fenti jelz.
Kiadja Heckenast
Gusztáv.

Pecz Henrik 1858

Zokai Mór Kőzmat,
ugy folio
fenes jelzés
Kiadja Heckenast
Gusztáv Pesten

Pecz Henrik

festő

1868. márc 21én 55éves korában meghalt.

Karai művészet. Műcsarnok. 1868. 24 l.

Pecz Henrik

ön arczkepe

a tört Kepes.

Kezrajz Gyűjt.

..... nevü munkás igazolta.

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Pecz Henrik

Lásd

=

Perlajst 140

Pecz H

festo

Kazinczy Ferenc · 12 rét.
arcép. kiadva hol?

Pec Henrik pesti festőnek
Vén harezos ezímű képét
megvásárolta a magyarországi
műegylet 100 ftért.

Az Ország Tükre. 1864. 118. l.

Pecz

jestö

1859. Pesten. tárlat.

A vak holdus. olaft. Ki-
sorsolásra megvette (a
minegylet).

(7. Vas. Ujs 1859. 404 l

Pecz Henrik

1855-6 - dec - jan tárlat.
Leskelödö leánykák. Pecz
Henriktöl Pesten - igen
sok kiváinu valot hagy
hátra.

Vas. Nyó. 1856. 15. l

Petr Henrik

vod

Naphelet. 1858. 591 l

Petr Henrik

Jestes

irodalmähon

Wurzbach. Biogr. Lex.
Wien 1870. XXII. K. 150 l

és

(Kertbeny) Ungarns
Männer der Zeit. Prag.
1862. 150. l

Rákóczi Ferenc, II-ik IV. 198, 199, 200,
201, 202,

— — arcképei IV. 200, 201

Pétz Henrik

Wód

Kart. Ung. 130. l.

Vojnits Istvánné báró VIII. 11.

Pecz Henrik

1861-62. Tavaszi jelenet a. olaff.
200 ft. megvette a müegylet.
PMÉvk 1861. 6. l.

jon ebből a nagy munkából.
ı ez fokozottan nagy feladatokat ró reánk.
ágod-
hoz, hogy ha csak egy pengővel is, jut-
méltóztassék eldobni az ide mellékelt csekk-
szívesen áldoz a csapat szegény cserkészeinek
:sekk-lap felhasználásával hozzánk juttatni.
ok cserkészfiunk áldó hálája fogja kísérni.

Hazafias üdvözlettel:

a 197. sz. Baross cserkész csapat

szervező bizottsága.

Perc Henrik

MAGYAR MŰVÉSZET
1925. 513
1926. 584

Petr Hennik

1813 – 1860

l.

Ernst-Muzeumaukcioja I.

40 l.

lakást ösz. Komforttal a belvárosban

Pecz Henrik

Pecz Henrik, festő, Pestről, 20 éves korában, 1833—34 a Kupelwieser vezetése alatt álló antik rajzosztálynak, 1834—35 a tört. festészeti osztálynak hallgatója volt.

Fleischer Bécs 74. l

afordultan, fején nyilt ko-
nekkel van ábrázolva. Ru-
szél lobogtatja. Körirata :
BELOOFT. EN. NOU. VAN.
:742«. Hátlapján a SAX, a
3YR és az OOSTENE jelzésű
)m világi hatalmasság mo-
ak a békekötés feltételein.
)NDE. GEBROKEN . . . AAN-

. — Lelt. sz. 397. — Értéke
indéka 1888 augusztus 30-án

P. 2. *Henrik*, festő, * Pest 1813 júl. 30. † u. o. 1860 márc. 21. Bécsben, Münchenben és Velencében tanult és csendéletképeket, tanulmányfejeket, arcképeket állított ki Pesten a 40—60-as években akadémikus, eklektikus előadásban. Jelentékenyebb művei: Leselkedő leánykák, Meglepett nő, Vak koldus, Nimfa, Hunyadi László és Gara Mária, A hivatlan vendég, Tavaszi jelenet, Fürdő nő stb. Kőrajzokat is készített (Jókai Mór, Kölcsey Ferenc, Arany János stb). Grosz Frigyest ábrázoló arcképe és Önarcképe a M. Tört. Képcsarnokban van.

Nagrádvelőce, 1931. augustus 25.

Ernste híve,

Szekfű Ignácz

theol. tanár.

Petr Henrik

festō

Kazniczy archeję

l.

Szinnyei

V k. 1284-h.

Petr Henrik

wod

Seir 1571.

Milch Ármin gyáros IX. 69.

Petz Henrik +

Műcsarnok
1902. Bpesti Orvosnivelség
minkiáll.

Petr Henrik

Férfi képmás, 100 × 80
1862
gr. Hunyady Imre
tulajd. Pesten

Imre

MDK

Petz Henrik festő

Tamás E: Séta a Tört. Arcképcsarnokban.
Kis Ujs. 1950. szept. 24. 6 l.

MPK

Petz Henrik,

Kazimczy Ferenc képmása.

Szinnyei V. k. - 1284 - 5 sz. - Kazimczy Ferenc külön-
böző technikáju arcképei. - Felsovolva

Petz Henrik

MDK

Gyümölcs-csendélet, of.

M. Biedermeier kiáll. Műcs. 1937. nov.

23 l.

MDK

Petz Henrik

Önarckép

M. Biedermeier kiáll. Műcs. 1937. nov.
21 l.

MDK

Pecz H.

Arató leányka, of.

M. Studio 2. sukc. 1921.

23 l.

Pecz Henrik festő M.D.M.

1813 – 1868 litográfiái:

1.) Arany János – 1858
2.) Jókai Mór – 1858
3.) Kölcsey Ferenc – 1858
4.) Vörösmarty Mihály – 1858
5.) Női arckép – 1858

Gerszi, A magy. Zőrajz. 1960 187

MDK

Pecz Henrik, 1813-60.

Vörösmarty Mihály arcképe, tusf.

Almásy-Tel.Int. 8. aukc. 1942. febr.

33 l.

MDK

Petz Henrik, festö
1813-1868

Gyümölcs és virág csendélet.

Tavaszi Tárlat.1923 ápr.-máj. A magy.uttörő mesterek &
gyüjt.kiáll. OMKT. Műcsarnok. Kat.6.l.

MDK

Petz Henrik, festö

Gyermek-arckép.

Tavaszi tárlat. 1923 ápr.-máj. A nagy úttörő mesterek gyüjt. kiáll. OMKT-Műcsarnok. Kat. 9.1.

Petz Henrik

MOK

Gyümölcs és virágcsendélet

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Petz Henrik MDK

Gyermekarckép

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Petz Henrik

Szerepelt az 1903-as ipari-és mezőgazd. kiáll. alkalmából rendezett répröm. kiállításn.

Kiss Lajos, Vásárhelyi művénélet. Bp. 1957.

Petz Henrik MDK

Gyümölcscsendélet

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Peter Henrik

Ohnerückp

Petz Henrik MDK

Önarckép

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Pecz Ármin, kertész

Divatcsarnok, 1859.május 10.459.
Budapesti társasélet

Pecz Ármin, kertész, XIX.sz.

Divatcsarnok, 1853.május 15.13.26l.
Hirvivő.

Pecz Ármin, kertész, XIX.sz.

Divatcsarnok, 1853.május 12.12.233-234.

Brassai: Második kiállitása...

Pecz festőművész:

"Csendélet"

MDK.

Vas.Ujs. 1858. 2oo.l.

MDK

Pecz

Kisfaludy Károly arcképe, Pecz rajza után, repr.

Pásztortüz 193o. febr. 23. 86 l.

Petz Henrik

Az "Október-november havi tárlat"-on bemutatott arcképét igen jónak tartja a kritika, mely Bulyovszky Gyula tollából származik a Művészet c. rovatban.

Családi Lapok, Pest. 1855. II. félév.
9. sz. 426-429. lap

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pecz Gyula

wod

Müllépirod

592. l.

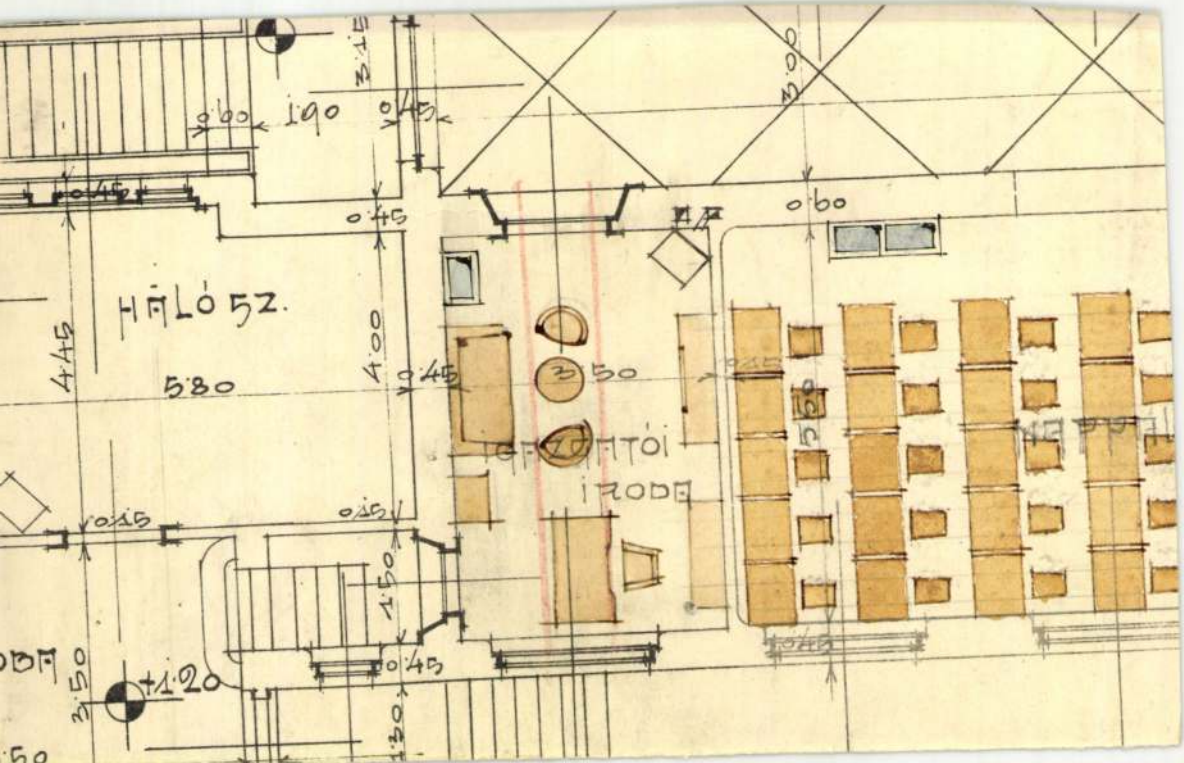

HÁLÓ 52.
5.80
4.45
4.00
3.50
0.60
1.90
0.45
0.15
1.50
1.30
3.15
3.00
+1.20

< Pecz Gyula >

cikksorozata

< > A kert mü-
vészete.
Építő Ipar – Építő-
művészet.
1914. 44–50. 7.

Könyvtáramban

offmann Ilona

anitchy Ilona

uszár Ilona bl

hrig Sarolta

Incédy Paula

Istvánffy Gabriella

kai Róza

nás Olga

eriány Adrienne

allivoda Kata

Pecz Gyula

1915-ben adta ki A kert művészete c. könyvét.

Harom, 1913-14-ben az Orsz. Magy. Kertészeti Egyesületben tartott előadását tartalmazza, mely eredetileg a Magyar Építő Ipar — Építő Művészet c. lapban jelent meg.

<Peer Gyula>

<7 Hogy kéziratom
el használtam
Bpest 1921. kis 8r.
144. l.

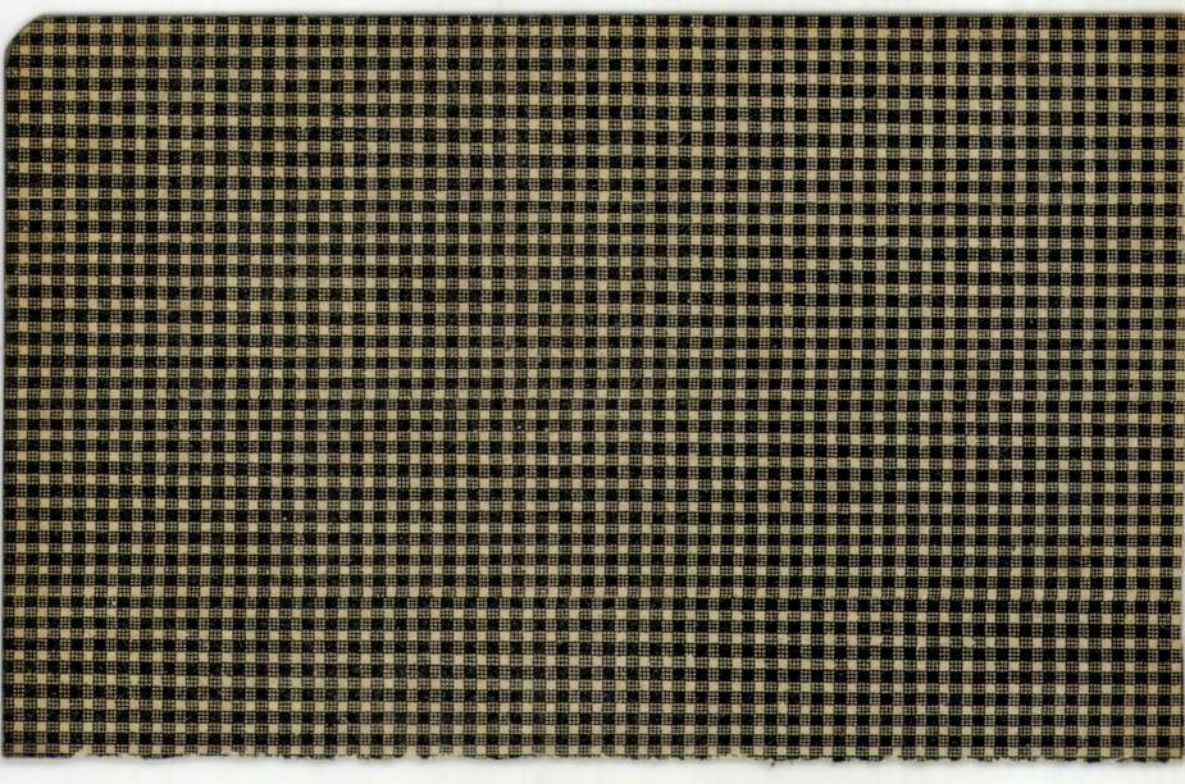

Pecz Gyula

A kart nuvesztete c.
nuvenek ism.
M MÉE Kojl
1919. 32. l.

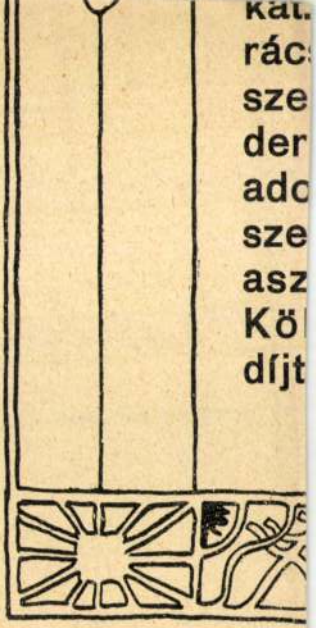

Pecz Gyula

kertész

Tost Gyula gödi
nyaralókertjének terve

Repr.

A Ház 1910. III. 7 sz

164 l.

~~34·5 × 26~~
~~32·5 × 23.~~

~~Maszlagy 33 × 23~~

S

F

Rest. 1916 Endrődi
35 × 26

~~91~~

~~28~~

~~32~~

< Pecz Gyula >

< > A mitegetemi diákliget. Kertészet 1921. márc. 1.

JANUÁR

28

Petz Gyula

Művarnok épitész Bpest

1909. tav. kiáll. 345

Fraternitas IV. 78

Pecz Gyula

Művészet
1921, tav. füzet - 358.

s Építész-Egylet Köz

és erőteljes jellemzés nem tartoznak a szerző fősajátosságai közé. A kert architektúrája talán még leginkább érdekli, de viszont a fejlődés nagy jelenkori tényezői mellett (kertvárosok, munkáskertek, iskolai kertek stb.) szó nélkül halad el. A modern kertművészet egyik legkiválóbb alkotószelleméről, a hamburgi Leberecht Miggerről pedig teljesen megfeledkezik. Arányilag még legjobb részlete a kis könyvnek az, amelyben a kert bútorairól, a fát imitáló vasbútorokról, az ízléstelen vasrácsokról és a fehérre meszelt vaslugasokról beszél, továbbá ama pajzán kis törpékről, akik a mai polgári kertművészet plasztikáját szokták reprezentálni. Ebben a fejezetben okos és hasznos szolgálatokat tesz a kis könyvecske, mely már ezért is megérdemli, hogy minél többen olvassák, elsősorban pedig hivatásos kertépítőink okuljanak belőle.

ely

k ere

rtént

ides közgyűlésünk

edeti április hó 5. és 6-áról

dd) **és 10-re** (szerda)

tjuk el.

Pecz Gyula

42 A KERT MŰVÉSZETE. (Írta: Pecz Gyula.) Annak, aki a kertművészetről nem akar terjedelmes és mélyreható szakmunkákat olvasni, jó szolgálatot tehet ez a kis kézikönyv. Népszerű ismertető-előadások foglalatja, mely igazán nem nagy igényekkel lép az olvasó elé. Józanul, szinte hűvösen tárgyalja a kert történetét, változó stílusait az ó-kor keleti népeitől egészen mostanáig, anélkül hogy egyéb vezető szempontja volna, mint a puszta időrendi egymásután. Hogy a kert mindenkor a társadalom egész szerkezetével, eszményeivel, technikai fejlettségével, sőt gazdasági tagozottságával is függött össze, ezt sehol sem érezteti meg, sem az ó-kor függő kertjeinél, sem a tizennyolcadik század filozófiai gondolatait kifejező rousseaui kerteknél. Stílusa jó és világos, anélkül hogy bárhol is tolmácsa tudna lenni annak a hangulatnak, mely a történelmi multú kertekből árad. Színek

Magyar Iparművészet
1919. 42. l.

Wallenstein Albert.

Mellig, balra, széles kere
vetett kendővel, nyolczszeglet
daillonban. Felirata fölül:

8.
ILLVSTRISSIMVS
tissimus D

alól: ALBERTVS WAL
DVX FRIDLANDIAE ET
militiae supremus

Rm. mér. a rl. 9.2: 6.5 c

L: Historia Ad. Bracheli nostri tempor

Pecz Gyula

építész

Szül. Budapest 1886.
Oklevelet nyert 1909.

Műegyetem 15. l.

KALAPÁTI JÁNOS
HIRLAPTERJESZTŐ IRODA
SAJKÁSLAK

Pecz Gyula

budapesti épitész

Székesfővárosi
árubodé terve.

Repr.

Magyar Épitőművészet

1913. 2. n. 30. l.

Bánatpénzül a vállalati összeg **5%-a** az ajánlat benyujtása elen hirdetés számára való hivatkozással a községi pénztárnál énzben, biztositékképes értékpapirokban vagy pénzintézeti önyvben letétbe helyezendő s az erről szóló eredeti nyugta ınlathoz csatolandó.

A versenytárgyaláson az ajánlattevők vagy igazolt képviselőik lehetnek.

Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig kötelezettségnaradnak.

Olyan ajánlattevők, kik a pályázat tárgyát képező munkák tésére törvényes képesitéssel nem birnak, kötelesek ajánlataikily képesitéssel biró megbizottat megnevezni, és annak itését igazolni.

A munkálat elnyerői a felhasználandó összes anyagokat, ket és eszközöket, amennyiben azok a magyar szent korona gai területén termeltetnek, előállittatnak, kötelesek teljesen a termelés és ipar révén beszerezni, a munkálatok teljesitéséhez, ar honos tisztviselőket, iparosokat, munkavezetőket, munkásokat nazni s magukat e kötelezettség teljesitése tekintetében ugy őirt hatósági közegek, mint a m. kir. kereskedelmi muzeum, eg a kereskedelemügyi m. kir. Minister szakközegei ellenének alávetni. A kiiró hatóság fentartja a jogot, hogy a ezett ajánlatok között az ajánlott árakra való tekintet nélkül zthasson.

Kelt **Nagyszokoly**, 1909. február hó 16 án.

Nagyszokoly község elöljárósága.

Kálmán Móric
főjegyző.

Németh Péter
biró.

artellen kivüli n

gyári rak

méretekben azonnal szállithatok:

bárminemü görpálya és iparvasuti sineket;
kavics-, föld-, kő- és faszállitókocsikat;
forditókorongokat, forditókorongok vasgarnituráit,
és forditólemezeket;
hordozható-, fix-, és iparvasuti váltókat;
acélkerékpárokat minden nyomtávhoz;
lokomobilokat, épitési és centrifugál szivattyukat

sönhasználatra is!

MMÉ-ÉVK
1934 235 l.
Pecz Gyula
épitész
l.

egelőnyösebb választolata

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Petz Gyula
épitész

l.

Siklóssy FKT. tört.
5/2. l.

Pecz Gyula

építész

érod

2

Magyar Vilmos:

A székesfőváros árusító és hirdető bódéinak terapályázata.

Építő Ipar. 1912. 31. sz.

Pecz Gyula

A kert művészete.

Budapest, 1915. Pfeifer Ferdinánd

8-r, 60 l, számos képpel, fűzve.

Pecz Gyula

I. 5. p. h. 2.–

Pecz Gyula MDK

"A kert müvészete" c.könyve megjelent.

A kert müvészete

Uj Idők,1918-19,XXV. 16 sz. 331 l.

Pecz Gyula MDK

Kert-terv. repr.

A Ház 1910.161-164.o.

MDK

Pecz Gyula

Székesfővárosi árubódé, repr.

Magyar Építőművészet 1913. 2. sz. 30.l.

Pecz Gyula MDK

Nagyobb családi lakóház terve, pasztell

Műcsarnok 1909. tavaszi kiáll.

M.D.K.

Pecz Gyula

A tavaszi nagy tárlaton, a Mücsarnokban kiállitott 443 kép és szobor mellett, az épitészmüvészeti részen szerepel képe.

Képek, szobrok- festők, szobrászok c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26. juli. 2.
X. évf. 26. sz. 23. l.

MDK

Pecz Gyula, ép.

Családi lakóház a Mátrában. Vizf.

Műcs.-OMKT.1921. Tavaszi Kiáll. Kat. 83.1.

MDK

Pecz Gyula építész

Kiállitások. Vállalk. Közl. 1909. ápr.7. 2. l.

JELENTÉS

P. Petr

MDK

Petz György

Mikelszky G: Pécsi képzőművészek...tárlata...
Dunántul, 1936. nov. 23. 8 l.

Petz György, MDK

"...uj kiállitó nálunk."

Nikelszky Géza: A pécsi képzömüvészek öszi tárlata. Pécsi V igadó.- Emlékkiállitás Weber X.Ferenc képeiből és a Gebauer-Martyn festöiskola növendékeinek munkáiból. Dunántul, 1929.okt.20. 8.old.

MDK

Petz György

Nikelszky: Pécsi képzőművészek képkiáll.
Dunántul, 193o. ápr. 2o. 9 l.

M. D. K.

Petz Ferenc építén

A pécsi klasszicista építészet egyik képviselője. A Buch által alapitott rajziskolában tanult.

Bálint János: Pécs. Bp. 1955 28.

Petr Ede

órás 1830 Eörül

l.

Csányi órák

154-4.

Kisparti János VII. 164

Petz Ede
órás

1830 Ezüst

Miniatür álló óra,

Csányi Károlyné
Anlajd Bpest

Ezüst.

obában.

Richter.

1 1824-ben.

a grófnők.

lt paripán ülve és tojásdad
t. Jobb kezükben lovagló-
g a kantárszárat fogják.
uha szűk ujjakkal. Előttük
ük pedig a háttérben egy
lescalchi herczegnő barna
rczegnő pedig szembenéz.
r *1885.«*.

e keretben, vászon, méretei
rban B: XX–1205. és a régi-
1. — Becsértéke 1500 K.

vosón.

r von Piloty.

Ambachban 1886. júl. 21-én.

ordultan áll, de visszanéz.
ékköves gyűrűt visel, a
s baljában pedig díszkardot

PECZ 1. *Ármin*, kertépítő, * Budapest 1855 dec. 8. Tanulmányait Budapesten, Bécsben, Reitlingenben és Trierben végezte. Művei közül jelentékenyebbek: a szegedi Stefánia-sétány (1883), a győri kiskúti városi park (1890), a bpesti millenniumi kiállítás parkozása (1896), a budapesti székesfővárosi Vízművek, Káposztásmegyer, Dunakeszi, Újlak, Kőbánya és a Gellérthegy parkozása (1898—1905) és a budapesti királyi várpalota kertjének újabb része (1898).

E. G. T. 279 l

REMBRANDT : TÁJKÉP

Pecz Árnim

Kertrészlet a kertészeti kiállitáson

Fenti terve szerint

Repr.

A Ház 1910. III. 7. sz

165. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Pecz

főkertész pesti
parkosta a állat
kertet

Nefelejts
1866. 313. l.

munkatársak :

Nánási Sándor

Oberschall Magda

Pálinkás László

Pigler Andor

Polgár Julia

Rados Jenő

Révhegyi Réh Elemér

Schoen Arnold

Supka Ervin

Voit Pál

Zádor Anna

Pecz Armin

Mükertész-

lásd

Vas. Ujs

1865. 161 l

Pécz Armin

laid

Vas Ugs

1865. 1611.

A győri székesegyház története, Győr, 1936.

BÉL, MÁTHIAS:
Notitia Hungariae Novae historico-geografica. Tom. I—IV. Viennae, 1735—42.

BIERAUER VIRGIL:
A magyar építőművészet története. Budapest, 1938.

BINYITAY VINCE:
Ismeretlen apátságok. Esztergom, 1880.

U. a.:
Szilágymegye középkori műemlékei. *Értekezések a Történelemtudomány köréből.* Budapest, 1887.

CZOBOR BÉLA:
A magyar koronázási jelvények. Budapest, 1896.

CSÁNKI DEZSŐ:
Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában. Budapest, 1890.

U. a.:
Árpád és az Árpádok. Budapest, é. n.

CSÁNYI KÁROLY:
A középkori építőművészet formái. Budapest, 1910.

U. a.:
A régi Győr. (Klny. *Kéve Évkönyve.*)

Pecz Ármin

mit Erstein

l.

Erredeves Kiáll.

VI. cs. 5. l.

zik Estel

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállítam szei
mely a mai veszedelmes külpolitikai l
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a ké
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysége
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább l
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot,
ki az országot a mai szörnyű helyzetéb

kibontom a legitimizi

„Istenért, K

Petz Arnim

l. Rapert

278. l.

287. l.

A Műemlékek Nagytekintetü Országos Bizottságának

Budapest

»Hivatalból«

IX. Rákos u. 10.

u. p.

KÉSZÜLÉKKEL BÉRMENTESÍTVE
1936 JÚL 25
EGER

Petz Armin

budapesti műtestész

l.

Betnár

67. l.

...etlenül a
...orus tiok idegromboló erőfeszí
...ézte elő. Ha azokban a szomorú
...ird falként tudtak volna szembe

...n akarunk rémképet festeni a
...gyunk, mint voltunk tizennyolc,
Éppen ezért a baloldali forra
...olgáljon jóidején mindnyájunkn
...ű rongyokban jelentkezzék is, m
...beiből csak lassan felépülni kez
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...lta ... fel k
...ámadó, sőt azt nyiltan meggy
...t mondtam, nem érdekelnek kö

Debrecen, 193

ANS L

I ÉS ISKOLAI K

len hó 15-én. = Előfizetési ár 1

kpénztári csekkszám

Petz Armin, kertész

Divatcsarnok, 1854.május 10.26.594.
Budapesti hirvivő

Petz Armin, kertész

Divatcsarnok, 1854. máj. 15. 27.
611-620.

Tavasy: Virág...kiállitás

Vasárnapi Ujság XII.
1865. IV.2.- 161.1. Zakariás

A pesti Állatkert a Városligetben./Tervrajz Petz Ármin müve. / Fametszet.

Petz Ármin

MDK

Pest főkertésze.

Főleg a Városligetben volt dolga.

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

83.1.

Petr Arnim
[illegible]

l

Raphael

108 l.

MDK

Pecz

A Nemzeti Szalonban a IV.ker.realiskola rendezett kiállitáson szerepel,mint az iskola egykori tanulója.

Lyka Károly: A IV.ker.real müveszgyerekei.

Uj Idők, 1932. 43.sz.

Petz Ármin, parktervező.

dr. Berényi Zsuzsánna Ágnes: Tiszteletfák a Népligetben.

Petz Ármin készítette 1868-ban az első parkterveket. Szökőkút, disztó szigettel és híddal, hangversenytorony szerepelt a rajzokon, de a sok szép elgondolás pénzhiány miatt sohasem került megvalósításra.

Budapest folyóirat, 1988., 6., 19-old.

Világi építészet. A József Műegyetem
tervrajza, Pecz

Pesti Hirlap. 1925. máj. 16. 5
Kézdi-Kovács László: A Műcsarnok
tavaszi tárlata

Világi építeszet. Országos Levéltár
terv vázlata,
Pécz

Pesti Hirlap. 1925. máj. 16. 5

Kőrdi-Eo vács László: A Múcsarnok
tavaszi tárlata

Világi építészet. A Szépművészeti Múzeum
terrajza, Pecz

Pesti Hirlap. 1925. máj. 16.5
Kézdi-Kovács László: A Mikrovonek
tavaszi tárlata

Egyházi épitészet. Budai református
templom terovázlata,
Pecz

Pesti Hirlap. 1925. máj. 16. 5
Kézdi-Kovács László: A Mátyásnak
tavaszi tárlata

Egyházi ép. Feszet. – Erzsébetvárosi kat. templom terovázlata, Pecz

Pesti Hirlap. 1925. máj. 16. 5

Kézdi-Kovács László: A Mücsarnok tavaszi tárlata

Egy. izé épitészet. Fasori evangélikus
templom terorajza,
Pécz

Pesti Hirlap. 1925. máj. 16.5

Kézdi-Kovács László: A Unicsanesk
tanaszi tárlata

Pecz Ármin
kartét

1867 töl pestvárosi
biz. tag

Schmall
I. 274. l.

Roll A. P. U

Petz Árnim

a Ludovicaum (Orczy-Est)

kertésze

Az első országos termény kiallitásának rendezésében (1857-ben nagy részt volt. Pesten

Mátrnemzmuzkorsz.

64. l.

Petz Ármin kortépítő mester

neve említve

Galai Imre: Balatonfüred
Képrém. Alap. Bp. 1964
18. old.

Pecz Ármin ifj
Opesti mukertes

l.

Kel 1885

II. k. l. f. 104. l.

Pecz Ármin id
mükertész

wód

Kel 1885

II. K. 1. f. 103. l.
105. l.

Tervezte a kiállítási
terület tájkertészeti
kialakítását. Kerti
pervei kiállítva
no ott.

Clodion, festo VI-213

Pecz Armin

Gestumvész

l.

Rapkert -

178. l. 181. l.

182. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pecz Ármin

lásd

Siklóssy FKT tört

438. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" n.-t. Budapest — 485418

Pecz Ármin

mükertész

l.

Közlezvkiáll

718.1

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Petz Arnim

mükerten

l. Közlezrkiáll

1500. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Pecz Arnim

Münchstein

Közlezrkiát

1577 C

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Pecz Ármin

[illegible]

l.

Közlezrkiáll

1309 l.

Petz György, festő

„Amikor – 1930-ban Petz György nek az őszi kiállításra (-pécsi őszi tárlat!-) beküldött képéről kiderült, hogy az egy műlapban reprodukált német festmény másolata, hiába volt a bocsánatkérő könyörgés, a választmány kizárta őt tagjai sorából."

– : A pécsi képzőművészet kistükre (8)

861–864.

JELENKOR, Pécs, 1971. szeptember XIV/9

143. Postyén (Nyitra vm.) **Piest'any**, okr. Piest'an

144. Pribóc (Turóc vm.) **Pribovce**, okr. Martin, S

Pribovce > Pribóc

Prievidza > Privigye

145. Privigye (Nyitra vm.) **Prievidza,** okr. Prievi

Privigye, r. k. templom, és Szt. Mária templom

Pruck > Dunahidas

Pukanec > Bakabánya

Pusztapalota > Várpalota

Radkersburg > Regede

146. Radvány (Zólyom vm.) **Banska Bystrica - k. templom és várkastély**

147. Regede, Radkersburg (Ausztria) **vár**

PETZ (Spes, Spitz) Andreas ötvösmester

Pécs 1731 – 1756

Sowoly – PSz 2000/2. 15–16.

PETZ ANDRÁS

A pécsi régi Vármegyeház építője.
(eml.)

A pécsi képzőműv. kistükre. 3.

JELENKOR, 1971. március.

Petz András, építész

Pécsi építész. A régi vármegyeháza
építője.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (3)
283-286.

JELENKOR, Pécs, 1971. március XIV/3.

33

Jegyzés.

96.000 K., azaz kilenczen hatezer koronáról mely összeget alábbi ~~villam~~ hiratalos utjáin villanyos költsége fejében a MOB. pénztárából felvettem.

~~Bgs.~~

Sept. 28.	Ministerium	6.000 K.
"	Omnia	6.000
29.	Omnia	6.000
30.	Ministerium	6.000
"	Iparmüv. Mus.	3.000
"	Mérnökegylet	5.000
Okt. 1.	Mérnökegylet	6.000
"	[illegible]	6.000

Petz András

épitész

Gentmüeml.

127. l.

M.D.K.

Pete András épitései

A pécsi papnevelde épületét 1742-46 ig tervei nerint épitették.
A pécsi megyeháza nintén ar ö tervei nerint épült.

Bálint János: Pécs. Bp. 1955. 28.

MDK

Pelz András

építőmester 18 sz.

valószínűleg pécsi; a pécsi
Vármegyeház építője

Dercs · Pogány: Pécs 65

Petz András pécsi épitén M.D.K.

Pécs, volt Papnevelő Intézet 1742-46.

Genth. Müeml. 1959 I. 259

M.D.K.

Pelz András, épitész

tervei szerint épitették meg Berényi püspök a pécsi papnevelő-intézet déli szárnyát 1742-46. között

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs műemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4z sz.-ból. 15.old.

Pecz

Ltáb II. 96, 123

Petz

Müvenet 1912. 409

Forlii tartomány V. 22.

Entworfen v. Pein Architect.

Petz

1.

LykaMagyműI800-50

82, l.

Petz

tervei szerint alakítják emeletessé 1868-ban a pécsi városi közkorházat, ma egyetemi belgyógyászati és szemészeti klinika

Szőr Pécs 83. l.

Petr András

MAGYAR MŰVÉSZET
1929. 554, 556-7.

Petz András

építész Pécs

1742–46. építette a

püspöki rezidenciát.

Magy. Művészet

1929 5.54.

Thieme – Becker

XXVI. 570

Eötvös József:

Mellig, kissé balra
ölvöre, szeme, bajusza s
kendője fekete s zsinór

Olajfestés, vász
Az 1848-d

PETZ 1. *András*, építész pécsett a XVIII. században, ahol 1742—46. építette a püspöki szemináriumot.

E. G. II. 295 l

Petz András

pécsi építész

1742–46. gróf Berényi Zsigmond püspök megbízásából építette a pécsi papnevelő intézet déli bástyáját.

Szá Pécs 76. l.

SCHVARTZ TERENO
KIRLAPBIZOMANYOS
NYIRBATOR

Petz András

Thieme Becker

XXVI. 570. l.

Lyka

Ngs.

Dr. G e n t h o n I s t v á n úrnak

B u d a p e s t.

Rákos u. 10

Müemlékek Orsz.Bizott

Petz András

épitész

XVIII. 27

l.

Gosztbarokk Pécs

15. l.

Pek András

a pécsi Papneveldét 1742-46-ig az ő tervei szerint építették.
A pécsi Megyeházát is az ő tervei szerint építették.
A Buch József féle rajziskolában tanult.
(TÉVES BUCK 1787-BEN KEZDETT TANÍTANI)

Bálint János: Pécs, Bp. 1955
28.

MDK

Petz Ádám, építész

A Népliget száréves. A homokos terület díszparkká alakítását Petz Ádám ra bízták. Terveit pénzhiány miatt nem valósították meg.

— : A Városliget vetélytársa 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. szept. 29.

K.D.K

PETZ építész

A századforduló idején (XIX-XX) működik

Gerő László: Magyar építészet a XIX. M. második felében Bp. 1955. 37. e.

K. D. U

PETZ építési

Bp. Szilágyi Dezső-tér ref. templom

Mi egyetem épülete Hauszmannal

Mező Lánló. Egyitészeti stilusok

Bp. 1957. 132. l.

Petz

hozzájárult a Nagkörút kiépítéséhez

Rmsj: A Nagkörút Bp. 1960. 38.o.

Petz

Petur János grafikus

a Miskolci Képtárban e hó végéig látható öt fiatal grafikus Csakonai-évfordulóra készítette művét. Finom Lilla-hangulatokat alkotott (említve)

Láttuk, hallottuk.

1975. I. 12. Petőfi 12.00 Gyé

Dr. Petur Alajos M.D.K.

Munkatárs az Erzsébet-híd uj épitésénél
Sávoly Pál tervezönek

Magyar Épitömüvészet 1961/1. 60-66.l.

Pados János:

Mellig, szembe néz
gyült, szeme kék. Nyak
kos lehajtott galléri ka

„Pado
s a felső" jobb sarokban: „
A lap hátán éltrapa ol

Olajfestés pa

Lsz

Petuelli Edvárd

ötvös

1846 ápr. 3 Komárom.

Kapumagyarországi ötvösök 421.

Petůelli Ede

ötv.

Kőmagyótoj 1059. m

Petrelli Ede

Oboß Romanin

Römergötz

182. P.

Petuelli Ede

ötvös Komárom

Körnappötvj

182. P.

14	1059	Nr. 1023 + 1034

(Csányi) **Eduardus Petuelli**, e. 1846.
Cukortartó magas talpon. — *Zuckerbehälter auf hohem Fuß.*
Auctio Ernszt, Bp. (Csányi).

Mária Teréziát egy szegény asszony gyer-
mekével, akit szoptatás végett vett át,
ábrázoló festmény Blaas osztrák festő-
től V. 42.

Petrecka Franz

geb. in Lissa in Ungarn

18 J. alt

1851-52

Bécsi akadémia
Ujházy

MDK

Petton Antonio olasz szobrász XIX.sz.

Izsó:Busuló juhász II. márvány szobrának faragását a müvész halála után ő fejezte be

Soós Gyula:Uj adatok Izsó Miklós Busuló Juhászának készülési körülményeiről Müvért 1957.VI.évf.4.sz. 304-311.l.

Pettner Sándor (2370 folyószám)
Iparmű vész
55 éves
+ 1942 III. 11.
veselob
X. her újköztemető

Halotti főkönyv

Gyöngyvörösvérből, öskori V. 185

Pettkó Zsigmond

nül Veszprém 1881.
jan. 7. Gim. sells.
1899/900 I–II. 1, évs rajztal

lyást. Az egyik színfolt uralkodó színe például a zöld, de ez a zöld nem homogénül van festve, hanem apró zöld pettyekből összetéve. Későbbi képeinek azután semmi köze sincs a pointillista stílushoz. Jellemző erre „Le

Pettkó Zsigmond

1899/900 – 1902/3.

Ferképzőmfoiskevk

122.1.

695.

szám.

Műemlékek Ors

Tárgy:

A bea

Mellék

Egyútta

Előirat

Utóirat

Másolt

Pettkó Zsigmond

festő és rajztanár

szül. Veszprém 1881.

jan. 7.

Életrajz

lásd

Szikl Veszpr.

326. l.

MOB Kvt. 3035, 4.

BUDAPEST
9. 4 JAN. 27 18
62 Bb

Pettkó Zsigmond rajztanár, festő és iparművész elnöklete alatt Veszprémben festő- és iparművészekből és műpártolókból álló művészi kör alakult a Bakonyvidéki képzőművészet ápolására.

Dor Bakony

44. I.

nagyobb atmerőju
iztosítására pálya-
zükséglet, mely a
kalmával még fel-
ető, a következő:
0 mm. átm.
00 " "
20 " "
20 " "
20 " "
20 " "
00 " "
00 " "
00 " "
00 " "
00 " "
} egy 601 m³

Pécsett a m. kir. honvéd hadapród-iskoláb
(Főépület I. emelet 94. számu ajtó) d. e. 10 ó
kor fog megtartatni. Ajánlat tehető az egé
mennyiségre, vagy egyes cikkekre. Bán
pénzül a vállalati összegnek 5%-a csat
landó az ajánlathoz. Az összes cikkek szá
litási határideje 1907. julius 1-e. A rés
letes feltételek füzete az iskola kezelőbizot
ságánál betekinthető, vagy kivánatra vid
kieknek postán is elküldhető.

Bábolna. (Z a b s z á l l i t á s.) A báboln
áll. ménesbirtok igazgatósága 1700 q za
biztosítása céljából 1907. j a n u á r 10-é

Pettinghofen

jelenlep (1854 elején)
Párisban.
Albrecht főhercep által
tartott katonai szemle
Bécs mellett.
Jelentfy Ágoston ügy-
véd tulajdona.

(1854 ... febr kiáll)

...fen

...ü (tehát
...magyar)
... A
...053.
...itásán.

an
a-
sz
it-
o-
l-
z-
t-
é-
ai
b
n

tőség gyüjtőpénztá...
pénzről szóló letét...
csatolandó.

c) **Adás, ve...**

Técső. [Mármaro...
Técső koronaváros...
j a n u á r 28-án...
ros tanácstermében...
beli versenytárgyalá...
partján, legelő ill...
Hecelpatak, Bálintte...
ben eső 402 k. ...

...évben szükséges 20 cm.-nél...
puhaszálfák szállitásának b...
zatot hirdet. Az 1907. évi s...
tényleges megrendelés alk...
emelhető, vagy lejebbith...

10	drb	5.000	mm.	hosszú	25...
10	„	6.000	„	„	3...
28	„	12.000	„	„	3...
8	„	10.000	„	„	3...
70	„	9.000	„	„	3...
12	„	7.000	„	„	6...
24	„	13.200	„	„	6...
40	„	9 000	„	„	5...
10	„	13.200	„	„	5...
24	„	9.000	„	„	3...
16	„	12.000	„	„	...
20	„	3.000			

...holdon tálalható tölgyfa

Pettinghofen

festi-

„jelenleg Párisban" (tehát
úgy látszik pesti magyar)

Élet kép. 80 tt A
pesti műegylet 1853.
nov – decz. kiállításán.

Pettinghofen

jelenlep (1854 elégén)
Párisban.
Albrecht főhercep által
Aarstott katonai szemle
Béc mellett.
Jelenffy Ajóston ugy-
véd tulajdona.

(1854. jan-febr kiáll)
pesti műegylet.

L.

Magyarország legnagyobb paplangyára
Nagy aranyéremmel kitüntetve

TEHEL ÉS TUSCHÁK

PAPLANGYÁR

VIII., GYULAI PÁL UCCA 16

A Rókus kórház mellett Kőfaragó ucca sarok.

TELEFÓN: 1—325—77.

RÉGI DUNNÁBÓL 24 ÓRA ALATT GYÖNYÖRŰ PEHELY PAPLANT KÉSZITÜNK.

PAPLAN TISZTITÁS
TOLL TISZTITÁS ÉS ELADÁS.

KÜLÖNLEGES VATTA, GYAPJU ÉS PEHELYPAPLANOK MÜVÉSZI KIVITELBEN.

Pettik Ferenc ifj
máv. hiv.
4 kőlépisk.
Alakrajzi oszlaly
5 hónap, jó eredm.
Tanár Prenoszil S.
Iparrajziskola 1907.

fala is.[8])

Így minden bizonnyal az a
esetében sem izolált jelenséggel
netaláni további leletek még jo
romanizáló klasszicizmus és az a
kapcsolatokat. Az óbudai prépost
melynél a hirschaui páholy mű
kániai inkrusztációs stílus és a
ihletett klasszicizmus felette jelle
nyilvánvalóan a kor legfontosab
ménye volt. Jelentékeny arányá
kezdeményezésére végzett ásatá
képet nyujtanak. A különböző s
román, a gótika egyes fázisai eg
kivehető. A késő gót korszakról
kőfaragó jelek is tanuskodnak,
burgi anyakulcs szerint vannak s
műhelykapcsolatot igazolnak és
tevékenység mellett szólnak.[9])

Ez a hely évszázadokon ke
egész magyar műveltségre. Zsig
alapított egyetemet fogadta fa
következtetni, hogy a prépostsá
A középkori káptalani, prépost

Pettik Ferenc

festő

akadémiai oszt.

Iparrajziskola 1909

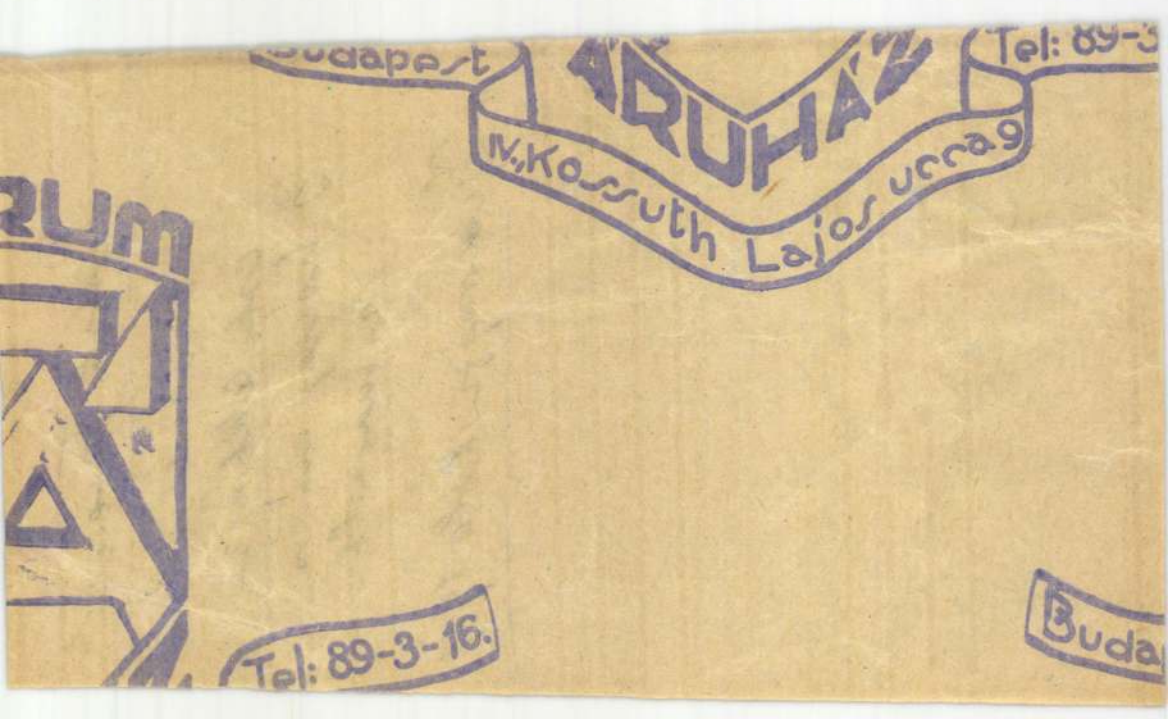
Budapest
ÁRUHÁZ
Tel: 89-3
M. Kossuth Lajos utca 9
RUM
Tel: 89-3-16.
Buda

Pettik Ferenc

hwatalnok
esti aktrajz
3 hónap után
kimaradt.

Iparrajziskola 1911

Muramelenczei itj. egyesület

VI. 226.

Petik Ferenc

szül. Budapesten 1888 –
szept. 13. rk. 4 polgári
1910/11. II. első osztálybeli
rendkív. művésznövendék
a kejz. főiskolán. Tanára
zempleiyi T.

Lipót, I. k.; magyar Király VI. 147

levele 1699-ből

Pettik Ferencz ifj.

szül. Budapesten 1888
szept. 13. Rk. 4 polgári
1911/12 I. első osztálybeli
művésznőv Zemplinyi Tivadar-
nál –
1911/12. II. első osztálybeli
u. o. (Petik – nek írva)
1912/13 – I. másodosztl. u. o.
(Petik)
1912/13. II. harmadosztálybeli u. o.
(Pettik)
1913/14. I. harmadosztálybeli
u. o.
(Petik)
1913/14. II. " " "

Pecz Henrik, festom. MDK

1859 -ben összejöttek orlai Petrich Ármánál /Haltér 4.sz./ h. folyamodjanak /német nyelven//tanácskozási engedélyt kapván/ egy harmadik társulat alakitásáért a magyar művészet kifejlesztése érdekében./ Megalakult az Orsz. magy. Képzőm. Társulat. Létezett már a a pesti müegylet és a nemzeti képcsarnokot alakitó egyesület.

Nyájas zsánerképekkel és találó arcképekkel gazdagitotta a Müegylet kiállitásait.

Pipics Zoltán: Nyolc festész összefog.

az Uj Magyarság képes melléklete. 1939.V.21. 3.1.

MDK

Pecz Henrik

A pesti müegylet "Az olvasó öreg" c.képét vásárolta meg kisorsolás végett.

Tárház 364.l.

Pecz H. grafikus

Katalógus I/8 Zrínyi Miklós, Mellkép díszes keretben Widemann után. Acélmetszet. 11 x 7.4 cm. Szignatúra: Rajz. Pecz H. Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem. O Sz K 77232/0, 20 oldal

Cennerné Wilhelmb Gizella: Zrínyi Miklós, a költő arcképeinek ikonográfiája. 187.o.

Folia ~~Archaeia~~ Archaeologica. XVI.1964. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bpest

M.D.K.

Pecz H.festő

Heckenast kiadásában /1863/ 14 író acélmetszetü képmása. Közöttük Pecz képe is. 127.o. 18.jegyz.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőmüv.Alap Kiadóváll.Bp.1963

Pécz M.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;
beiratkozás éve 1835.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 149 1

MDK

Petz Henrik

Tört Képes 1922. 42.l.

festészet, önálló táblakép, XIX. sz. u.

Petz Henrik „A hazatérés"

Remény, 1851. márc. III. füz.

133 - 135 o.

A pesti műkiállítás 1851.

Táblakép — Vén harcos

Petz Henrik

Magar képrőművész, 1864

ápr. 5. I. 1. 11. – ápr. 20. I. 2. 29-30

A Magarországi Müszlet.

Petz Henrik festő

Magyar Képzőművész, 1869

ápr. 5. I. 1. 11. – ápr. 20. I. 2. 29-30.

A Magyarországi Műegylet.

Petz Henrik festő
/ Vén harcos /

A Magyarországi Müegylet, Magyar Képzőmüvész 1864.ápr.5.I.1.11 és ápr.2o.I.2.29-3o.

Petz Henrik festő XIX. sz. k.

Remény, 1851. június. III. füz.
133-135 o.

A pesti műkiállítás 1851.

MDK

Petz Henrik

Önarckép

M.Biedermeier kiáll. képes tárgymutató
1937, nov. Mücs. 21 l.

MDK

Petz Henrik,

Orlay körégyült müvészek egyike kik szükségesnek tartották a magyar müvészet fellenditése miatt egy müvészi Egyesület megalakitását. Igy jött létre az Orsz.M. Képzöm. Egyesület, mely most ünnepli 7o.éves fennállását.

Mücsarnok.1930/31. jul.kiáll. Kat.

MDK

Petz Henrik

Egyike volt azoknak a férfiaknak, akik az 1861.Márc.15.-én megalakult Magyar Képzőművészeti Társulat alapgondolatát felvetették.

Műcsarnok, 1930/31.jub.kiáll.kat.

Petz Henrik MDK

Női arckép

A Bpi Orvosszövetség Mükiállitása

Mücsarnok 19o2.

MDK

Petz Henrik, festöm.
élt 1840 körül Bpesten.

116. Női arczkép.

Műcs. - Bp.-i Orvosszövetség mü-kiállitása. 1902. Ko
16.I.

MDK

Pecz Henrik ,a mesztor

megiratta megalakulásának történetét./Lt.1863-278./

Dr.Pipics Zoltán: Emlékek társulatunk multjából.
Evk.KMT.1929.13o.l.

MDK

Petz Henrik

Gyümölcs-csendélet

M.Biedermeier kiáll. képes tárgymutató
1937. nov. Műcs. 23 l.

Patak Jenő

Pecz Henrik festő/19.sz./müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old

Patak Jenő

Táblakép.

"Vén harcos".Pecz Henrik müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old.

Patak Jenő

Táblakép.

"Zivatar".Pecz H.müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1865.I.I.27.84.old.

Táblakép. Patak Jenő.

"Cigányleány."Pecz Henrik müve a Képzőm.Társ.jótékonycélu sorsolási kiállitásán a Mücsarnokban

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.17.12o2.o.

Pecz Henrik festő

Budapest; Szemle CCXXXVI.
1935. 49-85. Soltészné Szilárd
Kató: Arany János a magyar
képzőművészet tükrében

Hiner Gyula festő

77, 164,

Pecz Henrik festő

Magyar Müvészet 1925.497-523.o.
Berzeviczy A.: Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Pecz Henrik, festő

Divatcsarnok, 1859. aug.16.501-502.
Fővárosi és vidéki hirek

Pecz Henrik gyászünnepe halálára

Fővárosi Lapok 1868. III. 25. 283.

Hír

Pek Henrik, festő (1868. III. 21 † 56 éves korában)

Képzőművészeti Társulat
kiállítása, 1868. I.
23-24. l.

Patak Jenő

Petz Henrik festő/19.sz./müvét sorsolás céljára megvette a Müegylet.
/"Vén harcos."/

Fővárosi Lapok 1864.I.III.25.279.old.

Patak Jenő

Pecz Henrik festő/19.sz./"Vén harcos"

c.müve a Müegylet sorsolási kiállitásá

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.1.332.old.

Patak Jenő

Pecz Henrik festő/19.sz./müve a Művészeti
~~szeti~~ szemle c.cikkben.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.3.203.old.

Patak Jenő

Táblakép.

"Vén harcos".Pecz Henrik müve a Müegy-
let sorsolási kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.l.332.old.

Patak Jenő

Táblakép.

"Vén harcos." Pecz Henrik müve a Mütárlati szemle c.cikkben.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.3.203.old.

T.S.C.10

Patak Jenő

Táblakép.

"Vén harcos".Petz Henrik festő müvét sorsolás céljára megvette a Müegylet.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.25.279.old.

Patak Jenő

Pecz H.festő/19.sz./müve a Müegylet kiállitsán.

Fővárosi Lapok 1865.I.I.27.84.old.

Patak Jenő

Pecz Henrik festő/19.sz./ müve a Képzőm.Társ.jótékonycélu sorsolási kiállitásán a Mücsarnokban.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.b7.12o2.o1.

Patak Jenő

Pecz festő/19.sz./müve a Képzőm.Tár
sulat kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.15.1192.ol

Olvasó öreg Pecz Henrik műve

Pecz

Fővárosi Lapok 1867. VIII. 10. 731.

Hír a Müegyhel sorsolásáról

Pecz Henrik festőművészről

Fővárosi tapok 1866. IX. 30. 920.

Hr

Pecz Henrik jeskömüvész

Fővárosi Lapok 1867. VIII. 10. 731.

Hír a Müegyhel sorsolásáról

Erzsike a kutnál — Pecz Henrik

művéről

Fővárosi Lapok 1866. XI. 8. 1048.

Hír

Istók és Emsike – Pecz Henrik
művéről

Fővárosi tapok 1866. XI. 8. 1048.

Hír

Táblakép. Patak Jenő.

"Kártyavetőnő".Pecz Henrik müve a Képzőm.Társ.jótékonycélu sorsolási kiállitásán a Mücsarnokban.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.17.12o2.o.

Táblakép. Patak Jenő.

"Hivatlan vendég."Pecz Henrik müve a Képzőm.Társ.jótékonycélu sorsolási kiállitásán a Mücsarnokban.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.17.12o2.o.

Táblakép. Virágcsendélet. Pecz.

Magyar Müvészet 1925. 497-523. o.
Berżeviczy A.: Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Pecz Henrik –
Lestő

8 órai Ugtág
1925 máj 16.

Patak Jenő

Pecz Henrik festő/19.sz./ a Müegylet választmányi tagja.

Fővársosi Lapok 1864.I.VI.b2.565.old

Petz Hermann

udvari kertész
vezet sek a pári-
kiálli-
tásra
erod

Malkowsky

476 d.

Pecz Hermann

Főkertész

1865-ben a császár pesti fogadtatási ün-nepélyet rendező nagy választmányunk szak-értő tagja volt

Nefelejts. 1865. 469. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után . . .

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Petz Hermann

pesti városi Ertész

l

Historia 1930. III.

7-9. sz. 125. l - 126. l.

I. kl. Vallás- és közoktatásügyi

419 szám.

Kiemelkedő Orsz. Bizottság lek. Elnöks.

1908 MÁR. 24 15

N 5

vatalból.

ügyben.

BUDAPEST.

Petz J.

MDK

MÁV mérnök

A II. Világháboru alatt lerombolt hidak ujjáépitésén dolgozott.

78.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

Pecz János

építész.

Szül. Budapest 1894.
Oklevelet nyert 1922.

Műegyetem V. l.

10792.

ek gallérral, vértben, nyolcz-
ásdad medaillonban. Felirata fölül:

EXCELLENTIS-
s

AES Comes de Tilli,
EDERIS EXERCITVS
fectus Generalis.

cm.
ri temporis, /// Coloniae. Lib. II.

Petz Johann Georg

épitőmester

+ Pozsonyban 1838

dec. 19, 62 éves

korában

Siremléke repr.

és röviden ismertetve

Forum 1931. 329. l

Petr János
épitesz

l. aid 83,
Jesch 141. l.

Wesselényi Miklós:

Mellig, ötnyolcza
szemöldöke s bajusza ö
ravalója s zsinóros a

Olajfestés, vás
Az 1848-diki

PETZ JÓZSEF,aztalosmester

Pesti asztalosmester volt 1828-ban.-Terézvárosi lak
lakos.-Helyrajzi szám: 1093.-Segédek száma: 1.-
Összeirási szám: 3117.- 45.old.

BATARI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban
39.old.

Az Iparmüv.Múz.Hopp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970.
Bp. 1971.

MDK

PETZ LAJOS

Dunántuli tav. tárlat. Képzőművészet, 1932. 51.sz.
136 l.

Petz Margit

Nyiregyházán 1913 májusában koll. Kiállítást rendezett.

Budapesti Hirlap

1913. máj. 14.
(Képkiállítás vidéken)

U. 598.

Wagghērōs, ruinag

445

Petz Margit

Petz Margit kiállitása. Irta Ady Endre. Ü. o.

Nyugat 1912
dec. 16.

(Művészet 1913. 34. l.)

1188. Ismeretlen művész.
A XIX. századból.

1188. Deák Ferencz.

Mellig, kissé balraford
dör, bajusza hosszú, szakálla
vart nyakkendő, kivágott mell
kabát. Felirata kettős körb

fölül: DEÁK FERENCZ.

Karimája és hátlapja si

Ezüstös réz-érem mélyite
Becsértéke 40 K. -- Havas Emil
(787-907-144).

MDK

Petz Margit

Petz Margit rajza. Repr.

Művészet 1913. 39.l.

Petz Margit
grafikus

M.D.K.

1909-ben az „Iré" folyóiratnak
dolgozik

Szepesi Gera: Adat Egry József életrajzához
Művészet, 1964. május – 11 lap

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
114.

zely

P e t z M a r g i t :

Futó daru

Tusrajz

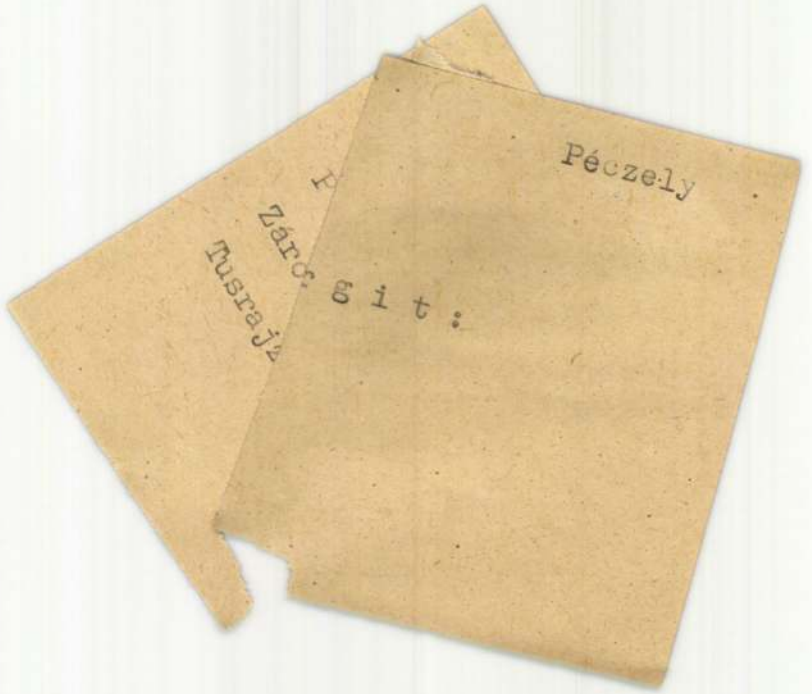
Péczely
Záró sit:

Petr Marjil

Mürwiret 1913. 34, 39, 114

Coulin - Kép vételára VII. 284.

Petz Margit

Irod

Petz Margit képei – Egyetértés 1912. dec. 1.

U. 40

Budapesti kollektív kiállításának ismertetése.

Irod

(e. a.) Petz Margit kiállítása. Az Ujság 1912. dec. 1.

„Eddigi eredményei csak kezdő stádiumai jövendbeli fejlődésének". Zengi róla Elek Artur.

Petz Margit

rod

Petz Margit kiállítása.
Győri Hirlap. 1912. dec. 4.

U. 38

Budapesti mintermeta hat évi munkásságának eredmé-nyét mutatta be kollektív kiállításban. Közel 200 db volt kiállítva. Felsorolja, kik látogatták meg a kiállítást, meg et dicséröen méltat

Petz Margit

N. 696

Petz Margit

festőnő

U. 38, 40, 41.

ette szükségessé, mert az Es-
nodern festményeket függesz
gából 102 műtárgyat adtak
utóbbi sorozatból 50 a Pyr-
lános Képtárra esett.
állott, hogy átvettek:

VI	VII	VIII	Összesen	Jegyzet
.	.	.	.	
.	22	.	22	
18	.	.	77	
3	.	.	166	
.	.	.	42	
.	.	.	65	
.	.	.	45	
1	6	41	50	
.	.	.	.	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

Petz Margit

festönö, mul. Gjörben, war eine Schülerin Knirr's in München und setzte dann ihre Studien in Paris, Italien und Belgien fort.

Krück. II. 374. l.

Cavalieri - gyüjtemény III. 153.

Petz Margit festő
mintérem kiállítása Budapesten Falk Miksa u.

(1912. dec. nap?

Reprodukálta Egyéni Hírlap 1912. dec. 25.

Pester Lloyd: Valószinüleg még sokan emlékeznek azokra a rajzokra, melyek egy időben a Voche"-ban és „Westermanns Monathefte"-ben egész sajátságos formában jelentek meg: a hirdetés olvasva lett. De ha az ember jobban megnézte, ez a rajz egy jó tréfánál többnek látszott. Valószinüleg abból a törekvésből jött létre: egy lelki állapotnak a jellegzetes mozgási képét a legnagyobb egyszerüséggel tartani meg, mely sokszor nagyon meggyőző és jól bevésődő megoldása volt a feladatnak. A rajzok Petz Margit kisasszonytól voltak, ki lelkiismeretesen befejezett tanulmány után, melyről számos lap tesz tanubizonyságot, most a mütermében. Falk Miksa-utcában a képeiből és grafikai munkáiból egy kiállítást rendez. Tehetsége a karakterizáláshoz többféle technikában nyilvánul meg, de mindazonáltal nékünk legjobban tetszenek azok a humoros szövegzavaró rajzokhoz hasonló jellegzetes törekvést dekorativval kapcsoló dolgok. Lapok, mint a „menyországba törtetők" melyen egy meglehetősen összetett mozgási ritmust, nem sokkal több, mint husz vonással képes kihozni, a helyes utra vezetik. Szinekkel is tud jellemezni, szép dekorativ hatással van az a pár tengeri hangulat. Müvészi fejlődésének a kezdetén van. És ha tudása és szerencsésen megtalált különleges irányba, szorgalmas tanulmányozással mélyed el, fejlődése nagyon örvendetes lesz. Jó izlése megvan hozzája.

Petz Margit

festő
kiállítása Falk
Miksa utcai műter-
metén

ivod

Az Ujság
1912 dec. 1.
(e.a.: P.M.
kiállítása)

1098

1098. Vél

A XV.

Madonna a gyermek

Az egész alakban ábrá
tan ül. Jobb kezével a térdén
alvó Jézust tartja átkarolva.
lástja kék, magas ruhája piro
ket dicsfény övezi. A háttérb

Fa, méretei 87 : 70 cm. –
november 21-én L. Resiminitől
moltatott 1894 deczember 17-
nézve lásd az 1895 márczius
10-iki 22919 sz. min. előac
elfogadta az 1900 november
1901 augusztus 26-iki 373 e

Kifüggesztésére vonatkoz
ban. 1906 : II. 48. *Ifj. Stefan*
ben. — 1906,1910 : II. 48. *St*
l'Enfant.

Jegyzet. L. az 1896-iki laj
Preisliste N°. 48.

III

Vétel
1893

Petz

P. 3. *Margit*, festő, * Győrben. Münchenben Knirrnél tanult, azután Párizsban, Olaszországban és Belgiumban folytatott tanulmányokat. 1912. Budapesten koll. kiállítást rendezett műveiből.

E. G. II. 295 l

Ferencz József:

Mellig, kissé jobbra néz
s mellén a Mária Terézia, a
viseli. Haja s szemöldöke b
Kettős elejű fehér kabátjának
vállon átvetve rendszalagoka

Olajfestés, vászo
Az 1848-dik

Petz Margit

Az Iparmüvészeti Társulat kiállitásán mutatta be müveit.
/yk./ : "A grafika jegyében" cimmel közölt kritikájában a müvész munkáit külön nem emliti, de tehetségrs müvésznek tartja.

ÉLET, Bp. 1912. dec. 8. IV. évf. 49. sz. 1565-1566. lap.

MICH. P E T Z , textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 414.- Herr Mich. P E T Z
Felvétel ideje: 1930. 14. July.
Bová vették fel: Erlau, /Eger/. 162.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A Textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

PETZ Samu építész

Debrecen, Kossuth u. ref.tpl.
1886

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II. köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991 106-107., ill.

Petz Gomu

teroezte a kp-i Müszaki Egyetem Könyvtárának olvasótermét. 1909. 35. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

32 l

Petz Samu, építész

A Bpi Műszaki Egyetem könyvtárának befedésénél felhasználják Petz Samu 1906-ban készült terveit. (fénykép: K.)

– : Színes cserép a tetőn 1.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. okt. 19.

Petz Samu

leverte a Tolbuchin körüli vásárcsarnokot.

Csősár László: Kiral vasszerkezetű ipari épületek a magyar historizmus idején. - Építud. 1970. /II./ 1-2.sz. 269-294.l.

293. l.

PETZ SAMU, épitész

A budai várban 1913-17 között épitették fel a vöröstégl
la hőmlokzatú,négyemeletes,neoromán épülettömböt,az
Országos Levéltár épületét. 7.old

MÉSZÁROS OTTÓ: Budapest évszázadai 3.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 4.sz. Bp.

Petz Samu

Szilágyi Derső téri református
tpl-hoz Készített Külső homlokzati tanul-
mányterve az Országos Műemléki Felügyelőség
Építészeti Múzeumában

Magyar Építőművészet 1975/5
60. old.

l. Pecz.

1 2604

M.D.K.

Petz Mátyás, kőmivesmester

neve szerepel a Krammer Jánostól származó és Duplatre által is aláirt pécsi várfelvételi rajzon. Nevét egyébként a püspöki papnevelőintézet déli épületszárnyának felépitésével alapozta meg, melyet 1742-1746 épitett fel.

Cosztonyi Gyula: Pécs müemlékei. Pécs 1763-ban.

Pécs, 1944. 38.old.

Petz Mátyás kőmívesmester, 1774.,
Pécs városról rajzot és leírást
készít.

Archaeologiai Értesítő
XLII., 1928., 241–255.
Szőnyi Ottó: Pécs városa Evlia Cselebi
tükrében

Petz Mátyás

épitész

lásd

Goszt Pécs 1763

21, 38 l. (többször)

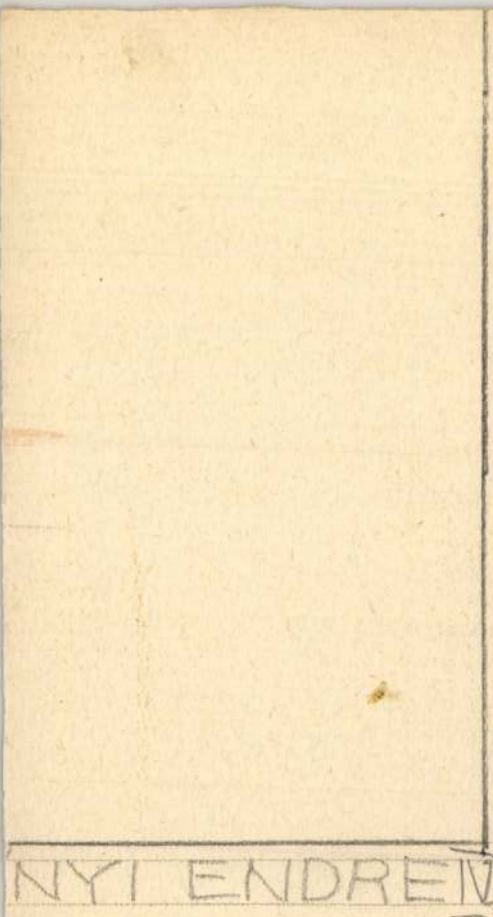
NYI ENDRE

Petz Mátyás

'épitőmester Pécsett
1774 május 21-én
felvétett kiszitett
Ferhád pasa pécsi
fürdőjéről, mely jelenleg
az Orsz. Levéltárban
van.

Szömyi Ottó dr. Ferhád pasa
fürdője Pécsett. Historia
1928. 2. szám. 32—42. l.

Petz Mátyás

pécsi kőmüves mester 1774 május 21 rajzot és leírást kérjitett Ferhád pasa fürdőjéről, mely ma is meg van, s tiszta képet nyujt erről a két fő és több apro kupolával fedett érdekes épületről.

Szőnyi ottó dr: Pécs városa Evlia Cselebi tükrében. Arch. Ért. 1928. 251. l.

ر ١ ٤٠

PETZ, Mathias épitőmester

Pécs 18. sz.

Sowoly – PSz 2000/2. 12–13

Salgótarján > Baglyasalja

152. Salgótarján (Nógrád vm.) **Salgó vár**

Salgótarján –Zagyvaszántó > Zagyva

153. Sámfalva (Vas vm.) Ausztria, **Hannersdorf**

154. Sámsonháza (Nógrád vm.) **Fejérkő vár**

Saskő vár > Saskőváralja

155. Saskőváralja (Bars vm.) **Žiar nad Hronom**
Hronom, Szlovákia, **Saskővár**

Šamorín > Somorja

Šášovské Podhradie > Saskőváralja

Sedmerovec > Szedmerőc

156. Selmec- és Bélabánya (Hont vm.) **Banská**
Frauenbergi (temető) **r. k. templom, keresztelő**

PETZ, Mathias építomesta

Pécs 1748–1770

Sonkoly – PSz 2000/2. 16.

Plavecké Podhradie > Detrekőváralja

Podbranč Berencsváralja

Podhrádie > Keselőkő

Podhradie > Nagytapolcsán

Pominóc > Szedmerőc

Poruba > Mohos

Poruba > 213.2. kat.

Považská Bystrica > Vágbeszterce

129. Pozsony (Pozsony vm.), **Bratislava**, Szlov

130. Pozsony (Pozsony vm.), **Bratislava**, Szlov

131. Pozsony (Pozsony vm.), **Bratislava**, Szlov

132. Pozsony (Pozsony vm.), **Bratislava**, Szlov

Petz Rudolf M.D.Y.

Dijazva a pályázaton:

Társtervező: Dr. Miskolczi József, Molnár Antal
Boschán István, Láng Lajos

Sikeres volt a hűtőtároló tervpályázat

Magyar Nemzet 1965. nov. 19. 3. l.

Petz Dániel, posztónyíró

1795. júl.4-én Sopronban az árviz a Rózsa u.5.sz./ma 4
4.sz./ az árviz a folyosó második fokáig ért. Petz
irta krónikájában. 340.old

Boronkai Pál: Árvizek Sopronban 339.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XIX. évf. 1965
Soproni

Petzelman György lakatos M.D.K.

neve 1827 ben a gyenesi ut Ilona kápolna épitésekor fordul elő.

Dornyay Béla: Gyenes ut. Ilona kápolnájának történetéhez. Kenthely 1938, 12

PETZELT Josef művész

Vásárhelyi Pál a reformkori
művészgeneráció Bp. 1995 88-90.

15, 16, 17, 18, 20, 40.

Horváth István > H. Boros Mária

1786. Horváth János

kiáll. Bp., Interpress Galéria, 1986 **ism.** SZABÓ Ernő: Interpress Galéria új bemutatója. = Népszava, 1986. n jus 21. 6.

kiáll. Balatonszéplak, 1986 **ism.** (tolnay): Széplaki tá tok. = Esti Hírlap, 1986. június 23. 2.

1787. Horváth József (1930-)

HORVÁTH József festőművész kiállítása, Siófok, Ho Interpress, 1986. május 16. - szeptember 30. Bev. Szá Ernő. Siófok, 1986 8 p., ill.

1788. Horváth Lajos

HORVÁTH Lajos festőművész kiállítása, Zalaegerszeg, rosi Hangverseny- és Kiállítóterem, 1986. szeptember október 12. Bev. László Péter. Zalaegerszeg, 198 6 p.,

1789. Horváth László keramikus

PALLAGI Ferenc: Beszélgetés Horváth László keramik sal. = Ipari Forma, 10, 1986, 5. 20-22. ill.

1780. P. Horváth Mária

kiáll. Kecskemét, 1986 **ism.** F.Zs.: Találkozás letűnt századok alkotásaival. Kiállítás Kecskeméten. = Refor tusok Lapja, 1986. december 14. 4.

1791. Horvay János

RÁTHONYI János: Csüggeteg Kossuth. = Magyarorsz 1986. július 20. 24. ill.

Hrabéczy Ernő > Holló László

1792. Hradil, Rudolf

Rudolf HRADIL osztrák festőművész kiállítása, Bp., gadó Galéria, 1986. március 13. - április 6. A kiáll. re a katalógust írta Ury Ibolya. Bp., 1986 16 p., ill. (A gadó Galéria katalógusai, 56.) **ism.** H.É.[HOLLÓSI É : Im Banne der Grossstadt. Rudolf Hradils Werke in dapest. = Budapester Rundschau, 1986. március 31 TASNÁDI Attila: Osztrák grafikus Budapesten. = N szava, 1986. április 11. 6. WAGNER István: Salzbur

Petzelmann, keszthelyi ~~asztalos~~ lakatos M.D.V

1821-ben csaknem elkészül a Csillagvár munkáival.

Mórich Béla: A balatonszentgyörgyi Csillagvár épitéstörténete.

Műemlékvédelem, 1960. IV évf.
2. sz. 87 l

Petzelt József

pesti) főmérnok
(városi

1850-ben felmerte Ko
nak az Ó- és Ujhegy kö
részet, az utobbi Grömrön
Óhegyi- és Ujhegyi- ut ko
nyeken. A felmerés szépen
sikerült, de teljes befejezése
előtt fenti meghalt. Befejes
Barots Janos mérnok hajtot
végre

Dausz Gyula: Kőbánya
multja és jelene. Bp.
1913. 123. l.

Ez tulajdonképen város-
rendezési munka
volt

Az Ipolyi-gyűjteményből.
A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma. Bp. 1884., ötödik terem, 9. l. — Radisics Ipolyi, 87. szám. — Gerevich PA, 260. l.

POHÁR,
két vésett jelenettel Remete Szent Pál és Szent János ev. életéből. Talpán JMW 1707.
Német munka, 1707.
Ezüst, mag. 11·5 cm.
Az Ipolyi-gyűjteményből.
Radisics Ipolyi, 92. szám.

MÉREI MIHÁLY KELYHE.
Fedelén kereszt, kosarán öntött ezüstdísz. Talpán felirat: MICHAEL MEREI EL EPPUS VEGLIEN CANONICUS STRIGONIENSIS F. F. ANNO 1720.
Magyar munka, 1720-ból.
Aranyozott réz, mag. 33·5 cm.

CSÓKTÁBLA,
rokokó kartuskereten Madonna a kis Jézussal, vert domborművű.
Ezüst, mag. 14·5 cm.
1937-es vétel.

PATENA,
XVIII. század.

Petz Margit

festő

vród

z

Győri Hirlap

1912. dec. 25.

(P. M. képkiállitása.)

Münchenben és Párisban tanult. Pesti műterem-kiállitásáról van szó, meghet 1912 decemberében V. Falk Miksa 18. sz. alatt rendezett

Pasztelljeit és grafikai munkáit dicsérték.

696. sz

kívánja meg. Ezek után könnyen fogalmat alkothatunk a francia képzőművészeti kultura intenzitásáról. A század elején megszületik egy kényes és csak művelt emberek számára való technika és század végén ez a technika egészen csodálatos és bármilyen képzőművészeti alkotással versenyező virágokat hajt. Nyilván azonnal akadtak művészek, akik örömmel nyultak a művészi kifejezésmód uj eszközéhez és akadt közönség is, amely az uj kifejezésmódot nem azért mert uj, hanem mert művészi volt, a legteljesebb lelkesedéssel fogadta. A mi szempontunkból az utóbbi a fontosabb.

Az utóbbi a fontosabb, mert nincs olyan technika, nincs olyan művészi ujság, amelynek megértésére s a vele való kifejezésre a magyar művészi tehetség képes ne lenne. Ha tehát a magyar művészeti életből a művészi expresszionak egy fajtája hiányzik, annak csak a közönség lehet az oka. Annál is inkább, mert hiszen a magyar művészi életből nemcsak a százéves gyerek: a könyomat hiányzik, hanem az egész grafika. Rézkeret, fametszet s a vonal művészetének többi, ősidők óta ismert fajtái. A magyar élet így egy nagy csomó szépséggel szegényebb, mint a külföld. És ez annál szomorubb, mert éppen a grafikával szegényebb, tehát éppen azzal a művészettel, amely az artisztikus intelligenciának legigazibb mértéke. Mert a grafika a művésztől biztos tudást és tiszta becsületességet követel, a közönségtől pedig feltétlen komolyságot és kulturát. És valamint az álművészet azonnal lelepleződik, amint a grafika puritánságával kerül szembe, úgy a sznobizmus és álkultura is meztelenre vetkőződik, ha a grafikai művészet nézőpontjából vesszük szemügyre. Bizonyos, hogy Magyarország képzőművészeti kulturáját addig nem lehet feltétlen valódinak mondani, amig a grafika a mai nincstelenségben sinylődik.

Ezért szeretnők, ha a Szépművészeti Muzeum kiállítása a közönségben felkeltené az irigységet. Ha szeretné, hogy Daumier, avagy Corot, vagy Toulouse-Lautrec az övé legyen, ha a franciák művészetében lengedező kultura a magyar ákácok közül is utnak indulna. Mert semmi sem lehetetlen. Az irigység a dolgok kezdete. S aki komolyan irigykedik, könnyen elérheti, hogy őt irigyeljék.

SZTRAKONICZKY KÁROLY

PETZ MARGIT KIÁLLÍTÁSA

Csöndes, finom, uri és kedves törékenységü leány, aki tud hinni önmagában s akit talán leginkább a vonal-poézis fanatikus költőjének szabadna nevezni. Végtelen kára: a fáradt, hódoló megalázkodás a Lenbachok, a nagyszerüen ámitók és célhoz-érők még gyöngébbjei előtt. Mesterségéből tulságosan eleget tud, pláne a másokéból, de vonalszerelmével, különös pastellkéivel s éppen a vonalak szerelméből fakadt, nagy dekoráló képességével zavarba hozza az embert. Értelmessége kissé bántóan viszi a literatura felé, magyaráz, belemagyaráz a legszebb vonalaiba, de ez: magyar szükség és lárma. Apropos, lárma: kevesen tudnának ma magyarok beszédesebb, jobb, igazabb, kiáltóbb plakátokat csinálni, mint Petz Margit. Nem bcesülöm le, ha nem is imádom olajfestményeit s tetszik nekem az a változás, mit München után Páris zavarolt s vett ki belőle. Valahol, ha jó emlékszem, a Falk Miksa-utcán, van a Petz Margit kiállítása s ha be nem zárult azóta, lélekkel ajánlom figyelmükbe mindazoknak, akik elismerni hivottak vagy hivatatlanságuknál fogva értetlenül avagy tulszuperáltan követelők.

Én magam nem felejtem el hamar a Petz Margit vonal-ábrázolásait, habár láttam már efféléket, tán tökéletesebbeket is, mert e vonalak mégis az övéi és mindannyiunkéi.

ADY ENDRE

PANOPTIKUM

Lakatos László irta ezt a könyvet, azaz hogy összeszedte ujságcikkeiből, amit nem mulaszt el megmagyarázni, kimagyarázni s elmagyarázni előszavában, mint ahogy ezt magam is megcselekedtem ilyes alkalmakkor, s megcselekedném nyilván ujra, ha sora kerülne, noha most mosolygok rajta, s igazam van, ha mosolygok. Mert a jó ujságiró volna az utolsó, ki könyvbe szedne olyasmit, ami nem volna könyvbe való. Ha könyvet ad ki, azért teszi, mert tudja, hogy egy irói pályának legapróbb jeladásai is megőrizni s együvé valók, mert képet adnak: ha nem is egy dologról és egy világról, de egy iróról. A kép, melyet Lakatos Lászlóról ad, ez az ő kis könyve: a bujkáló költőé, akire illik minden ruha: a politikusé, az etnografusé, a szociologusé, de aki megismerszik minden öltözet s minden alakosság alatt. A költő beleélő szemével vannak e kis könyvben meglátva, mintegy belülről, a dolgok, azzal az együttérzéssel, mely a költőt mindennel rokonná teszi, amiről beszél. Ahogy a mi udvarunk polgári bizánciságát, ahogy a belgrádi s a balkáni világ szomoru szegény-szagát megérzékíti: az most különösen érdekes. A Lakatos kis könyve megint jel arról, hogy milyen értékes egyéniségek rejteznek a magyar ujságirás névtelensége mögött.

IGNOTUS

Nyugat 1912. dec. 16

DISPUTA

Levél Katához. Kedves Kata, azt irod — teljesen egyéni helyesirással, — hogy félsz, hogy nem foglak sokáig szeretni, mert egyszerű, buta, konyha szolgáló vagy. Tudd meg édesem, hogy ez még szépségednél is erősebb varázsod. Ugyan Jani, a borbélylegény, ki a Tolnai Világ Lapját olvassa és az általánosan művelt dr. Mélylélek egyetemi magántanár ur, kit te is ismersz, (s akinek az általános műveltsége hasonlít ahhoz a mindenféle bélyegekből összeragasztott tapétához, mellyel a falusi illemhelyek deszkafalainak szokták megadni a couleur localet) azt mondják, hogy »intelligens« nőt kell elvenni, ki »megérti« az embert és tud »repülni az ember lelkével«. Édes szentem, ha itt volnál, megcsókolnám fürteid alá futó nyakad, hogy nem vagy intelligens, mert azzal is nőbb vagy. Tudod, szivem, szerintem a nőben az intelligenciát szeretni: sunyi homosexuálitás. S a kisaszszonyok és naccságák, kik tudják, hogy a szerelem-börzén most az intelligencia-pénz járja: intelligensek és lelki repülők a kétségbeesésig. Nincs nap, hogy egy ilyen kék-harisnyás monoplán meg ne kérdezze tőlem: Ugyan tanár ur, mondja csak, mi a véleménye Shakespeare női alakjairól — és más disznóságokat. Oh milyen kedves a Te buta hallgatásod vagy édes igened-nemed. Mikor ösztönbeszélő hallgatásban mered rám két nagy szemed, mely úgy hasonlít a hazatérő tehén végtelen gyöngéd, isteni-buta szeméhez s melyből rám folyik a magát folytatni akaró élet delejes misztikuma. Vagy mikor összecsacsogsz hetet-havat s én külön a szavakat nem is hallom, de hallom az egészet s tudom, hogy a nevető élet ugrál e beszédben, mint az éneklő madárban. Vagy mikor ölelésemre lassu ártikulálatlan bugást hallatsz, mint a cirógatott bornyu. Vagy mikor e'ém dőlsz tested nevető valóságában, mert ebben a testben úgy nevet az élet, mint ahogy a föld kacag a kukoricaföld napraforgóiban. Szeretlek, mert anya vagy, a tehén szopni adó türelmes szeretetével és szerető vagy az életre éhes test mély, fatalis odaadásával. Ebből a levélből ugyan egy kukkot sem fogsz érteni, de csókjaim majd hivebben fordítod le, mint Dóczi a Goethe Faustját. Ölellek.

SZABÓ DEZSŐ

—

Moziban. Egy nagy vigasztalás van az én città dolentémban: egy öreg, nagy rozoga ház és benne a mozi. Képtelenségek, messzeségek, drukkoltató nagy kergetések, beh szeretlek titeket. Es az a nagy felcsörgő gyermekkacagás, mely uj illzióban fürdeti lelked minden csücskét. Megvallom, a mozit nagyobb dolognak tartom a parlamentnél, a monarchia balkán-politikájánál, a nyugdijtörvénynél, Pavliknál, mert:

1. Ujraéleszti a mesét, a fantasztikus lehetetlenségeket s így az ősember nagy vigasztalásait teszi ujra lehetővé. Ezért a Mozi tartsa kötelességének, hogy népmeséket adjon betürőlbetüre.

2. Hatalmas szociális propaganda, ha egyszer megtanulnak élni vele.

3. Az embert egy ülő helyében megsétáltatja az egész világon s így elősegíti a citoyen du monde lélek kialakulását.

4. A legdemokratikusabb esztétikai élvezet, hol a naccsága egy szepegésben, egy kacagásban randévuzik a konyhaszolgálóval.

És végül szeretem, mert gyermekké tesz s számomra ez az élhetés egyetlen formája.

SZABÓ DEZSŐ

—

A kis sirhantolók. Semmi kifogásom ellenük nincs: sőt egyet-kettőt még akkor is kedvelek, ha ez kitudódván, ártana némileg nekik. Menjenek Tiszához, sőt Szemere Miklóshoz, kicsi, tudóska-revükbe, akárhova, ha megkapják a pénzüket.

Van köztük sokfajta ember, egyetemi docensségre törekvők, az Akadémiába küzködő szerencsétlenek, politikus-jelöltek s tizfélén mások. De valamennyien arról nevezetesek, hogy sirhantokat gömbörítenek az élők számára és sirhantokat gondolnak ki az eleveneknek.

Legyen bár nekik a kedvük szerint, de utálatos, amit csinálnak, utálatos, nem kulturás, nem magyar, nem becsületes, nem türhető.

Azt hittük sikerült kiharcolnunk végre, hogy ősi durva szokásaink szerint többé nem fognak kijátszani az irodalomban élő valakik helyett halott irodalomtörténeti nagyságokat vagy halvaszületett élőket.

Vagy azért fáj a szivük, hogy más több, mint ők, vagy azért, mert ma még csak lehralberti »mintaképpen« lehet a senkiből is valaki.

A kis sirhantolók pöffeszkedve állnak ásókkal, kapákkal, holott ennyi meggyőződéssel, sőt fegyverekkel állanának mellettünk, kiket csak karrier-okból gyülölnek.

A háboru lesz vagy nem lesz, de elmulik egyszer s azután mégis és megint mi jövünk, tisztelt, kis sirhantolók.

ADY ENDRE

A NYUGAT nyomdája (Révai és Salamon) Budapest, IX., Lónyay-utca 18.

ANGORAMACSKA
HEYER ARTÚR RAJZA

Teljesen analóg fejlődési momentumokat találunk itten a dekorativ művészetek előbb említett két fejlődési fokával. Éppen úgy, ahogy előbb különbséget tettünk a geometriai természetformák utánzása és a természetformák geometriai átalakítása, az absztrakció között, ugyanígy meg kell különböztetni ebben a másik művészeti fejlődésben egyfelől a valóság lemásolását, másfelől a valóságnak visszaadását az egyéni művészi felfogása szerint. A naturalisztikus művészetek legalacsonyabb foka, mikor merő természetutánzás, még megelégszik a tisztán érzéki meglátás visszaadásával, „la nature pour la nature", ami ellentéte a l'art pour l'artnak, még nem művészet és ez teljesen megfelel annak a dekoratív momentumnak, mikor készen átveszik a természeti motívumokat. A művészeti hatás egyik esetben sincs kizárva, de ez még nem jelent művészeti fejlődést. Az idáig tárgyalt szempontból a tendencia dönt, és a tökéletes vagy tökéletlen természetutánzás egy fokot jelent.

A második, magasabb fok az, mikor a művészet nem elégszik meg az érzéki meglátás visszaadásával, hanem saját belátásának, ízlésének és kifejeznivalójának megfelelően válogat, alakít, megváltoztat, mindig a valóság visszaadásán belül. A meglevőt, a saját szükségletének, szempontjának és céljának megfelelően adaptálja a valószerűség elvének keretében, éppen úgy, mint a dekorativ művészet a díszítendő felület szükségleteinek és céljának megfelelően adaptálja a meglevőt, a dekorativ hatás elvének megfelelően. Mindkét esetben a valóság eszköz és eredet, a cél egyik esetben a felület díszítése, másik esetben egy benső vizió kifejezése. Minél teljesebb harmóniában van cél és eszköz, annál magasabb fokot ért el a művészet. Mindkét esetben az eszköz és eredet ugyanaz, és a cél választja el őket egymástól.

Mentől mélyebben és organikusabban a természetből indult ki valamely dekorativ művészet, és mentől inkább tudott ezen az alapon tőle eltávolodni, annál fejlettebb és értékesebb. Az individuális, valószerűségre irányuló művészet akkor legértékesebb, ha mentől mélyebben saját magából indul ki a művész, és mentől inkább közelíti meg ezen az alapon a valóságot, ha az egyén minél feltétlenebbül uralkodik a tárgy felett.

Ez a művészeti végbemenés két nagy, külön élet mozgása, mely egymástól függetlenül és zavartalanul, egész külön területen történik. A területek közeledése művészeti elfajulást jelentene, mennél inkább való differenciáltságuk, művészeti maximumot jelenthet.

PIKLER-FREUND EDIT

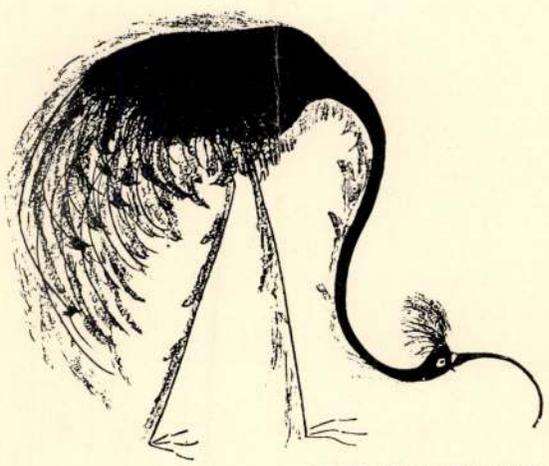

PETZ MARGIT RAJZA

Művészet 1913.

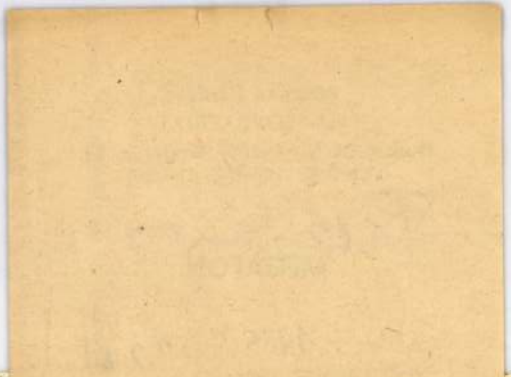

...ösztönző erejével. Ez negatíve is érvényes, hiszen az átlag fölé emelkedő munka híján juttatott anyagiak is társadalmunk elosztási alapelvét, a közvélemény erkölcsi érzékét sértik, következésképp: ez is az anyagi érdekeltség ösztönző hatását tompítja.

T. A.

nyeket. Egy ... ban, hogy ... a revízió f... vulni fog a ... kafegyelem, ... szik a mun... El tudjuk é... számtárba ... szerszámok ... zió vizsgálata kiterjed majd arra is, hogy a raktározott

... sze- ... élév- ... mok- ... azok- ... n lé- ... égre- ... ógiai ... 5-ös műhelybe leszállított szerszámok darabszáma, valamint a

MAGÁNÜGY

gyar—szovjet határ őrei fogták el.

ZSAROLÁS

Természetes dolog, hogy egy szocialista ország hatóságai visszaküldik hazájukba azokat, akik engedély nélkül lépik át a közös határt. Éppen ezért volt érthetetlen, miért vették arrafelé útjukat. Talán annyira tapasztalatlanok voltak? Vagy volt valami különleges céljuk, az útirány megválasztásával? A gyárban néhányan, akik tudtak a dologról, azt beszélték, hogy önzetlen fellángolás vezette őket, s önkéntesnek akartak menni Vietnamba.

Egy szabadságért küzdő nép háborúja jóval komolylabb annál, hogy akár csak tréfálkozhassunk is vele. Tény: sokan vannak hazánkban olyanok, akik önként vállalkoznának arra, hogy szükség esetén segítsenek, de hát akik valóban komolyan gondolnak erre, azok nem így cselekednek. Nem erről volt szó, hanem egyszerűen zsarolásról, tegyük hozzá nyomban, hogy ezt látszólag siker is kísérte.

A három közül kettő — a kislány, és a 19 éves fiatalember — ugyanis házasságot akart kötni, ezt azonban a lány szülei ellenezték. Lényegtelen, hogy kié volt az ötlet: ezzel a disszidens históriával akarták kikényszeríteni a beleegyezést. A harmadik — egy 16 éves gyerek — csak úgy hozzájuk csapódott, kalandvágyból, így indultak el együtt, így futottak a határőrök karjaiba.

„NEM NYILATKOZOM"

A lánnyal a szerkesztőségben találkoztunk. Születési adatai szerint 17 éves. „Nem nyilatkozom" — mondja. „Magánügy." Ezen mosolyog az ember, itt ül mellette valaki, aki 17 éves korában úgy nyilatkozik, hogy nem nyilatkozik. Persze ehhez joga van, kérdezni viszont szabad.

— Mikor utaznak el a szülei?

Mégiscsak válaszol

— A héten.

— Hová?

— Úgyis tudják. Nagyon messzire, hivatalos útra.

— Mennyi időre?

— Több évre.

— És magát miért nem viszik el?

Felkapja a fejét.

— Nem is mennék velük.

— Hívták?

Lehajtja a fejét.

— Mondtam, hogy nem nyilatkozom.

Az utolsó kérdést — miért ellenezték szülei a házasságot? — már fel sem tesszük. Amikor becsukódik mögötte az ajtó, ezt kérdezik a kollégák.

— Ki volt ez a gyerek?

Mivel e történetnek egyszerű krónikásai vagyunk, nem válaszolunk.

De, hát a mágnes...

Benedek B. István

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MEGAFON
1965 SZEP 24

1021

Kiállítás és vásár

Az elmúlt héten nagysikerű kiállítást rendezett a Képzőművészeti Alap és a Képcsarnok Vállalat különböző bizsu, kerámia, kisbútorok, képek, faliszőnyegek összeállításából.

A kiállított tárgyak értéke mintegy 100 ezer forint volt, s körülbelül 25 ezer forint értékű áru talált gazdára. A dolgozóknak nagyon tetszett ez a kezdeményezés, hogy mindjárt helyben lehetett vásárolni, sőt 4—12 havi részletre is kaphatók voltak a kiállított tárgyak.

A kiállításon több élvonalbeli művész, köztük két Kossuth-díjas, Gorka és Pecz János munkái között is válogathattak a vásárlók. A dolgozók kérték; rendezzenek minden negyedévben ilyen kiállítást. Értesülésünk szerint decemberben ismét ellátogatnak gyárunkba a Képzőművészeti Alap megbizottjai.

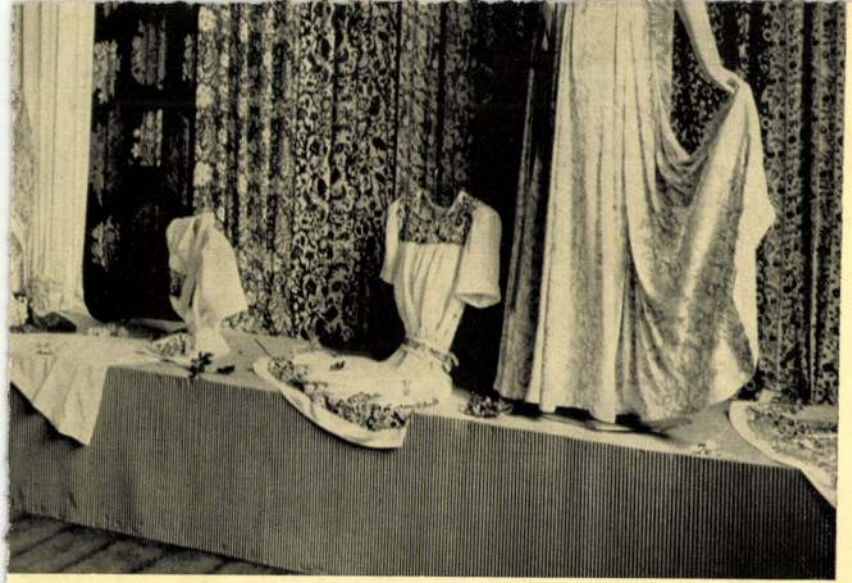

KOSZTÁLY MUNKÁINAK KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

KUNST. CLASSE SPÉCIALE DES ARTS TEXTILES.

Petz György

festő

l.

Pécsi kiáll 1930. Tav

lotájában lakott. Félreeső, nagy épület ez, mely kettős homlokzatával valódi szögletet képez. Két, a palota jobb szögletével épen szemközt fekvő házsor veszi körül azt a piaczot, melyen egy kis ákáczliget bájos zöld lombozatának könnyü leveleit lengeti a szél.

Mig a szobákban tartós és nagy fontosságu munkásság ment végbe, addig körül csönd borongott, és semmi pompa, semmi fény el nem árulta a helyiség nevezetes voltát.

Ha a belga ezred sárga-fekete szalagos katonái, kik a főhadi-szállás őreiül valának rendelve, a palota előtt nem mozogtak volna, azt hitte volna az ember, hogy nem lakik benne a katonai hatóság, s az egyházi főnök még nem hagyta oda téli-palotáját.

Ez épület közelében feküsznek a főpapok lakházai.

Az emberek nagy része azt hiszi, hogy a főhadi-szállás megragadó képet nyujt. Számtalan tábornokot, fényes tiszteket, folytonos életet és mozgást, futkározó ordonánczokat, segédeket, hallatlan trombitaszót, zenét, stb. képzelnek oda. Azt hiszik, hogy pihenő órákban megtelnek a vendéglők és kávéházak, s az utczákon végig fáklyásmenettel katonai zene harsog.

Pedig mindebből kevés, vagy épen semmi sincs; a katonák munkássága kimérten és zajtalanul foly.

És ezzel bucsut veszünk Cseh- és Morvaországtól, mely felé most a legtöbb szem oly érdekeltséggel fordul.

VI. Károly, a frankok királyától Gara Miklós nádornak szóló

szabadalmi levél.

(Az eredeti latin nyelven szerkesztett, a Gróf Zayak zayugróczi levéltárában találtatik.)

Czélszerünek találjuk, a következő fontos okmány közlése előtt, a tisztelt olvasó közönségnek a Gara család rövid történelmi rajzát eléterjeszteni.

Ezen valaha hatalmas, dusgazdag és igen fényes család a magyar birodalomnak három nádort, több bánt, főispánt, érseket és püspököt adott. Eredetét vette a Drusma ősgyökeres nemzetségből. Ebből János ispán (Comes) fiával István mesterrel Bélától Tót-, Dalmát- és Horvátország herczegétől 1269. adományképen nyerte a Valkómegyében fekvő Gara helységet (villam Gara), mely szerint ők és utódaik nevezték magokat. Ezen Gara család a nevezett István fiaiban két ágazatra oszlott, a nádorira és a bánira (linea palatinalis et banalis). Az első mindkét nemben kihalt Gara Mihályban 1480., a második férfinemben Garai Lőrinczczel 1528., leánynemben pedig, mint tudva van, most is a csömöri gróf Zayakban fennáll. Azon Gara Miklós nádor, kiről a következő okmány szól, fia volt a szintén e nevü Gara Miklós nádornak, ki 1385. Erzsébet és Mária királynékat menekülésökben kisérvén, ellenei által nem messze a Tótországban fekvő Diakovártól lenyakaztatott.

Neje Hedvig szül. Cilley grófné által Zsigmond király sógora lett. Kitüntette magát a bellázadások elfojtása, a velenczeieknek békekötésre szorittatásuk, nemkülönben János, Gergely és Benedek nevü 3 pápa közti kiegyenlités hathatós elősegitése, és a frank és angol királyok közti békekötés eszközlése által stb. Meghalt 1433.

* * *

Az 1415-ben Párisban kelt latin okmány hü forditásban igy hangzik:

„Károly, Isten kegyelméből a frankok királyja adjuk örök emlékül mindeneknek, a velünk rokon fejedelmeknek, azoknak tudniillik, kiknek tetszeni szokott ingyen királyi kegyelmünk. Szorosabb egyesülés müve fogadásilag béereszkedni abba, a mit felséges fejedelem Testvérünk a nagyon kedvelt Sigmond, Isten kegyelméből mindig kegyes római király, Magyar, Dalmát, Horvát s más több országok királya, ... szivesen megesmer, kiváltképen abba és azon Tisztekre nézve, kiket eddigi hü szolgálataikért nevezett Testvérünk megtiszteltetni, — magok és utódaik hirnevét felmagasitani szándékozik. Ugyanaz a Testvérünk kegyelmesen megfontolván Tekintetes Nagyságos Gara Miklós Magyarország nádorispánja, hive, sógora — u. m. ki Testvérünk felséges és méltóságos neje igen kedvelt hugunk nővérével lépett házasságra, — a mult időkben oly sokféleképen véghezvitt sok kedves es emlékezetre méltó tetteit, akarván ugyanazt a Nádorispánt, nemzetségét és családját a többi elődei felett némi jogelőnnyel felruházni, czimeréhez vagyis jelvényeihez, — melyeket maga és tekintetes háza urai is mindenkor viselni szoktak, — csatolni a sisak fölött viselendő arany koronát, milyent ősei ez ideig ugyan soha nem viseltek, azonfelül használt régi fegyvereihez — melyeken sárga mezőben tekergő s fennkiálló aranykereszttel lángszájában aranyalmát vivő kigyó jelképe van rendesen rajzolva, — hasonlóképen arany koronát a sisak fölé, — mely koronától napsugarak vagyis soksoros fényvesszőkként ugyanazon sisak mindkét feléről föl és le, és magán a sisakon is napsugár-félék, a sugarakon lobogó zászló szárnyakkal és régi fegyverek rajzával fényleni, kikelni és szétömölni látszanak, — nevezett Testvérünk saját indulatjából kegyelmesen engedett kitünőbb nemessége jeléül a fennmondott Nádorispánnak mint dicsértetése számosabb hirdetményeit miként az hiven lerajzolva látszik Szabadalomlevele élin. Azután mi is fontolóra vévén tiszta erényei fennkeltségét, melyekkel, a több Jelesek között, — a minden jók osztogatója ugyanazon Nádorispán személyét nagyfennen kitüntette és a dicséretes eredményeket, melyekkel fáradva sürögve folytonos hűséggel rendületlenül és szünetlen segitette Nagyonkedvelt Testvérünket, hova jobban hasznára törekedvén s válogatott utakon derekasan végezvén eljárásait, rendületlen maradt minden mozgalomban. Mind azt igy tudjuk, és igy tartjuk emlékezetünkben, nem kevesbé figyelve a sógorságot melyben Testvérünkkel törvényesen áll maga a Nádorispán és a Nékünk mind saját ügyeinkben, mind a Testvérünk és Mi közöttünk levő testvéri szeretet felbontatlan megtartásában, sok nagy szolgálatainak hatalmas példányait, — nem különben az anyaszentegyház gondozásában is . . . . . az egyesség létrehozásában, tekintetes személye nem kimélve fáradságot, sok ország világot bejárt s akkor is mindenben pontosnak mutatta magát és jelenlegis kész, fáradatlan. Mindkettőnkben, Testvérünkben a fennevezett romai királyban, és Bennünk, minden bizonnyal ugyanazon egy szeretet müve, hogy akaratunk nem amúgy külön, hanem igy egyben, találkozik. Megfontolván tehát ugyanazon Nádorispánnak, mint nekünk átadottak bizonyitják, — oly nagyszerü, oly dicséretes és huzamos szolgálatait Testvérünknek, s beszámitva néki a Nékünk és hiveinknek tetteket és megelégelve azoknak felsorolását, Örülünk, — méltányolva az érdemeket, hogy a jóról igy együtt jobban is megemlékezhetünk, akarván Maga a Nádorispán, fennirt háza és egész nemzetisége feldücsöitésében bőkezüek, készek és hajlandók e részben is egyenlők lenni Testvérünkkel a romai királlyal, a mint Testvérünk a Tekintetes Nagyságos Gara Miklós Nádorispánnak s nevezett nővérének és Örököseinek a fennrajzolt czimert engedte: ugy Mi is rokon akaratunk és fogadalmunk szerint az elmondottak megfontolása után e jelennek tartalmával külön királyi tekintélyünk és kegyelmünkkel adjuk és engedjük, Hogy mind maga a Nádorispán, mind a tőle származó örökösök, a fenntebb kitett és megirt a jelen és Testvérünk Szabadalomlevele élin festett fegyvereket vagy czimert a csatákban, a harczjátékokban a viadalokban és a fegyvergyakorlatokban — mint Testvérünk diszjelét és a Mienket mindenütt szabadon hordozza és hordozzák. Melynek erejére és tartósságára a jelenre tettük függő pecsétünket. Kelt Párisban Mártzius hó 26-dik napján Urunk Egyezer Négyszáz Tizenötödik, — Uralkodásunk Harminczhatodik esztendejében "

Az okmány behajtott alján áll: „A király által" a kanczellár által m. p.

Láttomzat.

Vörös-zöld zsinegen függő pecsét.

Közli csömöri gróf *Zay Károly*.

Javitott ugorkagyalu.

Az ugorkagyalu majd minden háztartásnál a szükséges és hasznos eszközök közé tartozik. Egy ilyen javitott gyalunak rajzát, mely *Moharantól* Brocklinban javittatott, az alábbi rajzban láthatni.

Elismert dolog, hogy az ugorkának szeletekre vágása sok időveszteségbe és fáradságba kerül, mivel az e végre használt eszközök rendesen még hiányosak; a főbb hibák közé tartoznak, hogy a késeket többnyire rosz aczélból készitik és mozdulatlanul vannak a gyalura reá szegezve; minek következtében a késeket nehéz tisztán megtörülni s ezért hamar megrozsdásodnak és nehezen vágnak; a faállvány pedig gyakran egészen elgörbül és megrepedezik.

Ugorkagyalu

Ezen fentebbi javitott ugorkagyalunál mindezen fentebb elősorolt hibáknak eleje van véve, a mennyiben maga az állvány zománczozott öntöttvasból van készitve, a melyre az ugorkalé semmi káros befolyással nem lehet; az előbbi oda szegzett gyaluk helyett pedig az *A* alatti sróf által egy közönséges éles konyhakés olyformán illeszthető oda, hogy azt a szerint, a mint az ugorkaszeleteket vastagabbra vagy vékonyabbra akarjuk vágni, a kést a belső laptól távolabb vagy ahhoz közelebb erősitjük meg; igy a kést is tisztán lehet tartani s a mikor szükséges, megélesiteni.

Egyveleg.

—h— *(Az észak-amerikai szabadállamok nevének eredete.)* Maine 1638-ban a francziaországi Maine után neveztetett igy, melynek birtokosa az időben *Mária Henriette* angol királyné volt. — New Hampshire nevét azon tartománytól nyerte, melyet a Plymouthi társaság 1639. nov. 7-ről kelt nyilatkozványával *John Massen* kapitánynak ajándékozott, ki Hampshire kormányzója volt Angliában. — Vermont, lakosai által 1777. jan. 16-án függetlennek lett kikiáltása után neveztetett igy; neve a franczia *verd* (zöld) és *mont* (hegy) szavakból tétetett össze. — Massachusset egy ind törzstől (Boston közelében) vette nevét; e törzs maga is nevét a „kék hegyektől" kölcsönözte. — Rhode-Island 1644-ben neveztetett el, vonatkozással *Rodus* szigetére a Földközi-tengerben. — New-York, *York* és Albani herczegek után, kik e tartományt birták. — Pennsylvánia 1681-ben Penn Vilmos után, ki azt már gyarmatosokkal betelepitve kapta. — Delaware, 1703-ban a hasonnevü öböltől, melynek szélén fekszik, nyerte nevét; ez ismét nevét föl-fedezője, *De la War* lordtól kölcsönözte. — Maryland, I. Károly neje, Mária Henriette tiszteletére. — Virginia 1584-ben Erzsébet, Anglia ifju *(Virgin)* királynője nevéről neveztetett igy. — Carolina 1564-ben a francziáktól, IX. Károly franczia király tiszteletére. — Georgia 1772 ben III. György király tiszteletére. — Missisippi, 1800-ban nyugati határától. — Louisiana, XVI. Lajos franczia király tiszteletére. — Indiana, 1802-ben az amerikai indusok után. — Ohio, 1802-ben déli határától. — Michigan, 1805-ben a határos tenger-öböl után. — Florida, nevét 1572-ben Juan Ponce de Leontól nyerte, mert husvét vasárnapján fedeztetett föl, az pedig spanyol nyelven „*pascus florida*" nak hivatik. — A többi tartományok főfolyamuktól neveztettek; és ugyan: Connecticut, e folyó indus nevéről; Alabama 1777 ben; Tenessee 1796-ban. E szó Tenessee „*görbe kanalat*" jelent. — Kentucky 1782-ben, Illinois 1809-ben, Missouri 1821- és Arkansas 1819-ben.

—h— *(A legnagyobb t-rem)*, melyet az épitészet története felmutat, a londoni dohány-terem. Térfogata *6 hold területü* s az egész épület egy födél alatt áll. Különös, hogy e szörny-terem egy fényüzési czikk csürjéül szolgál, mig az életszükségleti kenyér és bor ilynemü rakhelylyel még nem dicsekedhetnek.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— *(Egy nagy mü befejezése).* Irodalmunk érdekében örömmel jelentjük, hogy a roppant vállalat: „*Magyarország Családai*“ Nagy Ivántól, — Ráth Mór kiadásában már most az utolsó 77., 78-ik kettős füzettel *teljesen befejezve* megjelent. Ez utolsó kötet a Zichy családtól kezdve számos egyéb családon kivül a Zmeskal, Zólyomi, Zsoldos stb terjedelmes családokat tartalmazza. Azonkivül el van látva az előbbi I.—XI. kötetekre vonatkozó igazitásokkal és egy zárszóval. Végül egy előfizetési fölhivást is közöl egy „*Pótlékkötetre*“ nézve, melyben a kimaradt családok és felötlőbb hiányok lennének kipótolva. *Egyszer mindenkorra* előfizetési ára 5 ft., mely szept. végeig Ráth Mór könyvkereskedésébe utasitandó. Ha elegendő előfizető, vagy megrendelő nem lesz, ugy a pénz vissza fog küldetni.

** *(Az „Alvidéki Lapok“)* szerkesztősége kijelenti, hogy a jelen időkben nem remélhetve az eddiginél melegebb pártfogást, a lap ezentul hetenkint nem kétszer, hanem egyszer — csütörtökön jelenik meg.

= *(Elöfizetési határidö meghosszabbitása.)* Benedek Aladár tudatja ivtartóival, hogy költeményeire az előfizetés idejét aug. 15 ig meghoszabbitja, de azért müve az először kitüzött határidőre meg fog jelenni.

** *(Két hangverseny.)* A mult héten, mint előre emlitettük, két hangversenyt rendeztek a sebesültek javára. Az egyik mult szombaton az „Európa“ termében nagyon gyér közönség előtt folyt le, bár a közreműködők igyekezetét nem lehet kétségbe vonni. A tiszta jövedelem összesen csak 29 ft volt, mihez a rendező *Fellegi* Viktor sajátjából még 5 ftot adott. — A másnap a budai népszinházban tartott hangversenyen különösen *Deutsch* Villi zongorajátéka sok élvezetet nyujtott a nagyobb számmal összegyült közönségnek, habár kellemetlen meglepetésül szolgált, hogy több előre hirdetett darab elmaradt. E hangverseny 200 ft tiszta jövedelmet hozott, melyhez Császárné Ö Felsége 100 fttal járult.

= *(A pesti müegylet)* ujabban következő képeket vásárolt meg kisorsolás végett: Pecz Heriktől „Az olvasó öreg“, 180 frt; Metz Césartól „Római Campagna ‘, 330 frt; Stademan A-tól „Téli est“, 89 tallér; Geyer-től „Hámoros műhely“, 100 frt; Hausleithner Rudolftól „Aratási bucsujárás“, 150 frt.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

➶ *(Az értékpapirok felöl)* a kereskedelmi miniszterium szükségesnek látta a postáknak azon magyarázatot bocsátni ki, hogy „értékpapir“ nevezet alatt nemcsak az obligatiók, szelvények, váltók, sorsjegyek és effélék értendők: hanem minden más oly jegyek is, melyek értékkel birnak, pl. a levél- és bélyegjegyek, s mindazon akár hivatalos akár magán-okmányok, melyek bizonyos értékről szólnak, mint: itételek, szerződések stb.

➶ *(A gomborka olajnövényröl)* többször volt már szó lapjainkban. Most *Czérna* István ur ujabban tudósit bennünket, hogy a gomborka az idén a *saári* uradalom *karácsondi* tanyáján, daczolva a fagy és szárazság erejével, kitünőleg fizetett, ugy hogy az uradalomnak ez inséges évben valódi szerencséje volt. Azért kik e jó siker után ez őszszel gomborkát vetni akarnak, *az öszi gomborka földjének elökészitéséről és vetésidejéről* a következő utasitásokat adja: A gomborka szereti ugyan az ugart, de nem fris trágyával, — inkább középerejü, háromszor jól megszántott földet kiván, először jó mélyen, másodszor sekélyebben, harmadszor a vetésnél jól elaprózva. Azután meg kell a földet vasboronázni, 1200 □ öles holdba 8 itczét elvetni, s miután még tüskeboronával meghuzattuk, végre hengerrel, vagy ha ez nincs, keresztbe forditott s bedeszkázott szekérodallal megnyomatni. A kinek ugarja nincs, az tarlóját még most szántsa le s a hantokat töresse jól össze, s vetés előtt ujra mélyen és apróra szántson s vessen az imént emlitett mód szerint. A vetés ideje mindenkor szeptember utolsó vagy október első napjai; a ki korábban vet, gomborkája még az idén kivirágzik s elpusztul. Ügyelni kell, hogy vetéskor a mag csomósan vagy sürüen ne hulljon, mert a nagyon sürü gomborka roszul fizet. A ki nedves földbe vet, akár őszszel, akár tavaszszal, szintén kevés eredményre tarthat számot, mig a naptól égett föld czélszerü. mert ha a gomborka sokáig a földben heverne is, ha kikél, gyorsan felnő.

➶ *(A pesti czipészeknek és csizmadiáknak)* már régen nem volt annyi dolguk, mint most, miután több szállitó a hadsereg számára nyakra főre készittet bankancsot, czipőt, csizmát roppant tömegekben. A többi között Fletszk bécsi bőrgyárus is Pestre érkezett 150 munkással, kik a Károly-kaszárnyában vannak elhelyezve és naponkint érkeznek uj munkaerők. Helybeli mesterek is tetemesb szállitásokat vállaltak el. Az egészben csak az sajnos, hogy a mi kézműveseinknek leginkább csak a munka jut, mig a busásabb jövedelmet az idegen vállalkozók teszik zsebre.

Közintézetek, egyletek.

** *(A magyar tudományos akademia)* nyelvtudományi osztályának e hó 23-ikán tartott ülésében *Hunfalvy* Pál a *rém, kégy, ut, uot, sarkhas,* régi magyar szókról értekezett, azoknak használatát és értelmét fejtegetvén. — Utána *Fogarassy* János a mongol, tatár és magyar, faj- s nyelvrokonságáról értekezett. — A titkári jelentések közül megemlitjük, hogy id. *Mándy* Péter a nagy szótárból kimaradt szók 22-ik jegyzékét küldé be az akademiának.

** *(Az országos képzőmüvészeti társulat)* a sorsolást, melyre ugy engedélye, mint minden előkészülete megvolt, a körülmények változtáig meg nem kezdi, s miután az idénre tervezett sorsolás elhalasztása miatt összes műtárgyai jelenben hosszasabb ideig lesznek kiállitva, hogy ezen természetszerü egyhanguságot kikerülje, gondoskodott az iránt, hogy ugy tagjai, mint a közönségnek élvezetet nyujtson. Egy „*Oroszország jelesb mürégiségeit*“ magában foglaló albumot fog a közönséggel megismertetni, melyben a jelesebb orosz régi épületek, képek, világi, fejedelmi és papiöltözetek, kelyhek, fegyverek, nyergek, csizmák stb. előfordulnak s mind jeles szinnyomatokban. — Ezen ritka és 10,000 frank értékü gyüjtemény birtokosa *Zichy Jenö* gróf, ki mint a társulat tagja, kiállitásra a társulatnak átengedni szives volt. Ez albumlapok terjedelmes számánál fogva, folytatólagosan fognak kiállittatni és pedig száz egynehány koronkint; ezen négy cyklusra terjedő kiállitás mindegyike 12—12 napra terjedend; — gondoskodik a társulat egyszersmind arról is, hogy sorozata a közönség élvezhetésének kellőleg megfelelhessen, miután a magyarázó orosz föliratokat magyarra fordittatja, s a helyszinén azok szintén megszerezhetők lesznek. Az első cyklus kiállitása e hó 25-én veendi kezdetét.

= *(A budapesti nyomdászok önképző-egylete)* e hó 22-én tartá első és alapitó közgyülését. — Az önképző-egylet helyisége a városi redoute Duna felőli balszárnyának második emelete, hol egy nagy terem, más két kisebb csarnokkal kapcsolatban áll az egylet rendelkezésére, melyet 200 forinton bérelt ki. — Itt lőn megtartva a gyülés, melyen Buda-pest nyomdászai nagyobbára jelen voltak. — A gyülést *Buschmann* Ferencz nyomdász, az ideiglenes bizottmány elnöke, magyar nyelven tartott beszéddel nyitá meg, üdvözölvén a megjelenteket, s a gyülés czélját adván elő. Utána *Hirsch* Lipót egy költeményt adott elő, melyet ez ünnepélyre ő maga készitett. Következett azután a jegyző jelentése, az ideiglenes bizottmány eddigi működéséről, melyből a többek közt kitünik, hogy az egylet tagjainak hetenkinti 10 krajczáros adakozásával már 82 forintot gyüjtött, hogy a könyvtár részére több könyvajándék érkezett; hogy több vidéki nyomdász támogatását igérve, pénzsegélyt is küldött; végre több szerkesztőség már lappal is kedveskedett.

** *(Intézkedések a pesti tornaegylet megalapitására.)* Miután a magyar kir. helytartótanács azon mintegy 70 pesti lakosnak, kik a m. évben a „pesti tornaegylet“ engedélyezése iránt folyamodtak s az engedélyt el is nyerték, meghagyta, hogy *uj alakuló közgyülés* összehivásáról gondoskodjanak: a folyamodók mint egyletalapitók a mult vasárnap reggel a tornacsarnokban tanácskozmányt tartottak, s ez alkalommal ideiglenes 9 tagu bizottságot választottak a teendők ellátása végett. Ezen bizottság tagjai: Egan Lajos, Frank Frigyes, König Géza, Matolay Elek, Mátyus Aristid, Rajnay Gergely, Stok Endre, Wankó Károly és Wenczel Tivadar urak. — Egyuttal intézkedtek az alapitók, hogy a közönségnek a belépésre a közgyülés előtt is alkalom adassék, s e részben a kellő felhivás megtétessék.

= *(A „Nemzeti kör“ választmánya),* felkéri a társulat azon tagjait, kik a folyó 1865—66-dik évi tagdijaikat mindekkoráig be nem fizették, hogy kötelezettségöknek ez évi aug. 10-kéig akár személyesen a kör helyiségében, akár az egyesületi titkár *Stuller* Ferencz urhoz intézendő levél utján eleget tenni annál inkább siessenek, mert különben a háztartással járó jelentékeny kiadások fedezhetése végett kénytelen leend a választmány a késedelmezők irányában a törvények szigorához folyamodni.

= *(A lévai takarékpénztári társulat)* által f. 1866. évi julius hó 9-kén tartott közgyülés határozata folytán a tettleg befizetett alaptőke 5% kamatjának kifizetése f. é. aug. 1-től decz. 31-éig folyóvá tétetvén, annak fölvételére s a részvények utáni szelvények átvételére a részvényes tagok ezennel felhivatnak.

Mi ujság?

** *(A hadügyminiszterium irodái)* a budai gr. Sándor palotában már be vannak rendezve, s az ezen miniszteriumhoz tartozó tisztek számára is itt szereltek fel lakásokat. A többi miniszterium számára is több száz böröond és láda érkezett Pestre.

** *(A magyar önkéntes huszárezred)* toborzását, melynek szervezését nehány mágnás inditotta meg, már megkezdették. A szervezéssel gr. Bombelles ezredes, báró Fiáth, gr. Zichy Edmund és egy Csermély Lajos nevü volt honvédtiszt foglalkoznak. Jelenleg a két első század fölszerelése folyik, melyekhez Gergye Gábor, Schwinn László és a már Mexikóban is járt Sebes Miklós vannak kapitányokul kinevezve. A toborzás e csapatot illetőleg egész Magyarországra kiterjed, s már szolgált lovasokat különösen szivesen fogadnak Altiszt 40—50, közlegény 15 frt foglalót kap. Sorozási hely a Károlykaszárnya. E csapat egyenruhája lesz: világos kék dolmány, vörös magyar nadrág és sapka sostollal, barna köpeny. E csapat fölszerelésére szolgál hg. Batthyány Fülöp 100,000 frtos, s a magyar kath. főpapság 200,000 frtos adománya.

** *(A pesti önkéntesek toborzására)* önkéntes adományokból 8593 ft. folyt be, és pedig a belvárosban 2060 ft., a lipótvárosban 2105 ft., a ferenczvárosban 556 ft., a terézvárosban 2626 ft., a józsefvárosban 1245 ft. Budai önkéntes adakozásokból eddig csak 1100 ft. folyt be, remélik azonban, hogy a még hiányzó összeget rövid idő alatt megkeritik. Az ujoncziletek Pesten ugy mint Budán már teljesen födözve van, de miután még sokan jelentkeznek, a toborzást folytatják.

= *(Jótékony czélu hagyományok.)* Néhai *Bittó* Ferencz aradi földbirtokos és pesti háztulajdonos összesen 2200 ftot hagyományozott jótékony czélokra, és pedig a magyar akademiának, a nemzeti szinháznak, a magyar irói segélyegyletnek, a nemz. szinház alaptőkéjének és az aradi kórháznak egyenkint 300 ftot, a pesti vakok intézetének, a pesti szegényeknek és a borosjenői kórháznak külön-külön 100 forintot.

= *(Dinnyeünnepet)* szándékoznak rendezni a jövő hónapban Rákos-Palotán, mely ünnepély tűzijátékkal, s tánczmulatsággal lenne összekötve. Ez alkalomra külön vasuti vonat szállitaná oda a vendégeket. A jövedelem, mint gondolni lehet, a sebesültek javára lenne.

** *(Szigligeti szintársulata Pécsett,)* mint irják, nagyon kedvező fogadtatásban részesült. Mind a 8 előadás tele szinház előtt folyt le. Prielle Kornéliát és a Szigligeti nővéreket diszes koszorukkal tisztelte meg a közönség jutalomjátékuk alkalmával.

** *(Bornyuk az akademiában.)* A tudományos akademia palotájának pinczéjében a Duna felőli oldalon a könyvtár alatt egy csoport iparos ugyancsak szorgalmasan dolgozik a gyalogság részére szükséges bornyukon. Igy tréfál a „Sürgöny.“

** *(Vizáradás.) Apathint* ujabb szerencsétlenség érte. Folyó hó 18-ikán éjjel az áradó Duna vize egy zsilipet és gátot áttörvén, több hold földet elöntött, és jelentékeny kárt okozott. Apathin lakosai és a Szonta községéből segélyre jött nép a további károk okozását meggátolta. — Apathin, a májusi fagy által okozott nagy kár után, a folyó évi junius hó 10-én volt jégeső által 70,000 forintnyi és julius hó 11-én a 534 házat és a hozzá tartozó fő- és melléképületeket felemésztő tűz által 315,360 frt. kárt szenvedett.

Pecz Henrik, Petz festő

Magyar Életrajzi Lexikun

Pecz Henrik, Petz (Pest, 1813. ? -- Pest, 1860. ??): festő. 1835-ig a bécsi ak.-n, 1835-től 1837-ig a velencei ak.-n tanult. Zsánerjeleneteket (Arató lányka, Leselkedő lánykák, Vak koldus, A hivatlan vendég, Tavaszi jelenet stb.), csendéleteket festett s állitott ki Pesten 1840--60 között. Később keresett arcképfestővé fejlődött. Ismeretesek litográfiái és (Jókai Mór, Kölcsey Ferenc, Arany János). Két képe a Magy. Történelmi Képcsarnokban van.

Pecz Henrik, festő; szül. 1813 július 30-án Pesten, megh. 1868 március 21-én [illegible] u. o.

1322. Petz Henrik.

Sz. Pesten 1813 július 30-án. † ugyanott 1868 márczius 21-én.

Deák Ferencz.

Térdig van ábrázolva, kissé jobbrafordultan ül, de szembe néz. Mindkét kezével piros áthuzatú támlásszékének karfájára nehezedik. Oldalt előrefésült haja és dús szemöldöke őszbevegyült, tömött bajusza ősz, szakálla leberetvált. Öltözete: egyelejű kabát bársonygallérral, zsinóros mellény széles hajtókával és ránczos nyakkendő. A háttérben jobbról mintázott zöld függöny lóg. Órája rövid lánczának végén karikás kulcs van.

Vászon, méretei 106·3 : 85 cm. — Lelt. sz. 1322. — Értéke 600 K. — Petz Samu ajándéka 1912 január 22-én (166–912). — Az adomány elfogadtatott 1912 február 7-én. — Bejelentetett 1913 márczius 15-én (465–913).

Jegyzet. A belügyminister 1911 november 23-iki 7445 sz. megkeresése és a vallás- és közoktatásügyi minister 1911 deczember 9-iki 151809 sz. leirata alapján (2102–911) 1912 márczius 28-án a belügyministerium államtitkári helyiségeiben ideiglenes állami letétképen helyeztetett el (671–912). — Az átadást tudomásul vette az 1912 április 23-iki 44206 sz. határozat (948–912). — Az átvételt a belügyministerium 1912 április 16-án ismerte el (985–912).

Jókai Mór:

Mellig, kissé balra fordult. Feje kopaszodik, haját füleinél előrefésülte, bajusza hosszúés kőrszakálla rövid. Ingének és egyelejű kabátjának gallérja lehajtott, nyakkendőjébe ékköves tű van beszurva, melléinye kivagott. Feliratai a kép alatt:

JÓKAI MÓR.

a jobb kalnál: Pecz Henrik 1858.
a balnál: Nyomt. Rohn Pesten 1858.
legalól középütt: Kiadja Heckenast Gusztáv Pesten.

Könyomat, az alak nagysága 50 cm.

9662.

60/98 № 5

Kölcsey Ferencz:

Csaknem derékig, kissé balra fordul tanül és szembe néz. Jobb kezével tétdéré s baljával a korlátra támaszkodik. Feje kopaszodik, haját előre fésülte, bajuszt és szakállt nem visel. Körülcsavart nyakkendője fekete s egyelejű kabátja álló galleru. Felirata a kép alatt

KÖLCSEY FERENCZ

balra: Pecz Henrik 1858.
jobbra: Nyomt. Rohn A. Pesten, 1858.
s legalól középütt: Kiadja Heckenast Gusztav

Könyomat, az alak nagysága 56cm.

3664.

60/98 No 7

Arany János:

Mellig s kissé balra fordul~~[illegible]~~ Tan van ábrázolva. Oldalt elválasztott haja ~~[illegible]~~ göndör, bajusza hosszú s áll alatti szakálla rövid. Ingének gallérja lehajtott, nyakkendőt nem hord, mellénye kivágott, s kabátja egy elejű. Felirata a kép alatt:

ARANY JÁNOS.

balra: Pecz Henrik 1858.
jobbra: Ny. Rohn A. Pest 1858.

Könyomat, az alak nagysága 51 cm.

9658.

60/98 №1

Petz Henrik

A pesti műegylet 1853. évi május havi kiállitásán: Virágok, olaj., Kaisz Henrik tulajdona; — Csendélet, olaj., Heckenast Gusztáv tulajdona. A julius-augusztusi kiállitáson: Lőtt vadak, olaj., (120 ft). Az október-novemberi tárlaton: Csendélet, olaj., (65 frt). A decz.-jánuári kiállitáson: Gyümölcs, olaj., (36 ft). A műegylet 1854. évi kiállitásain: (jan.—febr.) Gyümölcs és virágok, olaj., Hohlfeld Ignácz tulajdona; — (máj.—jun.) Tanulmányfő, olaj., (50 frt); — Arczkép, olaj.; — (nov.-decz.) Csendélet, olaj., (50 ft). A műegylet 1855. évi kiállitásain: (máj.-jun.) Falusi jelenet, olaj.; — (okt.—nov.) Arczkép, olaj.; — (decz.-jan.) Leskelődő leánykák, olaj., (150 frt).

P Kisorsolás czéljából megvette a műegylet s megnyerte Pollák Márkus, Pesten.

Pecz Henrik

fertő

TK. 136.

1868
55
1813

1838
20
1818

II
380

136. Pecz Henrik.

Meghalt Pesten 1868. márczius 21-én 55 éves korában.

Grosz Frigyes.

Derékon alól, balra fordul, szembe néz, áll. Jobb kezének hüvelykujját kissé kivágott mellényébe akasztotta, balját pedig leeresztette. Mellét a koronás arany-érdemkereszt diszíti. Haja és szemöldöke fekete, szeme és bajusza barna, arcza leberetvált. Ingének és kabátjának gallérja lehajtott, órájának aranyláncza rövid. Balról a háttérben piros függöny lóg, melyen alól a jelzés ez: »*Pecz Henrik 1858*«. A kép hátán négysoros felirat olvasható e szöveggel: »*Dr. Grosz Frigyes született 1798-ban, meghalt 1858-ban Nagyváradon*«.

Vászon, méretei 95·5 : 74 cm. — Magy. Képt. 99. — Lelt. sz. 136. — Reiss Samu ajándéka 1858. április 7-én.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

A Nemz. Múzeumban. ~~1868: VII. 1. — 1870: I. 15. — 1871: I. 15. — 1873: I. 35.~~ — 1876: VIII. 83. — 1878: VIII. 45. — 1880: VIII. 45. — 1881: VIII. 45. — 1883: VIII. 372.

A Tört. Képcsarnokban. 1884: IX. 140. — 1894: X. 425.

M. 99.

Hajó Sándor „Az ötvenéves férfi" című szindarabja a Belvárosi Színházban. Ifj. Boglári László (Körmendy Kálmán), Judit (Simonyi Mária) és Sándory gróf (Bérczy Ernő). Papp Rezső fényképe

A kert művészete

Ma már mindenféle művészetnek megvan nálunk a maga amatőr-köre, sőt akárhánynak több a kedvelője, mint a művelője. Úgy látszik, hogy egy művészettel mégis túlontúl mostohán bántak eddig. S ez az, amelynek a kertalakítás a tárgya és célja.

Ezt a megjegyzést talán rossz néven veszi sok kert-tulajdonos, aki lelkesen és örömmel szereti kertjének érdekességeit az ismerősöknek mutogatni. Egy ritka fa, egy exotikus bokor vagy valamely szép virágú növény csakugyan akad mindenütt s nincs ok, hogy ezektől megvonjuk csodálkozásunkat. Ámde mi, beszélve kertművészetről, nem növénytenyésztésre vagy egy-egy virágágyra gondolunk, hanem hirtelenül eszünkbe jutnak azok a nemes órák, amelyeket a Villa d'Este ciprusai közt töltöttünk s a firenzei esték a Giardini Boboli-ban. Kertművészetről szólva: e mesterművekhez és testvéreikhez szállnak gondolataink s a kertek neheztelő birtokosai talán megbékélnek, ha így megtudják, mily fogalomkört és terjedelmet tulajdonítunk e szónak: kertművészet.

De maga ez a szó is majdnem hiányzik a társalgási nyelvből, hisz alig használjuk. Pedig a kertművészet nem valami új dolog. Azonfelül összefügg egy más, már sokkalta ismertebb művészettel is, mert a kertalakítás mindig együtt járt az építészettel s legszebb példáit éppen azokban az időkben látjuk kivirulni, amikor az építészet elérte valamely delelőpontját. Nem csoda, hiszen nagyobbára építőművészek voltak egyúttal a nagyszabású kertek alakítói is. S ebből az is következik, hogy a művészi kert temérdek építészeti elemet és elvet mutat a legtöbb jó korszakban. Ezekben a jó időkben a kert szorosan hozzásimult az épülethez, annak mintegy folytatása, csak anyaga más: kő helyett növény s célja is eltérő: nem hajlékot ad, hanem egy sajátos szépséghatást, amit mással el nem lehet érni.

Sokat írtak az ókor ragyogó fejedelmi kertjeiről, de azokat alapjában nem ismerjük, legfeljebb fantáziánk tudja újjáépíteni. A középkor kis városi kertjei s apró, kedves kolostorkertjei, pici négyzetes virágágyaikkal, szintén csak hozzávetőlegesen ismeretesek. Ám a renaissance-időkből már maradt ránk nem csupán egy sor tervrajz és kép, hanem nehány kert is, a barokkból pedig egész serege a kisebb-nagyobb kerteknek. Mindezekben az időkben a kertalakítás geometriai rendszerű, tehát építészeti ízű: mint a ház, úgy ez is szimetrikusan van elosztva s uralkodó benne az egyenes vonal, tengelyei pedig egybeesnek az épület tengelyével. Ahol lejtős volt a terület (amelyet különösen szerettek a kínálkozó kilátás miatt), ott terraszokat alakítottak s lépcsőket, korlátokat, könyöklőket építettek és mindezek élénkítéséhez a növényanyag társául szegődtették az élő vizet, amelynek szabályos keretbe fogott tükrét megcsillantották a komor ciprusok közt, vagy amely szökőkút formájában buggyant a magasba vagy lépcsőről-lépcsőre esve cascadokban csobogott lefelé.

A geometrikus, tehát építészeti ízű kertnek ez a tipusa elterjedt egész Európában, több-kevesebb változatban. Legfeltűnőbb elváltozása a világhírű versaillesi kert, amelyet egy puszta, elhagyott helyen XIV. Lajos király alakíttatott s amely attól fogva mintájává lett Európa összes nagyúri kertjeinek (nálunk pl. ilyenek voltak az Eszterházyak kertjei).

A művészi kertalakításnak e mesterműve szintén az épületből indul ki, amelynek főhomlokzata előtt hatalmas, minden fát vagy építményt nélkülöző parterre terül el s ezzel ritka hatású perspektivát nyit. Átlós útak segítik elő ugyanezt a hatást. Az útak keresztezéseit szökőkutak, szobrok, obeliszkek ékesítik. A többit fákkal ültették tele, amelyeken vágások haladtak át, ezeket viszont magas, kulisszaszerű sövény szegte körül. A sűrűségben bájos változatosságban nyiltak tisztások, szórakozó helyek, nyári szini-

európai túra után fészket alapitottak Oscare Himfi és Charlotte Adieux egy nagyszerű newyorki palotában. És ezzel véget ért a keserű szerelem ciklusa.

II. rész. *A boldog szerelem.*

Himfiék kétségtelen boldogságban éltek eleinte. Oscare aranybányája kitünően jövedelmezett és Charlotte rézbányája is hozott valamicskét a közös konyhára. A művészházasság is eleinte kitünő reklám volt. Azonban, ahogy multak az évek, Amerika fülemülejének a divatossága meglehetősen alkonyodni kezdett, Charlotte rézbányájára pedig, hovatovább az aranybánya jövedelméből kellett ráfizetni, már pedig ez utóbbi is egyre és egyre kisebb jövedelmet hajtott. Oscare már nem volt oly búbánatos, zengő fülemile, mint hajdanán. A családi boldogság kövér libát csinált az éneklő hattyúból.

Sára korántsem volt oly alkalmas feleségnek, mint reménytelen szerelemnek. Sára tulajdonképp egy féltékeny, hiú, szerepelni vágyó öregedő énekesnő lett az idők folyamán, aki alaposan elkámpicsorította a boldog Himfi életét. Minthogy nem akart visszavonulni, Himfinek minden erejére szüksége volt, hogy szerződést tudjon maga mellett az ő számára is kierőszakolni.

Azonfelül Charlotte épp oly kacér, könnyelmű teremtés volt, mint hajdanában-danában Sára. Ha hangjában kevés lett az arany, ezt a kopottságot ruhái és ékszerei fényével akarta csillogtatni. Himfi mindjobban elkeseredett. És mit csináljon mást egy elkeseredett tenorista, mint azt, hogy ivott. Himfi állandóan és szünet nélkül ivott. Himfi minthogy a reménytelen szerelme szenvedélyéből kigyógyult, kénytelen volt más ideál után nézni és az a már nem reménytelen szerelem számára az ital lett. Hangja állandóan roszszabbodott, játéka zavaros lett, már Friscoban is kifütyülték és mint pityókos Tannhäuser és dülöngélő Lohengrin közderültséget keltett Csikágóban.

Végül is nem kaptak már szerződést sehol sem. Himfi kénytelen lett Charlotteval moziszínésznek fölcsapni. Hogy ennél keservesebb sorsa nem lehet egy höstenornak, az bizonyos. Egy alkalommal ama régesrégi newyorki parkban készült ép mozifelvétel, melyen Himfi is résztvett. Egy idült alkoholistát játszott, aki felakasztja magát. Gyönyörű szerep volt, az ő számára irták. Ugyanannál a fánál készült a fölvétel, melynél egykoron a szerencsétlen Oszkár akarta ifjú életét egy gordiusi csomó megkötésével befejezni, ami azt mutatja, hogy Himfinek már ekkor is nagy színpadi érzéke volt.

Miközben a fölvétel készült, a boldog Himfi elátkozta a nyomorult Jacques Forges-Me-Not-t, aki már azóta a mennyországban az éneklő arkangyalokat impresszáriózta és Himfi úgy érezte, hogy jobb lett volna számára akkor, ha nem énekel, mint haldokló hattyú, de puritánul, mint egy commis felakasztja magát.

Egy fölvétel alkalmával a boldog Himfi kitörte a lábát. A moziszínészetnek vége volt. Utolsó leszámolást csináltak Sárával, ki most már szegény, öreg asszony volt és megbarátkozott az ebédfőzés mesterségével. Pár ezer dollárjuk volt még. Ekkor Himfinek az idők folyamán, mióta nem volt már höstenor, egy nagyszerű ötlete támadt, melyet Charlotte Adieux, ki lelke mélyén mégis csak Bagyik Soma leánya, Sára maradt, nagy örömmel fogadott.

Valahol a Külső Rákóczi-úton egy napon megnyilt Himmel Oszkár uri és női divatárú-üzlete. Bicegő, borotvált és borostás arcú, éltes polgár a tulajdonos,

Az ötvenéves férfi. Klárika (Ilosvay Rózsi) és idősb Boglári (Harsányi Rezső). Papp Rezső fényképe

derék, elhizott, arcát a pirositótól nem igen kímélő hölgy a tulajdonosnő. Az üzletet a kültelki közönség meglehetősen kegyébe fogadta. Himmel segédet tart, ki főnök úrnak titulálja és Sára libát hizlal a bolt mögötti világító-udvarban. Néha esténkint, midőn az üzlet elhagyatott és békésen nyugosznak a nyakkendők és blúzok egymás mellett, nem is sejtve, hogy majdan szivfájdalmat és életörömet okozzanak egymásnak, Oszkár és Sára elfecsegnek a multról és megállapodnak egymással, hogy az egész keserű és boldog szerelem valószinűleg csak egy bolond álom. Himmel nem Himfi és Bagyik nem Adieux, hogy Oszkár elvette Sárát ezelőtt harminc esztendővel és ők békésen, boldogan folytatják tovább Bagyik úr üzletét. Mintha mi sem történt volna.

FEGYVERLETÉTEL A RUHATÁRBAN.

Uj Idők 1918/19. XXV. 16.

Mari szervezkedik

Nagysága (csenget, Mari belép): Mari kérem, itt van húsz korona, lemegy a henteshez, vesz vacsorára felvágottat.

Mari (rábámul a nagyságára): Igenis, kezit csókolom; de nem lehet.

Nagysága: Mit nem lehet?

Mari: Semmit sem lehet naccsága, kezit csókolom, mer én szervezkedek.

Nagysága: Mit csinál?

Mari: Szervezkedek, könyörgöm.

Nagysága: Maga is, szerencsétlen?

Mari: Muszáj naccsága, kezit csókolom, mer mán a Kati is a második emeletről, a Trézsi az első emelet 4 alól... Mind naccsága kérem. Hát én se maradhatok ki.

Nagysága: Hát mondja, mi panasza van magának?

Mari (a szemét lesüti): Panaszom az nincs.

Nagysága: Nem elég a bére? Szóljon!

Mari: Ölég, kezit csókolom.

Nagysága: Nincs elég kimenője? Szóljon!

Mari: Nem mondhatom, kezit csókolom.

Nagysága: Vagy a koszt nem izlik? Nézze, használhat több zsirt is, ha zsirosan szereti. Mi ugyan az urammal utáljuk a zsiros ételt, de ha maga zsirosan szereti, kedves Mari. Csak szóljon.

Mari: Ölég zsiros, naccsága kérem.

Nagysága: Talán a karácsonyi ajándékkal nem volt megelégedve?

Mari: Ó köszönöm, kezit csókolom. Nagyon meg vagyok ölégedve, minek is teccett...

Nagysága: Csak szóljon, Mari. Ki lehet pótolni. Nem akarja ezt a slafrokot, ami rajtam van? Igaz, hogy még új s az uram is nagyon szereti, de magának nagyon jól fog állni, Mari. Barnának nagyon jól áli.

Mari: Kezit csókolom.

Nagysága: Hát mi a panasza, Mari? Csak szóljon. Használhatja a púderomat is, meg a kölni vizet. Tudja, hogy nem haragszom meg. Magam is szeretem, ha háztartási alkalmazottaim illatosak. Parfőm is van, Mari. Sajnálom, hogy csak bécsi gyártmány, de sajnos, franciát már nem kapunk.

Mari: Jó nekem a bécsi is, kezit csókolom.

Nagysága: A Pista is meglátogathatja egy héten kétszer, az izéje... az unokatestvére... Nem baj, Mari. Adhat neki vacsorát is, aztán az uram szivarjaiból is. Nem tudom, a trabukót szereti-e?

Mari (megcsillanó szemmel): A csak regalitászt szí!

Nagysága: Ejnye. No majd szerzünk. Az uram beáll majd a sorba. Pista regalitászt fog szívni.

Mari: Kezit csókolom.

Nagysága: No mit akar még, Mari? Azt hiszem, itt csak elég jó helye van?

Mari: Ó nagyon, kezit csókolom. Meg is monta édesanyám, hogy megbecsüljem ám magam, de nagyon. Hát én meg is becsülöm.

Nagysága: Nahát akkor felhozhatja a felvágottat.

Mari: Kezit csókolom, azt mégse lehet, mer hat órakor kezdődik.

Nagysága: De a teáját csak megissza, Mari?

Mari: Már meg is ittam, könyörgöm.

Nagysága: Nos aztán Mari, tulajdonképen, ha magának jó dolga van, minek szervezkedik?

Mari: Hát...

Nagysága: Lássa nekem rossz dolgom van, mégsem szervezkedem.

Mari: Az más.

Nagysága: Miért más?

Mari: Hát... Nekünk is köll valami mulatság, naccsága kérem. A naccsága, ha már megunta itthon, elmegy a koncertbe, operába, zserbóba, de mink szegény háztartási alkalmazottak...

Nagysága: Hát maga is elmehet a moziba, Mari! Akar a moziba menni?

Mari: Ott nem lehet olyan jól mulatni.

Nagysága: Mint hol?

Mari: Mint a szervezködésbe, kezit csókolom. Ott nagyon sokat lehet nevetni aszongyák, a moziba mög többnyire szomorút jáccanak.

Nagysága: Hát azért kivánkozik oda?

Mari: Azér. (A szemét lesüti.) Mög, hogy a Pista is velem gyün.

Nagysága: Ő is szervezkedik?

Mari: Mögnézi ű is azt a boloncságot velem. Mindönt velem néz meg.

Nagysága: Hát aztán mit akarnak elérni a szervezkedéssel?

Mari: Hát naccsága kérőm, aztat én nem tudom, de olyan iszontató jókat löhet ott visitani, mög kajabálni, az embörnek olyan jól esik.

Nagysága: Hát visitson itthon, kedves Mari. Nem haragszom meg. Visítson csak! Például, mikor a parkettet pucolja. Akkor visíthat.

Mari (szégyenlősen): Nem, naccsága kérem, tudom én, mi a tisztesség.

Nagysága: Csak visítson, kedves Mari. Nézze, gondoltam valamit. Nem lenne jobb a szervezkedés helyett, ha néhány barátnőjét ide meghívná. Mondjuk minden héten szerdán ötkor... Nem. Szerdán mégsem. Akkor mi fogadunk. Hanem talán szombaton, kedves Mari. A teát, sandvichet én adom természetesen. Az uram vesz egy gramofont. Táncolni is lehet. Csak szervezkedni ne menjen, kedves Mari. Hiszen maga a nép romlatlan gyermeke. Magát ezek a veszedelmes tanok megfertőzik, a maga tiszta, naiv, falusi lelkét.

Mari: Ne tessék engöm félteni!

Nagysága: De mégis...

Mari: Oda se hallgatok én!

Nagysága: Akkor?

Mari: Tülem beszélhetnek, amit akarnak, én beülök a Pistával egy sarokba, oszt fogom a Pista kezit, vagy ű az enyimet, elandalodunk, oszt csak akkor rebbenünk föl, mikor kiáttyák, hogy „Éjjen!" Akkó mi is kajabálunk. Olyan naccerü!

Nagysága (megértőn): Hát ez a szervezkedés?

Mari: Ez.

Nagysága (sóhajt): No akkor csak menjen, Mari.

Mari: Mögyök is, mer mingyár hat óra. Kezit csókolom. (Kimegy.)

Férj (aki néhány perc mulva belép): Van valami vacsora lelkem?

Nagysága: Vacsora az nincs. Ejnye kedvesem, menj te, vegyél felvágottat, mert Mari szervezkedik. Aztán édesem, menj le a pincébe is fáért meg szénért. Ja igaz, lelkem, hozzál két fej káposztát is a kofától, meg egy liter ecetet. Nesze az üveg. Majd én meg megyek a konyhába, elmosogatom az edényt. Várj csak még. Kérdezni akarok valamit. Mit gondolsz, mi mikor szervezkedünk? Mi szegény, elnyomott, védtelen, szervezetlen nagyságák? No csak siess apukám... Te, izé! Szagold meg a felvágottat!

Pásztor József

Bolond Istók

Bolond Istók eltökélte, hogy meglesi a jövőt. S mert nem látta schol, megindult, hogy valahol utoléri. De a jövő egy lépéssel mindig előtte járt a rongyos gyaloglónak.

Pásztortűzről-pásztortűzre róva az utat, egyszerre eszébe ötlött:

— Hátha nincs is jövő? Hátha csak mult van a világon?

Meghökkent a saját gondolatától s megállt. A pásztortűz pirjában úgy lobogott az árnyéka, mint egy rongyos gyászlobogó.

— Hátha csak mult van? Vagy talán az sincs?

Szemét a pusztának fekete sarára függesztve s állát koldusbotjára támasztva folytatta:

— Mert a mult: az csak volt.

Akkor fölszállt a nádas párája és a hajlongó fekete vonalakon át feléje szikrázott a nagy város fénye. A tüzek erejétől csalogatva, megemelte nehéz csizmáját s ballagott a város felé.

— Hol a jövő? A pásztortüzek mellett hiába kerestem.

Az emberek nem válaszoltak neki. Besurrantak a ragyogó tömegbe, az oszlopok árnyékába, a nagy folyam lámpaözönébe. Egy mégis megállt egy szóra:

— Bolond vagy barátom. Nincs itt se jövő, se mult, itt csak jelen ván.

Istók megint megállt egy gondolatra, ahogy rég megszokta. Meglógatta a fejét, mert ekkora nehezet még nem raktak rá. Amerre járt, a rónákon, ilyenről nem tudtak az emberek. Egyet bökött botjával a kőre és csüggedten hagyta ott az embereket, akik sem multat, sem jövőt nem ismernek. Elindult a halmok felé, a halmokról a hegyekre, a hegyekről feljutott a Kárpát csúcsára.

Körültekintett, mert talán e rideg ma-

Felemelik a detektivek létszámát

Mühlbeck Károly rajza

előadás, nyári tánchely, játékok stb. számára. Nagy nyugodt víztükrök, szobrok tömegei, lépcsők, pavillonok, labirintusok, narancsházak tarkították. Ornamentális formákba fogott növényszőnyegek ékesítették az apró szőnyegágyakat.

A francia kert, amely minden részében megfelelt a rokokó udvari élet farsangi rendjének, nem maradt meg ebben a kiadásában örökké. Itt is, ott is túlságba mentek s a kert különféle fogások révén csakhamar majdnem tűrhetetlenül mesterkéltté lett. Nemcsak a sövényeket nyírták különféle alakúra, hanem a kert egyes fáit és bokrait is természetellenes formákba kényszerítették: emberi vagy állati alakokat nyirtak belőlük, sőt eljutottak odáig, hogy a sűrűség lombját bolthajtások, várromok alakjára formálták az olló segítségével, egész a csöntörlésig.

Nem csoda, hogy erre a szélsőségre visszahatás következett. Még pedig ezúttal Angliából indult ki a reform. Vissza a mesterkéletlen természethez! — ez volt az új jelszó s vele megszületett az ú. n. természetet utánzó kert („angolkert"), amely elvileg egyenes ellentéte a geometrikus kertnek. Jellemzője: nagy gyepfelület, a háttérben erdőszerű fásítás, jobbrabalra kulisszaszerű lombtömeg, a gyeptérben szórványosan nagy solitairek: egy-egy nemesebb fa vagy bokor. A kertalakítás szinte arra látszott törekedni, hogy a néző ne is sejtse, hogy nem a szabad természet alkotásával, hanem mesterséges alakítással van dolga.

Ez a kerttipus is elterjedt Európában, kivált Németországban (s nálunk is), ámde erre is ráuntak, mert kitünt, hogy tulajdonképpen csekély változatosságot ad s igen nagy területeket igényel. Amikor a kertalakítás nem volt már csupán a dúsgazdag urak előjoga, hanem a jómódú polgár is kért belőle s amikor Angliában megszületett a cottage-rendszer és egyáltalán a kertes családi ház: a művészi kert ismét a régi geometrikus alakítás elveire tért át s valóban ilyen építészeti jellegű a modern kert is.

A kis családi ház kertjéből „angolparkot" csinálni eleve kizárt dolognak mutatkozott. S egyáltalán más lett a polgár érzülete, igénye: virágokat kívánt, munka után való kellemes nyugalomhelyet, kertje az ő számára szintén lakás volt: lakás a szabadban. Itt is megvannak az egyes szobák: a szalón a rózsáskert, a konyha a konyhakert, a gyermekszoba a gyepszőnyeg stb. A szőnyegágy elveszti régi szerepét: a virág egyénenkint érvényesül. Lugasok, pergolák, padok adnak kellemes tartózkodási helyeket s alkalmat arra, hogy a kert a háznak geometrikus folytatásaként hasson e formákkal is. Egy-két szobor, de a javából, egy kútmedence hangsúlyt ad az útak keresztezésének. E bizalmas hangulatú, az otthoni életet s nem udvari ünnepségeket szolgáló kerttipus vált uralkodóvá a XIX. század végén, karöltve az építészet és iparművészet egészséges megújhodásával.

A sablónos, minden művészi elv nélkül készült, esetleg izléstelenségekkel teljes, de oly sokfelé látható kerttel szemben ez a tipus képviseli a művészi kertalakítást napjainkban. Abból az alkalomból mutatunk rá ennek a fejlődésére, hogy az imént jelent meg erről a tárgyról egy elismert szakembernek, Pecz Gyulának kis könyve „A kert művészete" címmel, melynek gondolatmenetét ebben az ismertetésben röviden előadtuk. A benne előadott egységes és művészi elvek megérdemlik azok figyelmét, akik e tárgy iránt érdeklődnek.

Az entente gazdasági bizottsága Budapesten. A bizottság néhány tagja az Astoria-szálló előtt: I. Gibson amerikai követségi titkár, II. Gregory kapitány, III. Emile Huguenin tanár

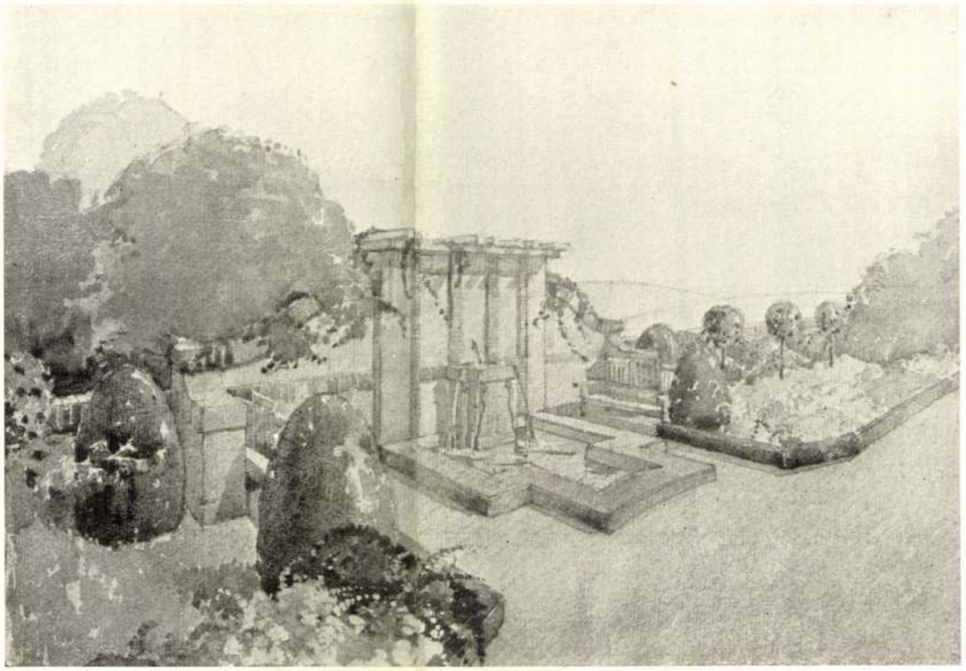

TANULMÁNY

RERRICH BÉLA

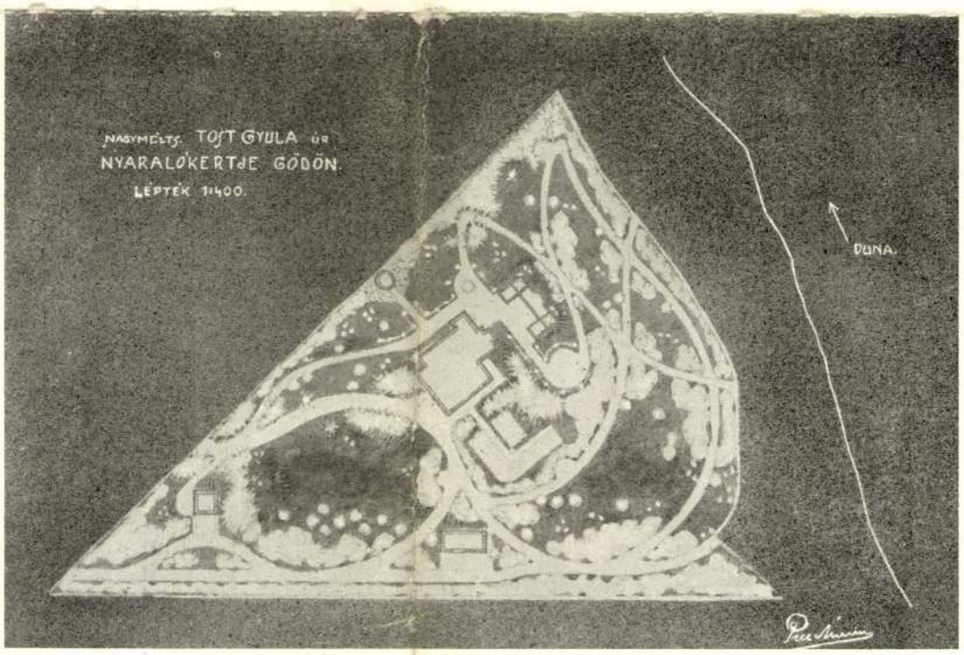

KERT-TERV

PECZ GYULA

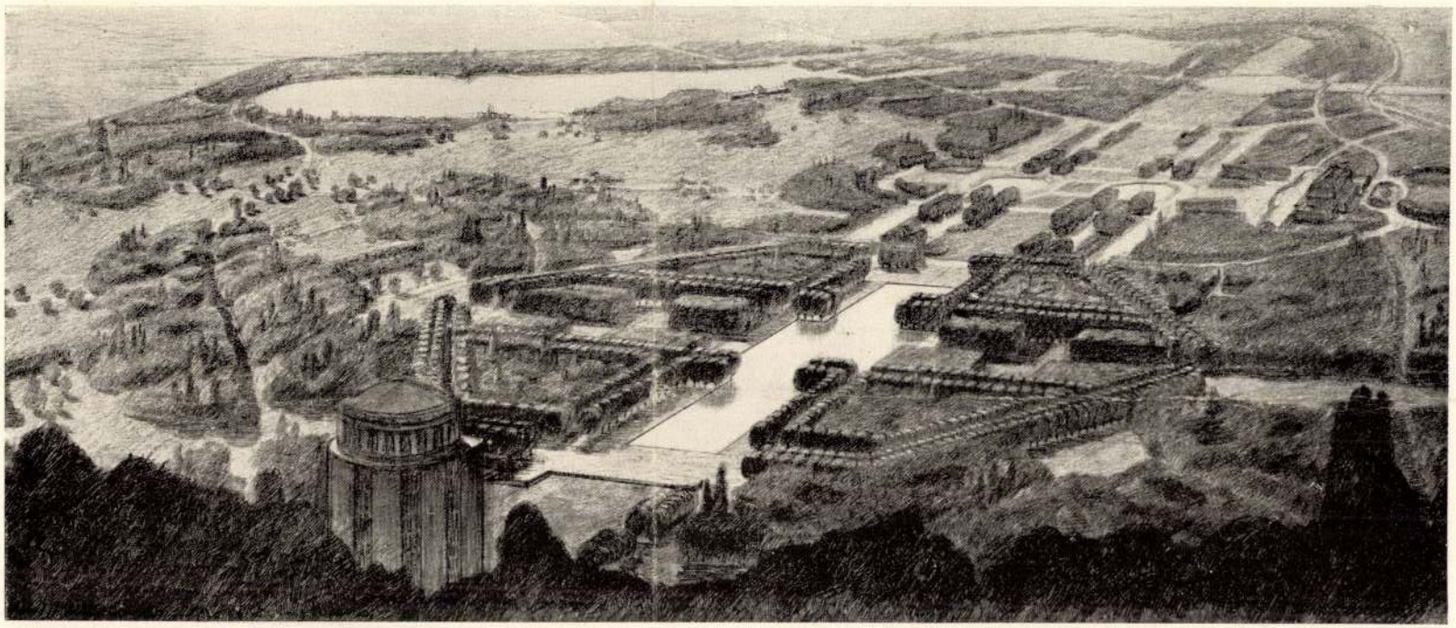

HEIN JÁNOS TÁJKERTÉSZ PÁLYÁZATI MŰVE

A HAMBURGI ALSTERPARK TERVE (TÁVLATI KÉP)

Pecz Ödön
Rerrich Béla

4

1910. III. f. 22.

EGY FEJEDELMI PARK RÉSZLETE

HEIN JÁNOS

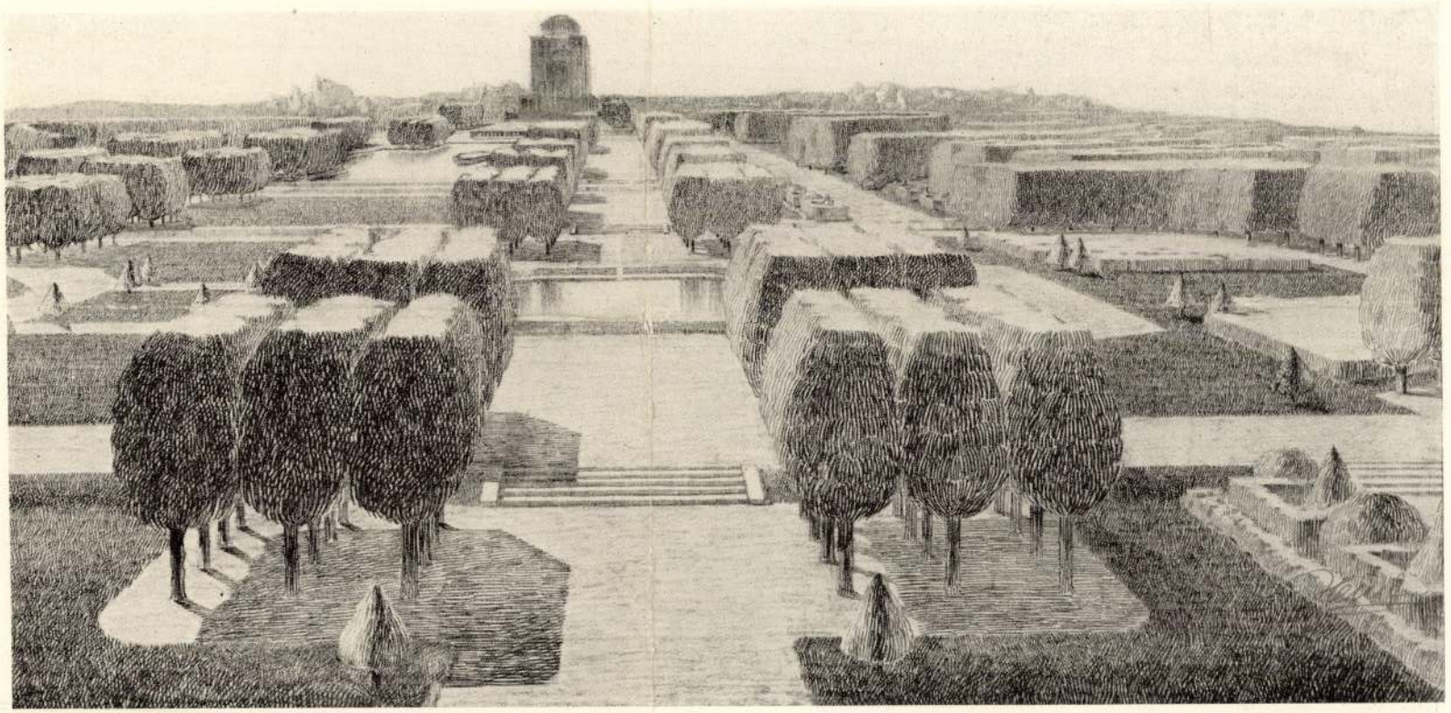

HEIN JÁNOS TÁJKERTÉSZ PÁLYÁZATI MŰVE

A HAMBURGI ALSTERPARK MONUMENTÁLIS PARKTERVE

már több század óta áll e helyén és csodákat tudna beszélni régi dolgokról. Vele szemben egy terebélyes vérbükk (Fagus sylvatica atropurpurea) szintén számtalan vihart láthatott már, a nagy celtisfa a magyar házzal szemben a pázsiton szintén regélhetne a multak történetéből egy-egy fejezetet. Carolus sextus me Fundo elevabat, mondja egy óriás Hercules-szobra fölött a régi fölírás, mellette meg a karvastagságú kúszóborostyán fehér virágaival, mosolyogva tekint le a lernai hydrával küzködő hős szobrára. Annak a mosolygó virágnak vastag törzse hosszú időt élt már és lombja örök, haragos zöldjével daczol az idők viszontagságaival. A puszpáng, avagy Lippai uram szerént kruspáng szinte hatalmas fává nőtt fel a szomszéd bástya mellett és a magasból nézi le az ő megnyesett, megnyirbált, mesterségesen idomított, meggyötört véreit, a melyeket az újkori ember a nyiró ollóval mértani alakokká formál.

De tartsunk rendet. A királyi várkert a palotától délre a hegy lejtőin mintegy 30 hold területen fekszik s a régi vár bástyái és az új építkezések több, összesen tiz kisebb-nagyobb részre osztják. A legrégibb és eredetiségében a legérdekesebb az *alsókert*, a mely egyúttal a legnagyobb is. Leszámítva a modern új hollandiai és üvegházi növényeket — úgyis csak kiegészitésül szolgálnak — egészen egyszerű növények vannak benne, a melyek úgy a természetes alakulásoknál, mint a kertész ügyessége folytán egy összhangzó hangulatos egészet alkotnak. Ez jellemzi különben a kert legnagyobb részét. A nyugati oldalon van az úgynevezett *szőlőskert* kapuja. Egy szökőkút fogad bennünket érdekes és szép szoborcsoporttal. A magas és kiterjedt puszpángfák és bokrok, a különböző fenyők és lombos fák oly természetes csoportokba, alakzatokba fűződnek, a melyek sokkal hatásosabbak bármily mesterkélt összeállításnál. A *szőlőskert* fölött keskeny vonalban bástyafalak és lépcsők között húzódik el a *nyúlkert*. Az előbbi valamikor szőlőkert volt, az utóbbiban pedig nyúlakat, állatokat tartottak. Egy fokkal feljebb van a modern stilben Pecz Ármin által készített *újvilágkert*, virágágyakkal, a bástyafal mellett aranysárga levelű juharfasorral és nyugati részén szép tiszafa sövénynyel. A szökőkút mellett a Lippai által is jól ismert indiai virágos nád (Canna) diszlik. Az ujvilágkert a magas bástyafal fokán pompás sétáló hely, egy hosszú vadszőlővel befuttatott lugasfolyosó. Az ujvilágkertből délnek haladva, a régi fuchsia-házakhoz és a róluk elnevezett *fuchsia-kertbe* jutunk, a melyben a kert legszebb fenyőit láthatjuk. A délre néző fal egy részét egy érdekes kuszó növény, az Ampelopsis Vitchi futja be, a mely virágfakasztás idején, a mikor ezernyi-ezer apró virágának kelyhe lehull, sajátságos koppanó zajt támaszt, virágeső hull, egyenletes zajával a máskülönben néma parkban, különös érzést keltve az emberben.

A keleti bástya falán egy vaslépcsőzet vezet föl a *téli kertbe*, az egész kert legmagasabb részébe. A lépcsőzet legutolsó fordulójánál virágos növények diszlenek, fehér, bibor és piros szinű petuniák, mig alant a két bástyafal szögletében új hollandi növények csoportja foglal helyet. A bástyafalon áttört boltozaton át jutunk a *középkertbe*. Hosszan nyúlik ez el a bástyafal mellett, a melyhez szil-, juhar-, gyertyán és somfa simul, eltakarva a százados falakat. E középkert végén az elipszszel határos hatalmas vadgesztenye és juharfák diszlenek, mig a közepén egy vizmedencze, ennek jobb- és baloldalán pedig égő piros pelargoniákból alkotott virágágyakban nagy vázák állanak Dracaenákkal és nyiló virágokkal beültetve, mig a vizmedencze négy sarkán egy-egy borostyán háromláb foglal helyet.

A középkertből lelátunk az alatta levő négyzetalakú *öntőházkertbe*. Ennek a zártkertnek Rhododendronok, Fuchsiák, Syringa persica, fehér rózsacsoportok, pompás magas barkoca-, juhar-, hárs-, vadgesztenyefák a fődiszei, mig a bástyákat borostyánok vonják be.

Keskeny lépcsőn jutunk az alsó-kertbe. A szűk átjárón régi épület-oszlopok, párkány- és lépcsőtöredékek között négy fal által bezárva van az állitólagos *török sír*. Jól megnéztem a sírkövet, török fölírást remélve, de még csak a legcsekélyebb nyomára sem akadtam. Sohasem is volt az török síremlék. A faragás, a diszítés, a két holló madár, nyakán valami gyűrűvel, a mellkép egészen más jellegű. Talán valami keresztény hős nyugoszsza örök álmait e kő alatt. Az alsó-kert három részre oszlik. A keleti lejtőjét, — a várbazár felett — *szélesútnak*, *széleskertnek* nevezik. Ez a kert leghosszabb sik része. A bazár felett lugasfolyosó és fenyők ékesitik, nyugati oldalát pedig magas fák csoportja szegélyezi, mig a területét pompás virágágyak, virágcsoportok, rózsák, fenyők és smaragdzöld pázsit fölváltva ékiti, a rendező kertész izlését dicsérve. A szélesút fölött az alsó-kert legregényesebb részletei vannak. Szikla-csoportok, vízesések, barlangok, lépcsőzetek, régi és új bástyafokok borostyánnal befutva, vadregényes facsoportokkal szegélyezett hegyi utak és a középen, mintegy átmenet gyanánt a régi magyarkertből az új, modern kertbe, pálma-csoportok, narancs és czitromfák sora, a nyugati szélen az új hollandi növények sorfala által határolva, — egy olyan tökéletes, hangulatteljes egészbe olvadva össze, a milyent ritka kertben lehet látni. Nem a növények különleges volta az, a mi a szemlélőben érdeket kelt; épen ellenkezőleg, legegyszerűbb hazai növényeink művészi csoportosítása az, a mi jellemző és hangulatkeltő.

Az alsó-kert középrészét érdekes szikla-csoportok élénkítik. Ezek közül az egyiknek nagy boltives átjárója előtt hegyi tó terül el festői sziklacsoportoktól és növényektől szegélyezve, magára a sziklára pedig faágakból készült korláttal szegett lépcsőzet vezet föl, mig a boltívek mögött groteszk barlangok vannak. E szikla-csoportoktól keletre a bástyán emelkedik a királyné magyar házikója, a mely magyar stilben épült és magyarosan van diszitve.

Hatalmas lépcsőzet vezet föl mellette egészen a téli kertig, meg-megszakitva szélesebb teraszszerű közökkel és grottákkal, a melyek előtt kisebb-nagyobb vízmedenczék foglalnak helyet s bennük hazai növények díszlenek. A vizekből kiemelkedő sziklákon a tavi lórom (Rumex hydrolapathum) másfél méter magas leveles és virágos szárával hatásos képet alkot. A magyar ház környékét, mivel körbástya veszi körül *rondel* vagy *rondó-kertnek* nevezik. Ebben óriási Yucca gloriosák (pálmaliliomok), czitrom- és narancsfák, Phormiumok, fenyőfák és rózsák díszlenek egy ősrégi mandulafával együtt, mig a háttérben az új hollandi növények nagy csoportja foglalja el a helyet.

A várkert délszaki növényei, a melyek nyáron át a szép kert egyes részeinek díszeül szolgálnak, télire bekerülnek a téli kertbe, a nagy szőlőskert déli részében elhelyezett üvegházakba, a hatalmas narancsházba a mostanában a szabadba kiültetett Azaleákkal és Rhododendronokkal együtt. Az óriás, csaknem palotaszerü pálmaházzal és téli kerttel együtt 30 üvegházra van szükség e temérdek délszaki növény befogadására.

Kardos Árpád.

SEVILLA CSILLAGA.

I.

Zokogva kesergi sötét ravatalnál
Az ifju Fernando sorsát a panasz:
«Ó, hogy minden gyönyört odahagytál!
Hogy arczodon őszre fakult a tavasz!
Miért is fájt úgy néked az élet,
Hogy hajnala pirján messze vetéd
S kezed rózsákat alig hogy tépett,
Bús cziprus lombja hajol le feléd?»

Suttogva kél ezer ajkon a válasz,
A titok kipattan a szivek előtt.
S mit rejte homálya, iszonyú vád az:
Létét megutálta, önadta halálba
Sevilla csillaga űzte őt.

Villáma czikázik Ramiro szemének,
Ajkán eldördül ujonnan a vád
S nyomán visszhangja kétségbeesésnek:
«Üldözzön a sírig árnya öcsémnek,
Ha meg nem boszulom ezt a halált!
Nevét a kigyónak!»

Tudja akárki:
Doña Mercedes, a kegyetlen, a szép.
«Ha poklok ölébe le kellene szállni,
Hol ezer gyötrelmem kínzata tép,
Kutatnom s vérig aláznom e nőt —
Im, esküszöm Isten s ember előtt:
Nem nyugszom, míg föl nem lelem őt!»

II.

A gitár andalító, szívbódító szavára
Az ifju, lenge párok merengve lejtenek,
Győzelmesen uralg itt a báj tündérvarázsa
S szerelmet gyujtogatnak a lángoló szemek.

Ott lejt doña Mercedes, a szépek közt a legszebb,
Tekintete, a merre jár, útjában vakít;
Hová sujt a kegyetlen, örökkön sajg a vert seb,
Csak ő maga nem érzi szerelem kinjait.

«Amott a bálkirálynő, kiséreld meg szerencséd,
Bár győzni büszkeségén hiu minden remény:
Mit szív helyett hódítasz, egy édes-kinos emlék,
Ki őt bilincsbe verje, nem termett oly legény!»

Szót sem szól don Ramiró, mosoly fut végig ajkán,
A zajgó forgatagba merészen elvegyül
S az ábrándos bolero vad fandangóba csapván,
Sevilla csillagával eljárja mesterül.

És egybevág riadva a castagnettek hangja
S ha néha kettejük közt aprózva kél a szó:
Azért, csupán azért van, hogy féltőn eltakarja,
Mi arczukon szivükből kelletlen látható . . .

A gitár andalító, szívbódító szavára
Mámorban, önfeledten utolsót lejtenek,
Arczukra fénysugárt szór a hajnal pirkadása
S a nő, bár ajka néma, forró szerelmet esd.

Szemét félig lehúnyja, gyönyörtől ittasulva,
Ramiro vállán tartja elálmodón fejét
S a halvány napsugárnak ajka reszketve sugja:
Ne rabold el irigyen ez éjszakát, ne még!

Szép Mercedes szemében tündöklő könnyek égnek,
Ramiro zord arczára rejtelmes árny borul;
Mindkettő érzi, tudja, hogy mámorán ez éjnek
Szivük egygyé fonódott elválhatatlanul.

III.

Míg Ramiro szoborként áll előtte,
Térden vergődik doña Mercedes
S könny záporával orczáját fürösztve
Vadul sikolt fel: «O, hogy nem szeretsz!»

«Nem! Gyűlöllek! Pedig szebb vagy, senora,
Mint napfényben sugárzó kikelet
S mig fagyát eddig jégszived megóvta,
Elpusztult mind, ki rád szemet vetett.

Ő is, szegény! Emlékszel még öcsémre?
Nem rég halt meg, Fernando volt neve . . .
Ó, úgy szerettem, ő volt szemem fénye.
Minden örömöm sírba szállt vele!

Magadhoz csábítottad cselszövéssel,
Szivébe a reményt csepegtetéd,
Míg rólad álmodozva nappal, éjjel,
Bájadhoz fűzte ifju életét.

S hogy a tiéd lett, rabja nőszeszélynek,
Kinozni kezdted vad-kegyetlenül,
Aztán . . . de többet minek is beszéljek?
Halálba űzted irgalom nekül!»

«Hitvány, rosz voltam, ó, légy jobb te nálam!»
«Könyörgésed nem hat meg, elvetem
S ujjong szivem, hogy szivedre találtam
S mi benne ég, nem kéj — de gyötrelem!

Igaz lovagszavamra esküvém meg
Fernando gyászravatala előtt,
Hogy porba tiprom ádáz büszkeséged
S kétségbe'sébe űzlek, mint te őt!»

«Ne menj! Maradj! Im, térdre hullva kérlek,
Könnyel, csókkal borítom lábadat,
És megsugom, hogy meg kell halnom érted,
Ha közönyöd részvétlen megtagad!»

Elhangzottak Ramiró léptei,
De Mercedes még ott vergődik térden
S mig elhalón nevét rebesgeti,
Éles tőrt forgat megtisztult szivében . . .

29. SZ. 1906. (53. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JULIUS 22.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre ..... 16 korona. Félévre ..... 8 korona. Negyedévre ..... 4 korona. A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A KIRÁLYI PALOTA KERTJE BUDÁN.

A BUDAI királyi vár kertjében vagyunk. A mikor szemlélem a magyar király kertjét, különös, sajátságos érzés fog el. A mit látok, az mind nagyban emlékeztet az «esztergami érsek úrnak Lippai György hertzeg úr Ő Nagyságának posoni kertjéről» 1664-ben irottakra, a miket megírt vala «a Jesuiták rendin való Lippai János a' Nemes Magyar Nemzetnek közönséges hasznára». Szemlélem a növényeket, érzem azt a fönséges hatást, a melyet a művészihlettel megáldott és munkálkodó kertész a legegyszerűbb anyaggal elérni képes és emlékezetem még messzebbre száll vissza, a multba, megelevenedvén előttem az, a mit a nagy Hollós Mátyás budai kertjéről mond krónikása, Bonfini, a «Rerum Hungaricarum Decades» irója. «A renaissance irányának képviselői kezdik először nagyobb mértékben figyelni és élvezni a természet szépségeit, Mátyás e tekintetben is teljesen kora embere volt. Mestere, Vitéz János ebben is jó példát mutatott neki. A renaissance műveltségének magaslatán álló tudós főpap Esztergomban, érseki székhelyén két kertet rendeztetett be, nyilt oszlopcsarnokokkal és fedett folyosókkal. A mennyire ideje engedte, mindig kerti lakában tartózkodott, mert a Dunára nézett és gyönyörű kilátást nyujtott a kertek szépségeire, valóban oly hely, a mely kiválóan alkalmas a bölcselkedésre és elmélkedésre».

Mintha csak a mostani kertet akarta volna jellemezni. Az a hatalmas másfél méter átmérőjű japáni ákácz (Sophora japonica), a mely a magyar ház előtt terjeszti ki óriás ágait, talán

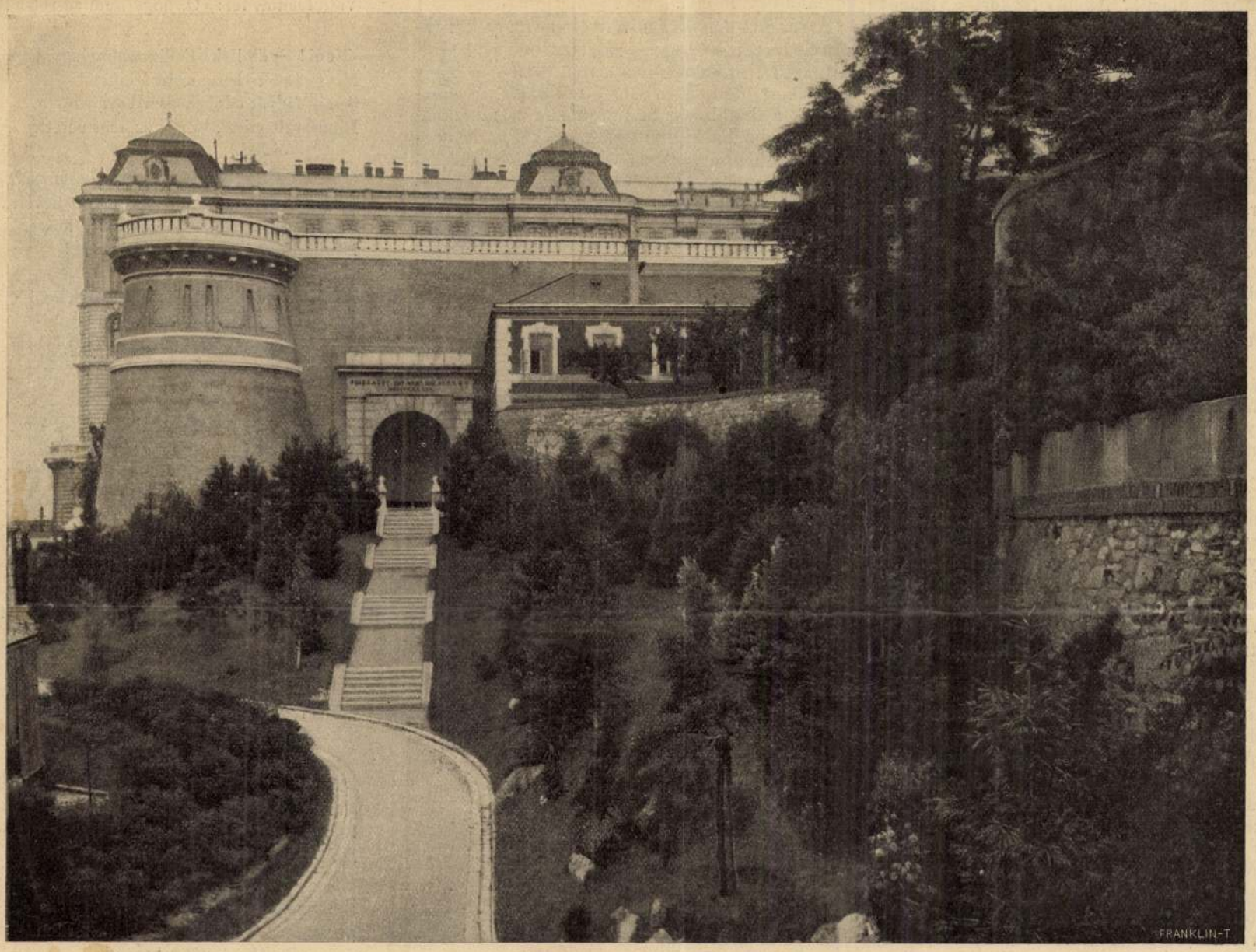

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERT. — RÉSZLET A SZŐLŐSKERTBŐL.

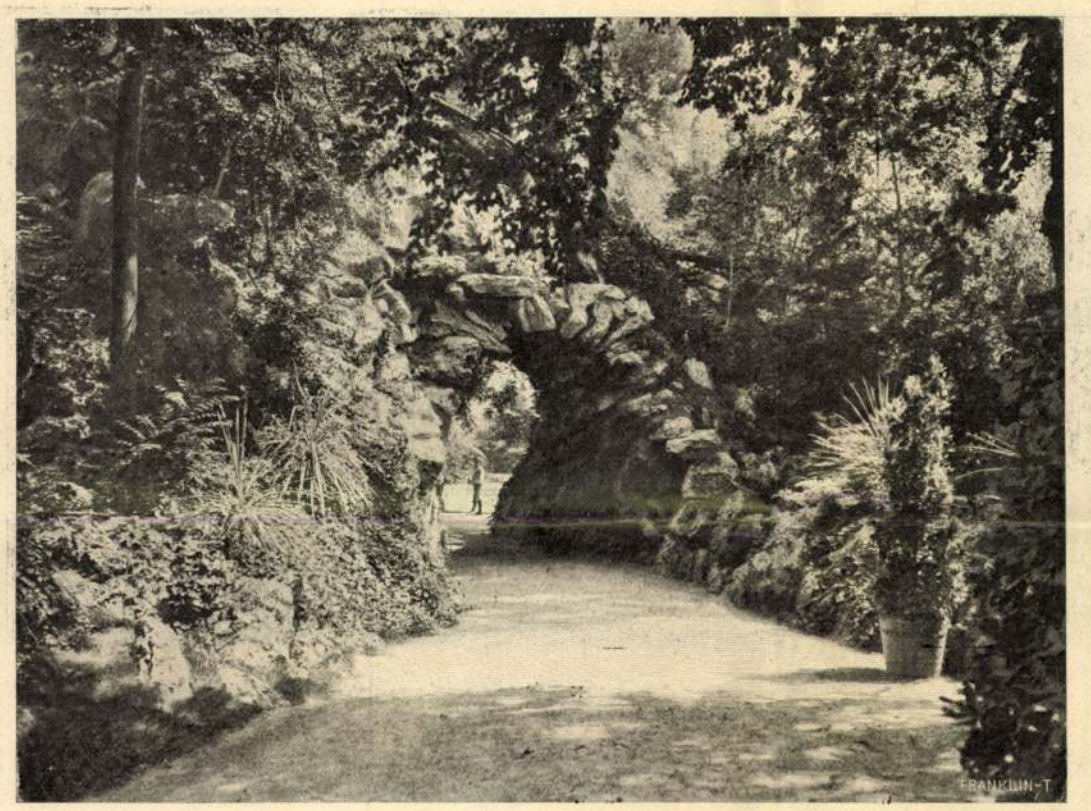

A SZIKLACSOPORT ÁTJÁRÓJA AZ ALSÓKERTBEN.

ban a boncztant, a belgyógyászatot, az ideggyógyászatot főtantárgygyá tenném. Az a családapa pedig, a ki nem ért a gyermekgyógyászathoz, egyenesen bűnös. Mert nemcsak magáért felelős.

Bacsonyai nem vette ugyan a dolgot nagyon komolyan, hanem azért szeget ütött a fejébe. Pár hét mulva aztán valami régi belgyógyászati kézikönyv akadt a kezébe. Eleinte kelletlenül forgatta, de végül egészen belemélyedt a tüdőről szóló fejezetekbe. Akkor este történt. A harmadik elemista fia egész délután hanczurozott s a rendesnél is pirosabb arczczal jött haza. Bacsonyai elszontyolodva vizsgálgatta. — Milyen kékes fehér a foga. S a melle is mintha be volna esve egy kicsit.

— Vesd le csak a kabátodat, meg az ingedet, Pista — mondta néki.

A gyerek gyanakodva kérdezte:

— Mért?

— Csak vesd le!

A gyerek levetette, az apja pedig a melléhez nyomta a fülét, s hallgatózott.

A gyerek persze erősen lélegzett. Hisz egész délután hanczúzott. Hanem az eszébe sem jutott az apjának. Rémülten állapította meg, hogy tüdővészes a fia. S ezentúl savó kurán élt a gyerek. Pedig ki nem állhatta a savót. Úgy, hogy végül elég volt, ha csak látta s acsarkodni kezdett. De hiába, mindig belediktálták.

Azután az tűnt fel Bacsonyainak, hogy a Jóska gyerek rengeteg kenyeret eszik. Még a tésztát is kenyérrel ette.

Sehogyse egészséges állapot — gondolta. — Itt gyomorrenyheség lappang. — S eltiltotta a gyerektől a kenyeret. Az pedig hazulról kikopván, iskolatársaitól gombért, golyóért, szines üvegért cserélt kenyeret. A sokféle kenyér aztán csakugyan meg-megfeküdte a gyomrát.

Lassanként mind a nyolcz gyerekén felfedezett valami betegséget Bacsonyai s kurálta azokat is, a feleségét is. Magamagán hétféle halálos betegséget fedezett fel. Hogy szinte félt orvost hivatni. Végre is egy nagyhangú szanatóriumi hirdetésnek ült fel s felutazott családostul Pestre. A szanatóriumban rögtön tisztában voltak vele, hogy hipokondrista s meg lehet nyúzni.

Két orvos is vizsgálta őket. Hosszadalmas vizsgálásukkal, rettenetes latin szavaikkal, fontoskodó fejcsóválásukkal, százféle kérdésükkel egészen kétségbeejtették szegény Bacsonyait. Még azt is megkérdezték, nem született-e valamelyik gyereke halva?

Végül őt harmadmagával a szanatóriumban tartották, kijelentvén, hogy igazán csak nékik tudnak szorítani egy kis helyet, annyi a betegük, de nem akarják őket visszautasitani, mert igazán a tizenkettedik órában jöttek, s nékik is van lelkiismeretük.

Az asszonyt a többi öt gyerekkel s vagy tizenötféle rendelvénynyel hazabocsátották.

*

Elmult tizenöt esztendő. Egy első osztályú vasuti kocsiban két úr utazik. Az egyik szivarozik. A másik izeg-mozog, végre megszólal:

— Bocsánatot kérek, hogy szólok, de nem állom a szivarfüstöt.

— Kérem, itt szabad. A nem dohányzók számára külön fülke van.

— Tudom, de tele van. Én meg tüdőbajos vagyok.

— Kérem szépen, rendben van. Bár nagy áldozat, de betegekkel szemben mindig a legszivesebben meghozom. Tátrafüredre méltóztatik utazni?

— Oda.

— Én is azt hittem régen magamról, hogy tüdőbajos vagyok. Az orvosok ugyan mondták, hogy kutya bajom, de én meg voltam róla győződve, mert örökösen orvosi könyveket búttam s azok félre vezettek. Végre meguntam az örökös kurát, s gondoltam, úgyse sokáig élek, legalább addig jól élek. S elkezdtem élni. Törődtem is a kurával! S most mégis itt vagyok és kutya bajom.

— Van valami abban, a mit uraságod mond. Az orvosi könyvek könnyen félre vezetik a lai-

A SZIKLACSOPORT LÉPCSŐZETE.

LEGYEZŐPÁLMÁK CSOPORTJA AZ ALSÓKERTBEN.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL.

A SÍN NÉLKÜL JÁRÓ VONAT.

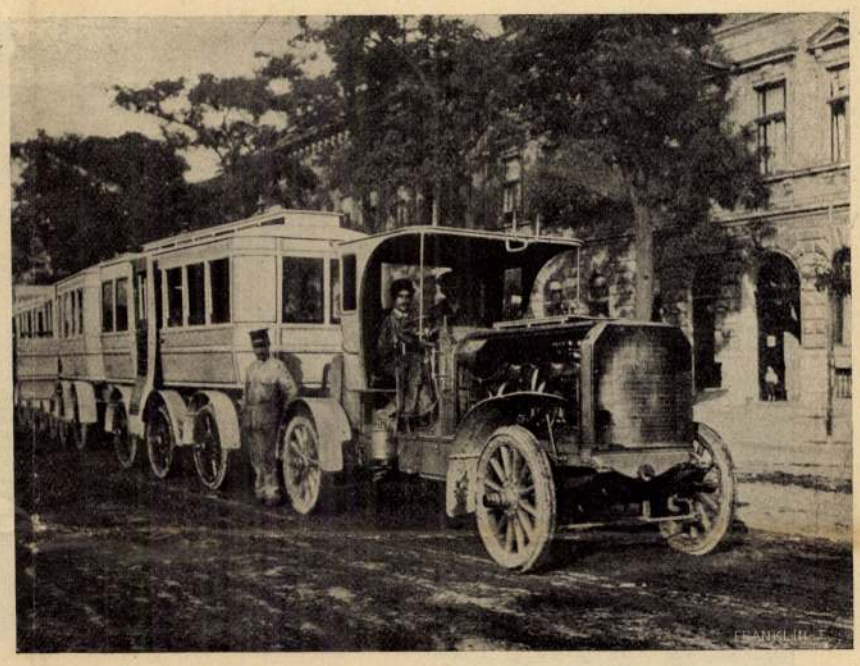

A SÍN NÉLKÜL JÁRÓ VONAT INDULÁSRA KÉSZ.

IV.

Az őszi szél siránkozón süvölti át a tájat,
Ilyenkor jó, ha elbolyong, kit fogva tart a bánat.

Ki lépked ott magányosan a sziklafal tövébe'?
Ramiro, vagy tán szelleme, kit elkerült a béke?

Őt is bolyongni készteté háborgó, vad keserve,
Sóhajtását a szélvihar zúgó szárnyára vette:

«Az égen sűrű fellegek, a föld kopár, kietlen,
Köröttem szürke, lomha köd, borongó bú szivemben.

Sevilla bűvös csillaga, hová lett égi fényed?
Vajjon lelked poklokra szállt, vagy mégis istené lett?
[helyettem!

Bolond egy sors! Ért volna bár akárkit mást
Azt kell szeretnem halva most, kit élve megvetettem.

Mit esküszóval fogadék: im, teljesítve hiven,
Becsületem, az ép maradt, de szétszakadt a szívem!

Kik fenn laktok a hegytetőn, ti templomos vitézek,
Hajlékot adtok-é nekem, ha megpihenni térek?
[útja

Fáradt vagyok; megtört nagyon éltem göröngyös
S lelkemben fölsír untalan szerelmem régi búja.

Mert volt szerelmem nékem is: egy félbetépett álom:
Felét szivemben őrizem, fele a másvilágon.

De megérdemli kegyesen, hogy megszenvedjek érte,
Hűségesküje nem hazug: halálcsók volt pecsétje.

Ó, adjatok tanyát nekem, akármilyen parányit!
Hadd leljek ott csöndes magányt, mit szivem
[szomja áhit.

S ha holdas nyári éjeken mélázó csalogány szól,
Tovább hadd szőjjem álmomat Sevilla csillagáról!»

Szabados Ede.

SÍN NÉLKÜL JÁRÓ VONAT.

Egy új közlekedési eszközt próbáltak ki Budapesten a minap: egy olyan vonatot, mely sín nélkül, rosz úton is tud járni s ezért a nagy vasúti közlekedés hézagainak kitöltése czéljára nagyon alkalmas.

Az új találmány eszméje egy franczia mérnökkari ezredestől ered, a ki azonban meghalt, mielőtt találmányát befejezhette volna. Munkáját mások folytatták, — köztük egy Párisban élő hazánkfia, Hegyesi Vilmos mérnök is — s ma már a vonatot átadhatják a forgalomnak.

A vonat, melyet most Budapesten bemutattak, egy automobilszerű mozdonyból és négy kocsiból áll s bármily laza talajon fennakadás nélkül, kellő sebességgel tud haladni. Az ilyen automobil-vonatokat eddigelé nem lehetett használni, mert csakis akkor tudták biztosan kormányozni, ha minden kocsinak külön fékezője s külön kormányosa volt. E mellett a mozdonynak igen nagy súlyúnak is kellett lenni, a kellő adhaesio elérése végett. Ily nagy súlyú gépet pedig lejtős helyen vagy lazább talajon nem lehet használni.

Az új találmány mozdonya egész másképen van szerkesztve, mint az eddigiek: a mozdony nem vontatja a kocsikat, hanem inkább egy központi erőtelep módjára működik, a mely minden kocsinak megfelelő hajtóerőt ad. Ennek eredménye pedig az, hogy a mozdony egyaránt lehet a kocsik előtt, között vagy mögött s az egész vonat egyformán mehet előre és hátra. Az egész vonat kezelése igen egyszerű, keskeny vagy lejtős úton, kemény vagy süppedékes talajon egyforma biztossággal jár s a mozdonyt lehet fűteni benzinnel, szénnel, vagy bármely más hajtó-erő fejlesztésére alkalmas fűtő-anyaggal.

Gyakorlati szempontból az új szerkezetű járműnek nem csekély fontossága lehet olyan helyeken, a melyeket a vasút nem tud megközelíteni, vagy a közúti forgalomban. Nemcsak személyszállításra lehet berendezni, hanem terhekre is. Gyárakból, malmokból stb. nagyobb mennyiségű árút lehet vele szállítani s a katonaság is hasznát veheti. Ezért a bemutatáskor élénken érdeklődött iránta a katonai hatóság is.

Nem lehetetlen, hogy rövid idő múlva Budapesten használatba is veszik majd az új találmányt; az a terv ugyanis, hogy a Margitszigeten a felső és alsó sziget közt most járó lóvasút helyében fognak ilyen vonatokat járatni, még pedig egyenesen fel a Margit-hídra, a mi az eddiginél is kényelmesebbé fogja tenni a szigetre járást.

TÜNETEK.

Elbeszélés.

Irta **P. Ábrahám Ernő.**

Kelenczi Béla ügyvéd először volt életében Veszprémben. Még dél se volt, mire elvégezte a dolgát, s rettenetesen unta magát. Ásitozva jártkelt az ágaskodó utczákon. Végre a homlokára ütött olyanformán, mintha ezt mondta volna: Hát van még egy olyan czimeres marha, mint én? Eszébe jutott, hogy egy iskolatársa, Bacsonyai Pál ideszakadt. Elmegy hozzá ebédre. Úgyse hallott róla tizenöt esztendeje.

Egy arra lődörgő suszterinas utbaigazította, s már egy negyedóra mulva álmodozva elevenítették fel a régi, közös élményeket. Ki-ki tértek a jelenre is.

— Hát megházasodtál, pajtás? — mondta Kelenczi kérdő formán.

— Meg hát. Jó az asszony a háznál.

— Hány gyereked van?

— Ahol nyúzza a ruháját mind a nyolcz az udvaron.

— Még egészséges asszonyt kaptál, komám!

— Olyan kell pajtás, az az igazi. A gyerekek is, egyik elevenebb, erősebb, mint a másik.

— De nagy dolog is a jó egészség! De hiába, a kinek nincs, drága pénzért se kap! — Itt egy nagyot sóhajtott Kelenczi.

Bacsonyai meglepődve nézett rá.

— Hisz néked is kutya bajod! — vetette.

— Hadd el, pajtás! Nem adok magamnak két esztendőt.

— Nem úgy nézel ki. Mi bajod van?

— Ephysemum pulmonum.

— Micsoda?

— Ephysemum pulmonum.

— Mi az?

Kelenczi egy kicsit türelmetlenül felelt:

— Hát tüdőlégdag!

— Mi az istencsodája az?

Kételkedve nézett rá Kelenczi;

— Nem tudod, mi a tüdőlégdag?

— Honnan tudnám? Sertéskereskedő vagyok én, nem orvos.

— Egyre megy. Mégis értened kellene nagyjából az orvosi dolgokhoz.

— Nem értem. Mi közöm hozzá?

— Mi közöd hozzá? Hát kinek van nyolcz gyereke? Minden családapa vétkezik, ha nem olvas orvosi könyveket. Hátha megbetegszik valamelyik gyerek s hirtelen segítség kell, mit csinálsz, mig orvos jön? Hisz azt se tudod, mi baja?

— Az enyimek ugyan meg nem betegszenek.

— Nem-e? Ki tudhatja azt előre? A legegészségesebb ember meghalhat máról holnapra. Egy kis baczillus megöli. S mindenütt van baczillus. Levegőben, ételben, leheletben. Csak egy csepp vizben is millió meg milliószámra. S elég egy darab, hogy az ember scarlatinát, diphteriát, vagy hagymázt kapjon. S milyen különbség, ha az ember idejében rájön. Mert némelyik betegség hetekig lappang. De valami jele mindig van. Vagy álmatlanság, vagy egy kis bágyadtság; most főfájás, máskor rosz étvágy. A ki nem ért hozzá, nem ad rá semmit. Elmúlik, gondolja. S lehet, hogy az a kis hanyagság az életébe kerül.

— Igazán?

— Meghiszem azt! Hisz csak egy kis semmibe vett pattanás hány embert ölt már meg? Vagy egy kis hashártyalob! Sokan még orvost se hínak hozzá. Ha aztán a lobtermék eltokolódik, elvitte az ördög. Még szerencse, ha csak hályog képződik. Tiz ember közül három kibirja. De az átfúródási hashártyalob öl. Az egy halálos itélet.

— Mondasz valamit.

— Hogy mondok-e? Meghiszem azt! Te, mióta orvosi könyveket olvasok, egész másképen nézem az embereket. El se hinnéd, hogy tiz ember közül nyolcz halálos beteg. A tüdő, a szív, a gyomor, a gerincz, az idegek mind-mind egy-egy engesztelhetetlen ellenségünk. S évekig pusztítanak, míg kiütik magukat.

— Ej, az én családomban ugyan sose volt se tüdőbajos, se szívbajos.

— Honnét tudod? A legpirosabb alma is rothadt lehet belől. Nyolcz gyereked van, ugye, de azért egyiket se adnád oda! S honnan tudhatod, hogy melyik pusztul el a hanyagságod miatt? Azt mondom én néked, hogy az iskolák-

kust. De én mégis azt mondom, hogy mindenki tanulhat belőlük, hogy mint éljen?

— Ej, lári-fárinak tartom! Bocsánat, nem akarom uraságodat sérteni. Szerintem éljen mindenki természetesen.

— Hogy tetszik ezt érteni?

— Úgy, hogy kiki éljen, a mint neki jól esik.

— Nem egészen úgy van.

— Csak az én szerény véleményem. Világért sem erőszakolom másra. Hanem tudok idevonatkozólag egy adomát. Ha megméltóztatik engedni, elmondom.

— Nagyon örülnék. Telik az idő.

— Egyszer az orvosok statisztikai alapon akarták meghatározni, milyen életmód biztosít késő vénséget? Az egyik orvos is helyről-helyre járva, egyszer egy nagyon öreg embert kérdezgetett.

— Hány éves már, öreg?

— Hát bizony felül a nyolczvanon.

— S mit csinált, hogy ilyen jól birja magát?

— Mit csináltam volna? A mit a többi ember.

— Ivott-e sok szeszes italt?

— Soha én, uram, egy kortyot se.

— Dohányzik?

— Nem kenyerem nékem a dohány se.

— Azért ért hát kend ilyen késő kort!

— Az lehet uram. De ahol e a bátyám. Most is részegen fekszik. Ilyenkor estefelé már rendesen be van rúgva. A pipa sem kopik ki a szájából egész nap se, még se emlékszem, hogy csak egyszer is beteg lett volna.

— Hát azért mondom én, — végezte az adomázó — hogy kiki éljen, a hogy jól esik.

— Lehet, de azért én mégis azt mondom, a tudomány nem hazudik. Mert tudhatja-e valaki, ha sose olvasott orvosi könyveket, hogy nem beteg-e. Láttam én már piros almát, hogy festeni lehetett volna, s mikor felvágtam, kisült, hogy belül csupa rothadt. Ott van az én éltem. Nyolcz gyerekem van. Olyan egészségesnek látszott mind, mint a mak. Egyszer aztán egy régi barátom felhivta a figyelmemet az orvosi könyvekre. Ezer szerencse! Rájöttem, hogy valamennyi gyerekem beteg. Ha idején kurára nem fogom őket, ma tán mindet sirathatom. Igy is csakhogy le nem esnek a lábukról. Pedig örökösen diétával élnek. Magamról se tudtam, hogy beteg vagyok. Pedig igazán máról-holnapra elvihet akár a szivem, akár a tüdőm, akár a májam.

— S az orvosok mit mondanak?

— Az orvosok? Azok szamarak. A hány, annyiféleképen beszél.

— Megenged uraságod egy megjegyzést?

— Kérem, egész szabadon!

— Nem haragszik meg?

— Nem. Csak tessék!

— Hát én nem akarom sem a barátját megsérteni, sem önre ráfogni, hogy hipokondrista, de azért azt hiszem, nem tévedek, ha azt mondom, hogy az is szamár volt, a ki először mondta uraságodnak, hogy orvosi könyveket olvasson. — Közben állomásra ért a vonat, s búcsúzkodva tette hozzá: — Na én helyben vagyok. Örültem a szerencsének. Úgyis olyan ismerős az uraságod arcza, mintha már láttam volna valahol. De úgy látszik, cserbe hagyott az emlékezetem. Különben Kelenczi ügyvéd vagyok.

A másik nevetni kezdett:

— Szervusz pajtás. Azért tetszettél hát olyan ismerősnek. Na, te megadtad magadnak, hahaha! Én meg Bacsonyai vagyok.

ÚTRÉSZLET AZ ALSÓKERTBŐL. ÁTJÁRÓ AZ ÖNTŐHÁZKERTRE.

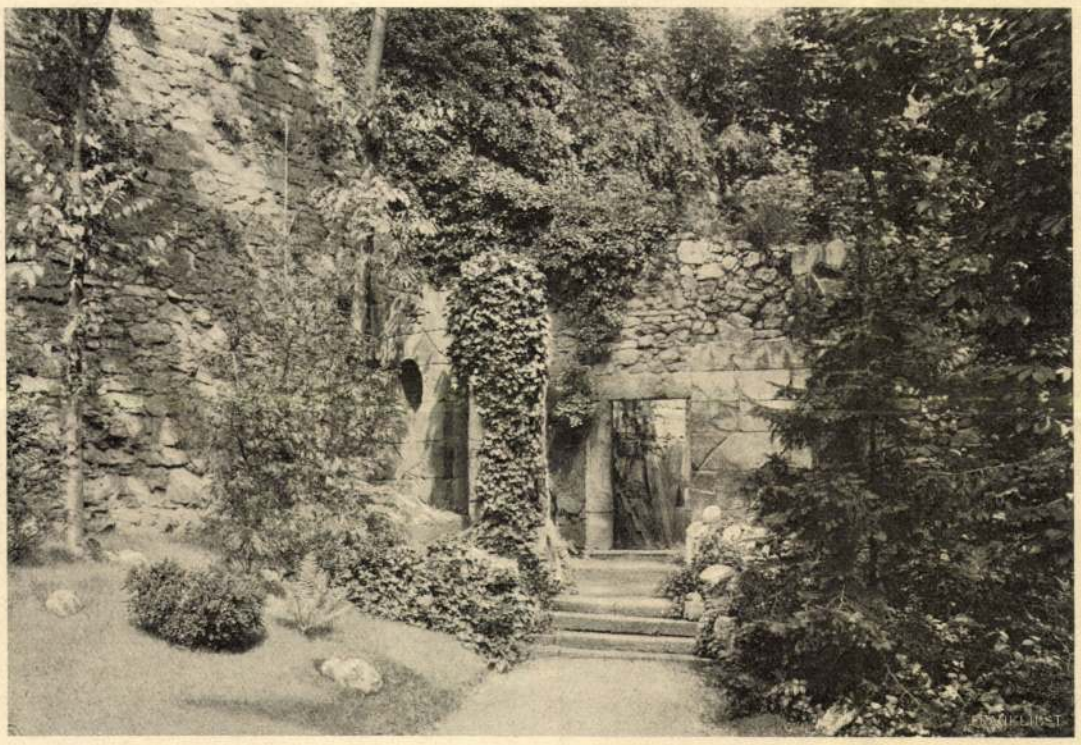

RÉSZLET AZ ALSÓKERTBŐL: «A TÖRÖK SÍR».

MONTIJO EUGÉNIA.

Most már nagyon öreg asszony s ritkán hivja föl magára a közfigyelmet Montijo Eugénia, III. Napoleon császár özvegye. Egykor ünnepelt szépség, hatalmas császárné, az egész világ legtöbbet emlegetett hölgye volt s ez egykori értékeiből nem maradt számára semmi. Öregség, hontalanság, teljes egyedülvalóság ma az örökös kisérői s ezeknek terhén nem sokat könnyit nagy vagyona sem, melyet trónvesztése után, szerencsés üzleti vállalatokkal szerzett. Szerep a világ folyásában nem jut már neki,

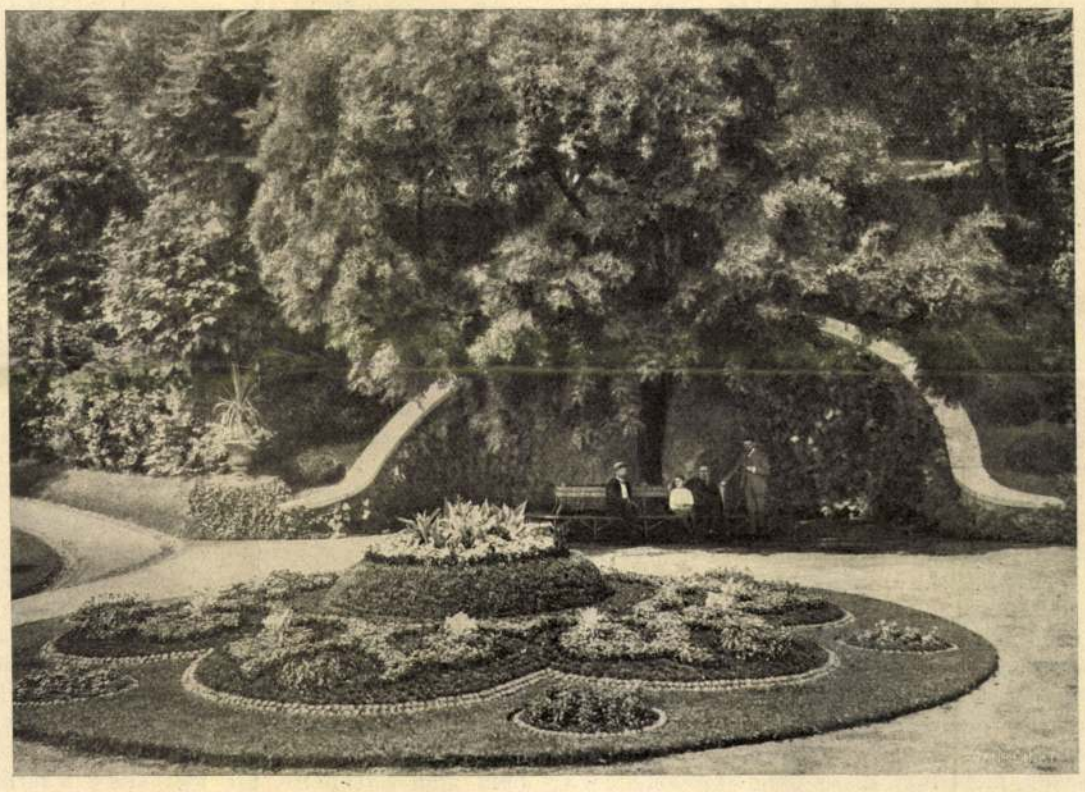

A NAGY VIRÁGÁGY «A SZÉLESKERT»-BEN.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL.

legfeljebb — ha némi hitelt lehet adni az udvarok árnyékában burjánzó szóbeszédeknek — egy-egy fejedelmi házasság nyélbeütésénél segédkezhetik. Ismeretes dolog, hogy a spanyol király és Battenberg Ena herczegnő házasságának szerzését is neki tulajdonítja a fáma.

Most megint napirendre került Eugénia császárné neve, még pedig minket is érdeklő vonatkozásban. Ischlben meglátogatta kortársát, a mi királyunkat, kivel egykor, hatalma és dicsősége tetőpontján több izben találkozott fényes fejedelmi pompa közben. A pompa ezúttal elmaradt, a szinhely nem fejedelmi palota, hanem egy nemzetközi sablonok szerint berendezett fürdőbeli vendégfogadó s az egykori dicsőségből csak emlékek maradtak. Egy minden tekintetben regényes, rendkívüli pálya emlékei: a homályból a trónra jutás, szédületes társadalmi sikerek, óriási politikai befolyás, az aszszonyi cselszövés kápráztató sikerei a politikában, aztán a hirtelen szörnyű bukás egy nagy nemzet vesztével, családja tagjainak gyászos halála sorban egymás után — s végül a rideg, otthontalan öregkor egy czéljavesztett élet befejezéseül.

Regénynél megkapóbb és gazdagabb váratlan fordulatokban e szép spanyol nő élettörténete, a kit Francziaország trónjára emelt a sors, hogy aztán minden keserűséget megizleltessen vele, mely egy feleség és anya szivét érheti. Mert hiába volt nemes származása, a franczia közvélemény sohasem bocsáthatta meg az egykori Montijo kisasszonynak, hogy valamikor kalandos ifjúkort élt át egy nem valami szigorú elvű anya oldalán, mint ragyogó, ünnepelt szépsége minden divatos európai fürdőhelynek, a kit lóháton, vidám kiránduló társaságban nem egyszer láttak, s a kiről tudták, hogy élénk, élvvágyó temperamentuma nem mindig törődik az etikett korlátaival. Igaz, hogy később a pártszenvedély is meglehetősen tulozta e mendemondák jelentőségét, de az tény, hogy III. Napoleon házassága ép ezek miatt még szűkebb családja körében sem talált kedvező megitélésre; öcscse Napoleon herczeg nem csinált titkot Eugénia iránti ellenszenvéből, melyet különben ez is teljes szivéből viszonzott s nővére, Matild herczegnő is csak nehezen nyugodott bele a császár választásába.

Pedig Eugénia mindent megtett, hogy maga iránt kedvezőbbre hangolja a közvéleményt. A Páris városa által nászajándékúl felajánlott rendkívül értékes nyakéket szerényen visszautasította azzal a kérelemmel, hogy az erre szánt pénzt fordítsák egy árvaház alapítására. Az esküvő napján a Notredame oltára előtt reszketve, sápadtan, csaknem félájultan döbben vissza a férje oldalán rá váró nagy felelősségtől. Mikor visszatérve, a Tuileriák erkélyéről bemutatták a népnek, a lelkére nehezedő emlékektől akkor is majdnem összeroskadva, azt a benyomást keltette, hogy mint nő igéző jelenség, de semmi sem vall benne egy nagy birodalom uralkodónőjére.

Ebből az időből származó arczképei bármily szépek is, mégis csak tökéletlenül tükröztetik vissza lényének varázsát. Arczbőre rendkívül finom volt, szép metszésű vonásai majdnem átlátszóknak tetszettek, mint az alabástrom. Ragyogó, szelid nézésű szemei gyönyörű kékek voltak, hajának szine csodás, mint a napsugárban tündöklő arany, mély, sötét gesztenyeszin árnyalattal. Fogai tökéletesek, arcza bájoló, remek nyaka és fejhordozása igazán királynői.

Kezdetben az új világ, mely megnyilt előtte, a ragyogás, az élvezetek magokkal ragadták. Mindent csak kivánnia kellett, hogy elérje. Az udvari hintót, melyen kamarásai, udvarhölgyei, fullajtárjai nagy kiséretével kikocsizott, a tomboló nép hizelgése vette körül, dobok peregtek és fegyverek csörrentek össze tisztelegve, midőn a katonák sorfalai közt elhaladt. De a szeszélyes spanyol leány hamar beleúnt az udvari élet üres ragyogványaiba. Az angolos nevelés, melyben felnőtt, éreztette vele, hogy arany kalitkában van s mindenfelől az etikett pedáns formaságai korlátozzák. Régi barátait délszaki lelke egész melegével, a lényét jellemző fesztelenséggel szerette volna körülvenni, de az udvari szokások, állásának dísze nem engedték ezt s hallania kellett nem egyszer férje és az udvaronczok szigorú gáncsait. Bár nem volt bigott, mint a hogy sokan hitték, de szerette pontosan végezni ájtatoskodásait. Ámde nem lehetett jelen egyetlen vasárnapi misén se a nélkül, hogy nagy boszúságára egész sereg bámész ne fogta volna ostrom alá látcsövével, kiváncsian kisérve minden mozdulatát s számbavéve még azt is, hogy hány keresztet vet.

Még kellemetlenebb megpróbáltatások várták Eugéniát nyilvános szerepléseinél. Az előkelő legitimista hölgyek sohasem ereszkedtek le odáig, hogy fogadásain megjelenjenek, mi több, az új napoleoni arisztokráczia hölgyeinek zavara és ügyetlensége, melylyel hosszú uszályos ruháikban mozogtak, valóságos gúny és nevetség tárgya volt a St. Germain negyed régi nemességénél. Ennek daczára a toilettekben űzött luxus minden képzelhetőt felülmúlt, mert a hosszú uszályokat, melyekben csak kevesen tudtak a felkapaszkodott világ tagjai közül járni-kelni, meghajolni és leülni, csakis udvari alkalmaknál használhatták. Ehhez járult a várakozás kényelmetlensége is, míg valaki a császári pár elé juthatott, s a fárasztó czeremoniásság, mely ezt kisérte. Mindez azt eredményezte, hogy az udvari fogadások egyre ritkábbak és kevésbbé látogatottak lettek. A mit a történeti arisztokráczia veleszületett komoly kötelességének ismert, egy öröklő dinasztia előtt, az most csak felesleges és feszélyező formaságnak tetszett, mely alól mindenki igyekezett kibújni.

Így aztán mind egyhangúbban alakúlt a császárné élete. Fél tizkor kelt, fél tizenkettőkor elköltötte a császárral reggelijét, kettőkor jöttek udvarhölgyei, a kik Párisban otthon háltak, az udvar vidéki tartózkodásainál azonban egymást kellett felváltaniok s ez idő alatt a palotában voltak kötelesek tartózkodni. Hiába tüntette ki a császárné közülök egyiket a másik felett, azért mindannyival szemben a rangelsőbbséget volt kénytelen szem előtt tartani s nem válogathatta ki közülök azt, a kit jobban kedvelt. Nap nap után kikocsizott azzal a hölggyel, a kit állása feljogosított arra, hogy a császári hintóban foglaljon helyet s nap nap után órákig volt kénytelen hajlongani a tömegnek. Majd jött az ebédre való átöltözködés s utána az unalmas estélyek, melyeken senkinek sem volt szabad engedély nélkül leülni. Eugénia kivétel nélkül megadta ezt az engedélyt a nőknek, de a férfiakra nem volt szabad ezt kiterjesztenie, tiltotta az etikett. Így aztán a hölgyek körben ültek, míg mögöttük fáradtan álldogáltak az urak, türelmetlenül várva az estély végét, a midőn az utolsó távozó szoknya suhogása után kimerülten dőltek el a szófákon.

Ezeken az estélyeken a császár keveset beszélt s ha szólt, ezt az ő lágy, behizelgő hangján tette. Annál keresettebb élénkséggel csevegett Eugénia, mintegy érezve, hogy ő rá hárúl a kötelesség a fagyasztó unalmat elűzni. Hangja azonban bántó ellentétben állt szép arczával, kemény spanyolos torokhang volt, s a francziát, bár folyékonyan, de idegen akczentussal beszélte.

Hogy ez estélyek unalmát némileg enyhítsék, minden lehetőt kigondoltak. Egy nap a császárné hirtelen azt vette eszébe, hogy csinált virágokat készít. Késő este kilencz órakor szalasztották a kamarást az ehhez való eszközökért. Máskor a cserépfestés láza jött a császárnéra, a ki pedig a világ legszebb keramikai gyűjteményének volt birtokában. Ezt a szeszélyét is rögtön ki kellett elégíteni. Azután felolvasásokat indítványoztak. De mit olvassanak? Valaki a «Jene Eyre» czimű regényt ajánlotta. A császárnénak ez tetszett, de a császárt rendkívül úntatta. Elővették hát Josephust és a zsidók háborúit. Ez meg a császár figyelmét kötötte le, ellenben Eugénia ásított mellette, úgy hogy utoljára is belátták, hogy így semmire sem lehet menni.

Általában Napoleon császárt jobban szerették az udvarnál, mint a szeszélyes, ingerlékeny Eugéniát. Pedig ő nem tehetett erről, nevelése el volt hanyagolva s szellemi foglalkozások iránt nem birt érzékkel. Gyűlölte a zenét, a szépművészeteket nem szerette s a Théatre Français legjobb darabja sem szórakoztatta. Szivesen kereste volna fel a kisebb szinházakat, a hol legalább megnevettethették volna. De az efféle mulatság méltóságán alóli volt, s azért nem igen élvezhette. Ha bált adott, a termeit megtöltő tömeg alig engedte meg, hogy az első négyest végigtánczolja s a termeken végigsétáljon. A franczia arisztokráczia büszke elzárkózása arra kényszerítette, hogy ünnepélyeinek dúsgazdag idegenek, orosz, román, amerikai előkelőségek által kölcsönöztessen vonzerőt. Ezek pedig csak öltözékeik rendkívüli fénye által kelthettek feltűnést. Így vált a luxus életszükségletté a második császárság udvaránál, a melyért Eugéniát annyi gáncs érte, s pedig — tegyük hozzá — részben igazságtalanúl, mert Eugénia otthoni toiletteje fölöttébb egyszerű volt mindig, csak nyilvános alkalmaknál szeretett választékosan öltözködni és pedig rendesen könnyű, álomszerű tüll- és gázszövetekbe, melyek azonban, bár nem voltak oly drágák, mint a Bourbon-herczegnők nehéz csipkés, himzéses toilettejei, de mert csak egyszer voltak viselhetők, óriási összegekbe kerültek. Ebben az izlésében aztán mindenki Eugéniát akarta utánozni, minek következtében minden bálon rengeteg értékű toilettek mentek tönkre. A férjek természetesen zugolódtak s Eugéniát okolták az őrült tékozlás előidézésével.

A császárnénak három szobalánya, vagy öltöztetőnője volt. Az első köztük egy spanyol nő, Pepa, a ki már trónrajutása előtt szolgálatában állott. Egy tiszthez ment később nőül s mint társaságbeli hölgygyel bántak vele. Hintó állott rendelkezésére, mikor úrnője számára bevásárlásokat tett s a saint-denisi iskola két lánynövendéke segített neki. A császárné ruhatárát minden három hónapban újították fel s ekkor a kiselejtezett ruhaneműeket Pepa és a két növendék között osztották fel.

Sajátságos, hogy Eugénia gyermekét sem vitte soha magával kikocsizásainál, a mint az pl. Viktória angol királynőnek volt szokása. Nem a szülői szeretet hiánya volt ennek oka, hanem Eugénia önkénytelenül érezte annak szükségét, hogy a császár beczézgető szeretetét fia iránt némileg ellensúlyozza. Így aztán a gyermek hamar megtanulta, hogy «a mama mindenre nemet mond, de a papa igent.»

Megtörtént, hogy a császárné olykor engedelmet kapott férjétől arra is, hogy inkognito lopózzék ki a palotából. Ez rendesen esténként történt s ilyenkor Eugénia fekete parókát tett föl s kék szemüveget, egyszerű fekete selyemruháját valamelyik hölgyétől kölcsönözte s így átöltözve, kiséretével órák hosszat bolyongott a boulevardokon s gyermekes örömmel szemlélgette a kirakatokat.

Közben magánélete is mind boldogtalanabbá lőn. III. Napoleon szeszélyei nem ismertek korlátokat. De Eugénia legkevésbbé sem tartozott azon tűrő, szenvedő nőalakok közé, kik férjeik minden ballépése előtt szemet húnynak. Féltékenysége kínos jeleneteket rögtönzött, melyek a császárt végkép elidegenítették. Még jobban megrázta egyetlen nővére, Alva herczegnő halála. Egészsége komolyan megrendült, úgy hogy a császár jónak látta egy időre Skócziába engedni őt utazni. Az ürügy az volt, hogy valami híres orvost keres föl, de valósággal csak a családi élet feldúlt békéjét akarták leplezni.

Visszajövet mintegy kiengesztelésűl III. Napoleon mindinkább kezdte beavatni nejét politikai terveibe, melybe való befolyása pedig később oly végzetesnek bizonyúlt. A compiégnei s fontainebleaui zajos ünnepélyek is meg-megismétlődtek esztelen költekezéseikkel, az öltözékekben kifejtett, minden mértéket meghaladó pompával, melyre Eugénia adta a példát, de egész családok fizették meg romlásukkal. A meghivások egy hétre szóltak, de erre az időre tizenöt toilette volt kötelező. Sokan betegség szinlelésével vonták ki magukat. De a kik elmentek, azok számára Eugénia a legkülönbözőbb társasjátékokat rendeztette, mint pl. a szembekötősdi, bujósdi, mely alkalommal minden illendőség korlátai leomlottak. Szép és kaczér nők kérkedtek, hogy a szembekötősdinél a császárt bajuszon fogták, és nagykövetek leányai tévedtek a bujósdinál a császár magánszobáiba.

Éles ellentétben állott e környezettel a «vörös herczeg» szent életű neje, egy igazi királylány, Klotild herczegnő, a kit 17 éves korában áldozott fel a politika számítása egy mindenkitől gyűlölt férjnek. Mindenki sajnálta a jobb sorsra érdemes olasz királylányt a romlott udvar közepette, melyben szűzies tisztasággal ragyogott ártatlansága, s mindenki el volt ragadtatva önkéntelen bonmotjától, melylyel oly találóan vonta meg a párhuzamot önmaga és a császárné közt, midőn ennek kérdésére, hogy nem fárasztják-e az udvari czeremoniák, azt felelte: «Oh nem, hisz én szokva vagyok

ÚJVILÁGKERT.

távirónak a jelenleg alkalmazásban lévő gépek felett, ha most még ehhez veszszük, hogy a jelenlegi forgalomnak tízszerese mellett is elég a huzaloknak tizedrésze s a személyzetnek alig egy negyede szükségeltetnék a mostani távirati forgalomnak a tízszeresére, akkor már ezekből is belátjuk, mily mérhetetlen idő- és pénzmegtakarítást hoz az emberiségnek két jeles hazánkfiának e nagyhorderejű találmánya.

És ha már innen tőlünk nem indulhatott ki világhódító útjára e kiválólag magyar találmány, legalább kívánjuk, hogy mentül előbb a szülőföldre is kerüljön e csodagépekből egynehány, vagyis hogy legalább nagyobb forgalmú városaink e hazánkban született távíró útján kerüljenek összeköttetésbe egymással.

Vozáry Pál.

MIÉRT NEM LETT MARÓCZY ELSŐ AZ OSZTENDEI SAKKVERSENYEN?

A sakk-értő közönség izgatott érdeklődése kisérte az osztendei sakkverseny minden mozzanatát és mindenki szorongással várta a kitünő magyar mesternek, *Maróczy* Gézának győzelmét. Nem csoda, ha a verseny eredménye sok csalódást okozott Maróczy híveinek, a kik az utolsó pillanatig váltig bizakodtak a győzelmében.

Azonban annak, hogy Maróczy ezen a versenyen a második helyre szorult, nem a véletlen az oka és az ő második díja korántsem jelenti azt, mintha a játékereje csak a legkisebb mértékben is csökkent volna. Bizonyára nem lesz érdektelen elárulni ennek okait, — olyan kulisszatitkokat, a melyekről csak a Maróczyhoz közelállók tudnak.

Maróczy, az óvatos, a mértékletes Maróczy, a kiről soha sem lehetett elmondani, hogy kimerült, vagy elfáradt volna a sakkozástól, a ki mindig pihent erővel ment a versenyekre, most fáradtnak érezte magát. Ő maga is erről panaszkodott. Az amerikai tartózkodás nagyon elfárasztotta. Maróczy tudvalevőleg még ennek az évnek az elején Amerikába utazott azzal a szándékkal, hogy *Laskerrel* a világbajnokságért megmérkőzzék. Azonban ezt a mérkőzést eddig még nem lehetett megtartani és hosszadalmas tárgyalások, sok huza-vona után ez év októberére halasztották. Mivelhogy ezek a tárgyalások lassan haladtak előre, Maróczy engedett az amerikai sakk-körök meghívásának és alkalmat adott az amerikai sakkozóknak arra, hogy az ő csodálatos talentumát mindenféle megnyilatkozásában csodálják. Nap-nap után mérkőzött az erősebb sakkozókkal egyes játszmákban; összemérte erejét az összes amerikai mesterekkel — és mint ismeretes, mindeniket legyőzte — és e mellett még szinte nap-nap után fárasztó szimultán-előadásokat kellett tartania. Egyszerre harmincznegyven ellenféllel vette fel a küzdelmet, — azonban nem a tábla megtekintése nélkül, mint a szerencsétlenül járt *Pillsbury*, — a mi rendkívül gyors áttekintő-képességet, szédítő gyorsaságú agy-munkát kiván meg. Igy aztán nem csoda, ha ez a napnap után való megfeszített szellemi munka kissé megviselte Maróczyt és nem csoda, ha valamelyest fáradtnak is érezte magát. Ezen a fáradtságon kívül még a folytonos szimultánozás is befolyással volt a magyar mester játékerejére, mert hiszen a szimultán-iáték valamelyes könnyedséget kiván meg.

Ez a könnyedség a versenyeken föltétlenül kárhozatos és Maróczy eddigi verseny-játszmáiban nem is akadhatunk a nyomára. A föltétlen biztosság, hajszálnyi pontossággal megállapított tervek a jellemző vonásai Maróczy játékmódjának. Ezen a versenyen azonban, a szimultán-játék okozataképen, Maróczy egynéhány játszmájában föl lehetett fedezni valemelyes, szinte a fölületességgel határos könnyedséget, a mi teljesen idegen vonás a magyar mester játékmódjában. Ez a könnyedség volt az oka egy-két játszmája elvesztésének, igy például annak, a melyet Duras ellen veszített.

A fáradtságnál egyéb oka is van annak, hogy Maróczy játéka sok játszmában nem volt olyan erőteljes, a milyent nála megszoktunk. Maróczy ugyanis fiatal házasember és csak nemrégiben tudta meg, hogy egy kis gyermekkel több van a világon s ez az övé. Feleségétől, gyermekétől, otthonától távol, messze földön tudta meg, hogy apa. Nem csoda, ha elfogta a családja utáni vágyakodás éz fölzavarta a lelkivilágát. Elvesztette a nyugalmát, melyre pedig egy sakkmesternek annyira szüksége van. Ki tudja, hányszor esett meg vele, hogy nehéz, fáradságos küzdelem közben, a mikor elmerült a tervek tömkelegébe, — a lelke hazaszállt s látta a bölcsőben rugdalódzó kis gyermeket s megérezte a feleségnek a férj után való vágyódását. És ilyenkor fejcsóválva mondogatták a játékát figyelők: «Maróczy kissé figyelmetlenül játszott.»

. . . Ilyen okai voltak annak, hogy Maróczy nem lett első. A közönség, a mely valamelyes elégedetlenkedéssel fogadta a verseny eredményét, ezeket a sorokat olvasva, bizonyára el fog csodálkozni azon, hogy ilyen körülmények között a bámulatos tehetségű, nagy tudású mester olyan szép eredményt tudott elérni. Hiszen kis hija, hogy ezen a versenyen is a mesterek élére nem került. Bizakodva hiszem, hogy ezeknek a soroknak az elolvasása után fogják csak *Maróczy* nagy tehetségét igazában megismerni és értékelni tudni.

J. J.

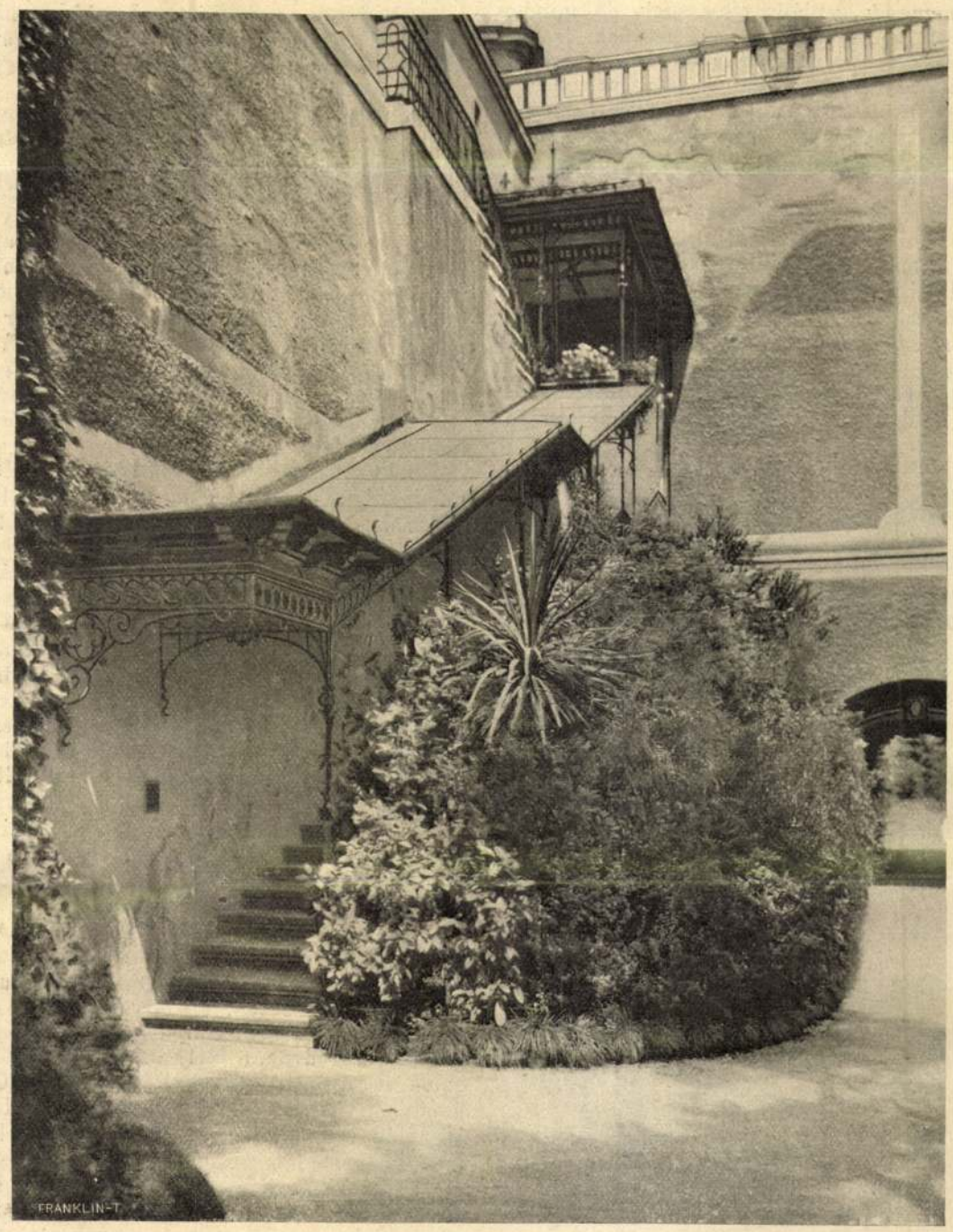

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ LÉPCSŐJE AZ ÚJHOLLANDI NÖVÉNYEKKEL A KÖZÉPKERTBEN.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL.

hozzájuk.» És midőn mégis elkövetkezett az idő, hogy önként visszavonúlt az erkölcstelen udvartól s Palais Royali magányába zárkózott, Páris utczai népe azzal mutatta ki hódolatát ritka erényei iránt, hogy kétes nők társaságában a boulevardon végigrobogó férjének utána kiáltotta: «Éljen Klotild herczegnő!»

Ez volt a nép itélete a császárság bűneiről, melynek még drámaibb kifejezést adott akkor, mikor III. Napoleon nimbusza végkép szétfoszlott. Eugénia, mint tudjuk, a szedáni csatavesztés után álöltözetben menekült s egyedül amerikai fogorvosa önfeláldozásának köszönhette életét. Ugyanakkor pedig Klotild herczegnő lassú ügetéssel hajtatott ki a Palais Royalból s az emberek némán, kalaplevéve üdvözölték.

EGY MAGYAR TALÁLMÁNY SIKERE KÜLFÖLDÖN.

A Pollák-Virágh-féle gyorstáviró, mely a legközelebbi években oly nagy elismerést és erkölcsi sikereket ért el mondhatni az egész művelt világon, immár a gyakorlati megvalósulás terére jutott. Világforgalomba való hozatalára Párisban, a legelső pénzemberek közül Société Générale De Télégraphie Rapide de Système Pollák-Virágh czímen szindikátus alakult 1.000,000 frank teljesen befizetett alaptőkével.

Ez talán az első magyar találmány, a mely hamisítatlan magyar jellegével érvényesülni tudott a külföldön. Mert hiszen voltak nekünk világforgalmi, s világhírű felfedezéseink, a melyek itt születtek e hazában, de ezek mire a világforgalomba kerültek, már annyira ki voltak forgatva magyar jellegükből, hogy még magyar eredetüket is kétségbe vonták s utóbb elfelejtették.

A gyorstáviró azonban kezdettől fogva mindvégig megőrizte magyar jellegét, mert felfedezői nemcsak geniális tehetségek, de minden izükben a legjobb magyar hazafiak is, kik kezdettől fogva mindvégig előtérbe helyezték a találmány magyar voltát és sohasem engedték sem nyugat-európai, sem amerikai bemutató körutjok alkalmával, hogy akár a lapok, akár a közös konzulátusok őket osztrákoknak nevezzek.

A művelt nyugati államok fővárosai közül csak Bécs volt az, hová találmányuk bemutatására meghivást nem kaptak a gyorstáviró feltalálói. Pedig legnagyobb részben bécsi pénzen létesült, a mennyiben Silberstein S. bécsi bankár adta hozzá legelőször is Pollák Antalnak a szükséges anyagi támogatást.

Nem kaptak meghivást Bécsbe még akkor sem, midőn a nyugat-európai városokon kívül New-York, Chicago, — sőt Pétervár is óhajtotta látni csodálatos gyorsasággal dolgozó táviró-gépjeiket, sőt még akkor sem, midőn II. Vilmos német császár is egész családjával s vezérkarának egy részével megtekintette a találmányt.

POLLÁK ANTAL, A GYORSTÁVIRÓ FELTALÁLÓJA, GÉPEI KÖZT.

A felfedezők egyike Virágh József, e geniális tehetségű gépészmérnök pár év előtt fiatalon, alig 33 éves korában hirtelen jött vakbélgyulladás következtében elhúnyt.

Sok szép remény szállott vele a sirba, ki nemzetét s ezzel a világot még sok hasznos találmánynyal volt hivatva gazdagítani. Terveit társával Pollák Antallal együtt készitette, s e téren az elsőbbség az utóbbit illeti meg. A gyorstáviró is tisztán az ő eszméje volt s a gyakorlati érvényesítésnek is már félutján volt, mikor megismerkedett Virághgal, kinek különösen gyakorlati szakismeretei útján csakhamar befejezésre került a gyorstáviró.

A francziák látták be legelőször, mily nagy jövője van a gyakorlati életben a gyorstávirónak, s társaságot alakitottak annak a világforgalomba való bevezetésére.

Pollák Antal feltaláló hazánkfiát hívták meg műszaki igazgatónak. Igy az erre leghivatottabb, a felfedező fogja bevezetni gyorstáviróját az életbe, az egész világ hírszolgálatába.

A gyorstáviró gépei tulajdonképen három részből állanak: az első lyukasztó, vagy perforáló készülék, a mely majdnem olyan, mint egy irógép s kezelése is nagyon hasonló hozzá. Ez egy papirszalagot bizonyos nagyságú és helyzetü lyukacsokkal lát el, a mint ezt egyik képünk mutatja. Minden betünek, más elhelyezésű lyukacsok felelnek meg s hogy az egész bárki által könnyen olvasható legyen, e perforált betükkel egyidejüleg a gép nyomatott betüket is ir.

Midőn készen van a szalag, melyet bárki otthon is elkészíthet magának, ha ily gépje van, reá jön a perforáló gép mellett álló felvevő készüléknek egy gyorsan forgó hengerére s annak forgása következtében azon tova csúszik és pedig a hengerre reá fekvő két fémseprűcske között, hol a henger és a fémseprűcskék a villamos áram közvetitői lévén, az átlyukasztott papirszalag következtében a lyukgatás helyein az áramkör záródván, a mely aztán a vezető huzalok segélyével a leadó állomáshoz jut. Ott a képünkön látható harmadik gép, azaz a leadó készülék van, melyben az áram két érzékeny telefonlemezt hoz rezgésbe, a mely rezgések egy erősen megvilágított kicsiny fémtükör segélyével, egy tova mozgó fényérzékeny papirral göngyölt hengerre vettetnek s azon ezek érzékitve, mint szépen olvasható betük a gép által magával előhivatnak, megszáritatnak s egy forgó henger segélyével a gépből kitolatnak. Ezáltal a sürgöny készen áll, a kezelő egyénnek csak el kell vágnia s a küldönczczel rendeltetése helyére juttatnia.

A kész sürgönyöket az itt közlött képek mutatják, szép olvasható irással, a mint ezt maga a gép eszközli, de minden ékezet nélkül.

A kezelő egyénnek alig van itt valami teendője, különösen ha a perforált szalagot is már készen kapja s e könnyű kezeléssel is már 50,000 sőt még több szót lehet e gépek útján továbbitani egy óra alatt, holott most a legügyesebb két távirász felette megerőltető munkával sem képes többet, mint 500 szót leadni ugyanezen idő alatt.

Már ez is mutatja roppant előnyét a gyors-

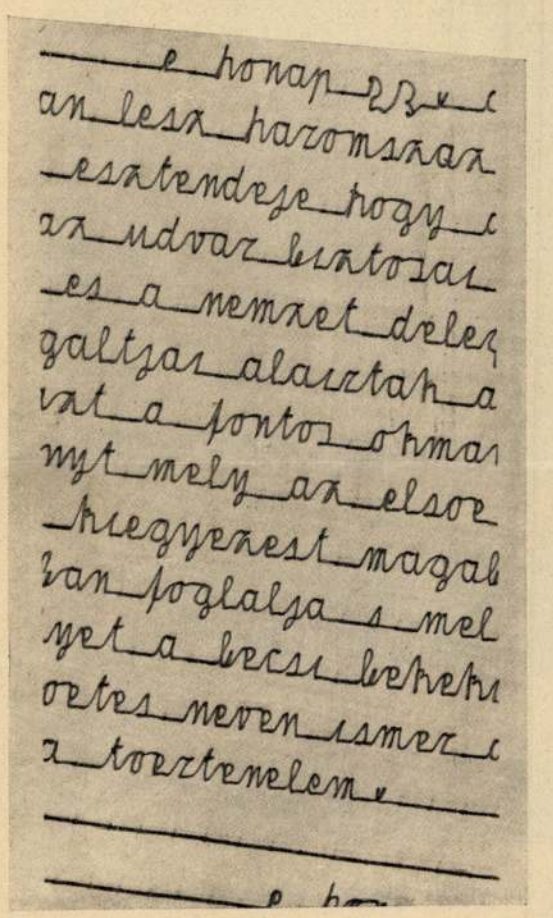

MAGYAR SZÖVEGŰ TÁVIRAT.

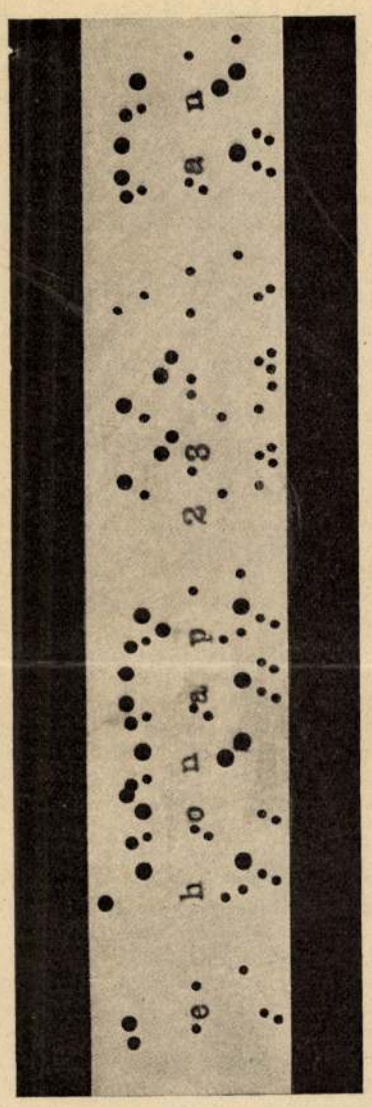

LYUKGATOTT TÁVIRÓ-SZALAG BETÜKKEL.

a leszálló nap sugarai által aranyozott budai hegycsucsokra, hol a szép alaku vörösvári völgyben a budai hegyek óriása, a pilisi hegy zárja be a láthatárt; keletnek tekintve pedig a városligeti nagy tó áll szemünk előtt, melynek ellátása vizzel a bevezetendő Rákos-patak által ugy hiszszük nemsokára végleg befejezett kérdés lesz.

A kert második felében van az igazgató lakása *(M)*, a gázlómadarak mocsárja *(N)*, a futómadarak háza *(O)*, a medveház *(P)*, a tevék, antilopék és lámák lakhelye *(Q)*, a szarvaspark *(R)*, a juh- és kecske-akol *(S)*, a majorság *(T)*. A három utóbbi között egy kioszk *(U)* tejezők számára; a kioszktól oldalt pedig a gyermekek játszó helye, hol vitéz fiaink ponylovakon vagy szamarakon gyakorolhatják lovaglási tehetségöket; végre itt van még az ól disznók számára *(X)*, melyeknek tenyésztésére tiszta fajtákban különös gondot kell forditanunk.

A kert végső szögletében pedig áll a takarmánytár, a dolgozó-szin, egy őr lakása stb. Az egész kertben ülőhelyek, ligetes, erdős partiek, fölváltva szép zöld rétes helyekkel. — S ha már a papiron oly szépnek mutatkozik az állatkert, hát még milyen lehet majd a valóságban!

Ámbár már alá van irva annyi részvény, hogy a kert alapmunkájához hozzá foghatnánk, de a befizetések egy része azért nem történhetik, mert sok iv még nem küldetett be. Ennélfogva a vállalat érdekében minden alkalommal kérnünk kell az aláirási ivek beküldését, de másrészt aláirókat is mentől nagyobb számmal kellene gyüjteni, mert ennek arányában hamarább és nagyobb tökélyben adható át állatkertünk s egyszersmind állathonositó intézetünk a hazai közönségnek.

Kriesch J., tanár s választmányi tag.

A szemek ápolása.

A szemek ápolása csak egy része az átalános életrendtannak (diaetetika) és foglalkozik egyrészt az életmód szabályozásával a legnemesebb érzékszerv megtartása czéljából, másrészt a czélszerü magatartás szabályaival a szem egészségének már beállott zavarainál. Miután ezen utóbbi részét az életrendtannak a kezelő orvos amugy is mindig megszabja betegének: azért én itt az olvasók hasznára csupán az egészséges szemek ápolása felett akarok némelyeket közölni, és pedig a gyermek születésétől kezdve fogom tárgyalni a hátrányos befolyásokat, melyek a szemeket érhetik s maradandó károkat okozhatnak, de egyszersmind utmutatást is adandok, mint kell az ily befolyásoktól óvakodni, hogy a legnagyobb fontosságu érzékszerv az ember szellemi és testi életének szolgálatára megtartassék.

I. Ujszülötteknél.

Vas. Ujs. 1865. 16. l.

mészet között létezik. A teremtésnek büszke ura végre lenézi a többi alsóbb fejlődési fokon álló testvéreit — s idáig jutottunk már mi, városi lakosok, kik a természettől elvonva, egy önmagunk által teremtett mesterséges világban élünk. Ily állapot az emberiség erkölcsi mint szellemi javát veszélyezteti s ezen veszélynek helyes érzetében mindenütt mutatkozik a vágy, a természethez visszatérni!

Jelen századunk, mely kiválóan természettudományinak mondható, a természettudományok fontosságát és szükségét helyesen felismervén, ezeket előtérbe állitotta, s a természettudományoknak polgári jogait a népművelődéshez elismerte. Már pedig az állatkertek legnagyobb mérvben népművelő intézetek. „Az állatkert," azt mondja dr. Jaeger „művelő intézet az agg, mint a gyermek, a nagy, mint a kicsi számára; oly intézet, melyben élvezve tanulunk s mely a kellemest a hasznossal egyesiti, oly intézet, melybe minden látogató azon öntudattal lép, hogy ő az, ki azt föntartja, szóval valódi népintézet."

jza.)

Hazánk fővárosában is az évek óta tervben levő állatkert valahára létre jő, s a haladásnak minden valódi barátja méltán örvendhet e mozgalomnak. Megragadjuk az alkalmat, ezennel állatkertünk tervét a tisztelt közönség elé terjeszteni, melyet — a bécsi állatkert igazgatójának eszméjét fölhasználván — Petz Armin ur, pesti jeles kertészünk készitett. Ne sajnáljunk egy rövid pillantást a valóban gyönyörü tervezetre vetni, mint azt mellékelt rajzunk mutatja. A kert kiterjedése 32 hold, a bemenet *(A)* — melynek egyik oldalán a pénztár és az iroda, másikon pedig a kapus és a jegyszedő szobája van elhelyezve — ugy van alkalmazva, hogy közel levén a rondeauhoz, hozzá a már meglevő árnyékos ösvényen juthatni, mi a gyalogosokra nézve nyáron igen kellemes, továbbá még arra is kellett szükségkép tekintettel lenni, hogy a bemenet előtt elegendő térség legyen az ott megforduló kocsik stb. számára. A bemenettel szemközt mindjárt feltünik, a terasszokban felépitendő vendéglő *(B)*. Ennek fekvése feltünően szép.

Egyik oldalról föltárul előttünk az egész állatkert főbb része, a mindig váltakozó jelenetekben felcsillámló tó *(C)* számos uszó madaraival; a majomház *(D)* örökké nyughatatlan és mulattató lakosaival, a fáczánok és galambok csodá-

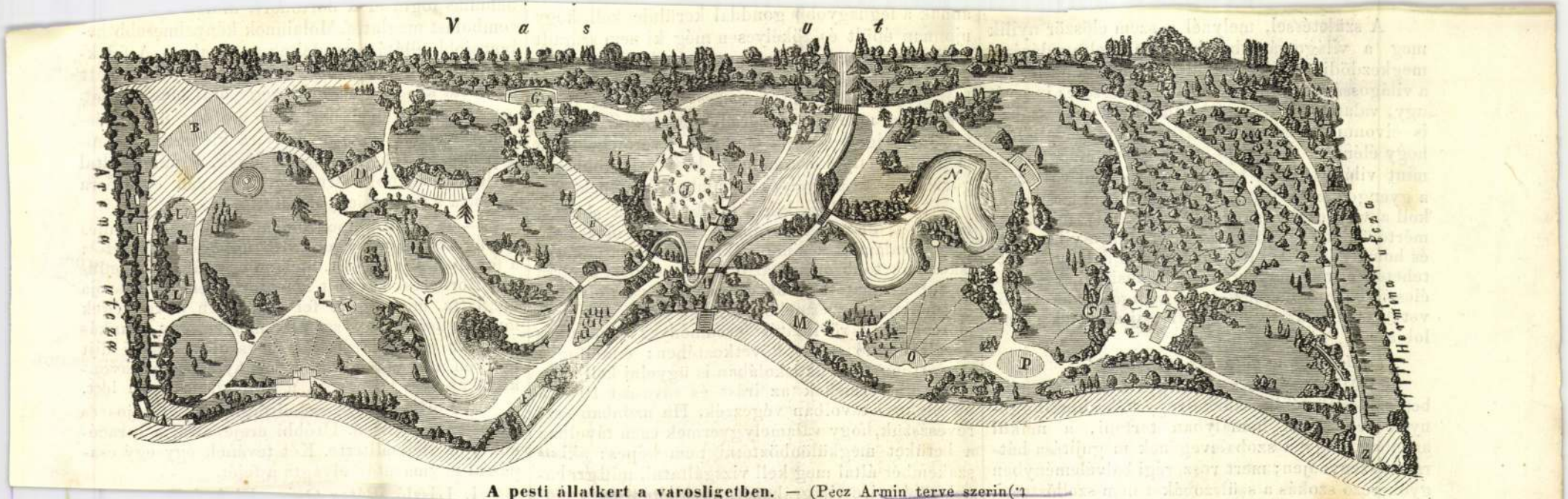

A pesti állatkert a városligetben. — (Pecz Armin terve szerint.)

latos és szép alakjai *(E)*, a tyukok számtalan fajtái *(F)*, a ragadozó emlősök *(G)* és madarak *(H)* méltóságteljes képviselői, továbbá a kül- és bel-

A születéssel, melynél a szem először nyilik meg a világosság befolyásainak elfogadására, megkezdődik egyszersmind a rá való gond is. Ha a világosságot, mint a szemek természetes ingerét ugy, valamint a levegőt a tüdőktől nem szabad is elvonni: mégis a lehetőségig vigyázni kell, hogy élénk és erős nap- vagy gyertyafény, valamint világosság és homálynak rögtöni változása a gyengéd szemet ne érje (a gyermeket lassankint kell a világosság ingeréhez szoktatni), minthogy mértékfölötti fénybehatás ugy, mint a világosság és homály közötti hirtelen változás is képes a láttehetséget mindenkorra megsemmisiteni. A szemre élesen beható fénynek továbbá igen gyakori következménye az ugynevezett „ujszülöttek szemlobja.“

Tehát mily magatartás szükséges?

1) Mindenekelőtt szükséges a szobát, melyben szülés történik, szürke vagy kék ablakfüggönyök segélyével homályban tartani, a nélkül azonban, hogy a szobalevegőnek megujitása hátrányt szenvedjen; mert rosz, régi balvéleményben gyökerező szokás a szülszobákat nem szellőztetni, csak arra kell ügyelni az ily szobák szellőztetésénél, hogy a beömlő üde levegő ne érje közvetlenül a szülőnőt és gyermeket; ennélfogva tanácsos

annak a legnagyobb gonddal kerülnie kell, hogy ujonnan épült és tökélyesen még ki nem száradt házba lakni ne menjen; mert miután a gyermekeknek különösen télen a legtöbb időt szobában kell átélniök: a gőzös és nedves levegőnek befolyása (mi nem jól kiszáradt lakásoknál mindig történik) igen károsan hatna a gyermekekre, a mennyiben ily körülmények között legtöbbször görvélykór és görvélyes szemlobok fejlődnek.

7) Gyermekek, kik a 6-dik életévet elérték, rendesen, de néha korábban is már olvasásra, irásra, valamint kézimunkákra is szorittatnak. Az iskolában több óráig tartó ülés, a szürke papirra roszul nyomatott iskolakönyvekben való olvasás, mi mellett a gyermekek fejöket többnyire igen előre hajtják, rövidlátást eredményez a huzamos közelről való nézés következtében; ennélfogva ugy otthon, mint az iskolában is ügyelni kell arra, hogy a gyermekek az irást és olvasást 10—15 hüvelyknyi távolban végezzék. Ha azonban észreveszszük, hogy valamely gyermek ezen távolban a betüket megkülönböztetni nem képes: akkor szakember által meg kell vizsgáltatni, miután ennek többnyire világrahozott rövidlátás, vagy előrement

rombolást meglátta. Molainnek kényelmesebb helyet, jobb ellátást rendeltek azonnal. — A falakban tett rombolást hat kőműves egy hét alatt javitotta ki, — a mi neki négy órai munka volt.

A Bastilleben herkulesi erejeért ördöngösnek tartották. Sokszor annyira kiéheztették, miképen egészen elgyengültnek hivék, ő mindazáltal a legvastagabb vasrudakat könnyen egymásra hajtotta s ismét kiegyenesitette.

— A párisi hippodromban egy igazi Herkules mutogatta magát. Damawith ugyanis megtartott a fogaival egy hordót, melyen egy játszó hegedüs ült. Borkereskedő volt s a hippodrom igazgatója meglátta, mint emelt fel egy izben a vendégek mulattatására egy asztalt, melyen egy munkás állt. Az igazgató rögtön megszólitá, annyi dijt igérvén neki naponkint, a mennyit eddig havonkint kapott s Damawith a hippódrom tagja lett.

Az erősek közé számittatnak Erős Lajos és Bouillon Gottfried. Utóbbi ereje által a saracéneket megfélemlitette. Két tevének egy-egy csapással egymásután elvágta a fejét.

I. László

A pesti állatkert terve.

Minél tovább halad az ember művelődése, annál inkább elidegenedik a természettől; szükségletei szaporodnak, ő magának még mestersége-seket is teremt s végtére alig marad tudomása azon szoros összefüggésről, mely közte és a ter-

a mind
Ha mind
meg, lege
pompában ra
déglőhöz legkö
által már messzir
ket; vagy ha lelk
elragadtatva a maga

tetbe veendő.

Az irás vagy rajzbani oktatásnál gondoskodni kell kellő világitásról, mert misem rontja el oly könnyen a szemeket, mint elégtelen világosság.

Dr. Groszmann.

(Vége köv.)

Képek a pesti állatkertből.

IV. A majomház.

A majomház az állatkert leglátogatottabb helyisége. Biztosan lehet reá számitani, hogy itt a délutáni órákban mindig nagy, derült társaságra fogunk találni. Minden egyes majmot ismer már a közönség (különösen a vidám apró nemzedék), tudja jó s rosz tulajdonságaikat, s természetes ennélfogva, hogy mindenikének akad elég pártfogója, kik kedvenczeiket mindenféle csemegével ellátják. Nem tagadhatjuk azt sem, hogy bizonyos rangfokozat szerint részelteti a közönség pártfogásában kegyenczeit a szerint, a mint azok több vagy kevesebb szeretetreméltóságot fejtenek ki.

Képek a pesti állatkertből: IV. A majomház.

Első helyen áll a majomház négy legnagyobb majma, az alattomos „Tóni," a kurtafarku, furcsa bajuszu „Maxi" és a fáradhatlan két pávián, „Miska" és „Babilon." A két első a rendet tartja fenn a többi között s a mint valamelyik illetlen csinyt követ el, az öregbirói tekintélylyel biró „Tóni" éles fogvicsoritással azonnal szigoruan rendre utasitja a bünösöket, a melyek megszeppenve hangos visitással nyakra-főre menekülnek a fa vagy rostély tetejére a mikor aztán félóráig is elkergetőznek. Oh cirkusok tagjai, mik vagytok ti ezen gymnasztikusokhoz képest. — Igen furcsa komoly alak a „Maxi", a kit különösen diszit két fekete vonal a szája felett, a mit mindenki korommal oda mázolt bajusznak néz. Mindig csendes, kimért léptekkel mozog s egyszerre csak megfordul a sarkán s oly balletfigurát vág, hogy mindenki elbámul; vagy pedig ha valaki megboszantja, a rostélyon keresztül egyszerre mind a négy kezével négy marék kavicsot hány a nézők szemébe. „Maxi" urfi igen tanult, exmüvész s ugy tudjuk, hogy mielőtt ide került volna, hosszabb ideig mint első hős egy majomszinháznál volt szerződtetve. Hinc illa komédia! —

A páviánok (egy barna és egy olajszinü) a majomtársaság közkedvességü bohóczai. Ezek mindig tudnak valami ujat kitalálni az őket néző közönség nagy mulatságára. E méla kinézésü s mégis igen komikus alakok örökké kergetőznek, enyelegnek, czivakodnak, egymást boszantják, üzik, ölelkeznek, majd ismét kötekednek, bukfenczet hánynak, tótágast állanak; majd a fáról lelóggó csengetyüt rángatják, kötélhintájukon himbálóznak, szóval sohasem nyugszanak s minden tettük elárulja, hogy uj lakásukban nagyon jól és otthonosan találják magukat.

A majomház középső nagy kalitja mellett külön rekeszben van két kis sárga mellü *kucsföd* (barátka-majom, Rollaffe), melyek szelidségük által váltak a közönség kedvenczeivé. E jámbor kis állatok, melyek nem sokkal nagyobbak, mint egy jókora mókus, azonnal kezüket nyujtják, a mint hozzájuk közeledünk s ha ismerősük látogatja meg, e feletti örömüket minden tőlük kitelhető módon igyekeznek kimutatni; fogaikat vicsorgatva nevetnek, megfogják látogatójuk kezét, s békétlenek, mikor észreveszik, hogy az távozni szándékozik tőlük. Balról van egy szürkészöld *macskamajom* egy rekeszben egyedül. Ez sajátságos kinézésü, szürkészöld köpenyegével s fekete pofájával, melyet hófehér barkó körit. Meg is nézi őt a majomház minden látogatója, de kevesen foglalkoznak vele, mivel meglehetősen mogorva. Különben legszebb majom itt s azért nevezték el „schöner Mayer"-nek. Eddig mintegy 25 majom tartózkodik e kalitkában. Legmérgesebb állat köztök az első helyen emlitett „Tóni", a ki nemcsak egy vele ingerkedő látogatónak harapta ketté a kenyerét, hanem saját őrei közül is kettőt, a kiknek tisztogatás végett gyakran be kell menniök a majompalotába, veszélyesen megsebesitett. Ennek az a következése lett, hogy ő majomságát e napokban a vidám nagy társaságtól különválasztották s oda rekesztették a „schöner Mayer"-hez, a kivel most duettben okoskodik az elmult szabadságról.

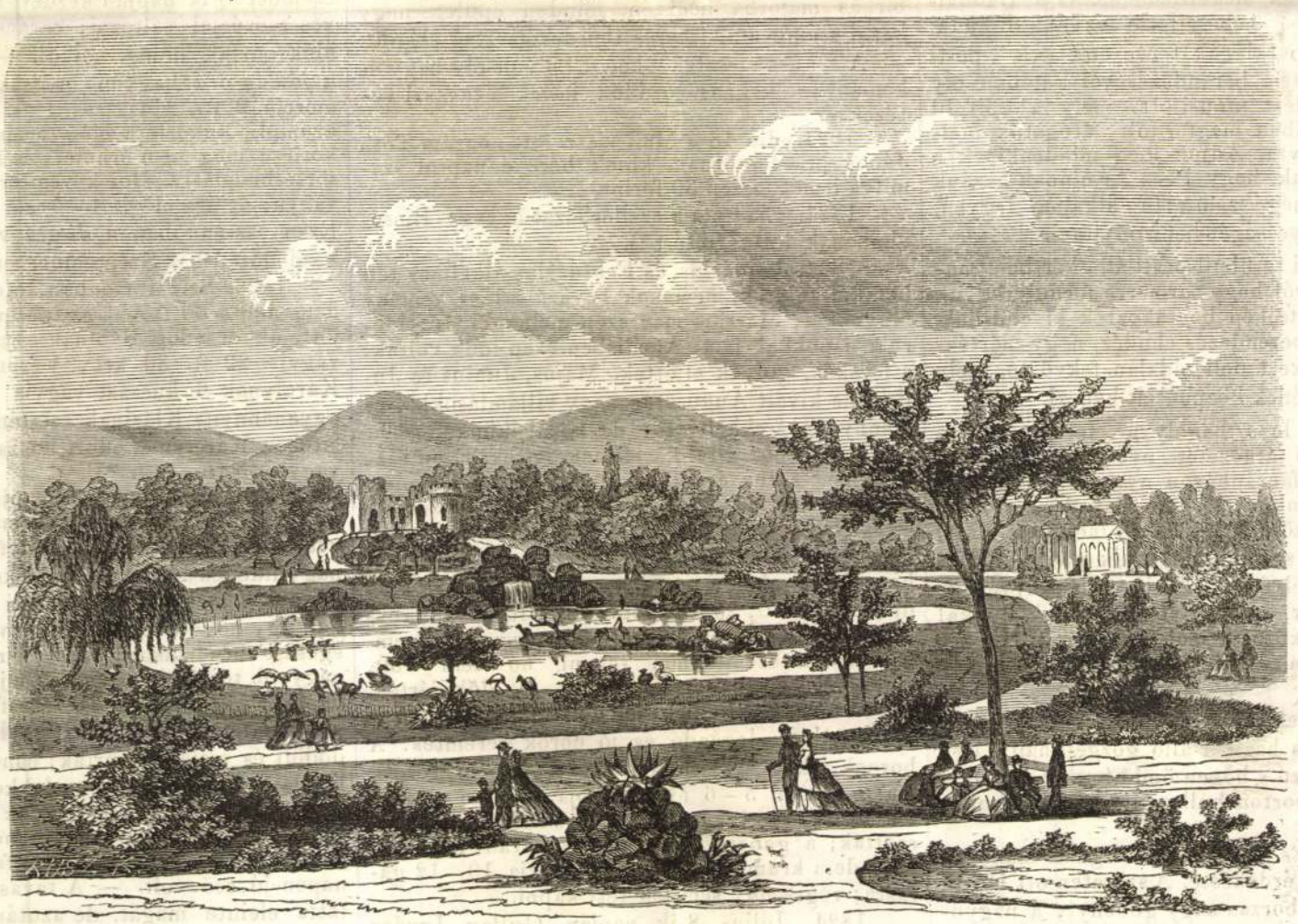

Képek a pesti állatkertből: V. A tó és környéke. (Háttérben a budai hegyek, a bagolyvár és fáczánház.)

Álljon itt még nehány szó a majmokról általánosan.

E sajátságos, eredeti állatok már a régiek előtt ismeretesek voltak, sőt némely ókori népek szent lényekként tisztelték, azt hivén, hogy az emberek tőlök származtak. E hit még ma is él a hinduknál, kik számukra templomokat emeltek. Jáva szigeten pedig a bennszülöttek bizonyos napokon etetni szokták őket. Egy ily jelenetet ir le Junghuhn utleirásában: „1839-ben, mikor Jáva havasait beutaztam, a *Tjermai* nevü hegy közelében levő erdőben egy helyre találtam, hol a lakosság a majmokat etetni szokta. Sokan oda kijőve, táplálékkal terhelt kosarakat hoznak magukkal s bambus pálczáikat csattogatják össze. E jól ismert jeladásra megelevenült az erdő; a fák és bokrok közül száz meg száz ifju s vén majom ugrált elő, és valamennyi oly szelid volt, hogy a feléje nyujtott rizst és gyümölcsöt kézből elvették. — A tömeg közül különösen két nagy majom vált ki, azok maguk vizsgálták meg a kosarak tartalmát, keveset, vagy épen semmit sem törődve az azokat kezükben tartó jávaiakkal..."

Jellemük sajátságos vegyületét képezi a jó és rosz tulajdonoknak. Furfangosok, mérgesek, irigyek, czivakodók, boszuállók, kárörvendők, makranczosok, tolakodók, tolvajok, önzők, falánkok, e mellett tanulékonyok, kedélyesek, gazdájokhoz ragaszkodók, veszélyben forgó társaik védelmére kelnek, még pedig hősies elszántsággal: kisdedeiket pedig forrón szeretik, minek egy valóban megható példáját irja le *Pöppig*. Ez utazó egy fiatal majmot kivánt birtokába keriteni. E czélból egy, fiát ölében hordó anyamajomra lőtt s annak hátulsó lábait találta; a sebzett állat odább vonszolta magát s mikor látta, hogy ellensége másodszor is czélba veszi, akként gurult össze, hogy testével fedezze fiát. Ekkor halálos sebet kapott, daczára ennek, utolsó erejét összeszedve, egy kuszó növény indáin a fán alá ereszkedett egy széles ágig, melyre gondosan letette fiát — s halva gurult alá.

Egyes majmok tanulékonyságáról s gazdájuk iránti ragaszkodásukról ismeretes történetek bizonyitják, hogy csakugyan sok jó tulajdonnal birnak, azonban eszükkel nem tart lépést itélő tehetségük, e mellett heves vérüek és falánkok levén, szenvedélyük rabjai s néha még a legszelidebb is egy-egy perczre megfeledkezik magáról, a miért soha sem lehet feltétlenül bizni jó indulatukban.

Levaillant, hires természettudósnak volt egy nagyon tanulékony majma; ez nemcsak a háznál volt szüntelen körülötte, hanem elkisérte őt vadászkirándulásaira is, melyekben némi élvet látszott találni. Az élelmes tudós hű állatának jó hasznát is tudta venni; ha kiment vadászni s oly gyümölcsre és gyökerekre talált, melyeket még nem ismert, nem evett azokból, mig majmával meg nem izleltette; s ha annak nem izlettek, ő is érin-

Vas. Ujs. 1866.

tetlen hagyta, mivel tudta, hogy kellemetlen izüek, vagy épen ártalmasok.

A háznál nagyobb majomfajokat tartani nem igen tanácsos, a mint azt több példa mutatja. A sok közül csak egyet emlitünk meg. *Schlieffen* nyugalmazott porosz tábornok a majmokat rendkivül kedvelte; falusi lakásán mindenütt lehetett ez állatok nehány példányát látni: szabadon jártak a termekben, udvaron, kertben. A szomszédok persze ezt nem nézték jó szemmel, mivel a hosszu ujju ficzkók a szomszéd kertekben is tettek látogatást s a gyümölcsfák terméséből tizedet vettek. A helységre nehezült csapásnak tekintették őket, hanem hát uruk kedveért csak elnézték. Ha eltávozott hazulról, visszatértekor az egész sereg eléje jött, ugrándozva, bókolva, mint egy szilaj gyermekcsapat. Egy napon a tábornok kilovagolt s midőn hazajött, egyik kedvencze, egy barna pávián nem üdvözölte őt. Nem tudta mire magyarázni ezt, mig fel nem világositották. A pávián belopózott volt a kasznárné szobájába s ott megpillantva annak háromhetes kis csecsemőjét, ezt magához ragadta s a gyerekkel megszaladt. A cselédség üzőbe vette, a mint azonban azt a majom észrevette, nehogy elragadják tőle a kisdedet, szokott ügyességgel szaladt fel egy épen épülő félben levő szinfödél gerendázatára, melynek csucsára elhelyezkedve, nagy örömmel ringatta, simogatta a kisdedet, mig lent az anya a kétségbeeséssel küzdött. Szerencsére a tábornok szakácsának azon jó ötlete jött, hogy csemegékkel lecsalja a majmot, a mi nagy nehezen sikerült is. A pávián lejővén, lehozta ölében a gyermeket is, a nélkül, hogy annak legkisebb sérülése történt volna. A szakács azonban akkor a páviánt nyakon csipve oly erővel vágta egy sötét terembe, hogy ez az ijedség miatt egész mozdulatlan maradt, s ekkor rá csukta az ajtót. De midőn a tábornok parancsára később fölnyitá azt, a pávián egész jó kedvvel ugrott gazdaja elé, mintha semmi sem történt volna.

V. A tó és szárnyasai.

Az állatkert izletes berendezése legnagyobbrészt *Pecz Ármin* pesti mükertész érdeme, a kinek érdemét mindeddig sokkal kevésbbé méltányolta a journalistika, mint e sokat utazott s tapasztalt szakférfiu valóban megérdemelné. Ő a Ludoviceum főkertésze, ő készitette az épülő budai tébolyda nagy parkjának tervezetét is, s a pesti állatkert kertészeti berendezésével valóban oly ügyességet s izlést tanusitott, mely a külföld legszebb parkjaiban megfordult látogatók méltánylatát is ki ivta. Adjuk meg mindenkinek a magáét s kivánjuk, hogy Pecz Arminnak hazánk puszta térein még számtalan alkalma legyen, parkrendezői ügyességét bebizonyitani.

A 32 holdnyi területü pesti állatkertben gondoskodva van arról, hogy bármerre forduljunk, uj, meglepően szép tájkép bontakozzék ki előttünk. A hatást, mit e berendezés előidéz, nagy mértékben elősegiti a kert déli oldalán fekvő tó, mely a park ezen részének központját képezi.

Tekintsünk le a bagolyvár terrászáról, a honnan legszebb átnézetét nyerjük. A kitünő izléssel készült fáczánházon nyugszik meg legelőször tekintetünk. Átellenben látjuk az orvmadarak röpdéjét zöld lombu szép facsoport előtt; jobbra e helytől szemünkbe tünik a vendéglő és a diszes zeneemelvény; odább, a bagolyvárhoz vezető sétánynak, papagályokkal s kakadukkal benépesitett fái közől a majomház tünik ki s igy ez épületek is nagy mérvben járulnak a tájkép kiegészitéséhez.

A tóba a vizet földalatti csöveken át a kert bejárásánál díszes házban álló gőzgép hajtja egy felséges hideg vizü s bőven ömlő kutból. A tónál a viz kőszirt-csoporton hullva alá, egy kis zuhatagot képez.

A viz tükrét s partjait vizi és gázló madarak nagy száma teszi érdekessé. A szigeten ott látjuk komoly képpel a borzas nagy gődényt; a nagyokat lépegető gólyákat; amott nehány sirály szaladgál; majd oda vonul számos kacsa és lud, köztök a nagy tolozi ludak, a sarkantyus és hattyu-ludak. Amott a fekete, énekes és néma hattyukat társaságban látjuk uszni a part felé, hol a közönség vár reájok, hogy kenyérrel, zsemlével és más ételnemüekkel megvendégelje kedvenczeit. A part pázsitján ott méláz a szürke gém, büszkén lépegetnek a nagy és kis kócsagok s a bokrok között tova siklanak a fürge batlák, eme hosszu görbe csőrü, hosszu lábu barna sneffélék. Néha alkony felé idegen vadkacsák is jelennek meg a tó fölött s ott hosszasan keringve röpkednek, mig lecsapnak őket hivó fogoly társaik közé.

Ez örökké nyüzsgő, mozgó élet, a szárnyasok élénk csattogása, gágogása, sivitása, az alacsony rácsozattal bekeritett, közepén szigettel ellátott, tiszta vizü terjedelmes tó tükrén, melynek partján kényelmes ülő padok vannak elhelyezve, a legkedvesebb szórakozási alkalmul szolgál s különösen kedvencz helye mindennemü gazdasszonyoknak, kik főképen a roppant nagyságu, dús tollazatu külföldi ludakban nagy gyönyörüségöket találják. Hozzájárul, hogy e vad madarak csoportjának nagyobb része már annyira megszelidült, hogy seregesen s örvendetes gágogással usznak a hivogató szavára a part felé, mohó étvágygyal falván az eléjök szórt morzsákat. Van köztök oly vakmerő is, hogy csaknem az ember zsebébe nyul a kenyér után. S ezek közt különösen kitünnek a nagy számu vadludak, melyek a büszke hattyuk és más czifra tollu szárnyas dámák közt, az ő szürke egyszerüségökben ugy néznek ki, mint a többi uraságok kényelmére alkalmazott mosogató szolgálók.

Eddigelé mintegy 3—400 szárnyas uszkál az állatkert taván. *L.*

Barbay István falusi jegyző följegyzései.

(1764—1838. évekből)

(Folytatás.)

1823. Ezen esztendőben tikkasztó melegségek és égi háboruk jártak mennykőütésekkel. *Szenden* nagy boldog-asszony napján, 15-a Aug. beütött éjfél után 1½ órakor ns. Csémy László házába, a mely azonnal nagy szélvészszel lángba borult, és vele elégett Nagy Mihályné felső szomszédjának háza, valamint a két házhoz tartozó gazdasági épületek is. Szerencsére igen nagy eső volt; máskép a nagy szélvészben az egész falu leégett volna. — A szomszéd helységekben is nagy károkat tettek a mennykőütések. *Csémi* puszta után Julius hónapban vasárnap d. u. 4 órakor a majorba beütött, és bent égett az istállókban 16 ökör és a házban egy kis gyermek a bölcsőben. — Aug. 30-ik napján d. u. 3 órakor *Bodajkon* a birkás majorba beütvén, minden épület, nagy kazal széna és 900 keresztből búzaasztag elégett. — A tél ezen esztendőben nem volt oly nagy és kemény; alkalmas jó idők lettek a tavaszi vetésekre.

1824. die 18-a Maii visszajött hozzám Tóth János praeceptornak, kinek bére e naptól számitva ismét leszen 30 forint.

1824. Eladtam a zsellérházat özvegy Ricsovitsnénak 400 forintért *).

1824. Január és Februárius alkalmas téli időkkel folytak, nem sok havazással és kemény fagyokkal; Martius már szép meleggel és földerült napokkal járt. Aprilisben szép idők voltak: a fecskék, gólyák eljöttek. Május, Junius és Julius, de kivált Augusztus nagy villámlásokkal és mennydörgésekkel járt; de környékünkön sem jég sem zápor által károk nem lettek. Ezen esztendőben széna és muhar a nagy szárazság miatt kevés termett; a tavaszinak, árpának és zabnak is szüken lett termése; a buza szörnyü pipacsos és csermölés volt; a konkoly is sok volt az őszikben. Októberben a tisztabuza méreje volt 2 ft. 50 dr., árpa 1 ft. 25 dr., kétszeres 1 ft. 85 dr., roza 1 ft. 10, zab 75 dr. Krumpli elég termett. November és Deczemberben semmi hó sem volt. Egész Deczember végéig oly jó idők jártak, hogy tavaszi időknek lehetett mondani. Ezen esztendőben elegendő és jó borok teremtek. A bornak ára környékünkön 3—4 ft., hanem Mórott, Pusztavámon 5—6 forint akója. Az őszi vetések kikelésök után igen ritkások és vékonyaknak látszottak; a gabona ára csak megmaradt régi árában; de a krumplinak fölment zsákja 10—12 garasra; végre ugy sem lehetett kapni.

1824. Julius 8-ik napján Csillag Ignácz gyermek találtatott Szenden csillagutczán a református praedicator háza iránt az ut mellett a gazba letéve. Ennek miként lett találása és megkeresztelése beiratott a helység jegyzőkönyvébe megmagyarázva. Ezen gyermek fölnevelését magamra vállaltam hitvesemmel **).

1825. Szenden a *házak száma* 162; tehát 1794 óta 29-czel szaporodott.

*) Ezen zsellérház 1810-ben a legnagyobb pénzzavarban 460 forintért vétetett. Nem mondható, hogy a mostani 400 forint ár veszteséggel járna.

**) Ezen fiu Barbay István halála után legénykorában halt meg.

1825. die 1 a Junii Toth János ujra megmaradt nálam praeceptornak 30 forint bérért.

1825. Január kemény fagygyal kezdődött, 10-ik napján nagy hó esett nagy széllel. A hó két nap mulva meglágyult és elveszett. Februárius áldott szép és jó időkkel folyt; oly napjai voltak, mint a legszebb tavaszi napok. Már febr. utolján kezdettek tavaszit vetni, sokan vetettek árpát és zabot. Március eleje is szép, kellemes meleg napokkal járt. Egész 11-ik napjáig folyvást vetették a tavasziakat őszi szántásba; hanem 12-ik napján kezdett havazni és oly nagy hó esett, hogy szánkázni lehetett. Éjszakákon nagyon kemény fagyok jártak. Sz. József napra ismét nagy hó esett. A fagyok tartottak éjszakánkint folyvást. Aprilis utolsó napjai 20-diktól fogva szép meleg és kellemes időkkel végződtek. Május eleje szárító széllel járt, igen meleggel; nagy szárazság volt Május 12-ig, ekkor szép esőzéssel jött az idő; de 14-ik, 15 és 16-ik éjszakáin nagy fagyok és derek voltak; még 17-én is nappal és éjjel igen hideg szél fujt annyira, hogy ismét fütni kellett a nagy hideg miatt. Ez tartott egész pünkösdig. Pünkösd napjára virradóra oly hideg dér jött, hogy minden kerti vetemény, kivált ugorka, a mely már futásában volt, mind elfagyott, ugy hogy ujra kellett vetni. Junius elején szép esőzés jött. Medardus napján kevés eső volt; de ezután mindennap nagy és szép esők jártak. Junius 12-ik és 14-ik napjain oly nagy köd volt, hogy az ember a szomszéd házát is alig láthatta miatta. Ezen két nagy köd ártott a gabonának, minthogy már a rozs egészen megtelve és a buza is felényire szemben volt. Junius 15-ike kitisztult és azután kellemes szép meleg napok és éjszakák következtek. Julius hónapban szép idők jártak, de szörnyü szárazsággal; egész 22-ikéig semmi eső sem volt. Azonban julius 23-ikán kezdett esőzni és három napig tartott. Az őszi vetéseknek szép szeme lett. Augusztus hónap annyira esőzőre vált, hogy igen bajos takarodás lett; a kepék és az asztagok kezdettek csirázni. A nyomtatással nagyon elkéstek az emberek; még September 16-án sokan felére sem nyomtattak el. Október hónapja is tartós esőző idővel folyt, ugy hogy még Novemberben is tartattak a nyomtatások és szórások. Ezen hónap száraz időkkel folyt. Deczember 8-ik napján kezdett az idő széllel és kevés esőzéssel változni; karácsony táján ismét jó idők jártak hideg nélkül. — Ezen esztendőben *a jószág ára* nagyon megszállott. A tisztabuza méreje 2 ft., kétszeres 1 ft. 75 dr., zab 90 dr., krumpli, kukoricza elég termett, csakhogy a kukoricza meg nem érhetett és használhatlan lett a sörtéshizlalásra. Bor kevés termett és nagyon savanyu; az ára mégis 4—5, sőt 6 ft. is volt akója. Ezen esztendőban a *diaeta* vagy országgyülése kezdődött 16-ik Szeptemberben Pozsonyban.

1826. Sz.-Mártonban létemben Columbánus fiam adott 30 ftot. Ugyanezen esztendőben haza jött, akkor adott Bábinak egy 9 forintos aranyat vagyis 22 ft. 30 krt, Veronnak ugyanannyit, Károlynak 6 huszast vagyis 10 ftot, Istvánnak ugyanannyit, Klárinak szintén. — Ismét idehaza létében Károlynak adott huszasokban 10 forintot vagyis 55 ftot v. cz. *)

1826. Januarius 6-ik napján kezdett a hó leesni, és azután oly kemény zuzmarás hideg idők következtek, hogy a Duna Gönyűnél beállott. Ezen nagy hidegek tartottak és növekedtek Jan. 20-ikáig mindig keményebb és éjszakai nagy fagylalásokkal, ugy hogy a Duna Komáromnál is beállott, és egész Februáriusban bátran jártak akármely legnagyobb terhes kocsikkal is a jégen. Martius 6-ik napján a jég elment és sz. József-nap előtt már a repülőhidat bekötötték. Martius eleje szép idővel kezdődött és melegek jártak; hanem utolja és Aprilis eleje nagyon hideg szelekkel járta. Már April. és 2-án éjszaka nagy fagyok voltak. Igy tartott April 28 áig. Ekkor szép, csendes, meleg esőcske jött, de utána ismét reggelre fagyott, erre három napon jó eső volt. — A tavasz igen szépen mutatta eleinte magát, de azután nagy szárazság következett. A midőn a buza a fejét hányta, legnagyobb reménységet nyujtotta a legjobb és legbővebb termésre; de három nagy köd ereszkedett az egész határra junius elején, mely a buzákat ugy megrongálta, hogy aratáskor már kétségbe estek az emberek a termés iránt, mivel csak gaz és konkolylyal fordultak fel a dülők a buzavetéssel; sok aratók le is mondottak aratásukról, és oly szegény termés lett, hogy egy kereszt fél mérő buzát sem adott, a mi buza lett is, töppedt

*) Ugylátszik, hogy nagy agioval tétetett e számitás. A 4 ft. 30 kros arany 9 forintba a 3 huszas 2 pftba vagy is 5 váltó forintba vétetett, sőt a 30 huszas 55 vft. volt.

PETZ Armin

Tízezer fa nő a Sárkányok földjén

A futóhomokos parlagon az 1890-es évek elején kezdték kialakítani a pesti Népligetet

Egyesek szerint a Népliget valaha a Sárkányok földje volt. De ez nem igaz, sem a kisbetűs, sem a nagybetűs sárkányoké nem volt, hanem Pest városáé. Igaz, történetében fontos szerepet játszott bizonyos Illenczfalvy Sárkány József városi tanácsos. Ő azonban nem a terület adományozója volt, hanem csak javasolta 1868-ban, hogy alakítsák parkká a futóhomokos parlagot. Végül az 1890-es évek elején kezdték kialakítani a mai Népligetet.

Fásítására tulajdonképpen már néhány évvel korábban, 1855-ben kísérletet tettek, mégpedig akáccal. Sikertelenül, a telepítés nagy része ugyanis kiszáradt. Szinte csodával határos, hogy egy példány ebből az ültetésből máig megmaradt. Ma ez a Népliget legöregebb fája: 147 éves, vagy talán már 150 is, ha figyelembe vesszük, hogy általában egy-két éves korában ültetik a fát. Fajtája szerint egylevelű akác, ami nem azt jelenti, hogy ez olyan akác volna, amelynek nem szárnyas a levélzete, hanem azt, hogy a csúcslevélke olyan nagy a többihez képest, mintha csak ő volna. A Könyves Kálmán körút mentén található az öreg fa. Termetével nem tűnik ki, már nem terebélyesedik, hanem fogy. Törzse drótháló val van körbetekerve, kiüregesedett belseje pedig habszivaccsal kitöltve.

Sárkány József javaslatára készültek ugyan tervek Petz Ármin által, aki az Orczy-kert főkertésze volt, ezek azonban nem valósultak meg. Húsz év elteltével, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa sürgetésére kezdődtek újra a telepítések: platánokkal, hársfákkal, különböző fajtájú kőrisekkel, ostorfákkal és juharokkal. Ekkor épült fel a ligeti víztorony, amely a közeli tisztviselőtelepet látta el vízzel. Ma már nem működik, ipari műemlék, lakások találhatók benne.

A liget vízhálózata 1893 után épült ki, amikor is Ilsemann Keresztély, a Magyaróvári Gazdasági Akadémia főkertésze lett a Városi Kertészet új vezetője. A csöveket a ligeti utak alá fektették, s a városi hálózatról adták a vizet, amiért a kertészet természetesen nem fizetett díjat, hiszen a pénzt a város az egyik zsebéből a másikba rakta volna. Ez a helyzet tulajdonképpen a mai napig fennáll, de évente csak 150 mm csapadéknak megfelelő mennyiséget lehet kilocsolni. Az eredeti, öntöttvas vezeték máig szolgál, a régi rézcsapokat az 1990-es évekig használták, csakúgy, mint a hozzájuk illeszkedő tömlőrendszert. *Pesti László,* a Főkert ligeti üzemegységének helyettes vezetője, a Népliget mindentudója egy régi rézcsapot a mai napig őriz a raktárban.

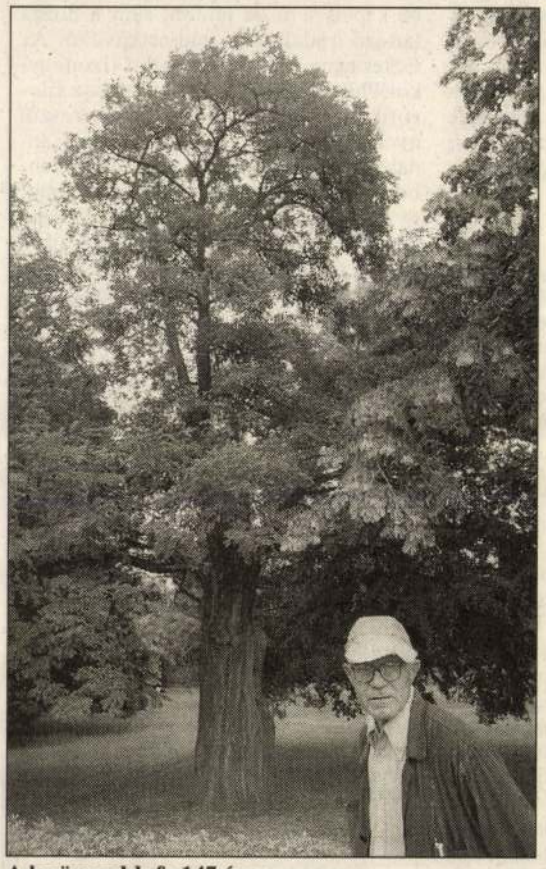

A legöregebb fa 147 éves

Az egykori Sörcsarnok kastélyszerű romépülete 1895-ből való

FOTÓK: KOVÁTS ZSOLT

De térjünk vissza Ilsemann Keresztélyhez, mert tulajdonképpen ő alakította ki a park mai arculatát, útrendszerét, ő alapított faiskolát a mai FTC-atlétikapálya helyén, s adott területet olyan fajtagyűjteményeknek, mint Räde Károly tölgy- és hársgyűjteménye. Az egykori hárskülönlegességek közül ma már csak a krími hárs található meg, a tölgykuriózumok közül pedig a tornyos tölgy egy igen szép példánya. Ilsemann annak idején nem változtatott a domborzaton, így még ma is láthatók a természetesen kialakult dombok, melyek emlékeztetnek a régi, futóhomokos időkre.

Egy nevezetesség a régmúltból, a királydomb, amely valóban az: az 1916-os, utolsó magyar koronázás királydombjának földjéből való.

A Népliget kialakulásának idejéből fennmaradt egy zománctábla, amely egykor a ligeti sétálókat figyelmeztette a betartandó szabályokra: „A sétányt a közönség figyelmébe ajánljuk. A fákat, bokrokat megsérteni és a gyepre lépni tilos. Kutyákat a sétányra vinni szigorúan tilos. A szabály ellen vétőket a hatóság 10 koronától 100 koronáig terjedő pénzbüntetéssel, esetleg megfelelő elzárással bünteti. A Székesfőváros Tanácsa." Kortörténeti dokumentum: megmenekülését annak köszönheti, hogy levétele után hamufogónak használták az igazgatósági épület cserépkályhájához.

A millennium idején a parkban körülbelül ötszáz lombhullatófa- és cserjefajta élt. Ma körülbelül ugyanilyen változatos az összetétel. Pesti László és *Tarjányi Ferenc* 2000-ben lezárt felmérése szerint 542 fás szárú növényfaj és -fajta található a Népligetben (fajtának a fajon belüli változatokat mondjuk). Köztük olyan különlegességek, mint Budapest legnagyobb vasfája, kínai gumifa, örökzöld tölgy, amuri dugófa, szárnyas dió. A fák száma körülbelül tízezer. Állítólag több, mint amennyit a terület ideálisan elbír.

A növényzet mellett érdemes még megemlékezni a liget régi, nevezetes épületeiről. Egyidős a parkkal a hajdani Ligeti Nagyvendéglő (más néven Népligeti Sörcsarnok) kastélyszerű épülete, amely 1895-ben épült, a város legnagyobb vendéglője volt, egyszerre 400 ember ebédelhetett benne. Egészen a második világháborúig működött. Azután a Kelet-pesti Vendéglátó-ipari Vállalat raktára lett, jó karban tartották, ám a rendszerváltás után a X. kerület és a főváros jóvoltából ebek harmincadjára jutott: ma katasztrófavédelmi kutyák kiképzőhelye.

A liget másik, alapítás kori létesítménye a mutatványosok tere volt. Az államosítás után azonban megszűntek az itteni mutatványosbódék. Egy kivételével: Kemény Henrik zöldre festett deszka bábszínháza ma is ott áll magányosan, felújítva, mementóul. Vitéz László atyja azonban csak hétvégenként jár ki ide, gyakorolni. Színháza mellett vaskos fekete nyár nő, melyet a mester 1956-ban ültetett, mint ezt a fán egy bevésés is hirdeti: KH 1956.

A Népliget híres szobrok menedékhelye is. Itt bújik meg például a terézvárosi katolikus templom mögé visszahelyezett oroszlános kút eredeti nőalakja (sokáig a kút is itt volt) és az a Tinódi-szobor, mely a Blaha Lujza téri Nemzeti Színház előtt állt. És még egy nevezetesség a régmúltból, a királydomb, amely valóban az: az 1916-os, utolsó magyar koronázás királydombjának földjéből való.

Különleges értékei ellenére a Népligetet ma is sokkal kevesebben látogatják, mint nagy testvérét, a Városligetet.

Csordás Lajos

Szerelmi kavalkád

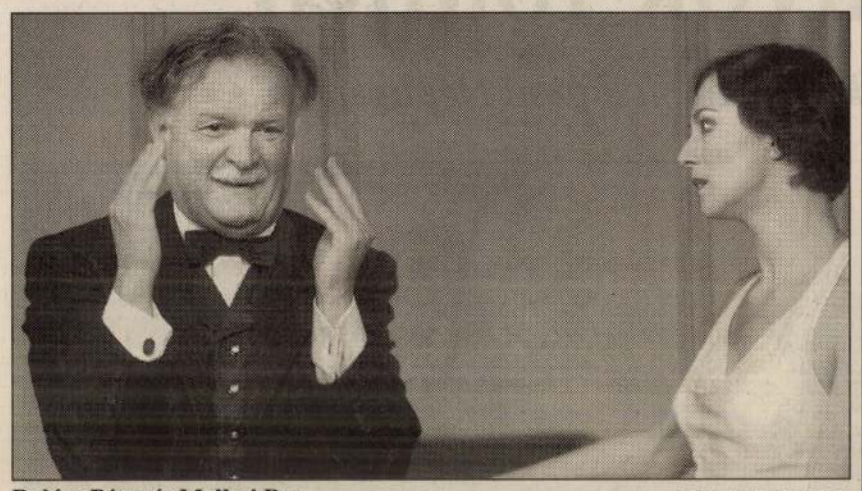

Balázs Péter és Melkvi Bea FOTÓ: TEKNŐS MIKLÓS

Igazi nyári műfaj a félreértéseken alapuló könnyed vígjáték. Talán azért is, mert a melegben hajlamos az ember elnézni dolgokat. Persze George Feydeau jól megcsinált művei a végletekig fokozzák a félreértés és az egymás melletti elbeszélés műfaját. Ilyen a Vidám Színpad Zsákbamacska című bemutatója is, amely Znamenák István rendezésében ma, holnap és vasárnap este nyolc órától látható a Városmajori Szabadtéri Színpadon.

A Zsákbamacska címből kiindulva már sok minden megmagyarázható: a szó elvont értelemben valamely előre nem látható, bizonytalan kimenetelű vagy rejtett célú dolgot jelent. A kifejezés eredetét a középkorban kell keresnünk, amikor a malacokat kisebb zsákban vitték a vásárba eladni. Voltak, akik helyette macskát kötöztek a zsákba. Ha a vevő ragaszkodott hozzá, hogy megtekintse a portékát, megpróbálták elütni a kérést, mondván: túlságosan virgonc a jószág, és félő, elszökik. Ha viszont a macska olyan hevesen ficánkolt, hogy kinyílt a zsák szája, a titok lelepleződött. Több szólásváltozat is született e vásári trükk nyomán, így például a „nem árulok zsákbamacskát", vagy „nem veszek zsákbamacskát". Feydeau darabjában viszont nagyon „bevásárol" a Pacarel család. A zsákbamacska jelen esetben bizonyos Dufausset nevű fiatalember (*Hujber Ferenc*), aki – minden jóindulata ellenére – tönkrevágja a diabetikuscukorgyáros Pacarel *(Balázs Péter)* életét. A tévedések vígjátéka már az első jelenetben kialakul. A derék családapa, Julie lánya (*Stefanovics Angéla)* operájához tenort akar szerződtetni. Híres énekesnek gondolja Dufausset-t, a zeneileg minden szempontból szerény képességű fiatalembert, és hatalmas gázsit ad neki. Habár az éneklési jelenetek kissé csúfosan végződnek, nem kell sokat várni, hogy kiderüljön, miben is jó Duffausset: rövid időn belül eléri, hogy környezetének összes nőtagja beleszeressen. Kár, hogy ő csak egyikük iránt táplál gyengéd érzelmeket.

A pergő komédia további szerepeit *Melkvi Bea, Straub Dezső, Dobos Judit, Bede-Fazekas Szabolcs* és *Honti György* játssza.

Csákvári Géza

Földre szállt angyalok

Lukács János kiállítása a Duna Galériában

Uborkaszezonban is dolgoznak a külföldi kultúrák képviselői

Bár a legtöbb Budapesten működő külföldi kulturális intézet nyárra bezárja a kapuit, néhány intézmény júliusban és augusztusban is szervez programot. Az észt intézet például rockzenekart lát vendégül, a Goethe német képzőművészeket és dzsesszzenészeket, az Osztrák Kulturális Fórum orgonistát, a British Council tánctársulatot, a Lengyel Intézet pedig textilművészeket.

Akárcsak a színházakban, szeptemberben indul az új „évad" a legtöbb Budapesten működő külföldi kulturális intézetben is. Egyik-másik központ azonban – az egyébként általában uborkaszezonnnak tekintett – júliusban és augusztusban is rendez koncertet, kerekasztal-beszélgetést, kiállítást és színházi előadást.

A Magyarországi Észt Intézet (XI., Bartók Béla út 19.) elsősorban kortárs képző- és iparművészeti, zenei, valamint irodalmi programokat kínál év közben a budapestieknek. Nyáron kevés eseményt szerveznek; július végén például egy könnyűzenei koncertet mindazoknak, akik nosztalgiát éreznek a hatvanas évek amerikai slágerei iránt. A Pepsi Szigeten július 31-én, este hattól fellépő Dallas nevű észt rockzenekar úgy akar betörni a köztudatba, hogy onnan egy csapásra kiutasítson mindenféle olajmágnást és szappanoperát. Az 1998-ban, Tallinnban alakult együttest a kanadai The Toronto Star egy évvel később már az év európai felfedezettjeként emlegette. Aki kedveli az 1960-as évek „keményvonalasait", például a Cant vagy Nancy Sinatrát, érdemes meghallgatnia a Magyarországi Észt Intézet vendégeit a Pepsi Sziget Est Színpadán.

Nagy-Britannia Kulturális Intézete, a British Council (VI., Benczúr u. 26.) 1963 óta működik Magyarországon – egyébként száztíz országban van jelen. A British Council évek óta együttműködik több budapesti intézménnyel, például a Trafóval, a MU Színházzal, a Merlin Színházzal, a Zeneakadémiával, valamint az Est FM Rádióval. A kulturális rendezvények mellett nyelvtanfolyamokat és -vizsgákat is szervez, és van könyvtára is (ez augusztus 2. és szeptember 2. között zárva tart).

Az intézet augusztustól kínálja nyári programjait. 1-jén a Can*do*Co Dance Company tánctársulat lép fel a Benczúr utcában. A *Celeste Dandeker* és *Adam Benjamin* alapította együttes speciális stílust dolgozott ki. Az integrált társulatnak nevezett csoportban testi fogyatékos – köztük látás- és hallászcsökkent – fiatalok dolgoznak együtt az egészségút 24.). Bár a forró, nyári hónapokban itt is kevesebb a rendezvény, nem zárja be kapuit sem az intézet, sem a hozzá tartozó irodalmi és internetkávézó. Az Eckermann vasárnap délelőtt tizenegykor Philo Cafévá, azaz Szókratész filozofikus kávéházává alakul. Áteresztő nyelvek, áteresztő kultúrák a címe annak a beszélgetésnek, amelyen – többek között – az angol, a német és a magyar nyelv szerepéről, valamint hatásairól diskurálnak majd az érdeklődők – *Korencsy Ottó* moderátor vezetésével.

Augusztus elején az „európai jazz egyik legnagyobb mesélőjeként" emlegetett *Johannes Enderst* látja vendégül a Goethe Intézet. A szaxofonos Trio Trio nevű zenekarával lép fel 2-án, éjjel tizenegy órakor a Pepsi Sziget Banán Jazz Színpadán. A klasszikus beboptól az elektronikus dubig több műfajban is otthonosan mozgó zenész másnap este nyolctól a Kultiplexben zenél – *Henning Sieverts* nagybőgőssel és *Jochen Rückert* dobossal.

Két kivetítőn egyszerre vetítik a filmfelvételt és annak tükörképét *Heike Baranowsky* kiállításán, augusztus 7-én, a Goethe Galériájában. A német képzőművész Auto Scope című munkája egy utazást rögzít a párizsi autópályán. A tükrözés olyan érzetet kelt a nézőben, mintha be akarná szippantani a látkép. Baranowskyval közösen állítja ki munkáit az Andrássy úton *Anke Cott*.

Külföldi kulturális intézetek Budapesten:

Magyarországi Észt Intézet (XI., Bartók Béla út 19.)
Bolgár Kulturális Intézet (VI., Andrássy út l4.)
The British Council (V., Benczúr utca 26.)
Cseh Centrum (VI., Szegfű utca 4.)
Francia Intézet (I., Fő utca 17.)
Goethe Intézet (VI., Andrássy út 24.)
Lengyel Intézet (VI., Nagymező utca 15.),
Olasz Kulturális Intézet (VIII., Bródy Sándor utca 8.)
Orosz Kulturális Központ (VI., Andrássy út 120.)
Osztrák Kulturális Intézet (VI., Benczúr utca 16.)
Örmény Kulturális és Információs Központ (V., Deák Ferenc utca 17.)
Románia Kulturális Központja (XIV., Izsó utca 5.)
Szlovák Köztársaság Kulturális Intézete (VIII., Rákóczi út 15.).

SZALON

Tehetségek

Ajánló: Bóka László
színháztörténész,
a Vidám Színpad igazgatója

Az idei Pécsi Országos Színházi Találkozón a Színház- és Filmművészeti Egyetem harmadéves hallgatói szerezték nekem az egyik legnagyobb élményt. Tetszett minden, amit a rendező, Ács János a Szentivánéji álomról gondol, de a legnagyobb meglepetést a tizenhat színinövendék okozta. Ha színházigazgatóként megtehetném, legszívesebben leszerződtetném egyben az egész osztályt. Nem szeretnék kiemelni senkit, mert úgy érzem, Máté Gábor tanítványai csapatként tudtak így hatni rám. Egyébként az is Máténak köszönhető, hogy mindannyian ennyire fegyelmezettek és pontosak. Az osztályfőnökük az egyik legszívósabb pedagógus, akit valaha ismertem. Semmit nem sajnál átadni nekik, amit a színházról megtanult. Ezek a szeretetcseppek érződnek a növendékeken a Szentivánéji előadásában is, amely ma, holnap és holnapután is látható a szentendrei MűvészetMalomban.

Opera is lesz az idén a Pepsi Sziget Színházi és Táncsátrában. Az augusztus 4-én, este tizenegykor kezdődő produkciót, Puccini Gianni Schicchijét a fiatal operarendező, Kovalik Balázs állította színpadra a Szegedi Nemzeti Színház társulatával. Alapvetően nem szeretem az operát; mintha száműzték volna a magyar operaszínpadokról a színészi alakításokat. A szegedieknél viszont éppen az fogott meg – a díszlet mellett –, hogy nemcsak énekelnek, hanem játszanak is. Kovalik fantasztikusan tehetséges fiatal rendező, akire érdemes lenne egy kicsit jobban figyelnünk. Amíg valaki el nem csábítja külföldre.

Lejegyezte: Valaczkay Gabriella

PALETTA

VÁLASZTÁSI KOMÉDIA, Arisztophanésztól a Lovagok látható szombat

1021

Pétuk József festőművész

1974.I.14.Kossuth 19.oo Gné

Esti krónika

Müsorainkban örömmel adunk hirt azokról a rendezvényekről, amelyek segitenek jobban megismerni a baráti országok népek életét, müvészetét, irodalmát. Északi szomszédunk Csehszlovákia hazánkban rendezendő kulturális eseményeiről most hallgassák meg Gellért Kiss Gábort.

- Egy csehszlovákiai magyar festőmüvész Pétuk József kiállitásával a mult hét végén megkezdődött az a rendezvény sorozat, amelyből délben tájékoztatta az ujságirókat a csehszlovák Kultura igazgatója. Az intézet az idén is több mint 2oo előadóestet, kiállitást és fiémvetitést tervez, melyeknek java részét a Hazafias Népfront segitségével tartja meg. Kicelkedik ezek közül is az az előadás, amelyet a magyar-csehszlovák barátsági szerződés megkötésének negyed százados évfordulóján rendeznek meg és az a vetitéssel egybekötött előadás, amelyet a szlovák nemzetifelkelés 3o. évfordulóján tartanak a Magyar Partizánszövetséggel közösen. És amelyen uj dokumentumokban mutatják be a magyar partizánok részvételét a szlovákiai felkelésben.

A magyar és a csehszlovák kommunisták közös harcát ismerteti 1918-tól kezdve a Magyar Hadtörténeti Muzeummal közösen szervezett kiállitás és természetesen sok-sok rendezvényen ismerkedhetnek meg a látogatók Csehszlovákia tájaival, népeivel. A kultura iránt érdeklődőknek is bő választékot kinál az intézet idei programja. Hiszen 1974 a cseh zene éve. A különböző előadásokon megemlékeznek a 2oo esztendeje született Tomarsekről és a cseh zene egyik óriásáról Janacsekről is. Emellett bemutatkoznak a csehszlovákiai magyar kultura legjobbjai is. Irók, költők, képzőművészek.